BIBLIAI PSZICHOLÓGIA,

BIBLIAI PSZICHOLÓGUS

HARMADIK KÖNYV

KICSODA VAGYOK ÉN?

AZ EGYÉNI ÉS A NÉPI-NEMZETI AZONOSSÁG TUDATÉRZETÉNEK POSZTULÁTUM-PROBLEMATIKÁJA

Írta:

Éliás József

Református lelkész Debrecen-Nagyerdő

Minden jog a szerzőé vagy személyes megbízottjáé:

Maecenatura Hungarica, Sipos Verlag D.

1987/88.

ÚTINDÍTÁS

Nagyon régen történt. Teológus diák voltam az ősi Pápai Református Kollégium Teológiai Akadémiáján. Akkor kaptuk vissza a Felvidék egy részét, - érthető, hogy legátusként ezt a területet akartam szolgálva bejárni. Előmenetelem alapján választhattam egy nagy térséget, nevezetesen Ágó-Zseliz-Garammikola-Garamvezekény-Kissáró-Szódó-t. Ágón nem volt parókia, a prédikáló tisztet ún. lévita tanító látta el. Ágón vasútállomás sem volt, előbb kellett leszállnom sötét este. Idejében értesítettem a meglátogatandó helyek felelőseit, de hát a posta sok helyen működött úgy, mint ahogy Örkény István a Tóték-ban leírta…

Akadt valaki, aki a karácsony esti hófúvás közepette megmagyarázgatta, merre és hogyan menjek, de arról elfeledkezett, hogy majd egy keresztútba fogok ütközni. Jó félórai gyaloglás után értem a keresztúthoz. Illetve ahhoz az útkereszteződéshez, amelyet csak kikövetkeztetni tudtam, látni nem, mert a sötétség olyan szoros házasságra lépett a széllel, a zuhogó hófúvással, hogy meg kellett állnom. Dehogyis állnom: torpannom. Akkor még nem tudtam, hogy a felvidéki hideg a közép dunántúlinak a hatványozottja: dideregtem, és alig kaptam lélegzetet. Sehol ember, de állat se. S kezdett erőt venni rajtam az a zsibbadtság, amiről gyerekkorom óta tudtam, minek az előjele. Egy fának dőltem és imádkoztam. Több volt ez imánál, kétségbeesett rimánkodássá erősödött bennem. Nem jött segítség. Feltolult bennem a kérdés: Ágó felé menet kell fiatalon megfagynom??? S már-már kezdtem a fa tövébe guggolni le (lesz,

ami lesz…), amikor nagyon távolról valami fényességet láttam. Azt hittem káprázik a szemem. De a fény kitartó volt. A fa törzsébe kapaszkodva nagy nehezen felálltam és minden erőmet megfeszítve indultam a fény felé.

A fény - ahogy közeledtem 10-15 lépést - nagyobb lett. Most már tudtam, hogy nem káprázat csal meg… Ma már nem tudnám meg mondani, mennyi időbe került, amíg a fényforráshoz, egy uradalmi tehénistállóhoz kerültem. Beléptem az ajtón, de a tehenekkel szorgoskodók észre sem vettek. Amikor aztán jelt adtam magamról, elszörnyülködtek: hogy kelhetett útra ilyen hóviharban épeszű ember?! Kedvesek voltak, tejjel kínáltak (sajnos, allergiám nem viseli el a tejet), aztán fekhelyet jelöltek ki: pihenjek nyugodtan, reggelre talán csendesül a vihar. Rám fért a pihenés.

Hajnalra elállt a vihar, feltápászkodtam. Az egyik tehenész részletesen ismertette, hogyan menjek a zegzugos utakon. Tudták, hogy délelőtt az ünnepi gyülekezetnek prédikálnom kell. Már kezdtem szedelőzködni, amikor elém állt egy fiatalember: „Én is ágói vagyok – mondta -, ha tud várni még egy órát tiszteletes úr, együtt mehetünk!” Persze, hogy boldogan vártam. Ez a fiatalember nemcsak útitársam volt, hanem egy-egy helyen a kezét is nyújtotta az átkeléseknél. Már elhaladtunk az otthona előtt, de ő tovább jött velem, egészen a tanítólakásig kísért. Hamar elköszönt, hogy meg ne találjam köszönni, amit tett, és ahogy kísért.

Akkor nem észleltem még, hogy Istenem milyen életprogramot helyezett rám az ágói élményben. Ma már tudom: sőt évtizedek óta. **Íme: figyeljem a legmélyebb vak sötétben is, mikor és hogyan gyúl fény.** MERT MINDIG GYÚL FÉNY A FIGYELŐ SZÁMÁRA. És ha fény gyúl, a fény irányába menjek – daliásan vagy vánszorogva: mindegy. Amikor pedig elém kerül egy úttévesztő vagy út-nem-találó, legyek a kísérője, nyújtsam felé a kezem, s mielőtt meg találná köszönni, tűnjek el.

Ennek a pszichiátriai, pszichológiai írásnak az ágói élményem a motivációja. Remélem, nyújtottam olvasóimnak olyasmit, amit nekem nyújtott az ágói fiatalember. Ha talál benne olyat, ami segített, az IHLETŐMNEK köszönje meg. Korom és sokféle nyavalyásságom folytán én akkorra már úgyis eltűnök.

Debrecen, 1990. október 5. Éliás József

Tartalom:

Útindítás 2

I. Barangolás a cím és az alcím fogalmainak a barlangjában 8

II. A személyi azonosság elrejtettsége és az önközlés rokkantsága..... 76

III. Kicsoda vagyok én? 89

1. Ábrám-Ábrahám..... 90

2. Jákób..... 109

3. Mózes 123

4. Ézsaiás..... 168

5. Jeremiás..... 180

6. Jézus 189

7. Mirjám-Mariam-Mária..... 254

8. Péter..... 278

9. Pál..... 300

IV. Hogyan és honnan tudom meg, hogy kicsoda vagyok én?..... 365

1. Az emberi többlet álcája: esendőség és másra-utaltság 369

2. A feltételes előzmény..... 379

3. A társadalmi közeg, mint az identitásigény keltője vagy némítója 419

4. A kisebbségtől leigázott magyar társadalomnak

az előtörténeti és történeti vázlata, értékelése 461

5. Összefoglalás 464

6. „Első morzsaszedés” 468

V. Az egyensúlytalanság általános világjelensége,

mint identitás-igényt elnyomó zavarás 482

VI. „Második morzsaszedés” 532

A summa summája 542

A népi, nemzeti identitás posztulátuma 545

MOTTÓ

„A modern lélektan mindvilágosabban látja, hogy a személyiség egészséges és felnőttes működéséhez elengedhetetlen az érvényes azonosságtudat, az identitás. Ez nem magától alakul ki, ezért mindenki megküzd, megkínlódik. Nem egyszerű megtalálnunk, kik vagyunk. Sokan halogatják is ezt a belső tisztázást és emiatt felkészületlenül éri őket a konfliktus, a megpróbáltatás. (…)

Önmagunkkal kell szembe néznünk, életünk értelmét kell valahogyan megfogalmaznunk: Valamiképpen meg kell valósítanunk önmagunkat.”

(Prof. Dr. Buda Béla: Hasadt lelkek társasága. MN. 1991. 5.31, 7.)

I.

BARANGOLÁS A CÍM ÉS ALCÍM FOGALMAINAK BARLANGJÁBAN

A) Egyéni identitás

Minden létező azonos (idens) önmagával. Ezt a valóságot nevezzük önazonosságnak, identitásnak. Két görög szó összetételéből született ez a kifejezés; az egyik az „idiosz” (ugyanaz), a másik az „entosz” (belső): valaminek vagy valakinek a belseje, a lényege a valója szerinti azonossága.

Az **identitás** – mint egy fogalom neve, azaz szó, névszó – arra a tartalomra utal, amely az általa hordozott fogalom lényegét jelenti. Lényegük szerint a fogalmak (vizsgálatunk aspektusából) kétfélék:

„à posteriori”-ak, vagyis tapasztalatot, tapasztalat nyomán észlelt tényeket igénylők, tapasztalattól függőek, tehát tapasztalásuk nélkül az általuk közölni kívánt lényeg nem fogadható el létezőnek, és

„à priori”-ak, vagyis lényegük és így tartalmuk tapasztalat nélkül és tapasztalhatóság nélkül is valóság, VAN: ez a létezés önmagában, bizonyítás nélkül is vitathatatlan, a vele kapcsolatos nemleges állítás nem volna más, mint az állíthatatlanság állítása, képtelenség (absurdum), vagyis álállítás, amely a valótlanságát bizonyítaná. **Az azonosság** – az, hogy minden létező azonos önmagával – a priori fogalom. Alkalmazva ezt tárgyunkra, meg kell állapítanunk: az az állítás, hogy valaki vagy valami nem azonos önmagával,

önmaga cáfolata, az látszatállítás, mert olyasmit állít, ami (tartalma szerint) állíthatatlan: **meddő** agyszülemény.

Ha az azonosság à priori – vagyis bizonyításra nem szoruló – fogalom, miért lehet szó identitás-posztulátumról?

*A **„posztulátum”** szintén latin eredetű szó, közvetlen jelentése: **követelmény**. Mai filozófiai jelentése: kiindulási feltétel. Az előtte használt absurdum (abszurdum) is latin szó, az „absurd”-ból származik, jelentése: képtelenség, lehetetlenség, értelmetlenség, ostobaság, esztelenség. Aki – például – következtetéseiben „ad absurdum” (abszurdumig)* meg*y el, mellőzi a feltételezhetően vagy még ezen túlmenően is elképzelhető valóságot, fantaszta, képzelgése **meddő**. A már előbb említett „meddő” szókép alapja az az anyaméh, amely nem csupán nem hordoz, hanem nem is hordoz**hat** magzatot. A meddő agyszülemény és a meddő képzelés, képzelgetés eszerint nem csupán alkalmilag, hanem véglegesen is tartalmatlan.*

A posztulátum tehát az a feltétlen követelmény, hogy aki, vagy ami a saját tudatérzete szerint önmagával azonos, **legyen is** azonos magával. Ez pedig (látszólag) ellentmondás, mert ha a létező à priori jellege, hogy önmagával azonos, akkor ezen mit sem változtat, hogy követelik vagy nem követelik az azonosságát, „ő” akár tetszik, akár nem, azonos magával.

Hogy az azonosság-posztulátum mégsem ellentmondás, legkevésbé valamiféle meddő feleslegesség, akkor értjük meg, ha különbséget teszünk kétféle – magánvaló és személyiségi – azonosság között. **A magánvaló azonosságot** nevezik dologi, tárgyi azonosságnak, ezt jelzi nyelvünkben az „ami, amely” vonatkozó, „valami, valamely” határozatlan névmás. A XIX. század német filozófiája – igaz: tágabb értelemben – az ilyen létezési azonosságot a „Ding an sich” (dolog magában), „Ding an sich selbst” (dolog önmagában, dolog magamagában) kifejezéssel jelezte, ezt a magyar fordítók,

alkalmazók **magánvalóként** használták (ők is, miként a németek, globálisan értették, és lényegnek fogták fel).

*A **globális** szó is latin „vendég”, jelenti a teljest, az átfogót, az egésznek tekintettet, az egészbevettet, az általánosan – mindent beölelve – értettet. Globálisan: általánosan; esetünkben globálisan = minden lényeget, azonosat magába foglalóan.*

Eszerint nem támaszt követelményt a kapanyél, a ruhafogas, a hidrogén atom, stb. azonossága, mert **nyilvánvaló,** s ha mégis kétségesnek tűnik, ez nem a dolog, a tárgy azonosságának, hanem az észlelő, értékelő lény ilyen jellegű hiányosságának, sérültségének vagy még ki nem fejlett értelmi képességének, illetve tárgytól elrugaszkodó, irányíthatatlan, fegyelmezhetetlen képzeletének a következménye.

A személyiségi vagy pneümális azonosság meghatározása előtt meg kell birkóznunk (vagy tán csak nekem kell megbirkóznom?) a fogalmi barlang régi, de általam kezdeményezett újnevű valóság-jelentése magyarázatával, a jelentés egyértelmű tisztázásával. A nehézség oka, hogy a magyar „személy”, „személyiség” szó közegyezményes megfelelője a latin „persona” szó. Márpedig a „persona” elsődleges jelentése: álarc. A görög tragédiák színészei viseltek – szerepüknek megfelelően – álarcot, egy saját arcukat eltakaró idegen arcot (a görög neve: „proszópon”), ezt hívták a görög vagy latin ókori színművek előadói, rendezői „personnak”, illetve „proszóponnak”. Ilyen értelemben szó sem lehetne azonosságról, hiszen a „persona” (proszópon) éppen **a nem-azonosság jelzője**. Ha tehát a pneümális azonosságot (a mai szóhasználat szerint) perszonális azonosságnak neveznénk, a vájtfülűek ránk olvasnák, hogy zagyva ellentmondást próbálunk kifejezni; olyat, ami contradictio in adjecto.

*A „**contradictio”** latin szó, ellentmondás a jelentése, az „in adjecto”-val együtt az önmagában való ellentmondás kifejeződése.*

Az sem változtat a helyzeten, ha tudjuk, hogy a „persona” **harmadlagos** jelentése lehet „méltóság” („persona principis tuetur” = méltóságát megóvja, „abest a principis persona” = nem fér össze a fejedelem méltóságával). Vagy ha számba vesszük, hogy a „proszópon” jelent még tekintetet, megjelenést, szemet („eisz proszópon tón ekkleszion” = a gyülekezet szeme előtt) is: egyik jelentése sem tartalmazza a vitathatatlan, a priori azonosságot. Ezért kellett folyamodnom ahhoz a bibliai nevezéshez, amely a célnak leginkább megfelel. Ez sem kímél meg viszont a szükséges birkózástól.

Az Újtestamentum és az Ószövetség görög fordítása, Septuaginta (jele: LXX) különbséget tesz az emberi test két „változatának”, létezési módjának a fogalma között: a „szóma” az eredeti teremtés „elvi”, hibátlan teste és a „szárksz” a megvalósult hústest. Szól azonban olyan **léttényezőről** is, amely (inkább: aki) megvan Istennek, angyalnak - a bukott angyalnak is – és az embernek; ennek **„pneüma”** a neve. Mivel a fogalom nevét adó szót a szél-szóból merítették, és mivel e léttényezőnek tulajdonít a Biblia legnagyobb jelentőséget (mintegy az „én”, az „aki” szava), a fordítók a pneümát **szellemnek** fordítják. Nem állíthatjuk, hogy az Újtestamentum szóhasználata mereven következetes volna, mégis igaz, hogy míg a „szárksz” valamiféle anyagiságot, addig a „pneüma” valamiféle anyagtalan, de **anyagot is átható**, anyagon is uralkodni tudó, vele mégsem közös valóságot képvisel, - mégpedig úgy, hogy a kettő annyira más, hogy nem lehet köztük közvetlen kapcsolat.

Ami nem anyagi, de mégis van

*Persze ma már – az atomtudomány kibontódása óta – a materialista filozófiák által népszerűsített **„anyag”** fogalma tarthatatlanná vált (akár Heisenberg vagy Pierre Theilhard de Chardin eredményeire, koncepcióira gondolunk), de az is*

bizonyos, hogy a két állapot, a foton és az atom állapota nem azonos: az anyag hol fény (fény-sugárzás), hol energia (erőlövellődés), hol „vaskosság”. Ezért munkamódszerként nyugodtan beszélhetünk ugyan anyagról, mint ami a „más”, a „másság”, A KÜLÖNBÖZŐSÉG viszonyítási fixuma a nem anyagihoz képest.

Hogy mi a ***nem anyagi****, nem tudjuk (hiszen a nem anyagi tartományán belül nincs olyan természetű konkrétum, mint az anyagin belül a kapanyél vagy az atom), de tudjuk, hogy nem egyszerű (mechanikus, könnyen átfordítható) ellentéte az anyaginak. Bár a szellem fogalma és szava semmitmondó a mi gondolkodásunk szemantikájában, vagyis az általános és statisztikai többség tesztvallomása szerint a csak lokális, téri gondolkodásban könnyen tetten érhető ember felfogása a szellemről mégiscsak a „lenge”, nem érzékelhető, szubtilisan konkrét anyagszerűség manifesztációjának a feltételezése (még ha szólamszerűen tiltakozik is az anyagszerűség képzete ellen). Az ad absurdum képzelt, maximálisnak taksált szubtilitással (azaz kifinomultsággal) szeretné ellensúlyozni az anyagiságot, vagy spekulatív absztrakció tárgyává tenni az anyagi „látszatú” szellemképzetet. Vagyis: nem kétséges, hogy* ***a szellem szóval az emberi gondolkodás a téridővel szemben azt az egészen mást szeretné jelezni, ami (vagy aki) téridőntúli****. Ezt viszont a „pneüma” szemantikája (amit tehát pneümán értünk mi) sokkal közelebb hozza.*

Mégis: aki a „szellemmel” kénytelen téridőntúliságot jelezni, szintén érzékeli a fogalom nem elégséges, hiányos voltát, jól bizonyítja az esztéta Dr. Kemény Katalin: ARC-MASZK-IKON c. tanulmányában: „Isten szignatúrája nem maga a szellem, hanem annak tartálya; ő az, aki által az nyilatkozik meg kívül, aki belül”. Szükségét érzi, hogy a szellem fogalmához egy szerinte tartalmilag magasabbrendű létezést kapcsoljon, a Sophiáét, mint a szellem manifesztációját. „Sophia az elérhető végső értelem, Isten teste, hajtóereje, Isten

szeretete az emberben, vagy másképpen: közvetítő a Teremtő és a teremtmény között". (379. old.)

Ilyen értelemben „nyugodtan állíthatjuk: az alkotó tudat rációval megfoghatatlan szellem érintésére nyílik meg". (359) Ezért „a különbség az emberi ráció és a szellem sugallata között ***mérhetetlen****". (360) Nem véletlen, hogy „az archaikus közösségekben senki előtt sem kétséges, hogy a* ***mű*** *nem lehet profán (= a megszentelt helyen kívüli) művelet eredménye. A magasrendű, s ezért tiszteletben részesülő szellemi ember hallja, látja, érti, amit a szuperhumánus szférából kap, ő nem a profán,* ***neve beavatott****". (360)*

Szükségszerűen lép be az esztéta szemléletébe az időiség valósága, de nem úgy, mint a mozgás szokványos mérője, hiszen a mérhetetlennek a létezéséről van szó. „A művek és életművek nem a mérhetőnek vélt, tovafutó időből, hanem az időtlen és a káprázat-idő találkozásából származnak. Az áttöréssel azonos találkozás neve ***pillanat****. Pillanat akkor is, ha imbolygó időmértékünkkel akár tíz év az, … akár egy hosszúnak tetsző élet. A pillanat valósága a* ***megtörténés****, az* ***egyetlen*** *történés: amikor az idő káprázatfátyolát az időtlen felszakítja, s a* ***történés villámfényében a személy a maga valóságára ébred; úgy is mondjuk: magára ismer; úgy is: megszületik****. E történésnek a többiek – még az idő homályában élők – számára* ***jele a mű****". (359)*

Kemény Katalin egyrészt oda jut el a „szellem" körüli barangolásában, ami e könyv témája, másrészt annál a valóságnál köt ki, amely, és Aki egyedül képes minket eljuttatni „az" emberhez. Ezt viszont a „pneüma" szemantikája (amit tehát pneüma alatt értünk) sokkal közelebb hozza.

DE MI A PNEÜMA ÉS A PNEÜMÁLIS IDENTITÁS?

Mivel a szarksz és a pneüma között – természetük, jellegük miatt – nem lehet közvetlenül kapcsolat (így téridőben valósuló személyiség-létezés sem lehetne), „összekötőre” – ahogy Kemény nevezi: közvetítőre – van szükség a kettő közt. Ez a **„pszüché” (pszichè)**, melynek megvan a „zsilipcsatlakozása” a szarksz és a pneüma felé; más ugyan az egyikféle „zsilip”, mint a másikféle. **Az Újtestamentum legtöbbször „léleknek” fordítja a pszichét, de találkozunk a pszichè „életnek” nevezésével is,** hiszen emberi élet a szárksz és a penüma csatlakozásakor, csatlakozásával jön létre, illetve szétváláskor**, a pszichè-funkció** elmaradásakor szakad meg. Íme, elég közelről látjuk a szóma-szarksz és a pszichè mibenlétét, viszont annál kevésbé a pneümáét.

Hogy eljussunk valamerre, ismét vissza kell mennem arra a 18 évszázados félreértésre, amelynek áldozói és áldozatai lettek a fordítók, főleg pedig az értelmezők (filozófusok, teológusok, írók, költők, irodalmárok, esztéták, pszichológusok, és általában az értelmiségiek). Kár volna a félreértés genezise, a genezis oka után a görög-latin klasszikusoknál nyomoznom, hiszen a Biblia tálcán hozza elénk. A Bibliában olyan teméntelen sok szövegrészben fordul elő a „pneüma” (héberül: ruách), hogy elég négy szövegrészhez fordulnunk.

Az első (Genezis 1:2c) = „Ruach Elóhim möráchefet al-pönéj hámájim = Isten Ruáchja lebegett – vibrált, kotlott, ritmizált, **ritmussal lüktetett** – a vizek felett”.

Az ősvizek

A „vizeket” együgyűség volna mai vizeknek fogni fel, hiszen a víz még meg sem volt teremtve; - inkább ***„ősvizeknek”*** *fordítanám, értve ezen a képiségen az első teremtési aktusként létező azt a készültségi, „laza” halmazállapota miatt káosszá is kavarható, „előteremtési”, szellemi-anyagi ősvalóságot, amelyből (a ritmus belelüktetésével) lett a kozmosz.*

A második szövegrész (János 3:6-8) = „Ami hústesttől (ek tész szárkosz) született, hústest (szárksz = szarx), és ami pneümától (ek tu pneümatosz) született, pneüma az. Ne csodálkozz, hogy ezt mondom neked: meg kell újra születnetek! A pneüma oda fúj (pnei, pneo = fújni), ahova akar és bár hallod a hangját, még sem tudod, honnan jön és hova megy: mindenki így van, aki a pneümától született”.

A harmadik példa (János 4:24) = „Pneüma ho theos”: Az Isten – pneüma. (Pneüma az Isten.)

A negyedik szövegrész (1 Thesszalonika 5:23) = Maga a békesség Istene pedig teljesen szenteljen meg titeket és őrizze meg a ti pneümátokat, pszichéteket (lelketeket) és szómátokat (testeteket) teljes épségben feddhetetlenül a mi Urunk, Jézus Messiás visszajövetelére”.

E négy szövegrészből kitűnik az a szinte megfeszített kísérlet, hogy a fogalmazó (**fogal**mazó) kifejezze a kifejezhetetlent, amely azonban mégis valóság, s ha nincs is önjelentésű neve (mint például a karnak, gyomornak, szívnek, lábnak), képiséggel próbáljon valamit a fogalommal küzdő elme, a **fogal**-mazó.

Két képiséggel találkozunk a pneümánál (közülük az első a pszichénél is dominál). Az első a **lélegzés**. Maga a pneüma szó jelentése szél, egyben (miként a psziché is) lélegzést, leheletet jelez, mindkettő hangutánzó: pne, és pszüh.

A megfigyelő ember számára titok volt a saját és a környezete = a mások légzése, lehelése (az ősi magyar „lél”, amiből a „lélek” származott), különösen

titokká tette ezt az a tény, hogy amikor valaki megszűnt lélegezni, lehelni, már nem élt, halott volt. Így az élet és a halál magyarázhatatlansága csatlakozott a személyes lét, léteredet, létsajátosság titkához. A jelenség – a lehelés és a lehelés megszűnése – felett később napirendre tért. Annyira, hogy az általa legyőzni, illetve elfogyasztani kívánt állatot addig sújtotta, fojtogatta, míg meg nem szűnt lélegezni, mert ettől kezdve vélte ártalmatlannak, vagy boncolhatónak. **De képtelen volt napirendre térni afelet**t az értelemmel meg nem ragadható valóság felett, amit csak jelzett a légzés, vagyis a felett, **hogy tulajdonképpen ki ő**, honnan való, hova térő, képessége és természete a többitől miért eltérő, s az a sajátossága, hogy „többet ésszel, mint erővel", honnan eredő? S ha megfelelni, megfejteni nem is tudta léte kérdésekre ingerlő titkait, „legalább" **elnevezte**. **Ugyanis a nevezés afféle „rögzítő" törekvése az ember tudatérzetének.**

Hasonlóan jártak el a Biblia fordítói is, az úttörő latin fordító is: a pneüma latinul **spiritus**, amelynek az első jelentése levegő, lehelet, lélegzet, sóhaj, lengedezés, illatozás. Persze sem a ruach-ból, sem a pneümá-ból nem lehet kiindulni, mert ha a Genezis Ruách-járól úgy véljük – emberesítve -, hogy Isten lehelete, „amelynek" a lüketető ritmizálása a teremtés rendjét kotolja bele az ősi valamibe, vagy ha elfogadjuk, hogy ami leheletből származik, lehelet az, semmivel sem jutunk előbbre.

De még ha a ruách, a pneüma köznapi **jelentését** nézzük is, nem jutunk sokra; az a „szél" (latinul: fújás), belőle tágul a jelentés „szellemmé" (a spiritus ihletté). Ha felteszem a kérdést a szélről, a fújásról, az ihletről, csak a „Mi?" kérdőszó jöhet számításba, erre pedig a felelet „ami, amely, valami". Márpedig Jézus Nikodémusnak (samáriai asszonynak), az apostol a szalonikieknek nem **valami közegről** szól. De hát miről? (Lám, még kérdezni se tudjuk jól!) Ebben a tanácstalanságban kapjuk meg a nagyszerű (de persze korlátozott) megfejtést Jézustól a János 3:8-ban. Igaz, a fordítók csak arra szorítkoztak – sajnos -, hogy a görög sequenciát (szekvenciát) helyes magyar (német, angol, olasz, francia,

stb.) szekvenciával tükröztessék, {(ezért maradt illúzió, hogy tükröztették, hiszen a szekvencia szemantikát hordoz, jelentést, ezt kellene a fordítónak tükröztetni. Csakhogy a szemantikus fordítás terhes lett volna számukra. Így a tükröztetés a szemantika hivatásosai, az értelmező tartalom-kutatók, magyarázók, tanítók feladata lett (volna), de ők nem vállalták)}.

A szekvencia és a szemantika

Az információ (tudósítás, híradás, tájékoztatás, felvilágosító közlés) két alaptényezője a (1) ***szekvencia*** *(jelsor, jel-együttes; ilyen a hangzó vagy írott szó, és annak tükröztetése, fordítása is), meg a (2)* ***szemantika*** *(jelentés, vagyis annak a fogalmi tartalmiságnak a szervezett vagy spontán meghatározása, amelyet egyezményesen a jelsor hordoz). Példával élve: van a mi magyar nyelvünkben – többek között – három hangjelből álló szekvencia, ugyanennyi a betűjele is, íme: V, I, Z. Népi egyezményünk ezen – (és nem „ez alatt”, ahogy mondani szokták) – azt a létfenntartó nedvet, folyadékot érti, amelyet a kémia a H_2O jellel jelez.* ***Nos, amit értünk a három hangjel együttesén, az ennek a jelentése, szemantikája.*** *Fordításban: Wasser, water, voda, stb. Azért kell így írni e jel-együttest, hogy a német, angol, orosz nyelven beszélő társunk értelmében a miénkével azonos jelentés (szemantika) keletkezzék.*

Jézus a János 3:6-8-ban az ember azonosságáról **nem csupán azt árulja el**, hogy éppúgy értelembe férhetetlen és kiszámíthatatlan, mint a szél, a széljárás, hanem azt is, hogy (1) sajátos, mindenkitől különböző (vagyis az ember csak önmagával azonos, de senki és semmi mással nem azonos, nem azonosítható), (2) folyton dinamikus, tehát mozgásban levő, (3) a kívülálló számára, sőt a maga számára is titok, (4) van oka és célja mindennek a teremtettségben, de – különösen az utóbbi – sem természetes, sem vallásos ésszel nem tudható meg, hiszen **a cél azonos azzal a küldetéssel, amiért teremtetett**. {Isten Magából „lehelte” ezt bele az emberbe, a Teremtő adott neki Saját Személyiségéből,

hiszen Ő nem csupán az Egyetlen Teremteni Képes, hanem az Egyetlen Személyiség-Forrás is. Személyiséget csak Ő adhat, s mert LÉNYÉNEK ez a legbensőbb „magva”, mindenkiben **óvja, respektálja a személyiség-szuverenitást** („a szél fúj, ahova akar”), még ha Ellene lázad is; - viszont „csak” a képét vetítette bele az emberbe, **a hasonlóság és nem az azonosság érvényével**}.

Az ember VANságában, személyiségében az is hat (hatna) az Isten VANságából, hogy dönthet; Nikodémus megmarad**hat** vonalas főtanácstagnak, vagy még újjá is szület**het**, ám így vagy úgy megváltoz**hat**. **A Teremtő személyiség abban szabad, hogy változtathat, a teremtmény-személyiség abban, hogy – ha akar – változhat, és eszerint változtathat.** Ő és azonossága mindig csak „ő” és nem „az”, mindig „aki” és nem „ami, amely”, és mindig „valaki” és sohasem „valami”. Identitása ezért pneümális és nem „an sich selbst” azonosság.

Rögzítem hát, mi a pneümá (ruách) helyes fordítása. Életem eddigi első felében nagy vívmánynak tekintettem, hogy „ezentúl nem Szentlelket, hanem Szentszellemet írhatunk, mondhatunk!” Első nagyobb munkámban (Korszerűség, mint teológiai kérdés) is ezt a nevezést használom. Sajnos mások nem gyógyultak ki belőle, s azt hiszik, hogy a „megfejtés” birtokosai. Én pedig tudom, hogy nem. Hogy miért nem? Azért, mert – mint már vázoltam – **a szellem-képzet semmit sem mond el arról, „akiről” Jézus beszél**. Ámbár ha a „lélek” szón valaki a szellemmel azonos magasrendűt ért, kár megzavarni a szóhasználót szokásában. Csak persze tisztában kell lennünk a szerző fogalmi szótárával. Például a már sokszor idézett esztéta is „lelket” használ, amikor személyiségre gondol: „A tudat és az élet mozgása sohasem kifelé, valami más után siet, hanem mindeneket magába vonva önmaga, azaz eredete felé törekszik. Az **irányító lélek** feladata a testet lélekcentruma körül egységessé tenni… A

lélek számára az abszolút közép az a pont, ahonnan származik, a test számára azonban a közép térbeli értelmet nyer”. (361) Hogy a szerző nem valamiféle mechanikára gondol, amikor ekkora jelentőséget tulajdonít a „középnek”, elárulja a „Paradicsom” kép bevonásával, s a vele kapcsolatos konzekvenciák bevonásával: „A Paradicsom **körének** megtörésével, a bezárulással keletkezett az út: az utak. Az **EGY** elhomályosulásával a **sok**, a sok káprázata, az utak sokasága. A sokaság megzavar, a sok út eltájol, a sok út útvesztő. A megbomlott egységről minden nép és minden egyes ember tud: mind onnan jöttünk, zuhantunk ide, mind oda igyekszünk vissza… a lélek igyekszik eredete felé”. (363)

Mivel tudomásul vesszük, hogy Kemény a lélekről szólva nem a pszichéről (vagy legalábbis nemcsak a pszichéről) tanít, jólesik azt is tudomásul vennünk, hogy a „lélek igyekszik eredete felé”, ágostoni koncepciót nem kincstári optimizmussal teszi magáévá; ugyanis azzal kezdi a „paradicsomi” gondolatsort, hogy „az út, amelyet a fellobogó, vergődő, lecsukló, majd ismét kitárulkozó szárnyak megtesznek, nem egyenes”. Bizony, nem! Ezért mégiscsak a különböző nyelvekre lefordított bibliai nomenklatúra ígérheti a valósághoz-közelítést. Különben is: a „pneümának” nincs, nem is lehet jó, jelentést feltáró szó-fordítása, jelentés-fordításának viszont eddig még senki sem találta meg az egyetlen szóban testesülő kifejezését. A fordítói alázat még nincs felfedezve: az, hogy a fordító („csillag alatt”) bevallja kudarcát, mert az szükségszerű. A szükségszerűség oka, hogy Jézus is csak körülírást alkalmaz ilyenkor, képet: metaforát vagy allegóriát (esetünkben a szélnek és természetének képiségével él).

Nem találtam meg a helyes fordítást, mert megtaláltam „a” jelentést. S ezt nem az egyetlen helyes fordítás allűrjével használom, hanem csak jelzésként. **Ez a jelző szó a „személyiség”.** Hogy miért ez tetszik a legjobban nekem,

később majd megindoklom. Most azzal folytatom, hogy **a magánvaló azonosság és a pneümális azonosság** a saját létezési módján belül is csoportosítást tesz szükségessé. **A magánvaló azonosság** létezőinek két csoportját fabrikálható (**gyártmányi**) és naturális **(természeti**) azonosságnak kell neveznünk. A **gyártmányi** létező nem csak magával, hanem mindazokkal az ugyanabból az anyagból, ugyanolyan eljárással és ugyanolyannak tervezett gyártmányokkal azonos, amelyeket a gyártó vele azonossá akart tenni és tett (szabványosított termékek). A **természeti**, **de nem pneümális létező csak önmagával azonos**, minden mástól – kisebb vagy nagyobb mértékben – különbözik. Lehet a többivel azonos a neve, mégsem azonos velük (egyik is falevél, a másik is falevél, de nincs két teljesen azonos falevél).

A pneümális azonossági létezők személyiségi (pneümális) titkáról még Jézustól is keveset tudtunk meg a János 3:8-ból. Amit megtudtunk, költőnk utánozhatatlan plaszticitással fogalmazta meg: „**Vagyok**, mint minden ember, fenség, Északfok, titok, idegenség: lidérces messzi fény”.

Mózes keze is jóformán üresen maradt: „Ehje áser ehje = Vagyok, aki vagyok”. Majd ezt mondta: „Így szólj Izrael fiaihoz = A VAGYOK küldött engem hozzátok.” (Exodus 3:14b-15). S hogy mégsem ment Mózes egészen üres kézzel a személyiség-titokra nézve, hanem e titok közelítésének a „forgatókönyve” is kezébe került, a későbbiekből fog majd kiderülni, - ha az író keze és kutató figyelme még meglesz ekkor (mert kora és sokféle esendősége a célhoz-érést nem engedi magától értetődőnek tekinteni).

A pneümális azonossági létezők **csak magukkal azonosak**, senki és semmi mással; sem a Teremtővel, sem az Ő teremtményeivel, még a vele egy csoportba tartozó személyiséggel sem; nem azonos az angyal a másik, a többi angyallal,

ember a másik emberrel, a többi emberrel; nincs olyan személyiségi egyed, aki magán kívül más egyeddel azonos volna, vagy lehetne.

Amikor Ady közli, hogy „vagyok – **mint minden ember** – fenség", azt fejezi ki, hogy **minden** ember közös vonása, **hasonlósága**, hogy mindenike különbözik **minden** ember-egyedtől, mindenik egyedülállóan, sajátosan, mássággal „fenség, Észak-fok, titok, idegenség" – **annyira, hogy a másik számára „lidérces messzi fény**".

Ám az azonosság hiánya nem hasonlóság-hiány, sőt: kizárt, hogy a pneümális azonosság személyisége kisebb vagy nagyobb mértékben ne hasonlítson a másikra, a többire. (Már az is hasonlóság – mint láttuk -, amit a költő **minden emberre** tart jellemzőnek, az egyedi személyiség sokféle ismérve). A hasonlítás, hasonlóság olykor szembetűnő, máskor rejtett, de mindenképpen szükségessé teszi, hogy „leltározzuk" azokat a **személyiségelemeket**, amelyek hasonlóságként tárgyai tapasztalásainknak, és amelyek elengedhetetlen feltételei az összehasonlítás munkamódszereinek, - vagyis annak, hogy egyik pneümális azonosságú személyiség miben, **milyen mértékben hasonlít a másikra, a többiekre**.

A hasonlósági elemek minősége és mennyisége alapján, s aszerint, hogy ezek mennyire, miben határozzák meg az egymásra hasonlítók magatartását (természetét, viselkedését, reagálásait be- és kifelé), lehet megállapítani a pneümális azonosság „típusait". De a pneümális azonosság-típusokat idézőjelbe illik tenni, mert a pneümális azonosság hasonlósága csak addig tűnik hasonlóságnak, míg egészen közel nem kerül hozzá a szemlélő. Közel kerülve derül ki, hogy a pneümális azonosságban a hasonlóság majdnem annyira különböző, mint a sajátosság. A Teremtő ugyanis, a teremtés aktusa során nem valamiféle formába teremt bele valamiféle tartalmat, hanem formát teremt a tartalommal – elválaszthatatlan – **egyidejűségben**. Vagyis (a műelemzőt idézve

ismét) a pneümális azonosság teremtése az univerzális kozmoszon belül mikrokozmosz teremtése is egyben:

„Ha az ember mikrokozmosz, akkor az alkotás és megvalósulás e folyamatában a teljesség szó mentes retorikus túlzástól, de érvényes csak akkor, ha mikrotheoszok vagyunk, az abszolút centrummal egylényegű saját centrummal. Ez a magával ragadott teljesség önmaga nem tölti be a teret". (365)

A mikrotheosz-minősítés nem idegen a Szentírástól (Jézus a Zsoltárokból idézve mondja: „Istenek vagytok…"), ám hogy a „saját centrum" egylényegű volna az abszolút centrummal, merész, **de nem valós** tézise az esztétának. Éppen, mert nem valós az egylényegűség, lehet szó a személy „transzfigurációjáról". A keresztény művészet tárgya, alakja, ihletője, egyetlen célja – állapítja meg Kemény Katalin – a személy transzfigurációja s ezáltal az újjászületésben – „megvalósulása". (360)

Visszatérve a hasonlóság-problematikára és arra, hogy ha a mindig egyénekből álló embercsoportok megnyilvánulásai, jelenségtani ismérvei azt a látszatot keltik, mintha a hasonlóságuk dominálna (magatartásban, kultúrában, társadalmi berendezkedésben, temperamentumban, stb.), éppen ezért ha a hasonlóság nem csak néhány személyiség-együttesre érvényes, hanem többre, már csoportról van szó. Ha pedig e csoportok **száma** indokolja, hogy a hasonlóságok száma, fajtája statisztikai többségre nézve legyen bizonyított, népről lehet, és kell beszélnünk. Teljesen mindegy – ebből a szempontból -, hogy a hasonlóság oka a közös ős, a genetikai leszármazás, az azonos életközeg (klíma, szociális adottság), a közös történelmi tudat vagy sors-élmény, a neveltetés és szoktatás módja, stb. Aszerint, hogy a hasonlóságok szám szerint hogyan érvényesülnek a pneümális azonossággal bírók között, beszélhetünk egyedi vagy népi közösségről.

***Summázva**:*

az azonosság nem zárja ki, sőt feltételezi a hasonlóságokat. A hasonlóság – egyedien – sohasem társulhat a pneümális azonossággal, biztos viszont, hogy a hasonlóság többsége a személyiség manifesztációja, amiből a személyiség „titkára" vissza lehet következtetni. Hiszen a személyiség, az „én" veszi hatalmába és tartja hatalmában az embert (agyát, pszichéjét, testét), benne és általa főként ő nyilvánul meg.

B) A népi identitás

A népi azonosság – szemben az egyedi pneümális azonossággal – nem FELELET a létezésen belül, hanem feleletekre utalt, megfelelésekre kihívó KÉRDÉS.

Kérdés és felelet

*A jelenségek között megkülönböztetünk **felelet és kérdés** jellegűeket, vagy olyanokat, amelyek a feleletükben kérdéseket hordoznak, illetve a kérdésükkel feleletre késztetnek, esetleg a kérdésükbe feleletek vannak elrejtve.*

Például felelet minden létező (a magánvaló, a pneümális létező egyaránt), amely statikus – állandó – jelenség, de kérdés lehet egy-egy dinamikus jelenség (időjárás, életműködés, vihar, gazdasági vagy történelmi változás, viszonyulás-alakulás). Felelet az ember, a rózsa, vagy a csalán, egy-egy nép, az oroszlán vagy az egér, a búza, az anyarozs vagy a penész.

*A felelet: VAN, s vitathatatlan, hogy **van**. Az ember születésekor a feleletek világába érkezik, mint aki maga is felelet. Ámde a felelet kérdésekre késztethet. Vegyünk gyakorlati kérdéseket: miért van a rózsának tövise, holott a többi szép virágnak nincs, miért van egér, anyarozs, penész,*

holott ezek gyomok vagy férgek, tehát ártanak? A kérdéseket kihívó felelet végülis feleletekkel gazdagodhat, mert már a gyógyszervegyészet nyomán tudunk a penész, az anyarozs miértjére markáns mertet mondani, vagy még „elevenen" hordoz kérdéseket (pl. nem tudjuk még ***egyenlőre****, miért van egér?)*

A nép egyedi személyiségekből álló – alapvető hasonlatosságokkal bíró – közösség. A személyiség azonos önmagával, ebből következően a nép is azonos önmagával. Csakhogy „hol" van ez az „önmaga"? Az egyedekben, amelyekből áll? Az egyedek identitása nem ruházható rá a társakra, mindeniknek megvan a saját és **kizárólagos** azonossága; a könnyebbség kedvéért nevezzük el ezt **primer, elsődleges azonosságnak**.

Marad hát, mint azonosságjelző a statisztikai többségű hasonlóság, ez a **szekundér, másodlagos, azaz hasonlósági** maximum által rögzült azonosság: az egyedi – személyiségi hasonlósághoz képest ez „csak" viszonylagos azonosság: hiányos, mert nem maradéktalan azonosság.

Az elsődleges azonosság szerint Dumas francia író azonos önmagával, a francia nép is azonos önmagával, de míg Dumas-t illetően az azonosság a kérdést kizáró, maradéktalan, teljes, ezért színtiszta felelet, a francia nép azonossága csak **részben** (lehet, hogy **nagy részben**) felelet, de kérdés is ki, mi ez az „önmaga", hiszen míg az egyednek egyetlen arca, arculata van – normális körülmények között -, a nép sokarcú, arculatú együttes: **melyiket (melyeket) tartja ő maga és a külvilág mérvadónak?**

A franciák közül – például – kik azonosultak az ártatlanul megvádolt és izraeli származása miatt eleve gyanús Dreyfussal, és kik a hazug vádat támogató, Dreyfusra mérhetetlen szenvedést zúdító fanatikusokkal? Zola azonossága à priori, a francia népi identitás még csak nem is à poszteriori volt akkor, hanem egy harmadik: szkizoid identitás.

Tudjuk, hogy a franciák a germán frankok és a latin gallok, no meg más (kisebb létszámú) népek keveredése, legalábbis egymást többé-kevésbé respektáló együttélése, mégis bizonyos, hogy **kialakultak olyan hasonlóságok, amelyek együtt adják azt, ami ma „francia”**. Mégsem jöhetett létre olyan egyértelmű azonosság, mintha azt mondom, hogy Dumas, Mauriac, Hajdú Péter, Sipos Tibor vagy Ludwig Kellner.

Míg tehát a pneümális identitású személyiség egyedien személyiségi azonossága egyértelmű, addig még a látszat szerint teljesen homogén népek identitása sem egyértelmű, még kevésbé állítható vitathatatlannak. Tudjuk, hogy a német és az osztrák nép jelentős része náci volt, vagy lett 1931-1945 között, de halálos otrombaság volna a németek népi azonosságát a nácikéval egynek venni. Vagyis egy-egy népen belül a különbözőségek majdnem lehetetlenné teszik az identitás megállapítását, viszont ezektől a különbözőségektől azért masszívan egységesek lehetnek, - például kulturális, gazdasági vagy hagyományőrző vonalon.

A rögeszme

Alfréd Rosenberg, Rudolf Hesh, Richard Wagner, Adolf Hitler és közvetlen elődeik, meg mai emberszörnyeteg utódaik ***rögeszméje*** *nem saját találmány volt: más titánikus célú egyének és népek is belekerültek ilyen vágyálmos rögeszme hálójába (jól is érezték magukat benne, míg e háló bogai meg nem fojtották őket).*

A rögeszme lényege: *a népi kohéziót, az empatikusan (egybeolvadóan) szolidáris népi-nemzeti egységet a genetikailag azonos származás (a „tiszta faj”) biztosítja. E rögeszme cáfolatai kézenfekvőek:*

(1) a köztudottan homogén törzsek és népek irtották, pusztították egymást, s ezen – a történelem folyamán – még a közös vallás sem segített,

(2) a német nép sem ún. tiszta faj,

(3) Izrael genetikai keverék, de a sors azonosság posztulálta a szolidáris egységét (amin lazított a lazult szorítás).

(4) A mai genetika felfedte a szaporodást létrehozó kromoszómák átörökítő mechanizmusának titkát (permutációját, kombinációját, variációját), így akár ötezer évvel ezelőtti ős génje is szerepet kaphat az öröklődésben, és ki tudja, honnan „kapcsolódott be" ez az élemedetten is vitális (életes) ős?

*A rögeszme ragadós. Fertőzőképességgel bíró baktériumai, vírusai mindenkit megbetegítenek, ha nincs benne hajlam az immunálására. A nagy tisztelettel övezett és kegyeletes emlékű Dr. Prohászka Ottokár püspök (szudéta-német tiszt apa és sváb anya gyermeke) „Hitler előtt" 12 évvel írja: „voltam Frankfurtban, s beszéltem augusztus 30-án az egyház szabadságáról és tekintélyéről. Jól ment. Más világ! Régi keresztény alapok és egységes nép, **fajnép**. Ez nálunk hiányzik. Ez a balkáni törmelék a fajnéptől távol van". (Prohászka Ottokár: Összegyűjtött munkái 23. kötet 354. old. A kiemelés **nem** tőlem van: ÉJ). Prohászka nem érte meg rajongása cáfolatát, de akik megérték, (sokan) belepusztultak! Nagyon sok német római katolikus pap is.*

A népi azonosságról – az eddigiek szerint – egy bátortalan IGENT és egy merész NEMET mondhatunk. A bátortalan IGEN abból ered, hogy a nép emberek, azaz személyiségek egybetartozó, **egybefogott összessége**, s mert tagjainak személyiségi azonossága (az, hogy ki-ki „fenség, Észak-fok, titok, idegenség, lidérces messzi fény") **mégiscsak összegeződik** a népi összességben, lehetetlen kizárnunk a népi-nemzeti személyiség valamilyen mélyben érvényesülő valóságszerűségét, e „mintha-valóságnak" az egész **közösségbe ivódó hatását**, s az egyébkénti hasonlóságok manifesztálódása „alatt" (ezeket titkon irányító) jelenlevőségét. IGENÜNK bátortalanságának az oka a szükségszerű óvatosság, mert félő, hogy a „népszemélyiség" létét némelyek az

egyed-személyiség léte párhuzamosságának gondolják, holott csak teljességhiányos árnyképe.

Ezért kell a párhuzamosításra merész és hangos NEMET mondanunk, s még a maximális hasonlóság alapján sem szabad e feltevésnek teret engednünk, vagyis általánosítanunk.

Példával (képletszerűen) élve: „A" ismerősünk nem azért az, és olyan, aki és amilyen, mert dán, mongol, eszkimó vagy cigány, viszont a dánok, mongolok, eszkimók, cigányok azért azok és olyanok, amik, és amilyenek, mert „A" ismerősünk és a hozzá hasonlók kisebb vagy nagyobb hasonlóságaival, **tudatos vagy spontán „felzárkózásával" tagolódott bele népe létébe**. Nem a csak idézőjelben említhető nép-„személyiség" a személyiség-ember jellegadója, hanem fordítva: de azért azt se tagadva, hogy a **„népszemélyiség" is szerepet kap az ember-személyiség – kibontódás közben végbemenő – alakításában**: a „feed back" (kétirányú kölcsönhatás) jelensége ez a genetikai öröklődésből is következő „lágy determinizmus" mellett. (Azért „lágy" ez a determinizmus, mert a genetikai érzékenységgel reagáló hajlamosság a környezetből vagy egy adott személyiség irányító hatásából származó, nem egyszer lényeges változást kiváltó hatásokra).

Hadd alkalmazzam az eddigieket – most már képletesség nélkül – konkrét személyiségre!

Így: Mózes nem azért olyan, amilyen, mert Izrael népéből való, és azért sem, mert a fáraói udvar neveltje, ellenben Izrael azért lett olyan, amilyen, mert Mózes és mózesek jelentős számmal tartoztak hozzá, bele; Mózest nem lehet Izrael**ből**, Egyiptom**ból**, Midján**ból** alapvetően magyarázni meg, viszont e három **nélkül** sem lehetne imágóját hitelesen megrajzolni.

Hogy a fogalmak „tőzsdéjén" **minden „kikiáltásra"** hasznosan reagáljunk, minden – e tárgykörbe tartozható – fogalommal számolnunk kell. Ilyen az individuum, az individualizmus fogalomcsaládja is. Az utóbbi másfél évszázad gondolkodói közül a többség – az egyénről, az egyén döntő jelentőségéről hallva

– individualizmust említett; levezetve belőle minden rosszat, végül kiagyalva azt a **képtelenséget, hogy a tömeg** (a nép, a mozgó és mozgató közösség) **szabja meg a történelmet**, az egyén csupán „atom az összanyagban", kásaszem a kásában, legjobb esetben a tömegakarat szószólója és végrehajtó közege; értelme és minden képessége azért van, hogy célszerű végrehajtó lehessen: számba vehesse és alkalmazhassa az eszközöket, eszerint értékelhető léte és tevékenysége.

*Az **„individuum"** latin szó, egyedet, önállóan létező élő szervezetet, egyént, egyéniséget jelent. Az ebből származó individualizmus jelentései: (1) az egyéniség, (2) az emberi egyed jelentőségének a tömeg fölé helyezése, (3) az egyéninek a bálványozása, (4) az egyéni érdeknek a közösség érdeke elé vagy fölé helyezése, (5) az a felfogás, amely **az egésszel vagy az általánossal szemben az egyént tekinti a dolgok alapjának, mértékének, céljának**.*

A szembeállítás árulkodóan mesterkélt, célzatosan kiélezett. Talán ennek az ellenhatásaként került előtérbe **az egyén** mai (bár a múltból előhozott) nevezése: **személyiség**. Ezt választottam én is, mert a „pneüma" jelentését (lényegét, tartalmát) ezzel vélem leghűbben jelzettnek. Nekem ugyanis nagyon tetszik, hogy magyar nyelvünkben e nevezés a „szem" szóból ered.

A **személyiség** az a közvetlenül nem látható, nem hallható, nem tapintható, nem szagolható, nem ízlelhető **méltóság**, az az elérhetetlen **rejtély** és **távolság**, de állandó felcsillanás és eltűnés, aki maga viszont lát („szem"), hall, tapint, szagol, ízlel, sőt még appercipiál (felfog), asszociál (képzetet és sok mást társít), dönt, **fel**emel vagy **le**aláz, kutat, közel jön vagy távolít, mert mindezekre képes. A népnek nincs szeme, füle, stb. Ha ősi dallamról, szövegről mondjuk, hogy kollektív népi alkotás, nem azt állítjuk ezzel, hogy a nép mint ilyen, a tömeg mint olyan alkotni képes, hanem „csak" azt, hogy a népben valamikor valaki alkotott, társalkotókra, egylelkű, congeniális befogadókra talált (ezek

közreadták, mindenkiévé tették az így közössé tett alkotást; annyira, hogy a nevük feledésbe merült, és alkalmat adott (akaratlanul) annak a fikciónak (kitalált vélekedésnek), hogy nem egyedi személyiség(ek), hanem absztrakcióval (általánosító elvonással) képzelt kollektívák voltak képesek alkotni.

Bizony: ha a nép bármiben megnyilvánul, egy vagy több személyiség nyilvánul meg, a személyiség ezt a nép – vagyis a személyiségek együttese – „közegében" teszi. Ha belemegyünk a „népszemélyiség" szónak a használatába, csak azzal a fenntartással tehetjük, hogy az ún. **ráruházás módszerével** élünk: olyan jelleget, képességet ruházunk rá a „közösre", amely csak „ruha" rajta, viszont a személyiség-emberen nemcsak ruha hanem lényeg, tartalom, képesség is. Míg a pneümális azonosságnak ez à priori, lényegi sajátja, a nép azonosságnak à posteriori jellemzője: annyira az övé, amennyire a benne levő „tagé" és amennyire ez a „tag" hajlandó beleolvadva, beleiktatódva felzárkózni hozzá. (Megkeseredett magyar emigráns személyi ékességeit éveken át megtapasztalva mondta neki Bostonban egyik értelmiségi színes munkatársa: „Örülök, hogy ilyenek a magyarok!" Milyenek? – kérdezi vissza a magyar. „Amilyen te!" – hangzott a válasz. Honfitársunk rázta a fejét: Nem ilyenek, és nem vagyok olyan, mint a magyarok; én már elfeledtem őket, te is felejtsd el, Bob, hogy onnan jöttem").

Tegyük fel, hogy a zárójeles jelenet „hőse" valami nagy jót, maradandót alkot az USA népe számára, esetleg még 80 magyarral társulva (akikre ott nem vitte rá keserűségét). Évtizedek múlva erről az alkotásról, mint **magyar** produkcióról fognak megemlékezni (az alkotók neve itt még inkább merül feledésbe, nehezen ejthető ki ugyanis), holott a nép (lett légyen az magyar vagy más) nem alkot, mert nem alkothat: magyar személyiségek alkotása az (tegyük fel: együttesen), amit az USA-ban magyar alkotásnak neveznek. Az alkotás **sajátossága** magyar, mert olyan hasonlóságok jelenülnek meg benne, rajta,

amelyek magyar személyiségi hasonlóságok, hasonlóság-maximumok spontán vagy tudatos én-jellemzői.

Mivel a valódi (egyedi) és a népi személyiség fogalma között a különbséget többé-kevésbé feltártuk, nem lesz nehéz rátalálni arra, ami az egyéni személyiség többlete, hátránya és a nép-„személyiség” többlete, hátránya az identitásban.

Az egyéni személyiség többletéről csak az érthetőség kedvéért lehet így – határozatlan és mennyiségi számnévvel – szólni, mert egyáltalán nem mennyiség, hanem minőség ez a „többlet”: az, hogy teremtői személy-bevetülés a téridői (immanens) létbe, egyértelműen azzal, hogy Isten-kép hordozó, és a teremtést alkotással megélő lény. E téridőiségben **ez az egyetlen alapérték**, vagyis minden felfogható létező annyira és annyiban érték, amennyire és amennyiben az ember (kibontódása, fejlődése, szolgálata, küldetés-betöltése, boldogsága) számára az.

Sztálin frázisa, hogy a „legfőbb érték az ember”, átlátszó ember-leértékelés, mert az emberen kívül tételez fel érték-grádicsokat, így kerül az ember a piramis tetejére. **Az érték** az ember, s ha e Földön nincs ember, nem érték a mégoly szép táj, a szikrázó gyémánt, a kenyérnek való búza, s Verdi Aidája. **Vond ki az immanens létből az embert és minden létező értékvesztett lesz!** A pneümális azonosság-tudat „többlete” e világon a csúcsok csúcsa. A pneümális azonosság-tudat hátránya viszont éppen ez (a többlet másfelé „forgatva”), mert a „többlete” egyben a diszkréció maximuma. Igaz, hogy az ő többletéért van itt **minden**: azért, hogy ő, az ember **mindenestől** a Teremtőé legyen, de ez olyan rejtettség, hogy az egyéni személyiség ahhoz a színművészhez hasonlít, aki kitűnően megtanulta a szerepét, begyakorolta mozdulatait, de mikor – színre lépve – szólni, mozogni akar, nincs hangja és mozgásképtelen a keze-lába. Így a közönségsiker ugyancsak elmarad (enyhén szólva).

A népi „személyiség” **hátránya, hogy változó**, viszonylagos, a maga és mások által ismert, „megszokott”, befogadott profilja nem éppen túl hosszú idő alatt válhat szörnyarccá.

Európa kiemelkedő kultúrnépe a német, profilja a köztudatban tiszteletkeltőnek rögzült, s mivé vált a többség „Trianontól” 1945. május 9-ig? Most ismét kezd ez az arc a szépre visszarendeződni, de hogy miként, meddig, nem lehet tudni, (sem a németnél, sem a magyarnál, sem más népnél).

Persze a „nép-személyiségnek” van többlete is. Az, hogy megragadható, érzékletesen, értelemmel ismerhető hasonlóságok jellemzik, ő az élet-színpadon a hasonlóságait manifesztálva közönségsikert érhet el, s mivel rengeteg „tagja” van, az ő identitásának a látványos fontossága nyer prioritást (akár a magasztalásban, akár a marasztalásban). A „nép-személyiség” azonossága tulajdonképpen világlátványosság: világelőny „terepe” vagy világ-végzet arénája. Míg a valódi személyiség (az egyedi személyiség) azonossága örök rejtvény az emberi eszközzel való megismerhetetlensége folytán, a „nép-személyiség” rejtvénye az ő megismerhetőségének (helyesebben: vélt felismerhetőségének) a velejárója, mert azt a vélekedést ígéri, hogy egyező hasonlóságai révén egy

-egy nép megismerhető, s mert a történelem nem más, mint ennek a cáfolata, a nép-értékelő tudós hatalmas erőfeszítését igényli annak a rejtvénynek a megfejtése, hogy mi a valóban jellemzője egy adott népnek, s e jellemzők mennyire állandóak vagy változóak, miért állandóak vagy változóak, mitől állandóak vagy változóak?

(C) Szembesítések

Most jutottunk oda, hogy a posztulátum miértjét – részletes felelés igényével – ismét felvesszük. **A posztulátum (a követelés) az, hogy ki-ki megőrizze a saját identitását, és mások is tiszteletben tartsák azt**: akár

egyéni, akár népi „személyiség” legyen az, - sőt (éppen a természetvédő „zöldek” követeléseként) a **naturális azonosság** tisztelete és őrzése is egyetemes emberi feladat. Ebből a szempontból mindegy, hogy **elsődleges azonosság**, vagy **hasonlósági azonossági** ügyéről van e szó. A posztulátum – mint már egyszer utaltam rá – indokolt és nem indokolt: **nem indokolt**, mert ami eo ipso megvan (minden létező azonos önmagával), azt felesleges (külön is) követelni, **indokolt**, mert **az emberiség** (nagyon távoli, kevésbé távoli, közeli és jelenlegi) **történelme tulajdonképpen ostrom az identitás ellen**, különösen és kiemelten a pneümális azonosság ellen, bár a naturális azonosság sem maradt megkímélt ettől.

Érdekes az a másik „igen és nem”, amelynek a favorit szava a megvalósulás vagy megvalósítás.

Az **igen tétele**: ha valóság a pneümális azonosság és a népi identitás, miért kell valósággá tenni?

A **nem tétele**: ha nekem kell megvalósítanom pneümális azonosság-tudatomat, abból kell kiindulnom, hogy nincs meg. Márpedig a „nincsből” - én az ember – „vant” nem teremthetek. Ez a logika formálisan igazolt, azonban mégsem követhető, mert zsákutcába szorít.

Nem a „hideg értelem”, hanem a „forró valóság” logikája igazít el: annak a felismerése nyomán, hogy évtízezrek óta él a törekvés az azonosság fumigálására (semmibe vételére), és az egyéni ember, a nép önmagvalósításának az akadályozására. Mégpedig azért, mert az emberiség egy-egy irányító tagja vagy kádere a saját azonossága alá rendelte, rendeli alá a többiét, és a többi önmegvalósításának az akadályozásával szeretné megvalósítani magát. Mivel a XX. század érte el ebben mind a pneümális azonosság, mind a népi identitás kárára a csúcsot, ellenhatásként századunkban az „azonosság”, „identitás”, „önmegvalósítás” emlegetése lett a sajtóban, a hangzókban, a szalonokban, az utcákon a percemberkék unos-untalan hangoztatott szlogenje („szlogen” magyarul: rikító jelszó).

Nem azok használják, akik a személyiségi és a népi azonosságot, önmegvalósítást komolyan veszik, hanem azok, akik (egyéni értelemben) a farmernadrág legdivatosabbjának a megszerzését, vagy a metróállomásokon való lézengést is azonosságuk tartozékának, önmegvalósításuk alapjának tartják, s ha lehet, másokkal is tartatni szeretnék, - no meg azok is (népi vonalon), akik saját népük azonosságát, önvalósítását a többi nép, népcsoport, fajta, nemzetiség azonosságának, önvalósításának az akadályozásával szeretnék érvényesíteni. Lassanként – vagy tán túlságosan is gyorsan - csömörlik meg a kétezredik év felé haladó emberiség az ilyen fogalmaktól, sőt már ma is vannak, akik méltán gyanítják, hogy az azonosság, az önmegvalósítás pszichiátereinek (az „ötvendolláros pszichiátereknek") vált árucikkévé, illetve az elrejtőzés bokrából ismét előcsúszó szupernacionalizmus-kígyó sziszegi a többi náció rovására, hogy „azonosság", „önmegvalósítás".

Ez a kígyó nem csupán a tébolyult sovinizmus ihletője, hanem egyben ő ösztönzi az „önazonos" és „önmegvalósító" rock-őrjöngést is, így megy végbe az a szkizoiditás, melyben megfér a személyiség, sajátosság hangoztatása az állatinál is alantasabb tömegesüléssel: egy-egy rock partin a színpadon mesterkélten rázkódóknak, üvöltőknek partnerei azok a nézőtériek, akik – mintha dróton rángatnák őket – **énvesztettséget** ambicionálva azonos karrázásokkal, paprikajancsis ugrálásokkal „felelnek".

Mindezekhez társul az a – sajátosságokra hivatkozó – kategorikus kizárólagosság-tudat is, amely szintén „nem új a Nap alatt", a valóban kiemelkedően sajátos egyének, népek, kasztok „örök" kísértése. (Sajátossága minden létezőnek van: a pneümális azonosságú és mind a naturális azonosságú, mind a népi identitású létezők sajátossága minden másétól, a hasonlókétól is eltérő. Van azonban kiemelkedő sajátosságú pneümális azonosságú vagy népi identitású sajátosság is – mint a színek skálájában a piros -, ez a kiemelkedés **a rendeltetés kiemeltségét jelzi, s az öncélú kivételezettséget**.)

A kiemelt sajátosság kísértése, hogy nem a beölelés, hanem a kizárás visszaélő szándékosságával szennyeződik. Egyénileg ez dölyfnek, gőgnek, Nietzsche óta Übermensch-komplexusnak, közösségileg-népileg szupernacionalizmusnak nevezhető. (Azért „szupernek”, mert önmagában a nacionalizmus helyes irányulás, a saját nép becsülése, szeretése, szolgálata, annak túlértékelése, a többinek a lenézése nélkül).

Nem lehet eltitkolnom, hogy a kizálrólagosság-tudat szomorú úttörője Izrael és az Egyház volt, s bár ma már nem úttörő, még egyik Isten-nép (Gottesvolk) sem számolta fel magában teljesen.

Ezek az aggasztó tünetek, és az, hogy előzményükként szinte óvodáskortól halálig szüntelenül igyekszenek a gondolkodás manipulátorai – az agyon át – a tudatokba „lopni”, és aztán megrögzíteni az élet– és nemzetvesztő tévismereteket, az irányító hatású hamis tudat-tartalmakat, **teszik szükségessé**, hogy úgy igazán – „Isten igazából” – szembesüljünk az azonosság, a valósítás fogalmával. Éppen, mert pozitív jelentőségük szerint létbevágóan súlyosak, és éppen mert spontán vagy tudatos visszaéléssel félreértettekké váltak.

A szembesítés első próbája

Ha ismét abból a valóságból indulunk ki – s mi egyébből is indulhatnánk ki?! -, hogy minden létező, köztük és felettük minden személyiség-létező azonos önmagával, de ez az „önmaga” {a személyiségi létezőknél} **rejtett**, s csupán megnyilvánulásaiból lehet „post festa” visszakövetkeztetni rá, vajon ezek a manifesztációk – külön és együtt - olyan vitathatatlanul jók (erkölcsi, embertársi-szociális és megnyilatkozó jelenét, jövőjét biztosító értelemben), hogy **mindenestől** fogva meg kell védeni, és valósulását elő kell mozdítani? A kérdésben a felelet.

A másik kérdés: az azonosság tisztelete **lehetővé teszi-e a „szűrést”**? Azt, hogy kinél-kinél szétválasszuk megnyilatkozásai közül a követendőt és az elvetendőt, az előbbit támogatva, az utóbbit hátráltatva? A pszichológusok és a

pszichiáterek közül a tisztességesek – azok, akik küldetést igyekeznek munkájukkal betölteni és erre bírni pácienseiket is – odaadással, de sikertelenül próbálkoznak ezzel. Azt a nehézséget, hogy az ember-egyedre személyiségien alkalmazva egyszerűen képtelenek vagyunk megállapítani, hogy neki (éppen neki, és csak neki!) mi a jó és mi a rossz, lehetetlen legyőzni. Ha pedig magunkat vetítjük be énükbe (szuggesztióval, hipnózissal, vagy más módon), a szubjektivizmus kelepcéjébe visszük azt, akin objektíve és de facto (ténylegesen) kellene segítenünk: segítség helyett (legtöbbször és távlatosan) ártunk. Vagy ha nem neki, ártunk környezetének (a családi-munkatársi körtől az össztársadalmi, esetleg nép– és nemzetközösségi tagoltságig nézve).

E kétféle ártást egy-egy példával illusztrálom: az egyik is, a másik is a sikeresség péklapátjával került a pokol „tüzes kemencéjébe”.

Az első egy középkorú nő, harmonikus házasság asszonya. Egyszer aztán eljutott oda, hogy gyóntatójának elmondja: nyolc éve csalja a férjét, mégpedig úgy, hogy a férje sosem vette észre, s minden valószínűség szerint sosem fogja észrevenni. Ámde „most” már úgy furdalja a lelkiismerete, hogy titkát meg kell osztania lelki atyjával, s kérni a segítségét, hogyan szabadulhatna meg e bűnös kötöttségtől. A gyóntató – miért, miért nem?! – a sablon szerint reagált a bűnvallásra: közölve, hogy addig nem kap a valló feloldozást, és a Mennyek Országa kapuin kívül marad, amíg **radikálisan** nem szakít szerelmi partnerével. A szerencsétlen asszony eleget tett az atya „parancsának”, de amikor a szakítás első visszahatása „begyűrűzött” hozzá (iszonyú volt), öngyilkos lett…

Hogy a gyóntatói sablon maga is „ölhet”, nyilvánvaló: nem ezért hoztam fel ezt az esetet, hanem, hogy közel hozzam, milyen lehetetlen vállalkozás a „szűrés”, s ha távlatosan bizonyítva sikeres, az csodák csodája.

A másik példa egy dunántúli református lelkészé. Nem tudom, hogy és mikortól fogva lett alkoholista. Maga is, családja is sokat kínlódott emiatt, a gyülekezete nemkülönben, mert ragaszkodott ehhez a melegszívű, megértő és

józanul is, mámorosan is derűs paphoz. Egyszer aztán olyan botrány tört ki, hogy majdnem megfosztották palástjától, végülis egy pirinyó faluban lett pásztor.

Történt anno dacumal, hogy elhunyt Dunántúlnak – még annakidején szabad választással választott – aggastyán püspöke. A politikai tényezők olyan lelkészt akartak e legmagasabb helyre juttatni, aki „alkatánál fogva" engedékeny, tehát jó eszköz lesz a kezükben. Az alkoholistára esett a választásuk. Amit sem a család, sem a régebbi gyülekezet nem érhetett el emberüknél, elérte a szédületes magasságba-emeléssel kísértő grémium: papunk vállalkozott az elvonókúrára (olyan gyógyintézetben, ahova csak a „kiválasztottak" közül is a legfőbbek kerülhettek). **A kúra sikeres volt, mégpedig véglegesülten: emberünk püspök lett.** Nem arra példám ő, hogy valóban „engedékenynek" bizonyult, hanem arra, hogy ez a gyermekkortól (át az alkoholizmuson az elvonókúráig) kedves, humánus, „vajszívű" férfi, az elvonás után agresszíven ellenséges, embergyűlölő, elviselhetetlenül fölényes, másokat lelki rokkanttá tevő „szörnyeteg" lett.

A **magyarázat**: a megvonás eredményessége **megfosztottsági komplexust** (kóros lelki gócot) hozott létre benne, ez pedig emberellenességet termel ki áldozatában. Ezért igaz, hogy mielőtt valakit – akár a legjobb akarattal - megfosztunk valamitől, **gondoskodnunk kell a hiány** (valamiféle, de kielégítő) **pótlásáról**. A püspöki fényeskedés nem bizonyult „Ersatz-Faktor"-nak (póttényezőnek), tehát a püspök félelmetes személy lett mindhalálig.

Kázusa (esete) kérdésekre ingerlő, például arra, hogy jobb lett volna, ha az illető alkoholista, de emberséges marad, minthogy alkoholtól szabadultan „szörnyeteg" lett? Maradéktalan válasz helyett egy ténymegállapítást kockáztatok meg: a püspök semmitől sem szabadult meg, bár soha többé nem fogyasztott alkoholt, egyszerűen – orvosi-gyógyszervegyészeti segítséggel – **átváltott egy másikfajta rabságra** (a hatalom mámorára), amely – úgy tűnt neki – mámorítóbb, boldogítóbb. Aztán mikor „a tömkelegbe lépett", a várt

mámor effektusa a vártnál jóval kisebbnek bizonyult: a betöltetlen maradék (vegyítve a kor – férfiaknál is végbenő klimax püspökünket sem megkímélő válságában keletkezett – szexuál-patológiai jelenségével) **szadista élmény-kielégülésben pótlódott**.

A valóságos szabadulás a teljességet tartalmazza: a megfosztással **egyidejűleg** a pótlást, a jó pótlást is. (János 8:36)

Az alkoholista példájával is illusztrálni kívántam, hogy mennyire nehéz a „szűrés", mennyire nem tudjuk, mi a jó, mi a rossz az adott személyiség megnyilatkozásai közül, s a jó hogyan jó, a rossz hogyan rossz. Így hát – miközben tudjuk, respektáljuk a pneümális azonosságot, melyhez érkeznünk közvetlenül nem lehet, csak a manifesztációból vonhatunk le egy-két (nem mindig biztos) következtetést, végezhetünk (ugyancsak bizonytalan, és a változások tempóját nem mindig követni képes) értékelést. Az az azonosság, amivel szembesülünk, nem engedi meg, hogy mindenestül leboruljunk előtte, mert AZONOSSÁG: evilági megjelenésében vegyes minőségeket hordoz. Az irodalom nagy műalkotói regényben, drámában, komédiában azonosság-megnyilvánulásokkal szembesítenek minket (olykor „fekete-fehér", máskor árnyaltabb módon), hogy valami belőlük minket a magunk azonosság-megnyilvánulásaira emlékeztessen a hasonlóság vagy különbözőség, csatlakozás vagy elutasítás nyomán.

Egyik dráma vagy komédia sem késztethető arra, hogy az egész szereplőgárdával, mint együttes azonosságú csoporttal törekedjünk azonosulásra. Ezért nem lehet az identitas postulatum teljes érvényű. Viszont mégiscsak érvényes posztulátum, a követelés elkerülhetetlen, ha emberhez méltó életet és néphez méltó közösséget kívánunk elérni e világon.

A feladat tehát adott: **tisztázni kell**, hogyan lehetne a megnyilatkozásokból ígéretesebben közelíteni a pneümális azonossághoz, a „személyiség-maghoz" – például Otello esetében. Melyek azok a megnyilatkozások, amiknek a forrása a

személyiség-mag (éncentrum), és melyek a **gyaníthatólag máshonnan „csatlakozó” járulékosságok**. A többé-kevésbé mérvadó megnyilatkozás-értékelések nyomán hogyan különböztessük meg azokat az azonosság-elemeket (AE), amelyek valósulásra, ezért követésre, és követelésre méltóak. Ilyen elem a nyíltszívű jóhiszeműsége. Viszont már nem követésre méltó annak a zárózsilipnek a hiánya benne, amely érzékenyen zárulna be a cselvető hatására. Otelló nem kontrollálja Jágót, nem néz vagy nézet mással is Desdemona dolgai után, ellenben „készpénznek” veszi Jágó zsebkendő-dokumentumát. **Csonkultság jellemzi Otelló személyiségét**, mert a hibátlan személyiségben együtt van jelen **a jóhiszem és a gyanakvás dialektikus képessége**, és az a képesség is, amely kellő módon nyit vagy zár „zsilipeket” kellő érzékenységgel, adagolással, racionális és transzracionális (értelmes és értelmentúlian értelmes) körültekintéssel.

A szembesítés második próbája

E próbánk tárgya „barlangunk” eddig fel nem keresett fogalmának tartalmi ismertetése, és e fogalom nevének, a **TUDATÉRZET** szónak a szemantikája. Boldog leszek, ha egyszer kiderül, hogy előttem már más is élt ezzel a szóösszetétellel, de míg ez nem derül ki, vállalom a szerzőséget. És azt, hogy itt és most megindokoljam.

Az emberi psziché alapműködéseit a klasszikus lélektan három jelenségben jelölte meg: értelem, érzelem, akarat. Ez a felosztás megfelelt a célnak, a különbségtétel alapján végzett tudományos rendszerezésnek és az összefüggések feltárásának. De csak mint munkamódszer volt megfelelő, és nem mint valóságismertetés.

Az értelemnek a produktuma (állandó „terméke”) a tudat, vele foglalkozott csupán a tudomány. A valóság pedig a kutatók ablakait betörte, a tudatot elszigetelten vizsgálók eredményeit alig-alig vette tudomásul, ezért született

meg a „tudatalatti” és a „tudatfeletti”, hogy a kettő kötetlen birkózásának legyen terepe a tudat.

E birkózás izgalmas elméleteket szült, nyomukban a diagnosztika tengernyi irodalmát, majd ötletes „feltalálók” olyan terápiás kísérleteit, amelytől meggyógyultak, akik nem is voltak betegek. Betegek lettek a nem ilyen kísérletezőkre, hanem lelki támaszra szoruló zsenik, elkölthették pénzüket a szabadidejükben programtalanná, tehát hisztériássá vált gazdagok, s bár hajszálnyira sem juthattak (több) boldogsághoz, függőségük révén a ”terapeuták” is gazdagok lettek (hogy majd az ő gyermekeik is pszichológusoknál legyenek kénytelenek gyógyírt keresni programtalanság-keltette ürességeiktől nyögve).

Nem arról van szó, hogy **a baj gyökere** a tudat prioritása volna, hiszen e prioritás = elsőbbség viszonylagosan fennáll, hanem **az a feltevés, hogy az emberi személyiség maga a psziché** és hogy elég a pszichét meggyógyítanunk ahhoz, hogy az egész ember gyógyult legyen. A psziché – mondják - megfelelő eljárásokkal meg- és felismerhető, megközelíthető, és ha baja van, reparálható.

A Freud-Adler-Jung-Szondi-Ferenczy-Mérei-stb. láncolatok kritikájával a Bibliai pszichiátria, bibliai pszichiáter c. munkámban foglalkozom (persze nem csak ezzel); ezért itt most abbahagyom.

A valóság nem engedi meg, hogy a **tudatról, mint entitásról** (tulajdonság-összességről, amely önmagában egész) tudjunk, szóljunk, gondolkodjunk, mert **ilyen - nincs**. Hanem VAN olyan **együttes**, amelynek a létezése **tudat és érzet**; mégpedig úgy, hogy egyik a másikat szüntelenül áthatja: olyan „sziámi ikrek”, amelyek nem csupán egyes részeikkel nőttek össze, hanem teljes összenőttségben léteznek, működnek, hatnak, visszahatnak, és hatások alá együttesen kerülnek.

Azt sem lehet mondani, hogy hol az egyik uralkodik, hol a másik: mindenik mindig mindeniken.

Egy létező a tudatérzet, s ezen az sem változtathat, hogy két szóval lehet a jelentésük szekvenciáját megadni. Vagyis nincs afféle „száraz értelem”, nincs „száraz tudás”, mert nincs olyan tudati funkció, értelmi tevékenység, amely érzet (érzés, érzelem) nélküli lehetne, de olyan érzeti megnyilatkozás sem létezik, amely nélkülözhetné a tudatiság (vigyázat!: nem tudatosság) valamelyik lehetőségét. Miért? - kérdezheti az olvasó - az érzetnek és a tudatnak többféle lehetősége van? Igen, de nem külön, hanem együtt. E lehetőségeket nem a „tudat-tudatalatti-tudatfeletti” ellenében kell számba venni, hiszen Freud és Jung csoportosításának lehet némi metodikai haszna, önmagában nem ez teszi módszerüket csődössé, hanem mindentől függetlenül: tudomásul véve a freudi nomenklaturát, de úgy kutatva, mintha nem létezne.

A tudatérzet fogalomhoz

A „tudatérzet” *használata pompás magyar lehetőség, ugyanis a két szót összeírva a klasszikus nyelveken nem lehet egyetlen valóságként tenni meg szekvenciává. Latinul az „intellectus” felel meg a tudatnak, a „sensus” az érzetnek (az utóbbi egymagában is fordítható volna tudatérzetnek). Ha a magyar tudatérzetet latinul próbálnám tükröztetni, az „intellectus sensus” (az érzet tudata) vagy a „sensus intellectus” (a tudat érzete) felel meg leginkább a célnak. Görögben a tudatnak a „noeszisz” szó felel meg leginkább (ez szerepel a magyarul hibásan „térjetek meg!”-nek fordított „metanoete” szóban, jelentése:* ***„Változzék meg értésszándékotok!”****).*

Az „érzet” pontos megfelelőjét ebben az összefüggésben a latintól kell kölcsönözni, ez a „sensorium” szó: ***tudatérzet = ”sensorium noessosz”****,* ***a tudat érzete****, ami egyben az „érzet tudatát” is jelenti. Könnyű dogom van a német nyelvvel, mert van a németben - elég pontos megfelelője - a magyar tudatérzetnek, ez a „Sinnesempfindung”. Az angol „sense of mind” (szensz of májnd) vagy „mind of sense” (májnd of szensz) ugyanezt fejezi ki, de külön szóval és birtokviszonyos „of”-fal.*

Nem kell túlságos részletességgel elemezni a **tudatérzet** nevű valóság kölcsönhatásának drámáját. Anélkül, hogy merev „szerep-osztást” képzelnénk el, megállapíthatjuk, hogy **a tudat „reszortja” a felfogás, horizontális és vertikális hatásokra való értelmi érzékenység** (a latin „intellektus” egyben érzékenységet is jelent: intelligens ember = érzékeny a különféle hatások értelmi felfogására, „besorolására”); **az érzet „reszortja” a szándék**, a szándékosság. **Hogy ki-ki valamit hogyan ért, és mit ért azon, a szándékosságán múlik, a szándék irányultságán,** és így a felfogás irányításán. Van, aki még a ki nem mondott szóból is ért, mert erre „hangolja” a szándékossága, s van, aki **a nyilvánvaló igazságvalóságra nézve is „süket”, mert ilyenné teszi tudatát az érzete.**

Ismétlem (mert hogy ismétlés a bölcsesség anyja): szándékosságtól független (ún. objektív) felfogás, tudattól elszakadt szándékosság - nincs. Ha az utóbbi valakinél tünetileg mégis „van”, hamar vinni kell az elmekórházba, de azt is, akinek a tudatát ferdült szándékosság motiválja (rangkórság, szadizmus, mazochizmus stb.).

A tudatérzet együttes hatását, „mozgásának” eredményét nevezik az értelmiségiek „rációnak”. (Érdekes volna nyomon kísérni, hogy miképpen nyerte a latin ratio-szekvencia ezt az egyezményes szemantikát, holott az elsődleges jelentése, sőt még az ötödik is más, de hát mi most nem szótörténettel foglalkozunk.) Ha egy mai értelmiséginek „rációt” mondok, agyába pattan, hogy az észről van szó. S igaza van, mert ma és most már az „észnek” felel meg a „ráció”. Az „ész” szinonimái is helytállóak: értelem, érv, érvelés, ok, rendszer.

A „ráció” származéka a „racionális”, jelentése: értelmes, **észokokon nyugvó**, ésszerű, okszerű, célszerű, szakszerű. Ha e kifejezések arra uszítanak minket, hogy a „száraz értést”, a „feszes logikai érvekkel bizonyítást”, az oksági rendszerben található vagy ebbe állítható levezetést értsük csak rajtuk, utasítsuk el ezt az uszítást. Azzal hogy az olvasó és az író e tanulmányban szigorúan ahhoz tartja magát, hogy a ráción és a racionálison szívósan a tudatérzetet,

illetve a tudatérzet hatásösszességét érti, tudja, hiszi. Azért fontos ez, mert terminológiám „tudatérzet” szó-szekvenciáját most már magam mögött szeretném hagyni és **úgy váltani át a „ráció, racionális” nevezésre, hogy a szemantikája tudatérzet legyen**. Ez az egyezség könnyebbé teszi célom elérését. A tudatérzetet azért kellett eddig használnom, hogy világossá tegyem, mit értek ráción, racionálison (nyilván: mást és többet, mint amit és amennyit értenek általában).

Az emberi személyiség kettős ajtaja a ráció: **ajtó a vízszintes** (horizontális) világ felé, ez „oldalnyílású” ajtó és **ajtó a függőleges (vertikális)** létezés felé: ez tetőnyílásos ajtó, felfelé nyílik, mint nagyanyám konyhájában az ajtó, amely a mennyezetből volt felnyitható a padlás felé. Minden hatás - bárhonnan jön - e kétféle ajtón át juthat be hozzánk.

Az ajtó képisége *nemcsak azért indokolt, mert bibliai (János 10:1-10, Jelenések 3:20), hanem azért is, mert jól szemlélteti a hozzánk beérkező hatásoknak mind a tág lehetőségét, mind pedig a (megtartóan)* ***behatárolt*** *korlátozottságát.*

A hatás-nyilások és e hatások különböző iránya szerint beszélhetünk **racionalitásról, transzracionalitásról és szuperracionalitásról.**

A **racionalitás** az, amit általában a bölcselettörténet ismerői, művelői, regisztrálói komolyan vettek és vizsgáltak, s csak ennek a létezési sávnak a törvényszerűségei szerint létrejött, kinyomozott RENDET (logikát) tartották a gondolkodás egyetlen valóban létező alapjának, és **kizárólagos** mértékének.

Leszűkült gondolkodásunk, sőt meggyőződésünk arra a kétségtelen valóság-felismerésre épült, hogy minden horizontális értesülés a racionalitás „ajtaján” tódul be hozzánk (benyomások, ismeretek, esemény-élmények, stb.). Ezeket **gyűjti be** a racionalitás főszerve, az agyunk, majd **feldolgozza**, belső

hatáskeltésre előkészíti, és külső (alkotó) hatásra képesíti. Közben ez a főszerv az egész szomatikus-szárkikus apparátusunkat a célnak megfelelően, **programozottan irányítja, mozgásban tartja** (az ideg-vezetékek, mirigyek és az elektron-forrást, elektromosságot biztosító, alapanyagokat szállító vér által).

Nincs olyan bármely irányból jövő hatás e földi lét ideje alatt, amely kikerülné, kikerülhetné, negligálhatná (mellőzhetné) a racionalitást; még akkor sem, ha a hatásforrás más léttartomány RENDJÉT (logikáját) követi. Ugyanígy: e téridőség alatt a racionális hat, hat vissza a transzracionális, szuperracionális hatásforrásokra, és igyekszik ezeknek az őfelé irányított manifesztációjából meríteni, - mégpedig úgy, hogy tartalmiságukat a saját (racionális) Rend-logikája szerint transzformálja (alakítja át), teszi magáévá és továbbítja.

A **transzracionalitás** = a **ráción túli ráció**.

Ráció, mert megnyilatkozásai a tudatérzet régióján belül észlelhetők, érzékelhetők (**olykor** tetszés szerint megismételhetők), téridőien valóságnak minősíthetők, viszont **transzracionálisak** e megnyilatkozások, vagyis „racionálisnak” - ahogy „itt és most” érnek minket - nem mondhatók.

Alternatív vélemény róluk, hogy

(1) agyunk még eddig fel nem fedezett tartományából valók, azonban nyomban logikussá válnak (a ráció logikája szerint), ha a tudomány egyszer behatolhat a most még csak sejtett agyi „részlegbe”,

(2) az agyműködési képesség határát messze túlhaladó léttartomány alkalmi bejelződései a racionálisba (valamilyen - általunk ismeretlen – célból).

Ilyen transzracionális megnyilvánulás például az ún. **lélekjelenlét**. Vészhelyzetben pánik keletkezik. Viszont van úgy, hogy míg más „pánikoz”, adott személyiség a lélekjelenlétével hárítja el a veszedelmet. A pszichológusok jó ideig úgy vélték, hogy a lélekjelenlét embere „jól koncentrál”, éber figyelme pillanatokon belül gyűjti be a benyomásokat, ismeri fel a helyzetet és eszerint dönt. Sok USA-beli, angliai kísérlet bizonyította be, hogy **szó sincs**

koncentrálásról, helyzetfelismerésről, **az agyműködés majdnem úgy bénul le, mint a pánikosé**, ellenben belelép a helyzetbe **egy agyon kívüli hatás**, amely (sok kísérletes mérés szerint) egy másodperc alatt **a racionálisnak a tízszeresét produkálja**, mégpedig kinyomozhatatlanul.

Másik példa a **megérző képesség**. Nem jósról, prófétáról van szó, hanem olyan - nő vagy férfi, fiatal vagy idős, művelt vagy tanulatlan - egyén alkalmi vagy tartós képességéről, amely a ráció logikájával nem magyarázható, sőt a logikának éppen ellentmondó eredmény(ek)hez juttatja a kutatót. Irodalmunkban jó példa erre Mikszáth Kálmán „A süket kovács" c. elbeszélése, melyhez hasonlót irodalmon kívül is regisztrálhatunk, tehát valós.

Személy szerint két példát említhetek: az egyik „hőse" egyszerű háziasszony, a másik egy orvosprofesszor. **A háziasszony** egyik reggel arra ébredt, hogy Ausztráliában élő öccse az ébredés perceiben meghalt. Alig-alig leveleztek, öccsét - aki kb. 40 éves volt - az „egészségesség szobrának" tekintették itthon és odakint egyaránt. Asszonyunk nyomban felírta ébredése idejét, aztán hívta fel telefonon öccse feleségét. (Sosem tette azelőtt, hiszen az anyagi helyzete sem engedte volna meg, hogy Ausztráliába telefonálgasson.) Sok óra telt el, mire jelentkezett ausztráliai sógornője. Amint meghallotta a sógornő „hallózását", nyomban rákérdezett: Miben halt meg Mihály öcsém? Az özvegy könnyein áttört a kíváncsiság: **Honnan tudod**, hiszen még meg sem fogalmaztam neked a táviratot? Asszonyunk nem felelt erre, de nagyon kérte, hogy sógornője pontosan jelölje meg öccse **halálának időpontját**. Az özvegy megtette, majd közölte, hogy a továbbiakra nézve nem adhat felvilágosítást, a temetés idejére legkevésbé, mert a rendőrség nyomoz: Ugyanis Misikém úgyszólván egészségesen halt meg, minden előzmény nélkül egyszer csak összeesett és aztán vége volt. Írnom sem kell, a megérző asszony családja is részesült ebben az élményben, tehát kontrollálhatta az eseményt. Érdekes módon: sem előtte, sem utána nem volt asszonyunknak többé ilyen vagy más előérzete.

Ellenben a főváros egyik (belgyógyász) **orvosprofesszorának állandó** „terhe és könnyebbsége” volt ez a megérzés. Rangban és barátságban közelálló munkatársa mondta el nekem, hogy mi a „félelmetesen pontos diagnosztának” a – kívülvalóktól rejtett - titka. Amint valaki a közelébe került, „tudta”, mi a baja (ha komoly baja volt). Nem abból, hogy a szemébe nézett vagy kézfogás közben hüvelykujjával megsimogatta a partner kézfejét (jó diagnoszták módija ez), hanem ha az illetőt nem is látta, villamoson vagy autóbuszon háttal állt neki. Előfordult, hogy nagy baj esetén az utcán bemutatkozott idegen embereknek (ezek a megtiszteltetéstől odáig voltak), akik nem értették, hogy ez a csúcstudós miért „kéri meg” őket: másnap reggel jelenjenek meg klinikája laboratóriumában. Ez a megérzéssel terhelt ember szigorúan kontrolláltatta diagnózisát. Mégpedig azzal, aki nekem - bízva bennem - a professzor titkát ismertette velem. Nem mondta meg docensének, hogy mit „állapított meg”, csak borítékba zárta és odaadta neki, s **a vizsgálatok után bontották fel együtt a borítékot**. **A professzor sose tévedett**, - mondta nekem a docens - ám ha a kontroll és a boríték tartalma nem egyezett, mindig az derült ki, hogy a kontrollosok (laboratórium, EKG stb.) tévedtek. (A professzor egyébként „akkurátus” ember volt: mivel az egészségügyi kormányzattal nem értett egyet, nyugdíjazták, de ő a nyugdíját visszaküldte és haláláig magánrendelésből élt meg.)

A transzracionális megnyilvánulások harmadik csoportja az **ihlet** (**intuició** a latin „intuitio” szóból, amely valószínűleg az „intus”, a görög „entosz” határozószóból alakult át névszóvá; az „intus”, „entosz” jelentése „bent”, „belső”, **„belsőleg”**) tulajdonképpen - Henry Bergson szerint – **„a belső szemlélet különleges képessége, amely által a tudat minden értelmi, logikai működése nélkül hirtelen, mintegy ráeszmélve ismerhető fel az igazság”**. Megvilágosodásnak is nevezik, **villámszerű titokbalátásnak**. Bergson ugyan kikapcsoltnak véli ilyenkor **a tudatot** (szótárunk szerint: a racionálist), pedig **mindig jelen van, de nem mint hatásforrás**. A szekularizált (különösen a

materialista) gondolkodók mindenképpen csak a racionálisan megmagyarázható ihletről akartak, akarnak tudni, magyarázati kísérletük a komikum panoptikumába tehető, hiszen minden felfedezés, műalkotás, minden rábukkanás valamilyen valóság-igazságra intuició eredménye. Ez persze még nem minősítés, mert van tévest helyesnek láttató intuició is.

Transzracionális megnyilvánulás a **parapszichológia néhány kontrollált jelensége** is, amelyeket általában az okkult jelenségek csoportjába sorolnak. Okkult: rejtett, titkos. Magyarán: afféle „nem-tudom-mi" jelenség; néha pejoratív (rosszalló) íz is társul ehhez. Kérdés, hogy a parapszichológiai jelenségek mindenike ártalmas-e?

A hipnózis és szuggesztió is transzracionális megnyilvánulások. A **hipnózis** álomhoz hasonló mesterségesen előidézhető állapot, amelyben a hatás alá vont személy alá van rendelve a hipnotizőr akaratának. A **szuggesztió**: valaki akaratának bizonyos szavakkal vagy egyéb eljárásokkal egy más egyénre való teljes rákényszerítése.

Transzracionális megnyilvánulás az ember éjszakai álma is, ha reggel sőt nappal is tudatban marad: - ezzel majd „a szembesítés harmadik próbájában" foglalkozunk.

A **szuperracionális =** ráció feletti.

Mivel mi térien vagyunk csak képesek bármit is gondolni (még az absztrakt - elvont - gondolkodás sem mentes a téri-helyi kifejezésektől), kell a „felett", „alatt", „mellett", „mögött" névutókat használni. Mivel bőrünkből - helyesebben: a téridői lokalitásból - nem bújhatunk ki, a lokális (helyi) kifejezésekkel is közel juthatunk a valósághoz, mindenesetre közelebb, mintha még ezekkel a képzetekkel sem rendelkeznénk.

Amikor **transzracionálisról** volt szó, **a ráción túli ráció** került elénk: a racionálisnak az a valósága, amely úgy ő, hogy nem **benne**, hanem **előtte**, **mögötte** vagy **mellette** van, s akkor lép működésbe, amikor a „puszta ráció"

csődöt mond vagy más okból, célból átadja a „zászlót” a saját „túli”-jának, „mögöttesének”, vagy „mellettesének”. Hangsúlyoznom kell a **„saját”** szót és jelentését, mert **a transzracionális a racionálisnak a „túli”-ja, a racionálishoz tartozik. A szuperracionális egészen más**: nem a racionális valamilyen rejtett tartozéka, függeléke, hanem olyan ráció, amely **a racionális felett van**, - hatásban, természetben - nem függ tőle, sőt **a „szupertől” függ** a racionális, a racionális a „szuper” eszköze, melyet ez az egészen, teljesen „más” hatása alatt tart, - igaz, hogy vesz is át a racionálistól mint közvetítőtől hatásokat, illetve állandóan igényt tart erre a közvetítésre.

Hogy nyíltabb legyek: a transzracionális nem más, mint személyiségünk, énünk centruma. Aki vagyok, az a tudatérzet vonulatában a racionális, a transzracionálissal és a szuperracionálissal együtt {e háromság és hármas egység az EGYÜTTES ÉN (EÉ)}, tehát **csak hierarchikus** a különbség nem pedig úgy, mintha **csak** az én-centrum volna a személyiségünk, vagy csak a transzracionális, illetve csak „a” racionális (az utóbbit a racionalisták vélték, vélik).

Az a freudi kiagyalás, hogy van FELETTES ÉN, aki az erkölcsi törvényt oktrojálja a tudatunkra, ez teljes melléfogás. Freud következtetése is éppilyen melléfogás, hogy ugyanis a tudatmélyből való – állati és nemi - ösztönkésztetések elnyomása a felettes én által a neuraszténia oka.

Valóban van a személyiségünknek afféle felettes síkja, szuperracionálisa, de ez - léténél, természeténél, helyzeténél fogva - három eshetőségnek van kitéve

(1) önmagában él,

(2) az Isten-Személyiségtől vagy

(3) valamelyik démonszemélyiségtől irányítottan él.

Vagyis: a felettes én, mint ilyen (úgy, amint van) nem felettes minőség, csak a racionálisnak és a szuperracionálisnak a felettese, direktora: nem eo ipso

(magától értetődően) felsőbbrendű, ám persze felsőbbrendűvé válhat, vagy démonszolgává. **Az a fikciós lélektani dráma, amelyet Freud és köre komponált, miszerint a felettes én ab ovo (eredendően) a társadalmaktól koronként morálisnak tartott értékelés reprezentánsa (képviselője) és ezért az erkölcsi gátlások gazdája, minden realitást nélkülöz.** Jóllehet nem zárható ki, hogy ha a szuperracionális működés irányítója olyan démon, aki vallásos kosztümben jár, a szuperracionálist betegítő gátlások keltésére manipulálja, hivatkozva a Tízparancsolatra vagy másra. Jézust is Bibliát idézve kísértette az Ellenvető, a „Diabolosz".

A szembesítés harmadik próbája

A már jelzett **álom-kérdés** kerül terítékre, de mielőtt „feltálalnám", kiadós kitérőre (exkurzusra) kényszerülök – közbevetésként.

KÖZBEVETÉS

Talán nem szorul bizonyításra, hogy teológusként a dogma és a dogmakeletkezés tényét dimenzionáltan értékelem: vallom, hogy a dogmák jelentős feladatnak feleltek és felelnek meg, tehát a dogma számomra nem olyan hátborzongató fogalom, mint az olyan filoszok szemléletében, akik pl. Ovidiust kapásból idézik, de a dogmákat és keletkezésük körülményeit, funkcionális hatásukat nem ismerve globálisan elítélik. A vélemény-sablonok öröklődnek és járványosak, s még azokban a gondolkodókban is gyökeret vernek, akik egyébként egyáltalán nem sablonosak.

Lehet, hogy egyik-másik dogmának a nyelvezete kelt ellenérzetet, mert csak akkor volt korszerű, amikor keletkezett, de lehet, hogy akkor sem. Ezen a szemantikát kereső intellektus könnyen segíthet, hiszen van úgy, hogy nem csupán idegen nyelvű szöveget kell lefordítanunk, hanem az azonos nyelvű, de **régi szöveg is „fordítás" után kiált**.

A dogmaellenesség nyomós oka mégsem ez, hanem egy csomó ostoba dogma (pl. a kötelező papi nőtlenség, a pápai csalatkozhatatlanság, az etikus születésszabályozás tilalmának és a Mária-kultusz túlhajtott lehetőségének, lehetőség-teremtésének dogmája).

A dogmaellenesség legfőbb oka az a testületi-mozgalmi (egyéni és közösségi) magatartás-torzulás, amelyet dogmatizmusként emlegetünk. Azért használom a többes szám első személyt („emlegetünk”), mert magamat is a dogmatizmus ellenségei között tudom. A dogmatizmus kritikátlan, bizonyítást mellőző, **megkövesedett** és változhatatlannak hitt **formulákban való gondolkodás**. A dogmatikus egyén vagy testület valamilyen köztekintéllyel elfogadott forrásra hivatkozik (Galilei perében az inqusitio a Bibliára, mások „az” alkotmányra - ezeket rendszerint félreértik.)

A XVIII.-XX. századokban kibontakozó **szekularizmus** a gondolkodásnak az egyházitól való elszakadása, világivá tétele és az egyház hitével szemben csak a megtapasztalható - dolog, igazság, tudományos tézis - elfogadása, (az ún. pozitivizmus kizárólagosságának az elfogadása, hirdetése) sok mindennek az együtthatása nyomán keletkezett, de a „sok minden” között a legelőkelőbb hely illeti meg az egyházi dogmatizmus ellenhatását. Persze a XIX. század végétől másféle dogmatizmusok is keletkeztek (a fajelmélet dogmatizmusa, a marxista dogmatizmus stb.), ezek azonban nem mondhatók hosszú életűeknek: a faji dogma vagy a marxista dogmatizmus követői (akik nemcsak mondják, hanem igazán hiszik is) ma már pszichiátriai esetek.

DE: miközben a szekularizmus a dogmatizmus ellenszereként keletkezett, lassanként, de annál szerteágazóbban és áthatóbban alakult ki a **szekularista dogmatizmus**. Nem rögzített szövegként, ám annál dinamikusabb, hatékonyabb gátlás-komplexus módján, beletokosodva az agysejtekbe, állandóan befészkelve magát az agydúcokba: sűrű homályt bocsátva a szemléletre és a szemlélődőre, hogy **bezárt és lezárt** legyen az eladdig nem ismert VALÓSÁG számára. A szekularista dogmatizmus emberét - ha mégoly nagy tudós vagy csak éppen

értelmiségi, esetleg szemináriumokat átült nagyokos - nem zavarja, hogy a pozitivizmus rég levitézlett; a neodarwinizmus eredményei is a kétségesnél is vitathatóbbak lettek; a teológia reprezentánsai tisztázták, hogy a teremtés és a fejlődés nem ellentétes fogalmak, mert a fejlődés képessége, mint ilyen teremtési kategória, s nem a Biblia tudósításai, hanem e tudósítás szűkagyú magyarázói a hiteltelenek. A tudomány mai vívmányai annak a felismerésnek az eredményei, hogy máris több van nekünk az érzékletesen nem tapasztalható léttartományból, mint a tapasztalhatóból, s idővel a „nem láthatót" kell súlypontian tennünk a kutatás tárgyává, mert a VALÓSÁGBÓL onnan kapunk többet. Ha végigmegyünk azon az ismeréstörténeten, amelyen 3300 év óta halad az emberiség, látjuk azt a régi tudóst, aki a létezés és élés szélső határának az ázalékállatkákat tartotta, s ha valaki baktériumokról, vírusokról beszélt volna neki, melyek nem láthatóak, de annál inkább vannak és hatnak, tébolydába tanácsolta volna az „ilyen fantasztát". Ma viszont a „világ legmagátólértetődőbb dolga", hogy vannak baktériumok, sőt: köztük hasznosak és károsak vannak.

Diákkoromban még fújnunk kellett: a fajilag és mennyiségileg oszthatatlan testet atomnak neveztük, azóta viszont világmozgató tény, hogy ez az atom „fajilag és mennyiségileg osztható" s ez lehet hasznos, de eddig elég káros volt, igaz, hogy ha a magfúzió létrejöhet egyszer az ún. bontás helyett, csak hasznos lesz számunkra az embertől előidézett atomtörténés (egyébként az egész kozmosz atomtörténés).

A tudomány emberei komolyan építenek, mert építhetnek a reális következtetésekre, például a csillagász ma már tudja, hogy ha valahol a fény pályája elhajlik, itt rá a gravitáció hat, gravitáció viszont tömegtől van, tehát a fényelhajlás egy eddig ismeretlen égitest létének a bizonysága: a felfedezett égitest még nem látható, de - ha odafejlődik a műszerezettség - látható lesz, (mint ahogy a Merkúr, és más már látható lett).

A tudományos fejlődés a bizonytalanságot is „felfedezte":

(1) ami a makrokozmoszra érvényes törvényszerűség, nem biztos, hogy a mikrokozmoszt is regulálja (kvantum-mechanika),

(2) az atomtörténésben is valóság a Heisenberg-féle „bizonytalansági hányados”,

(3) az sem biztos, hogy az atomban csak a „részecskék” vannak, hiszen sok olyan jelenség bukkan fel, amely irányító logoszra (értelemre) utal - Chardin és mások szerint.

Einstein világképe egyetlen gondolat, Gondolkodó létét tételezi fel („Aki nem kockajátékos”), mert egyetlen koncepció komplementáris, azaz kiegészítő „bravúrja” a világmindenség, s ami van, abban - legyen kicsi az vagy grandiózus - ez a komplementáris koncepció van jelen.

A modern biológia eredményei, méginkább a kérdés-feltevései, aztán a régebbi kompromittáltság miatt nem érinthető, nem meglevőnek nyilvánított biológiai állítások ma felszínre hozott elemzései (lásd Czeizel Endre: Az érték bennünk van, Gondolat Kiadó, Budapest, 1984.), az öröklődés, a méhen belüli és a születést követő egymásra való hatások egyensúlyossága, egyensúlybontása, részvétele vagy rész-nemvétele a sors-meghatározásban, az emberi személyiség kialakulásában: mind-mind titokra szegezett nyilak. Az egypetéjű ikrek, akik azonos közegben nőttek fel, azonos módon neveltettek, **kívülről** összetéveszthetők (annyira hasonlítanak), nemükre nézve azonosak, **„belülről” egészen más emberek**. Hogyan, miért? A megszorult tudós ilyenkor hipotézisekkel próbálkozik, melyeknek az ellenkezője is feltételezhető, tehát **a kérdésre képtelen felelni**.

Amiket elsoroltam, nálam alaposabban tudja a szekularista dogmatizmus embere, de **amikor helyt kellene adnia** - legalább „elvileg” - a „nemcsak test” ember lehetőségének, és annak a lehetőségnek, hogy éppen úgy vannak érzékletesen, tapasztalatian, egzaktan nem bizonyítható, de hatásukban manifeszt téridőntúli (nem testet, illetve nem szárxot, a hústestet bíró ének, személyiségek, akik - mint a fényelhajlást okozó égitestek éppen a

fényelhajlásból - hatásukból tetten kaphatóak, **kategorikusan elutasították**. Túltettek azokon a **maguk idején** tisztességesen kutató, de ismerhetőségük korlátaiba rekesztett embereken, akik a „legfeljebb ázalék-létezésig”, a „fajilag és mennyiségileg oszthatatlan testig” jutottak el, és a nem láthatót, **az érzékletesen nem tapasztalhatót azonosnak vették a NINCS-csel**, (persze ha most feltámadnának, a mai eredmény alapján másként gondolkodnának, hiszen a saját korukban előítélettől, ideológiától való fertőzöttségtől mentes, tisztességes kutatók voltak).

Ám a szekularista dogmatizmus tudósa ma él, ebben az általa jól ismert eredmények világában tanít, vall, csakhogy „ad magára”, hiszen ha az emberről és az „esetleges” emberentúliról van szó, az egész mai - emberléttel, embereredettel foglalkozó - tudományos világ szekularista dogmatizmus, hát ember legyen a talpán, aki ki mer ebből törni: önpusztító lenne, hiszen kimondanák rá, hogy „nem tudós”, s amit űz, „nem tudomány” (tán nem is), „űznie” kellene, csak nyitva hagyni az ajtaját annak, hogy „hátha a téridőntúliságban is vannak személyiségek”, netán „hasznosak” és „kártékonyak”, mint a szabad szemmel nem látható, kézzel nem tapintható baktériumok és vírusok.

Az utóbbiak **célirányos** működése több mint meglepő. A vírusnak ugyanis nincsenek nemi kromoszómái, tehát képtelen volna szaporodni. Ezért nyomban, amint az emberi szervezetbe jut és legyőzi annak az immunreakcióit, keres egy egészséges sejtet, abba óvatosan - úgy, hogy ne károsítsa - **behatol, uralma alá hajtja annak a nemi (és más) kromoszómáit, s attól kezdve ugyan a sejt elveszti önállóságát, viszont minden lételeme a vírust szolgálja, a vírus általa szaporodik** (az orvosok a megmondhatói, milyen sziszifuszi feladat vele harcba kezdeni).

Vagyis: a vírus-példa biológiai történése „tálalja” fel azt a szinte sablon-történést, amikor emberi személyiséget száll meg egy-egy **démon**. Vele szemben az egyetlen védekezés, ha az ember valóban nem magának akar élni,

valamit elérni, és bázisa az az ígéret, hogy „ha a Fiú szabadít meg titeket, **valóban** szabadok lesztek”. (János 8:36)

Felettébb különös, bár nem illogikus, hogy a modern világ kultúrembere csak az emberre, mint személyiségre nézve **tagadja** a megszállottság lehetőségét: azt, hogy idegen „baktérium”-személyiségek, vírus-személyiségek szállhatják meg és hajthatják uralmuk alá. E tagadás logikája a „megszállás démon-mesterének” a fortélyából következik. Bár „emberölő kezdettől fogva”, abba már belenyugszik, hogy a baktériumoktól, vírusoktól gyötört ember - orvosi előírás szerint - magától értetődően kiváltja a patikában a megfelelő antibiotikumot, a baktériumölő, vírushatást gyengítő gyógyszert és - meggyógyul. De addig már nem engedi jutni az embert, hogy felismerje: rombolva alattomos és alattomosan romboló idegen személyiség megszállottja (amiben ő is „ludas”, mert nyitva hagyta számára a személyiségi-szellemi „nyílászárót”) és ahhoz zarándokoljon, Aki egyedül képes őt a megszállótól megszabadítani.

Az Újtestamentum megszállottakról és démonűzésekről közölt híradásait a tudósok értékes értesüléseknek nyilvánítják, mert általuk Kelet képzeletvilágát, irodalmiságát, életszemléletét lehet megismerni, elvégre az ilyen mesék, legendák is értékes korforrások, de hogy valóságalapjuk volna, magát a feltevést is **nevetségesnek** tartják. Pedig éppen a magyar történelem XIX. századi alakulása (a reformkortól máig) tett látványossá jó néhány megszállottsági esetet, nem szólva arról, hogy egyénileg is szinte mindenikünknek **találkoznunk kellett „én”-kicserélődésekkel**.

Három pregnáns és közismert személyt lehetne megemlítenem, akiknek a közelségét - mégpedig üdítő, nagyszerű közelségét élvezhettem mintegy két évtizeden át, s amikor úgyszólván máról holnapra bekövetkezett a „megcserélődésük”, alig jutottam lélegzethez. Legszívesebben nevükön nevezném őket, hogy az egész ország igent bólintson nevük hallatára, amikor démonikus változásukról írok. Igaz, a közvélemény csak a démonikus

deformálódásukról tud, csak erre bólinthatnak igent, csak én, meg azok, akik még ismerték őket **megszállottságuk előtt**, bizonyíthatom és bizonyíthatják, hogy ne**m az eredeti személyiségük folytatódik bennük, „idegen uralom" alatt vannak**. De éppen mert közismertek, nem publikálhatom a nevüket. (Hogy mégis a jelenségre találhassanak és közölhessenek „tudományos" magyarázatot, a freudi sablonhoz folyamodnak, pszichiátriai kóresetet jeleznek, és szívesen élnek a skizoiditás, a skizofrénia elcsépelt - és friss korában is már avult - diagnózisával. **Pedig megszállottak, nem betegek, ép elmével, ragyogó logikával és kifogástalan, sőt a régebbinél leleményesebb irányító képességgel viszik végbe rémségeiket.** E tény-személyiségek, személyi dokumentumok hazánkban az utóbbi 68 évben annyira „megszaporodtak" (mert közegünk **démoniként hat:** ilyen a szituáció, a légkör), hogy mégis csak megindult csendben, halkan ez irányban a kutatás - a szabad világban már a II. világháború óta folyik-, de nem lehetett publikálni.

A nyíltság (glasznoszty) vívmánya lehet, hogy az ÉLET és Tudomány 1988. október 14. száma 1318. és 1819. oldalán megjelenhetett e témáról Dr. Halász László HASONMÁSOK c. cikke, amely felettébb óvatosan és „a" VALÓSÁGOT kikerülve, mégis ráutalva, végre mégis csak - a skizofréniát és más előidéző okot is megemlítve - **idegen és több én** tényvalóságát ismeri el. Igaz, külföldi eredmények, esetek ernyője alá helyezi magát. (Úgy vélem, e félutasságnak nem politikai oka van ma már, és nem keleti félelem a motivációja, **hanem a riadalom a materializmusnak, mint filozófiai iránynak az összeomlásától**. Ha ugyanis vannak nem téridői egyedek, „testetlen démonok", akkor a materializmus alapzata omlott össze.

De hát - bevallva vagy nem bevallva - a nyugati tudományosság is eleddig materialista, szekuláris jellegét ezzel kívánta eddig biztosítani. Wilder-Smith: Die Demission des Materialismus c. műve ezért hozza zavarba azokat Keleten és Nyugaton, akik úgy vélik, hogy „aki ad magára" mint tudós, csak téridőségben gondolkodhat.

Halász az amerikai Ansell Bourne és A. J. Browne megcserélődésével foglalkozik, és ismerteti a pszichológus William James Bourne hosszan tartó vizsgálatainak eredményeit, persze túlzás ezeket eredményeknek nevezni. Megállapítja 1890-ben!, hogy Brown úr koponyájában két különböző személyes én lakik. (Még jó, hogy nem jelöli meg: melyik koponya-részben lakik az egyik vagy másik.) A cikkíró pontosítja mai tudományos frazeológiával és saját tapasztalata alapján, hogy „a két különböző személyes én" ugyanabban az emberben gondolatoknak és képességeknek két önálló sora. „Hogy mennyire önállóak", abból is kitűnik, hogy a vizsgált egyén, aki születésétől fogva Bourne volt, és lelkészi hivatást töltött be csak és kizárólag A. J. Browne uralma alá hajtotta Bourne-t: ez a tény.

Sor kerül „a szakirodalomban" nyilvántartott sok-sok eset (!!!) közül a Paul Janet elmegyógyász betegére is, a neve Laenie B. A megszálló hasonló nevű: Leontine. „A további eljárás során előbukkant egy harmadik gyanús Leonie is." A szerző, aki előző cikkében az irodalmi anyagban előfordult megszállottságokkal foglalkozott, megállapítja: „A valóság felülmúlta az írók által kitalált hasonmásoknak az eseteit, amelyekkel előző cikkünkben megismerkedtünk."

Hogy valami kellemes szakkifejezéssel is tudományosabbá lehessen tenni a tudatlanságot, a megszállottság helyett a jelenséget disszociációknak nevezik; megjegyezve, hogy vannak megnégyszereződött személyiségek. Sőt előfordult már, hogy egyetlen ember 22, 35 személyiséget hordozott.

A szerző a „szakadt" kifejezést is használja. Majd a freudi vonulat „megmagyarázó" kísérleteit utánozza: hasadás, elfojtás, kisebbrendűség-érzet, „mindennapok követelményei" többféleségre kényszerítik az embereket, s ezek a követelmények „szakítanak". Például a férj megtudta felesége orvosától, hogy rákos, de úgy kell viselkednie, hogy a felesége még csak ne is sejtse, mi a baj... A cikknek ez a része úgy tetszik, gyermekded – „tudományosan". Csak akkor

lehetne felnőtt és tudományos, ha fejet merne hajtani a VALÓSÁG előtt, és nem tartaná szégyennek a Bibliai Kijelentéshez fordulni.

A Bibliában ugyanis van **két** olyan preventíven terápiás momentum, amely a diagnózisra is visszautal. **Az egyik momentum** mintha távol esne témánktól, a Héber Levél 1: 1-2 szövege: „Sokszor és sokféleképpen szólt régen az Isten a próféták által, ezekben az utolsó napokban a FIA által, Akit mindenek örökösévé tett, és aki által a világkorszakot teremtette." Vagyis: a próféták által Isten hitelesen szólt és tett (a héber „dábar" ige jelentése: szólni, mondani, tenni). Magát közvetve adta, de amikor eljött „az idők teljessége", közvetlenül - Fia által - lépett be az emberi életbe: Jézus születése és élet-halál-feltámadás processzusa **az édeni közvetlenség állapothelyzete visszaállításának a kezdeti jelzése. Aki démoni ostromnak van kitéve, ebben a Fiú-jelenlét közvetlenségében örvendő és vívódó világkorszakban, annak könnyebb menedéket találnia, mint bármikor bárkinek, ha kéri ehhez a teremtő Szentlélek segítségét. Erre nézve - a kérés teljesítését illetően - biztos ígéret van. Ha az ostromlott nem kéri ezt, a megszállottság diagnózisa: kóros vagy ellenséges távolmaradás Istentől.**

Másik momentum az 1. Timóteus 6:6-8 = „Nagy nyereség a hitgyakorlás megelégedéssel, mivel semmit sem hoztunk a világba, semmit sem vihetünk ki belőle. Ha megvan a megélhetésünk és ruházatunk, elégedjünk meg ezekkel." **A nyílás: azok az ambíciók, amelyek a titánkodó embereket vágyaik mások által, mások felhasználásával történő kielégítésére ösztönzik.** Ezek a vágyak: pénz- vagy vagyonszerzés, politikai karrier, szexuális orgiázás, művészi sikerhajhászás, tapsfavorizálás, vezetői pozíció megkaparintása minden eszközzel. A prevenció a hit. Nem csupán hívés, hanem sokkal több, **hitgyakorlás**.

A hitgyakorlás: társa lenni annak, Aki személyével nevetségessé teszi a titáni vágyakat, és vidámmá varázsolja a reális életvitelt, - azt, hogy csak

érdemes célokért küzdve lehet igazán boldog az ember, s ha úgy él, nincs az a hatalom, amely igazán árthatna nekünk.

Vajon ha a tudomány a megszállottság magyarázatául ilyen VALÓSÁGKÉPET közvetített volna és közvetítene, vagy ha legalább hallgat, hol állnánk most, amikor telítve vannak a társadalmak épelméjű, jómodorú megszállottakkal. Ezzel szemben valami különös perverzitással megy az emberséggyilkos játék arra, hogy állatiságunkat (az állat és az ember közötti különbség kisebbítését) szolgálják. Hogy 1987-ben a budapesti Állatkert egyik tudósa hévvel bizonyítgatja az emberszabású majmoknak sokmillióért épített lakásavatásakor, milyen sok közös vonás van a majomős és az ember gyermeke között (pedig a lakásra az ember gyermekének sürgősebben volna szüksége), még hagyján, elvégre marxista uralom alatt görbedünk, de hogy az amerikai Merle jó tollát arra használja fel, hogy a delfin elméje (Állati elmék) az emberével beszélő partner legyen, és a film már megfelelő trükkel beszélő, megbeszélő, önálló megfontolásra képes két delfint produkáljon (persze így az asztalláb is beszélhet), sok a „jóból". Az egyszerű néző azt hiszi, hogy ez igaz, holott egyetlen momentum sem igaz, a színészek meggyőzően játszanak... „A pénz sokra képesít".

Milyen jó annak, aki szabadon kutathatja a VALÓSÁG-IGAZSÁGOT, és „nem ad magára"! Igen - nem tagadom - nekem jó, s azoknak is, akik - fenntartással vagy fenntartás nélkül - velem tartanak, hogy eljuthassunk valameddig. Meddig? Majd kiderül. Nincs sínpár rakva le elénk, amelyen simán gördülhetnénk a cél felé, de van ÚTTÖRŐNK (tehát mi csak kövek félredobói lehetünk, hogy az úton járhassunk).

E KÖZBEVETÉS után végre az **álom témájába** kezdhetünk. Sigmund Freud - véleményem szerint - ebben a témában nyújtott használhatót, hogy eredményei a kifejlesztő, nagyszerűen alkalmazó Junghoz érkezzenek el, és Jung által válhassanak közhasznúvá.

Az álom az agykutatóknak is nagy témája, többségük ugyan a materiális agyról, a szomatikus agyműködésről tud, amely teljesen magában hordozza a pszichét, de már vannak köztük olyan feltételezés hirdetői is, hogy az agy és az agyműködés csupán a személyiségi hatások nyomait, bevéseseit hordozza, de ezeknek nem a forrása. Akár így, akár úgy gondolkoznak, felfedezéseik közhasznúak. Műszerek segítségével bizonyosodtak meg arról, hogy mindenki álmodik, s ilyenkor dolgozza fel az agy a napi élményeket, levezetve ezzel a káros feszültségeket.

Anélkül, hogy ezt kétségbe vonnám, önkísérlettel győződtem meg az álom másik feladatáról: arról, hogy nemcsak feldolgozás, hanem célszerű csoportosítás és „raktározás" megy végbe álmodáskor.A tudatérzetnek kell legyen egy alsóbb „tartálya", amelyben szüntelen üzemelés megy végbe. Ez is még a racionálisnak a fejedelemsége alatt történik, ez a tartály-tudat is a racionalitás ernyője alatt üzemel; én nem nevezem tudatalattinak, mert ezzel kihúzom „fiókját" a racionális hatása alól, holott még az álomban is van racionális uralom, csakhogy egy általunk ismeretlen, de életes racionálisnak a törvényszerűségei szerint. Hogy a racionális alsó üzeme alatt célszerű munka folyik ismeretlen logikai vezérléssel, bizonyos: az öregkori emlékezés a hitelesítője.

Az öregkori emlékezés

A tudomány emberei számára elképzelhetetlen olyan logikai és célszerű rend jegyében történő működés, amely nem a mi „tudatnak" minősített síkunk rendje, logikája szerint megy végbe. Vagy, ha rájönnek, hogy van ilyen működés – mint (például) az általam a tudati mély „tartályüzemének" nevezett élmény-emlékfeldolgozás -, tudattalannak, tudatalattinak gondolják, mintha a képzetek tömegei épp olyan kiszámíthatatlanul, céltalanul úszkálnának a mélyben, mint az apróhalak a tengerben, s fel sem bukkan a feltételezés, hogy a mélybe süllyedt élményemlékeket egy igen feszes, bár általunk fel nem fedezett computeres feldolgozás (elképzelhetetlen mennyiségű „fiókocskákban") a helyükre rakja.

Ám a mi racionálisunk feledésnek, eltűnt szellemi múltnak véli a mindenkori jelen-éléseit.

Igen: fel sem tételezik, hogy a mi racionálisunk mélyebb rétegében olyan nagyszerű logikai történés, feldolgozás megy végbe, amelyhez képest az általunk ismert racionális (magasabb) réteg logikája, működése úgyszólván szegényes.

Az időskorúak mérvadó tapasztalata elméjük működéséről – feltéve, hogy agyuk vérellátása, és judíciumuk megbízhatósága kielégítő – eligazító lehet. Így talán az én közlésem is 73 évemmel nyújthat támpontokat. Körülbelül 60 éves korom óta tapasztalom elmém működéséről, amit az utóbbi 3 év hozott ki legélesebben. Az alkalmat erre egyrészt az adta, hogy ellenálltam barátaim memoár-írásra ösztönző ostromának, mert vallom azt, amit egy szellemes francia mondott: a hazugság legkevésbé elviselhető formája a memoár. Másrészt mégis kötélnek álltam – sok kérés után –, hogy kötetlenül szalagra mondom emlékezéseimet gyermekkortól a jelenig – azzal, hogy csak nyersanyag lehet egy leendő, más által és egyes szám harmadik személyben fogalmazott mű számára. Sok hetet vett el tőlem ez a lekötelezően kedves vállalkozás, még többet a vállalkozótól, aki ráadásul gépírt anyaggá is tette (megtöltve vele négy duzzadt dossziét). Ragaszkodtam ahhoz, hogy közléseimet kontrollálják: ez újabb időt rabolt el a vállalkozótól, nálam és másutt fellelhető anyagot kellett megvizsgálnia. Kiderült, hogy a közelmúltra vonatkozó adataim közt volt néhány téves, de a régiek „holtbiztosak”. Tulajdonképpen ezt vártam, mert páratlan felfedezésre tettem szert a szalagra-mondás ideje alatt. Mert amint ***ellazultan*** *engedtem, hogy legkorábbi élmény-emlékeim, tájra-emlékezéseim gáttalanul ismét elém és tudatomba kerüljenek: olyan személyek, események, beszédszövegek jöttek fel bennem a mélyből, akikről, amikről nem tudtam (egyszerűen szólva, bár nem ilyen szimplán értve, mert jóval bonyolultabb: akiket, amiket teljesen elfelejtettem). Érthető, hogy – mivel a memoárt illetően teljesen egyetértek a franciával – maximális kétségeim lázas kontroll-nyomozásra indítottak. Volt olyan – állítólag „történelmi nevezetességű” –*

*visszaemlékezésem, amelynek a valós voltát az egyik interjút vevő riporter levéltárakban **vett** ellenőrzés alá, s kiderült, hogy az egyik levéltár által őrzött írásos emlékezések közül nemcsak a legreálisabb volt az enyém, hanem egy bizonyos adat-hézag magyarázatát is nyújtotta. Persze a lélektan a **képzettársítás** tényeivel (mivel „nevet adott a gyereknek") magyarázza meg ezt a jelenséget, de még a saját eszmei körén belül is adós marad annak a felfedésével, hogy miért van az egyik képzetnek nagyobb „magnetikussága" a vonzásra, mint a másiknak. Egyszerűbb volna bevallani, hogy nem agyi rendellenesség tünetéről, szeszélyéről, hanem éppen egy igen egzakt, de felfedezetlen, elérhetetlennek tűnő pontos, célszerű és helyi, ám nem értékbeli fogalmazással a racionálisnak az „aljzatát" jelentő teljesítményről van szó, (amelyet nem ismerünk, de szeretnénk megismerni). Freuddal szemben Jungnak az az egyik többlete, hogy az utóbbi sokkal célszerűbbnek látta az életet, az életmegnyilvánulásokat, mint az előbbi, mert Jung hitt olyan „rendező elvben", amelyet nemcsak kitalált a RENDEZŐ, hanem meg is valósított és valósít.*

Íme, ennyit kellett meglátnunk az álomról, az álmodásról, mint „üzemi működésről", hogy ahhoz az álmunkhoz érkezzünk el, amelyre felébredéskor is jól, vagy „foltokban" emlékezünk, sőt - előfordulhat, hogy – az ébrenlét 4-5 órája után jobban emlékszünk, mint a felébredéskor.

Nemcsak az átlagember, hanem a tudós is napirendre tért eme élmény-emlék felett, mondván: kár az ilyennel bíbelődni, hisz a véletlen játéka, egyébként is van úgy, hogy egy-egy film vagy más friss élmény produkáltat velünk álmot. Valóban vannak ilyen egészen friss élményt ismételtető álmok (legfeljebb csak az lehet a kérdésünk, mi lehet az oka, hogy **énünk** ilyen gyorsan reagál éppen erre az álomfajtára, vagy ezen belül arra az egyre, amely ébrenlétben is az álmodó emlékezetébe került, ebben maradt meg, s a racionális felső rétegében manifesztálódott)? No de az ébrenlétkor is felszínre került, ott maradó álmok többsége nem ilyen közvetlen „vetülés", hanem – esetleg – a

legbizarrabb képek, jelenségek, történések (kaleidoszkópszerűnek tűnő motívum-mozaikok) együttese, s ugyanakkor vitathatatlanul jelentést hordozó üzenetet rejtve tároló, céltól „fellökött” szekvencia, amely várva várja, hogy az ember, - akinek az ébredéskor és később is a tudatába került, ottmaradt, - megfejtse. Hiszen azért „löketett fel” a racionális felső – szabványosan tudatnak tartott – rétegbe, hogy az ember megfejtse.

Ez az álomfejtés **kissé** hasonlít Jung álomfejtéséhez, de sokkal-sokkal dimenzionáltabb és szélesebb skálájú (nemcsak archetípusok a jelsor tagjai és az archetípusok száma sokkal – szinte elképesztően – több mint amit, és amennyit Jung vagy bárki elképzelhet).

A kérdés: ha az ébrenléti tudatba került álom ilyen célszerűen felküldött szekvencia, melyik az az akarat, akaratforrás, amely–aki felküldi? Három lehetséges felelet van erre.

Első felelet: Énünk centruma, a szuperracionális szféra, személyiségünk közvetlen, de közegi irányítója. Mindannak ellenére, amiről e tanulmány II. fejezetében lesz majd szó, az ember megtartása érdekében megvan (megmaradt) az a képessége és késztetése, hogy őrködhessen és figyelmeztethessen a maga módjain, ha minket bármilyen (testi-lelki, személyiségi) veszedelem fenyeget. A legegyszerűbb, egyben a leggyakoribb, a legáltalánosabb figyelmeztető lehetősége személyiségünk racionálisának felső tudatérzeti síkján az éberség, a körültekintés, a szabványos érzés és tudat logikai úton való mozgósítása. Ehhez társulhat a transzracionális segítség „beléptetése” a cselekvésbe (láttuk a pánik és a lélekjelenlét vagylagos esetében). **De ha – valamilyen akadály folytán – a racionális és a transzracionális út nem használható, utolsó lehetőség az álom.** A szuperracionális „lenyúl” a racionális tartály-üzemébe és a cél szempontjából legmegfelelőbb tudat-elemeket valamiféle egységgé „szervezi”, s e szervezéssel gondoskodik arról, hogy az egységgé lett tartam a racionálisnak a felső rétegébe kerüljön, megfelelő szabvány-logikai öltözetet vegyen fel, s így maradjon meg az ébrenlét idejére, s állapotára. Sőt, még tovább megy, odasegíti

a megmentendő ön-személyiséget (önmagát), hogy intenzív leleménnyel megfejthesse az álomüzenetet vagy olyan társat keressen, találjon, aki segíthet az üzenet megfejtésében. Nincs biztosítva a siker – különösen nincs, ha az álomra emlékező („felvilágosult" közvélemény áldozataként) afféle véletlennek véli álmát, emlékezését az álomra, s így elveszti esetleg a felé ki- vagy lenyújtott „mentőkötelet". Olyan értelemben is „mentőkötél" az ilyen szuperracionális által „felhívott" álom, mint ahogy egy jó diagnoszta más orvosoktól észre nem vett, vagy nem helyesen értékelt szindrómát (tünet-együttest) észrevesz, illetve reálisan értékel, és ezáltal indítja meg a gyógyulás folyamatát. Vagyis olyan ébrenlétbe hívott álom is van, amely patológiára figyelmeztet, s a megmentést azzal szolgálja, hogy az álmodó vagy a fejtésben neki segítő a veszedelem ismerete nyomán megy testi vagy lelki orvoshoz, esetleg nem is orvosra, hanem olyan lépésekre van szüksége, amely az álmodó ember életének elintézetlenségeit elintézetté teszi, s így old meg betegítő feszültségeket.

Hogy félteértés ne essék: a szuperracionális én-centrumnak ez az én- és önmentő akciója, az akció egyetlen aktusa sem tekinthető autonóm, autark és kizárólagos emberi lehetőségnek, hiszen mi, emberek sose voltunk, vagyunk, vagy leszünk egyedüliek, magunkra hagyottak: a humánumnak puszta elképzelése is a divinum nélkül contradictio in adjecto – elvégre „BENNE élünk, mozgunk és vagyunk". (Apcsel 17:28)

A második felelet:

Abszolút **kivételes esetben** a Teremtő Személyiség közösség-valósító istenhatása az, aki az álmot küldi. Ő, aki azonos VELE, de megkülönböztethető Tőle és az írott Kijelentés héberül: „Ruách Elóhim"-nak, görögül: „Pneüma tú Theú"-nak, magyarul: Isten Lelkének nevezi. **Közvetlenül veszi hatalmába az emberi személyiség szuperracionálisát** (a „pneüma tú anthropu"-t), hogy ez a racionális és a transzracionális sík által személyhez szóló üzenetet közvetítsen.

Hogy érzékeltessem a kivételességet, egy negatív és egy pozitív példát hozok fel. A negatív példa szereplője gyülekezetünk egyik hűséges és tevékeny tagja, aki izgatottan közli velem: álmában az ÚR szólt hozzá az elmúlt éjjel. Hogyan? – kérdeztem. „Megjelent Jézus és így szólt hozzám: Kövess Engem". Csendesen feleltem: Nem az ÚR volt az, testvérem, csak valaki más. „Szóval én hazudok, lelkész úr, álmomban a saját szememmel láttam?! Honnan tetszik tudni, hogy nem az ÚR volt?" Onnan testvérem, hogy amit az ÚR mondásaként idéz, **az a Bibliában meg van írva, és ön százszor hallotta, olvasta**. Az ÚR nem közöl álomban olyat, amit bárki bármikor elolvashat a Szentírásban, és el is olvas, sokszor hallhat, mert istentiszteletre jár. Gyülekezetünknek ez a tagja azóta is rám, őrá pedig az idegorvosa neheztel, mert nem jelenik meg a kontroll-vizsgálatra kijelölt időben.

A pozitív példa Szűz Máriával kapcsolatos. Hogy semmi kétség se férjen annak a világtörténelemben eladdig soha el nem hangzott Szózatnak a hitelességéhez, amelyben Gábrieltől éppen nappal és éber állapotban részesült Izrael leánya, mégpedig mind a látványban, mind a hangzásban. Az álomüzenés Istennek az az eszköze, amelyet olyankor alkalmaz, amikor (1) valaki nem tudja, ami „meg van írva", és (2) kiemelt vagy szorult helyzetében másként nem juthat el hozzá az ÜZENET, (3) vagy ha Isten a kiválasztott prófétát akarja tervéről előzetesen értesíteni: „Az én Uram, JAHVE, semmit sem tesz addig, míg titkát ki nem jelenti szolgáinak, a prófétáknak". (Ámósz 3:7) Ennek az álom-üzenetnek nemcsak mentés lehet a célja, tartalmazhat jövő-közlést, sajátos küldetési parancsot, figyelmeztetést vagy örvendetes fejlemény-bejelentést. S míg a racionálisba felhívott álomképei megfejtést igényelnek, Isten közvetlen üzenete abban a konkrét fogalmazásban kerül az ébrenlétbe, ahogy a mindennapi ember egymással beszél: **érthető és nem félreérthető**. Mikor Máriát – az adott kényszerhelyzetben – József el akarja bocsátani (az izraeli törvény és erkölcsiség alapján), Isten világosan fogalmaz József alvásakor: „József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni hitvesedet, Máriát (Mirjámot), mert

Aki benne fogant, az a Szentlélektől van. Fiút fog szülni, Akit nevezz el Jehosuának, mert Ő szabadítja meg népét bűneitől!… Kelj fel, vedd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba!… József pedig amikor felébredt álmából, úgy tett, ahogyan JAHVE angyala parancsolta neki". (Máté 1:20-21. 24ab, 2:13,) Az üzenet tartalma nem megfejtést, hanem „csak"engedelmességet igényelt…

Talán valakit zavar, hogy Isten Lelke angyallal közvetítette parancsát, mert angyalt még sosem látott, és az iskolában (tán a Teológián is) azt sulykolták bele, hogy az angyal mitologikus képzelet szüleménye. (Roppant nagyok tudunk mi lenni abban, hogy valaminek adunk egy nevet- azt a benyomást keltve: tudjuk, mi az, holott dunsztunk sincs róla –, és ezzel csinálunk neki vonzó vagy taszító reklámot). Bizony 300 évvel ezelőtt baktériumot sem látott senki, de azért volt baktérium és pusztított (kolera, himlő, pestis, stb.). Egyáltalán nem elmarasztalva, sem nem szemre hányva kell megállapítani, hogy a XVII. század végéig a kor tudósai meglehetősen üregesnek képzelték el a teremtettséget, hiszen fel sem tételezték, hogy amit ők belőle nem látnak, érzékeikkel nem tapasztalnak, az azért mégiscsak egzakt valóság. A hit Istenre irányult; egzaktumként az ún. Isten-bizonyítékokat szerepeltették. Elvégre a Mária kultusz és a szentek kultusza nem ösztönzött senkit sem egzaktumok felsorolására, pótlásukra, az egyháziak felhasználták a legendákat. Igen meglepődtek volna, ha kiderül, hogy valóban élnek, szolgálnak, hatnak konkrét, valóban létező, nem érzékletes személyiségek, akik a puszta létük megnyilatkozásával nyújtanak egzakt jeleket maguktól (tehát szükségtelen mese-egzaktumokat, legendákat gyártani), de mert nem komolyan hitték, hogy vannak ilyenek, illetve komolyan nem hitték, hogy vannak, ezért gyártották a kiagyaltságokat. Amikor – Isten kegyelméből, az Ő korunkra időzített tervét érvényesítve – a tudomány a láthatatlannak a valóságára alapozta magát, lepleződött le, milyen balgaság nem figyelni fel arra, (jelképien szólva), hogy „a

fényelhajlásnak nyomozásra ingerlő oka van”, tehát jobb, ha képzelgés helyett a „fényelhajlásra” figyelünk és szerinte „nyomozódunk”.

Anekdotikusan hangzik, pedig nem anekdotának szánom a megállapítást, hogy a pokolról sok gyermeteg elképzelés van forgalomban (ha valaki feltételezi, hogy van), a pokolbeli szenvedésről is: mintha az fizikai testégetés, testsanyargatás volna, pedig pokol csakugyan van (már ebben a téridőségben kezdődik), a szenvedés benne nem testi.

Nem pokoli, de igen kellemetlen szembesülés a valósággal, ha egyszer meggyőződhet valaki, milyen odaadóan védték meg és őrizték egész életét azok az angyali személyiségek, akiknek a létét egész életén át bárgyú mesének tartotta.

Az angyal szó *(görögül „angelosz”, az „angellomai” ige származéka, jelentése: küldött (mindenkire vonatkozik a Bibliában, aki Isten küldötte). A görög klasszikusoknál a király, a hadvezér küldötte, olykor követe az angelosz. A szó jelentése nem szűkíthető le a csak testi, illetve a csak földi testben élő angyalra. Van a Bibliában arra is példa, hogy Isten küldöttjén, angyalán azt az embert értik, aki Isten küldötteként segít gyülekezetén, embertársán vagy népén. Vannak viszont félre nem érthető utalások a téridőntúli küldöttek jelenésén: ilyenkor ezek horizontálisnak látszanak, ember által is láthatók: 1 Mózes 18:1-15, Bírák 13:1-23, Lukács 1:26-38, Apcsel 5:17-20.*

Figyelemre méltó a klasszikus követ és a szó szoros értelmében vett angyalok hasonló magatartása. A királyi küldött ***csak királya nevében lépett fel*** *és a magáéból semmit sem adott. Semmit sem fűzhetett a küldő üzenetéhez, s általában arra törekedett, hogy a címzett ne őt, hanem a királyát lássa, érzékelje. Az angyalok láthatatlanságának egyik céloka, hogy a hála ne feléjük irányuljon, hanem a KÜLDŐ felé, ők „csupán” átlátszó „üvegek” legyenek (méghozzá tiszták), hogy ne őket, hanem Gazdájukat lássa az ember, és ne nekik, hanem Uruknak hódoljon. Valóban csak határozott parancsra teszik magukat az*

emberi psziché által észlelhetővé. Ilyenkor is szigorúan őrködnek afelett, hogy ***minden hódolatot elhárítsanak maguktól****. A Patmosz szigetén jelenésekről író, látványaitól elragadtatott János számol be arról, hogy „amikor hallottam és láttam, leborultam az angyal lába előtt, hogy imádjam őt, aki megmutatta nekem ezeket. De ő így szólt hozzám: Vigyázz, ne tedd, mert szolgatársad vagyok neked és testvéreidnek, a prófétáknak…! (Jelenések 22:8-9). A Teremtő Személyiség ilyen személyiségeket használ fel arra, hogy közreműködjenek az álom-üzenet létrejöttében, éber-tudati felszínre-hozásában, s néha megvilágítsák, amit még mindig nem ért az érintett ember, ők az ún.* ***magyarázó*** *angyalok.*

A harmadik felelet:

Ártó személyiségek hatása. Sajnálatos, hogy ilyen van; viszont nem sajnálatos, hogy tudjuk, hogy van, mert csak így védekezhetünk. Mert ez ellen védekeznünk kell. A szekularizációra hajlamos emberek ilyen téma kapcsán felvetnek beugratós kérdéseket, mint például, hogy az ártó személyiség(ek) vajon nem csupán „a” rossz fogalmának a megszemélyesítője(tői), hiszen valójában nincs(enek)? **Vagy**: ha a Teremtő tökéletes és mindentudó, miért van bűn, mint rossz és ártás reális lehetősége? **Vagy**: a démon(ok) tulajdonképpen nem Isten riválisa(i)? De ha így van, istenpartnerek, mint a párszizmus Ormuzdja és Áhrimánja, a hinduizmus Visnuja és Shívája? **Vagy**: az abnormitást, az elferdülést, a tébolyt tartjuk-e démoninak, s biztos, hogy ezek nem genetikai, tehát szomatikus sérülés következményei? **Vagy**: egyáltalán miből tudható meg biztosan, hogy egy adott hatás forrása ember-e, Isten-e vagy démon-e? **Vagy**: a gonosz hatás és tett nem valamilyen betegség-e, s ha igen, nem büntethető, viszont míg meg nem tudják gyógyítani, elviselendő - vagy mégsem**? Aki az ilyen vagy hasonló kérdés-örvénybe be hagyja csábítani magát, egyfolytában napokig „magyarázgathat”, mégsem jut előre.**

A valóság alapzatán állva kell elismernünk, hogy

(1) démon(ok) van(nak); igaz, hogy az Istentől menekülők találékonysága „nagy” abban, hogy a jelenünk élet-kiterjedési többségén garázdálkodó rontást valamiféle álokkal indokolják, mert maguk és mások elől el akarják takarni a banálisan valóságos **igazi** ok(okat), pedig ezek nyomjelzései markánsabbak, mint az isteni tevés jelzései;

(2) a démoni működésnek az a dialektika a jellemzője, hogy **túlságosan** bonyolult vagy **túlságosan** egyszerű;

(3) a démoni hatás „gazdájának” a **taktikája**, hogy „az ellenkezőnek a látszata alatt” (sub contraria specie) dolgozik, s ahol az a célszerű, hogy **ne higgyenek** rontó személyiségek létében, ott a NINCS alá bújik, ahol viszont a másik mód a célszerű, félelmes meztelenséggel mutatja magát VAN-nak, sőt **az egyetlen igazi** VAN-nak, akié a világ, s annak adja, akinek akarja;

(4) valóban nehéz a MEGTÉVESZTŐ fogásait a szeretet jó, tiszta jelenvalóságától megkülönböztetni, mégsem lehetetlen, mert a démon sok mindenre képes, **de egyre képtelen: az el nem intézettet elintézetté, a megoldatlant megoldottá tenni**, viszont van egy biztosan felismerhető kényszere: a káosz-keltés, az egyensúly felborítása és a boldogság elrablása: lehet, hogy első pszichikai jelentkezése kellemes, sőt gyógyító, de mert **kényszere a zűrzavar**, csakhamar jelentkezik az eredeti (álcázással már el nem fedhető) rontás;

(5) a tudományos módszerek egyik-másika segít a démonnak (ha nem egyenesen démontól sugallt), ugyanis – mert csak a következményekig képes nyomozni visszafelé, a baj okát visszakeresni – **a következmény-okozatot hirdeti meg oknak**;

(6) akár tetszik, akár nem: mint ahogy a baktériumok között is vannak „jók” és „rosszak”, mint ahogy a növényzet is kínál táplálót, gyógyítót vagy mérgezőt és rontót, s még az sem kizárt, hogy míg kis mennyiségben egy-

egy növény gyógyít, nagyobb dózisban pusztít. És általában, mint ahogy a természeti létben jelen van a kellemes és a rontó, **a transzdimenziós létezés is hordoz jót és ártót**, s bármilyen okosak is vagyunk, e rossz ellen preventíve vagy már a bajban is Krisztusnál biztos menedéket találhatunk;

(7) **a démon-szándék a legnemesebb emberi törekvések propagálásának a hátán lovagol be az emberi gondolkodásba, hogy emberellenes célokat valósítson meg;** a történelem folyamán a legtöbb gyilkolás a hazaszeretet, a néphűség, a hitterjesztés, a társadalmi igazságosság címén ment végbe, és még azzal is, hogy a gyilkolókkal sikerült elhitetni az ellenfél gonosz voltát, tehát irtása ezzel morális tettnek minősült, sőt egyenesen lelkesültté fokozta a gyilkolás vágyát, s akinek rejtett szadizmusát kellett szorongással lepleznie, a nemes cél pátoszával és köztetszéstől kísérve **élhette ki** szadizmusát;

(8) bizonyos, hogy minden jelenségnek van személyi és van mechanikus, gépies megnyilvánulása, sőt mechanikus sematizmusa, így a démonhatásoknak is; a mechanikus sablonok közismertek (kár volna rájuk szót és időt vesztegetni), kevésbé közismert a démon(ok) személyi megnyilvánulása, de aki a saját és környezete, néptömege életmenetét figyeli, kizártnak tartja céltudatos tagadását: személyiségi értelem is ő („pneüma", „logosz", mely a démonnak is van, hiszen **ő is „én", személyiség**), s ha a zűrzavar, a felfordulás, az ésszerűen kifejezett őrület (mert ilyen is van!) kifejeződése is megy végbe, a létrehozó és irányító én-hatás nélkül, személyiségi gondolat-hordozó nélkül elképzelhetetlen.

Ma a megszállottságon a sajtózsargon azt érti, amit régebben – helyesen – **szenvedélyes** ügyszeretetnek neveztünk, vagyis: a kultúrszónokok **átvettek egy bibliai kifejezést annak a tartalma nélkül**, pedig az, amit a bibliai tartalmiság jelez, ma is mindennapi jelenség, mégpedig éppen ez a jelenség zárja ki, hogy a démon(okat) a rossz metaforájá(i)nak tartsuk. Konkrét személyiség vesz birtokba egy konkrét emberi személyiséget, és a saját

személyiségének az eszközeként (médiumaként) használja fel (mint a vírus az ép sejtet).

Volt „szerencsém” életem folyamán ilyen megszállottakhoz: sok évtizeden át ismertem őket, de amikor végbement a megszállásuk, olyan változáson mentek át, hogy csak az arcuk hasonlított az eredetihez (az arcuk sem egészen);

(9) Valóban elfogadhatatlan, hogy a démon(ok) természete, szándékossága a teremtésből adódó; így fogalmazok: nem démonok **voltak**, hanem démonok (sátán, stb.) **lettek**; létük csak olyan értelemben vezethető le a teremtésből, hogy a Teremtő személyiségnek teremtette őket is, amiből egyenesen következik a szabad döntés lehetősége és joga, s az az isteni következetesség, hogy a Teremtő minden személyiséggel személyiségien bánik, a Saját személyiség-jellegét a Vele ellenkező személyiségben is tiszteli.

A kérdésre, hogy Isten miért nem semmisíti meg a sátánt és személyiségi szolgáit, bizarrnak tűnik, a felelet: **nem teheti**. Hiszen mindenható Ő – hangzik az ellenvetés, de arra is van „megfejtés”: a Mindenhatónak arra is van hatalma, hogy megfossza Magát attól, amit megtehetne (Filippi 2:5-22), hogy **Személyiségét a Neki ellenszegülő személyiség szuverenitásában is tükröztesse, óvja, és minden teremtett személyiségnek példát adjon a velük nem egyező személyiség respektálásában**.

Az álmot is hatása alá venni akaró démon akciójának is megvan a maga előtörténete. A démon ugyanis, mint személyiség csakis személyiség módon hat, vagyis **nem használhat erőszakot**: kísért az élet minden területén, de nem gázolhat bele az én-centrumba. Ha mégis bejut a szuperracionálisba, ez csak azért lehetséges, mert az ember – valami okból vagy célból – **kinyitja magát**,

személyiség-tartományának ajtaját, s beengedi a kísértőt, illetve nem tiltja el a hozzá betérni, őt uralma alá venni akarót.

A kísértésben védelmet nyújt, Aki megízlelte, mint valóságos ember a kísértés gyötrelmét (Máté 4:1-10, Lukács 4:1-13), **de csak akkor**, ha az ember valóban **védelmet akar és kér**. Olyankor megy ez végbe, amikor az ember (1) valóban kéri, „szabadíts meg a Gonosztól", és (2) átérzi, hogy ha csak a saját erejére támaszkodik, elbukik. Ezért Ahhoz fordul, Akié „az ország és a hatalom és a dicsőség" (Máté 6:13). Nem arról van szó, amiről a hitszónokok sportosan szeretnek prédikálni, mondván: az ember Isten és a sátán birkózásának terepe. Nevetséges a birkózás-kép: **Isten nem birkózik** lázadó szolgájával, a sátánnal.

Ha valaki a kapzsiságával, hatalméhségével, az önimádatával, a gyűlölködésével, szülei negligálása bűnével **azonosul** (vigyázat: nemcsak hajlamos rá, hanem eggyé válik vele), „megszomorítja Isten Lelkét" (Efézus 4:30), Aki „visszavonul", átadja a terepet, s így lehetőség nyílik, hogy az ember (1) vagy visszakönyörgi a Szentlelket, rendezve magában és magával, meg másokkal a rendezendőt, (2) vagy egyedül próbál megállni (3) vagy beengedi a démont, (aki persze azért a megtartó Isten korlátozó hatalma alatt van - az ember érdekében).

Éppen ezért kell beszélnünk a **felelősségről**. A hiperpietizmus, az érzelgős de szövegellenes bibliamagyarázat, és a szekuláris filantrópia hatásaként az utóbbi másfélszáz évben a felelősség és a felelősségre vonás „illetlen téma lett", holott éppen a Szentírás nyilvánítható a következményesség kódexének.

Az Ó- és Újszövetség keményen elutasítja egyes (ám **sok** egyes) kereszténynek azt az ízléstelen játékát, hogy bűnéért a Kísértőt teszi felelőssé, rákeni elbukásait, és át szeretné hárítani az ítéletes megtorlást. „Mindenkinek a maga vétkéért kell meghalnia" (5 Mózes 24:16c). „**Abban az időben** nem mondják többé: Az apák ettek egrest, de a fiak foga vásott el tőle, hanem mindenki a **saját** bűnéért hal meg, minden embernek a saját foga vásik bele, ha egrest eszik" (Jeremiás 31:29-30). „JAHVÉT keressétek, akkor élni fogtok,

különben rátör József házára, mint a tűz, amely megemészti olthatatlanul – Bétel **miatt**" (Ámósz 5:6). „Miért egyeztetek meg abban, hogy megkísértitek az ÚR LELKÉT?! Íme azok, akik a férjedet eltemették, az ajtó előtt állnak és kihordanak téged!" (Apcsel 5:9a) „Mindnyájunknak **leplezetlenül** kell megállnunk Krisztus ítélőszéke előtt, hogy mindenki megkapja, amit megérdemelt aszerint, amit e testben cselekedett: akár jót akár gonoszat". (2 Korinthus 5:10) „Amennyire dicsőítette magát és dőzsölt, annyi kínnal és gyásszal fizessetek meg neki!" (Jelenések 18:7a)

Bizony: a jó és a gonosz következményeivel kell számolnunk. Nincs olyan rész a Bibliában, amely nem a vétkest tenné felelőssé, és ne a vétőnek ígérné meg a büntetést. **Egyszerűen érthetetlennek és feleslegesnek tűnne Jézus váltsághalála, ha nem volna felelősség és felelősségre vonás.** Az Ember Fia helyettes áldozat érdemével itt és Odaát ugyan megnyitja az újrakezdés lehetőségét – annak, aki **nem azonosul** vétésével, **de** azonosul a Megfeszítettel: **van** ingyen-kegyelem, de **nincs** potyakegyelem.

Az álom témájában ez azt jelenti, hogy annak az emberi személyiségnek, aki nincs – mindegy, miért nincs – a VÁLTSÁG védelme alatt, állandó a veszélyeztetettsége, akár azért mert azonosult bűneivel, és kinyitotta magát a démonnak, akár mert a saját emberségét elégségesnek tartja a megállásra, (holott tudjuk, hogy az emberi élet emberfeletti feladat, tehát emberentúli erőt kíván). Így hát közvetlenül vagy közvetve használja fel a démon a szuperracionálist és odahat, hogy a racionális alsó „tartályából" célja szerint hívjon fel a tudatba általa „gyártott" vagy rendellenesen csoportosított álom-képeket, esemény-foszlányokat, és ezeken át hasson a felébredt emberre, **aki emlékezik**, beszámol álmáról, de mégcsak nem is sejti, hogy ez a tudatába került álom-emlék milyen **pszichikai energetika szerint hat még akkor is rá, döntésére, hangulatára, amikor magát az álmot rég elfelejtette.** Ilyenkor áll értetlenül egy-egy ember váratlan változása előtt a (családi, munkahelyi, baráti) közössége, - különösen azért, mert a változás terhesen hátrányos. Ezzel kapcsolatban nagyon súlyos,

amit Jézus képien közöl: „Bizony, bizony mondom nektek: aki **nem az ajtón megy be** a juhok aklába, hanem **másfelől** hatol be, az tolvaj és rabló, de aki az ajtón megy be, az a juhok pásztora. Ennek ajtót nyit az ajtóőr, és a juhok hallgatnak a hangjára, a saját juhait nevükön szólítja és kivezeti. Amikor kivezeti a saját juhait, előttük jár, és a juhok követik, mert ismerik a hangját. Idegent pedig nem követnek, hanem elfutnak tőle, mert az idegennek a hangját nem ismerik”. (János 10:1-5)

KÖZBEVETÉS

Személyes vallomásnak kevés helye van ilyen tanulmányban, s így jó. Most mégis vallanom kell. Azt, hogy ahányszor olvasom a János 10:1-5 szövegét, földre esve és sírva fogadom. Olyan megnyilvánulása ez a AGAPÉNAK, amely zuhantatva áraszt az emberre FELÜLRŐL való sugárözönt – merem hasonlítani a damaszkuszi út fénysugárzásához, - és ugyanakkor simogatásban részesíti a földre eső, esendő embert. Nincs a teremtésben ennél szemérmesebb és egyben önfeltáróbb közlés. Szinte odacsúszik a földre omlott ember az AJTÓN BEjÖvŐHÖZ a másfelől behatoló elől, hogy hallja, amint a PÁSZTOR a saját teremtő hangján nevén szólítja, „Magához hívja és kivezeti” az élet-labirintusából.

A harmadik lehetőség az ébrenlétben megőrzött álmot illetően, hogy

vagy

a szuperracionálist irányítva hoz fel a démon archetipikus vagy ápertén (nyíltan), konkrétan megfogalmazott, téves irányítást sugalló álomkép-foszlányokat, illetve szöveges tévutasításokat,

vagy

a démonikus hatás gazdája az ember énjébe másfelől hatol be, hogy az álmodó életét zavarttá, vagy a zavart embert még zavartabbá tegye. A démoni

„alaphang” célja, hogy áldozata maga körül tekergő (tekergőbb) legyen, más szóval: legfőbb gondja önmaga legyen.

„Csak az a fontos, ami: Én
S minden csak azért történik
A Föld alatt s a Föld színén:
Be nagy a hivalkodó ember”.

(Ady Endre: A hivalkodó ember)

Nem álomból felhozott tudat-tartamot fogalmaz meg a költő, annak ad művészi formát, amit a démon az álommal el akar érni. Egyébként a zavart álmok költője Ady:

„Ki az én sorsomat ellopta.
Láttam,
Nipponban vagy Amerikában,
Nem emlékszem:
Álmomban láttam”. (A sorsom ellopója)

Éber tudatának álom-naplója:

„Valakit, aki talán sohse élt,
Látok most hirtelen.
Fekszik, mint én s az ágya felé
Csúszik a veszedelem”. (Álom álom helyett)

Nem csoda, hogy a panasza tárgya is álom:

„Gyermek-szívvel elfelejtem,
Hogy csalóka, ámító az őszi fény
És hogy engem megcsalt eddig
Minden álom, minden tündöklő remény”. (Álmok után).

Klasszikus megörökítése az ébrenlétben tudattá lett álomnak s a nyomában járó állapotnak, sőt a végzetes tartalmiságúvá lett élet-szemléletnek:

„S álmaimból
Otromba zaj riaszt fel.
Köröttem régi minden s undorít.
A megváltásról, a diadalról
Lázas álomban álmodtam csupán…
Szívem teli ugyan,
De mi belőle felsír, felszakad,
Nem egy világot
Újjáteremtő diadal-ének,
Hanem a lebilincselt erő
Tehetetlen, bús zokogása…” (Álmodom…)

Megrendítően következik az álomtól űzött feltáró vallomása:

„Neved sem értem, Istenem,
De van két árva, nagy szemem
S annyi bolondot látok,
Hogy e sok bolondságból
Nagy ijedelmemben,
Uram, Hozzád kiáltok.” (Az Isten-kereső lárma).

Ugyancsak Ady tükrözteti azt az emberi magatartást, amely a következetes Jézussal-azonosulás, és az ember autark magára hagyottsága, egyedüliségéhez való autonóm ragaszkodása között helyezkedik el (ez a köztes magatartás köztes állapotot idéz elő, s így teszi az embert a maga gubancába gabalyodottá):

„Az Isten a szívemben vagyon,
Csak néha-néha el-kisétál
S szeretem a szívemet nagyon:
Sorsokat bízott rá az Isten.
Istenem, Uram, elvégeztem
Sorsaidat és rendelésed,

De a szívemben nem találom
Én-sorsom, aki mindig késett”.

E néhány sor (követelő írás sorsunkért) a módja annak, amikor valaki Istent emlegetve egyszerre teszi bizonyossá, hogy nem találja sem Istent, sem magát. A démoni hatásösszesség álomban, ébrenlétben és álomtól semmiben sem függő állapotban a teljes nihil-szakadék suta hite:

„Ki old meg téged, dráma,
te fehér-fekete?
Megoldhatatlan a lét,
mint a jegenyék
csupa-jég, csupa-lánc
lagzis menete”.

(Nagy László: Kinek fáj, emberek?)

Summázva:

az álomfejtés – függetlenül attól, hogy a tudatba „fellökött álom”, a három forrás melyikének a műve – éppúgy nem visz közelebb az ember vagy a nép önismeretéhez, valóságos identitásához és önmegvalósításához, mint ahogy szinte távolítanak ettől a XX. század ember-ismerést célzó törekvései. A pszichikai és egyéb vizsgálatok kísérleteinek balsikerét drasztikusan tette világélménnyé Hitler, Mussolini, Sztálin, Pol Pot, Alfredo Stoessner, Pinochet és tábora, nem szólva a rock and roll, a terrorizmus, a „l’ art pour l’ art gyilkosok előkelő családból”, és az olyan kirívó példa, hogy Törökbálinton az a családfő irtotta ki családját, aki tanár létére előzőleg sikeresen ment át azon a tesztvizsgán, amely a fegyverviselési engedély feltétele. Az engedélyezett pisztollyal lőtte agyon övéit, aztán magát.

II.

A SZEMÉLYI AZONOSSÁG ELREJTETTSÉGE ÉS AZ ÖNKÖZLÉS ROKKANTSÁGA

A személyiség, a személyi azonosság és az önmegvalósítás hármasságából az első kettő FELELET, mert VAN, a harmadik már kérdés, mert esetleges, viszont a három **együtt** izmos problematika, mert kiderült (az I. fejezetben), hogy az első kettő úgy VAN, hogy a megragadhatósága a NINCS látszatát kelti, az önmegvalósítás sokszor belevész a szubjektív viszonylagosság ingoványába, tehát a fogalmi hármassal lehet ugyan divatosan dobálózni, imponálóan játszani, de ami a személyiség-lét halálosan komoly és megoldást ígérő „vagy-vagy”-ja volna, súlyos palánkokkal van tőlünk elzárva. Márpedig – éppen mert „nem babra megy a játék” – nem lehet belenyugodni az akadálypalánkokba, a „közbevetett válaszfalakba”.

Hogy milyen sors-ügy az identitás megtalálása, József Attila fejezi ki rimánkodva: „Uram, ajándékozz meg csekélyke magammal engem!” (Csendes esték zsoltára). S hogy jó „helyen” keresi magát (jóllehet – sajnos – nem találta meg, mert a sok „szakember” meg az ideológiai tévutasok Isten és őközé álltak), az előlegezett jóindulat nyelvén fogalmazza meg:

„Nagyon szeretlek, hisz magamat szintén
Nagyon meg tudtam szeretni – Veled.” (Gyermekké tettél)

Prófétikus tudás birtokában képes látni ez a páratlan költő-lángelme azt, amiben ugyan sose volt része – ti. az Isten-szeretéssel ajándékba kapott gyógyító önszeretést -, mert biztos volt benne, hogy **az élet telitalálata az önmegtalálás**.

Az a korosztály, amelyhez Attilánk tartozott, még érezte legjobbjaiban a vágyat, hogy megtudja, ki ő. A mai „fiatalok önmeghatározására szolgáló kategóriakészletet kutató vizsgálatok hívták fel a figyelmet arra, hogy milyen szegényes és üres az a készlet, melyből a fiatalok merítenek, amikor azt a kérdést kell megválaszolniuk, hogy **'Ki vagyok én?'** A nemi, életkori és a nemzeti kategóriákon túlmenően más, például politikai, világnézeti, közösségi, vallási, társadalmi kategóriákat szinte nem is használnak. Ehelyett csupán pszichológiai jegyekre hagyatkoznak az identitáskérdés megválaszolásakor. Fiatal magyar értelmiségiekkel végzett mélyinterjú-vizsgálatok eredményeit értelmezve figyeltünk fel arra, hogy a válaszadók milyen gyakran és milyen könnyedén folyamodnak a **negatív-önmeghatározáshoz:** mintha a válaszadó csupán abban lenne bizonyos, hogy **ki nem ő**, de azt már nem tudja megmondani, hogy voltaképpen kicsoda is ő." (Csepeli György: A negatív identitás hálójában. MAGYAR NEMZET 1988. május 16. számának 7. oldala).

A szociálpszichológus bajt lát, de nem ott, ahol van. Az ember – a saját belátása alapján – csak negatív identitásjegyeket jelölhet meg. A baj az, hogy ebbe belenyugszik, és nem sóvárog a pozitív identitás-tudatért. Így valóban „a negatív identitás hálójában" marad. Eredeti képpel szólva: **a palánkon innen**. Ezért nem dönget a palánkfalon, áthatolhatatlannak tartja. Pedig nem az. Csak persze más az áthatolás végbevivője, nem ő. Őelőtte egyetlen feladat van „a palánkon innen". **Döngetni kell a palánk falait.** Úgy, ahogy ezt már sokan megtették előttünk, különösen a Szentírás alakjai közül. De hát mi ez a palánk?

Az ember személyi identitásának elrejtettsége

Az I. fejezetből szinte kirikít az a valóság, hogy a téridőiségben csak az embernek van perszonális identitása, viszont ez olyan rejtettségben létezik, hogy csak a megnyilvánulásaiból lehet rá visszakövetkeztetni. Ám az ilyen nyomozódásból származó értékelés sem csalhatatlanul biztos, - sőt: igen sokszor (előnyösen vagy hátrányosan) téves. Amint az I. fejezet végén megjegyeztem: az ún. tudományos – pszichológiai – tesztek megbízhatósága több a kétesnél. Az, hogy a földi élőlények közül csak az embernek van én-tudata, nem szorul bizonyításra. Megfigyelték, hogy amint a gyermeki test – a testen belül az agy – eljut a teljesség bizonyos fokára, megszületik szóhasználatában az **az „én”**, amely nem csupán felnőttektől átvett beszédformula, hanem **a gyermek tudatvilágának a szüleménye**. Sokat árul el erről a tükör-kísérlet. A kétéves gyermek a tükörbe néz, és egy babával szemez (csodálkozva), de a hároméves már magát látja benne, és sok jellel bizonyítja, hogy tudatában van a tükörkép és az ő lényi azonosságával.

Az állatokkal folytatott tükörkísérletek is igen érdekesek. Először is jellemző, hogy a kísérleti eredmény független az állat korától: azonosan reagál a fiatal és a többéves állat.

Másodszor: a tükörben mindenik egy másik állatot lát, és eszerint reagál. Az emberszabású majom agresszív, nekimegy a tükörbeli majomnak, s ugyanezt teszi a kísérlet több megismétlésekor. Ha a tükör ütésálló, a támadástól nem törik el, de a kísérleti állat alaposan megüti magát, ám ez az ütés sem tartja vissza az első 5-7 ismétléskor. Később már fél a tükör-társtól, és ha sikerül őt a tükör elé vonszolni, az ijedelem hangja jelzi pánikját, majd – amint a kényszer szűnik – elsiet a „félelmes” tükörtárstól. A többi állat hasonlóan reagál: a szelíd természetű, domesztikált jószág csodálkozva nézi tükörtársát, esetleg meg is simogatja, de hogy az ő saját lényi valója és a tükörbeli, rátekintő lény között volna valami kapcsolat, felfoghatatlan számára.

Az én-tudat és az én-azonosság tudata egybevág, ezért csak meddő spekuláció volna az elhatárolás, de már nem az, ha számba vesszük, hogy az utóbbi sérelme milyen gyakori, ezért az identitás megtalálása, állandósított folytonossága embervoltunk (Isten-képűségünk) őrzésének feladata. E feladatnak eleget tenni viszont nemcsak azért lehetetlen, mert az ember személyisége is – minden személyiségre jellemzően – dialektikus, hanem mert a dialektika mindkét „szárnyával" baj van.

Hogy tisztán lássunk, modellként hódoljunk az Isten-Személyiség dialektikája előtt. A személyiségi dialektika lényege az a látszólagos ellentmondás, hogy elrejtőző és megnyilatkozó (önközlő). Istenre nézve így fejezi ki ezt a teológia: a Teremtő-Személyiség DEUS ABSCONDITUS (elrejtőző Isten, „bizony, Te elrejtőző Isten vagy", Ézsaiás 45:15, Jób 13:24a, Zsoltár 44:25a, az elrejtőzés a Máté 27:46-ben tetőződik) és DEUS REVELATUS (önfeltáró, önközlő, kijelentő Isten, Dániel 2:22, Titusz 2:11-14). Eszerint az emberi személyiség is elrejtőző és önfeltáró, de **amíg** Isten-Személyiség az elrejtőzésben lényeghű, a kijelentésben maradéktalanul célszerű (tökéletes), az ember és a világ számára teljesen elég, és annyira jó, hogy nemcsak teljesen hibátlan, hiteles, hanem ugyanakkor megmentő, megtartó, csordultig boldogító is, **addig az emberi személyiség elrejtőzése nem csorbítatlanul önkéntes, tehát sérült és sérülékeny, önközlése tökéletlen,** esetleg céleltérítő, nem teljes (nem őszinte, taktikusan visszatartott vagy félrevezetően, mesterkélten bőséges), nem mindig hiteles, s van úgy, hogy romboló, ön- és közpusztító, boldogságrontó vagy boldogságrabló. MIÉRT?

Talán erre a kérdésre kapva feleletet tudjuk meg most,"hol van a kutya eltemetve".

Ma már derülten fogadom azt a szekuláris játékot, amely a létezés fejlődésének gondolatával olyan bájos nagyképűséggel foglalkozik (bölcseletben, tudományban, politikában), mint amilyen komolyan (szinte

komoran) éli meg kisunokám, hogy ő a krimiben a nyomozó, a gyerekszobába képzelt rendelőben a doktor bácsi vagy az ágy egymás tetejébe rakott matracaira állva a diadalmas űrhajós.

CSAKHOGY a gyerekjáték után nincs semmi „tanulság", a felnőttjátékból viszont maradandóvá szeretnék tenni a játékosok, hogy mi az **eleddig elért fejlődés legutóbbi fázisának a termékei vagyunk**, s lakásunk – mely felülmúlja komfortban a valamikori barlangokat – ugyancsak fejlődési termék. Persze ha a gondolkodás fényűzésének hódolunk, úgy kiáltunk fel, mint egyik ismerősöm: „Úristen! Ha fejlődve ilyenek vagyunk, **előtte** milyenek lehettünk?!!" A valóság viszont már nem játék. Nem a geológia, antropológia téziseiből indulunk ki, hanem az ember személyiségjellegéből és ennek a természetéből. S egy mindennapi fogalomból: ez az **otthon**. Mitől otthon az otthon?

A sokféle fogalomból csak egyet emelek ki: a közvetlenséget. A megkérdezettek mindenike megegyezett abban, hogy otthon az ember nem „viselkedik", hanem olyan, amilyen és az otthon-társak sem „viselkednek", hanem mindenki olyan, amilyen (ha – például – egy nyolctagú családban csak egyetlenegy kezd „viselkedni", rontja az otthoniságot, vagy tán hovatovább meg is hamisítja és felbomlasztja).

Különös, de így van: az elrejtőző és önközlő ember úgy van ráutalva a közvetlenségre, mint szem a fényre. Nos, hát a Biblia első lapjai arról a **személyiségi közvetlenségről** tanúskodnak a Teremtő és az ember-teremtmények között, amely mindkettőnek maximálisan megfelelt: **ez az állapot, helyzet, keret kapta az Éden nevet**. Az Édenben az elrejtőzés zavartalan, mert „otthon" megmarad a szabadságom, hogy magamból azt és annyit tegyek közzé, amit és amennyit akarok, senki sem konfidens (bizalmaskodó), KÉRDÉSRE egyik a másikat nem ingerli, mert egyik a másik számára FELELET, és annyival elégszik meg a FELELETBŐL, amennyit kap, hiszen legbensőbb meggyőződése, hogy ami FELELETRE szüksége van a

boldogsághoz, a másiktól megkapja, hiszen ő is megadja magából a másiknak mindazt a FELELETET, amennyi őt boldoggá tette és teszi. **Így hát az Éden az önrejtőzés és az önközlés egyensúlyának „otthona", „itt" ép a rejtőzés és hibátlan a közlés.**

Az 1Mózes 3 üzenete képekben adott jelképrendszer, melynek feltárása, szemantika-kutatása, taglalása hasznos lehetne, de nem „most és itt", mert „most és itt" azt az alapvető tudósítást kell „elektronmikroszkóp" alá vennünk, hogy – sajnos – **a közvetlenség állapota és helyezte megszűnt**. Hogy miképpen, és hogy miért lett ennek katasztrofális a következménye (személyiségünk testi tényezője számára is, mely tulajdonképpen a „Szentlélek temploma", 1 Korinthus 6:19), nem tudjuk. „Csak" azt tudjuk, hogy a közvetlenség megszűntével **énünk rokkant lett** (nem úgy, mint amikor valakinek a keze vagy a lába, hanem amikor az **egész teste** megrokkan).

Tehát nem csupán azért elérhetetlen személyiségi azonosságunk, mert a természetének egyik lényeges vonása az elrejtettség, hanem azért is, mert mind az elrejtőzés, mind az önközlés rokkant, - olyasféle **dermedtségben** van (vagyunk), mint amikor az orvos által felírt tabletta talán segítene, de az a két karunk, amellyel szánkba tehetnénk, béna, - sőt: még a nyelőcső is megbénult, a szánkba tett gyógyszer sem segít, mert nem tudjuk lenyelni. E kép gyarlóságának tulajdonítható, hogy a hasonlat nem vihető ad absurdum, - ugyanis a gyógyászat injekcióval is megpróbálkozhat, viszont a személyiségi terápia kizárja az „injekciózást": ott, ahol a transzdimenzió és a téridiőség találkozik, a „beleszúrás", az „injekciózás" ki van zárva.

Az ember önközlésének rokkantsága

Az az identitás, amely „adva van", kizárja a posztulátumot, de az az identitás, amely úgy van meg, hogy a közvetlenség-hiányából adott rokkantsága **képtelenné teszi az embert azonosságának megélésére**, mint vészjelző kutya vonít a helyreállításért, és a dermedtség uralma ellen. Mivel pedig nem csupán

az én-rejtőzés, hanem az önközlés is megrokkant (így nem segíthet sem az ön-rejtőzés kibontódásában, sőt ront rajta; nem szólva arról, hogy mennyire alkalmatlan, mert megbízhatatlan ez a rokkant önközlés az én-rejtőzés enyhítésére), nem képes sem az érintett embernek önmagáról, sem a közegének róla valamennyire is eligazító felvilágosítást adni; bizony az emberi sorshelyzet több, mint **kétségbeejtő**.

Ha valóban a „kétségbeejtő" jelző volna ebben a témában az utolsó szó, sose írtam volna meg ezt a tanulmányt. S hogy megírtam, az utolsóutáni szó valóságát jelzi. Ne értessem félre: nem azzal az ún. evangelizációs taktikával terveltem el módszeremet, hogy „elmenni a mélypontig és onnan emelni fel a magasságba a hallgatóságot!", ezt a módszert ki nem állhatom! Viszont – az ilyen módszerhez való hasonlóság ellenére sem tehettem mást, minthogy – fel kellett tárnom, „ami van", hogy azt is fénybe helyezhessem, „ami lehet". Az a frivolitás (ledérség), amely jellemző ma az identitás, önvalósítás fogalmának lejáratására, a divatos „nesze semmi, fogd meg jól!" szellemi zsonglőrködéseinek mutatványosdisága (anélkül, hogy bárki bárkin is segíteni akarna, tudna), íróasztalomhoz kényszerített, ho**gy feltárjam, amit Isten Lelke a Szentírásból feltárt előttem**. Hogy mi ennek a feltárásnak a tárgya, módja, csakhamar elárulom.

A Bibliai Kijelentés testetöltött KÖZLÉSE (Logosz) Magáról mondja – már idéztem -, hogy Ő az út és a valóság és az élet. Annyira így van ez, hogy a Szentírás **azt az utat** is elénk tárja, ahogy a Biblia alakjai közül egy-egy valaki (valakik) az identitásához eljuthatott, illetve ahogy ők eljuthattak a saját identitásukhoz. Kalandos útnak mondhatnám (a szó profán értelmében), hiszen Ábrám, Jákób, Mózes, Ézsaiás, Jeremiás, Jézus, Mária, Péter és Pál nem azt keresték, ami ő (és ők), az identitás-problematikáról velük kapcsolatban szólni jócskán anakronisztikus volna, mégis – remélem, hogy – ki fog derülni: a közvetlenség megszűnte (vagyis Éden) óta izzó probléma volt az identitás,

csakhogy akkor nem a szón, hanem a megtaláláson, mégpedig a **valóságos** megtaláláson volt a hangsúly: mind egyéni, mind népi értelemben.

Nem hiszem, hogy a világirodalomban vagy a bölcsek eszmekutatásaiban csak egy valaki is akadt volna, aki **az emberség-ügynek ezt a gerincét - a személyi identitás elrejtettségét és az önközlés rokkantságát** - úgy élte és írta volna meg, mint József Attila.

Először a magukra nem találók **viszonyulási** tébolygásáról szóló sorait idézem:

„Akár egy halom hasított fa,
hever egymáson a világ,
szorítja, nyomja, összefogja
egyik dolog a másikát,
s így mindegyik determinált.
Így él a gazdag is, a szegény is,
így szenvedünk: te is, meg én is,
s még jó, ha az ember haragja
nem az embert magát harapja,
hanem valaki mást,
dudás a fuvolást,
én téged és engemet te, -
mert mi lenne, mi történhetne
ha mindig magunkba marna
az értelem iszonyú karma?” (Magad emésztő…)

Az iszonyú karom, a **belső** otthontalanság kiált ki a közvetlenség otthoniságáért szűkölő költőemberből:

„Az ember **végül** homokos
szomorú, vizes síkra ér,

szétnéz merengve és okos
fejével biccent, **nem remél**.

Én is így próbálok csalás
nélkül szétnézni könnyedén.
Ezüstös fejszesuhanás
játszik a nyárfa levelén.

A semmi ágán ül szívem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szelíden
s nézik, nézik a csillagok”. (Lassan, tűnődve)

A „vacogás” és megszüntetésének sóvár kutatása a Tudod, hogy nincs bocsánat c. versben válik nyílt kar-kinyúlássá valahova, valakihez:

„Tudod, hogy nincs bocsánat,
hiába hát a bánat.
Légy, ami lennél: férfi.
A fű kinő utánad.

A bűn… az nem lesz könnyebb,
hiába hull a könnyed.
Hogy bizonyság vagy erre,
legalább azt köszönjed.

Ne vádolj, ne fogadkozz,
ne légy komisz magadhoz,
ne hódolj és hódíts,
ne csatlakozz a hadhoz!

Maradj fölöslegesnek,
a titkokat ne lesd meg,
s hiába könyörögtél,
hamis tanúvá lettél
saját igaz pörödnél.

Atyát hívtál elesten,
Embert, ha nincsen Isten.
S romlott kölkökre leltél
pszichoanalízisben.

Hittél a könnyű szónak,
fizetett pártfogóknak
s lásd, soha-soha senki
nem mondta, hogy te jó vagy.

Megcsaltak, **úgy** szerettek,
csaltál, s így nem szerethetsz.
Most hát a töltött fegyvert
szorítsd üres szívedhez,

vagy vess el minden elvet,
s még remélj hű szerelmet,
hisz' mint a kutya, hinnél
abban, ki bízna benned.

Ilyenre nem talált: szánakozókra, alkalmi segítőkre akadt ugyan – kerítőkre is, akik a pszichoanalitikusokhoz „begyűjtötték", tán fizettek is helyette az analitikusnak, aki anélkül merte felszínre hozni a „romlott kölkeket", hogy aztán

kiűzhette volna Attilából; csupán menekülésre késztette, de nem volt hova – hát a kozmoszba tett „kirándulást”, hogy visszazuhanjon a saját kátyújába, s megnevezze hiányának a lényegét:

„A meddő dombok homlokából
kiemeltük a csillagvizsgáló gondolatokat,
föl, föl a magasságig
repülőgépeket hajigálunk
és roppant, visszahulló pályájukkal
kipányváztuk a madarak birodalmát,
mozdonyokkal korcsolyázunk messze földre
és kantárt holnap elektromos hajókból dobunk
a sörényes, üvöltő tengerekre,
de emberek, emberek!
ki venné újból észre,
hogy le kell síkálni asztalainkat,
ki mondaná meg az asszonyoknak,
hogy kisöpörhetik a szomorúságot?
Ki ültetne kerteket szemünkbe,
ki verné fel lelkünkben a lelket?” (Ki verné fel lelkünkben a lelket?)

A „lelkünkben a lelket” – kifejezés mintha egy biblikus utalása volna a psziché és a pneüma különbségére, pedig „csak” költői sejtés, ami többről tanúskodik, mint a szakmai tájékoztatás. Persze a sejtés nem elég a megoldásra, de arra igen, hogy a költő a léte megoldhatatlansága tévérzetében (vallva és tagadva) forduljon egy kicsit a „deus ex machiná”-nak tudott Istenhez, Aki viszont nem tűri meg Maga mellett azokat az isteneket, akikkel kortársai megfertőzték, és énjében szétszaggatták a költőt, - úgy, hogy vergődései közepette is görcsösen kapaszkodott beléjük. Márpedig ezek az istenek és

analitikusaik sínre fektetik az embert. Még **a feje** nincs a szárszói síneken, de **ő** már rajtuk van:

„Nem emel föl már senki sem,
belenehezültem a sárba.
Fogadj fiadnak, Istenem,
hogy ne legyek kegyetlen árva.

Fogj össze, formáló alak,
s amire kényszerítnek engem,
hogy valljalak, tagadjalak,
segíts meg mindkét szükségemben.

Tudod szívem mily kisgyerek –
ne viszonozd a tagadásom;
ne vakítsd meg lelkemet,
néha engedd, hogy Mennybe lásson!

Kinek mindegy volt már a kín,
Hisz’ gondjaid magamra vettem,
az árnyékvilág árkain
most már Te őrködj énfelettem.

Intsd meg mind, kiket szeretek,
hogy legyenek jobb szívvel hozzám!
Vizsgáld meg az én ügyemet,
mielőtt magam feláldoznám”. (Nem emel föl)

Úgy vegyük, hogy ez a könyörgés a meg-nem-hallgatott ima példája? Lehet, mert ilyen is van. Isten világában és a kegyelem érvényére nézve is

létezik a „késő” döbbenetes valósága. Vagy a széthullott, hasadt énű ember – aki sok rosszat „köszönhetett” barátainak (persze jókat is) – már csak az egyik én-töredékével fordult Ahhoz, Akit vallott is, tagadott is. S ez a végzet előzménye? – Nem tudjuk. Amit tudhatunk: a XX. század legnagyobb költőjének az alapkérdését nem, vagy nem eléggé érzékelte családi és irodalmi környezete. Ez pedig azonos a következő fejezet, s e tanulmány főkérdésével.

III.

KICSODA VAGYOK ÉN?

Azzal a tétellel kezdem ezt a fejezetet, hogy **az ember nem tudja magát**, vagyis: nem tudjuk, kik vagyunk. Nem értelmi fejlődés eredménye az, ha az ember megtudja, ki ő tulajdonképpen. **A vertikális és a horizontális történés és hatás metszéspontjában tudjuk meg, kik vagyunk.** Láttuk az előző két fejezetben, hogy az ember, aki Isten létének és személyiségének a titkát szeretné tudni, a saját létének és személyiségének a titkát sem tudja. MÉGIS: kapunk tudósítást több olyan emberről, aki megtudta magát, de – akadt, aki – nem nyomban vette észre, hogy megtudta magát.

Mindenik életkezdete – a téridiőség természetéből adottan – egyben a horizontális vonulat kezdete is. Sőt ezen a vonulaton járva fedezi fel, hogy e vízszintességbe titkon bele volt szőve a vertikalitás és a felfedezéskor válik nyílttá, ismertté a függőleges (vertikális vagyis teremtői) valóság, egyben az identitás felfedése (Ki vagyok én?) is.

A pneümális identitás nem valamiféle erkölcsi jelző (jelzők) közlése, inkább annak a felfedése, hogy mi és milyen **a személyiség iránya**, milyen kapcsolatban van a rendeltetésével, illetve a személyiség küldetése milyen irányulásából következik. A személyiség minőséget meghatározó tartalmisága, vagyis a „belseje” olyan koordináltsága (egybehangoltsága) az irányultságnak és a küldetésnek, amely újabb megfeleléssel gazdagítja az identitást, arra a kérdésre is kap feleletet, hogy „miért vagyok én?” Hiszen személyiségi vastörvény, hogy „hiába fürösztöd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat”. (József Attila: Nem én kiáltok) Hiszen a „Ki vagyok én?” és a „Miért vagyok én?” =

kérdések és az ezekre adott feleletek annyira összetartoznak, hogy a **sorrendiségük nyugodtan felcserélhető**: „Miért vagyok én?”, hát akkor „Ki vagyok én?”. Elvégre még a magánvaló azonosságú és a fabrikálható azonosságú dologi, lényi létezőkre nézve is érvényes a „Mi?” és a „Miért?”, a **lét** és a **cél** egybeesése.)

A személyiség és küldetése **együtt** van jelezve a „szél” (pneüma) képpel; e képiség nem csupán a kiszámíthatatlanságot, nemcsak a szabvány-logikával felfoghatatlanságot jelzi, hanem a személyiségnek **a küldetéséből következő dinamizmusát** is. Hiszen a szél szüntelen mozgás, ebben a mozgásban él a küldetését felismerő, azt betöltő személyiség is. **Iránya egyben „mozgás” iránya.** Jézus ezt így fejezi ki: „Atyám mind ez ideig munkálkodik, Én is munkálkodom”. (János 5:17)

Hogy konkrétumokban szemlélhessük az eddigieket, vegyük sorba a Biblia már jelzett személyeit: nyomon kísérve én-megnyilvánulásuk horizontális vonulatának tényeit és azt a döntő mozzanatot, **amikor a horizontális nyíltan beletorkollik a vertikálisba.** Azért kell több személy pneümális identitásának a drámáját felidéznünk, mert egyik sem nyújt teljességet, együtt ígérnek kerek egészet, vagy legalábbis megközelítik azt.

1. ÁBRÁM-ÁBRAHÁM

Előre kell bocsátanom, hogy nem Ábrahám lesz ebben a felsorolásban a pneümális identitásnak a tipikus példája, hiszen élete **horizontális vonulata** nem úgy követhető nyomon, mint – például – Mózesé, s a **vertikális** nyilvánulásának a konfliktus-előzménye sem olyan frappánsan tetten érhető, mint – például Jeremiásé. Hogy mégis Ábrahámmal kezdem, az abból adódik, hogy történetileg ő az első. **Horizontalitása** elénk vetülő kezdeti szakasza **sajátos** kivándorlással kezdődik. Édesapja, Táré (Térah) Nóé Sém nevű fiának a

leszármazottja. Nem tudni miért, Táré egész nemzetségével kivándorol a káldeus Úr városból, a Sin-(hold)-kultusz központjából és Háránban telepszik le. Három fiút nemzett: Ábrámot, Náhort és Hárántot. Hárán házasodik meg elsőként még Úrban, ott is hal meg, apjára bízva egyetlen fiát, Lótot. Táré halála után részesül először SZÓZATBAN Ábrám, az elsőszülött fiú (neve babiloni eredetű, jelentése: magasságos atya), megtudja, hogy (1) a reá hagyott Lóttal és Száraj nevű feleségével el kell hagynia Hárántot, és (2) hogy „nagy néppé teszlek és megáldalak, naggyá teszem nevedet és áldás leszel; megáldom a téged áldókat, s megátkozom a téged gyalázókat; általad nyer**het** áldást a föld minden nemzetsége”. (Genezis 12:2-3)

A Midrás érdekes mesével vezeti be, hogy Ábrahám hogyan jutott el logikai következtetéssel az Egyetlenegy felismeréséig, eredménye harcos publikálásáig, melynek nyomán a Kikövetkeztetett egyszercsak jelt adott Magáról, és szólt Ábrahámhoz. A Midrás levezetése érdekes, de túlságosan logikus, s a túl logikus épp olyan **gyanús**, mint az illogikus. Annyi bizonyos, nem volt magától értetődő, hogy valaki az általános politeista (sokistenhívő) kultúrközegben eljut az Egyetlenegyig, és az Egyetlenegy tökéletesen **igazolja ezt az új felismerést azzal, hogy megnyilatkozik.** (Mint az sem olyan magától értetődő, amire Albert Einstein jutott el, és matematikai módon megfogalmazott, s még az sem, hogy felismerése igazolódott.) Ábrámot szükségszerűen **konfliktusos ütközés indította a keresésre**, de hogy mi volt az, hogyan ment végbe, nem tudjuk. A Szózatból magára nézve értesülnie kellett arról, hogy

- szemmel van tartva (Ezért lett ősidők óta a szem jele - - az általános hitmeggyőződés, hitvallás-szimbóluma, s ezért örülök, hogy a „személyiség” tőszava a „szem”.);
- küldetése van;
- jövője földi jövő is, mert utódai olyan nép tagjai lesznek, amelynek a léte **sors-meghatározója minden népnek**;

– sajátságos védelemben részesül ő és minden utóda (perspektivikus védelemben).

Hasonló tartalmú SZÓZATBAN részesül később is (Gen. 13:14-17, 14:18-20, 15:1. 5. 17-21, 17:1-8).

Nem magáról tud meg Ábrám lényegeset, hanem a **sorsáról** (igaz, hogy mindenki azonos a saját történetével!) és az **Egyetlenegyről**, Akinek jellemző tulajdonsága, hogy **terve van,** és engedelmességet kíván, de nem kultikus előírások dominálnak ebben, hanem **tett kívánalmak**…

A Szózat szellemében vándorol át Ábrám az egész országon. Egy ideig a sikemi Móré tölgyesében tartózkodnak Ábrámék (ezt szenthelynek tartották a kánaániak), aztán Bétel környéke következik, végül az ország déli részén telepszik le a család. Mindenütt épít Ábrám egy-egy oltárt és „megkiáltja” az Egyetlenegy **titkos nevét**, JAHVE-t, vagyis dialógust kezdeményez Vele.

Ekkor zúdul rá egy **horizontális** kényszerűség: az éhezés veszélye, előle menekülnek Egyiptomba. S éppen ilyenkor derülhetnek ki valakiről (normális vagy patologikus) jellemvonások. Kiderült, hogy **Ábrám szorongásos ember**, de normálisan, vagyis reális veszélyekkel indokolhatóan az. A patológiásan szorongásos akkor is szorong, ha az égvilágon semmi oka sincs rá, a normális csak akkor – de akkor nagyon -, ha nyomós oka van rá. Ábrámnak nyomós oka volt. Felesége hódítóan szép jelenség. A kor fejedelmei úgy szerezték meg maguknak az asszonyt, hogy a férjet eltették láb alól. Ábrám csak úgy menekülhet meg a kéjsóvár fáraótól – véli -, ha Száraj ott a húgaként szerepel. (Ebben volt valami igaz is, mert Száraj neki féltestvére volt, - az akkori étosz nem tiltotta a házasságot az ilyen közeliek között). Szárai belement (Ábrám megmentéséért) a különös játékba.

Ábrám – önmentő pánikban – megfeledkezik az Egyetlenegy **ígéretéről**, mely egyben földi létének sziklaszilárd garanciája volt. (Így vagyunk mi, emberek, ha erőt vesz rajtunk a pánik. Ezért Ábrám nem csupán „a hívők atyja”, hanem „a pánikosságukban hitükről és **Istenükről megfeledkezők atyja”** is.)

Valóban jól számított a férj, felesége elbűvölte Egyiptom főembereit, akik sikeres dicsérgetésükkel felkeltik a fáraó vágyát. A fáraó a „bátytól” szabályosan és bőkezűen megvásárolta „húgát”. **Ábrám megmarad, jól jár, de majdhogynem belerokkan.**

Ám a KIFELEJTETT belép a történésbe, a fáraó ezt a belépést hamarabb felismeri – markánsan fájdalmas jelekből -, mint Ábrám. És Száraj visszakerül férjéhez: a család meggazdagodva hagyhatja el Egyiptomot. Gondolnám: Ábrám egy életre okul, tanul ebből; persze nem így van, mert az eset megismétlődik mégegyszer Gerárban (Gen. 12:10-20 = Egyiptom, 20:1-18 = Gerár), itt Isten **álomban** figyelmezteti Abimeleket.

Ábrám iskolapéldája annak, hogy a racionális szorongásnak is lehet determinatív ereje, s ez még a SZÓZAT erejét is képes – átmenetileg – túlhaladni. Ezért a **visszaeső VÁLASZTOTT ősképe** is lehet Ábrám – a horizontális vonulaton belül. Viszont példája is ez az Ótestamentumban is szereplő (esendő ember iránt táplált) megértő, gyengéd, isteni szeretetnek, mert Ő jelen van esésének horizontalitásában is, hogy – megmentse.

De Ábrám horizontális vonulatának van sok sugárzó momentuma is. Az egyik a reagálás Lót fondorlatos pimaszságára (Lót – míg csak él – ilyen öntelt, önző, fondorlatos, lehetőségeivel visszaélő pimasz marad.) Nagybátyja, pótatyja szeretetére úgy válaszol, hogy ki akarja túrni a birtok-szomszédságból (Gen. 13:1-18). Először alattomosan, terrorisztikusan – alkalmazottait felbujtva - támad. Ábrám hamar felismeri gyámolt unokaöccse szándékát, és olyat tesz, amire jó volna a történelemben példát találni, de – sajnos – nincs példa rá. Ábrám úgy viselkedik, mintha ő volna az unokaöccs és Lót volna az áldozatos nagybácsi: **Lótra bízza**, melyiküké legyen az állandó birtok; Lót ettől sem hatódik meg: nem restelli a tartományból a legeslegjobbat választani magának, „így váltak el egymástól”. **Ebben a horizontális döntésben kapja meg Ábrám a második SZÓZATOT, hiszen a konfliktus ilyen feloldása már előképe, ősképe a LOGOSZ** (Krisztus) **magatartásának**.

A MÁSODIK SZÓZAT egyben hiteles exegézise a Máté 5:5-nek: „Boldogok a szelídek, hiszen ők öröklik a Földet.” Azért lehetnek szelídek a történtővel szemben, mert tudják, hogy bátran lehetnek engedékenyek, hiszen a végén ők öröklik a Földet: az ideiglenesség kapkodóit bizonytalanság-érzetük űzi, **a szelídeket a bizonyosság tudathite és hittudata tölti be**.

Ábrámnak van egy ráadás-tette is. Amikor Lót bajba kerül, Ábrám a kor grandiózus haditettét hajtja érte végre és kimenti (Gen. 14:1-17).

Vagyis: (1) nem azért volt engedékeny Lót iránt, mert tán gyengébb lett volna Lótnál, sőt mindenkinél jobb hadiállománnyal rendelkezett, (2) cselekvő hűségét nem Lót magatartásához mérte, hanem ahhoz az elkötelezéshez, ami őt Lót apjához, az elhunyt Háránhoz kötötte (mintegy **Hárán helyett** cselekedett a bajbajutottért), (3) annyira vigyázott tette **tisztaságára**, hogy semmi hasznot sem akart szerezni magának ebből a mentő akcióból, (a morális higiéniára azóta se vigyáztak így a győztesek, - talán egyetlen kivételes példa rá az U.S.A. tette, amikor az ún. Marshall-segély által segített talpra állítani a legyőzött népeket, ti. csak azokat, akik engedték magukat, - a vazallus magyar kormány nem engedte, sajnos, ezért vagyunk még mindig a mélyben.)

Ábrámnak ez a tette páratlan isteni reagálást váltott ki (Gen. 14:18-24). Sajátos, hogy közvetlen KIJELENTÉSBEN Ábrám legtöbbször nem a saját konfliktusai nyomán részesül, hanem a mások konfliktusai feloldását követően. Nem kétséges, hogy olyan előélményben részesül, amilyenben az apostoloknak volt alapélményként részük az **első** Úrvacsorában; ezt támasztja alá, hogy „Ábrám tizedet adott neki (Melkishedeknek) mindenből”. Ilyen finomak a Szentírás előjelei (Zsoltár 110:4, Héber Levél 5:6, 6:20).

De jön-e ebből ki felelet a kérdésre: **ki vagyok én**? Még csak vonalak, mint amikor nézzük a szénrajzos portré-mester munkáját, s csak vonalakat látunk, amikről nem sejtjük, mi lesz a szerepük a kép egészében (később aztán kiderül). Ábrám horizontálitásának mégiscsak **van egy állandó konfliktus-eseménye**, amely – látszólag – nem esemény. Különösen a keleti férfinek főügye, hogy fiú-

utóda legyen: Ábrámnak külön ígérete is van erre, megtetézve azzal, hogy az ő spermájából származók megszámlálhatatlan néptömeggé válnak. ÁMDE Száraj **meddő**. Ebbe az ellentétbe egy idős férjnek bele lehet bolondulnia Abba a kérdésbe is, hogy Istennek van-e igaza vagy a biológiának? Hiszen Ábrám és felesége túljutott a nemzőképesség és a foganhatás korán.

Jön hát a gyötrő dialógus időszaka a MEGBÍZÓ és a megbízott, a SORSADÓ és a sorshordozó, a MINDENHATÓ és a tehetetlen között. A dialógusnak van élményadó, elragadtató szakasza is (Gen. 15:1-20), de ettől csak mélyül a szorongás Ábrámban, míg **eljut a depresszióig**. S akkor jön Száraj fogása, mellyel a maga hibájának tartott meddőségen és Ábrám közérzetén szeretne segíteni. Ezt nevezik azóta is Hágár-megoldásnak, értve ezen azt a módot, ami ugyan az **átmeneti sikert** megadja, de hosszabb távon a problémát hatványozza (Gen. 16:1-16 és 21:9-21). Közmondássá lett az ilyen „megoldásra", hogy: Izsák helyett Izmael.

Lehet-e türelemnek nevezni azt, ahogy a 99 éves Ábrám a vele SZÓLÓTÓL az „ismétléseket" fogadta, a már megkötött szövetség megerősítését (Gen. 15:18), a fiú-utód unos-untalan ígérgetését (Gen. 17:46 = „sok nép atyja leszel"), s ennek megfelelően az új nevet, az „Ábrahámot" (jelentése: sok nép atyja)? DE ÁBRAHÁM EBBEN AZ ÜTKÖZÉSES HELYZETBEN IS ENGEDELMESKEDIK: **végrehajtja** háza férfinépén a szövetség bizarr jelét, a körülmetélést.

Ki vagyok én? Már a portré körvonalai látszanak: az emberi NEM-mel szemben az isteni MÉGIS modellje. Az emberi NEM pszichikai rokkanása közben és felett az isteni MÉGIS az úr ennek a férfinek az én-tartalmiságában. Az emberi NEM már arra viszi, hogy a legújabb gyermekígéret elhangzásakor – kereken százévesen – **nevet** (Gen. 17:15-27), nevetséges az is, hogy a matróna Száraj új neve, a Sára-név fejedelem-asszonyt jelent; ez pedig csak az olyan nőt illetett meg akkor, aki utódo(ka)t szült és nevelt fel. **Mintha a SZÓLÓ már-már csúfolódna velük.** S egyszercsak kiderül, hogy nem.

A Genezis 18:1-15 szövege alaposan próbára teszi magyarázóját mind a **grammatika** (nyelvtan), mind a **szemantika** oldaláról. A 2. versben Ábrahám három férfit látott meg közvetlen közelről, de a 3. versben így szólt: „Ur**am**, ha megnyertem jóindulato**d**at, kérlek, ne kerül**d** el szolgá**d**at”. Ám a 4. versben: „Mindjárt hozok egy kis vizet, mossá**tok** meg lába**tokat** és dőlje**tek** le a fa alá!”; az 5. versben pedig: „Én meg hozok egy falat kenyeret, hogy fölüdül**jetek**…stb.” „Ők azt felel**ték**: Tedd azt, amit mondtál!”

Az egyes szám birtokos raggal használt első személye és egyéb első személye, a többes szám második személye váltogatott használatának indokló értelmezését a rabbinikus magyarázat nem a nyelvtan, hanem az együgyű ésszerűség eszközével próbálja áthidalni: kitalálva, hogy amikor Ábrahám az egyes számú megszólítást használja, a három személy közül az egyiket vezetőnek véli és hozzá szól. Csakhogy a szövegben nincs erre semmi alap, és arra sem, hogy a „három” személy közül az egyik vezetőnek látszott volna. S ha feltételezzük is ezt, a felajánlásoknál miért beszél a pátriárka többes számban? Persze az sem tudományos hitelű és bizonyító erejű feltételezés, hogy immár az Ótestamentum is az élő Isten hármas egységét (a Szentháromságot) veszi alapul, amikor is a három: egy, és az egy: három.

Az a feltételezés a reális, hogy a Gen. 18:1-15 **a Teremtő felől nézve** egészen új – új üdvkorszak nyitását jelző – **üdvtörténeti esemény**, amelyet egy „új matematikával” jelez a Történelem Ura. **Ábrám felől nézve** a horizontális és a vertikális vonulat metszéspontjának megélése történik, amikor a történés szereplője – mint Péter a szabadulása után (Apcsel 12:1-11) – már **képtelen különválasztani, de még megkülönböztetni is a vertikálist és a horizontálist**, mert egyikben a másikat épp úgy látja, mint fordítva.

Útban van Ábrahám állandósult konfliktusának megoldása, melyen most már Sára is csak nevetni tud, de a „Három” jelenléte és szavának súlya visszavonulásra készteti, „mert félt”, hiszen most már nem a „Háromról” van szó, nyíltabb a megnevezés = „**JAHVE** azonban így szólt: De bizony nevettél!”

JAHVE-t személyében sérti, ha valaki nem hisz az Ő mégoly bizarr ígéretében, ezért hát mélyen **bevéseti a létbe**, az időmenet koptató, feledtető folyamatába emlékezetként, amit neheztelt: Ábrám Sárától született fiát KACAGÁSNAK (Jichák-nak, Izsáknak) nevezteti el (Gen. 21:1-8).

No de annál inkább él a kérdés Ábrahám identitásáról: **Ki vagyok én? A felelet: a türelmesen hordozott lehetetlenségnek, és a lehetetlenség isteni valósulásának tanúembere, aki a meg nem érthető Istenről és a bizarrt valósító Teremtőről tanúskodik anélkül, hogy a hálával fogadott ajándék tényéből és módjából fikarcnyit is értene.**

Ám ez a nemértés, sőt annak a tudata, hogy lesznek az Istennek továbbra is – Ábrahám számára – elképesztően érthetetlen dolgai, nem gátolja az ősatyát abban, hogy konkrét esetben vitát kezdeményezzen URÁVAL. Az a közelség, amelyre a NEM ÉRTETT bátorította fel az ősatyát, lehetőséget adott neki a bátor vitára. Amit a teológusok „Ábrahám közbenjárásának" minősítenek, tulajdonképpen vita volt a javából: **a kegyelem matematikájának kiharcolása Annál, Akinek öröme telik abban, hogy választottja ilyenért harcol**. Van eset azonban, amikor éppen azok teszik lehetetlenné az irántuk gyakorolható irgalmat, akikért a kegyelem harcosai küzdenek. (Nem undorító, hogy nem csupán ún. kultúremberek, hanem képzett teológusok irományaiba fúrják be magukat, semhogy magát a Szentírást olvasnák – nem unják meg a frázist hangoztatni: az Ótestamentum a törvény és a megtorlás s az Újtestamentum a hit és a kegyelem könyve? Holott mind a kettő hit, a törvény, a kegyelem és a megtorlás könyve **a maga módján**.)

Lótra és családjára – mint már láttuk – jellemző volt, hogy éppen azt a gazdag területet választotta annakidején, melynek a központja Szodoma és Gomora. **Itt ők jól érezték magukat**, míg nem jött az ítélet (Gen. 18:16-19:39). Ábrahámért az ÍTÉLŐ irgalmat gyakorol felettük, hogy az irgalomnak az a szuperracionális sajátsága legyen láthatóvá, amely az **érdemtelen megmentésében** haladja meg azt a határt, ameddig a mi magát kifeszítő rációnk

elérhet (lásd. Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés, Gorkij: Artamonovok, Jacob Wassermann: Christian Wahnschaffe c. műveit).

Ábrahám – látva a Teremtő szerelmének elképesztő messzeségig kinyújtott karját – kinyújtotta irgalmazó szeretetének esdekelve vitázó karját a züllött Lót-család felé. **Ki vagyok én? Az az ember, aki utánozni akarja Isten szeretetének dimenzióit.** Egészen? Nem egészen.

Mintha cáfolni akarná a „szeretet példa-emberének" eddig kiábrázolt portréját, vadul ellentétes magatartás botrányát produkálja. Amikor családi nyugalmát kockáztatná, ha Sára terrorjának útját állná, ismét meghátrál: szeretete megtörik Hágár és Izmael sorsa alakításában; Isten utánzó nélkül marad a Földön (ismét) a szeretetét utánzók nélkül kell gyakorolnia (Gen. 21:9-21). Ábrahám még a mérlegelést is „elfelejti", s nem veti fel a kérdést: vajon a saját fia, Izmael és annak anyja miért szorulna kevesebb irgalomra, mint a züllött Lót-család? **Ki vagyok én? A másokat is áldozatul odadobó, ha saját nyugalmáról van szó. Még akkor is, ha ezek a „mások" az övéi, akik iránt szeretettel tartozik.**

Isten válasza és a csúcspróba még ezután következik be. A rabbinikus irodalom Izsák feláldozásának isteni parancsát Ábrahám **tizedik megkísértésének** nevezi, és méltán. Márpedig a Biblia „beszélő számrendszerében", számbeszédében a **10-es szám az embertől telhető legnagyobb teljesítmény jelzésére szolgál;** például az Ótestamentum görög fordításának a kezdése előtt olvasható római szám, a LXX. Azt jelenti, hogy 7x10, vagyis az isteni megnyilatkozás 7-es számával szorozva a 10-es, megfejtése: Isteni Kijelentést – ember által. Vagyis: a magát (magukat) megnevezni nem akaró fordító(k) e számbeszéddel fejezi(k) ki, hogy a KIJELENTÉST héberről görögre átültető(k) a lehető legnagyobb emberi erőfeszítéssel fordították), mert ez a munka teljes bevetést kívánt.

Akár a racionalista, akár az összehasonlító vallástörténeti irány vagy a mitológiátlanító-egzisztencialista kísérlet (Bultmann és nagyszámú követői)

kommentárját hívnánk segítségül, éreznénk, milyen szegényes minden próbálkozás avégre, hogy ezt a szuperracionális folyamatot teljesen ésszesűrítsük, bár van olyan racionális alapja, amire nem is gondolnak a laposan racionálók.

A történés hátborzongató igényközléssel kezdődik (Gen. 22:1-19), és csak a végén nyugszik meg a felkavart emberi szív. Azok a kísértő (olykor költői, olykor giccsesen szentimentális) szövegek, amiket a magyarázók ehhez fűznek, csak lefokozzák a mű feszes, balladikus súlyát, akaratlanul is tompítják a feszültségét. A SZÓLÓ e kifejezéssel, hogy „fogd a fiadat", keményen utal arra, ami Izmaellel történt. A „te egyetlenedet, akit te szeretsz" nem azt a célt szolgálja, hogy az atyai szeretetet említse, hanem, hogy az „egyetlent" tegye idézőjelbe. Hiszen Ábrahámnak két fia volt, de az egyiket, a Hágártól való Izmaelt elűzte (Sára felbújtására), mint akit nem szeret. Micsoda apa az, aki az általa nemzett fiát nem szereti? Az eseményre **akkor** – látszólag – Ábrahám felé nem reagáló Teremtő **most** reagál, mégpedig ironikusan.

Ilyen a kihívás is: lássuk, vajon te, aki már az egyik fiadat a nemlét szélére lökted a feleséged parancsára, a másikat is kész vagy-e feláldozni JAHVÉD parancsára? A magyarázók, akik a Gen. 22:1-19 exegézisekor figyelmen kívül hagyják a Gen. 21:9-21 szövegében rögzített – majdnem tragikus – drámát, nagyra értékelik, hogy Ábrahám szó nélkül nekilát a parancs végrehajtásának. Nem mondja, hogy: „Uram, Te nem engeded meg az emberáldozatot", vagy: „Uram, bőven vannak áldozásra alkalmas állataim", avagy: „Uram, hogyan kívánhatsz ilyet egy atyától?" Hallgat és engedelmeskedik; ő hallgat, aki a romlott Sodomáért és benne a fondorlatos Lótért olyan fáradhatatlanul érvel, ékes diplomáciával emel szót. Az immár egyetlen szeretett Izsák nem ér neki annyit, mint Gomora és vidéke, nem éri meg, hogy térdre borulva, földön fetrengve rimánkodjon érte (mint később egy-egy bűneset után Mózes Izraelért)? Hiszen igaz, hogy Sodoma a feje tetejéig szennyes volt, de Izsák még **ártatlan** fiú, akinek a zsengesége és tisztasága nyomós érv lehetett volna

megmaradhatásáért. A hit tett volna závárt Ábrahám ajkára? De hát éppen a hit indította Lót nagybátyját, hogy hosszan szóljon Sodomáért.

Nem, itt nem a hit próbatétele, hanem Ábrahám megleckéztetése ment végbe. Más vonatkozásban aranyigazság, hogy a tökéletes, hívő, feltétlen engedelmesség protomodellje ez a pátriárkánk, de ebben az esetben másról van szó, beszédes némasága másról tanúskodik. A hagyomány azzal enyhíti a szituáció feszültségét, hogy hangsúlyozza: szó szerint a héber kifejezés nem „áldozd fel", hanem „emeld fel"; vagy pedig abból, hogy a 5. versben Ábrahám azt mondja a szolgáknak: „…és visszatér**ünk** hozzátok", a Midrás szerint (Moéd Qaton 18a) Ábrahámot „abban a pillanatban a prófécia szelleme szállta meg és igazabban beszélt, mint ahogy gondolta", vagyis e korukat jókorán megelőző freudista bölcsek feltételezik, hogy az ősatya tudat alatt sejtette, mégsem kell feláldoznia Izsákot. **Kár erőltetni az ilyen helyzet-enyhítéseket. Ábrahám a SZÓZATBÓL tudomásul vette, hogy minden döntésünknek következménye van, a kiválasztottnak is fizetnie kell: még ha beleszakad, akkor is.** S ennek a felismerése, a belőle fakadó „vezeklés" készsége a feltétlen engedelmességnél is nagyobb. Az az ellenvetés sem hangzik fel ajkán (bár lehet, hogy szívében felhangzik), hogy miként lesz fiam sok nép őse, ha zsengén kell meghalnia, mikor még nem lehetett utódot nemzenie?! Nincs érve.

Ki vagyok én? Az esendő, a vásárutáni okos, aki vétése után riad rá, hogy VAN BEHAJTÁS, de amikor rájön, nem perel ellene, hanem következetesen enged a vastörvénynek.

Megtehetné – a jövő érdekében -, hogy fia helyett vénséges magát ajánlja fel áldozatnak, de tudja: az egyik fiát eldobó apának a másik fia elvesztésével kell „fizetnie", - akkor is, ha már csak ez az egy maradt neki, és akkor is, ha a BEHAJTÓ a saját ígéretét teszi bizonytalanná ezzel. Nincs pardon! – látja be az aggastyán, és gondosan készül a végzetes „engedelmességre".

A folyamatban, mely két napnál többet vesz igénybe, a főszereplőnek vélt Izsák lesz a mindenkit megható epizodistává: cipeli az áldozati fát, kérdez, bízik,

s tán aggódik is kissé, aztán a megkötözése nem hagy kétséget benne sorsa felől, de nem kiált, hisz ha az apja teszi vele, ami reá vár, akkor annak **úgy kell lennie**, úgy helyes. És Ábrahám megteszi az **utolsóelőtti** mozdulatát, hogy kétszer is felhangozzék a neve, s a megszakadó szív sebeire olyan balzsam-permet szálljon, amire eddig nem volt példa. Két kérdésre érkezik **egyszerre és egybevágó** felelet: **Ki vagyok én? és Ki az Isten?**

Ki vagyok én? Az a személyiség, aki ha megismer egy őstörvényt, nem próbál vétésének ódiumától szabadulni, hiszen ami pardont ő gyakorolt Lóték iránt, nem azért tette, hogy magának pardont szerezzen: az őt sújtó igazságos ítélet épp úgy engedelmességre indítja, mintha java származnék belőle.

Ki vagyok én? Az az ember, aki az emberies indulatoknak látszó Istenreagálások közben sem felejti el, hogy TEREMTŐJE korlátlanul mindenható, Aki az áldozattá lett Izsákot „képes a halálból is feltámasztani”. (Héber Levél 11:19b). De erre nem kerül sor, mert a PARANCSOLÓ egy egészen új vonást mutat meg Magából: Azt, Aki **nevel**, még ha vasvesszővel is, és – ha célját elérte – üdítően más megoldást húz elő tarsolyából, mint amire előző SZÓZATA és az események logikája szerint gondolunk, hiszen **Ő még a SAJÁT SZAVÁTÓL és az események logikájától is szabad,** szuverén, mert Neki ugyanarra a konfliktusra többféle megoldása van „raktáron”.

A **következetes** Ábrahám az ígéretet **következetesen és visszavonhatatlanul** megtartó JAHVE leckéjétől megtanítottan lett **a „bizalom atyja”**. S most már véglegesül, világot átölelően hangzik fel: „Utódod (magod) által nyerhet áldást a Föld minden népe”. Kicsoda Ábrahám? Vegyük ujjhegyre! Horizontális vonulatát tekintve olyan, mint a többi esendő ember: szorong, ha erre van oka; védelmet próbál kiagyalni, ami nem válik be; híven ápolja rokoni kapcsolatát (még ha a rokon magatartása erre nem éppen ösztönző); segíteni próbál a bajbajutottakon, mint akinek a racionális megfontolásaihoz

transzracionális töltődés is társul; magtalanságán felesége módján próbál segíteni, de „polgári nyugalmáért” később kész elűzni gyermekét és annak anyját; jó szerződést köt potenciális ellenségével, hogy barátjává tegye, s amikor ismeretlen vándorok jelennek meg sátránál, bőkezűen és jókedvvel látja vendégül őket. **Szóval: ez a férfi esendő, bukó és lelkes, sőt nagylelkű is.** Az eseményekre általában úgy reagál, mint a többi kortársa, - néha fölébe emelkedik az átlagnak, másszor az átlagszintnél is lejjebb csúszik.

Nem Ábrahám az, ami az ő horizontális életvonulata. Nem Ábrahám a csak körülményektől és éppenes – változó – pszichológiai reagálásaitól függő ember. Meg aztán az is bizonyossá válik, hogy a horizontális életvonulata közben is belép az eseményekbe az a SZEM , Aki nemcsak néz, lát, hanem tesz is, például nem engedi, hogy Ábrahám a saját védelmére kieszelt csel áldozatául essen. És még ki tudná pontosan nyomon követni, hányszor iktatódik be a pátriárka „köznapjaiba” a vertikálitás. Balgaság volna mereven külön képzelni el a téridői (horizontális természetű) döntést a téridőntúlitól. Azt például, amikor Ábrahám elszánja magát – Lóték megmentéséért – leszámolásra Káder Laomerrel. S az sem olyan „vegytiszta” horizontális, ahogy győzelme után viselkedik. Ezért lép be az ügy végére a láthatóság, hallhatóság módján a Béke Királya, Melkishédek, hogy a vertikálitást tegye építő, felemelő közszemlére. Vagyis: **nincs e világon teljesen magára hagyott horizontálitás**. (Tán csak egyetlenegyszer volt ilyen: „Éli, Éli, láma sábaktáni?!” Márk 15:34.)

Ki hát Ábrahám?

(1) Ábrahám az, akihez a Teremtő szól, és aki fenntartás nélkül **fogadja** a SZÓZATOT.

(2) Ábrahám az, akinek a Teremtő megadja meghívhatásának **titkos névjelét** (ma így mondhatnók: titkos telefonszámát), hogy dialógust

kezdeményezhessen JAHVE-jával. Ezt senki mással **akkor** nem tette meg.

(3) Ábrahám az emberi NEM-mel szemben az isteni MÉGIS **modellje**.

(4) Ábrahám a türelmesen hordozott emberi lehetetlenségnek és a lehetetlenség isteni valósulásának a **tanúembere**, aki a meg nem érthető Istenről és a bizarrul valósító Teremtőről tanúskodik.

(5) Ábrahám az, aki **vitát kezdeményez** a Mindenhatóval, mégpedig olyanokért, akiket mindenki – Isten is – elpusztítandónak ítél, viszont a pátriárka nem átallja, hogy Ura elé terjessze a „kegyelem matematikáját", nem sejtve, hogy Ura éppen ebben a „matematikában" és előterjesztőjében leli örömét.

(6) Ábrahám az az ember, aki felfedezésként látja meg Istene szeretetének dimenzióit, szerelmének végtelenségig kinyújtott karjait és **utánozni akarja** ezt a szeretetét, hát saját rövid karjait egészen Sodomáig szeretné kinyújtani, s nem veszi észre, hogy **hosszabbra** akarja nyújtani, mint ahogy a MINDENHATÓ nyújtja.

(7) Ábrahám az, akit haszonnal leckéztet meg NEVELŐ GAZDÁJA, hogy megtudja: ő is **esendő** és afféle vásárutáni okos, aki a **vétése után riad rá, hogy van behajtás, hogy mindenért fizetni kell**, s amikor rájön erre, perelés nélkül veti magát alá a „mindennek van következménye" vastörvényének, a következmény következetességét a legdrágább áron is vállalja.

(8) Ábrahám az, aki a „saját bőrén" **viseli el**, hogy Isten előtt nincs személyválogatás. Különösen köti ez a szülőt. A középkor zsidó bölcse külön súlyt helyez erre: „Szeresd gyermekeidet pártatlan szeretettel!" (Berechja Hanakdan; e. Sábbáth 10b) Ha Izmael vét és Hágár féktelen, meg kell fegyelmezni, de kiűzni Izsákért Izmaelt, Izmaelért Izsákot nem szabad. A családi nyugalomért sem.

Különben is: Isten szemében a férj nem „anyámasszony katonája” és a feleség nem „apámuram cselédlánya”. Igaz: Sára kirekesztő kívánságát SZÓZAT támasztja alá (Genezis 21:9-14.), de van eset a Bibliában is, hogy az **isteni alapokkal ellenkező** SZÓZATTAL szemben, amely **próbára tevő lehet**, az **ALAPSZÓZATOT**, a Szeretet Kijelentését kell követni. Igen: az, hogy a Mindentudó Személyiséggel kerül kapcsolatba a teremtmény-személyiség, nem mentesíti attól, hogy **Vele szemben is fenntartásai legyenek, ŐT is a „szaván fogja”. Mert ha ettől mentesülne, kapcsolatuk személyiségi jellege megszűnne és az ember engedelmessége már nem „hívő engedelmesség” volna, hanem egy báb mechanikus rángatottsága a bábos kezétől.** Merem így is megfogalmazni: az Istennek sem hiszem el, ami az **Ő Saját Azonosságával** ellenkezik. Ha mégis ilyen a SZÓZAT, csakis próbatételről lehet szó. **Ez volt az igazi próba.** (1 Királyok 13:1-32 és 1 Korinthus 13:1, Galata 1:8).

Ábrahám vészes hallgatásában benne volt a felismerés, hogy **akkor**, amikor Sárára és a Szózatra hallgatott, nem a hívő engedelmesség motiválta, hanem az a **lelki kényelem**, amely az embert Isten felé is bábbá züllesztí, s amely az elvásott természeti valónak igen-igen konveniál. Hallgat Ábrahám, pedig mondhatná: „Te ösztönöztél, Uram, Izmael elűzésére!” Hallgat, hogy ne kelljen meghallania a választ: „Miért adtál hitelt lényegemmel ellenkező SZÓZATOMNAK? Ugye azért, mert tetszett Neked ez a próbára tevő KÖZLÉS! Hiszen tudnod kellett, hogy ÉN A SZERETET vagyok, vagyis hogy ISTEN: Atya, s aki apa létére személyválogató, Isten szívének szegez nyilat. Ábrahám hallgatása – mint láttuk – beszédes hallgatás. Azért is, mert **mélyen érti**, megérti Isten Beszédét. Önmagában azt, hogy Isten „egyetlenegy” fiáról szól. „Elvben” két fia van a pátriárkának (Isten a tudója, hogy Izmael is

van, megvan, él), valójában már az egyiket, Izmaelt „leírta” magának. Ábrahám, - meg lévén győződve, hogy a kor viszonyai között Izmael elpusztult (hiszen pusztulásra szánta, s a pusztítást így akarta végbevinni, így látta „szalonképesnek”). Ez az **„egyetlenegy” utalás a másikra, akiről azt hiszi az ősatya, hogy nincs**. Az utalást markánssá teszi az „akit szeretsz” megjegyzés. Volt hát olyan, akit Ábrahám nem szeretett. Iszonyú emlékeztetés, szinte tetemrehívás.

Aztán jön az áldozás parancsa. Parafrázisa lehetne ennek: „Ábrahám, te a feleségedért halálra adtad Izmael fiadat, most Értem áldozd fel Izsák fiadat: érek-e annyit, mint a feleséged?! Izmael pusztítása kezed szennyezése nélkül ment végbe, Izsák vére majd kezedre fog fröccsenni. Elvégre a személyválogatás többletbérét egyszer le kell róni.”

Igen: Ábrahám identitásának egyik eleme, hogy kész vállalni bukásainak következményeit, viszont – ahogy Lót példája illusztrálja – **kész másokat mentesíteni bukásuk következményei alól**. Ez a kettős és dialektikus vállalás emeli őt korok fölé, s teszi a hívők, az Isten iránt feltétlen bizalmat tanúsítók atyjává. Erre a vállalásra ugyanis csak a **sziklaszilárdan bízók képesek**.

(9) Ábrahám az az ember, aki a neki emberiesen megmutatkozó Istenről sosem felejti el, hogy korlátlanul **mindenható**, Aki az áldozati halálból is képes lenne Izsákot feltámasztani.

(10) Ábrahám az az ember, aki nemcsak a leckét, a megleckéztetést viseli el, hanem az irgalom hatalmas adagjában is részesül, - azért, hogy az **Egyetlen Azonosnak ismerje fel a Leckéztetőt és az Irgalmazót**, s a szétesetten eszmélő kortársak között az **egységesség prédikátora** lehessen. Nem csoda, hogy a Midrás egyik bölcse is az emberlét

pátriárkájára alkalmazta a Gen. 1:3-at így: „És Isten mondta legyen Ábrahám és lett világosság”. (Ber. Rabba 11:3)

Íme: Ábrahám személyiségének ez a tíz eleme együtt az ő személyiségi azonossága, **akiben együtt van** a racionális, a transzracionális és a szuperracionális, akinek parancsnoka a LEGTISZTÁBB FORRÁS. Ugyanis a pneümális identitásnak a megtalálása (Ki vagyok én? Hogy tudhatom meg magamat?) nyomán Isten-Közlésben részesül az ember: azt tudom meg, ki az Isten, milyen vagyok én, miért vagyok én? **Ez a koordináció az ember-azonosság, ember-azonosulás megismerésének és az önvalósulásnak a kulcsa.**

Így érkezhetünk meg mi, emberek, az identitatis postulatumhoz és a személyiségi létezésünk eredetéhez, céljához. Haladunk azon a horizontális vonulaton, amely nem automatikusan, hanem kegyelem folytán torkollik bele a vertikálisba, hogy megtudhassuk magunkat. Magunk „megtudása” **egyidejűségben** megy végbe Isten meg- és felismerésével, - abban az „adagban”, amennyi éppenesen kell.

Talán a hitoktatás tengelyhibája, hogy a katechéta Istent akarja megismertetni azzal a (gyermek)emberrel, aki még magát sem tudja. Hogy’ is tudhatná, amikor még a saját horizontalitásának a kezdetén van, s csak nemrég tudja, hogy ő: ő?! Az a gyermek, aki ilyen hitoktatás (kétség nélkül komoly) eredményeként szánja oda magát – akár világi pályán, akár egyházi professzionistaként – Isten szolgálatára, sokszor kerül (ha nem is mindig tudatosan) szembe szolgasága jelentésének kétségességével.

A latin „servus”, a görög „dúlosz” rabszolgát jelent, a héber „ebed” csak szolgát, de mind a három olyan ember, aki alávetett, **nincs joga** és lehetősége a személyes döntésre, helyette döntenek és ő azt gépiesen végrehajtja.

A hierarchia (bármilyen testületé legyen az) ezt a **szolga-felfogást** vitte az alávetettek köztudatába, s egyenesen örül neki, ha sikerült az alávetettek **személyiségét megnyomorítania**, hogy annál kiszolgáltatottabban legyenek szolgák, **Isten nevének ürügyén az ő szolgájuk**. Ehhez jó segédeszközük volt néhány bibliai idézet, amelynek a szemantikus célzata nem ez volt és nem ez.

Jó hát tisztáznunk, hogy a „servus Dei" (ho dúlosz tú Theú) a legnagyobb kiváltságok egyike, mert Urunk nemcsak Ő MAGA személyiség, hanem **őre is a személyiségünknek**. Annak, hogy a Neki felajánlott szolgaságunk, és annak minden valósítása személyi IGEN-döntésünk eredménye legyen, engedelmességünk is hívő engedelmességként realizálódjék, - vagyis nem a Feljebbvaló felettes volta, hanem az **Ő igaza motiváljon**: ha nem is az egyetértés VELE (ki érthetné meg Őt?), hanem a **bizalom Benne,** és az együtt érző szeretet Iránta. Isten szolgái: Isten fiai, akiket sóvárogva vár a teremtett világ. Ábrahám ilyen volt, s ha nem, bánta, hogy nem ilyen volt…

***Summázva**:*

*Isten szolgálata nem szervilizmus és Isten szolgája nem szervilista: szabad ember, akinek arra is megvan a szabadsága, hogy éppenes érdekeit, kényelmi vágyait megtagadva önként és jókedvvel tegyen eleget annak, amit tőle Teremtője „éppen most" vagy állandóan kíván. Ebben az Isten-szolgaságban az a **szabadság** is jelen van, hogy a szolga a SZÓLÓNAK a SZÓZATÁT a SZÓLÓ eladdig megismert természetének és alapszándékainak a mérlegére helyezze. **Vagyis a szolga, mint személyiség e tekintetben sem mentesül az értékelés és döntés felelősségétől, hiszen felelősség és szabadság együtt hiteles.***

A szolga védelmét is biztosítja ez: így az Ellenséges Utánzó nem vezetheti félre. Másrészt van úgy (miként Hágár és Izmael elűzésekor), hogy valóban Isten mond olyat – próbára téve szolgáját – ami nem követendő, és (ha a szolga

„értése” ép) NEM-re ingerlő. Így felelve: Hallja, JAHVE, a Te szolgád, de apellál ellene Hozzád, mert amit kívánsz, ellenkezik szerető és szent Önmagaddal, így hát lehetetlen, hogy valósulását akard!” Ábrahám Izmael ügyében megkerülte ezt a „vitát”, mert kellemes érzése volt azt tenni, amit az ISTEN SZAVA is kíván. Pedig Istennek abban telik öröme, ha **szolgája Őt Önmagával szembesíti.** Ám, ha Ábrahámnak Izmael esetében konveniált a „kegyetlen Isten”, most Izsák esetében is vita nélkül, lehajtott fejjel kellett ilyenként engedelmeskednie Neki. Isten csak a végkifejlet gyilkos pillanata előtt fedi fel, hogy Ő nem kegyetlen, s amikor kegyetlen Szavát zokszó nélkül fogadta Hágárékra nézve a pátriárka, **szervilista és tévutas szolgaságban leledzett**.

Az a banalitás, amivel Izrael bölcsei és az Újtestamentum – ótestamentumi és rabbinikus hajszálgyökereiktől egészen elszakadni nem tudó egyes szentírói, a keresztény exegeták Ábrahám Izsákot feláldozni kész engedelmességéről írtak, tanítottak és prédikálnak, a **mozaik-látás következménye**. Nem az egész Ábrahám-pályára néztek, hanem egy-egy mozaikra, holott egy-egy ember élete összefüggő entitás, és ha ebből az értékeléskor csak egy-egy mozaikot látok, kész a szürkítő, káros elnagyolás.

A magyarázók kedvenc mozaikja kezdődik azzal, hogy Isten – próbára téve szolgáját – felszólítja Izsák atyját, hogy áldozza fel egyetlen fiát. Ábrahám (fájó szívvel bár) eleget tesz a parancsnak, s mikor látja Isten, milyen végletekig elmenően engedelmes Ábrahám, jön a happy end, megmaradhat Izsák. Igen: ilyen **banális** az a történet, **ha nem együtt látjuk** a Hágár-Izmael drámával. Hogy ebben az összefüggésben Ábrahám mennyivel emberibb, s mint ember és Isten-szolga mennyivel nagyobb, identitása mennyivel tisztázottabb és befogadásra serkentőbb, csak az állapíthatja meg, aki tudja, hogy az *összefüggésekből kiragadott banalitásban van valami taszító nem igaz elem*, viszont az összefüggésekben interpretált mozaik vonzó, mert igaz és találatosan önfelfedezhető.

Eszerint: identitásunk elrejtett ugyan, s nem a pszichológusok birtokolják a nyitját, hanem Krisztus Lelke, de mert Krisztus az egész embert cakompakkosan tartja a kezében (mint a bábaasszony az újszülöttet), viszont az egésznek minden porcikája az egésszel azonos figyelmet kap Tőle, identitásunk feltétlenül az egész emberé, minden összefüggésében és azé a részekből álló valakié, akinek életrészleteit az egész nem elnyomja, hanem hitelesen megvilágítja. Önmagában ez is lehetetlenné teszi, hogy ember kezében legyen identitásának titka, hiszen **ki az az ember, aki ismerhetné egy másik ember egész életét?** Freud és követői az álomképek, szabad asszociációk által kísérelték, kísérlik meg ezt: Holdat fognak a tó vizében. Körülbelül ennyit ér a szekuláris pszichológia, pszichiátria, meg annyit, ahány dollár, márka, stb. ömlik ügyes művelői kasszájába. Ezért igyekszenek magukhoz kötni pácienseiket.

2. JÁKÓB

A horizontalitás valójában az anyaméhben kezdődik, a születéstől folytatódik (bár az a „gyanúm”, hogy már az anyaméhben is létrejön az a bizonyos metszőpont, amely a horizontális és a vertikális együttesét jellemzi).

Jákób szüleiről már többet tudunk, mint Ábrahámról: nem ők választották egymást, de nagyon boldog volt Izsák, hogy Rebekát választották neki és Rebeka, hogy Izsák lett a férje. Hogy Izsákkal a Teremtő folytatta azt a kegyelmi kapcsolatot, amit Ábrahámmal kezdett el SZÓZATOK által (successio gratiae et verbi Dei), meg van írva, s hogy Rebeka ebben is empatikusan volt férje partnere, igen fontos egy-egy családi légkör minősítésénél. A szerelemben élő házaspárt tulajdonképpen az ikerfiakhoz való viszonyulás különbözősége osztotta meg némiképpen. Az ikrek (Ézsau és Jákób) születéstörténete kissé anekdotikus. Először Ézsau jött a világra, de magával húzta Jákóbot, aki Ézsau sarkába kapaszkodott (mintegy biztosítva a másik által a saját születését és

megkímélve magát az erőfeszítéstől). A humorérzékkel bíró apa ezért nevezte el a másodiknak születettet Jákóbnak. A név jelentése körül vita van. A nyelvészek (etimológusok) szerint a Jákób = saroktartó vagy gáncsoló, a legkorábbi magyarázók csalónak, fondorlatosnak mondják, s vannak, akik – mint én is – **cselesnek** értelmezik.

KÖZBEVETÉS

A **csaló** hamis úton szerez magának olyan előnyöket, amelyek nem illetik meg. A **cseles** meg van győződve igazáról, de mert szabályos, egyenes úton nem szerezhet érvényt neki, fondorlatosan jár el, hogy megkapja, ami jár. Rebeka biztos abban, hogy nem Ézsau, hanem Jákób méltó a jogi és kegyelmi folytonosságra, de abban is, hogy a kor szokása a téves apai határozásnak kedvez, **ezért** igyekszik Izsákot kijátszani. Jákób felmérte, hogy a helyzetével visszaélő apósával szemben csak csellel vívhatja ki a maga igazát. A cselesség nem csupán a cselesre vet árnyékot, hanem azokra az emberekre és körülményekre is, akik, és amelyek posztulálják a cselességet.

Természetük szerint a fiúk annyira különböztek, hogy egész bizonyosan kétpetéjűek voltak. Ézsau szőrös, vörös és vad fiú (a „vörösségnek” köszönhette az Edóm csúfnevet), fékezhetetlen testiességének a természettel való együttélés felelt meg, sokat vadászott és vadjai húsát jól készítette el. Jákób csendes, érzékeny, anyához húzódó és kiemelkedően intellektuális fiatalember. Ézsau a papa, Jákób a mama kedvence. Persze ezt és az egész családi életet nem szabad a mai konszolidáltságban képzelnünk el: kívülről is sok nehézséggel kellett megküzdeniük. Ábrahám többé-kevésbé kijött a palesztinokkal (róluk van szó -, amikor a Biblia filiszteust említ: a héber „pölistim” szó első mássalhangzója a „p” ha van a közepében egy pont – „dagens” -, de „f” ha hiányzik a pont, így „fölisztim”, az utóbbiból származik a magyar filiszteus).

Életkérdés volt, mint ahogy ma is, az ivóvíz; a kutak körül, a kutakért folyt a harc; a palesztinok akkor is ártottak, ha nem állt érdekükben: szerették a

harcot, a harcért. Akkor lett nyugalmasabb Izsákék élete, amikor Gerárból átvándoroltak Beér Sebába. Ekkor viszont **két** családi eset kavarta fel őket. Hogy az **elsőt** megértsük, tudnunk kell, mi volt akkor a különbség az ún. elsőszülöttségi jog és az atyai áldás között, jóllehet, akit az egyik illetett, annak járt a másik is.

(Megjegyzem, hogy az irodalomban két felfogás dívik: az egyik szerint Ézsau jött először a világra, ő volt hát a vitathatatlan elsőszülött. A másik az anyaméhet csöves edényhez hasonlítja, s mivel kétpetéjű ikrekről van szó, azt állítja, hogy a másodiknak született Jákób került **elsőként** az anyaméhbe, tehát övé az elsőbbség. Csakhogy nem első fogantatottságról van szó, még ha a biológus ezt is állítaná, hanem az elsőszülöttségről. Persze a döntő nem is a biológikum volt.)

Belejátszik a történésbe, hogy Rebeka, aki **nő létére elsőként szólhatott a SZÓLÓVAL,** a magzatok ikerségétől megriadva SZÓT várt és kapott: „Két nemzet van a te méhedben, és két nép válik szét belsődből, az egyik nép erősebb lesz a másik népnél, s az idősebb szolgálja majd a fiatalabbat”.

Az ilyen élmények nem maradnak meg abban, aki megélte őket, kikívánkoznak belőle: nyilván Rebeka Izsákkal is **közölte**, a felnövő két testvér tudatába is belejutottak, ott megrögződtek, hogy a sokféleképpen érthető közlés megzavarja az egymáshoz-viszonyulásukat. Pedig: egyik sem dönthette el, hogy közülük melyikük az idősebb és az erősebb. (Gen. 25:23-26)

A szülők – rokon– vagy ellenszenvük mellett – meglátták Ézsau (enyhén szólva) nem reprezentatív voltát és Jákób szellemi fölényét. Mégis: a tény tisztelete garantálta (volna) Ézsau eslőszülöttségi jogát, amely a leendő családfői jelleget vitathatatlanná tette. Ézsau nem kötődött ehhez a protokolláris méltósághoz. Annyira nem, hogy amikor Cseles testvére – nagyétű „bátyja” éhségével visszaélve – csak úgy volt hajlandó adni Ézsaunak lencsefőzeléket, ha „cserébe” az lemond elsőszülöttségi jogáról és jellegéről, a Veres (Edóm) késznek bizonyult a „vásárra”, (Gen. 25:29-34) esküvel erősítve meg azt.

Ha a Cselesnek ez a cselekvése nem is volna alkalmas arra, hogy gyönyörködjünk benne, a **második** családi esemény, a következő cselvetés, melynek Rebeka volt az értelmi szerzője, egyenesen visszataszító. (Van, aki Izsákot sem menti fel, - úgy vélve, hogy csak megjátszotta a saját félrevezethetőségét; Thomas Mann véleménye is hasonló). A cseles játék révén Jákóbé lett Izsák áldása is, ami főként a **kegyelmi folytonosság** (successio gratiae) átruházását jelentette, és ezzel együtt a szülői vagyon teljes öröklését. (Gen. 27:1-40) Izsák Ézsau kétségbeesett, síró könyörgése ellenére sem enyhít helyzetén, végülis szíve mélyén egyetért becsapottságával, mert (bár igen szerette Ézsau főztjét, természetességét), Jákóbot tartotta méltónak „a" folytonosságra.

Persze amit anya és fiú el akart érni, visszájára fordult: Jákóbnak – Ézsau bosszújától tartva – menekülnie kellett. Ehhez apja is hozzájárult, hogy a kegyelmi folytonosság érdekében a házassága kedvük szerint való legyen. Ugyanis sötét fellegként borult a családra Ézsau házassága (tán ezért is ment bele Izsák becsaphatósága játékába), gyászba borította a szülőket: **hitti lányokat** vett feleségül, holott szent hagyományuk volt Táré fiainak, hogy palesztinokkal nem kötnek házasságot (van olyan felfogás, hogy felesleges volt Cseles és anyja cselszövése, mert Ézsaut a házassága amúgy is kizárta az elsőszülöttség jogából és a folytonossági áldásból).

Jákób földönfutó lett, anyja testvéréhez, Lábánhoz tartott. Kétségbeesettségét fokozta, hogy jött az éjszaka, aludnia kellett, s a „mama kedvence" kőlapot kényszerült vánkosává tenni, hogy aludhasson. Alvásakor olyat álmodott, amelyre ébredéskor pontosan emlékezett (láttuk, miért kerül racionálisunk felső rétegébe, és miért marad emlékező tudatunkban egy-egy álom). Ez az álom, mely külsőségeiben is olyan megragadó, hogy festőművészeket ragadott műalkotásokra, bizonyság arra, hogy **Cseles valóban a kegyelmi folytonosság hordozója, hozzá hangzik a SZÓZAT**. (Gen. 28:10-15) Különösen súlyos az az ígéret, hogy „Én veled vagyok és megőrizlek téged,

bárhová mégy és visszahozlak erre a helyre. Bizony, nem hagylak el, amíg nem teljesítem, amit megígértem neked.” Jákóbot annyira igénybe vette a SZÓZAT, hogy **emlékeztetőt létesített** és a sivatagszerű, sziklás vidéknek azt a helyét, ahol a KIJELENTÉS elhangzott, „Bét ÉL”-nek (egybeolvasva: Bételnek), Isten házának nevezte el; megteremtve ezzel a **hitelesen bibliai „Isten háza” fogalmát**, - szemben a pogányos, épülethez és külsőségekhez kötött „Isten háza” (templom) fogalommal.

A Cseles **álmában** találkozik először a SZÓLÓVAL, igen mély konfliktusában és életmód változtatására kényszerítő helyzetében. Anyja, apja és minden emberi **támasz nélkül**. Hogy a nagybátyja milyen ember, hogyan fogadja a nincstelent, nem tudja. DE MOST MÁR VALAKI MÁSRÓL TUD és arról, hogy ez a VALAKI támaszának ígérkezik. Bizonyára hallott RÓLA apjától, anyjától, de **más Róla hallani és ŐT hallani**. Érthető, hogy a Cseles most már a horizontális vonulatában nyíltan bevágódó VERTIKÁLISNAK fogadalmat tesz. (Gen. 28:18-22)

Jó darabig az az alapos gyanúnk lehet, hogy Cseles párhuzamos vonatkozás-vonala más Lábánnál, mint otthon volt. Racionálisát áthatja valamiféle – kortársainál nem ismert, nem észlelhető – transzracionális, hiszen ő hozza be a keleti és a nyugati irodalomban is **eladdig ismeretlen szerelem fogalmát**. Korában a nemiség vagy promiszkuitásos volt, Sodoma és Gomora ezt hetero- és homoszekszuálisan példázza, vagy a monogámiát gyakorló törzseknél a szaporodás eszköze, melyhez a nemi vágyon túl más érzés nem társult. A szülők döntötték el, hogy ki kit vegyen el, vagy kihez menjen, mert úgy vélték, hogy ha a vőlegény nemzőképes és a menyasszony foganáshajlama megvan, számukra teljesen mindegy, ki a partnerük: akárki, ha kielégülhet általa a természetes, feszültséges nemi vágy, és ha gyermeket nemz, illetve szül. **Jákób az első, aki a személyiségi kötődöttségnek azt az értelmentúli**, szokatlan **példáját nyújtja**, amit az emberek Isten kizárólagosságának tudtak eladdig, mert érthetetlen volt számukra, miért szereti az embert és teremtését,

hiszen semmi haszna sincs belőle. (Mi haszna is lehetne Annak, Akinek mindene megvan és Önmagában maradéktalanul boldog?!) Jákób szerelme Ráhel iránt **világcsoda**, hiszen kétszer hétéves ingyen szolgálatot végez érte. „Jákób hét évig szolgált Ráhelért, de neki csak néhány napnak tetszett, mert szerette őt”. (Gen. 29:20)

Igaza van a „Mózes öt könyve és a haftarák” c. IMIT – kiadás (Budapest, 1984.) jegyzetelőjének, aki a Gen. 29:20-ról azt jegyzi meg (minden túlzás nélkül): „Az a hat héber szó, (…) a leggyengédebb és legodaadóbb szerelemnek egész világát tartalmazza, a regényes szerelem egész irodalma nem múlja felül szépségében”. (I. 249. old.) Egyben némi betekintést enged a keleti férfi nemiségének természetébe.

Thomas Mann alaposan utánanézett ennek az ügynek, Jákóbja a várakozási idő alatt absztinens, (ugyanis ha valaki nem kezdi el a nemi életet, absztinens maradhat, **ha** akar), lakodalma napján azért ad hálát nemi szervéért – Thomas Mann szerint -, mert általa lehet egy test Ráhellel.

A sorrend több mint fontos: **Először egy lélek a leánnyal s azután lesz az egységük testben is teljessé.**

Igen, de ekkor lép be a Rontó: kiderült, hogy Lábán az unokaöccsét rútul becsapta, s mert tudja, mennyire kötődik Ráhelhez, újabb hétéves ingyen szolgálattal zsarolja meg a szerelmest. A Cseles, aki már elfelejtendő múltjának szerette volna tudni cselfogásait, nála nagyobb, önzőbb, kihasználóbban visszaélővel szembesül.

Lábán nem cseles, hanem csaló, akivel szemben megköti kezét, hogy feleségeinek apja, s áttételesen így az övé is. Jákóbot nem nyugtatja meg olyanféle bűnbánó felismerés, hogy „én becsaptam apámat, bátyámat, most engem csapott be a nagybátyám: így tör utat magának az igazság”. Nem, Jákóbban felszínre kerül Lábán csalása nyomán a cselessége, amely bonyolultabb és ugyanakkor sikeresebb, mint a régi, s **megy a cseles és a csaló küzdelme húsz éven át**.

Közben sok minden történik, nem a szerelmetes Ráhel a termékeny, hanem a kancsal, kövérkés Lea; Jákób sikerei iriggyé teszik unokafivéreit; Lábán vonakodik a szabad 6 év alatt {14+6=20} a tehetős Jákóbot kiengedni karmai közül; az egymással kötött szerződés „műértő" kijátszásának folyamatába kerülnek, végül is Cseles odajut, hogy **ismét menekülnie kell**, csak most már nem egy árva bottal a kezében, hanem nagy családdal és hatalmas gazdasággal. Először úgy tűnik, szökésük nem sikerül; végül az őket utolérő Lábán belátja, hogy erőszakos fellépésének a sikere kétséges volna, útnak engedi hát lányai férjét és egész állományát. A Szentírás ugyan nem olyan magától értetődően közli, mint én most, hogy „Lábán belátta", mi a helyes. „Megtudtam a jelekből, hogy **teérted áldott meg engem JAHVE**". (Gen. 30:27c.)

Jákób húsz éves kemény helytállása, és az, ami cseleskedése ellenére is kisugárzott belőle a bételi Szózat után, nem múlt el hatástalanul: **Lábánt** – ha nem is énje centrumáig – **érintette, és a vertikálitásra érzékennyé tette**. Mikor vejét üldözve a Gileád hegységig jutott, „Isten eljött az arám Lábánhoz álomban azon az éjszakán és ezt mondta neki: „Vigyázz, ne mondj Jákóbnak se jót, se rosszat!" (Gen. 31:24) Vagyis: ne édesgesd vissza, és ne gátold, hogy a maga útját járja! Ezért hajtja meg fejét Lábán Jákób vádbeszéde hallatán. (Gen. 31:36-42)

Jákób is részesül vertikális hatásokban e nagyon is földi eseménysor közben. Az egyik SZÓZAT tán inkább döbbenetes, mint biztató volt számára: „Térj vissza atyáid földjére és a rokonaidhoz, **de** Én veled leszek!" (Gen. 31:3b = hogy a „vav"-ot nem „és"-nek, hanem „de"-nek fordítom, az összefüggésből következik: nem csupán „és"-t jelent a „vav" a héberben).

Lábántól el, és akkor Ézsauhoz, a kihasználó apóstól az életére törő bátyhoz? Sokat jelenthet e kettő között az „Én veled leszek!"? Eddig Jákób nem élte meg markánsan az isteni védelem, gondviselés tényét. A Lábántól való megszabadulást követő reggel Jákób és családja is útnak indult és „találkoztak vele Isten angyalai". (Gen. 32:2-3 = a héber „malak"-ot, miként a görög

„angelosz”-t, lehet „küldöttnek” is fordítani.) Jákób „ezért ezt a helyet Mahanaimnak nevezte el.” A „mahanaim” jelentése: két tábor. Jákób először és állandóan Lábán ellenséges táborát látta, csak mikor Lábán és tábora eltávozott, tudta meg, hogy ott volt egy másik, őt védeni kész tábor is**: ő nem látta őket, de azért ők ott voltak** (lehet, hogy Lábán sokkal többet érzett meg a másik tábor jelenlétéből akkor, mint Jákób; lásd 2 Királyok 6:15-23).

Bíztató erősítés volt ez Cseles számára, de úgy látta, a maga részéről is meg kell tennie mindent, hogy Edómtól is megmeneküljön. Hát mindent megtett. (Gen. 32:1-22) S amikor családját, vagyonát viszonylagos biztonságba helyezte, jött rá, hogy mindenre, a halálára is fel kell készülnie. Ahhoz pedig egyedül kell lennie, hiszen tudta – még otthonról -, hogy a felkészítő JAHVE, Aki mindenkivel **álomban vagy nagy csendben** lép érintkezésbe, őt akár életre, akár halálra akarja felkészíteni, akár számonkérést kíván tőle, épp olyan egyedül akar vele találkozni, mint a bételi SZÓZAT idején.

„Ott maradt egyedül” Jabbók gázlójánál. Talán most került először olyan helyzetbe, hogy sem a tábora sorsa, zaja, egy-egy állat ellése vagy más zavarhatta volna, s most nyílt alkalma, hogy **áttekintse életét**. Hiszen a halálra-készüléskor elölről kezdenek peregni le az események, és az ember nemcsak azt nem érti, mi miért történt úgy, ahogy meglett, hanem azt sem tudja – genetikai adatokat kivéve – ki ő tulajdonképpen? **A lencseárus ő, a „szőröskarú” hangutánzó ő, a SZÓZAT-kapó, a szerelmes vagy a juhok fajoztatásának a mestere ő? Melyik az igazi?** Vagy együtt mind az igazi, de hát akkor **elegybelegy** ő és az élete?! No persze túlzás volna feltételezni, hogy Cseles elsőrendben ilyen mélyrehatóan akart titkokba ásni. Az viszont biztos, hogy tudta sarokba-szorítottságát és hogy a következő hajnal nem olyan lesz, mint az előzőek voltak, mert ezen a hajnalon derül ki, hogy élet vagy halál vár-e rá. S mert minden válsághelyzetében kapott SZÓZATOT, méltán **várta** ezúttal is. Mivel JAHVE eddig álomban vagy ébrenlétben szólt hozzá, **várta a hirtelen ráereszkedő alváskényszert vagy a HANGOT**. Várt, de hiába, egyik sem

következett be. Ez a váratlan és végzetteljes csend volt Jákób számára a teljes csőd, a teljes **elhagyottság csődje**.

Amit, és Akit várt, nem jött. Ellenben jött egy dühödt útonálló, aki a hivatásosak módján keményen püfölte, s – úgy látszott, hogy a túlerővel szemben – Jákób védekezése csak meddő reflex. Még arra sem volt ereje-ideje, hogy megmondja: nála nincs érték, tőle nincs mit elvenni. (Igaz, Cseles nem tudhatta, hogy ez az idegen verekedő értené-e az ő nyelvét). Hát harcolt és elhatározta, **harcol, míg ereje tart**. Az útonálló, ez a túlerőt képviselő erőszaklény idővel „rájött", hogy nem pánikos emberrel van dolga, s mikor „látta, hogy nem bír vele, megütötte a csípője forgócsontját és kificamodott tusakodás közben Jákób csípőjének forgócsontja!". Akit már ért ficam – mint engem is – megérti: Jákób ettől fogva már biztos, hogy saját sok munkától edzett izmaitól és nagyrabecsült eszétől semmi sem telik, be kellett következnie nála a csőd mélypontjának, ezután pedig a kapitulációnak (meghalni jobb, mint ficamosan élni). Hogy mégsem ez történt, talán az a magyarázata, amit Jung és Thurneysen gondol: Jákób racionálisa alsóbb rétegéből **feljött – nem véletlenül – az álom** (Gen. 28:10-22) **IGÉRŐJE és ígérete, és akkor derült ki: minden azon múlik, hisz-e az ígéretnek vagy nem hisz, bízik-e az Igérőben vagy nem bízik?** Cseles hitt, vagyis kizártnak tartotta, hogy őt – míg az ígéret minden eleme meg nem valósul – bármely túlerőnek is meg lehessen ölni. Amint Jákób kiköt az ÍGÉRŐNÉL, az útonálló **ütései gyengülnek**, még ugyan legalább leteríteni szeretné áldozatát, „Jákób **mégis** áll, és rabul ejtve átkarolja az útonállót." Ezt követően a világtörténelemnek az egyik legérdekesebb dialógusa következik.

Útonálló: Bocsáss el, mert hajnalodik!

Cseles: Nem engedlek el, míg meg nem áldasz engem!

Útonálló: Mi a neved?

Cseles: CSELES.

Útonálló: Nem CSELES lesz ezután a neved, hanem ISTEN HARCOSA (Jiszráel, Izrael), mert harcoltál Istennel, **mint** emberrel s győztél.

Cseles: Mondd meg nekem a nevedet!

Útonálló: Miért kérdezed a nevemet? (és megáldotta).

Cseles: (Penüélnek nevezte el ezt a helyet, és azt mondta) Bár színről-színre láttam Istent, mégis életben maradtam.) Már sütött a Nap, amikor átkelt Penüélnél és sántított csípőjére".

Mit tud meg éjjeli kalandjából a napsütésben sántikáló Jákób **magáról**?

(1) Megtudja, hogy cselességének negatívuma (bűne) mögött énjének az a pozitívuma lüktet, hogy: **harcol**. Az élő Isten Jákóbot harcra és nem megadásra szánta. Sosem ő kezdett ki mással, neki a védekezés jutott (a nehezebb szerep), s ha vétkezett is, közben megőrizte, hogy „nem feladni!"

(2) Adott helyzetben – különösen amikor az „autonóm" személyiség már olyan úton halad, amelyre a senkitől sem függő szuverenitás ígéretével csalogatja a Rontó, hogy megfossza személyiségétől, autonómiájától és végveszélybe vezesse, Isten útonállóként jelentkezik nála, hogy a szó szoros értelmében útját állja.

Ilyenkor tulajdonképpen Isten „az" akadály, „az" ellenség, „a" sanyargató, „a" jajveszékelésre indító, „a" természeti vagy más csapás, vagyis: az ilyent okozó személyek, események, jelenségek mögött Ő VAN, mert VANSÁGA nem csupán akkor veendő figyelembe, ha gyógyít, szabadít, megold, hanem – mindig. Jézus magatartása – például – azért keltett félreértést a legderekabb, leghűségesebb honfitársai között is, mert azt várták el Tőle, mint Izrael prófétájától, hogy a nép és vezetői Róma-ellenességét fokozni fogja. Ő viszont legalább annyira helytelennek tartotta a Róma-ellenességet, mint a Róma-kiszolgálást. Mert tudta és hirdette: **Róma mögött Izrael Útonálló-Istene van**, Aki Róma által hívja perre, **bűnbánatra és újrakezdésre választott népét**, s

míg ez meg nem történik, „Róma állni fog”, de ha megtörténne, Róma – kis pont lévén a Történelem Ura kezében – örülni fog, ha eltakarodhat a Szentföldről.

A „harcoltál Istennel” tehát azt jelenti, hogy

(1) mivel „az” embert isteniesülési vágya – az, hogy senki se legyen felette, de ő mindenek felett legyen – Teremtője ellenségévé tette, a Teremtője is ellensége lett (vagyis irányulásának megfelelően az embert ellenségének kellett tekintenie), tehát ha az ember Isten ellen harcol, **Isten is harcba száll az emberrel, de az emberért**. Isten túlerejéhez képest az ember titánkodása nevetséges ugrándozás, harca Isten ellen az egér harca az elefánttal, MÉGIS **győzhet**: ha létét rábízza az Ellenség-Istenre; **a magát ÍGÉRETRE építő emberrel szemben JAHVE fegyvertelenné válik**. (2 Korinthus 5:20)

(2) a süllyedt ember a válságban kapott ütéseket Istentől kapottaknak veszi, Hozzá fordul a „Miért?”-jeivel és eszerint viszonyul Hozzá (nem az ütés eszközét, kalapácsát látja csak, hanem a Kezet főként, amely – helyesebben: Aki – a kalapácsot mozgatja); **az ütésekre-reagálás a harc Istennel, s a reagálás tartalma minősíti a harcot**.

(3) a „titán” leteszi az Istenéhez képest nevetséges fegyvereit, mert – miközben felismeri titánkodása groteszk komikumát – feltétel nélkül bízik az „Útonállóban”, az emberként konkrét Istenben.

Aki – mint már láttuk – **az Iránta táplált és tanúsított bizalomtól „gyengül el”, „veszti el” ütő izmainak erejét; igen: a ragaszkodás Hozzá és a bizalom Iránta ad győzelmet Isten harcosának, Istent csak így lehet „legyőzni”.**

Jákób eszerint az a személyiség, akinek személyiségi épségét nem csupán a „fel nem adni” jelzi, hanem az a harc is, amelyet **a horizontális tényvalóság ismeretével harcol meg, az ÍGÉRŐNEK adva igazat: ragaszkodva Hozzá és bízva Benne.**

(4) Jákóbnak sajátságosan kellett harcolnia az emberekkel. Nemcsak ő, a szülei is tudták, hogy az atyaság folytatására Ézsau nem alkalmas, annál inkább ő. Magában hordozta és kifelé árasztotta ezt az alkalmasságát. Mégis: a kor íratlan szokásjoga szerint, melynek a hatályossága mindig és mindenhol erősebb az írott jognál, ki kell harcolnia – e szokásjogot kijátszva -, ami az övé, mert a **kegyelmi folytonosság képességének a valósága** (MÁR AKKOR IS) **a személyiségben**, és nem külsőségekben, jogszokásokban **van**.

Amikor cselesen megvásárolta az elsőszülötti jogot, még nem tudta, hogy ebből is és az áldásból maga Ézsau fogja házasságaival kirekesztenie magát, - hát élt a kiéhezett primitív báty együgyűségével. Harc volt ez, az ész harca („többet ésszel, mint erővel”!), meg az áldásért való színjáték is. Méginkább az, amivel Lábán visszaéléseit kellett kivédenie. Félő, hogy Ézsauval is harcolnia kell, s jaj neki, ha megöli a bátyja, de még irtózatosabb, ha neki kellene megölnie – ön - és családvédelemből – a bátyját.

Ettől függetlenül megáll a tény, „harcoltál emberekkel” s ez a harc, a harcnak minden mozzanata csapás volt rajta. A „harcoltál” egyben itt: csapásokban részesültél (mai nyelven szólva: stressz-sorozat az életed, s akár fair play jellemezte harcodat, akár unfair play, **hordozod magadban e harcok seb-stigmáit**. Jákób stigmatizált **választott**.)

(5) Az új katolikus fordítás szerint nem „győztél”, hanem „győzni fogsz”. Nyelvtanilag is helyeselhető ez az interpretáció (tolmácsolás), méginkább tartalmilag. Az ÁLDÓ próféciája ez: **eddig sikereid voltak** kínok (stresszek) árán, **ezentúl, győzelmeid lesznek**, igaziak, mert már többé nem akarsz cseles lenni, nem is lesz erre szükséged, mert beceneved (Jesurun = egyeneske, őszintécske) szerint nyíltan és tisztán harcolsz. Harc ugyanis az élet, ez alól te se húzhatod ki magad – és így fogsz győzni. Cseles vagy a régi neved szerint, holott mindig az egyenességre vágytál éned mélyén és centrumában.

Mit tud meg magáról a Cseles? Azt, hogy eredeti valója szerint nem az, akinek életvitele láttatta, s jóllehet a körülmények azt diktálták neki, hogy a Földön a Rontó az úr, ő az ÍGÉRŐHÖZ ragaszkodik, **Benne bízik**, s minden reménye megvan arra, hogy ezután tisztességesen harcolhat és nagy nép ősatyja lesz.

A nép, amely tőle származott, az ő nevét vette fel, s ezzel mérlegre tette magát, mert ha struktúrája biológiai is (ezzel csak a Jákób név az övé), Izrael csak akkor, ha az áldás tartalmát éli meg és ábrázolja ki. A **jákóbiság stabil**, a biológiai sztatika fogja át, **az „Izrael" dinamikus és esetleges, mert csak akkor Izrael, ha az isteni tartalmiságot hordozza. Íme: a népi identitás prototípusa a jákóbi állandóság és az izraeli esetlegesség.**

Külön tanulmányt érdemelne meg az egész Ótestamentumon végigvonuló nevezési változatosság, és ezekkel kapcsolatban az ilyen kérdések: mi az oka, célja, hogy egyes szövegrészekben az „Izrael", másokban a „Jákób háza", majd egyazon szövegben „Izrael" és „Jákób háza" együtt, illetve ezeken belül is hol az egyik, hol a másik szerepel egy mondat, mondandó elején, közepén; a nevezés különbözőségének mi a célja? Mert hogy nem azonosságot akar jelezni e két név, sőt: hogy az „Izrael" valami egészen mást jelent, mint Jákób, hogy a távolság köztük olyan, mint a Menny és Föld között, nyilvánvaló; helyesebben: ha azonosságot jelez, az, régen rossz…

Visszatérve a „Ki vagyok én?"-re, Jákób feleletet kapott és mi is annak a népnek az azonosságáról, amely Jákóbtól származott, származik. De **ha** tudjuk, hogy Isten azért tudatja meg velünk magunkat, hogy így tudasson meg velünk valamit Magáról, indokolt a kérdésünk: **ha** Jabbóknál Jákób-Izrael valóban megtudta magát, igaz-e, hogy közelebbi, mélyebb, valósabb Isten ismerethez jutott ezáltal? S ha igaz – mert: igaz -, **mi volt az új ebben az Isten ismeretben**,

ami gazdagította Izraelt és általa mindenkit, aki hitt, hisz vagy bármikor hinni fog? Ismét vegyük elő ujjainkat és ujjhegyre a jabbóki többletet!

(1) Jákóbot álma nyomán 20 éven át kísérte a . szem bizonyossága, vagyis hogy őt nézi, látja, szemmel tartja egy mindenbe belátó SZEM. Ez a bizonyossága olyan erős volt, hogy Lábán is a hatása alá került (a félés, a megszeppenés erejéig, hogy elbizonytalanítsa, amikor rosszban akar sántikálni).

(2) A „szenzáció" Jákób számára, hogy a SZÓLÓ-Isten egyben TEVŐ-Isten is, a TEVŐ-Isten tevő-emberként a miénk, mégpedig úgy, hogy a szólás és a tevés nem választható szét Nála. Több évszázad után Mózesnek lesz ez „új" felfedezése (Ex 3); nevezetesen az, hogy JAHVE úgy Önmagában létező, teremtésétől független VALÓSÁG, hogy ugyanakkor jelen van, benn van a teremtettségben, mégpedig szerető Atyaként, Aki gyengéden óvja az erre szorulót, vagy keményen akadályozza a végzetúton járót, hogy mindeniket megleckéztesse, megmentse, **megtartsa biológiai valóságban**, amíg abban kell lennie és **személyiségi épségében**, ha akár biológikuma vagy mások biológiai érdekeltsége, illetve saját vagy démoni befolyásoltsága veszélyezteti. De Ő személyes jelenlétével a jó irányban haladót erősíti, ellenségeitől megvédi, szenvedésében társa lesz, és általában oltalmazza, majd az emberek és az angyalok előtt – idővel – fényesen **igazolja**.

Annak a Jákóbnak, aki JAHVÉT eddig csak mint SZÓLÓT ismerte, kötelessége (küldetése), hogy az egész világon elhirdesse: Isten nem a szentélyek díszes ketrecébe, nem a szertartások formaságaiba vagy a távoli magasságok elérhetetlenségébe zárható VALAKI, hanem az a szabad ÚR, Aki még abban is szabad, hogy mind a kicsi, mind a kicsinek látszó dolgokban döntő, **de nem helyettünk döntő** tényező legyen. VELE MINDEN EMBERNEK SZÁMOLNIA KELL és ŐRÁ MINDEN BENNE BÍZÓNAK SZÁMÍTANIA LEHET.

Jákób-Izrael utódainak is az a feladata, hogy ezt megéljék, és úgy hirdessék. Izrael népe a **letéteményese** a teremtő, szóló, személyiség-kibontakoztató, mindennapiságban tevő, pásztoroló, és útonálló, de egyetlen személyiség helyett sem döntő, „adósságot" behajtó (Máté 6:12) és következményt zúdító, s így megmentő, minőség-változtató Isten valósága meghirdetésének.

Jákób-Izraelnél is odaérkezünk, ahova Ábrahám útját keresve értünk: **a küldetéshez**. Méginkább futunk bele szinte – mint egy síelő siklik bele a célpontba – a küldetés konkrétumába Mózesnél.

3. MÓZES

A tanulmány és e III. fejezet címadó kérdésének (Ki vagyok én?) **felvetőjét** nem akadémikus elviség párlása, nem titkok kutatóinak üdvös kíváncsisága, nem az önlelkébe merülés marcangoló vagy nemesen szórakoztató pszichikai szenvedélye készteti a kérdezésre, hanem egészen gyakorlati, **konkrét helyzet**: úgy véli, teljesíthetetlen feladatot kapott, melytől szabadulni akar. S közben nem is sejti, milyen páratlanul izgalmas kérdés hangzik el ajkáról, - azt meg mégkevésbé sejti, hogy a szívéből felröppent kérdés (mindenkit, így őt is) fogantatásától kíséri, **ősrégi, de csak „most" hangzik fel**.

Ahhoz, hogy Mózes élete horizontális és vertikális vonulatát, ezek „metszéspontját" megismerjük, a róla hírt adó vezérszöveggel kapcsolatos észrevételeimet kell ismertetnem. Mert a szöveg jellegzetességeinek ismerete nélkül nem találhatunk azokra a nyomokra, amelyek Mózes szellemi lábnyomaiként képzik meg szemünk előtt az egész pályavonalat.

Aki már más írást is olvasott tőlem, megláthatta, hogy amennyire idegenkedem az ún. Biblia-kritikától (az unatkozó francia gyógyszerész

„jáhvista, elóhista, papiirat, másodtörvény” skatulyáitól is), annyira fontosnak tartom, hogy a szentszöveg **tartalmi jelentése** elől minden akadály elháruljon. A most sorra kerülő Exodus 1-3 fejezeteinek szövege éppen annyira isteni ihletésű, mint a többi, ezen belül kell feltárni azokat a mozzanatokat, amelyek az ihletett szentíró emberi voltából - olykor még csak nem is emberi gyarlóságából - következnek. Meg abból a szemléleti módból, nemes és esetleg rajongó feltevésekből, amelyek érthetőek és menthetőek, de - felismerve őket - éppen úgy le kell hámozni a tartalmi jelentésből, mint az ízletes és tápláló narancshúsról lehámozzuk a (maga nemében nem emészthető, bár sok értékes anyagot tartalmazó) narancshéjat.

Ugye már közhely, hogy az Exodus szövegét nem Mózes írta és aki írta, az ihletéskor sok szóbeli Mózes-anyagot is felhasznált. Az Exodus írásának ideje megelőzte az ihletett alaptörvények **írásba** rögzítését, ugyanis akkor készült, amikor semmi sem tiltotta, amit az írott törvény kategorikusan eltiltott később. Eszerint az írás idején még nem számított törvényszegésnek, ha valaki feleségül vette a nagynénjét. Nyugodtan meg lehetett írni, hogy Mózes apja, Amrám feleségül vette tulajdon és nála sokkal idősebb nagynénjét, Jokebédet, akitől először Mirjám (Mária), később Áron és Mózes született. Ha már írásba foglalt törvény lett volna e tilalom, a szentíró nem közli, hogy kik Mózes szülei, az általa hódolva tisztelt Vezért nem „kompromittálja”. De mert nyíltan szólt (nem találván okot az elhallgatásra), **„keltezte” magát, írását**, vagyis bizonyossá tette, hogy a nagynénit hitvesül választás tilalmáról szóló törvény keletkezése és írásba foglalása **előtt** élt, szolgált és írt.

A másik fontos momentum, hogy az ihletett író fogalmazását meghatározta, hogy a történést követő évszázadok után írta le isteni sugallatra szövegét, vagyis amikor már tudta - nemzedékek hagyományozása (élőhagyománya) folytán -, kicsoda Mózes, s éppen ez a tudás hatja át minden szavát, fogalmazásának „hangszerelését” (ami nem zavarta meg abban, hogy tényhű és valósághűen igaz

tudósítást közöljön). Minket viszont az az idő érdekel, amikor nemcsak a kortársai, hanem Mózes sem tudta, „kicsoda vagyok én?”. Azt a folyamatot szeretnénk megismerni, aminek az elején Mózes sem tudja, kicsoda ő, hogy elkísérhessük útján egészen addig, míg a folyamat végén feltör belőle a **„Ki vagyok én?”** kérdése, és feleletet (feleleteket) kap rá a LEGILLETÉKESEBBTŐL.

Az Exodus emberi szerzője nyugodtan odaírhatná a szövege elé: „Izrael szabadítójának a történetét írom le nektek”, de nem írja, hanem teszi. A mi kutatási módunk a modern történészekéhez (különösen az ún. oknyomozókéhoz) hasonló, akik nem a végeredmény ismeretének birtokában keresik a kezdetet, hanem a rendelkezésükre álló korismereti és személyi adatok birtokában lépésről-lépésre úgy haladnak, mintha az eladdig elfogadott végeredményről mit sem tudnának.

Esetleg kiderülhet munkájuk nyomán, hogy

(1) a végeredményt megelőző részletek nem olyanok voltak, amilyeneket - a végeredményt ismerve - a közvélemény elgondolt, vagy
(2) hogy a végeredmény nem is „eredmény”, csak pozitív vagy negatív következmény volt, esetleg végkudarc, illetve
(3) hogy a végeredmény valóban fennáll és pontosan olyan, amilyennek hitték, - de most már, nemcsak hiszik, hanem tudják is.

Az Exodus szerzője már eleve úgy látja Mózest, mint aki eleve Izrael szabadítójaként viselkedik - akár mint az egyiptomi uralkodó réteg egyik tagja is -, aki „kiment testvéreihez és látta nehéz robotmunkájukat”; minket ennek az előzménye izgat: **mi történhetett, hogy a kb. 40 éves Mózes egyszercsak „kiment testvéreihez”?**

Célunk parancsolja, hogy az **előzményeket** figyeljük ki a szentszövegből (figyelembe véve a hiteles történészi eredményeket). A kezdetnél kezdve: Jákóbbal együtt 70 „lélek” vándorolt be József patronálása alatt Egyiptomba, Gósen földjére, a keleti Nílus termékeny deltavidékére. Olyan munkát vállaltak,

amit az egyiptomiak utálatosnak tartottak (mint most Nyugat-Európában a vendégmunkások), ez a **juhtenyésztés** volt. (Gen. 46:34) Egyiptomi életük szűk egyharmada alatt a **sémita hikszoszok** voltak uralmon, akik alatt zavartalanul dolgozhattak.

Egy-egy életképes nép normális fejlődése, (amely tulajdonképpen etnográfiai „erény") hogy „szaporodtak, gyarapodtak és annyira megsokasodtak, hogy tele lett velük az ország". (Ex. 1:7). Érthető, hiszen ha a „70 lélekből" leszámítjuk a középkorú (bár akkor még szaporodásra képes) 11 férfit és Jákób ősatyát, az 58 fiú és leány „unoka" normális életviszonyok, környezeti rendezettség alatt másfél évszázad folyamán népnyivé dagadt. A Gósen földje már kicsi lett számukra, s mivel a tulajdonosok számára hasznosan dolgozó **juhtenyésztőket Egyiptom minden részén szívesen látták** (sőt: az ásatások szerint Egyiptom fennhatósága alatt, de határán kívül eső vidékeken is), **bejárták az egész országot**. Szívesen látottak voltak, különösen, mert mindenütt **konszolidált családi keretben** éltek a „hapriúk" (azaz: héberek); anyagi gyarapodásuk folytán sem kéregetésre, sem szabálytalan pénzszerzésre - lopásra, sikkasztásra, csalásra - nem szorultak, semmi és senki sem akadályozta meg, hogy végülis „tele lett velük az ország".

A hikszoszok uralmát felszámolta egy bennszülött hazai réteg lázadása, így Izrael fiai elvesztették a kormányzati védelmet. Ami nem lett volna baj, hiszen e juhtenyésztő nép mentes volt politikai aspirációktól. Az uralkodóház mégis tartott tőlük. Mert

(1) a hikszoszok pártfogoltjai voltak valamikor - az a kifejezés, hogy a fáraó **„nem ismerte** Józsefet", (Ex. 1:8) nem a történelmi feledékenységet, hanem az **elismerés hiányát** jelzi - nem tudni, mikor, kik mellé zárkózik fel válságos időben,

(2) munkában edzettek voltak, szemben a gazdanép enerváltságával (satnyaságával), (Ex. 1:19),

(3) kapcsolatuk az egyszerű, sőt a jómódú egyiptomiakhoz is igen kiegyensúlyozott,

(4) életformájuk, ethoszuk viszont idegen.

A fáraó - minden valószínűség szerint II. Ramszesz, aki a palesztinai Beisanban megtalált feliratában azzal dicsekszik, hogy a nevéről nevezett várost **sémi** rabszolgákkal építtette, és aki a rosszban való koncepciósságáról lett ismert - **Izrael bűnéül a nép sokaságát és gyarapodását említi**. Méltán állapítják meg a Midrás bölcsei, hogy ez a vád a legnagyobb dicséret, mert bizonyság arról, hogy Izrael egészséges népiségben élt és feddhetetlen volt, hiszen csak a létszámot rója fel II. Ramszesz a „hapriúk" bűnéül. Mindenesetre igaz, hogy II. Ramszesz kezdeményező, úttörő mester lett az ellenségcsinálásban.

Magyar példával élve: ha a Rákosi-maffia a „kulákot" mondta ki ellenségnek és eszerint tett a tehetősebb magyar gazdákkal, a „kulák" előbb-utóbb ellenség lett: ellenséggé kellett válnia. Ez az ellenség-csinálás mechanikája. Vagy – még előbbre megyek - ha 1933-tól azt szajkózták a magyar nácik, hogy a „zsidók" a magyarság ellensége, annyira, hogy az I. és a II. zsidótörvény elfogadásának indoklásaként a keresztény egyházak **legfőbb lelkészi vezetői is ezt húzták alá**, végbevitték az ellenségcsinálást (úgy, hogy egyetlen panasz-szót sem ejtettek a Volksbund és a volksbundisták ellen).

Református lelkész voltom sem gátolhat meg abban, hogy leírjam: a közepes tehetségű Serédi Jusztinián bíborost és a közepesnél valamivel magasabb szintű Raffay Sándor evangélikus elnök-püspököt nem volt nehéz túlszárnyalnia a zseniális Ravasz László református elnök-püspöknek abban, hogy 1938-ban és 1939-ben **megismételje** II. Ramszesz fáraó dühös panaszát Izrael ellen azért, **mert sok van belőle, és még sokasodik is**. II. Ramszesz abban tisztességes volt, hogy gyanút ébresztő vádolását nem tetézte meg olyan állításokkal Izrael ellen, amelyekkel az „egyházfők" jeleskedtek: nem tett olyanokért szemrehányást, amelyek adott helyzetben minden nép kísértései és

nem rágalmazta a fáraó olyan állításokkal Izraelt, amelyek kiagyaltak lettek volna. II. Ramszesz meg tudott állni ott, ahonnan az egyházfők továbbmentek és morálisan megbuktak. Ravasz püspök mindezt túlszárnyalta azzal a levéllel, amelyet az Egyházak Világtanácsa főtitkárának, Prof. Dr. Visser't Hooft-nak 1943-ban küldött. (Lásd Szenes Sándor: Befejezetlen múlt c. könyvét.)

II. Ramszesz fokozatosan akarta Izraelt eltávolítani, s mert nem sikerült (mint ahogy magyar vonatkozásban Ravasz Lászlónak sem sikerült a „zsidókat" 19l7-ben cionistává tenni), letörni, „ártalmatlan" bábnéppé tenni, **először** is **rabszolga-munkára** kötelezte (vö. a „**közérdekű munkaszolgálattal**"!). „De mennél jobban sanyargatták őket, annál inkább szaporodtak és terjeszkedtek; - úgy, hogy félni kezdtek Izrael fiaitól".

Az uralkodó réteg valóban félt olyan néptől, amelyet a megalázás sem tör meg, mikor a saját népének minimális az ellenálló képessége. S mivel - az egyébként nyíltszívű nép is látta ezt - a félelemkeltés propagandája hatott rájuk: a „félni kezdtek" kifejezés már a nép életérzésére utal. (Emlékezzünk csak, milyen hatással volt türelmes, nyíltszívű magyar népünkre is a tiszaeszlári vérvád, a „Cion bölcseinek jegyzőkönyve", a Talmud nem létező részei „fordításának" terjesztése, a „nemzetközi plutokrata-burzsoá zsidóság összeesküvését" ismertető iratok terjesztése! A „recept" azonos.)

S mert félni kezdtek Izrael fiaitól, „ezért kegyetlenül dolgoztatták az egyiptomiak Izrael fiait. Kemény munkával keserítették az életüket: sárkeveréssel, vályogvetéssel és minden rabszolgamunkával a mezőn, sokféle munkával kegyetlenül dolgoztatták őket". (Ex. 1:12-14)

Természetesen meg kellett ezt szervezniük: létrehozták a kiképzett munkafelügyelők („keretlegények", „kerettisztek") táborát, a rabszolgák étkeztetésének módját és elszállásolásának rendjét. Az idő haladt, de Izrael nem tört meg. Hogy volt-e az akkor már közel kétmilliós népnek (apák, anyák,

gyermekek, unokák, izraeli vagy egyiptomi vők, menyek együttesének) belső szervezete, nem tudjuk.

Izrael bölcsei őrzik a hagyományt: voltak a jobb módúak között nem kevesen olyanok, akik hátat fordítottak Ábrahám-Izsák-Jákób Istenének, és az Ízisz-Ozirisz-Hórusz kultusznak hódoltak, viszont voltak egyiptomiak, akikre hatott az izraeliség és megtagadva népük sokistenhitét „félték az Istent".

Miután a rabszolgaság sem törte meg Izraelt (a régebben Ízisznek hódolók is valószínűleg felsorakoztak üldözött népükhöz), a fáraó tervének **második** fokozata következett: alattomos módon zárni el a népfolytonosság útját: az „ezután" születő **fiúgyermeket megöletni**. Jó eszköznek vélte II. Ramszesz azokat a bábákat, akik az izraeliek között tevékenykedtek. (Ex. 1:15-21)

Nem számolt azonban azzal, hogy

(1) miként hazánkban is a kisebb falvakban, tanyákon a szülésben a vajúdó asszonynak az édesanyja, anyósa, tapasztalt idős rokonasszonya segített, mert nem telt „bábára", **akkor** Egyiptomban az izraeli asszonyok többsége is így szült, s csak a jómódúak engedhették meg maguknak, hogy bábát fogadjanak: tehát Sifrá és Puá egy aránylag vékony izraeli népréteg között bábáskodhatott,

(2) a két egyiptomi bábasszony már régen nem Oziriszhoz fordult könyörgéseivel, hanem „félték az Istent" (Ex. 1:17), s szív szerint nem a megistenült fáraót szolgálták. Sőt még ahhoz is kaptak bölcsességet, hogy miként „vágják ki magukat" a fáraó előtt.

Erre következett a **harmadik** fokozat: II. Ramszesz nem két bábát, hanem **egész népét bűnrészessé tette**, hóhérrá léptette elő: „Ekkor megparancsolta a fáraó egész népének", hogy „minden újszülött héber fiút dobjatok a Nílusba, csak a leányokat hagyjátok életben". (Ex. 1:22) Röviden fogalmazott törvény, mely nem szorul „végrehajtási utasítás" kiadására.

A változatosan ismertetett helyzetbe születik bele Mózes (Móse), akinek a neve nem héber, hanem egyiptomi szó: „més" vagy „mesu", jelentése = kivont, s

csak héberesítve Mose. Az Exodus 2. fejezetének szerzője annyira Mózesre összpontosítva tudósít, hogy felkényszeríti az emberből a kérdést: az Exodus 1-5 fejezeteinek és a 6-40 fejezeteknek azonos-e az emberi szerzője? (Nem mintha ennek különösebb jelentősége volna, a lényeges, hogy - akárki is volt - ihletett ember ihletett szentszöveget hagyott-e ránk? Nem kétséges, hogy mind a két kérdésre IGENNEL lehet és kell felelnünk.)

Az Exodus 2:1 és a 6:16-20 szerint ugyanazoktól a szülőktől jóval előbb Áron született (sőt - máshonnan - azt is tudjuk, hogy Áronét jóval előbb megelőzte Mirjám születése), a 2:1 úgy adja elő, mintha Amrámnak és Jokebédnek elsőszülötte volna Mózes, holott **harmadszülött volt**.

A rabbinusi magyarázat e különbségre az, hogy az Exodus 2 szerzője azért nem említi Mirjámot és főleg Áront, mert ők még II. Ramszesz rémtörvénye előtt születtek, rájuk az Exodus 1:22 nem vonatkozott, Mózesre viszont nagyon is. Lehet, hogy e bölcseknek van igazuk, de ha a szöveg tónusára figyelek, nem tartom érvelésüket meggyőzőnek. Ennél sokkal **kiemelkedőbb a Lévitől származás közlése**. Még azt is emlékezetünkbe vési a szerző, hogy Mózes anyja, Jokebéd (Amrám apjának húga, tehát neki nagynénje) is Lévitől való. Valószínű, hogy az egész szabadítási történetben az „élcsapatot” azért a lévita Amrám és a Lévitől való Jokebéd három közös gyermeke jelenti, mert az elmúlt 430 év alatt Lévi törzse őrködött annak a szóbeli hagyománynak (nemcsak a megtartása, hanem) az ébrentartása, újramegélése (1 Korintus 11:24 = emlékezetemre) felett, hogy Isten csak egy, **egyetlenegy, az ősatyák szövetségének Ura:** Ábrahám, Izsák és Jákób Istene. Nyilván nem ilyen hitvallásszerű töménységben ápolták, gyakorolták ezt a hagyományt, hanem mindazt **hirdették, tanították**, amit a pátriárkákról és családjukról olvashatunk - hála az írásba-rögzítésnek - a Genezisben. Ilyen közösségben jön a világra az a fiúcska, akit rejteget Jokebéd, hogy valamelyik egyiptomi fel ne fedezze, és a Nílusba ne fojtsa.

A szentszöveg szerint ez a kisbaba „szép”, (az izraeli fordítás szerint „derék”, a német Stuttgarter Jubileums Bibel szerint „ein feines Kind” = finom, csinos, az angol King James Version szerint goodly = jóképű) volt. Így fordítják a héber „tób” szót.

Három hang, három betű, de a tartalma majd szétrepeszti a Bibliát. Ugyanis a kozmosz teremtését leíró Gen. 1-2 fejezetekben is ez a pirinyó szó fordul elő. A Genezis 1:9 arról tudósít, hogy Isten szétválasztja egymástól a szárazat és a vizet, nevet ad nekik, „és látta Isten, hogy ez – tób”, vagyis itt a fordítók az Exodus 2:2-ben előforduló „tób”-ot „jónak” fordítják (a Genezis 1. fejezetében összesen hatszor fordul elő). **A „tób” együtt jelent szépet, jót, rátermettet, finomat, de a lényegi jelentése, hogy „céljának megfelelő”.** Isten a teremtést ilyennek („célszerűnek”) látta és ezt állapította meg Magában róla, s amit JAHVE megállapított, minősített, azt a szentíró a héber „tób” szóval jelezte. Mózest olyan szépnek látta anyja, hogy valami **olyasmit érzett, ami a teremtés minősítésének a szavával volt csak kifejezhető:** olyan ez a gyermekem, hogy elpusztítása egyenlő volna a lehetetlenséggel. E tanulmánynak nincs kerete arra, hogy leírja, miken kellett átmennie Ámrámnak, Jokabédnak, Mirjámnak (és persze az akkor még gyermek Áronnak is), amíg készítették a kibélelt bárkácskát annak, akit mégiscsak át kell adniuk a gyilkos Nílusnak.

A történet többi részét nem taglalom, hiszen ismerjük (Exodus 2:2-10). A megmentő és örökbe fogadó egyiptomi királyi hercegnő (Merrisz) adja Izrael szabadítójának a Mesu (Mose) nevet. Hogy mi volt a születésekor kapott héber neve, sose derült ki, de senki se firtatta, hogy hívták Mózest eredetileg. Azt sem tudjuk, hogy mit értsünk - hány éves kort - az „amikor felnőtt a gyermek” közlésen? A héber „jeled” szó itt gyermeket jelent, kb. 6 éves fiút, de lehet, hogy csak 3 évest. A rabbinusi magyarázat „megnyugtatja” az izraelieket, hogy bár a kis Mózes a királyi udvarban az egyiptomi papok nevelésében részesült, semmit sem felejtett el abból, amit **anyjától tanult és „héber maradt**”. Persze ez afféle

„prédikációs rebegés”: Mózes életútjának jelentős részében nyoma sincs a héberségnek.

Mielőtt tovább mennénk, kérdezzük meg: hogy lehet, hogy a kis héber fiúval kivételt tesz Merrisz hercegnő, megmenti, magához és örökbe fogadja, sőt: udvarképessé teszi II. Ramszesz udvarában?

Csak találgatni lehet: a sokféle feltevés közt válogatni.

Az első feltevés

A kis Mózes három hónaposan is olyan elragadó, lenyűgöző volt, hogy nemcsak a szülei, de még az ellenséges főhatalom reprezentánsa is képtelenségnek tartotta elpusztítását, - sőt kényszert érzett arra, hogy a jövőjéről gondoskodjék, majd pedig magához emelje. Hogy Mózes személyisége **lenyűgözően hatott**, a későbbiek is bizonyítják: ahogy védelmébe vette a szadista tiszttartóval szemben a rabszolgát, az erősebb héberrel szemben a gyengébbet, Reúel lányát a vad pásztoroktól és - később - esendő népét JAHVE haragjától... Egyébként is: a legnagyobb üldözőknek is voltak kivételezetteik; például Hitler egyik bizalmi embere a zsidó származású Milch tábornagy volt, aki végig hű maradt hozzá (hátha Mózes is ilyen „kivételezett” volt?).

A második feltevés

A kis Mózes megtalálása idején II. Ramszesz egyetlen lánya és egyetlen fia, Merrisz és Marenptah közt ment végbe a csendes, de szívós harc a trónutódlásért. Ugyanis Merrisz volt az idősebb, a jogos örökös (Egyiptomban nem Kleopátra volt az egyetlen fáraónő, előtte évezredekkel is uralkodtak nőfáraók), ám az öccse ebbe nem akart belenyugodni. A fáraó is a fia felé hajlott, többek között annak hapriú-ellenességéért is. Merrisz viszont kitartott amellett, hogy a gyanú szülte félelem a hapriúktól ostobaság és üldözésük árt az országnak. S mivel ezek a királyi személyek nem magánemberek voltak, mindeniknek volt tábora az uralkodó rétegben: Merrisz volt olyan erős, hogy

gondolatait nyilvánosságra hozza, és látását a gyakorlatba is átvigye. Egy pillanatra sem volt titok, hogy a Nílus hullámaira helyezett fiúcska héber; ekként ment róla a gondoskodás, és mint ilyen került Merrisz akaratából a királyi udvarba, s lett „beavatott" főember: hivatalosan **az egyiptomi kultusz hivatalos őre** (mint minden főember, akit a papok „beavattak", hiszen csak az lehetett főember, akit a papok beavattak).

Van olyan verzió is, miszerint a Dél-Egyiptomot támadó ellenséges portyázókkal szemben **Marenptah** hadi vállalkozásai kudarcosak voltak, amikor viszont - Merrisz javaslatára apja, a fáraó Mózest bízta meg a délvédő hadsereg parancsnokságával, az ellenséges támadók végleg visszavonultak. Mózes tehát 40 éves koráig - mely nagy idő, még ha az évek napszáma jóval kevesebb volt is a mieinknél - Egyiptom egyik hadvezére is lett, növelve ezzel Merrisz politikai bázisát, és a később fáraóvá lett **Marenptah** riválisi dühét.

A harmadik feltételezés

szövegellenes, ugyanis abból indul ki, hogy Merrisz titokban tartotta Mózes származását, mely igen érdekelte, sőt izgatta II. Ramszeszt és körét. E feltevés meséje szerint azáltal vélte az eredetét „kinyomozni" a fáraó, hogy a 3 éves gyermek elé tettek egy tál aranyat és egy tál gyönyörűen izzó parazsat, mondván: ha e gyermek az aranyért nyúl először, akkor héber, ha a parázsért, akkor nem héber. Mózeske valóban az aranyért akart nyúlni, ám egy láthatatlan angyal a gyermek karját, kezét a parázs felé nyomta. Mózes felkiáltott és az égetéstől iszonyúan sajgó kezét a szájába dugta, ettől viszont a nyelve is megsérült: ettől lett Mózes „nehéz beszédű", vagyis dadogós. A mese történeti hitelessége a nullával egyenlő, de bizonyság arra, hogy égetően nyitott maradt a kérdés: hogyan menekülhetett meg a kis héberecske, és hogyan lehetett udvari ember, minden egyiptomi tudomány birtokosa? A kérdésre biztos feleletet senki sem adhat, az egyetlen biztos, hogy Mózes megmenekült és felnőve udvari ember, Merrisz fia lett.

Ha végiggondoljuk a nílusparti jelenetet, azt látjuk, hogy benne minden csodás vagy semmi sem csodás. Csodás az előzmény: Jákób házából Izrael népe lett, s minél inkább nem akarták ellenségei, annál inkább lett. Csodás, hogy Lévi törzsének hűséges helytállása és a többiek ráhallgatása nyomán **a kegyelmi folytonosság nem szűnt meg**: **a nép hitében és magatartásában érvényesült identitása.** Csodás, hogy a Lévitől származott idős házaspár harmadik szülötte olyan lett, hogy rá azt a jelzőt kellett használni, mint a teremtésre („tób"). Csodás, hogy az Izrael-pusztítás forráshelyén akadt egy nő, aki a Nílus hullámaira helyezett kasban levő fiúcskát megszerette, a szeretet minden következményével.

Nem csoda, tehát rációval követhető, hogy egy anya a végsőkig ragaszkodik szülöttéhez, aki „mellesleg" igen sikerült fiú. Amikor már nem rejthette tovább, a (tán koporsóvá válható) gyékénykosárkát olyan anyagokkal tapasztotta be, amelyek megakadályozzák, hogy a lyukakon betóduljon a Nílus vize. A minden igazi anyára jellemző leleménnyel Jokebéd a kosárkát a folyó partszegélyénél helyezte el, sásbokorban. Valahol ott, ahol a fáraólány fürödni szokott. Nem csoda, hogy az anya és az édesszép öcsikéért rajongó nővér, Mirjám, megbeszélt stratégiával tették, ami tehető: Mirjám meghúzódott valahol, ahonnan láthatja, mi történik a kas-bárkába tett kicsivel. Ilyenkor uralkodó szó lesz a szívben és az agyban a ki nem mondott „hátha". Számításuk bevált, a hercegnő és kísérete jött, Merrisz fürdött, kísérete vigyázott arra, hogy senki se zavarja, ám a kas feltűnt neki. (Nem azért, mintha nem tudott volna arról, milyen sors várt egy izraeli kisfiúra akkortájt: csak a Nílus közölhette volna a „statisztikát", hány gyermek-hullát sodortak magukkal hullámai.) Lehet, hogy Merrisz a folyó számára fenntartott „strandján" szokott fürödni, udvaroncai gondoskodtak róla, hogy ne zavarja őfelségét riasztó látvány. Ha így van, méginkább hódolat illeti Jokebéd és Mirjám „szervezését". Merris nem riasztó, hanem csak szokatlan „leletre" (magyar szójátékkal élve:) lelencre bukkant. Ami ezután történt, nem magyarázható egy főrangú hölgy szeszélyével,

ugyanis a szeszélyek hatása hamar elillan, sem egy képességvizsgáló politikusnő előrelátó határozatával, hiszen éppenséggel nem volt „politikus” tett a fáraó végzésével ellentéteset cselekedni.

A feltételezésekkel már „játszottunk”, újabbra nincs szükség. Illetve: egyetlen feltételezés engedhető meg, a valószínűségszámító szakember-barátomé, aki azt vallja - akadémikusként -, hogy a matematika nem zárja ki a véletlenszerűséget, sőt a véletlent sem. Mire az én kérdésem a matematikushoz: Mondhatom ezt a véletlent a Történelem Ura belépésének az események menetébe? Barátom válasza: Azzal a korrekcióval, hogy a **Történelem Ura nem „belép” az eseményekbe, hanem úgy van bennük, hogy ez a számunkra hitelesen megmagyarázhatatlan fordulat bekövetkezzék.** A korrekciót köszönöm és ÁMENT mondok rá.

A Mózes-történet nagy talánya maga Mózes. Az Exodus szerzője átugrik mintegy 40 évet. Az Exodus 2:10 elmondja, hogy a fáraó lánya átvette Jokebédtől a gyermeket és nevet adott neki. Majd a 11. vers közli, hogy „azokban az időkben Mózes már felnőtt, és kiment testvéreihez, és látta kényszermunkájukat... stb.” (Szó szerint fordítva: „És lett - lőn - azokban az időkben és nagy lett Mózes és kiment testvéreihez és látta kényszermunkájukat... stb.” Szóval: 40 év mered ránk, és mi visszameredünk rá, miközben kiugranak belőlünk a kérdések:

- **Mi történt Mózessel e 40 év alatt?**
- Mit vitt magával Izrael közösségéből és mit, mennyit szívott magába az egyiptomi papok óriási tudományából?
- Mi lehet az oka, hogy Mózes, akinek tudnia kellett Izrael fiainak sanyargatásáról, miközben az egyiptomi úr gondtalanságát élvezte, miért éppen az adott pillanatokban ment oda, ahol „egy egyiptomi férfi (valószínűleg egy munkahajcsár) ver egy héber férfit az ő rokonai közül”?

Hiszen ha máskor is „kiment testvéreihez” sokszor láthatott hasonló jelenetet?

- Miért ölte meg Mózes a túlerőben levő egyiptomit; azért-e, mert a vert héber férfi életét csak így menthette meg, vagy azért, mert saját dühének engedett?
- Ha Mózes a főurak díszes ruháját, jelvényeit hordja, az egyiptomi munkahajcsár az ő parancsszavára hogy-hogy nem hagyta abba a verést, vagy tán nem is hangzott el a parancsszó, s így a hajcsár már csak azért is folytatta a verést, hogy „jó pontokat szerezzen” héberellenességével egy főúr előtt; esetleg Mózes nem is viselte a főurak díszjelvényét és inkognitóban volt jelen, s ha így van, miért inkognitóban?
- Miért kerestette a fáraó - akkor már **Marenptah** - halálra Mózest (az esetről értesülve), hiszen nem volt szokás akkortájt sem felelősségre vonni a főségeket, ha egy közember (egy munkahajcsár) irányában „eljárt a kezük”? (Exodus 2:11-5)

A kérdéseket szinte kiingerli belőlünk a szentíró szűkszavúsága. Azt a kérdést is, hogy a menekülő Mózes miért nem héber testvéreihez ment nagy bajával; legalább átmeneti bújtatásra feltétlenül számíthatott volna (legalábbis Lévi leszármazottai között, - különösen Mirjám és Áron családjában)? Vagy tán épp úgy gyűlölték, mint a többi egyiptomi elnyomót, s még az is lehet, hogy megvetették, mert a fáraói ház kegyence volt?

A kérdésekre hiteles választ adni nem lehet; amit megkísérlek, valóban csak kísérlet. Úgy vélem, az a hiedelem, amit az Exodus szentírója szóhasználata és tömörsége nyomán igyekszik a rabbinusi irodalom elfogadtatni Mózes héber tudatosságáról, és már akkor meglevő szolidaritásáról, megalapozatlan. Nem népi vagy vallási indulat motiválja Mózest, (**akkor** ami motiválhatta, az az egyiptomiság lett volna, de már az se motiválja), hanem az a „humánus” igazságérzet, amely benne jellemzően dominált: **védeni a gyengébbet**. Ha a

héber a gyengébb és az egyiptomi az erősebb, vagy ha két héber közül az egyik a gyengébb, meg ha a hét vizet merítő midjanita pásztorlány a gyengébb az erőszakos arab pásztorférfiakhoz viszonyítva, a gyengébbet védeni meg, mégpedig hathatósan. Nem tudjuk, milyen szellemben nevelve lett felnőtté, de azt tudjuk, hogy személyiségének ilyen volt az alapvonása. Az is kétségtelen, hogy földönfutóvá kellett lennie.

A fáraó (vagy mert Mózes héber, vagy mert Mózes hadi riválisa, vagy mert Mózes riválisa és héber volt) várva várt az ürügyre, amivel megöletheti „legálisan". S ezúttal befutott hozzá az ürügy. Hogy földönfutása előtt nincs szó arról, hogy Mózes nővérét, fivérét felkereste és rokonai hátteréből indult világgá, szinte bizonyíték arra, hogy nem volt kapcsolata sanyargatott népével, és sem az illegális védelmében, sem a legális sorsában nem akart részesülni. **Társadalmilag eljutott a SENKISÉGHEZ, mint akinek a Földön nincs fejét hova lehajtania.**

Ha regényt írnék róla, „futása" közben végigjártatnám vele gondolatilag az élet útvesztőit. Például elgondolkodtatnám azon, hogy minden relatív. Mert ami jó, az éppenséggel rossz is lehet, olykor meg fordítva is igaz ez. Izrael népe kemény, becsületes munkából élt és nem zavarta, hogy azt a munkát, amit végzett, az egyiptomiak megvetették (jóllehet termékeit élvezték): úgy tartotta, hogy a hasznos munka nem lehet lenézés tárgya. Jákób fiainak családja - éppen mert a családi kötöttséghez ragaszkodtak, és otthont „varázsolt" számukra a közös együttlét, a közös munka, a sorsközösség, a közös sorsvállalás - **törzzsé terebélyesedett**; a többség nemzedékről nemzedékre **őrizte a szent hagyományt**, ugyanakkor nyitott volt az egyszerű egyiptomiak előtt, hát semmi akadálya se lett annak, hogy néppé váljon (törzsszövetségi szervezetben). Így a nép maga gondoskodhatott belső rendjéről, fegyelméről, hogy se magának, se másnak ne okozzon kárt. Nem provokáltak a külvilággal vallási vitát, ám ha életük, hitük, eszmeiségük némely (nem kevés) egyiptomit arra indította, hogy hozzájuk csatlakozzék, készséggel **befogadták**.

De megértőek voltak azok iránt a nem egyiptomi és nem sémita csoportok iránt is, akik hasonló sorsú nemzetiségiek voltak (ezért olvassuk - Exodus 12:38 -, hogy „nagy gyülevész nép”, „sok keverék nép” is ment velük a kivonuláskor), és nem vonták meg tőlük a szolidáris segítséget.

SZÓVAL: mindaz, ami önmagában véve mind az egyén, mind a nép erényének mondható, egyszer csak bűnné, vád és gyilkos gyanúsítás tárgyává lehet egy másként gondolkodó, más érdekeltségű társadalom vagy vezetői garnitúra szemében. Ez a sors-relativitás jelensége.

De vajon e borzasztó szenvedéssel, fiú-hullák tízezreivel járó perverz értékelési tévút, zsarnoki gonoszság nyilvánvalóan rossz voltának nem lehetnek-e jó következményei is? - vettethetném fel a kérdést Mózessel, ámbár nem volna helyes felvettetnem szegénykével. Mózes, aki éppen a sehonnaiság válságát éli meg és a „rossznak” a valósulását „saját bőrén” tapasztalja (az általa tett rosszét is), nem valószínű, hogy - helyzetén felülkerekedve - felvetne ilyen kérdést. **Akit elborít a nyomorúság, akkor és ott ritkán lát ki belőle.**

A kérdések helyett - már azért is, mert Mózesről annyi rossz regényt írtak, nem volna helyes ezek számát az enyémmel is növelni - inkább érkezzünk meg Mózessel Midján földjére. **Midján földje az Akaba-öböl vidéke volt**, lakói Ábrahám ivadékai. Ábrahámnak a második - Sára halála után kötött - házasságából, tehát a második asszonytól **Keturától hat fia született**, köztük az egyik volt Midján, a midjániták őse. (Genezis 25:2) Midjánnak öt fia született, de akkor, amikor Mózes odavetődött, már egyiknek sincs említve a neve; a nép vezetője egy Hóbáb ben Reuel (vagy Reguel) nevű jetró, azaz pap-fejedelem. Bár hébereknek általában Izsák ivadékait nevezték, a midjániták nyelve csaknem azonos volt Mózes anyanyelvével.

A nép ugyan sátorlakó, de jellemző rájuk - a többi keleti népre nem éppen jellemző - a rendtartás, az ésszerű szervezettség és a sajátságos jogérzék (Exodus 18:1-27). Eldönthetetlen, hogy Mózes tudatosan menekült-e egy rokon néphez vagy éppen az a vidék esett legközelebb Egyiptomhoz? Igaz: az a

körülmény, hogy Mózes nem a héberek, hanem az egyiptomiak öltözetében menekült (Exodus 2:19), nem a tudatos rokonkeresés bizonyítéka. Annyira nem, hogy a jetró pásztorlányai Mózest „egyiptominak” nevezték, amikor beszámoltak apjuknak a történtekről. Reguelre viszont az volt a jellemző, hogy nem zavarta a segítőkész jövevény egyiptomisága, magához hívatta. Méginkább jellemző a papvezérre, hogy olyan szeme volt, mint annakidején Jokebédnek, Merrisznek és mindazoknak, akik érzékelték, ki ez az ember: letelepítette, hozzáadta Madárkát (Cippórát), a legkedvesebb lányát, igyekezett magához kötni, pásztorai fejévé emelte, mert nyereségnek tartotta, hogy Mózes köztük van, az övék. Mit látott meg Mózesben Midján ura? Újszövetségi példával igyekszem megvilágítani és egy nagyon elhasznált, lejáratott szóval: Mózesben a jetró **a felebarátot** látta meg.

Az irgalmas samáriairól szóló történet (Lukács 10:29-37) elmondása tulajdonképpen Jézus felelete egy törvénytudónak arra a kérdésére, hogy „Ki az én felebarátom?”. A történet csattanója a befejezését követő dialógus.

Jézus: Mit gondolsz, e három (ti. a pap, a lévita és a samáriai utas) közül **ki volt a felebarátja annak**, aki a rablók kezébe esett?

Törvénytudó: Az, aki irgalmas volt hozzá.

Jézus: Menj el, és te is hasonlóan cselekedj!

Kommentárom:

Jézus célzatosan jár el: megfordítja az ügy szemléletének irányát. A törvénytudó kérdése, hogy ki az ő felebarátja, kit kell felebarátnak tekintenie Isten akarata szerint? Jézus, kérdése merőben más: **kinek vagy a felebarátja?** Nem az a lényeges, hogy a bajba jutott embertárs felebarátom-e, (hiszen ha bajba jutott más vétése miatt, feltétlenül felebarátnak kell tekinteni), hanem az, hogy **én felebarát vagyok-e**. A pap és a lévita (törvényvallása szigora miatt) nem bizonyultak néptársuk felebarátjának, ellenben az „idegen”, mert segített a bajban levőn, lett az izraeli szenvedő felebarátja. **Vagyis**: Jézus (definíció

nélkül) meghatározta a felebarát fogalmának a tartalmát: **az a felebarát, aki segít, ha segíteni kell**. A segítségre szoruló (népiségére, vallására, eszmeiségére tekintet nélkül) „a” felebarát. Ilyen értelemben írja Pál apostol: „Mindegyikünk a felebarátjának kedvezzen, mégpedig annak javára, épülésére”. (Róma 15:2) Alkalmazva ezt: „Örüljetek az örülőkkel és sírjatok a sírókkal”. (Róma 12:15) Íme: a vázolt érvekkel indokolt Mózes alapirányulását így jelezni: ő e Földön „a” felebarát.

Kár tehát Mózes belső indítékát vakbuzgóságból népi vagy vallási sovinizmusnak tulajdonítani (mondván: hű héber, jó néptestvér volt vezérünk); **Mózes motivációja egyetemes: ott lenni, ahol be kell avatkozni egy gyengébb, esendőbb érdekében**. Ezt a sugárzó példázatosságot nem szabad vallási, népi rajongás leplével takarni el olyan példázatosság kedvéért, amely „megnyirbálja” a Mózes-személyiség világraszóló példázatosságát és megakadályozza, hogy az utókor embere Mózest Annak előképeként szemlélje, Akiről éppen Mózes szentíró utóda Mózesként prófétált így: „Prófétát támaszt néked JAHVE, a te Istened közüled, testvéreid közül - olyat, mint én vagyok -, ŐRÁ hallgassatok!” (Deuteronomium 18:15)

Hogy mit jelent az „olyat, mint én vagyok”, nem meríthető ki jelzőkkel, de valami sajátosságot érzékeltet belőle egy bölcs meséje. A Midrás szerint „Isten soha sem bíz valakire magasrendű hivatást, ha nem tette előbb próbára kicsiny dolgokban... Mikor Jetró nyájait legeltette, látta Mózes, hogy egy kis bárány elszalad a nyájtól, és midőn követte, utolérte egy pataknál, ahol szomját oltotta. ’Ha tudtam volna, hogy szomjas vagy, karjaimba vettelek volna és idehoztalak volna’, mondta. ’Életedre’, mondta egy Mennyei Hang, ’te méltó vagy, hogy őrizd Izraelt, az Én nyájamat!’” (I.m. II. kötet 24. old.)

Ez a finom hangvételű csodátlanul csodálatos mese többet mond el Mózesről - aki pedig akkor még nem részesült a tüskebokorbeli találkozás élményében. Még csak úgy látjuk őt, mint „polgáriasult” vőt, aki úgy tölt el

Midján földjén 40 évet, mint a többi „megtollasodott” midjánita „polgár”. Régen mögötte van Egyiptomnak és a hébereknek az emléke is; két fiú boldog apja: az első a korai évek gyümölcse, amikor még tudatos a jövevény-volta, elnevezte Gérsomnak (gér = jövevény, som = ott, itt) a második már a begyökereződés szülötte, a neve Éliezer = az én Istenem segítség. Természetes a két fiú héber neve, hiszen Cippóra nyelve is héber, az egyiptomiaké - ugyan Mózes majdnem négy évtizeden át ezt beszélte - ott „a kutyának se kellett”. Egyébként is a befogadottság, a családalapítás, a pozíció, Midján népének akkor példás rendje, szabadságot biztosító és létbiztonságos légköre mind-mind arra mutat, hogy Mózes megtalálta maga és utódai végleges országát. Élete első éveit az üldözött Izrael közösségében töltötte, neuralgikus helyzetben, utána a bőség, a méltóság, az eszmék és a hatalmi harcok, a titkos papi bölcsesség misztérikus és az erotikus viszonyulások alvilági tarkaságában kellett helytállania. A felgyűlt feszültség szikrája pattant ki tán belőle, amikor utat engedett gyengébbet védelmező, ám a másikat elpusztító indulatának, hogy aztán földönfutóvá tegye magát. Reuel Midjánjában mindenért kárpótlást kapott: az lehetett, aki volt és nyugalmát, kiegyensúlyozott külső-belső állapotát 40 év alatt semmi sem zavarta meg. Vagy mégis megzavarta valami? Igen: **egy csipkebokor** (tüskebokor).

A Mózes-ügy eddigi taglalása megengedte, hogy (helyes vagy nem helytálló) feltételezéseket kockáztassunk meg, most viszont már nincs ilyen „engedélyünk”, hiszen hősünk előzményeit azért kellett vizsgálnunk, hogy lássuk, **milyen** életfolyam ömlik bele abba az óceánba, amely már az egész emberi történelem bárkáját hordozza hullámain; no meg azért is volt jó az előzményt szemrevételeznünk, hogy lássuk, mennyire nem a népisége, vallási kerete határozza meg az embert, az egyént, hanem tán éppen fordítva történik.

Most - a tüskebokor-jelenségnél - még arra is kapunk betekintést, **hogyan** ömlik be egy-egy életfolyam az óceánba. Hogyan? Úgy, hogy a horizontális

vonulat mitsem sejtetően érvényesül: Mózes végzi napi teendőjét (lehet ugyan, hogy csak hetente ellenőrizte az alája rendelt pásztorok munkáját, és szemlélte meg a nyájakat, vagy csak olyankor - mint „most” is -, ha új vidékre, a „pusztán túlra” kellett elirányítania őket).

A nyáj terelése nyomán jut el **Hóreb** hegyéhez. Közben ott megszokott látványban van ezúttal is része: a tűző Naptól a kóróvá száradt tüskebokrok a hegyoldalon előbb-utóbb meggyulladnak, és hamar el is égnek. Az egyiknek már rég el kellett volna hamvadnia, de csak égett, mégpedig olyan sokáig, hogy ez már **érthetetlen** volt. A bokor állandóan úgy égett: mintha éppen akkor gyulladt volna meg: **égett, de mégsem égett el**. Mit tesz ilyenkor a szemlélő? **Az egyik** csóválja a fejét („Hogy mik vannak?”), aztán megy tovább, mert teendője és a kegyetlenül múló idő sürgeti. **A másiknak** kisebb gondja is nagyobb, hogysem a hegyoldal tüskebokrait figyelje. **A harmadik** hazaérve megkérdezi a család öregjét, a falu vagy város bölcsét, látott-e már el nem égő csipkebokrot, s megütközik azon, hogy amit elmond, lódításnak tartják, s mennél jobban erősködik, annál viharosabban nevetik ki. ELLENBEN Mózes így morfondíroz: „Odamegyek és megnézem ezt a nagy látványt, hogy (megtudjam) miért nem ég el a tüskebokor”. **És odament**.

Nos, azt az utat vállalja a horizontalitáson belül és a racionális síkján, amit korunkban „Einstein útjának” neveznek. Olyan dolgokról van szó, amik felett mások napirendre térnek, mert szokatlan vagy nagyon is megszokott és nem értik. Vagy amit a többiek félretesznek (gondoljunk a Maxvell-egyenletekre, amiket Einstein a szerzőjük halála után „fedezett fel” magának). Amiket, ha esetleg mások vetnek fel nekünk, nem vállalva a tévedhetés kockázatát, megtorpanunk a kísérletekkel ellenőrzöttségnél, s ha a kísérletek nem lehetségesek, vagy nem eredményesek, megállapítjuk a magunk, meg a világ számára a saját „non possumus”-unkat (a nem-értésnél a megállás credóját). Az ilyen dolgok az einsteineket arra provokálják, hogy - félretéve minden eddigi módot – „odamenjenek”, közelítsenek a nem-érthetőkhöz, hogy megértsék őket,

vagy legalább is azt tudják meg, miért nem értenek meg valamit vagy mindent a szokatlanból, a nem-érthetőből.

Az első (I.) fejezetben foglalkoztunk azzal, hogy az értelem (a racionális, a transzracionális és a szuperracionális) az a bizonyos „ajtó”, amelyen át az emberi személyiséghez minden valós és fertőzetlen ismeretnek be lehet, sőt be kell lépnie. Mózes azt akarta, hogy az érthetetlen jelenség, meg az oka és magyarázata „belépjen” hozzá, az övé legyen, hát ő ment közel ahhoz. (Exodus 3:1-4:31) **Ez az a magatartás, amelyet sem Mózes, sem Einstein esetében nem lehet elszigetelten racionálisnak tartani, mert biztos, hogy belehat az a transzracionális, „amelyet” erre mozgat meg a szuperracionális.** Persze az ilyen magatartás emberei nem „lélekelemzők”, legkevésbé „önlélekelemzők”; irányulásuk spontán, s legtöbbször nem is sejtik, mibe vagy Kibe ütköznek. Mózes is ment, haladt, s semmi sem állította volna meg, ha nem hangzik fel a KIÁLTÁS a szomszéd csipkebokor közepéből. A KIÁLTÓ **kétszer** szólította meg a nevével: Mózes! Mózes! A kétszeres szólítás eladdig is **drámai fordulat** jelzésére szolgált: Ábrahám, Ábrahám! (Genezis 22:11) Jákób, Jákób (Genezis 46:2). Míg Ábrahám, Izsák és Jákób előzményeihez tartozott a döntő fordulat előtt a SZÓZATBAN részesülés, Mózesnél nincs nyoma ilyenféle előzménynek, **most hallja először a HANGOT**. És mit tud meg TŐLE?

Vegyük sorra!

„Ne közeledj! Vesd le sarudat lábadról, mert az a hely, amelyen állsz, szent föld!”

1. Kommentárom

Olyan viselkedési, rendtartási utasítás ez, amelyet csak olyan valakivel közölnek, akinek eddig nem volt része MEGSZÓLÍTÁSBAN e Forrástól. Ábrahám-Izsák-Jákób álomban részesült efféle élményben, vagy ha ébren, tudta mit, hogyan kell tennie. Mózes nem tudta, mert fogalma sem volt ősei hit-

hagyományairól. Nem volt héber-apriú tudatossága, nem jutott el hozzá a pátriárkák Isten-élményeinek **szóbeli, kötött szövegű szent hagyománya**.

Az első mondatnak („Ne közeledj!”) van újtestamentumi megfelelője is. A János 20:17-ben mondja a Feltámasztott a meglepetésében - nyilván - közeledni akaró Magdalai Máriának: „Ne érints meg Engem, mert még nem mentem fel Atyámhoz!...” Mindkét esetben két téridőiségben élő ember (Mózes és Mária) találkozik Azzal, Aki téridőiségentúli, jóllehet a téridőiségnek is Ura. Ha akarja, **látvánnyá** vagy **hangzássá teheti Magát** a téridői ember számára, de testi „sátorozása” idején **veszélyes** annak bevágódnia a SZÓLÓ „térerősségébe”, aki előzetesen nincsen rá felkészítve és képesítve (Máté 17:1-13)... A felhívás tartalmára már utaltam. **Nem az épület (a templom) és a szertartás a szent, hanem az isteni SZÓ**: az a szent hely, amelyen felhangzik a SZÓZAT.

„Én vagyok apád Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákób Istene”

2. Kommentárom

A SZÓZAT „kilépteti” Mózest a Midjánnál töltött négy évtizedből, és az előző negyven év végéhez köti; **behelyezi az Izrael-folytonosságba**. Mégpedig olyan közvetlenül, hogy Magát először Mózes apja Istenének, Ábrahám Istenének nevezi - mintegy értésre adva: ha apád Istene vagyok, akkor a te Istened is Én vagyok!”, „öröklött” Isten vagyok, s te vagy Mózes, az „örökös” = tiéd vagyok, Te pedig az Enyém. Vagyis: **csak azt az embert lehet az üdvtörténeti folytonosságába bekapcsolni, aki személy szerint közvetlenül oda van kapcsolva a SZÓLÓHOZ.**

Bibliai tömörséggel van megírva, hogy a SZÓLÓ - az apához fűzve Mózes személyiségét - vonta őt Magához. Nem mellékes, hogy a népi vagy vallási szolidaritás igényével még nem terheli meg Reuel jetró vejét, hanem „csak” azzal, hogy ez az idős férfi aki maga is gyakorló apa, közben fiú, valakinek a fia (még akkor is, ha az apja már elhunyt közben), feleszméljen egy a titkos valóságra: **az apa(ság) nyújtja ki felé a kezét** (40 év távolságából válva

jelenidejűvé), s hogy belekapcsolja „a nagyapa-dédapa-ükapa-szépapa” láncba, egészen Jákóbig-Izsákig-Ábrahámig. **Mózes megragadja a kinyújtott kezet, hogy e horizontális kapcsolódásból kezdjen emelkedni a vertikális felé.** A közvetlen kapcsolódás után ezért folytatja a BEMUTATKOZÓ **a kegyelmi folytonosság** vonulatával. Hogy Mózes még anyja mellett hallott volna a három ősapacsodáról, vagy később tudott meg valamit róluk, nem valószínű. Tán a jetró-após, aki azonos szenthagyomány őrzője volt, avatta be ennyire is. Miként érintette a midjánitákhoz asszimilálódottat, hogy a tudatosan háta mögé vetettekről kellett ismét hallania?

Vélhetően minden lélektani hatásnál többet jelentett a HANGZÓNAK a JELENLÉTE (Sekinája) és eladdig **ismeretlen hatása**; azért takarta el arcát, mert félt Isten felé tekinteni. Gondoljuk meg: valaki megér 80 vagy tán kevesebb évet, de öregkort, és épp akkor részesül valami REND-kívüliben, amikor magát a REND-be ágyazottnak tudja!

„Megláttam népem nyomorúságát Egyiptomban és meghallottam jajveszékelésüket sanyargatóik miatt, mert ismerem fájdalmukat. Leszállok hát, hogy kimentsem őket Egyiptom hatalmából, és felhozzam őket abból az országból egy jó és tágas földre, tejjel és mézzel folyó földre: a kánaáni, a hettita, az emóri, a perizzi, a hivvi és jebuszi nép helyére. És most, hogy Hozzám érkezett be Izrael fiainak a segélykiáltása és láttam is, hogy mennyire sanyargatják őket, menj hát most, elküldelek a fáraóhoz, hogy kivezesd népemet, Izrael fiait Egyiptomból!”

3. Kommentárom

Annyira nem tartott kapcsolatot Mózes egyiptomi rokonaival, hogy a SZÓLÓNAK kellett tájékoztatnia, mi folyik 40 év után is Micrájunban Izrael fiaival. Ha nem így volna, komikusnak kellene tartanunk, hogy Mózest Isten avatja bele abba, amit Mózes amúgy is tud. Mi lehetett az oka - a földrajzi

távolság mellett - Mózes ekkora tájékozatlanságának? Ismét csak találgatni lehet.

Talán az erőfölényben levő héber férfi - feljelentéssel egyet jelentő - kifakadása (Exodus 2:14) ábrándította ki Mózest az ápriukból, és ezért igyekezett közömbös maradni sorsuk iránt, vagy mert kilátástalan vállalkozásnak tartotta a segítést az „izgága” ápriukon, még ha magát egynek tudta (volna) is közülük, s ezért fordult teljes arccal Midján felé?

A SZÓLÓ szóhasználata **(„az én népem”** és nem Jákób utóda, „Izrael fiai” és nem héberek) olyan, mint amikor valakit két erős kézzel megragadnak a grabancánál fogva és felráznak: ’Ébredj fel, ember! Akikről szólok, azok az Én népem; igazi nevük, amit Én adtam nekik, hogy „Izrael fiai” mert téged Magamnak választottalak, népemhez küldelek, mert **Engem és népemet nem szabad különválasztani**, amikor ugyanis hozzájuk, **értük küldelek, Magamhoz hívlak**...’

A Midjánhoz asszimilálódott idős férfi számára ez azt jelenti, hogy utolsó 40 éve a kiheverés ideje volt, **Midján válik (később) emlékké, és az emléknek vélt Izrael lett számára ismét jelen idejűvé.** Mégpedig nem nacionalista alapon, mert nem arról értesíti Isten Mózest, hogy: ’Izrael a te néped ezért kell szabaddá tenned’, hanem a Történelem Urának akaratából, Aki azt hangsúlyozza, hogy: **Izrael az Én népem.** Isten Magához hívja Reuel vejét, amikor Izraelre nézve ad neki megbízatást, de megfordítva is igaz: Isten Mózest, Izrael fiát választotti azonossága, közösségi identitása alapján küldi a választott néphez, mert Mózes számára ez az egyetlen út Ábrahám, Izsák és Jákób Istenéhez, Akiről Hóreb hegyén derült ki, hogy **nélkülözhetetlen létalap, egyetlen életcél, és halaszthatatlan lehetőség az identitás-posztulátum teljesülésére**.

Nem véletlen az ősatyák felsorolásának szövegében az Isten szó eltérő hangzása és a felsorolás módja. A Genezisben Isten „Elóhim”, itt „Elóhéj”. A magyarázat nem lehet „maradéktalan”, de tán közel járunk a valósághoz, ha az

„Elóhéj”-t a személyhez szorosabban kötött Istennek, egészen „személyes Istennek” értelmezzük. Ahogy Jakab apostol vette át a szent hagyományból és fogalmazta meg: „Hitt Ábrahám Istennek,... Isten *barátjának* nevezték őt”. (Jakab 2:23) Ez később Mózes életében is megvalósult: „JAHVE úgy beszélt Mózessel színről-színre, amint egy ember a **barátjával** beszél” (Exodus 33:11).

A felsorolás módjában az a feltűnő, hogy a SZÓLÓ Magát sorban Ábrahám, Izsák Istenének mondja, s jön közbe egy „vav” (és): „**és** Jákób Istene”. Ábrahám, Izsák kegyelmi folytonossága zökkenőmentes következés, a „vav” az „Izsák” után Jákóbot két őséhez kapcsolja, egyben cezurát alkalmaz. Miért vajon? Mert a kegyelmi folytonosság Ábrahám és Izsák kapcsolódásában „sima következés”, Jákóbnál már nem ilyen „sima”. Nemcsak azért, mert Ézsau személye némi zökkenőt jelent, sokkal inkább azért, mert **Jákóbnak át kellett mennie egy „birkózáson”, hogy apjától kapott áldásfolytonossága „életbe léphessen”, életváltoztató Isten-kapcsolat forrás-személyisége lehessen.** Íme: ilyen sokat jelenthet a Bibliában egy „és” (vav)!

Jócskán fordul elő a SZÓZATBAN antropomorfizmus (Isten emberiesítő ábrázolása). Ennek a célja hármas („és”-sel és „vagy”-gyal): **azért**, hogy emberi értelmünkkel felfoghassuk Isten közlésének az értelmét; - **azért**, hogy a SZÓZAT képletszerűen és képien akar jelezni valami olyat, ami állandó érvényű valóságot jelenít meg (például az Éden a Genezis 3-ban azt a közvetlenséget ábrázolja, amely a teremtő Isten és a teremtmény ember között akkor - a lázadásunk előtt – megvolt); - **azért**, mert Isten valami **eseményszerű változást** hoz a Kijelentésben részesülők tudomására. Ez esetben a harmadik ok játszik közre. Groteszk elképzelés volna, hogy Isten a 430 év alatt csak akkor szerzett tudomást Izrael egyiptomi elnyomatásáról, amikor a sanyargatottak feljajveszékeltek Hozzá. A szemantikusság jegyében kellett fordításomban a szórendet a jelentés szerint követnem.

Mert arról van szó, hogy

(1) **Izrael nem a SZÓLÓHOZ fordult elnyomása kezdetén**, hanem természetes emberi módon (megfelelő egyiptomi kapcsolataiban bízva, ezt építve tovább, vagy az elnyomó uralom összeomlásában, az akkor sem ritka csendes vagy zajos uralmi puccs folytán bekövetkező rendszerváltozásban reménykedve, a különböző elnyomót kijátszó fogásokkal élve) vélte elérhetni szabadságát,

(2) az elnyomás csak a tüskebokros jelenet előtti években ért el olyan csúcsot, és ugyanakkor éppen akkorra **látták be** az elnyomottak próbálkozásaik kudarcát, s jutottak arra a felismerésre, hogy **rajtuk ember nem, csak Ábrahám, Izsák és Jákób Istene segít**, - hát felvonítottak Hozzá. Hozzá, Aki várta már ezt, mert megszabadíthatónak csak azt az Izraelt tartotta, amelyik az állapot ilyen mélypontjáig és **a velőtrázó kiáltás ilyen magasságáig jut el**. Isten **nem cselekedhet** elhamarkodottan, **de nem is késlekedik**: „kata kairon" „az éppenes időben" tesz. És amit tesz, Mózesre bízza.

Ha indokolt beszélni stresszhatásról, Mózest ez tetézetten éri a Hóreben. Eddig csak „méretre szabott" feladatokat kapott élete folyamán, ha igaz, hogy valaha az egyiptomi „hadsereg" déli szárnyának volt győztes parancsnoka, ez is még méreten-belüli megbízatás volt, leleményes szökése sem lépte túl a méretét. „Most" pedig még mesében sem szerepeltethető, hatványozott túlméretezettség zuhant rá. Érthető a reagálása. Már annyira hasonult Midjánhaz, hogy második fiát, **Eliézert nem látta el az ún. ábrahámi szövetség jegyével**, nem metélte körül, mert nem akarta, hogy felnövekedvén különbözzön a többi midjánita férfitől, s amikor már úgyszólván mindkét lábával lépett be a **szabad** Midján közösségébe, rántatott ki ebből, hogy emlékként is ködbeveszett **rab** (rabszolga) népével legyen egy, és így szabadítsa meg az akkori világ legnagyobb hatalmának nyűgétől, nyűgéből. Miért éppen ő?

„Mózes azt felelte erre az Istennek: „Kicsoda vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek és kivezessem Izrael fiait Egyiptomból?" De (Isten) így szólt:

„Hiszen Én veled leszek. Annak a jele pedig, hogy Én küldtelek, ez lesz számodra: amikor már kivezetted a népet Egyiptomból, ennél a hegynél fogjátok szolgálni az Istent.”

4. Kommentárom

Nagyon érthető a kérdés: Kicsoda vagyok én, hogy…? Első pillanatban a szabadkozás kérdése ez, **álkérdés**, inkább felelet: „Éppen én vagyok legalkalmatlanabb a szabadítás feladatára, mert (a) neveltetésemnél fogva egyiptomi vagyok, (b) priuszom folytán és egyébként is a fáraó – bármelyik is legyen uralmon – rég vágyik elpusztításomra, tehát nem éppen én volnék, aki kivívhatnám jóindulatát, (c) az elmúlt 40 év alatt más néphez csatlakoztam, benne családot alapítottam, tehát Izrael fiai nem vezérnek, hanem renegátnak tekintenének, s méltán. Vagyis: akár a fáraó, akár Izrael, akár a magam oldaláról nézem, a szabadítás feladatára én vagyok a lehető legalkalmatlanabb.” E szabadkozó mondat első része – bármennyire konkrétumok bevezetője – olyan kérdés, amely egyben ajtó, hogy Mózes (aki kérdés formájában kívánt felelni) szintén feleletet kapjon, **egyenes feleletet**, amely nem afféle „prédikációs” mondás, hanem **titok**-feltárás: Mózes identitásának s (szorosan ehhez tapadva) küldetésének, élet-láncolatának titka: **„Hiszen Én veled leszek”**.

Mit jelent ez?

Isten felfedi, hogy kicsoda Mózes: hatalmasság, **erőn felüli feladatok** teljesítésének óriása. Tán feltűnt, hogy a Károli-fordítás szövegéből használtam fel (a tanulmány modernebb szóhasználatát – átmenetileg – mellőzve) a héber **„míj anókij”** megfelelőjét: „Kicsoda vagyok én?”. Szándékosság van ebben, mert veretes magyar nyelvünk e szavában (kicsoda) jelen van a „csoda”. Mózes kérdésére ez az isteni felelet: csoda. Az a Mózes, aki szabadkozva Istennek felel a NEM jegyében, a maga számára felel tulajdonképpen, s ezt „csak” aláhúzza a „Hiszen Én veled leszek” **(„kíj ehjak immák”)**!

Átfogalmazva: Csoda vagy, Mózes, annak teremtettelek, eszerint vezettem életutadat, mert mindig veled voltam, most is veled leszek. Engedtem, hogy kevesebbet higgy magadról, mert **eddig** ez a számodra kényelmesebb én-tudat volt vihető, **de most már ennek vége, azonosságod nyílt és tiszta tudatérzetében kell betöltened elképesztően bizarr, folyton lehetetlenbe ütköző, és lehetetlent valósító küldetésedet.**

Mózes történetében nyomon követhető az az út, amíg eljut énje titkáig, de **utána** sokan élték meg úgy, hogy nem tudjuk, mikor és hogyan jöttek rá, kicsodák is ők. A sok példa közül most csak **Dávidét** említem meg. Isai a legkisebb fiával küld élelmet hadba ment három nagyobb fiának és ezredesüknek. A legeltetésben tapasztalt, de a hadi életben tapasztalatlan kis Nyolcadik a táborban értesül a Góliát-problémáról (1 Sámuel 17:4-58). Gondolhatni, hogy amikor Saul király egyetlen felnőtt, bátor és tapasztalt harcosa sem merte vállalni a párviadalt Góliáttal, mekkora megrökönyödést keltett, hogy **Dávidka vállalta**.

Sorra beszélték le (vélhetően kamaszos kivagyiságnak tartva, bizonyos humorral is) e vállalkozásról, de ő kitartott mellette. Akkor is, amikor a király elé vitték. Saul atyáskodva beszélte le, fiatalságára hivatkozott. Dávid – többek között – ezt mondta: „JAHVE, Aki megmentett engem az oroszlán és a medve karmától, meg fog menteni ennek a filiszteusnak a kezétől is”. Szó sincs az ő ügyességéről, bátorságáról, **„csak”** JAHVE volt eleddig is számára a megoldás **kulcsa**.

Amikor hadi páncélba öltöztetik, elhárítja: „Nem tudok én ezekben járni, mert nem próbáltam”.

„Kezébe vette botját” és így készült a duellumra. Hagyta, hogy Góliát sértegesse, végül felelt neki: „Te karddal, lándzsával és dárdával jössz ellenem, de én, akit te kigúnyoltál, a JAHVE Cebaótnak (a Seregek Urának), **Izrael csapatai Istenének** nevében megyek ellened. **Még ma kezembe ad JAHVE**, leváglak, és a fejedet veszem, a filiszteusok seregének hulláit pedig még ma az

égi madaraknak, és a mezei vadaknak adom. **És mindenki megtudja a Földön, hogy van Isten Izraelben”.** És minden így lett.

Dávid tehát találkozott – juhait legeltetve, **sok válságos helyzetében** (1 Sámuel 17:34-37) – a SZÓLÓVAL, **és tudta magát**: egész pályája azé az emberé, aki tudja magát. De mi nem tudjuk, hogy jutott el addig, hogy megismerhette azonossága **tartalmát**. Mózesnél viszont tudjuk.

És éppen a mózesi azonosság tartalma ütköztet meg minket egy kényes kérdéssel: **a paranoia-komplexussal**. A paranoia az emberi személyiség többféle sérülésének a gyűjtőneve, sokféle betegség tünetcsoportjait foglalja magában. Az egyik tünetcsoport (szindróma) jellemző tünete (szimptómája) **a túlértékelés**. A beteg személyiség túlértékeli, igen nagynak, lángelménének, emberfeletti képességek birtokosának tartja magát és megköveteli (ha van rá hatalma), hogy mások is elfogadják túlértékelését.

Amit **Mózes** tud meg magáról (és később Dávid, meg mások), vajon nem paranoisztikus ferdülés, amelyet vallási alapozással akar legalizálni a paranoiás ember? A kérdés létjogosulttá teszi, hogy az emberiségre nem az elmegyógyintézetekben ápolt paranoiások zúdítottak veszedelmet a történelem folyamán, hanem normálisnak, kivételesen tehetségesnek tartott, feszes logikával érvelni tudó, olykor „köztiszteletben álló” **vallásos vagy szekuláris paranoiások**, közülük is az átmenetileg sikeresek. Adottságuk bizonyos szuggesztivitás is, amellyel egyénekre, tömegekre, nem egyszer nemzetekre tudnak hatni, s csak mikor patológiájuk szörnyű következményei jelentkeznek, derül ki, hogy kriptoparanoiások.

Közérdekű tehát, hogy **felfedjük a különbséget az Istentől eleve hatalmas feladatra teremtett és erről értesült nagyságok** magatartása, és a kriptoparanoiások magatartása között (ugyanis mi, akik képtelenek vagyunk „belelátni” a másik emberbe, csak a magatartását figyelve igazodhatunk el némiképpen). Mózes története erre kitűnő alkalmat nyújt. Azt már megtudtuk,

hogy **Mózes az aktív részvét embere**, lelki „kényszere”, hogy a gyengébb mellé álljon, de távol áll tőle az, amit társadalmi érdeklődésnek nevezünk manapság; még kevésbé az, hogy valakire hasson. A társadalmi érdeklődésű és agitációs hajlamú emberek között a többség egészséges, de közülük kerülnek ki a paranoiások is, hiszen ebben látnak alkalmat öntúlértékelésük megélésére, s mert **esetenként sikeresebbek** az egészségeseknél, normális társaiknál, jobban haladnak a közéleti érvényesülésben.

Mózes igen kicsinek tartja magát a számára kijelölt feladatra, keresi hát az alkalmatlanságát bizonyító momentumokat, s ezek felhozásával akar mentesülni a megbízatás alól (ő a fáraó számára dühítő „vörös posztó”; Izrael kételkedni fog benne, nem hiszi el, hogy JAHVE megjelent neki; „kérlek Uram, nem vagyok a szavak embere; sem tegnap, sem tegnapelőtt, sem amióta először szóltál szolgádhoz, hanem nehézajkú és nehéznyelvű vagyok én”, (Exodus 4:1. 10.)

A paranoiás viszont **felettébb alkalmasnak érzi magát feladata teljesítésére**; sőt van úgy, hogy a nagy megbízást is kevesebbnek tartja, mint amire ő képes volna. **Mózes** szabadkozik, **a paranoiás** szüntelenül bizonyít, ezért vágyódik minden olyan alkalomra, amelyen „bizonyíthat”. **Mózes** az Istennek sem hiszi el, hogy képes volna küldetése betöltésére, s szinte provokálja KÜLDŐJÉT, hogy jelek által erősítse meg azt a hit-csírát, ami benne van (hogy majd nőjön, szárba szökkenjen és később a hívés példás magasságában gyümölcsözzön).

A paranoiás bármelyik embernek is elhiszi, aki nagyot mond róla, illetve: már csak olyan embert tűr meg maga mellett, aki nagyokat mond róla (hízeleg). **Mózes** semmit sem tesz azért, hogy „comme il faut” legyen;

Izrael szabadításáért indulva – bizalma megnyerése érdekében hozzá alkalmazkodva – sem metéli körül kisebbik fiát (Exodus 4:24-26), viszont a tömegsikerre vágyó **paranoiás** mindent elkövet, hogy **„szalonképes”** legyen, maradjon. **Mózes** csak a SZÓLÓTÓL tudja meg, kicsoda ő (bár személyiségének dimenzióit még akkor képtelen átfogni, később is csak

lassacskán). A **kriptoparanoiás** születésétől fogva vagy betegsége kezdetétől meg van győződve saját nagyságáról, s ha ezt nem, vagy nem kellő mértékben ismeri el környezete (családja, munkahelye, azonos hivatásbeli közössége, kollégái és felettesei „tábora"), paranoiásan reagál erre: agresszíven követelőzik, társakat szervez maga mellé, ellenségesnek tartja a világot, a meg-nem-értettség mártíriumával tetszeleg, bosszún töri a fejét, vagy súlyosan depresszióssá válik.

Összegezve: nem könnyű, de nem túlzottan bonyolult különbséget tenni az azonossága felismeréséhez jutott s eszerint szilárd talajra állított személyiség **önértékelése, és a paranoiás öntúlértékelése között**.

Az Exodus 3:11-12-ben feltárulkozó Mózes-portréból nem csupán egy merőben meglepő következményekkel járó ismeretre bukkanunk (arra, hogy „te, Mózes, ez vagy, ekkora vagy, és aki vagy, abban éned szociális érzékenysége is szerephez jut, de ennél jóval több is), hanem az az **erőforrás** is, amely a Mózes-azonosság fölényét Mózes minden előnyösnek vagy hátrányosnak mondható jellemvonása **felett** érvényesíti. Az a Mózes kerekedik minden fölé, **aki feleletet kapott** és kap majd a későbbiekben is a „kicsoda vagyok én?" kérdésre. Ez a felelet mindent maga alá rendelő erő; legyőzi Mózesben is az egyiptomi szép és rút emlékeket, Izraellel kapcsolatos csalódását, hálás ragaszkodását Reuel jetró és népe iránt, a végleges otthonra találtság testi biztonságtudatát, övéi sorsának szilárdságérzetét, és **új sodrás irányába hajtja őt** és családját.

Hogy mit jelent ez, Sámson példájával illusztrálom. „Örökli" szüleitől azt a küldetéstudatot, hogy neki kell népét megszabadítania a filiszteusoktól, de erőfitogtatása, mohó érzékisége eltéríti küldetésétől: csatákat nyer, de háborút veszít, és **önmagát is elveszíti**. Mégpedig azért, mert nem izgatja, ki ő: alantasabb izgalmakat hajszol. Csak már erőtlenül, vakon és megalázottan lesz érzékeny Arra, Aki egyedül képes felfedni Sámson identitását. Ha előbb tudja meg, kicsoda ő, a **dominantia identitatis**, az azonossági tudatérzet legyőzi hencegő hajlamát, szexuális bujaságát és úgy szabadítja meg Izraelt, hogy ő maga is szabad lesz. A dominantia identitatis **késői** beérkezése Sámsonhoz

elvégezteti vele Izrael szabadítását, de ő maga is Dágon összeomlott temploma romjai közt leli halálát.

Mózes útja Hóreb hegyétől haláláig térdre kényszerítően ábrázolja, mit jelent valaki életében a dominantia identitatis, - különösen ha „kata kairon" (az éppenes időben) megy végbe. Ez már azért is jelentős, hogy megláttassa velünk, milyen sorsdöntő a személyiségi azonosságtudat **üdítő uralma**. Mózes arra a dialektikára is eklatáns példa, hogy az identitás felismerése vadonatúj – ismert és mégis régi, vagy hogy **van szerepe** személyiségünk Istenhez-találásában és **nincs szerepe.** Ha ugyanis azt vesszük alapul, hogy emberünk természete volt kezdettől a gyengébb bántásának akadályozása (akár egyiptomi bánt hébert, akár héber a társát), Hóreb hegyénél JAHVE ezt a **szerepet** teszi meg végső életcélnak, megemelve és óriásivá téve (a „detail"-t „an gros"-vá). CSAKHOGY itt ez a bizonyos mennyiségi kiterjesztés minőségbe csap át. Ezért amire elég volt Mózesnek annyi, amennyi kezdő emberségéből kitelt, holott még nem tudta magát, **a rabnép szabadításához már kevés lett volna, ehhez már tudnia kellett magát és ismernie lehetett, kellett KÜLDŐJÉT.**

Mózes indítás-élménysora az időkomponenst (az időtényezőt) is elénk hozza. Mózes számára még talányos kérdés, sikerrel jár-e majd Egyiptomban, mert ő – mint mi is – a „van", „volt", „lesz" korlátaiban vagyunk. Istennél nincs időtényező: amire Mózes úgy gondolhat, „hátha mégis megszabadíthatom egykor Izraelt", az az Istennél **praeteritum perfectum** (elvégezett, megtörtént esemény). Amikor Ő azt mondja, hogy „hiszen Én veled leszek", az nem kevesebbet jelent, mint hogy 'ami a te aspektusod szerint **majd meg fog történni, az Előttem megtörtént már'**. Ha valóban Ő küld, csak én látom leendőnek azt, ami már rég „elvégeztetett". Mózes az ő pályájának a harmadik szakaszán jön rá, hogy **ő csak a SZÓLÓ nyomdokaiba lép**. Ha Mózes emberóriás, csak azért lehet ilyen, mert a Teremtő földi viszonylatban óriási tetteket hajtat vele végre. Ezt teszi mutatis mutandis Sámsonnal is, de hagyja kifutni a Sámson-komplexust, amelyen ma azt a beteges kötődést nevezik,

amikor egy férfi (vagy nő) mindent feltesz egy nőre (egy férfire), még akkor is, **ha százszor meggyőződhetett annak méltatlanságáról,** s ezt nevezi ama önmegvalósításnak, amely neki annyira szuverén joga, hogy abba még beleszólni se merhet más.

„De azt mondta Mózes Istennek: ’Jól van, elmegyek Izrael fiaihoz, és mondom nekik: Atyáitok Istene küldött engem hozzátok. Ám ha ők azt kérdik tőlem, mi a neve, mit mondjak nekik?’ Isten pedig ezt mondta Mózesnek: ’Vagyok, Aki vagyok!’. És mondta még: ’Így mondd Izrael fiainak: a VAGYOK küldött hozzátok!’ Majd ismét szólt Isten Mózeshez: ’Így mondd Izrael fiainak: JAHVE, a ti atyátok Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákób Istene küldött engem hozzátok, **ez a nevem örökké** és ez az **Énrám-emlékezés (neve**) nemzedékről nemzedékre’.”

Mielőtt e szöveget kommentálnám, néhány kifejezés fordítását kell megindokolnom.

(1) A héber „hinné” szócskát általában a magyar fordítók az „ímé”-vel fordítják. Amikor még értették eleink az „íme”, ímé” kifejezést, azt jelentette számunkra, hogy: „tessék” vagy „ám legyen” vagy „jól van” vagy „figyeljetek ide!”. Ma már viszont csak szónokias betétszó, amit az olvasó vagy a hallgató tisztel, az emelkedett beszéd bevezetőjének vagy befejező csattanójának tart, de nem ért. Szövegünkben nem ilyen a „hinné” kifejezés szerepe: a valóságos vagy feltételes beleegyezést jelenti itt, ezért fordítom „jól van”-nal.

(2) A „Vagyok, aki vagyok” („Ehje áser ehje”) igen foglalkoztatja – „ősidőktől” fogva – az értelmezőket és fordítókat. A keresztény fordítók többsége – mint én is – szó szerint fordítja: Vagyok, Aki vagyok. Az „ehje” a „haja” (lenni) igének a jelen idejű – praesens imperfectum – egyes szám első személye: vagyok. Nincs jogunk – úgy vélem – másként fordítani.

Az idézett IMIT-fordítás más értelmezés: „Én vagyok, aki a lét vagyok” (II. kötet 31. oldal). Ugyanitt idézik a Midrásból Rási fordítását: „Leszek, Aki leszek!” vagy „Leszek, Aki vagyok!”, vagy „Vagyok, Aki leszek!”

Van keresztyén értelmező is (pl:. Prof. D. Dr. Pákozdy L. Márton), aki e felfogás mellett tör lándzsát. Arra építve, hogy a héber nyelvben az ige jelen idejű formája fejezi ki a jövőidőt is, tehát a „leszek, aki leszek” **nyelvtanilag nem kifogásolható**. De aki a szövegkörnyezetében (és nem abból kiszakítva) érti, értelmezi, fordítja, (éppen a mondás szemantikáját tisztelve) nem térhet el a „Vagyok, Aki vagyok”-tól. Esetleg még elképzelhető másik két verzió: „Vagyok, Aki leszek” vagy „Leszek, Aki vagyok”. Hogy miért, a kommentálás van hivatva felelni erre.

Kommentárom

Miért kérdezi Mózes Isten nevét? Ábrahám, Izsák és Jákób még tudta az Isten „**megkiálthatása”, meghívása lehetőségét** biztosító tetragammot, a JAHVE nevet, amelyet előbben „titkos telefonszámhoz” hasonlítottam, mert ma azt, akinek a telefonja – a tulajdonos akaratából – „titkosítva” van, csak akkor hívhatom fel, csak akkor kezdeményezhetek vele beszélgetést, **ha ismerem** a titkos telefonszámot.

A Biblia olvasóját megtévesztheti, hogy a három pátriárkához a Genezisben állandóan JAHVE szól, csak az Exodus 6:2-3-ból tudjuk meg **mit** jelentett, és **mit nem** jelentett ez.

Íme: „Isten beszéde Mózeshez: ezt is mondta neki:’ Én JAHVE megjelentem ugyan Ábrahámnak, Izsáknak, és Jákóbnak, mint Mindenható Isten („**ÉL SADDAJ**”), viszont **JAHVE nevemen nem ismertettem meg Magamat velük**, de megkötöttem velük azt a szövetséget, hogy nekik adom Kánaán földjét, azt a földet, amelyen (akkor) tartózkodtak – jövevények lévén”. Azzal, hogy Mózes e láncolaton belül az **első**, aki megtudhatta Isten **(titkos) nevét**, Isten világossá kívánta tenni, hogy **amit megígért** a pátriárkáknak, **Mózes által fogja beváltani**. De miért kellett közölnie Mózessel ezt a nevet?

Az „Ehje áser ehjé”-vel pontosan összecseng, hogy „a szél arra fúj, amerre akar; **hallod** a zúgását, de **nem tudod**, honnan jön és hova megy”. (János 3:8)

Az Isten-személyiség olyan titok, amiből angyal, ember annyit tud meg, amennyit kijelent Magából: „A titkok JAHVÉI, a mi Istenünkéi, a kijelentettek pedig a mieink és a mi fiainkéi mindörökké”. (Deuteronomium 29:29) „Én vagyok JAHVE, ez a nevem, sugárzódásomat másnak nem adom”. (Ézsaiás 42:8ab)

Az Isten-Személyiség névközlése – többek között – azt jelenti, hogy egyetlen személyiség se meztelen. Az ember **testét** – a halottét – boncasztalon ízekre lehet szedni, minden porcikájának minőségét, természetét, működését meg lehet ismerni, a **személyiség** teljesen nem ismerhető meg: **fenségének** (méltóságának) **tartozéka**, hogy kis vagy nagy „részben” **titok**, s még akkor is marad benne titok, ha nem „idegenség”. **Az Isten-Személyiség Önközlése sarulevetést kíván**, mert szent, de - ha nem is azonos módon és mértékben – az ember-személyiségre is érvényes ez. Mózes személyisége is – miniatürizálva Istenéhez képest – „ehje, áser ehje”, de csak az isteni „Ehje, áser ehje” sugárzódásától áthatottan. **Istent nem megfejteni kell, hanem közelíteni Hozzá: ugyanígy áll ez az ember-személyiségre.** E közeledés – térdre eséssel társulva – ígér mindig többet a személyiségtitok megfejtésében történő részesülésből.

Az sem mellékes, hogy Istent a Szentírás **célszemélyiségnek** ábrázolja, célszemélyiség az ember is, ezért személyiségi azonosságunk centrumának felfedezése mindig célkitűzéssel, feladatkapással jár együtt. Hogy kicsoda vagyok én? Az, akit eleve azzal a céllal teremtettelek és választottalak - közli az Úr –, hogy a szabadítás nagy művét elvégezd; vagyis olyannak teremtettelek, aki nem lenézve szédülsz el mélységeket látva, hanem célegyenesen (zökkenőktől sem adva fel a célt) felfelé nézve száguldasz át szakadékok felett: **ez vagy te**.

„Kicsoda vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek és kivezessem Izrael fiait Egyiptomból?!” Mózes azonosításának, személyiségi identitásának lényeges részlege – (nem a teljessége, „csak” a részlege tárulhat fel e téridőiségben) – a saját kérdésének a második, konkrét mondatában van, de nem kérdő móddal,

hanem jelentő móddal fejezve ki: Az vagy, az az egyetlen vagy, aki a fáraóhoz megy és kivezeti Izrael fiait Egyiptomból. Másképpen szólva: Hozzád tartozott, Mózes, amit anyád mellett élve, majd kb. 37 éven át a fáraó palotájában magadba szívtál, megéltél, tettél (jót vagy helytelent), amikhez Midján földjén jutottál (állás, család, megbecsülés, sok munka, stb.), ezek mint lételemek be fognak épülni küldetésed betöltésébe, és helyükre kerülnek értékelő döntéseidben. DE **mindezt összevéve sem vagy te ezekkel azonos** – bár személyiséged megnyilvánulásai is -; te, Mózes, **az vagy**, aki (akár priuszosan is) a fáraóhoz mégy, és roppant sok zökkenő ellenére is kivezeted Izrael fiait Egyiptomból; - nem, mert a te néped, hanem **mert az Én népem,** és te az Én szolgám vagy. Mózes, te most csodálkozol, hogy te ilyen csoda vagy - ennél még sokkal több alkalmad lesz a csodálkozásra –, de ne hidd, hogy a többi emberi személy nem csoda: a te kivételességed, hogy kegyelemből te már tudod, hogy „csoda”, végtelen lehetőségek edénye vagy, a többi nem tudja. Ám ha társaid közül Földeteken bárki is akad, aki megmássza Hórebet, hogy megtudja, miért nem ég el a tüskebokor, vagyis **ha vágyik jeladásaimra és észreveszi jeleimet**, ő is megtudhatja magát és a csodát, aki ő.

A „Vagyok, Aki vagyok” azt is jelenti, hogy: míg a kézzel csinált bálványok láthatóan úgy vannak, hogy nincsenek, mert ember-gyártmányok, addig, Én láthatatlan, jelenlevő, jelenbe, a ti jelenetekbe ható VALÓSÁG vagyok (ez a nevem) örökké. Ilyen értelemben jó az a fordítás is, hogy Vagyok, Aki leszek: VELEM SZÁMOLNI KELL, RÁM SZÁMÍTANI LEHET, hiszen a nevem kozmoszra hatóan ITT VAGYOK. „Mondd nekik: Az ITT VAGYOK küldött engem hozzátok”.

Van az Isten-névnek az igénylésében gyakorlati motívum is. Izrael 430 éven át olyan közegben élt, amely hiedelmének isteneit névvel különböztette meg ott, ugyanis ahol valakiből vagy valamiből több van, elengedhetetlen a megkülönböztetés névvel. **De Aki csak Egyetlenegy, minek annak név;** nincs

Hozzá hasonló, hogy meg kelljen a másiktól különböztetni. Ezért a JAHVE szó tulajdonképpen **egy „nemnév”** – név: a „haja” héber ige („lenni”) sajátos formája a JELENLÉT valóságának a közlésére.

De erre a nemnév-névre is szükség volt. Izrael népe 430 éven át olyan idegen kultuszközegben lakott, amelynek taszító és vonzó hatása egyaránt megvolt, idő haladtával a vonzás növekedett és a békésebb (lazító) időkben a vonzás erősebb lett, mint a taszítás. A rabbinikus irodalom is megemlíti, hogy az idők múltával növekedett Izrael fiai között az egyiptomi kultuszhoz pártoltak száma, de a hithűek között is tért nyert az egyiptomi vallás egyik-másik vonása. **Mózes** jól emlékezett arra, hogy **Egyiptom isteneinek nevük van**, a héberek viszont csak az ősök (Ábrahám, Izsák, Jákób) nevét emlegethették, s Akit imádtak, Annak a **fogalmát** – („él”, „élóhé”, „éloáh”, „élóhim” istent jelent más keletieknél hasonló hangzással, például az arabok „él” helyett „al”-t mondanak). Szükségét érezte tehát Mózes a Megszólító nevének ismeretét, mert névtelen Istenre hivatkoznia eleve kudarcot garantált volna. Számított arra, hogy – egyiptomi hatásra – héber testvérei is firtatni fogják KÜLDŐJÉNEK nevét. A KÜLDŐT nem érte váratlanul a kérdés, eleget tett neki, de Mózes szívére helyezte annak a valóságnak a rögzítését, hogy JAHVE nem valamiféle új isten, Ő **azonos** a pátriárkák Istenével.

Mózes a tüskebokorbeli élményekor és a csipkebokor közepéből hangzó SZÓZAT meghallásakor még a JAHVE-kapcsolat kezdetén van, **idővel** – mert embernél az időtényező és a benne végbemenő történéssor meghatározó – oda is eljut, „hogy JAHVE pedig színről-színre beszélt Mózessel, **ahogyan** egyik ember beszél a másikkal”. (Exodus 33:11)

Talán, mert megértette JAHVÉT? Őt nem megérteni, hanem szeretni kell. Egyik zseniális fiatal matematikus, Dr. Erőd János, aki hitben élt, arra a kérdésre, hogy miként lehet hívő, holott a hitben sok érthetetlen dolog van, azt felelte: „Ha Isten beleférne az elmémbe, nem Ő, hanem én lennék isten. Mivel nem elmével, hanem **egész valónkkal** kell Hozzá közeledni, s mivel Ő Maga

sem azt kívánja, hogy ’értsd a te URADAT, Istenedet’, hanem hogy ’**szeresd** a te URADAT, Istenedet’, Őrá hallgatok inkább, és nem az értelmi tagadás sugallatára”. Erőd doktor mindhalálig (1944 nyaráig) kitartott emellett. Mózes magatartása, JAHVÉHOZ viszonyulása erre az életútra példa, ez vezette őt az Exodus 33:11-ben jelzett csúcshoz, s hogy Izrael szabadítója lehetett.

„Ki kétkedően ’boncolja’ Őt, annak választ nem ád. // de a hívő előtt az ÚR megfejti Önmagát”. – hangzik egyik énekünkben.

A soron következő kérdés ebből adódik: Mózes identitásának (részleges) közlése nyomán mit tudunk meg Isten identitásáról, hiszen láttuk: annak kapcsán, hogy megtudom magamat, tudom meg Istent vagy tudok meg Istenből újat.

Mi az az új, amit Mózes Istenről saját magával kapcsolatban és saját személyétől eltekintve megtudott akkor, amikor megtudta magát?

I. Izrael Istenének minden emberre nézve – teremtésétől fogva, illetve azt megelőzve – terve van. Az egyes ember nem is sejti, hogy ami (részben saját akaratából, részben mások rendelkezése miatt, illetve körülményei folytán) történik vele, az benne van Isten tervében. Az ember azt gondolja, hogy sorsának saját maga, vagy más „hatalmas” az istene, hiszen minden arra mutat, hogy ő dönti el dialektikus módon (igenlegesen vagy nemlegesen), mit mikor hogyan tegyen, vagy ne tegyen. Isten éppen ezt akarja (tehát nem látszat csupán), hogy az ember – hatóköre „széléig” – szuverén legyen, s ha szuverén, felelős, illetve azért felelős, mert szuverén. De hát akkor hogyan valósul meg az egyes ember és a népek életében Isten terve? Úgy és azáltal, hogy mivel nem csupán Gondviselő Pásztor, hanem **Sorsalakító Művész is, Aki az emberi szuverén döntést, és annak következményeit be képes iktatni abba az összműködésbe, amit mi (jobb híján) üdvtörténetnek nevezünk.**

KÖZBEVETÉS

Ha olyan computert képzelünk el, amelyben a világ minden és mindenfajta információja jelen van, s azokat előzetesen betáplált program szerint használja fel, nem tűnik abszurdumnak, hogy az információ-entitást (saját mozgását és célját is respektálva) a „nagy program” szerint is szerepeltesse. Ha viszont tudjuk, hogy nem ilyen mechanikus „tökéllyel” van dolgunk, hanem a titkok titkát bíró Csúcsszemélyiség-Csúcscomputerrel, Magával a Teremtővel, már nem megfejteni, csak közelebbről ismerni szeretnénk az emberi döntés **isteni felhasználtságának** titkát.

Mózes megtudta, hogy kasba tetten, egyiptomi úrrá emelten, Midjánba ágyazottan ő **már** Izrael szabadítójának volt szánva. **Mózes esetében tehát ez az első Isten-nóvum.** Izrael Istene Izrael sorsát is terve szerint alakítja – úgy, hogy **hagyja jó és helytelen utakon járni, de nem hagyja végképp saját sorsa kovácsa lenni**.

A megmagyarázását ennek az eleve elhatározó és mindent szabadon hagyó összeférhetetlenségnek meg sem szabad kísérelni, hiszen ez azonos volna az Isten-megfejtés kísérletével. DE TUDNI KELL RÓLA, ÉS BÍZNI KELL BENNE.

II. Mai fogalmaink között úgy fogalmazhatunk, hogy Mózes a hóreb-hegyi élményig hitére nézve azt mondhatta volna el: az Isten békén hagy engem, én meg békén hagyom Őt. Monoteista (ábrahámi) rokonnép vallásossága volt az övé is: ahogy mindenben, ebben a jó megállapodottság állapotában élt. Azzal a meggyőződéssel, hogy így lesz már ez mindhalálig.

A csipkebokor közepéből SZÓLÓRÓL kiderült, hogy **Övé az idő**, s nem mindig a megszólított az oka annak, hogy hagyja őt jó darabig a maga feje,

helyzete szerint bandukolni – akár 80 éves koráig is –, s csak aztán mond neki „megállj!”-t, „hátra arcot”. Abból, hogy Isten látszólag nem szól bele nyíltan valaki életébe és NINCS-et játszik, nem következtethetünk arra, hogy lemondott róla: lehet, hogy azért hagyja a maga útján, mert nagyon is nem mondott le róla. Míg Ábrahám, Izsák és Jákób jó korán részesül SZÓZATBAN, Mózes jó későn. **Mózes esetében ez a második Isten-nóvum**.

III. Mózes arról nevezetes, hogy ha valaki, hát ő a legalkalmatlanabb arra, hogy a csúcshatalom rabságából kivezesse Izraelt. Mindenhová tartozik, tehát sehova sem tartozik tulajdonképpen. **(1)** Egy egészen más érdekeltségű társadalmi közösség tagja, abból való a családja is. **(2)** Amellett, hogy az egyiptomi udvar „feketelistáján” van, már rég kijött az udvari diplomácia gyakorlatából, és a szabadítandók közösségi légkörét tekintve tökéletesen járatlan. **(3)** Nyolcvan éves, márpedig – még ha az évszámítást a mai szerint csökkentjük, se mondhatjuk, hogy a szabadító harc az ilyen korúaknak van kitalálva. **(4)** Valóban beszédhibás, márpedig két „beszédművész” ellenérdekű társasággal lesz dolga. **(5)** Mind Egyiptom, mind Izrael számára idegen lesz, s bár Áron és Mirjám talán az utóbbi közt „polgárjogosítja” Lévi törzsén belül, ám a másik 11 törzs számára nem ő lesz a „várva várt”. **(6)** Hát, ha így van, miért van így? **Azért, hogy szereptelenné tegye Isten a „mert”-eket.** Azt, hogy Mózes kivezette Egyiptomból Izraelt, **mert**… (és most, tessék megfordítani az 1-6 alkalmatlansági okot alkalmasságira!) Isten **nem emberi tényező nélkül** akarta végbevinni Izrael szabadítását, de nem úgy, hogy a szabadítás csodájához az emberi tényező alkalmassága adja a kulcsot, az Istent kikapcsolni akaró spekuláció számára. A szabadítás életművére visszanézve Mózesnek sok nagyszerű alkalmasságát „leltározhatjuk”, de úgy, hogy **nem alkalmas volt, hanem alkalmas lett: alkalmassá tétetett**. **Ez a harmadik Isten-nóvum Mózes történetében.**

IV. Nem különös, hogy Mózes a kétszer 40 évét (leszámítva gyermekkora 3 usque 6 évét) Izraeltől külön töltötte el, s bár tudott Izrael népének sanyargatottságáról, semmi kedvet nem érzett arra, hogy rajtuk segítsen („tudván", hogy erre képtelen). Hogy nekivágott az útnak, abban nem felbuzgó népszeretete motiválta, hanem JAHVE, Aki éppen azt a népet, amiből Mózes származott, tartotta népének. Isten Mózest nem népiségénél fogva, nem néptársi érzülettől túlcsordult hangulatiságától hajtva küldi Egyiptomba, hanem mert őt – a Mózes-személyiséget – egyénileg „kézbe vette", „meghódította", s világossá akarta tenni: **elég egyetlen ember, aki Őrá hallgat**, mellette dönt, hogy elvégezzen olyat, amit százmilliós, de Rá nem hallgató nép sem vihet keresztül. **Ez a negyedik Isten-nóvum a szabadítás történetében és abban a megvillanásban, amelyben Mózes végre (80 év után) magára talál: a saját mózesi identitására.**

V. Isten a pátriárkák számára „él", „elohéj", „eloáh", „elóhim", Mózes számára – mint már láttuk – a nevét is megadta: JAHVE. S ez a név felmérhetetlen többlet is: az EGÉSZEN MÁSSÁG „emlékeztető neve".

Abban az időben minden népnek voltak (hasonló vagy máscsengésű nevezéssel) nemzeti „él"-jei (istenei), Mózes óta Izrael Istene bizonyult annak az Egyetlenegynek, Aki nemcsak szám, nemcsak egységesítő tényező egy poliralizált világképben, hanem **tevő, ható „Despota" is** (Apcsel 4:24d), **Aki szolgálata alá rendeli a Neki engedő hajlandóságát, és ügye javára transzformálja a Vele ellenkező lázadását.** Hatalmának az egyik főcélja a szabadítás (külső-belső értelemben egyaránt). Ezért jelent a JAHVE név színvallást. Mózes utóda Jehósua (Jáhósua): „JAHVE szabadít meg" sűrített neve.

Később, hogy Ákháb király államvallássá teszi – felesége ösztönzésére – a Baál-kultuszt, akad egy próféta, aki szembehelyezkedő hitvallása jegyében felveszi az Élijahve-nevet: az Én Istenem JAHVE. S attól kezdve ez a név a

Teremtő-azonosság, az Isten-azonosság jegye. Gábriel meghagyja Máriának, hogy fiát Jehósuának (Jézusnak) nevezze el.

No de miért csak Mózessel kezdődik el a JAHVE név „pályafutása”? **Mert Mózessel kezdődik el az az üdvkorszak, amelynek a végcélja a világ (valóságos) megszabadítása: az Izrael-történet ennek a világraszóló illusztrációja** – mind a rabok, mind a fáraók számára. **Ez a Mózes-történet ötödik Isten-nóvuma.**

VI. Mózes azt hiszi, hogy Midján földjén otthonra talált, a helyén van. Igazat hisz: befogadták, állást és **sátrat** kapott, családot alapíthatott főrangú feleséggel, aki őt két egészséges fiúgyermekkel ajándékozta meg. **Helyén volt Mózes, de nem az igazi helyén**. Hogy az ember valóban „a” helyén van, akkor derül ki, ha személyisége identitásának a tudatérzetére „bukkan”. A SZÓLÓ nem a mi téridőiségünkben van „otthon”, a Maga „túlisága” a jellemzője, de amikor kegyelmi kapcsolatába iktat minket, nem a „túliságába” emel, nem kiemel minket e világból, hanem **belehelyez ebbe a világba**: ezen a világon belül oda, ahol az igazi helyünk van. Következésképp’: **vagy** megerősít abban, hogy az igazi helyünkön vagyunk, **vagy** az igazi helyünkre tesz a nem-igaziból. **Ez a Mózes-történet hatodik Isten-nóvuma.**

VII. Az Exodus 4:24-26 magyarázata sokaknak okozott már fejtörést. Ha Cippórára gondolok, gyarló utókoriként is lélekben kezet csókolok neki: az asszonynak, aki midjánita létére annyira empatikus volt férjével, annak eszmeiségével és küldetésével, hogy tudta, mit kell tennie a kritikus helyzetben. CSAKHOGY nem Cippóra-himnuszt kell zengenem most, hanem megkeresnem **a Mózes-történet hetedik Isten-nóvumát. Azt, hogy attól, akit a SZÓLÓ szabadító feladattal bíz meg, következetességet követel meg, s időben figyelmezteti, milyen végzetes a következetlenség – akár nagy, akár kisebb ügyről van szó.** Ez az eset rányomja bélyegét a Vezér egész további magatartására. Mintha csak tudta volna, hogy az ő pneümális identitásának

bizonyosságával indul meg az a pátriárkák idejében még nem időszerű, de az ő idejében már szükségszerű törekvés, amit a „sokak” (poly) közös életbázisa (polisz) létesítéséért, fenntartásáért, kibővítéséért kell eredményessé tennie.

E törekvés közismert neve a politika, a vele való tudományos foglalkozás a politológia, amelynek a Kijelentés alapján történő gyakorlása a **bibliai politológia**. Mózes óta tudjuk, hogy tömegeket érint, de egyén az irányszabója (esetleg társult egyének), s döntő tényező, hogy az egyén (és társa) személyiségi azonosságát megtalált küldetésbetöltő-e vagy pedig paranoiás, beképzelt, aki démoni szuggesztivitással vezet népeket újabb rabságba.

Ábrahám, Jákób, Mózes és a még ezután sorra kerülő személyiségek vizsgálatakor várható volna a személyi azonosság = pneümális identitás fogalmának a meghatározása. Tudomásul veszem – mondta e kézirat olvasója, miután véleménykérés céljából megkapta és elolvasta -, hogy a saját azonosságunk titkának nyitja nem nálunk (embereknél) van, de ha Isten felfedte, akkor mindent tudunk magunkról. Nemde?

Elsőként olvasó barátom további kérdéseiből kellett észlelnem, hogy amiről szó van, azt az európai gondolkodás örököse az európaiság sínpárjára helyezetten képes csak elképzelni. Holott az identitás nem villamoshoz, hanem szabadon futó autóhoz hasonlítható. Kérdezőm rugalmassága addig terjedt, hogy kész lett volna mind a klasszikus, mind a modern európaiságot fogadni el „sínpárnak”. Csakhogy az identitás-meghatározás „autója” egyikbe sem szoríthatja be magát. **A klasszikus európaiság** tartalmiságát a görög-római idealizmus és az ettől megfertőzött, egyben megrontott „keresztény” filozófia adja, s persze ennek az etikája. Eszerint az ember jó vagy gonosz, becsületes vagy becstelen, szorgalmas vagy lusta, együttérző vagy részvétlen, okos vagy buta, haza- és néphű vagy áruló, és így tovább: folytatnám az idealista moralistának a „digitális” sablonjait, akinek a nyugalmát is biztosítja, ha ősrégi (kényelmes) sínpáron tudhatja, értékelheti magát és embertársát.

A modern európaiság képviselői felismerték, hogy az idealista-moralista sablonok „anyagából” lerakott „sínpár” nem reális, nem teherbíró, hiszen csak jó, csak szorgalmas, csak ép vagy csak tévedő ember nincs, ezért a filozófiai idealizmus nyersanyagát a pszichológia „kohójába” helyezte és az ember-meghatározás számára az így nyert alakzatokat használja fel. Ilyen alakzat egy-egy alkat-típus, archetípia. A Szondy-tesztek értékelő feldolgozásakor találkozunk az „Ábel-típus”, a „Kain-típus” (Freudnál az „Oedipusz-komplexus”, az „Élektra-alkat”, stb.) említésével. Persze ez is „sínpár”, de valóság-látszattal „felszerelve”. És jobb lehetőség a manőverezésre: a pszichológus nem azt állapítja meg, hogy az értékelt személy **egyensúlyban** van, hanem azt, hogy **egyenlő arányban van jelen nála mind a Kain-, mind az Ábel-motívum**.

Kérdés: tudunk-e akár a klasszikus akár a modern európaiság nyelvén felelni a kérdésre: kicsoda Mózes, milyen ember Mózes (vagy bárki), aki már tudja magát?

A Bibliai Kijelentés elsődleges célja, hogy Isten emberi fogalmak szóöltözetében közölje, Ki Ő, milyen Ő? Ezt pedig úgy teszi, hogy közli, mit tesz, mit hogyan tesz, mit miért (mi okból és mi célból) tesz. Mondhatni: folyton tesz, tesz, tesz, tesz, és folyton tesz. Nála a SZÓ is tett, a héber nyelvben a **„tenni” és a „szólni” azonos ige**: **„dábar”,** s csak a fordító belátása dönti el, hogy – az értelmi összefüggésre figyelve – a „dábar”-t mikor fordítja „szólnak” vagy „tesznek”.

Isten: folytonos ok- és célszerű mozgás, mozgatás, teljesítés. Az Ő csendje is telítve van cselekvéssel, és az Ő világmozgató cselekvését is áthatja szeretetének (eredeti nyelv szerint: szerelmének) teremtő, feloldó, megoldó, engesztelő, elintéző csendjével. Aki emberré lett Kivetülésének, az ÁCSNAK a három évét az evangéliumokban igazán empatikusan „nyomozza”, élete egyik nagy felfedezéseként jön rá, hogy valóban Isten-Testesülés: éppen „az”, „olyan”, „úgy” és „azért” tesz, szól, hallgat, mint aki, amilyen, ahogyan és amiért az

Isten. Ő valóban mondhatta: „Aki látott Engem, látta az Atyát,”… „Én és az Atya egy vagyunk”,… „Az Én Atyám mindez ideig munkálkodik, Én is munkálkodom”…

Igaz, Istenről és testetöltött Önközléséről a Bibliában vannak jelzők is (szent, jóságos, irgalmas, szabadító, igazán ítélő, nem személyválogató), **de nem ezekben manifeszt Ő, hanem a „DÁBAR”-jában** (nem szólva arról, hogy a bibliai istenjelzők fordításában, de főként a magyarázatában az eredeti héber jelentés helyébe a magyarázók az idealista-tomista tartalmat csempészik).

Arra a kérdésre, hogy ki, milyen Mózes (meg a többi), az identitást nyilvánító felelet nem a banális jó-rossz, okos-buta, hű-hűtlen, szelíd-vad stb., hanem hogy: **eleve küldetésért teremtett személyiség**, **akiről** a határozat személyre (névre) szóló, **akinek** el kell jutnia oda, hogy **személyes és konkrét** küldött voltával szembesüljön, vagyis hogy **találkozzon** KÜLDŐJÉVEL, Aki éppen olyan sajátosan más, mint az alma, körte, dinnye, paradicsom, káposzta, sertésszalonna, lazac (annyira sajátos mindenik, hogy bármilyen alaposan írja le egy tudós – például – az őszibarackot, leltározva minden elemét, **csak ebből** senki sem tudja meg, aki még nem evett, milyen az őszibarack íze, zamata).

A küldetésbetöltés sajátossága az identitásnak egyik a priori eleme, de hozzátartozó értékmérő jelleg az identitás felismerésének nyomán (vagyis hogy megtudom, kicsoda vagyok én) a küldetés-betöltés **hűségessége**, és az a **mód**, ami identitásomból és újabb Istenfelismerésemből következik.

Baj volna, ha a küldetést bárki is azonosnak venné (kenyérkereső) foglalkozásával, de az is baj lenne, ha a kettőt egymástól elszakítottnak vélné; mégis – hogy a mi küldetésünket, a hozzá hű magatartásunkat identitáslényegként illusztráljam – egy párbeszéddel zárom ezt a részt.

I. Beszélő: A mi orvosunk igen finom, udvarias, sőt kedves ember. Öröm vele beszélgetni.
II. Beszélő: Jó érzés akkor hozzáfordulni, ha a családban valaki beteg.

I. Beszélő: Nem hozzá megyünk, hanem a szomszéd falu orvosához, ő kitűnő szakember és nagyon lelkiismeretes.
II. Beszélő: És kedves is?
I. Beszélő: Nem ez a jellemző rá. Kifogástalan a modora, de nem afféle társasági lény.
II. Beszélő: Miért kell egy orvos: azért-e, hogy kedves legyen vagy azért-e, hogy gyógyítson?
I. Beszélő: A kérdésben a felelet.

Nem szeretném, ha ez a hivatási-foglalkozási illusztráció az olvasóban szimplifikálná az identitás fogalmának tartalmiságát, hiszen azonosságunk tudatának, magunk-megtalálásának a dimenziói számlálhatatlanok: akinek része van benne, annak a belső világa valósághűen – aszerint, hogy ki ő – **átrendeződik**, viszonyulásrendszere gyökeresen megváltozik és még a külső megjelenése is más lesz, mint ami volt.

4. ÉZSAIÁS

Az „ÉZSAIÁS KÖNYVE” három prófétai mű gyűjtőneve (mint pl.: MÓZES ÖT KÖNYVE). A három műnek – bár egészen más történelmi szakban „születtek” - egybefogó üzenetét éppen a név jelentése közli (Jesaia = JAHVE megszabadít; a „ja”, „je” változat azonosan JAHVÉT jelez). A bibliai szöveg nyelvi-történeti vizsgálói elfogadják, hogy a könyv **első 39** fejezetének emberi szerzőjét valóban Ézsaiásnak hívják, őt ezért – a másik kettőtől való megkülönböztetésként **Proto-Ézsaiásnak** (Első Ézsaiásnak), a 40-54-ig terjedő fejezetek szerzőjét **Deutero**-Ézsaiásnak (Második Ézsaiásnak), az 55-65-ig terjedő fejezetek szerzőjét **Trito**-Ézsaiásnak (Harmadik Ézsaiásnak) nevezik. Mivel e tanulmánynak nem Bibliamagyarázás a célja, nem élek a

különbségtevés nevezési lehetőségével, mert csak a **6.** fejezet első tíz versével lesz dolgunk, tehát elég, ha az Ézsaiás nevet említem minden sorolás nélkül.

A sorolásról még annyit, hogy Ézsaiás Kr. sz. e. **765**-ben született és 25 éves korában, Kr. sz. e. **740**-ben részesült prófétai elhívásban, a Másodiknak nevezett Kr. sz. e. **600**-ban, a Harmadik nem sokkal a Második után működött. Annak, hogy Ézsaiást és Jeremiást közös fejezetben idézem meg, jóllehet az utóbbi körülbelül 120 évvel később született, és mindegy 140 évvel később szolgált, az az indoka, hogy mindkettő személyiségi azonosságának van olyan vonása, amely – az időtávolság ellenére – közös.

ÉZSAIÁS a próféciái öt fejezetén át harmadik személyben beszél magáról, próféciái minden személyességet kerülnek, ám **a 6. fejezet megtöri ezt a közlési módot**, Ézsaiás egyes szám első személyben szól. Míg Mózesnél megismerhettünk sok személyes előzményt, Ézsaiásról úgyszólván semmit sem tudunk: azt sem, hogy miután öt fejezeten át, ömlik ajkáról a SZÓZAT ihletett tolmácsolása, mi lehetett az az ok és cél, ami miatt, és aminek az érdekében kellett átmennie a 6:1-10 szövegében közölteken.

Idézem ezt a szöveget:

> „Uzzijjá király halála évében **láttam** az Urat („Ádonaj”) magasra emelt trónon ülve. Palástja betöltötte a templomot. Szeráfok álltak Mellette, mindeniknek hat-hat szárnya volt: kettővel arcát takarta el, kettővel lábát fedte be, kettővel pedig lebegett. Így kiáltott egyik a másiknak: ’Szent, szent, szent a Seregek URa (JAHVE CEBAÓT), sugárzódása tölti be a Földet’.
>
> A hangos kiáltástól megremegtek a küszöbök eresztékei, és füsttel telt meg a templom. És **mondtam**:
>
> ’Jaj nekem! Elvesztem,
>
> mert tisztátalan ajkú férfi vagyok
>
> és tisztátalan ajkú nép közt lakom,

mégis a Seregek Urát, Királyát (a JAHVE CEBAÓT Királyt) saját szemeimmel láttam’.
De hozzám repült az egyik szeráf, kezében parázs volt, amelyet csípővassal vett le az oltárról és számhoz téve ezt mondta:
’Így igaz: azáltal, hogy ez megérintette ajkaidat,
bűnöd el van véve,
vétked meg van bocsátva’.
És meghallottam az Úr („Adonaj”) hangját, mondván:
’Kit küldjek el, ki megy el nekünk?’
És mondtam:
’Itt vagyok én, engem küldj el!’
És mondta:
’Menj, és mondd meg ennek a népnek:
Hallván halljatok, de ne értsetek,
látván lássatok, de ne fogjátok fel!
Tedd érzéketlenné e nép szívét,
tedd süketté a fülét és kösd be a szemét,
hogy ne lásson a szemével,
ne halljon a fülével,
ne értsen a szívével
és megtérve se gyógyuljon meg’.”

A 6:1-10 szövegének a lefordított szövegében – miként az új magyar protestáns Bibliafordítók – írásban az „ÚR” írásmóddal jelzem, hogy az eredeti héber szöveg mikor említ JAHVÉT, vagyis „Isten”-nevet és mikor csupán a Mindenható Úr-voltát jelzi? Az utóbbi esetben zárójelbe tettem a héber „Adonáj” szót, amely tulajdonképpen nem „Uramat”, hanem „Uraimat” jelent (rejtélyes, hogy miért; a keresztény sejtés szerint a Szentháromság előjelzése.)

A JAHVE név valójában lefordíthatatlan, ezért nem volna szabad lefordítani, minden fordításban a JAHVÉNAK érintetlenül kellene maradnia. Hogy mégsem ez történik és a sokkal-sokkal kisebb jelentőségű ÚR szóval pótoljuk, annak megvan a hagyománytörténeti magyarázata. A rabbinusi hagyomány forrása a Tízparancsolat egyike: „JAHVÉNAK, a te Istenednek a nevét fel ne vedd felelőtlenül (hiába), mert nem hagyja azt JAHVE büntetés nélkül, aki az Ő nevét könnyelműen (hiába) veszi fel”. (Exodus 20:7) Féltve a híveket a NÉV felelőtlen használatától, elrendelték a mesterek, hogy Izraelben soha senki se vegye ajkára a „háromszor szent nevet”, s ha a szentszövegben találkozik vele, helyette az „Adonáj” pótszót mondja ki hangosan. Az Ótestamentum görögre fordítói ezért mellőzték a NEVET, és az Adonájnak a görög megfelelőjét használták, az ÚR szót. Ezért került a Szeptuaginta=LXX. (az Ótestamentum görög fordítása) szövegében a JAHVE neve helyébe a Küriosz (ÚR). Az európai fordítók általában a könnyebbnek vélt LXX-t fordították nemzeti nyelvükre, így került a JAHVE helyébe az ÚR szó (Küriosz), amely azért se méltó a JAHVÁHEZ, mert ez a megszólítás illetett meg akkor minden valamire való fejedelmet.

Hasonló a története a JAHVE CEBAÓTNAK, mert nem a Seregek Uráról szól, hanem a győzelmet eldöntő Mindenhatóról. A Seregek Ura minden hadsereg saját parancsnoka, aki irányítja a harcot a győzelemért, de nem Ő dönti el, kudarc lesz-e vagy győzelem, a JAHVE CEBAÓT pedig éppen ezt dönti el **szuverénül**.

Kommentárom

Ha a tudósok nem tévednek, Izrael egyiptomi kivonulása Kr. sz. e. 1335. március 29-én csütörtökön kezdődött el, Ézsaiás prófétává avatása Kr. sz. e. 740-ben történt, tehát 595 évvel (mintegy hat évszázaddal később). Merőben más a szituáció. E hat évszázad alatt ment végbe – Józsué irányításával – a

honfoglalás, majd az ún. ihletett bírák kora (sok harccal az izraeliek és a palesztinok, azaz a filiszteusok meg más népek között), Sámuel markáns irányítása, majd a királyság a benjáminita Saullal kezdve, a birodalomalapító Dáviddal, a templomépítő Salamonnal folytatva, és végül Izrael ketté válása (érdekes módon a lázadó tíz törzs nevezi magát Izraelnek), és a kanonikus (mert Jeruzsálem–centrumú) Izraelnek, amelyhez már csak Júda és Benjámin törzsei tartoztak, külön története.

Ézsaiás korának természete, légköre, problematikája egészen más, mint a mózesi időké és viszonyoké. Többek között azért is, mert a nép ellensége nem egy „kívülálló" Egyiptom, hanem maga a nép. A politika nem szimplifikálható egyetlen külső hatalomra: bonyolult nemzetközi szövődöttség mérgezi az életet. Belehat a belső népi viszonyokba aszerint, hogy ki-ki milyen nemzetközi orientáció híve (körülbelül úgy, mint a magyar történelmi múlt kuruc-labanc, illetve közelmúlti németbarát-angolbarát, szovjetbarát-nyugatbarát, kapitalista-szocialista viszonylataiba).

A mi első kérdésünk: Vajon milyen előzményből kerül Ézsaiás abba a különös, szinte abszurd létképbe, amelyet a 6:1-10 rögzít és elevenít meg számunkra? Ezt az előzményt leghitelesebben az első öt fejezet tartalma hozza elénk.

Az erkölcsiség Sodomát és Gomorát asszociálja. Ami a **külső**ségeket, a vallásoskodást, az áldozat-bemutatást illeti, a többség „korrekt", de **belül** romlott. Szexuális szabadosság, a jogszolgáltatás kijátszása, a megvesztegetés közegyezményes elfogadása, a gyengék kiszolgáltatottsága, az otthon vagy a titkos baráti közösségekben űzött bálványimádás, okkult machináció, a női hiúságot kielégítő divatőrület, a vagyonukat folyton és a többség rovására növelő gazdagok luxusa, dőzsölése, a vallási és egyéb spekulációkkal játszadozó, valójában felelőtlen okoskodók fölényeskedése, az erkölcsi értékek relativizálása jellemző arra a Júdára, amelynek Uzzijjá a királya.

JAHVE leleplező, kemény intelmét felváltja időnként a gyengéd, atyai hang, a megtérőkre váró béke-korszak és egy „egészen más” Jeruzsálem-helyzet ígérete: mindhiába. Az öt fejezet befejezése már több, mint fenyegetés. Felhangzik a HAT JAJ szózata, amely politikai ÜZENETBE torkollik. JAHVE „jelt ad egy távoli népnek, Magához szólítja a Föld végéről, s az sietve, gyorsan ott terem. Nem lesz közte fáradt és botladozó, nem szunnyad egy sem, és nem alszik, nem oldódik meg derekán az öv és nem szakad el a saruszíja. Nyilai élesek, minden íja felvonva. Lovainak patája mintha kova volna, kerekei, mint a forgószél. Ordítása, mint az oroszláné, - ordít, mint az oroszlánkölykök, morog és zsákmányt ragad, elviszi menthetetlenül, rámordul azon a napon, mint a morajló tenger. **Ha rátekint valaki az országra, sötétséget és nyomort lát, a világosság sötétséggé lesz a viharfelhőktől.**” (5:26-30)

A második kérdésünk: miért volt szüksége Ézsaiásnak arra, hogy a 6:1-10-ből ismerhető létképbe kerüljön, és átmenjen az ebben lejátszódó avatási aktuson? A felelet erre nem egyszerű. Megtudhatjuk belőle, hogy az emberi személyiség anélkül is lehet hűséges ÜZENET-közvetítő, SZÓZAT-tolmács, hogy ő maga már tudná magát; azt, hogy ki ő. Mózesnél azzal kezdődik, hogy megtudja, ki ő, **Ézsaiásnál a kezdet még „csak” isteni igénybevétel**. Mózest a SZÓZAT szabadítandó népéhez **kapcsolja**, Ézsaiást e néptől **elkülöníti**, hogy – végül is e nép megmentésére – felhasználhassa. Mózes semmit sem lát, „csak” **hangot hall**, Ézsaiás szinte észbontó **látványban részesül**, csak ő ismeri meg a szeráfokat (azokat a transzdimenziós személyiségeket, akik afelett őrködnek, hogy a KIJELENTŐ egyszerre legyen ismerhető és ismerhetetlen, felfedő és küldő, a választott pedig téridői korlátozottsága ellenére **elviselhesse** a találkozást az ELVISELHETETLENNEL.

Uzzijjá király haláláig Ézsaiás betölthette küldetését azonossága ismerése nélkül, de ami Áház király uralkodásától vár rá, ahhoz tudnia kell magát, és többet kell tudnia Küldőjéről is. Témánk nem kívánja meg, hogy a 6:1-10 részletes taglalását vállaljuk. Elég, ha utalunk a 3. versre, amely a SZÓLÓ

identitását fedi fel, mintegy igazolja, hogy a létkép élményében részesülőnek **ne legyen kétsége** afelől, Kivel találkozott.

Nyilván feltűnik, hogy a szeráfok szózatában a „kábód” héber szót nem „dicsőségnek”, hanem „sugárzódásnak” fordítom. Azért, mert elsősorban sugárzódást jelent (miként a görög „doxa” is), másodsorban ragyogást, harmadsorban túláradó hatalmi pompázódást. Az Exodus 33:18. 22-ben Isten Mózesnek az Ő SZEMÉLYISÉGE sugárzódását mutatja meg erősítő bizonyságként, ezért amikor Mózes lejön a Hóreb hegyének Szináj nevű csúcsáról, annyira sugárzódik (az arca), hogy a nép képtelen elviselni, lepellel kell eltakarnia magát (Exodus 34:29-35). A dicsőség (latinul „glória”) szó a kérkedő hiúság képzetét társítja elménkben (Madách Imre: Az ember tragédiájában ezt adja a Sátán szájába), holott valami olyanról van szó, ami a mai fizika (atomfizika) alapfogalma is: az anyag = energia, az energia = sugárzódás. Sugárzódás az atom. Különböző módozatban: fényként a foton, energia-együttesként proton, elektron, neutron stb. elemi elneveződéssel. Így hát a téridőiség alapzatát képező sugárzódás érvényesül az atomon belül és „kívül”. A teremtés azzal kezdődött, hogy Isten kimondta, „legyen sugárzódás és lett sugárzódás”. Logikus, hogy a Háromszor Szent „sugárzódása tölti be az egész Földet”. (Természetesen az a sugáródás, amely az atom tartalma, nem azonos a személyiség sugárzódásával, de nem az előbbi az utóbbinak, hanem az utóbbi az előbbinek a forrása, keltője.)

Ézsaiás jajveszékelésének **két** oka van, az **egyik** tőle teljesen független, a **másik** már nem ilyen. A független ok **a rémület** a sugárzó Isten közelségétől, hiszen ez a közelség a Mindenható Személyisége és az Ő sugárzódása miatt egyaránt veszélyes. Az édeni közvetlenség megszakadása folytán az emberi személyiség szellemi „hordereje” majdnem teljesen elveszett. Földi példával illusztrálva: tudjuk, hogy a köztünk élő kivételes képességű személyiségeket, zseniket akkor is alig-alig képes elviselni a környezete, ha történetesen nem jár

zsenialitásukkal szeszélynek tűnő túlérzékenység, vagy ehhez hasonló ingerlékenység: a **jelenlétük önmagában lehengerlő**. Hát akkor mit gondoljunk a világokat teremtő Személyiség jelenlétéről?!

A sugárzódásra is bőven kínálkozik illusztráció: lehet ugyan Jupiter-lámpák fényében is élni ideig-óráig, de ha fényerejük túllép bizonyos határt, megvakítja az embert. (Akik csak azért ateisták, mert még nem látták Istent, nem kételkedniük, hanem **hálát adniuk kellene**: Isten szeretete kíméli meg a **közvetettség** állapotában levő embert az Ő közvetlen jelenlététől.)

A próféta jajgatásának a másik oka, hogy ő és az ő népe **tisztátalan ajkú**. Iszonyúan gonosz és ízléstelen dolog a káromkodás vagy a mocskos beszéd, de ebben a szövegben a „tisztátalan" nem ezt jelenti. Lehet, hogy az előző évszázadokban ezt nem értették meg úgy, mint ahogy mi értjük meg a XX. században, amely a beszéd dezavuálásának, lejáratásának, felhígulásának, a szó értékvesztése mélypontjának a százada. **Amikor a közlés nem az eligazítás, hanem a félrevezetés eszköze**, mégpedig azzal a bonyolultsággal, hogy a közegyezményes fogalmak tartalmát kihüvelyezik és az eredeti helyébe más tartalmat csempésznek (például a béke = alattomos felkészülés a háborúra; a vita = mindenki fejet hajt és ugyanazt mondja; a haladás = gondoskodás a zsugorodásról; a vallásszabadság = a felekezetek szabadságának megszüntetése; a kritika = a felettes véleményének, tettének harcos helyeslése; a függetlenség = a bíró független az igazságtól, mert a hatalomtól függ, - és így tovább. Új szótárt kellene róla szerkeszteni, bár az is hamar elavulna).

Ézsaiás próféciái (az 1-5 fejezetekben) mentes ezektől, tiszta isteni ÜZENET-közvetítés, de – valószínű, hogy – a magánéletben ő sem volt mentes kortársai (lelki visszaélés-szülte) beszéd-káoszától, amely biztos jele egy társadalom szétbomlásának. A tíz törzs (az északi ország) társadalma már oda jutott, hogy nem lehetett rajta segíteni, Kr. sz. e. 722-ben, Ézsaiás avatása után 18 évre fogságba került, és, mint ilyen soha többé nem tért vissza a Szentföldre,

de Júda még megmenthető, még megkapaszkodhat, ha akad valaki, aki odanyújtja neki Teremtője mentőkötelét.

Feltűnő, hogy Ézsaiás ajkát érinti az oltárról leemelt égő parázs, ő mégsem adja jelét, hogy az fájdalmasan megégette volna. A szeráf deklarálja a tényt, hogy „Így igaz: azáltal, hogy ez megérintette ajkadat, bűnöd el van véve, vétked meg van bocsátva". Nincs szó bocsánathoz szükséges bűn- és vétekáldozatról, mert – tudja meg végre Ézsaiás, hogy – amit ő vétett privát beszédében, **az kortársaitól ragadt rá, ő nem az, aki a beszéde volt itt-ott, személyisége nem azonos ezzel a rossz tapadvánnyal**: ő valójában az elvett bűn – és vétektapadvány nélküli ember: **az egyetlen**, akinek – a tapadványától történt megszabadulása után fel lehetett tenni a megcélzott kérdést: „Kit küldjek el, ki megy el nekünk?!". **Ézsaiás személyisége a parázsérintés után a valódi személyiségi identitásról történt meggyőződése által fel van szabadítva arra, hogy jelentkezhessen: „Itt vagyok én, engem küldj el!"** Hová, miért? A néphez. Egy közvetlen, **azonnali** megbízatással és egy későbbi küldetéssel Júda királyaihoz. **Azért, hogy mint a sötétenlátás profétája világosságot gyújtson számukra.**

Hogyan?

(A) Bizarrnak tűnik, mégis állítom, hogy vannak bibliai szövegrészek, amikben Isten iróniája (ironikus humora) nyilvánul meg, s így nézve válnak érthetővé. S ha már ezt a bizarrságot emlegetem, a megoldáshoz (a szöveg szemantikus tartalma felfedéséhez) bizarr módszerrel közeledem: a szentszöveg parafrázisát hozom olyan saját fogalmazásomban, amelyet leginkább célszerűnek vélek. (E tanulmányban már itt-ott éltem ezzel a módszerrel a megértetés érdekében.) **Mintha** a közvetlen, azonnali feladatot így közölte volna az ÚR SZAVA:

„Láthatod, Ézsaiás, hogy nem éned tartozéka a tisztátalan (tisztázatlan) beszéd, mert te valójában tiszta és nyílt, egyenes beszédű ember vagy, így

szóltál népedhez is prófétaként. Felejtsd el, mert **elvettem tőled**, amit közeged hatására tisztátalanul mondtál! **Még az emlékeid között se tűrd meg.**

De most – mint egyenes ember – vállald el parancsomra és ÜZENETEMKÉNT a fordított beszédet. Éppen azért, mert néped az egyenes beszédet fordítottan érti, vagy ha jól érti is, közömbösen elnéz felette. Ha azt mondanád: „Hallván halljatok, hogy értsetek, látván lássatok, hogy ismerethez jussatok", fanyar mosollyal mennének el mellőled, hiszen mikor kuplét énekelve csődítetted magadhoz őket, azt ugyan meghallgatták (Ézsaiás 5:1-7), a fabula ellen nem volt kifogásuk, de amikor a HAT JAJ-ra tértél, kezdtek igazán nevetni, és faképnél hagytak, hogy csak pár reszketős öreg és ámuldozó gyermek maradjon ott.

Ha tehát az Én mentő szeretetemet akarod közvetíteni, **mondd az igazi mondandó fordítottját!** Mondd: „Hallván halljatok, **de ne értsetek**, - látván lássatok, **de ne fogjátok fel**! – **Tedd érzéketlenné** e nép szívét, - **tedd süketté fülét és kösd be a szemét**, hogy ne lásson a szemével, ne halljon a fülével, **ne értsen** a szívével, és **megtéretlenül beteg maradjon**." **Így talán felriad** és hallva ért, látva felfogja a valóságot, szíve érzékennyé válik, s megtér, hogy meggyógyulhasson! S ha mégsem, **add tudtukra, hogy szövetségemhez örökké hű maradok**, Ábrahám-Izsák-Jákób népe nem veszhet el, viszont bűngyűlölő szentségemen és igazságomon sem esik csorba: ítéletemet végrehajtom az engedetleneken „ad infinitum".

Az „infinitum": a s z e n t m a g . De hátha mégis meglágyul – Ézsaiás IGE-hirdetése nyomán – a nép szíve?! Isten azért küld vészes ÜZENETET, hogy el lehessen kerülni a vészt (lásd Jónás Könyvét!).

(B) Az is nyilvánvaló számunkra – főleg azok számára, akik a XX. század utolsó két évtizedében élnek -, hogy ha bonyolult egy kor, **bizarr módon** lehet (ha egyáltalán lehet) segíteni rajta, s nem a szája ízét véve íz-mintának. Nyilván Ézsaiás jól – nálunk jobban – ismerte Mózes népének problematikáját, s visszatekintve – talán úgy, mint mi – meg-megjegyezgette: könnyű volt neki,

mert ők azt hihették, hogy minden baj oka Egyiptom és a fáraó, s ha egyszer Izrael szabad lesz és hazája lesz, simán gördül boldog élete JAHVE és szolgái pásztorlása alatt; bezzeg nem sejtették, hogy **minden egyén és nép számára a legfőbb veszedelem sajátmaga**: rázúdul Egyiptom és fáraója nélkül valójának minden átkos-szitkos volta, vallásoskodó titánkodásának fenesége, amelytől nehezebb megszabadulni, mint hat Egyiptomtól és hatvan fáraótól.

Akik a népi – ez esetben izraeli identitásról olyan magától értetődően beszélnek, kevés eligazítást kaphatnának Ézsaiástól. Nem csupán azért, mert a magukat Izraelnek kinevező tíz törzsre a legjobb akarattal sem lehetne ráfogni izraeliséget, és az Istentől Izrael-folytonosságúnak tekintett Júda népére sem, hanem sokkal inkább azért, mert szinte **láthatatlan benne az a kisebbség** (melyből való Ézsaiás is), amely felett lebegne, amelyben hatna az az áldás, amely Jabbók révénél tette boldoggá a sántítva is reménykedő Jákób-Cselest.

(C) Ézsaiás identitása felfedésének és küldetése tartalma meghatározásának csak **első fázisa** volt, amit a 6:1-10 szövege ad tudtunkra. **A következő fázis a politikáé.** Asszíria a csúcshatalom akkor. Ellene akar támadó koalíciót szervezni Damaszkusz királya, Reczin és Észak-Izrael királya, Pekach. Harmadiknak Júdea királyát, Áházt akarják megnyerni. S mivel Áház nemet mond, kényszeríteni szeretnék, tehát közösen megtámadják. A hírtől megrémült mind Áház, mind a népe. A „logikus” lépés ilyenkor, hogy Áház III.Tiglatpilezer, Asszíria királya védelmét kéri a hatalmas túlerővel szemben.

„Akkor így szólt JAHVE Ézsaiáshoz: ’Menj ki… Áházhoz… és mondd meg neki: Légy óvatos! Maradj nyugton! Ne félj, ne lágyuljon meg a szíved e két füstölgő, üszkös fadarab miatt, az arámi Recinnek és Remálja fiának a haragja miatt!’” (Ézsaiás 7:3.4)

Ézsaiás ennek kapcsán évezreket átívelő próféciát közvetít (7:14-17), Áház „persze” nem hallgat rá, Asszíriához fordul. A próféta hűen tolmácsolta Áháznak és a népnek: „Ha nem hisztek, meg nem maradhattok”. (7:9c), - nem hittek és drágán fizették meg Asszíria „védelmét”.

Ezékiás, Áház fia uralkodásának tizennegyedik évében vonult fel Asszíria királya, Szenhérib, Júda összes erődített városa ellen és bevette azokat, hát következett, Jeruzsálem. Ebben a válsághelyzetben kérette magához a király a prófétát. **Ézsaiás (Proto-Ézsaiás) életében magasan kiemelkedő esemény ez.** Ézsaiás a „lehetetlenség” jegyében, a JAHVE iránt való MÉGIS-bizalom alapján kéri Ezékiás engedelmességét, **a hitre építő politikát, és Ezékiás hallgat az ÜZENETRE**. Bekövetkezik a csoda: Jeruzsálem megszabadul és mély barátság fűzi össze a királyt és a prófétát, pedig az utóbbi „nehéz ember”, mert KÜLDŐJE is „nehéz Isten”. Igaz: annak, aki bízik BENNE, gyengéd Atyja, terelő Pásztora, vigasztaló Ura.

Ézsaiás helyzetét könnyíti, hogy a király Kr. sz. e. 722-ben megrendülten szemléli a 10 törzsből álló, **többségi Pszeudo-Izrael** végzetét, ezért minden bálványt és pogány kultuszt felszámol országában, hogy ne járjon úgy, mint a 10 törzs JAHVE haragja miatt járt.

Később nem hallgat Ézsaiás politikai próféciájára, nemzetközi bonyodalmakba kerül, de a bálványimádásnak véges-végig ellensége marad. Ézsaiás – valóságos identitásának megfelelően – most már tiszta, egyenes beszéddel közli a boldog kifejletet, egyben súlyos ítéleteket is hirdető prófétálását.

A modern esztétika kifejezésével Ézsaiás – amikor megtudja magát és küldetését – barokkos Isten-képet ismer meg, s míg a pátriárkák a velük SZÓLÓVAL társalognak, Ézsaiás a világok urai URÁNAK a lenyűgöző látványával telik be, **nem „megbeszél”, hanem „közvetít”**. Olyan VALAKIT lát meg, láttat meg és imád, Akiről István vértanú ad megrázó élménybeszámolót megkövezése előtt. (Apcsel. 7:55)

5. JEREMIÁS

Könyve első fejezete (1-5, 7, 9, 10, 17-19) a próféta személyéhez intézett SZÓZAT kezdete, az identitás-folyamat indítása, életműve véges-végig identitás-keresés és identitás-találás sok-sok zökkenővel, mert időnként menekül is az identitás tudatérzete elől. Horizontális életvonulatának érdemes két rétegét számba venni: az egyik a történelmi-közegi, a másik a lelki, lélektani.

Mintegy száz évvel követi Ézsaiást, s ami nagy elődjében végzethirdetést kelt, az ő idejében már maga a végzet, amelyet meg szeretne előzni, de minden kísérlete kudarccal végződik. A közélet romlottsága szinte provokálja Isten ítéletét, őt, magát lelki összeomlással fenyegeti. Papi családból származik, de a papi sablontól iszonyodik. Hogy öröklődésből vagy nyomasztó élményekből származik-e túlérzékenysége, gyötrő félénksége, vágya az elvonulásra és a magányra, nem tudni.

Az első fejezetben hozzá hangzó Szózat az olvasóra is felfedezésszerű újdonságként hat. Kiderül, hogy egy-egy adott ember a személyiségi centrumában nem azonos azzal, aminek látszik genetikai vagy másból következő terheltsége miatt. A SZÓZAT lefejti Jeremiásról, mint burkot, mint lényegvalóságot beburkoló hüvelyt, mint afféle selyemhernyó-gubót, a saját maga és mások által „jól” ismert Áljeremiást, hogy a valódi láttassék.

Ez a fiatalember, aki a születését szerencsétlen esetlegességnek tartotta (tán testi gyengesége miatt), **megtudja**: „**Mielőtt** az anyaméhben megformáltalak, már ismertelek, és **mielőtt** a világra jöttél, Magamnak választottalak, népek prófétájává tettelek”. Több se kellett a minden nyilvánosságtól irtózónak! Jobb volt léte esetlegességének nyűgét, a céltalanság tudatát elviselnie, mint azzal a Jeremiás-magával szembesülnie, aki állítólag próféta (hiszen a próféta a nyilvánosság szent bohóca, aki körül botrány sűrűsödhet). Ő nem kifogást mond, mint Mózes, hanem az általa megélt Jeremiás-valóját helyezi szembe az Istentől Jeremiásnak tulajdonítottal. Nem kifogás, hogy járatlan a beszédben és

még fiatal, hanem a szerinte valósághű Jeremiás-portré felskiccelése. A válasz erre: „Ne mondd, hogy fiatal vagy, hanem menj, ahova küldelek, és hirdesd, amit csak parancsolok! Ne félj tőlük, mert ÉN veled leszek és megmentelek!”

Jeremiás számára ez a küldetés zsarnoki (hangot is ad ennek később, 20:7-10, 14-18), hiszen olyat kíván tőle JAHVE, amely egyéniségétől, örökölt vagy szerzett szorongásosságától idegen. Miért éppen ő vállalja ezt a küldetést, hiszen van nála sokkal alkalmasabb, idősebb, hívőbb és tapasztaltabb férfi?!! Hogy JAHVE az Ő mentő jelenlétét ígéri, nem annyira biztatás, mint inkább engedmény annak a félénk Jeremiás-imágónak, amellyel teljesen azonosult ez a kiszemelt fiatalember. De hát Jeremiáson ez sem segít. Elhiszi, hogy vele lesz JAHVE és - amint ígérte - megmenti, csakhogy az ő segítsége nem változtat azon a keserves valóságon, hogy **idegen produktumot kíván tőle**. (Tréfás illusztrációként jegyzem meg: hiába áll mellettem és védelmemre akár egész hadsereg is, ha az, amit kívánnak tőlem, képtelenség, hogy ti. játsszam el Amadeus Mozart: D-moll zongoraversenyét, amikor egyáltalán nem tudok zongorázni. Sőt: ha agyonlövéssel fenyegetnének, sem volnék képes erre.)

Jeremiás ellenállását nem lehet csökkenteni, hát áttörni kell. „**Akkor** JAHVE kinyújtotta kezét, megérintette a számat és így szólt hozzám: 'Lásd: szádba adom SZAVAIMAT, ma népek és országok fölé rendellek, hogy gyomlálj és irts, pusztíts és rombolj, építs és plántálj!... **Azért** hát övezd fel derekadat, indulj és hirdesd nekik mindazt, amit Én parancsolok! Ne ijedj meg tőlük, különben Én ijesztelek el előlük! Megerősített várerőddé teszlek ma téged, vasoszloppá és ércbástyává az egész országgal szemben: Júda királyaival, vezetőivel, papjaival és az ország népével szemben. Harcolni fognak ugyan ellened, **de nem bírnak veled**, mert Én leszek veled és megmentelek!' – így szól – JAHVE”.

Az áttörés kezdete **a száj** (e gondolatokat, érzéseket, szemléletet kifejező személyiség-szerszám) megérintése. Nem angyal, hanem Maga Isten a

MEGÉRINTŐ. Itt is változást jelent ez az aktus, de más természetűt, mint Ézsaiásnál. Jeremiás szája mindig tiszta, őszinte volt, mindig azt mondta, amit gondolt, érzett, hitt. Igen: **a gondolat, érzés és hit érintése ment végbe**, mert e hármasan eggyel volt baj. Amit hitt, érzett, gondolt magáról a saját tapasztalatai nyomán, az bizony tökéletesen valótlan. Jeremiás és visszajelzést adó környezete beugrott saját tapasztalati „statisztikájának", így alakult ki Jeremiásban **a hamis én-kép** (meg a környezetében is az Áljeremiás-látás.). Az áttörés nyomán a MEGÉRINTŐ „lesodorja az asztalról" a gátlásokkal gúzsba kötő, tapasztalatokra épített torzképet, lefújja azt a bénító varázslatot, amelynek a szuggesztiója tette visszavonult mimózalelkűvé azt, akitől valójában távol van ilyesmi, mert, „A" Jeremiás, e Jeremiás-Valóságnak a valódi képe az, amit a Szózat vetít tudata - és a mi tudatunk – „vásznára".

A döntés - bármennyire panaszkodik az isteni önkényre - Jeremiás kezében van; az, hogy hiszi-e, **elhiszi-e Istennek a róla kivetített kép valósághű voltát és elveti-e az eddigi (hibás) énképét?** E két kép ugyanis merőben különbözik egymástól, szinte egyetlen közös (azonos) elem sincs bennük. Olyan ez, mint a történelmi mesékben előforduló fordulat, amikor az egyszerű parasztszülők napszámos fiával közlik, hogy nem azok a szülei, akik felnevelték, hanem a császár elrejtett fia ő és a trón várományosa. (Hasonlót dolgozott fel Aranykoporsó c. regényében a zseniális Móra Ferenc). Ha Jeremiás hisz Istennek, megszabadul attól, akinek hitte magát, és már egyenes derékkal folytatja útját.

Jó hát tudni: - a valóságos identitásunk meg- és felismeréséhez is hit kell, hit és bizalom Abban, Aki közli: ez vagy te, és abban, hogy valóban az vagyunk, akinek megismertet velünk Teremtőnk; **az tehát, hogy hiszek Istenben és Istennek, egybeesik azzal, hogy hiszem és tudom a Teremtő által feltárt magamat.**

Mert:

- naivitás azt gondolni, hogy a SZÓLÓ akkor teremtette SZÓZATÁNAK megfelelővé Jeremiást, amikor szólt róla; hiszen nem hiába kezdi ÜZENETÉT a „már ismertelek” motívummal; a SZÓZAT világos célja, hogy az eladdig hibás én-képpel vergődő férfi megtudja valódi magát, vagyis a hibás én-képtől szabadulva az igazival töltse be rendeltetését;

- ostoba az az exegéta (hogy ki az, maradjon „örök titok”), aki szerint az idézett szöveg próféciája nem vált be, mert Jeremiásból sohasem lett népek és országok fölé rendelt uralkodó (1:10b); tényleg nem lett, de a SZÓZATBAN nem jövendölés van, hanem olyan prófécia, amely a leendő prófétának megrajzolja a valódi portréját, hogy küldetés-betöltése folyamán **ilyennek tudja magát**. Valóban úgy - azzal a biztonsággal - lépett fel pályája nyomán Jeremiás, mint egy csúcshatalom uralkodója, - ennyire elhitte Istennek, ki ő;

- Jeremiásról irreális lenne úgy gondolkodnunk, hogy az „áttörés” és az Istentől kapott valódi Jeremiás-imágó elfogadása nyomán már csak vertikális hatás-sávban élt, - szó sincs róla: feje búbjáig merült bele közben a horizontálisba; például ambivalenciától szenvedett, mert szenvedélyesen szeretett népének folyton ítéletet kellett hirdetnie, holott szíve szerint inkább arra vágyott, hogy örömkeltő közléssel vidámítsa meg;

- Isten parancsára vádolja népét, de közbenjár érte Gazdájánál; bizony: egyiknél (sem a népnél, sem az Istennél) sincs igazán „sikere”; egyik fórumot sem érti, s hogy Istent nem, azért van, mert Ő Isten, de hogy a népet sem, elcsüggeszti: „Szörnyű és borzasztó dolgok történtek az országban: a próféták hazugságot prófétáltak, a papok szeszélyesen hatalmaskodnak, **a népem pedig ezt szereti**, de mit tesznek majd, ha itt lesz a vég?!” (5:30-31). Üldözötté válik, mert hűségesen adta tovább Isten Szavát, s nem tapasztalja, hogy Isten bármit is tenne érte: „Te ismersz, JAHVÉM! Gondolj rám és fogd pártomat, állj bosszút üldözőimen! Ne légy tovább türelmes, mert elfognak engem! Tudd meg, hogy Érted szenvedek gyalázatot! Ha eljutott hozzám Igéd, én élveztem, Igéd vidámságot szerzett nekem és szívbeli örömet, hiszen Rólad neveztek el engem”

(15:15-16). Nem ismeri el, hogy mindaz az elhagyottsági érzet rajta Isten büntetése, mert bizony a küldetés-teljesítés közben „megbicsaklott”; a szemrehányó könyörgésre így felel neki Ura: „Ha megtérsz, megengedem, hogy újból szolgálatomba állj. S ha csak nemes dolgokról szólsz, mellőzve mindent, ami megvetnivaló, akkor mintegy szájammá teszlek. Nekik kell hozzád térniük és nem neked hozzájuk!” (15:19); s így tovább: óriási küzdelem jellemzi (Istennel, önmagával, népével) ezt a prófétaóriást: ráfizet, ha visszazuhan a régi magához, aztán felemeli a KAR, hogy visszataláljon személyiségi azonosságához, **s ilyenkor újraéli az első SZÓZATÉLMÉNYT (15:20.21.).**

Milyen Isten-vonás válik világossá vagy világosabbá Jeremiás identitásra-találása nyomán? Akarván felelni erre, először Jeremiás **személyére** kell visszatekintenünk. Mózesnél is találkoztunk azzal, hogy identitása küldetése felderítésekor derült ki nála is, a MÉGIS érvényesült, és az „annak ellenére, hogy” (németül a „DOCH”). Személyes adottságai és élete külső körülményei egyaránt ellentmondanak a küldetés-teljesítés lehetőségének, de nem létezett az a pszichikai akadály-sorozat, amely Jeremiás kora hatalmasai, és tévelygő népe felé üvöltött NEM-ét lélektani (személyes) okokból tenné indokolttá. Az a sajátosság, amely a bibliai antropológiát élesítetten teszi a profán embertantól eltérővé, Jeremiásnál válik kiemelten jelentőssé, az ti. hogy (ismét szájába helyezetten fejezve ki), amit erről mondandó vagyok: „Nem az vagyok, akinek és amilyennek tudom magam és ismernek mások, össz-jellemzőim számbavétele engem magamat esetleg léprecsalnának, és akadályoznák valós azonosságom biztos felismerését; természetem tulajdonságainak statisztikája áshatná meg téves önfelismerésemnek azt a vermét, amelybe zuhanva patologikussá válna személyiségem”.

Jeremiás egyben arra is intő jel, hogy a mi valóságos, hiteles személyiségi identitásunk csak Istentől tudható meg, Nála van elrejtve („Krisztusban elrejtett élet”), de nem általában Nála, hanem az **elhívó** (Magához hívó), és az **elküldő**

(máshoz irányító) Istennél. Az, hogy „Ki vagyok én?”, a küldetésemkor válik számomra ismertté (**nem teljesen** ugyan, mert a téridőiségből hiányzik a teljesség, ebben csak a Jelenések 2:17c-ben jelzett „fehér kövecske” megjutalmazottai részesülnek). A kérdés - amely először (látszat szerint) – nem Istenre, hanem az emberre irányul, hogy: eszerint nincs nekünk, személyiségünknek küldetéstől független jellemzőnk? Vagyis az „csak” a mi énünk „titka”, hogy ilyen vagy olyan megbízást kapunk, s azt teljesítjük? Megértjük, hogy a „nem tudok beszélni, mert fiatal vagyok még!”-re az isteni válasz, hogy „prófétámmá tettelek, stb.”, de hát, ha nincs ellenvetés, vagy ha az ellenvetést Isten elutasítja, csak az lesz identitásunk alapja, hogy „népek és országok fölé rendellek”, (vagy Mózesnél: Vezesd ki Izrael fiait Egyiptomból!), és semmi több?

Ismételhetném, amiről Mózesnél volt szó, hogy aki sejti, mit jelent a gyakorlatban az isteni megbízás teljesítése (egyébként „meg van írva”), az megérti mennyire jellemző ez Mózesre, Ézsaiásra, Jeremiásra és **mindenkire**. De most mélyebbre kell hatolnunk, mert csak így remélhetjük, hogy Jeremiás identitás-tisztázása nyomán az Isten-Személyiségről is „újat” tudhatunk meg. Azt, amit a Máté 5:48, Héber-Levél 6:1 fordítása „tökéletesnek” (németül: vollkommen-nek, angolul „perfect”–nek) nevez, az eredeti görög szó: „teleiosz”. Szerencsére Dr. Kiss Sándor: Újszövetségi görög-magyar szómagyarázata (Református Konvent Sajtóosztálya, Budapest 1956.) „teljes”, „nagykorú” fordításban hozza, és csak harmadikként említi a „tökéletes” jelzőt. A „teleiosz” a „telosz” névszó származéka, jelentése: vég, cél, főcél, stb.

Itt is azzal az egyházi hagyományossággal találkozik az ember, amely a félreérthetőség elkerülhetőségéért se hajlandó változtatni, tehát így hangzik fel a Máté 5:48: „Ti tehát legyetek tökéletesek, mint ahogy a Mennyei Atyátok tökéletes”. Eszerint az ember - ha nagyon akarja - olyan tökéletes („perfect”) lehet, mint az Isten. Bizony: ostobaság ez a javából, mert szó sincs ilyen emberi perfekcióról a Szentírásban. Igaz, nem könnyű jó, megfelelő fordítást találni,

csupán meg kell kísérelnünk a jelentés megközelítését. A „vég” és a „cél” fogalma egybeesik, ugyanis a hellén sportszemléletben adva van a cél, s ha elérjük a célt, befejeződik a futás, vége van. **Így hát nyugodtan használhatjuk csak a „cél” fogalmát, mert azonos itt a „vég”-évl.** A Máté 5:48 szövege ilyen tartalmisággal telített (mint Jézus hegyibeszédének összefoglaló záró-mondata): „Legyetek hát célosak („teleioi”, célszerűek, **célba-állítottak**), miként a ti Mennyei Atyátok célba-állított (célra tekintő, **céllal bíró**, célban levő, célt követő, maga a cél).” Vagy a Héber Levél 6:1 intése: „Elhagyva ezért a Krisztusról szóló elemi tanítást, a **célszerűségre törekedjünk**!”

Isten személyiségi jellemzője, hogy ő Maga a cél; célja van, Magát ebbe állítja be, erre szenteli, isteni lényegiségéhez tartozik a cél. **Ha pedig van cél, van tett és történés is.** Aki Istentől és Istenből él, van célja is, ami posztulálja, hogy célszerű legyen. Világos, hogy az emberi személyiség identitásának a jellemzője a cél és értékmérője a célszerűség. **A küldetés egyben célkitűzés, ezért lesz alapjellemzőnk, hogy menynyire vagyunk célba-állítottak.** A gazdag férfi az örökélet elnyeréséért tartja be a törvényt. Jézus közli vele: „Ha célba akarsz érni, menj el, add el minden vagyonodat, oszd szét a szegényeknek és a Mennyben lesz kincsed; aztán jöjj vissza és kövess Engem”. (Máté 19:21.) **Vagyis nem a saját (túlvilági) jólét a méltó cél, ennél igazibb van. Akik Jézust követik, nem tökéletesek lesznek, hanem nemes életcélt kapnak és a cél irányába haladnak.**

Pál apostol arra kéri a római Krisztushívőket, hogy mindig vizsgálják meg, mi „az Isten akarata: mi a jó, Neki tetsző és célszerű”. (Róma 12:2) Isten „a” szeretet, **célja szeretetcél**, ugyanis a szeretet az a valóság, „amely célszerűen fog össze mindent”. (Kolossé 3: 14) Jakab apostol szerint a nem habozó, kitartó, terheket vállaló szilárdság teszi célszerűvé a dolgainkat, vagyis hogy célszerűek és tévmentesek legyünk, akik semmiben sem elmaradottak. (1:4) Azt az embert teszi boldoggá cselekedete, aki a szabadság célszerű törvényébe tekint. (1:25)

Igen bizony: Isten a CÉL, Ő azt teszi, amit az **Általa** kitűzött cél kíván. Minket pedig az mér meg, az minősít, hogy Isten Ábrázatát nézve (Kolossé 1:15a) egy-egy vonása sohasem filozófiai – még ha a jelzésekhez bölcseleti szótárból is kölcsönzünk egy-egy kifejezést -, hanem spekulációtól mentes, ugyanakkor **nem alkalmi** konkrétságként mutatkozik meg. Egyben annak az ismeretéhez is közelebb jutunk, hogy Ő - Aki itt e Földön Országának valósítását tette céljává - hogyan gondolkodik rólunk, emberekről. **Azokról**, akiket feladattal bíz meg, és - kerül, amibe kerül - megteszik. Azokról is, akik (Máté 21:28-31) a Megbízónak „megyek”-et mondanak, de „nem mennek”; és azokról, akik ódzkodnak, „nincs kedvem hozzá”, de **később** meggondolják magukat és „mennek” **célegyenest** előre.

Jeremiás énjének nem sérültsége, hanem identitásának személyiségi dinamizmusa, hogy váltakozik a reagálása: van úgy, hogy IGENT mond URÁNAK és megteszi, de van úgy, hogy NEMET mond, és mégis (a végén, de nem elkésve) megteszi. Vagyis mindenképpen megteszi. Mivel pedig Isten Atya, szerető megértéssel fogadja a NEMET, hiszen ha valaki, ő tudja, hogy Jeremiás identitásának természete a „megteszi”, s mivel Ő az időnek, a végkifejleteknek is Ura, **tud várni**.

No de - kérdezzük meg! - ha Jeremiás identitása, hogy megteszi, mi a sajátos ebben? Hiszen Ábrahámra, Jákóbra, Mózesre és a többi alakunkra is jellemző ez?! De nem jellemző - Jézus kivételével - egyikre sem a folytonos sikertelenség és a végső „sikertelenség” tudatos és hű vállalása! Ez szinte maga az elbírhatatlanság. Gondoljunk századunk nagyjaira: Gandhira, Martin Luther Kingre, Schweitzer Albertre, Teréz Anyára! Közülük kettőnek hirtelen oltották ki az életét, a másik kettő mérhetetlen odaadással, felégető önfeláldozással, és lassítottabb ütemben adta, adja életét. **DE mind a négynek volt, van alkalmi vagy végleges döntő sikere.** Egyik sem képzelhető el állandó kudarccal. Mindegyikük sok türelemmel, meg nem szűnő reménykedéssel böjtölte, imádkozta, dolgozta ki céljaik mégiscsak részben vagy egészben történő

elérését. **Az állandó sikertelenség élésére ember képtelen, végül is belerokkan. Jeremiás képes volt rá.** Mégpedig azonosság-tudatának azzal az ellentmondásával, hogy **Istennél ő fejedelem**, leendő győzelem váramányosa, az embereknél viszont a totális csőd megtestesítője.

Nem téved az az exegéta, aki az Ótestamentum alakjai közül Jeremiásban látja azt a Messiás-előképet, Aki a Názáreti és Akiről az „Ézsaiás 53" szól. Telitalálat volt Franz Werfeltől, hogy robosztus Jeremiás-regényében („Halljátok az Igét!") súlypontosan ábrázolja a pöcegödörben magasztaló, himnuszt éneklő prófétát; megérezve, hogy ez a himnusz nem hangulat vagy gesztus „terméke", hanem a Jeremiás-személyiség lényegi jelenülése, identitás-megnyilvánulása, és annak a „meghirdetése", hogy az emberi élet - ha az, ami - emberfeletti feladat, amelyhez emberentúli erő kell.

Jeremiás fejedelemségének nemcsak az a bizonyítéka, hogy fejedelmien viselkedik a földi nagyságok között, hanem az is, hogy a pöcegödörben úgy fejedelem, mint ahogy a díszes trónon ülők sem képesek fejedelmek lenni; fejedelem, akinek arra is van hatalma, hogy himnuszával az undorító mélységet magassággá tegye.

Nem a személyes földi sorsában - annak előnyös kivételezettségében – derül ki Jeremiás fejedelemsége, hanem abban, **ahogy** Jeremiás hat (míg a kozmosz létezik) a föld sorsára, a „teremtés koronái" történelmére: ezek ahelyett, hogy a Teremtőnek hátat fordítva keserűen morognak, zúgolódnak, megtehetik, hogy Felé fordulva még a pöcegödörben is hálahimnusszal dicsőítik Őt. Jeremiás fejedelem, mert - kortársaitól eltérően - **nem a körülmények hatalmának a foglya**. Ellenkezőleg: minden igyekezete, hogy mint úr a körülmények felett, melyek sem emberként, sem történésként nem törhetik meg, életkockáztató kísérleteket tesz, hogy népe vezetőit is a körülmények fölé emelje. De mind Jojákim, mind Cidkijjá király, mind a „vonalas" hamisprófeta **a körülményeik előtt hajtottak térdet,** mert a körülmények mögé húzódott emberrontó az ő felszegett fejűségük kielégülését ígérte. Jeremiás

tulajdonképpen a Történelem Urának az ajánlatát közvetítette a népnek és vezetőinek: a lehetőséget, hogy a gyilkot hordozó, a gyilkot rejtő körülményeik fölé emelkedhessenek. (Jeremiás 25:1-19, 27:1-15 - ezen belül a 27:12 -, 28:1-17) Ehhez az egyetlen út az alászállás. Nem is olyan mélyre, mint a pöcegödör. De a körülmények rabjai, és gőgjük ketrecének szerelmesei még elképzelni sem tudták, hogy valaki alászállva emelkedhet a körülményei fölé; vagyis a Jeremiás-közvetítette isteni ajánlatot visszautasították. Miért? Mert az ő identitásuk éppen ebben - ebben is - lepleződött le.

Igen, mert nemcsak Jeremiás identitása határozta meg népe történelmét. Mégpedig nemcsak a „vonalasoké". Példa rá Urijja próféta tragédiája. Nem azért tragédia, mert a király megölette ezt az igaz, ÜZENETHŰ prófétát, hanem mert Urijja egy kritikus helyzetben Egyiptomba menekült, s visszahurcoltatva kellett lelepleződjön identitásának az a titka, hogy énje a prófétai SZÓ közvetítését a Teremtő iránt **való hála és rokonszenv**, nem pedig személyes isteni küldés alapján vállalta, mert nem volt tisztában azzal, mit jelent az IGAZ SZÓ hordozójának lenni. „**Vállalkozó**" volt és nem „**küldött**", s amikor a küldött-sorssal kellett szembesülnie, menekült előle (pedig hiába, mert aki a nagy életvurstliban prófétának kiáltja ki magát, a „szerepet" - tetszik, nem tetszik - végig kell játszania).

6. JÉZUS (Jehosua ben Józsif ben Héli ben Dávid)

Néhány momentumot előzetesen meg kell vizsgálnunk, hogy a felfejtéskor csak utalnunk kelljen rájuk.

A) (1) A cím Jézus horizontalitásának eredet-vonulatát jelzi. Mivel teljesen egzakt bizonyítékaink nincsenek a földi-izraeli eredet geneológiáját illetően – nevezetesen az a kérdésessé erőszakolt momentum, hogy Máté és Lukács

geneológiája közül melyik mérvadó – ezért a mérlegelés, a körülmények összességével együttesen számoló véleményezés lehet feladatunk. Természetesen a véleményt is indokolni kell.

Indoklásomban először **Lukács** geneológiájára esik tekintetem. Erre is érvényes, hogy eligazító a szövegkörnyezet. Lukács evangéliumának sajátossága, hogy a szentíró szinte a legmodernebb riporterségre ad példát. Hogyan ismerhetné a mai olvasó Keresztelő János születésének előzményeit, Gábriel főangyal jelenését és annak a tartalmát, a 12 éves Jézus templomi esetét, ha Lukács nem készített volna interjút Máriával, Zakariással vagy Erzsébettel, hiszen ezeket az Ősmárk és az Ősmáté anyagából nem meríthette?! Mivel pedig geneológiája nem azonos Máté nemzetségtáblázatával, (családfa-közlésével), logikus, hogy jó oka volt a szentírónak eltérni ettől, mert **Mária révén más** Jézus-családfához jutott. Nem az a kérdés, hogy a két családfa közül melyik a hiteles, mert **mindkettő hiteles**. A szempontjuk tér el. Lukácsé annak a koncepciónak az alkalmazása, amely a Gábriel-szózatból következik, - mondván: „A Szentlélek száll rád és a MAGASSÁGOS ereje árnyékoz be téged!”. (Lukács 1:35) Vagyis: Jézusnak nincs földi apja (nemzője). **Mivel a bibliai geneológiákban csak a férfi-ős kerül szóba (Máténál az apa mellett van megemlítve – 1:1-6 - a három „botrányos” anya is), Lukács a nagyapát, Mária édesapját nevezi meg utolsó biztos férfi-ősnek, szerinte Jézusnak József csak „állítólag” (enomidzeto) apja.**

A két geneológia levezetése is különbözik (Máté Ábrahámnál kezdi és ér le Józsefig, Lukács Hélitől, Mária apjától kezdi és érkezik fel Ádámhoz, illetve az igazi őshöz, ős-tenhez, Istenhez); de a főkülönbség ennél sokkal lényegesebb. A két geneológia ősei Dávidig azonosak. **József őse Bathsua (Bethsabé) Dávidtól született negyedik fia, Salamon**. **Mária (Mirjám) őse Bethsabé Dávidtól szült harmadik fia, Nátán** (1 Krónika 3:5, Lukács 3:31): az, akiről a nevén kívül **semmi más** sincs feljegyezve.

Máté ugyanis – **rabbi** és így a kor jogtudósa is – a **jogi** leszármazást vezeti le, hogy a dávidita királyság-igényt rögzítse, Lukácsot (az orvost) a biológiai (valóságos) leszármazás érdekli, mert római módon gondolkozva – „**mater certa**” – így látja igazoltnak Jézus dáviditaságát. Az útókor csak nyert e két nézőpont érvényesítéséből, mert így kettősen bizonyos számunkra a dávidi leszármazás. Ami nem mellékes.

(2) Bizonyos, hogy Jézus identitása és identitásának tudatérzete nem úgy követhető nyomon, mint Ábrahámé és utódaié, viszont, hogy ez is kibontódó folyamatként végbemenő dráma volt 1-33-ig (dráma divinum et humanum), nem kétséges: Jézus valóságos emberségéből következett. Éppen azért, mert a Jézus-Személyiség specialissimus: ember, Aki Isten, és Isten, Aki ember, zavarba hozta azokat, akik nem voltak hajlandók a kettőt egybefogottan szemlélni.

Az időmennyiséget tekintve általában Jézus istenfiúsága lett hangsúlyos, mégpedig „az” ember felé csak bicegve, és a Jézus-Embert csak éppenhogy „tudomásul véve”. Kisebb mozgalmak egy-egy században úgy keletkeztek, hogy **megcsapta őket Jézus embersége áradásának egy-egy hulláma**, ezek erre a hullámra szálltak, vele vitették magukat, s mert így – a kiszakított tulajdonságra, gesztusra épülve – csak részleg**-követők** voltak, az **egész** Jézus-Ember nem, vagy csak torzítottan ábrázolódott ki rajtuk; végül embertelenüléssé terebélyesedett e torzság. **Valójában** az „istenesek” ennyire sem azonosultak Jézus valóságos Isten-Személyiségével, mert ha így hittek volna Benne, nem fordulnak emberi „közbenjárókhoz” (Máriához és az ún. szentekhez). Hiszen ha valóban Isten jár közben Istennél (a Fiú az Atyánál a Lélek-kapcsolat nyomán), miért volna szükség esendő és **elhunyt földiek** közvetítésére? Hiszen „**egy** az Isten, **egy** a közbenjáró Isten és emberek között, az **ember Messiás** Jézus, Aki *megváltási értékként* adta oda Magát mindenkiért hiteles tanúként a maga

váltóidejében”. (1 Timóteus 2:5-6) Aki más közbenjárót keres, **közvetve cáfolja**, hogy Jézus egyetlen Fiú, **valóságos Isten-Vetület**.

De azok sem azonosultak Jézus ember-személyiségével, akik egy-egy személyi szektor-vonás propagátorai lettek, ugyanis Jézus **embersége ember-teljesség,** és **elutasítása minden részlegességnek**: a teljesség („plérosz”) kizárja a részleget („merosz”-t), és leleplezi az ember **bánni akarását Krisztussal a Neki való hódolás helyett**. Okulva e végletes bicegésből, együtt kell figyelni Jézusnál a humánum és a divinum összhatására, no meg arra, hogy **akkor**, amikor éppen tettel vagy szóval, illetve tettel és szóval, esetleg mélységes hallgatással megnyilatkozik, identitásának **melyik „oldala” a domináns**. E figyelés sohasem lehet mérnökien bemért, „csak” ráérzett. Lehetetlen Jézusnál az istenit és az emberit vegytisztán mutatni ki (az egyiket a másiktól „kiszűrve”), mint ahogy Dávid-ősnél sem lehet a Góliát-harcból „kiszűrni az emberit vagy a nyájőrzéskor vívott küzdelemből (a sokszoros túlerejű vadakkal) sem „szűrhetjük ki” az istenit. Az a gyanúm, hogy általában lehetetlen AZ EMBERNÉL „kiszűrni” a téridőből a téridőntúlit és – fordítva. A dolgot mindenkiétől eltérővé teszi, hogy *Jézusnál* az **identitás tudatérzete nem egy bizonyos életút nyomán keletkezik**, hanem **valahol a korakezdetnél megvan**: nem tudjuk, mikortól és hogyan. Mi az, amit tudhatunk?

B) (1) A nem „beavatottak” kedvéért sorolom fel a Biblia és a hozzá kapcsolódó iratok három csoportját: a kanonikus, az apokrifus és a pszeudepigráf iratokat. A kanonikus könyvek szövegét, szövegük tartalmát Szentlélektől ihletettként hitelesítette az egyetemes egyháznak az a zsinata, amelyben a Szentlélek hitelesítő bizonyítása (testimonium Spiritus Sanctus) hatott. Ezek a könyvek együtt jelentik „a” BIBLIÁT. Vannak iratok, amelyeken letagadhatatlan **a Szentlélekhatás valamilyen nyoma**, ezért tartalmuk **építő lehet**, de **nem képezheti krisztusi tanítás alapját**; ezek az **apokrifusok**.

Vannak viszont hit-személyekkel és lelki témákkal foglalkozó olyan írások, amelyekben inkább a **vallásos képzelet** az uralkodó; ezek többsége is érdeklődésre tarthat számot, hiszen lelki megindultság termékei, de inkább a mesék, elbeszélések, nemesen szórakoztató olvasmányok közé tartoznak: ők a **pszeudepigráf írások** (apokrifus-utánzatok). Köztük nem egy foglalkozik olyan témával, amiről a Biblia „hallgat". Ilyen Jézus gyermekkora is. A legősibb időktől foglalkoztatta ez a hívő képzeletet. Milyen lehetett a gyermeki Jézus, hogyan zajlott le a Messiás 1-33 éveinek eseménysora, miképpen alakult viszonya közvetlen vagy tágabb környezetéhez, ki mit vett észre isteniként a gyermeki jelenségből? A kérdésekre a pszeudepigráfok meseszerűen válaszoltak, - mintegy betölteni igyekezve a bibliai hallgatás üregét. A későbbi időkben is keletkeztek gyermek-történetek Jézusról, valamennyi a GYERMEK csodás hatását, tevékenységét és gyengéd szeretetét hangsúlyozza. Persze külön-külön egyik sem mérvadó, de – ezért hoztam elő a pszeudepigráfokat – lélektanilag is **bizonyos, hogy Jézus gyermekkora legalább annyira volt más a többi gyermekéhez képest, mint az Ő felnőtt-ideje**. Két olyan evangéliumi adatunk van (Lukácstól és Jánostól), ami feljogosít a gyermeki Jézus-sajátosság, sőt a bizarr Jézus-különösség feltételezésére. Bizonyos, hogy környezetét Tőle stressz-hatások, de nem ritkán sokkhatások is érték. Ezek új meg új halk, rejtett vagy zajos és nyílt konfliktus forrásai lehettek. Olykor az elragadtatott hódolást, máskor a félelmes megriadást váltották ki szüleiből, testvéreiből, rokonai és szomszédai közösségéből.

Názáret **akkor** nagy helység (nagyváros) volt, s tán már a GYERMEK is idézett elő tömeg-reagálást, ha a belső körzetből valakik az önállósult perifériára látogattak. Igazat adok Martonnak („Az Üdvözítő lábnyomában"), aki a későbbi zsinagógai eseményt, a vendég Jézus ismeretlen rabbiként való fogadását, elragadtatott hallgatását, majd utólagos felismerését azzal magyarázza, hogy az önálló **külváros kis zsinagógájába járt 1-30 között** az ott élő, **faeke-ács József családja**, ezért nem ismerték fel Jézust azonnal a központi (belvárosi)

zsinagógában. S ezért maradt ismeretlen 1-33 között Jézus és az Ő gyermeki „szenzációssága”. Mivel a külváros egyben a szegénynegyed is lehetett, ahonnan csak dolgozni járt a belvárosba egy-egy férfi vagy nő (Márk 6:3). A társadalmi különbség is magyarázza, hogy a központi zsinagógába a jómódú munkaadók és nem a rászoruló munkavállalók jártak. Az utóbbiak közül az előbbiek csak azokat ismerték, akik „köztük voltak”, náluk fordultak meg napszámosként. Hogy azért a külvárosban gyérebben élő jómódúak között is volt központba járó, tehát a periférián bennfentes, bizonyítja az a **csúfondáros aposztrofálás, hogy Jézus „Mária fia”.** (Izraeli szokás csak apja fiaként említ férfit, s ha nem így, rosszízű célzással élnek.) A *külvárosi* „bekiabáló” bennfentes csak egy bizonyos szóbeszédről tudott, de arról nem, ami nyilvánvalóan feltűnő volt környezete számára… Feltűnősége nem egy csodagyereké volt, aki valamiben (zenében, számolásban) brillíroz, szülei örömére, sokszor hasznára. (Ilyen gyermek is problematikus a féltőn szerető szülő számára; - márpedig az igazi szülői szeretet féltőn szerető.) **Spontánul áradt ki Jézusból a divinum** – Maga sem tudott róla jó ideig -, megoldásokat (gyógyítást, erősítést, meglepően világító nyilatkozást, titok-felfedést) jelentve azoknak, akik bajba kerültek mindennapi életük menetében.

A csoda hatása annál intenzívebb, minél inkább a „saját bőrén” tapasztalja meg az ember. A gyermek Jézus megoldó csodáinak a hatása is ilyen lehetett, hogy aztán, mint kivételes képességű varázsló kísértésbe hozza környezetét: Jó volna **felhasználni** ezt a kivételes képességet. Csakhogy Jézus visszajelzése erre a kísértésre igen meghökkentő lehetett (s ez a meghökkentés mindhalálig, vagy még a feltámadáson túl is szakadatlanul tartott), mert egy másik csodát tár fel: a *gondolkodásmód* senkiéhez sem hasonlító természetét. A példákból kettőt emelek ki, az egyik a Lukács 2:40-52, a másik a János 2:1-11 szövegéből lép elő.

(2) Lukács 2:40-51

Mivel a Biblia fordítói nem gyakorolnak irodalmi aszkézist, az eredeti görög (vagy héber) szöveget ott is kerekdeddé teszik, ahol a megértés vágya egyáltalán nem igényel ilyet, saját fordításban hozom szövegünket. Mindenekelőtt hódolok azelőtt a tömörség előtt, amellyel Isten mindent közöl, amire szükségünk lehet, de semmit sem, amit kíváncsiságunk (kíváncsiságom) szeretne tudni: szemlélhetünk, de nem kandikálhatunk. A **40.** vers így is ismerteti Jézus első 12 évét: „Növekedett és erősödött a gyermek, megtelt bölcsességgel és az Isten kegyelme volt Rajta". Akiről 12 éves koráig el lehetett mondani, hogy bölcsességgel telt meg, Arról jól sejtik a pszeudepigráf szerzők, hogy jócskán árasztott Magából **megoldó erőket és gondolatokat**. S hogy ez mennyire valósághű lehet, illusztrálta magyar milliók füle hallatára 1987-ben a Magyar Rádió sorozatos párbeszéd-adása egy zsenge kislánnyal, aki ún. egyenes adásban felelt a kérdező néninek hallgatóságát lenyűgöző okossággal és közlőkészséggel, ugyanakkor nagyszerűen önszabályozó mértéktartással.

Vagyis cseveg, de **nem fecseg**. (Szabó Éva sorozatos beszélgetése Kárász Eszterrel.) Ha a rádió révén ilyen jelenség tanúi lehetünk, miért ne zárkóznánk fel oda, ahol a Messiás, mint gyermek jelenik meg… A szentíró egyetlen rövid mondattal kapcsolja össze a csecsemőtörténetet a tinédzser-kalanddal: „Szülei évente felmentek Jeruzsálembe a pászka ünnepére". (41. vers) Erre a hosszú, fáradságos útra nem vihettek magukkal kisgyermeket. Ám egy izraeli férfi a szó szoros értelemében csak 12 éves koráig számított gyermeknek (Izrael mai gyakorlatában is „bár micve", - a törvény fia lesz és Isten előtt felelőssé válik az a 12 éves fiú, aki a gyülekezet vénei előtt tanúsítja, hogy alapvető hitismerete van), ettől kezdve neki is szüleivel kellett tartania. „Amikor (Jézus) 12 éves lett, szintén felmentek Jeruzsálembe az ünnepi szokás szerint. Miután pedig elteltek az ünnepnapok és visszafelé indultak az Övéi, Jézus – a gyermek – visszamaradt Jeruzsálemben, de szülei ezt nem vették észre. Mivel úgy vélték, hogy az útitársaságban van, előre mentek egynapi járóföldre, és csak akkor keresték

lázasan a rokonok és az ismerősök között. Mivel pedig nem találták, visszatértek Jeruzsálembe és ott keresték. Három nap múlva találták meg a templomban, amint a mestertanítók körének közepén ült és hallgatta, kérdezte őket. És mindenki, aki hallotta, bámulta **értelmességét és feleleteit**. Amikor meglátták (a szülei), elrémültek, anyja pedig így szólt Hozzá: 'Gyermek, miért tetted ezt velünk?! Nézd, apád és én kínlódva kerestünk Téged!' Ő pedig ezt mondta nekik: 'Mi az, hogy kerestetek Engem? Nem tudjátok, hogy abban kell (lefoglaltnak) lennem, ami az apámé?!' Ők viszont nem értették, amit beszélt hozzájuk. Lement ezután velük Jézus és elment Názáretbe, és engedelmeskedett nekik". (45-51)

Szövegbe örökítetten itt jelentkezik először ilyen élesen Jézus *külön útja*. Eladdig nem okozhatott kellemetlenséget különössége, hiszen családi kereten belül zajlott le, noha jó párszor válthatott ki vitát. Szülei ezért tudtak nyugodtan haladni hazafelé nélküle is, mert nem kellett olyasmitől tartaniuk, ami bekövetkezett. Jézus szavai arról, hogy **Ő hova, Kinek van lefoglalva**, régebben is elhangozhattak, többször is, ezért merte mondani a kritikus pillanatban, hogy „nem tudtátok, hogy…?", vagyis: elégszer megmondtam ezt nektek, hát miért csodálkoztok, mintha először hallanátok?!

Ami a leginkább szembetűnő, az az apa-párhuzam. Mária azt mondja: apád (a görögben élesen használva a birtokos névmást: ho pátér **szu**), Jézus azt mondja: az apámé (a görögben szintén élesen használva a birtokos névmást: tú pátrosz mú). A görög szöveg sem a „pátér"-t, sem a „pátrosz"-t nem hozza nagy kezdőbetűvel, csupán a fordítók írják kegyesen a „pátrosz"-t nagybetűvel (helyesen, mert el akarnak a szövegben igazítani), viszont a pátér párhuzam hordereje több mint kegyességi, vagy ünnepélyes kifejezés. Nem arról van szó, hogy feltételeznénk: Jézus, a gyermek már akkor ismerte volna fogantatása titkát és elutasította ezért József apaságát. Hiszen Máriával sem volt kíméletesebb. Az viszont reális, hogy – még csak nem is sejthetjük, mikor és hogyan – máris **részesült** olyan Felülről való „*beavattatásban*", hogy a Teremtője egyben az

Atyja is, aki teljesen igényt tart Rá. A Teremtőről már tud valami bizonyosat, Magáról még nem, illetve annyit, hogy **le van foglalva** az atyai Teremtőnek. Szülei nem új nyilatkozatot hallanak Tőle, de először sem értették, azóta sem értik, hiszen Izraelben a **nép** csak, **mint közösség** tekintette Istenét Atyjának, de egyenesen botránkoztató és **büntetendő kisajátításnak tulajdonították, ha valaki egyéni értelemben vélte és hirdette Atyjának az Örökkévalót**. Ebben már a „templomi rendőrség" az eretnekség füstszagát érezte. (Lásd Ethelbert Stauffer: Jerusalem und Rom)

Bizony: ebben a bájos templomesetben már jelen van a későbbiek árnyvetülése. Itt és ekkor látják, hallják először a mestertanítók Azt, Akinek az identitása Izrael és a világ legnagyobb problémája és legbíztatóbb megoldás-kulcsa, de Akinek a bámuláson túli fel-nem-ismerése marasztalja el végül is e mestertanító ÍRÁS-tudókat. Valószínű: ez az első alkalom, amikor Jézus szülei értésére adja, hogy Személyiségének alapjellege *kizárja*, hogy **élete iránytűje a vérségi kapcsolat legyen**. S éppen ebbe nem tudnak belenyugodni az Övéi, ők az identitás-fel-nem-ismerés elsőszámú aktivistái és (később) **rokkantjai**. Hiszen a 12 éves Jézus egyetlen kifejezése elégséges lett volna arra, hogy **veszedelmet zúdítson a családra**. Szinte biztos, hogy a Mária-Jézus dialógus nem a bölcsek előtt hangzott el, különben a fiuk neveléséért felelős szülők ellen megindult volna az eljárás. Vagy tán a bölcsek előtt hangzott el, de ezek voltak olyan bölcsek, hogy a megcsodált gyermek szavait elengedték a fülük mellett? És a szülők ezért **nyilatkozták** (ami meg van írva), hogy „nem értették, amit beszélt hozzájuk". Jobb volt „nem érteni".

A szülőket kísérte és erősítette (vélhető) riadalmukban Jézus születésének előzménye, és ami kísérte ezt, de így is súlyos és egyben boldogító teher volt Ő. Józsefről nem tudjuk, mikor hunyt el, de tudjuk, hogy a második történet idején Mária már özvegy. József érzésvilágát az adott szituációban Reményik Sándor plasztikusan vetíti elénk **József, az ács, Istennek beszél c. versében**:

„Magasságos,
Te tudod: nehéz ez az apaság,
Amit az én szegény vállamra tettél.
Apja volnék – és mégsem az vagyok.
Ez a gyermek… ha szemébe tekintek,
Benne ragyognak Nap, Hold, csillagok.
Anyja szemei s a Te szemeid,
Istenem, a Te szemeid azok.
Gyönyörűséges és szörnyű szemek,
Oly ismerősök, s oly idegenek…
Ez az ács-műhely…, ezek a forgácsok…
Mit tehettem érte?… Mit tehetek?
Én tanítottam fogni a szerszámot,
Mégis Rá fogják majd a kalapácsot.
Úgy félek: mi lesz?

Most is ki tudja, merre kóborog?
Tekintetétől tüzet fog a műhely,
Tüzet a világ, s egyszer ellobog.
Ó, jó volt Véle Egyiptomba futni,
S azután is óvni a lépteit,
Fel a templomig, Jeruzsálemig,

Míg egyszer elmaradt…
Ó, jó volt, míg parányi rózsaujja
Borzolta szürkülő szakállamat.
Ezüst nyomot hagyott már akkor is,
Komoly nyomot parányi rózsaujja…
Vezetném és Ő vezet engemet.

Csak azt tudom, a Te utadon jár,
Magasságos,
De ki tudja a Te ösvényedet?
Te vagy az atyja, én senki vagyok.
Az Evangéliumban hallgatok,
S hallgat rólam az Evangélium.

(Összes versei II. kötet 135-136. oldal)

* * *

(3) János 2:2-5

Izrael életrendjében jelentős szerepe volt a mester-tanítvány viszonyulásnak. A mester tette a hozzá csatlakozókat (mesteri jellegénél és minőségénél fogva) tanítványokká, és a tanítványok tették tanítójukat – azzal, hogy hozzá csatlakoztak, és neki engedelmeskedtek – (elismert) mesterré. Ha az izraeli fiatalokat tanítványoknak nevezzük, akkor a mieink itt ebben az európaian művelt világban csak „okítványok". Nálunk a mester ismereteket közöl 8-tól 1-ig vagy este 5-től 9-ig. Izraelben a mester és a tanítvány egy **fedél alatt élt**, azonosat evett, magánéletét mind a mester, mind a tanítvány feladta, magánútjai sem lehettek, - legfeljebb, ha a mester küldte valahová kettesével tanítványait (visszavárva); létezésük alapszava az **„együtt"** volt (sorsra, tevésre, pihenésre: mindenre).

Úgy látszik, Mária ragaszkodott hozzá, hogy a fia, egyben immár **a család feje** részt-vegyen a rokoni lakodalomban, Kánában. Jézus nemcsak 12 éves korában, hanem mindig igyekezett a szülőiséget – minden atya–tükröződés alapját – engedelmességgel tisztelni (feltéve, ha az nem éppen engedetlenséget jelentett volna a Mennyei Atya iránt), hát elment a menyegzőre. S ha Ő a Mester

részt vett, a tanítványai is jelen voltak (kevéssel a toborzásuk után). „Amikor elfogyott a bor, Jézus anyja így szólt Hozzá: ’Nincs boruk’: Jézus azt mondta neki: ’Asszony, mi nekem és mi neked. Még nem érkezett el az én órám.’ Anyja így szólt a szolgákhoz: ’Bármit mond nektek, megtegyétek!’”. A történet többi része – jelzem a leírt is – közismert: Jézus első nyilvános csodáját viszi végbe, vízből bort teremt…

A prédikátorok sok „enyhítő körülményt” költenek az egyszerű, sőt csupasz történethez. Hogy: több bor fogyott, mint amire számítottak, s így szégyenbe került a násznép, meg hogy Jézus borától nem lehetett berúgni. Hallottam – nem prédikátortól – olyan verziót is, hogy mert 30 éves koráig a családban és a rokonságban sok csodát tett Jézus, számításból hívta meg Őt a vékonypénzű vagy potyaleső nászház. Akármi volt is az előzmény, az esemény két valóságot fed fel. **Az egyik**: Jézus sok bajba került emberen segített, anyja az ilyen tapasztalataira épített. **A másik**: már tűrhetetlenné vált az engedelmes fiú számára is, hogy anyja meg a rokonsága be akarja szőni kicsinyes ügyekbe. A rokonság számára próbálták Őt hasznot hajtó forrássá züllleszteni. (Azóta is állandó nyomorítása a közéleti embernek, a nagy tudósnak, művésznek, intézkedő csúcsembernek, hogy **„rászáll” a család**, a rokonság, a baráti kör, próbálja érvényesülési lépcsőfokká tenni, aztán ezzel tönkretenni, dezavuálni.) Jézus 12 évesen még hazament Názáretbe szüleivel, a 30 éves Jézus már nem ment haza végleges, állandó családtagként: **búcsúzásként megtette**, amire anyja kérte, aztán megindult – felénk, **felém**.

Befejező mondata az igazán „érdekes” számunkra: „Még nem érkezett el az én órám!” Eszerint már nem csupán általában tudta, hogy Énje, földi léte **le van foglalva** Atyja számára, hanem konkrétabban **„értesült”** konkrét feladatról. S még mindez nem bizonyítja, hogy teljes valóságban tudta már akkor, ki Ő, ám hogy Neki már nem a faeke-gyártást kell folytatnia a család megélhetéséért, afelől bizonyos volt. Testvérei az Ő 30 éves koráig felnőttek, átvehették tőle a

kenyérszerzés gondját, így hát „önállósulása” a családot nem károsította. Ha viszont otthon marad, mindenki károsodik: Ő és mi, az egész emberiség és Isten Országa ügye.

Az „értesült” – kifejezés részemről pótszó: nem tudom, melyik a valódi. Az „értesülés” közvetlen módja T I T O K , viszont van olyan **közvetett** mód, amelyben az Atya *téridői emberek szavain,* tettein át közöl valamit jeladásként a Fiúval. Hogy ez a jeladás is **titkos** egyezség tartalma, valószínű, de ismét a „nagy nem tudom” a felelet arra a kérdésre, hogy mikor, hogyan jött létre? Mégis jó, hogy legalább a jeladást észlelhetjük. Lehet, hogy Mária önbevetése a lakodalmi borért is ilyen jeladás volt („ez tette be az ajtót”): **ha ez történik, kell a Messiásnak kibontódni a családi kötelékből…**

Summázva: Jézusnál nem az a kérdés a „hangos”, hogy „Kicsoda vagyok Én?”, mert identitásának tudatérzete – nem úgy, mint másoknál, akik sokára kapnak erre a kérdésre feleletet – kezdettől biztos úton haladva fokozatosan bontakozik ki, viszont e kibontakozással egyenes arányban **nő környezetének vaksága** az Ő identitása felismerésében, s ebből adódik **a nagy ütközés**.

Hiszen családjának az értetlensége népi méretűvé szélesedik ki: még azok többsége is osztozik benne, akik hódolnak Előtte, a tevő és szóló előtt. Jól élesedik ki ez a konfliktus a János 8:25 szövegétől megőrzötten: „Megkérdezték Tőle, ’Ki vagy Te?’, Jézus így válaszolt nekik: ’Az, Akinek eleitől fogva mondom nektek Magamat.’ Majd amikor nyílttá kell tenni, közli, ’Én és az Atya egy vagyunk.’” (János 10:30) Ez a feltárás maga az elviselhetetlenség - mind a mai napig. Mert van úgy, hogy a legvalósabb valóság a legkevésbé elviselhető.

Kénytelen vagyok a szokásosnál is személyesebb lenni. Olyan feladat elé kerültem 1942-1948 között, amire (némi önismeret birtokában) mind lelki-szellemi, mind pedig testi habitusom alapján alkalmatlan voltam. Mégis azt vallják, hogy példásan feleltem meg ennek. E megfelelés titka olyan **valóság**,

ami számomra alig elviselhető, s mert még kevésbé másoknak, hallgatok róla. Sic!

C) (1) A testetöltést követő eseménysor ismerete többé-kevésbé elég volt az eddigiekhez, de nem elég az egész Jézus-Identitás megszemléléséhez. A karácsonyi történetet Lukácstól évente legalább egyszer – Karácsonykor – felolvassák a családi karácsonyfa-ünnepen, de nem jön elő a kérdés, hogy ez a Dávidtól származott család és rokonság hogy-hogy nem a saját hazájában, Júdeában él, s miért kell az adószedői előírás szerint az északi Galileából levándorolniuk Dávid ősük (sőt annak apja, Isai és nagyapja, Obed) szülőföldjére, Betlehembe, magyarul: Kenyér házára? **Nyilván a Dávid-utódok többségét valami kényszerítette a depatriálásra, és visszatartotta a repatriálástól.** Igyekezniük kellett elvonulni és „elszürkülni", a figyelem veszélyes fókuszából elkerülni. Mortonnak az a megállapítása, hogy József és Mária Názáret önálló külvárosában élt, alátámasztja az elrejtőzés feltételezését. Egyébként is szegény kézművesek voltak, nem is akartak mások lenni, s csak **egymás között ápolták a Dávidita tudatot**. Nem véletlen, hogy Mária a titkával rokonához, a nála jóval idősebb Erzsébethez zarándokolt, akinek a férje kohanita (áldozópap) volt. **A Dávid utódok és a velük szolidárisok Izraelben – bárhol éltek – láthatatlan „hálózatot" képeztek, együtt várták azt a Fiút Dávidtól, Akinek az uralma sosem ér véget Dávid trónján (1 Krónika 17:1-14).** Már tudják, hogy nem Salamon volt a megígért, és nem kőtemplom építője lesz az Eljövendő, de hogy mikor, hogyan érkezik be hozzájuk, nem is sejtették, „csak" – várták.

Aki empátiával ismerkedik meg az agg Simeon személyével és áldásával, meg Anna prófétanővel (Lukács 2:25-38), némi betekintést nyer e titkos és szent hálózat együttlélegzéséről. Miért kellett e hálózatnak **titkossá** válnia és a biológiai leszármazottaknak Galileában „névtelenként" húzódnia meg? Röviden

felelve: **ahol hatalmas trónbitorlók uralkodnak, ott a törvényes örökös(ök) életveszélyben van(nak).**

Hogy közelebbről értsük: az egymással versengő Makkabeus-utódok, II. Hyrkanus és II. Aristobulus anarchikus helyzetet idéztek elő Izraelben, ezért a „környéken" hadviselő Pompeiust hívták be a kor legjobbjai rendcsinálásra. **Pompeius** meg is érkezett Kr. sz. e. 63-ban és olyan „rendet" csinált, mint minden megszálló szokott: Róma igája alá hajtotta a népet, 12,000 izraeli harcost megölt és ősi, bevett gyarmatosító szokás szerint a saját embereit ültette, és ültették cézári utódai Izrael kulcspozícióiba, a lazult hitéletű szadduceus **Annást,** és családját a főpapságba (Annás veje volt **Kaifás**), az **arab Heródes-dinasztiát** a királyság(ok)ba. Hogy a nemzeti-vallási identitást féltve őrzők persze a pokolba kívánták az álfőpapokat és Dávid trónjának bitorlóit, nem kétséges. A Róma-vazallus nagyságokra végveszélyt jelenthetett volna olyan Dávid-utód, akihez felzárkózik az egyébként is harcra kész nép. (Máté 2:1-15) Júdea tehát a Dávid-utódok számára a permanens életveszélyt jelentette, onnan északra, Galileába vagy délre, Egyiptomba kellett menekülnie Dávid „házának".

Jézus horizontális életvonulatához ilyen tények tartoztak: **(1)** születésekor Izrael már 63 év óta Róma provinciája volt Heródes-királyokkal, **(2)** menekültként élt családja Galileában. **(3)** Apja (József), és anyja Mária Dávid leszármazottja, tehát őt is megilleti – mint Józsefet is a „Dávid fia" cím, amelyet csak belkörűleg ajánlatos használni, **(4)** menekülnie kellett Egyiptomba, mert a család Miatta veszélybe került, **(5)** unokatestvére, a kohanita Johanán ben Zakarija nem folytatta a család papi hivatását, hanem prófétaként Jordán pusztájába vonult, és a kb. 150 éve bevezetett alámerítést gyakorolva a teljes belső megfordulás szükségességét hirdette. Jézust nem mint rokon, hanem mint hirdető vonzza magához Alámerítő Johanán (magyarosan: Keresztelő János). Rokoni vonzódás már azért sem jöhetett szóba, mert nem ismerték egymást, a Jordán parti jelenet előtt nem találkoztak (János 1:33). János „térítésének" a híre jutott el Názáretbe Jézushoz, ez gyakorolt rá olyan vonzást, amelyet nem lehet

pszichológiai módon értelmezni. A lényeges, hogy JÉZUSNAK EL KELLETT JUTNIA JÁNOSHOZ. Miért?

(2) Kérdésünkre az alámerülés riportjával felelnek a szentírók (Máté 3:13-17, Márk 1:9-11, Lukács 3:21-22., János 1:31-34). Hogy ezt a FELELETET megértsük, és közelebb kerülhessünk az Alámerítőhöz, kerülőutat kell bejárnunk.

Először is meg kell értenünk a **bibliai idő-fogalmakat** (mert több van), mégpedig ahogy ezek kialakultak az intertestamentális 400 év alatt, és a 63 éves római uralom idején behatoló görög gondolkodás nyomán. Ezeknek az újszövetségi időfogalmaknak a nevezése az ószövetségi héberben is megtalálható, most mégiscsak maradjunk meg a görög nevezéseknél. Négy hellén szóval találkozunk: „kronosz", „aión", „hóra", „kairosz". A **„kronosz"** a folyó idő, a kezdettől végig (akár a világmindenségről, akár egy-egy nép vagy egyén létidejéről van szó). Az **„aión"** a folyó időn belül egy-egy időszakasz, amely a „kronosznak" nem egyszerűen az elméleti része, hanem olyan időegység (entitás), amelynek megvan a határozott, többitől megkülönböztethető természete, sajátossága és olyan külön szabályozó rendje, törvényrendszere, amely a többiben nem, vagy csak módosítottan érvényes. A **„hóra"** (erről van elnevezve nyelvünkben az „óra" mint a napidő része is, mint időmérő szerkezet, de a jelentése a görögben sokkal több) az a meghatározó időszakasz, amelyben végbe kell mennie valaminek (például az a 9 hónap, amely alatt fogantatástól szülésig hordozza az anya magzatát), vagy valakinek el kell látnia meghatározott feladatot. Amikor Jézus azt feleli édesanyjának, hogy „nem jött még el az Én órám", arra az időszakra gondol, amelyen valóban el kell kezdenie áldozó – és áldozatmessiási feladatát és be is kell fejeznie azt. A **„kairosz"** az az átvivő idő, amely az adott „aión" végétől a következő „aión" megindulásáig tart, a „már nem" és a „még nem" válsághelyzetét hordozza ez, különösen, amikor a két „aión"-tól egyenlő távolságra van, s kulminál benne **az átmenet válsága**. Az

emberiség történetében igen ritkán megy végbe ilyen „kairosz” (jelzem, egy-egy népnek és egyénnek az életidejét is jellemezheti „akkor és ott”, de csak egyszer – legfeljebb kétszer a létidő alatt).

A történészek igen bőkezűen bánnak ezzel a fogalommal, egy kis változásról hamar kikiáltják, hogy „az emberiség új korszaka nyílt meg!” (pl.: Amerika felfedezésével, a francia forradalommal, stb.), pedig csak – esetleg fontos – változás jött el. A Bibliai Kijelentés nagy alakjai, mint az Alámerítő is, a „kairosz”-on emberileg **alig elképzelhető korszakváltást értettek**, a még csak nem is sejtett, de biztosra vett változtatások új „aión”-jának az **egyszerre riasztó és biztató** előjeleződését.

Az Alámerítőről sokan feltételezik – különösen a qumráni tekercsek meglelése és megfejtése óta -, hogy esszénus csoportból vált ki, és az ott nyert hatások határozták meg a szolgálatát. Nem tudhatjuk, így van-e, de azt tudjuk, hogy látásának, motivációjának a kulcsmondata: „Tetőződött **az idő** és megközelített (minket) Isten Országa, belsőleg kell megváltoznotok és hinnetek (ebben) a jóhírben!” (Márk 1:15). Mivel mi mind a négy időfogalmat egy szóval fejezzük ki, így fordítom a mondat első részét: „Tetőzött a kairosz” (a válságos átmenet csúcspontján vagyunk), majd: „…megközelített (minket) Isten Országa”, ugyanis az igeidő nem közönséges múltidő, ahogy a fordítások hozzák, hanem „aorisztosz”, amelyet magyarul a „meg” igekötővel adhatunk vissza. (Például mondhatom, hogy „tanultam angolul”, de mekkora a jelentésbeli különbség, ha azt mondom, hogy „**meg**tanultam angolul”.) Végül: „… a gondolkodásmódotok gyökeresen változzék meg”: a görög „metanoia” ezt, illetve még ennél is többet jelent; a „csattanó”: „… higgyetek e jóhírben” = fogadjátok el, hogy a közeledő ígéretes és ítéletes valóságot tárom elétek – jóelőre.

Hogy Izrael belső-külső helyzetének a tökéletes mélypontja, a világtörténelem akkortájt érzékelhető válsága hatott-e Jánosra horizontálisan, csak valószínűsíteni tudjuk, de az biztos, hogy **ilyen feladatra nem lehet**

vállalkozni elkeseredésből. És az általa választott életformában élni, „hangzani” csak Felülről kapott látás indításával és erejével képes az ember. Tézisének főmotívumát **Zakariás** antropomorf (embriesítő) képével fogalmazhatom meg: „Ujjongj, örülj, Sion lánya, mert jövök már, és itt fogok lakni – így szól JAHVE. A többi nép is csatlakozik JAHVÉHOZ azon a napon, és az Ő népévé lesznek, Ő pedig köztetek fog lakni… Térjetek vissza Hozzám, - így szól a SEREGEK URA – és ÉN is hozzátok térek… Mindenki csendben legyen JAHVE előtt, mert **elindult szent lakóhelyéről**!” (2:14-15, 1:3c, 2:17)

Más nyelvezettel: olyan isteni akció kezdődött el, amelyhez még hasonló sem volt a kezdet kezdete óta; a régi „aión” lezárult, a „kairosz” csúcsán „lépdel” Izrael és minen nép felé Maga a teremtő Isten, hogy megnyissa a Maga részéről a lázadás óta lehetetlenné vált találkozást, és elhárítsa az akadályt az Isten Országa folyamatának megindulása elől.

Exkurzus

Valamikor (1946-1950 között) boldogan vettem részt földműves fiatalok számára szervezett bibliaiskolai tanfolyamon. Feladatom volt – többek között – a bibliai időfogalmak ismertetése. Kezem ügyébe esett egy bambuszból készült sétabot, amely kitűnő szemléltetőnek bizonyult. A bot elejétől végéig a „kronosz”, a bot bütyöktől elválasztott szakaszai az „aión”-ok és két „aión” között a bütyök a „kairosz”. Ezt az én igen fogékony hallgatóim aztán elnevezték bütyökidőnek. (Évtizedek múlva is jólesett visszahallanom: bizony, bizony bütyökidőben élünk.) A bütyök domborulatát neveztük el a csúcsválság idejének, s ebben már az a reménység is helyet kapott, hogy „utána aztán a jobb jön”. Alámerítő Johanán tudta és meghirdette, hogy bütyökidő következett el, és a Fordulat URA már megközelítette a világot.

Az Alámerítő mást is tudott, az embert is tudta. De nem otthonról vagy a netáni esszénus közösségtől, hanem sokkal előbbről és mélyebbről. Izrael – a mai Izrael is – sirathatja, hogy olyan hatalmas egyéniségektől fosztja meg magát (vallási elfogultságból), mint Bemerítő Johanán, aki négy évszázadra visszanyúlva kereste, találta meg a folytatásra érdemes, és folytatásra erőt adó forrást: Ézsaiást (Deutero-Ézsaiás). Családi keretben sajátíthatta el azt az impozáns, sokrétű és magasrendű tudásállományt, amely négyszáz év bölcseinek terméskincse volt, de János rájött, hogy ez ugyan mély szellemi kielégülést biztosíthat az erre vágyóknak, hiszen az **Ezsdrás-Nehémiás szentséggarantáló koncepció a talaja**, ám Izraelen és a világon fikarcnyit sem segít. Mert AZ EMBER – Izraelben és a rajta kívüli kultúrkör népei közt – ugyanaz marad: elvásott, gondolkodásában beképzelten aránytévesztő, indulataiban énközpontúan kaini, vágyaiban önismerethiányosan ábrándozó, valója öltözetében visszataszító és valója tartalmában Istentől elfogadhatatlan…

Amikor elérkezett Zakarjah fiához a KÖZLÉS, hogy Isten felhagyott teljes elrejtőzésével és (felfoghatatlanul ugyan, de mégis) **a közvetlen észlelhetőség** szintjén indult az ember felé, az is világos lett előtte, hogy az az ember, aki ő, és akik kortársai, **csak halálon átjutva** tisztulhatnak meg úgy, hogy Isten elé kerüljenek. Halálon innen az ember csak az emberség lehetőségét jelenti, szennyes torzója annak, akit Isten tündöklően sugárzó remekműként teremtetett, ezért, csak ha átmegy **a restauráló halálon**, számíthat arra, hogy valóban embernek tekintessék. Az Ézsaiás 53, 54 fejezetek halál-közlései nem az öngyilkosság által előidézett halálról szólnak, hanem arról, amely elkerülhetetlen, ha az ember jóvá akarja tenni **lázadó** vétését, vagyis ha a Teremtő Ura iránt ad absurdum engedelmes lesz. Mégpedig a beszennyezett embertorzók értetlen közegében, és **általuk** végrehajtottan issza ki **értük** az Istennek-engedelmesség keserű poharát.

Az Alámerítő teljes tézise tehát: Isten minket megközelített végre, hogy velünk, emberekkel találkozva indítsa el Országa folyamatát köztünk, de mi, az anyától születettek VELE csak, mint **valóban** emberek találkozhatunk s **hogy valóban emberek** (ne embertorzók**) legyünk, a halálon** – az ad absurdum engedelmesség halálán – **kell átmennünk**.

ÜZENETÉT az Alámerítő érzékletessé akarván tenni, 150 éves liturgiát újított fel. Úgy látszik, 150 évvel előbb többen akartak más népek, vallások tagjai közül teljesen Izrael Istenéhez és Izraelhez csatlakozni (miután hitben VELE és hozzájuk azonosultak). Hogy a csatlakozás formája és tartalma markánsan emlékezetes legyen, a lelki vezetők beiktatták – a halál megélésén át – a réginek a végét, és az újnak a kezdését. Ha például a tiszta hitre jutott férfi vagy nő neve Tertius vagy Sylvia volt, pár másodpercre a feje búbjáig alámerítették a Jordán vizébe, és a szertartás végzője elkiáltotta: „Tertius (Sylvia) meghalt!", majd felemelve a folyóból így folytatta: „Jichák (Lea) feltámadt!". **A résztvevő gyülekezet hallelujákat kiáltva burkolta be, és üdvözölte az „újszülöttet" és örömlakomán látta vendégül.**

Az Alámerítőnek ezt a felújító akcióját kortársai megütközve fogadták, mert lényeges ponton különbözött a 150 éves gyakorlattól: míg 150 éven át csak a nem-izraeli férfinek vagy nőnek kellett átmennie ezen a halálélményen, János szerint **minden izraelinek is** – mert minden embernek - át kell esnie rajta, hogy Isten-találkozásra alkalmassá váljék: **ember** lehessen. „A mi atyánk Ábrahám" – szegezték szembe Jánossal, vagyis: nekünk nem kell ilyen élményen átmennünk, hiszen a teljes emberségünket garantálja, hogy Ábrahámtól származunk, tehát nem kell alkalmassá válnunk az Isten-találkozásra, hiszen eleve alkalmas választottak vagyunk. A Bemerítő válasza nem ismer el semmiféle – születési, biológiai, etnológiai, érdembiztosító – előjogot: „Ne gondoljátok, hogy ezt mondhatjátok magatokban: 'A mi atyánk Ábrahám!.' Mert mondom nektek, hogy az Isten ezekből a kövekből is tud fiakat támasztani Ábrahámnak. A fejsze

pedig ott van már a fák gyökerén: ezért minden fa, amely nem jó gyümölcsöt terem, kiirtásra kerül, és tűzre jut." (Máté 3:9.10) Vagyis: ebben a „kairosz"-ban **az embersíkba lépett Istennek a SZÍNE előtt az emberség valódisága állhat meg,** és semmiképpen sem lehet Előtte megállni valamiféle emberség-utánzattal, dekoratív utánzattal sem. **Régi ember, bárki légy is, halj meg, - hogy élhess! – lehetne summázni János tézisét.**

Ez a tézis lett bizonyos – Felülről való – **jeladás** a Názáreti számára is: elindult, hogy mint valóságos ember **átmenjen a haláljelző aktuson**, s így legyen nyilvánvaló az Ő teljes és alkalmas embersége. Nem mintha **minősége szerint** érzett, tudott volna valamiféle emberség-hiányosságáról, de ha minden embernek halálon át lehet csak igazi emberségéhez jutnia, küldetése szerint, Ő se takaríthatja meg ezt az utat. Hogy sejtette-e, mi fog következni ebből a lépésből, ki tudhatná? Ment, mert mennie kellett, mint Előtte és Utána annyinak, akik sem maguknak, sem másoknak **nem tudtak számot adni** logikus ok-okozati láncolat levezetéssel egy-egy olyan **vállalkozásukról**, amely sorsszerűnek bizonyult.

(3) Az első meglepetés akkor érte, amikor a Jordán partján az Alámerítő hallgatósága közé vegyülve tanúja lehetett a Jeruzsálemből kiküldött **vizsgáló bizottság** és Johanán dialógusának, s a próféta befejező deklarációjának: „Én vízbe merítek, de **köztetek** áll, Akit ti nem ismertek: Ő utánam jön, de Ő az, Akinek a saruja szíja megoldására sem vagyok méltó.… Ez az, Akiről azt mondtam: 'Utánam jövő férfi, Aki előttem lett, mert előbb lett, mint én.' Én nem ismertem Őt, de azért jöttem vízbe-merítéssel, hogy megjelenítsem Őt Izraelnek." (János 1:26-31.)

A legrégibb emlékezések szerint Jézus úgy nézett ki, mint bármelyik izraeli (júdeai) 30 éves férfi – elfogatásakor ezért kellett Kerióti Júda mint biztos

felismerő, mert éjjel nem lehetett volna megkülönböztetni a többi Gecsemánében szállásoló férfitől -, a Jánost hallgató sokaság nem tudhatta, hogy melyik a közöttük álló férfiak közül, akiről az Alámerítő beszél. Jézus tudta vajon, hogy Ő az? Lehet, hogy Maga is körbe tekintgetett, keresve a kiemelt egyént, de lehet, hogy ismeretlen unokatestvére (akiről azt tudta, hogy unokatestvére) szavai átremegtek Rajta, és megcélozva járt-kelt köztük – teli kérdéssel és belső érintettséggel. Nem kellett sokáig tanakodnia, (ha egyáltalán tanakodott), mert „másnap (János) látta Jézust, amint felé jött" – (lehet, hogy megkérdezte, kiről beszélt előző napon az Alámerítő) –„és ezt mondta: 'Nézzétek!: Az Isten Báránya, Aki elveszi a világ bűneit!'" (János 1:29) Szinte látjuk, amint János kinyújtott kézzel mutat Jézusra. Elképzelhető, milyen csend követte ezt a bejelentést.

Az Ézsaiás 53:7 versének idézése által az Alámerítő a jelenlevő Jézust azonosította az ézsaiási Messiás-képpel, az Ebed JAHVÉVAL, JAHVE SZENVEDŐ, MAJD HALÁLON ÁT ember-helyreállító SZOLGÁJÁVAL. **Benne a közeljött Isten és a halálon át méltóvá lett ember együttese nyilváníttatott ki**. Jézus identitás-tudatérzete újabb vonással gazdagodott, s mert valóságos ember volt, döbbenetet keltett benne, a Megcélzottban (nyilván a szemtanúkban is). Pedig ez csak kezdetnek bizonyult. Most már Jézus többet tudott arról, hogy a jánosi tézis miért lett Számára olyan, mint egy nyak**ába dobott hurok**, amellyel Őt Galileából le a Jordánhoz sikerült húzni (mint amikor az áldozati állat nyakába hurkot vetnek).

A magyar fordítás „elveszi"-je nem egészen fejezi ki a görög „airó" ige jelentését, inkább „felemeli"-t jelent: mint amikor a valaki hátára tett súlyos, görbesztő terhet felemelik onnan, s a terheltet szabaddá teszik. Jézus már erről a feladatról is tud, de arról is, hogy ennek a világméretű feladatnak a tudása **máris**

alig elviselhető terhet jelent Neki. Pedig az ennél is nagyobb identitás-ismerés még hátra van.

A Jordánba-merülés történetének közlése a négy tudósításban árnyalatosan különböző, de nem eltérő, még kevésbé ellentétes. **Máté** Bemerítő János zavarát érzékelteti, mert Jézus – mindazok ellenére, amit ő az Isten ártatlan, tiszta „Bárányáról" hirdetett ki – (mintha Ő is bűntorzított lenne) részesülni akar az alámerítés énváltoztató halálélményében. Nyomban felötlik az Alámerítőben a kettőjük viszonyító összehasonlítása: „Én vagyok ráutalva, hogy Te alámeríts, és Te jössz hozzám!" Jézust nem ingatja meg sem János Róla adott nyilatkozata, sem a nyomában támadt különös légkör: Ő azért ment el Jánoshoz, hogy az Alámerítő koncepciója szerint – nem fogadva el a többi emberhez képesti „kivételezést" – a TALÁLKOZÁSRA felkészülő TELJES EMBERSÉG részese lehessen: olyané, Aki Isten igazságosságát nemcsak elismeri, nemcsak **igazat ad Istennek**, hanem teljesen **aláveti magát az isteni igazságosságnak**. Az Alámerítő ezt nem értheti (később is annyi mindenben akadt fel, mert nem értette, - miként mi is az esetek többségében), Jézus viszont nem magyaráz, hanem kérlel: „Hagyj most, mert ez méltó hozzánk, hogy minden igazságosság teljesüljön!" János eleget tesz a kívánságnak, s csak **utána** tudja meg, miért kellett így történnie.

Mint János **saját** látványáról és **hallás-élményéről** tanúsít a galambról és a SZÓZATRÓL: „Ez az ÉN szeretett Fiam („ho Hüiosz mú ho agapétosz"), Akiben gyönyörködöm!" (Máté 3:13-17). Márk úgy számol be az eseményről (1:9-11), **mint Jézus látás és hallásélményéről**. Az Atya közvetlenül szólítja meg Jézust, hogy éles fényben adja tudtára, „Te vagy az ÉN szeretett Fiam, **Benned** gyönyörködöm". Lukács (3:21-22) tényszerű riportként adja közre az eseményt, a SZÓZAT a Márkéval azonos szövegű. János evangéliumában (1:31-34) az Alámerítő tanúvallomása van megörökítve, de nincs említés a SZÓZATRÓL.

A négy evangélista tudósításának a jelentőségét – az Ember-Jézusra nézve – nem lehet túlbecsülni. Éppen, mert Izrael Földjén történtekről van szó. Ha másutt történik, könnyen elintézhető volna azzal, hogy ilyesmi a görög-római mitológián belül otthonos hiedelemként került leírásra. Izraelben viszont ez olyan elképzelhetetlen MÉGIS-történés, DE-esemény (DOCH, TROTZDEM), hogy **még az elmondás is kivégzés-vonzattal jár**. Még fülbe sem volt ajánlatos súgni, közlésének nem volt alternatívája, a „megoldás" **csak** a hallgatás lehetett. Van ugyanis olyan leíratlan törvényszerűsége adott kultúrköröknek, hogy nem a tényvalóság léte a normatív bennük, hanem az, hogy az adott tényvalóság mennyire egyezik. A zsiráfról aranyszabály lesz a megállapítás: ilyen állat pedig nincs. (Alighanem így van ez sok mai tényvalóság sorsát illetően is, ha nem egyezik a mi jelenlegi szekularista kultúrövezetünk természetével.) Még inkább nonsense eseménysor volt annakidején a jordánparti kinyilatkoztatás Magára Jézusra nézve. Miért, hogyan?

Nézzünk farkasszemet az üggyel, az ügy kihívásával! Akár **Johanán ben Zakarjah ben Lévi**, akár Jahosua ben Joszif ben Héli ben David személyét nézzük, igaz: ha valaki magáról azt állítja, hogy ő Isten (Isten Fia), vagy akár valaki más embertársáról állítja ezt, el kell dönteni, hogy az illető(k) elmebeteg(ek), **vagy** pedig olyan valóságot közölnek, képviselnek, amilyennel előtte (előttük) az égvilágon senki sem találkozott még e téridőiségben. Ha az alternatíva VALÓSÁG oldalára mondunk (remegve) IGENT – mint egykor Tamás apostol (János 20:26-29) -, ezt olyan hit alapján tehetjük, amelynek megvan az egzakt alapja. Az egzakt alapzat a szereplők magatartása. Az elmebetegre, a paranoia megalomániás doxazmájára jellemző, hogy **magától értetődőnek tartja**, hogy ő Caesar, Napóleon, a római pápa vagy az Isten, s megköveteli, hogy mások is így értékeljék őt. Aki viszont mástól tud meg magáról valami szokatlanul nagyot, vagy akinek másról kell ilyet állítania, ő az elsőszámú **meglepett, kételkedő és értetlen**. A Hirdető valamiféle „kényszer"

alatt hirdeti az elképesztően bizarr állítást, az Érintett mindenki másról képes inkább a Róla közöltet feltételezni, mint Magáról.

Jézus azzal, hogy János tézise igézetében (a teljes és az Isten számára elfogadható embersége elérhetéséért) zarándokolt le Galileából Júdea pusztájába, a Jánostól Róla mondottak **ellenére** is ragaszkodott az alámerítéséhez, bizonyságát adta annak, hogy Magáról nem tart nagyot az egyetemes emberséghez képest, **szinte hallatlanná teszi** János értékelését, szinte túlértékelésnek vélve ezt. Vagyis mind a két személy – János és Jézus – az elsőszámú meglepett, kétkedő és értetlen, majdhogynem visszautasító volt, ezért kellett az emberi psziché öt érzékével, főleg a **látással és a hallással** érzékletessé tennie az ATYÁNAK a KINYILATKOZTATÁST, és Jézus identitása újabb jellemzőjének manifesztálását. Bele kellett ütköztetni az Alámerítőt és az Alámerítettet abba a VALÓSÁGBA, amely mind a horizontális, mind a vertikális létezésük tartalma, tehát beöleli a téridőiséget és a téridőntúliságot. Márpedig ennek a VALÓSÁGNAK mind a mennyiségi, mind a minőségi többségére nézve a nagyon nagy emberi NEM TUDOM a jellemző. (Száz éve még nem tudtuk a vírust, négyszáz éve a baktériumot, de ezek azért voltak: pusztítottak vagy használtak). Ennek a nagyon nagy NEM TUDOM-nak a bekalkulásával kell a jordáni történéssel kapcsolatban kérdeznünk, és – ha lehet – felelnünk.

(4) Az első kérdés

Ha János és Jézus előzőleg nem találkoztak, hogyan ismerhette fel János Jézust, mégpedig mint Messiást?

Gábriel jelenését követően „elindult Mária és sietve elment a hegyvidékre, Júda egyik városába. Bement Zakariás házába és köszöntötte Erzsébetet. Amikor Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, örvendezve repesett a magzat méhében. Megtelt Erzsébet Szentlélekkel és hangos szóval kiáltotta: ’Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhed gyümölcse! **Hogyan is**

lehetséges ez, hogy az én Uram anyja jön el hozzám? Mert – figyeld – amint felfogta fülem köszöntésed hangját, ujjongva mozdult meg méhemben a magzat.’” (Lukács 1:39-44) Hogyan lehetséges? – kérdezi rémülten Erzsébet. És mi is.

Ma nagyarányú kísérletek folynak az Egyesült Királyságban, Franciaországban, az Egyesült Államokban a magzati lét titkai felfedéséért, s ha mást nem, azt sikerült észlelni, hogy az emberreagálás elemei felfedhetők már az anyaméhben is. Meg aztán az se mese ma már, hogy nemcsak elektron– és radioaktív fém– és fénysugárzások hatnak egyik lényről a másikra, hanem olyan személyiségi áthatások is érvényesülnek, amelyek léte tagadhatatlan, de magyarázata még nincs. Nem is ez a magyarázat fontos az első kérdésünk ügyében, hanem az a dialektika, hogy a XX. század utolsó negyedében az emberiség TUDOM-tartománya felgyorsított lett, és annyira meggazdagodott, hogy nagy lett a tekintélye – és ennek nyomán a tudósok alázata – a NEMTUDOM–tartománynak, ezért **szűnt meg és lett a múlté a XX. század fölényes legyintése**, ha érthetetlen jelenségekkel találkoztak. Kérdésünkre hát annyit felelhetünk „csupán”, hogy ha a magzat János repesve mozdult meg a magzat Jézus közelségére, miért ne gerjedezhetett volna a felnőtt János szíve a felnőtt Jézus közelségétől?! Hiszen még a mi életünkben is előfordul, hogy valakit először látva meg, sejlik fel bennünk az életre szóló barátra-bukkanás öröme**.**

(5) A második kérdés

Megerősödött-e az Alámerítőben tézisének valóságtudata?

Amikor megpillantotta hallgatói között Jézust, megerősödött tézisének valóságtudata, s még nőtt is másnap, amikor az Isten Bárányának meghirdetésére kapott felső, belső parancsot.

A qumráni közösség két messiás egyidejű jövetelében hitt: az egyik Lévitől származó Áldozat-Áldozó, a másik a Júdától eredő oroszlán-felkent lesz. Az

Alámerítőben eldőlt, hogy **a qumrániak tévednek**, mert csak egyetlen Messiás van, Aki először az Áldozat-Áldozó megváltását hozza, majd később lesz „szórólapát a kezében”. **János boldogan vette tudomásul, hogy valóban nem tévedett, s az Isten valóban „leszállt és útban van”, Maga elé küldte Messiását: érdemes volt hát ezt meghirdetnie.**

Ám amikor a galamb leszállt és a SZÓZAT felhangzott, János tézise összeomlott, mert azzal a valósággal találkozott, amely az ő izraeli „vagy-vagy”-ját (valaki vagy Isten, vagy ember) összeomlasztotta, hiszen az a **képtelenség** rökönyítette meg, hogy Unokaöccsében Maga az Isten érkezett meg. Ha Verdi és Wagner, Schubert és Puccini zenei zsenialitása állna össze, sem volna képes hangzásban visszaadni az Alámerítő döbbenetét, hiszen **amit a jövőnek hirdetett, lett jelenné**. De nem úgy, ahogy elképzelte. Amit ihletben kapott, aszerint is grandiózus fényesség, és mózesi jeltömegek kíséretében érkezőnek vélte, egyszer majd közéjük fog jönni a „kairosz” csúcsáról odalépő Egyetlen és örökkévaló Isten, s mit lát?: **Ő küld galambot, és Ő szól kétség nélkül, de Magát egy emberrel azonosítja, Aki ugyanakkor éppen olyan, mint ő és ők, de éppen annyira más, mint amennyire olyan.**

No és ez az EMBER, ez a Názáreti hogyan viseli el – ép elméjűnek, csonkítatlan személyiségűnek maradva -, hogy Ő azonos a teremtő Logosszal, mint hiteles Isten-Vetülés öröktől fogva?!

(6) A harmadik kérdés

Vajon Jézus számára igazán vadonatúj az a tudatérzet itt a Földön, hogy ő a Fiú, Aki **teremtett testtel teremtő ÉN-ként van jelen?**

Hiszen 12 évesen beszél úgy Istenről, mint „az ÉN APÁMRÓL” (Máté 2:49), - vajon itt már a FIÚ-tudat szólal meg? Inkább annak az izraeli választottnak a tudatérzete, aki mint ilyen – vagyis Teremtőjének Magát egészen rendelkezésére bocsátó – nyilatkozott meg. Igaz (amiről már volt szó), hogy

Személyiségéből a divinikus humánum spontán módon áradt kisded korától környezetére, ez azonban csak a környezetének tűnt fel, Ő olyan természetesnek vélte, mint a lélegzést, vagy ahogy a madár adja a világ tudtára csicsergését.

(7) A negyedik kérdés

Hogyan vészelte át a názáreti Ember istenfiúsága tudatérzetét, illetve milyen ellenpróbának kellett végbemennie ahhoz, hogy e tudatérzet épségben, elviselhetőségben, töretlen „természetességben", szinte magától értetődőségben és kétségtelenségben megszilárduljon?

A kérdés nemcsak indokolt, hanem szinte égető is. **A valóságos Ember-Jézus az emberi test adottságaiban és korlátozottságaiban volt valóságos.** Amikor azt tanítják Róla az egyházatyák, hogy bűntelen és tökéletes testben lett emberré, a tökéletességben nem azt a testet értik, amiben az ember itt volt az Éden, vagyis a KÖZVETLENSÉG létállapotában.

A közvetlenség csak különbségét tudta a vertikálisnak és a horizontálisnak, de nem a közbevetettséget a kettő között (Genezis 3:24). **Például:** (a) a közvetlenség látásképessége nem a szemen múlt, bár a szem is a preventív készletezés minden eshetőségre tervezett készenléti, „leltári" szerve lett, s amikor a szemre lett szükség (Gen. 3:7), már csak a felület látására zsugorodott ez a képesség; (b) a szaporodásnak is meg volt a (most már és még nem is sejtett) modusza, de készenlétben várt magára a nemi út is (a „férfi" és a „nő" nem lévén még akkor nemi kategória); (c) nyilván teljesen akcióképesnek teremtetett az ember teljes (központi és hálózati) idegrendszere is, de a közvetlenség „aión"-jában sokkal gördülékenyebb szabályozórendszere volt a testnek. Nos hát **Jézus a KÖZVETETTSÉG „aión"-jának a tökéletes (vagyis a célnak teljesen megfelelő), és bűntől nem fertőzött testébe született meg, vagyis gyarló testbe, amely táplálékra, pihenésre szorul, és idegrendszerrel szabályozza magát** (az idegrendszert pedig hormonális, genetikus és közegi hatások hatják át). Ilyen testben, ilyen központi és vegetatív idegrendszerrel

hogyan lehet átvészelni, ha valakit akár adagolt, akár halmozott hatások céloznak meg, különösen, amikor az ember magáról váratlanul vagy elvárhatóan **mértékentúli előnyösség vagy hátrányosság önismeretéhez jut?** A felelet kulcsfogalma: Szentlélek. Ugyanis megtévesztő lehet, hogy folyton együtt említettük Jézust és Bemerítő Jánost. Az utóbbival kapcsolatban nem kétséges, hogy **Isten Lelke sugallata** alatt dönt, szól, tesz, de Akit Isten Bárányának hirdet meg, Az sui generis (eredeténél fogva) **Isten Lelke IGÉT testesítő valósulása**.

Hogy Jézus mit tud Magáról 33 éves koráig, csak másodlagosan jelentős ahhoz képest, hogy **Ő MAGA Isten-testesülés, amikor egyben ember-létesülés**. Benne a Szentlélek – az apostol szerint is – **mértéken felül van jelen**, tehát **a Teremtő ÚR uralkodik** testi-lelki-szellemi valójában, ahogy senkiében sem, észbontó, hogy ugyanekkor (mint Isten) Ő a Teremtő ÚR.

Engedtessék meg kitérésként az összehasonlítás Jézus és János között. Jézus MAGA A **KÖVETKEZETESSÉG** (Filippi 2:5-11), még a János mellé állás aktusában is (Máté 11:1-14, 17:10-13, Lukács 16:16), János már **az első napokban** különösen viselkedik (János 1:35-52). Igaz, harmadnapon is megismétli – „rátekintve Jézusra, Aki arra járt” -, hogy Ő Isten Báránya, de **nem csatlakozik Hozzá**, s csak elszenvedi, hogy tanítványai közül a nála következetesebbek Jézushoz **kéredzkednek**. Később Johanán makacsul **magánál tartja**, akikre hatást gyakorolhat, sőt a *kontrollőr-szerepre* is vállalkozni mer, mintha sohasem lett volna tanúja a világtörténelem téridőntúliságot téridőiségbe iktató isteni aktusának. Sőt: János kivégzése, Jézus váltsághalála és feltámasztása után is fennmarad egy ideig „Keresztelő János tanítványi köre”, azoké, akik **megrekedtek Jánosnál**. Bizony: más az, ha valakit Isten Pneümális Személyisége a sugallata alá von, és más, Aki **MAGA** A PNEÜMÁLIS SZEMÉLYISÉG.

Hogy Jézus, mint ember a jordánparti kinyilatkoztatás után is ép (épelméjű) maradt, **elsősorban** azzal magyarázható, hogy bár valóságos ember volt, *egy*idejűleg nem szűnt meg az ÉPSÉG URA lenni. **Másodsorban**, mint embernek Neki is át kellett mennie **próbáló folyamatokon**. A szinoptikus evangélisták (Márk, Máté, Lukács) erről valló közlésének az egyezése és különbözősége egyaránt normatív. Máté célhatározói mondattal kezdi (4:1-11): Jézus a Lélektől azért vitetett (vezettetett) fel a pusztába, hogy megkísértse a kísértő (ho peiradzon). Az a Lélek-Regulátor, Aki a Messiás emberségének szabályozásáért volt felelős, úgy látta: Jézusnak – messiási „kairosz"-a kezdetén – át kell esnie a megpróbáltatás folyamatán. Márk nem célt jelöl meg, csupán felfedi, hogy a Messiást a Lélek **kihajította, kiűzte** („ekballó") a pusztába (Márk 1:12-13). Máté 40 napi böjtölésről tud, Márk csak 40 napi pusztábanlétről, ő viszont a kísértőt nevén nevezi: Sátán. Lukács (4:1-13) szerint Jézus meg volt telve Szentlélekkel, így ment el a Jordántól, a pusztában is „Lélekben" volt jelen. A kísértő görög nevét olvassuk nála: az Ellenvető, az Átejtő, az Elgáncsoló (ho diabolosz). Máté és Lukács nem tesz említést arról, amit Márk – mint rikító ellentétet – hoz tudtunkra: Jézussal a pusztában vadállatok voltak, de angyalok szolgáltak Neki. Viszont nagy veszteség volna, ha csak Márk evangéliumát olvashatnánk, tőle ugyanis a kísértés tartalmáról és mikéntjéről semmit sem tudnánk meg.

A kísértés előzménye és az előzmény következménye nagyon logikus és emberien közelhozó: 40 napi böjt után Jézus – közli Máté és Lukács – megéhezett. A pusztában viszont nem volt sem étel, sem ital. {A kísértés három rohamának második és harmadika felcserélődik (minden észlelhető szándékosság nélkül), a Máté sorrendjét ajánlatos követnünk (a szövegek azonosak, - illetve jelzem, ahol eltérés van.)} „Ha Isten Fia vagy",… a nyitánya minden kisértő rohamnak. Gondoljuk meg: SZÓZAT nyilvánította ki a názáreti pneümális identitását, vagyis hogy Ő nem más, mint Istenen **belül** az Ős-Személyiség (az ATYA) Önvetülése, képien fejezve ki: az ATYÁNAK nem

teremtménye, hanem Fia; ezt meri kétségbe vonni egy ellenlábas teremtmény, mert mint **személyiség** mindent kétségbe vonhat, hiszen ő maga pusztíthatatlan, viszont bármit dönt, mond, tesz, már semmit sem veszíthet.

A kísértés-történetből ismerjük meg azt az Ellenséget és alapszándékot a létezésben, aki, és amely **vagy** eleve akadályozza, hogy az ember felismerje személyiségi azonosságát, **vagy** pedig – ha az ember már megtudja, ki ő – megingassa identitásának hitelesség-bizonyosságában.

Jézus szembesül a nagy HA? Rémével, s miként azóta nemcsak Neki, hanem Előtte, Utána mindenkinek dönteni kell: az állító Istennek vagy a kérdező Démonnak hisz-e. **Az élet ellensége a biológiai létezésbe, a „biosz"-ba úgy ahogy belenyugszik, a személyiségi életbe, a „dzóé"-ba sose.** Ő a főnöke annak az ólomöntő kanálnak, amelyben nem ember, hanem emberiség van; forró ólomöntet, melyben az egyén már szétválaszthatatlan és megkülönböztethetetlen fémcseppecskék milliárdnyi mennyisége; ebben ugyanis csak kvantitás van, mely felzabálja a kvalitást. (Henrik Ibsen: Peer Gynt). A Diabolosz azzal is számol, hogy az ember mégiscsak őseredetien **személyiség**, aki ugyan kész ezt könnyelműen kockáztatni (miként Hoffmann meséi), mégis ha magára riad, kapva kap veszendő személyisége, személyiségi identitása után: nosza hát provokálni kell bizonyításra, mert **talán éppen a bizonyítgatás közben** veszthet el mindent (**nem ismerve fel a bizonyítás lehetőségébe rejtett kelepcét**). A három kísértés-roham nem más, mint Jézus provokálása a bizonyításra. Nevezzük el ezeket alfa, béta, gamma provokálásnak.

(8) Alfa-provokálás: „… változtasd a köveket kenyerekké!"

(Lukács szerint egyetlen konkrét kőről van szó: „…változtasd **ezt a követ** kenyérré!") Az ördögi éhség-kiindulás alapja: a Teremtő kontármunkát végzett, mert olyan világot hozott létre, amelyben több az éhes száj, mint a táplálék. Ergo: ezt a hibát helyre kell hozni, pótlólag meg kell teremteni (a kémiai vagy a

politikai szervezés varázslatával) a **hiányzó** anyagot (lásd Zelma Lagerlöff: Az Anti-Krisztus csodái). Az alfa-provokálás **a materialista** premisszára épülő világnézet alapján kiagyalt társadalmi kísérlet (eltakarva persze ennek az áruló kísérlet-jellegét). Jézus válasza: „Nem csupán kenyérrel él („dzóé") az ember, hanem minden Isten szája által kiárasztott beszéddel. (Máté 4:4, 5 Móz. 8:3). Átfordítva a mai gondolkodásunkra: az az, ember, aki Isten beszédével táplálkozik, úgy osztja el, ami van – mert **minden megvan potenciálisan** -, hogy mindenkinek jusson táplálék. Másként fogalmazva: nem az anyag (a táplálék) hiánya a földi bajok forrása, hanem az ember **indulati romlottsága**, amely kapzsivá, és mások megfosztójává teszi az önző lázadót.

A megoldás: az ember Isten Beszédét „egye", s akkor mindenkinek lesz tápláléka, ruházata, hajléka, mivel az így átalakult szív nem zsákmánynak, hanem megbízatásnak fogja tekinteni a bírást. (Hogy 70 év után a marxizmus lehetetlenülésének lehetünk tanúi, hálával gondolunk Istennek arra az „ajánlatára", amit Jézus felelete tartalmaz.) Az alfa-provokáció sikertelennek bizonyult, mert a Názáreti nem esett be a bizonyítani-akarás kelepcéjébe. Ő nem „ha Isten Fia", hanem Isten Fia – öröktől örökké. Axióma**: aki magáról bizonyosságot nyer, sem elmélet, sem saját vagy mások tapasztalat-szülte véleményétől ne engedje megrendíteni azonosság-tudatérzetét.**

(9) Béta-provokálás: „Ezután magával vitte Őt az Átejtő („diabolosz") a szentvárosba és a templom felső szegélyére állította Őt, és ezt mondta Neki: 'Ha Isten Fia vagy, vesd alá Magad, hiszen meg van írva: Angyalainak rendelkezik Rólad, azok pedig kezeiken fognak fenntartani Téged, hogy meg ne botoljanak lábaid a kőben.'"

Máris jelzem: ebben a provokációban a Jézust látványosítani akaró szándékban a hitet a tapasztalattal pótolni követelő *szekularista pozitivizmus* jelentkezik. Ez a posztulátum azonos korú a lázadással. Modern „szentélye" a laboratórium, a „liturgiája" a kísérlet, az egzakt meggyőződés a feltétel, s amiről

nem lehet így győződni meg, mert veszélyes, **vagy** mert méretentúli dimenziót igényelne, **vagy** mert az elérttől eltérő látásmódot feltételezne, **vagy** mert a tudományos jövendőt nyitott ajtónak látná, az káros vagy lehetetlen (maga a lehetetlenség), **vagy** egyszerűen NINCS, s ha valaki mégis számításba veszi, „fantaszta" az illető. Nem állt össze ez masszív ideológiává, mint a marxista-leninista-sztálinista ideológiai és ideológikus szociológia, de sikerült járványként általános tudatérzetté tenni, hogy ami a labor számára nem bizonyítható, annak legjobb hátat fordítani – a „felvilágosultság" jegyében. (Ennek lett terméke a XVIII., XIX. században a racionalista-liberális teológia, a szellem elsivárosodása és mind a világi, mind az egyházi élet halálos kietlenülése.)

Különös, hogy két életmű leplezte le a pozitivista szekularizmus életveszélyeztető hódítását: az egyik Henrich Drummond: Természeti törvény a szellemi világban c. könyve, amely megfordította az európai értelmiségiek gondolkodását, és Albert Einstein speciális és általános relativitás-elmélete korszakváltó alkotása, ez az utóbbi nemcsak az egész fizikai világképet változtatta meg, hanem azt is bebizonyította, hogy nem a laboratóriumi-pozitivista út vezet előre, hanem a **nyitottság az ismeretlen lehetőség számára**, mert több a teremtettség, mint ami az ember elméjébe befér. A kísértő roham ezek szerint a későbbi szellemtörténeti-politiko-ideológiai alakulás árnyékát vetette rá a Megkísértettre.

Róla, Jézusról szólva ismét jól esik visszatérni gyermekkorára, - éppen e kísértésfajta apropójából. A tehetséges gyermekeket környezetük produkáltatja, s már akkor is folyton „produkálnak" (egy életen át), amikor senki sem unszolja őket erre. Az ilyen gyermekkorból felnőtté lett ember szinte **reflexszerűen** produkál, ha alkalma nyílik erre: **sikeremlékek mozgatják őket**. Jézust produkálásra provokálja az Átejtő, de ezzel nem ér célt. Mivel ő gyermekként is a Testetöltött volt, gyermekként sem „produkált", ha a divinum ad hoc „kilépett"

Belőle, **Számára nem kísértés a magamutogatás**, s bár sziklaszilárd az az ígéretre-épülés, amelyről a Zsoltáros prófétál (Zsoltár 91:11-12), magasabb ívelésű érve van az elutasításra: „Meg van írva: ’Ne kísértsd JAHVÉT, a te Istenedet!’” (5 Móz. 6:16)

Alapjában véve a kísértések kicsinyesek – nemcsak Jézus, hanem mindenki megkísértése ilyen kicsinyes, még ha a **szubtilis differenciáltság**, a **kifinomult árnyaltság** álcájában jelentkezik is -, **átlátszóak annak, aki át akar látni rajtuk,** s nem vágyik a kecsegtetett előnyökre. Az Átejtő éhes embert ösztönöz kenyér-varázslásra, de mert **ő ravasz, és nem bölcs**, számításon kívül hagyja, hogy ez az ember 40 napon át elég gyakorlatot szerzett a koplalásban. Azt a férfit akarja produkálásra bírni, hogy látva lássák, mit tud Ő, Aki e 40 nap alatt nemcsak böjtöl, hanem – egyrészt – **megmérkőzik istenemberi identitásának kozmikus és kozmoszontúli tudatérzetével**, - másrészt – e 40 nap arra kellett Neki, hogy kitisztuljon Benne: **mint ember** csakis **hit által** képes elviselni itt és most, hogy **Ki Ő,** s a többi ember is csak **hit által** juthat Vele odáig, hogy felfedezze, **Ki Ő**.

Az Átejtő ennél a Megkísértettnél reméli elérni, **hogy látvánnyal kapcsolja ki a hitet**. E 40 nap deríti ki, hogy a hit („pisztisz”) a fellázadt, és elesett teremtmény számára e téridőiségben az **egyetlen lehetőség** a kapcsolat-felvételre, a szakadék-áthidalásra, az igazi empátiára, s aki ezt elveti, mellőzi, az egyetlen lehetőségét veti és veszti el. A hit – **az ilyenként felismert hit** – az a halál, amelynek megéltetője kívánt lenni az Alámerítő a Jordánba merítéssel; a maga biztonságában vesztegelő és ezt a biztonságot hajszoló autonóm ember halála: saját **istenkedésének az alámerítése a Teremtő istenségébe, a Szentlélekbe**, vagyis végső lemondása arról, hogy „olyanná legyen, mint az Isten: jó és gonosz beavatottja”. (Gen. 3:5)

Nem hiába kiáltotta János: „Én vízbe merítlek titeket, de Aki utánam jön, Szentlélekbe és tűzbe fog alámeríteni.” *Természetesen* még a 40 napi

önmérkőzés előtt is világos volt Jézus számára, hogy az emberi psziché érzékelései nyomán szerzett és folytonosan gyakorolt tapasztalás **képessége is a kegyelem** adománya, **téridői létünk folytonossága** testi megtartásunk céljából. **Ezért nem elvetni**, hanem *túlhaladni* akarta azt, - vagyis az Átejtő az elvetését is hiába kísérelte volna meg, de a túlhaladást se volt képes saját szándékának szolgálatába állítani. Később, amikor nem kísértés tárgya lett a kenyér vagy az érzéki megtapasztalás, hanem **Isten-Jelenlét jelzése**, a kenyér ötezer, majd négyezer embert táplált (Máté 14:13-21, 15:32-39, Márk 6:34-44, Lukács 24:39, János 20:24-29). (Nem tartozik szorosan ide, de az alfa– és béta-provokálás nyomán kell hálát adnunk azért, hogy az Alámerítő tézisének és a hitnek, mint egyetlen életadó „halálnak" az értelmező kibontakozását éppen azon az apostolon át adta nekünk a Szentlélek, aki nem járt áldott 3 éve alatt Jézussal, aki a vallási teljesítménye által **önmegigazító júdaistaság fanatikusaként érkezett el a Damaszkuszi Találkozáshoz**. (Róma 6:3-11, Kolossé 2:12-13.) Bizonyos, hogy az **egyház** az ő végtelenül bonyolult története folyamán – nem a világinak mondott, szekuláris tudományok módján – annyira megfertőződött az Átejtő pozitivista látvány-igényességétől, hogy még most sem került ki győztesen e kísértés-sávból: látvány-„csodákkal" igyekszik célt elérni, „segíteni" az Istennek.

(10) Gamma-provokálás:

„Ismét magával vitte Őt az Átejtő egy nagyon magas hegyre és megmutatta Neki a világ minden országát és azok ragyogását és így szólt Hozzá: 'Ezeket mind **Neked adom**, ha földig esve imádsz engem.' (Lukács 4:5-7 = És felvitte Őt és pillanat alatt megmutatta Neki a lakott föld minden országát és így szólt Hozzá az Átejtő: 'Neked adom mindezt a hatalmat és ragyogást, **mert nekem adatott** és **annak adom, akinek akarom**. Ha tehát földreesve hódolsz előttem, mind a Tied lesz.') Ekkor ezt mondta neki Jézus: 'Távozz, Sátán! Mert meg van írva: JAHVÉT, a te Istenedet imádd és **csak** NEKI szolgálj!' (5 Móz 6:13)

Ekkor elhagyta Őt az Átejtő és angyalok szolgáltak fel Neki.” Lukács 4:13 = „És az Átejtő felhagyott minden kísértéssel, eltávozott egy időre”.

A görög szöveg szerint „ahri kairú”, ami jelentheti, hogy „a kairoszig”, de azt is, hogy „a kairosz végéig”, vagyis **közvetlenül** ismét majd csak a „kairosz” végén, a **kereszten fogja megrohamozni** Jézust, mivelhogy **a „kairosz” Jézus születésétől haláláig tart**, a feltámasztás már az új „aión” kezdete.

Máté sorrendjét (4:8-11) volt helyes követni a kísértés belső logikája szerint is, mert ésszerű azt tételezni fel, hogy először a kicsinyességekkel (jóllakatással, a produkálás sikerélményével) kísértő rájön, hogy Akit provokál, már sziklaszilárd tudatérzettel, és meg nem ingathatóan bírja identitását. De még mindig nem világos az Átejtő előtt (ugyanis – mint már láttuk – az Átejtő hatalmas, de **átlátó képességében korlátozott** ellen-személyiség; a „világosság angyalának”, Lucifernek a világossága **görögtüzes fény csak**: szándékának a vakmerőségéhez képest a tudása hályogos és tűnékeny), hogy Jézus mindent tud-e a Saját azonosságáról, vagy csak azt, hogy ÚRNAK van szánva. Más szóval: ez a Názáreti Férfi Magát máris Úrnak tudja-e, vagy csak azt tudja, hogy ÚR lesz? Tudja-e, hogy ontológiai ÚR Ő, vagyis mint Ember Fia „emlékezik-e” arra, hogy ugyanakkor a teremtés művében részes Isten Fia?

A Sátán mindig reménykedik – ezért van a reménységben is kétféle -, reméli, hogy Jézus identitás-tudatérzete nem teljes, ezért hangzik fel Jézus számára a dialektikus ajánlat. Az Átejtő komolyan számol azzal, hogy mivel Jézus valóságos ember, meghatározója az **időtényező**: az, hogy valamihez hamarabb vagy később jut-e el? A Sátán a „hamarabb” jegyében, illetve a „most” jegyében kísért. Kísértésének dialektikája: ha Jézus **hajlandó szolga** lenni, **úr lehet**, az egész világ, minden ország és hatalom ura. Íme, a harmadik – örökké ható és frissen modern – kísértés: **az etatizmus, a diktatorikus államiság kísértése**. Az **állambálvány** főpapja, a diktátor mindent odaad, ha az ember neki Teremtőnek járó hódolattal szolgál. Az ilyen „szolgák” mint

„kisurak” (Kisnérók, Kiscárok, Kisducék, Kisführerek, Kisgeneralisszimuszok) bírják a Földet, a Föld hatókörükben levő szektorát, persze gyakorlatilag a „kis” jelzőjük nem jellemző, hiszen mert **ők** a kapcsok a Diktátor-Főpap és az embervilág között, övék a hatalom - törvényhozásban, végrehajtásban, igazságszolgáltatásban, mindenben – mindaddig és mindazok felett, amíg nem ütköznek abba a magatartásba, és azok magatartásába, mely szerint „meg van írva”: JAHVÉT, a te Istenedet imádd és **csak NEKI** szolgálj”.

A XX. század állam-kísérletei és állam-kísértései – mindenik, mint társadalmi struktúraváltozással üdvösséget ígérő ideológia is – átmeneti sikereit annak köszönheti, hogy identitását Jézus hármas (közvetlen) megkísértésével senki sem leplezte le. **Ha** a „kövek apostolának” ismerik fel eleve Marxot, aki a hasak megtöltésével segít megelőzni a krisztusi megoldást (ahogy a már aposztrofált Lagerlöff jósolta); **ha** a látványosítás bohócbűvészét fedezik fel időben Mussoliniben, az etatizmus kaini szörnyetegét Hitlerben; ha a hármat magában egyesítőt bélyegzik meg a szélesvállú gnómban, Sztálinban (ő ugyanis nem vala marxista, náci és fasiszta, hanem együtt a három, megtetézve egy nevezhetetlen negyedikkel), vagyis: ha Jézus megkísértése történetét szellemi „térképnek” használták volna századunk gondolkodói, ma más közelmúlt volna mögöttünk. E történet hordozza a valóban eligazító realitást, és nem az a mákonyos és embertelenül filantróp „felvilágosodás”, amely mindenütt „keresett”, de sehol sem „talált”, vagy amit talált, az megbénította: béna lábbal nem lehetett lépni a GYŐZTES MEGKÍSÉRTETT felé.

Persze a „szellemi térkép” gazdájának és közkinccsé tevőjének elvileg megvolt a mandátuma: a pneümatikusan választott nép, az Egyház, a Jézus-Identitás szolgája. Sajnos azonban a Jézus-Identitást felcserélte bizonytalan ábrázatú pótlék-személyekkel (azzal a Mária-imágóval, amely sokféle gyurmából állt össze és tolerálta, hogy az Egyház a saját berkeiben kultiválja a

„kő”, a „látványcsoda”, a mindenható etatizmus és hierarchikus diktatúra kultuszát. Az anyaszentegyház Szűzanya-ligetté vált, vagy protestánsul zárkózott fel némi koncért a hatalom kiszolgálóihoz: szolgálatnak becézve a kiszolgálást, és pincérfrakká züllesztve a prófétai palástot.

A Megkísértett – hogy immár **összegezzük** - a 40 nap alatt és a közvetlen kísértések után identitása teljes ismeret-birtokába került, s mint ilyen **megedzve** kezdhette el Izrael római megszálltságának 94. éve elején munkáját. Tudta Magát: azt, hogy ember Dávid házából, és isten, mint Fiú-Vetület. A Teremtő Logosz és a teremtett halandó együtt, Aki az Isten-Ember Kettőst úgy éli meg, hogy az egyik miatt a másikat csak akkor érheti sérelem, ha az IGENT mond rá. Embersége Istentől megüresített, istensége embertől megdúsított, hogy mint ilyen lehessen 3 év múlva Áldozó-Főpap és Áldozat-Messiás.

D) Jézus identitás-tudatérzete az Átejtő kísérlete nyomán **teljességre jutott** – mind az emberi, mind az isteni vonulatában. Ettől kezdve az Ő magatartása és minden megnyilatkozása **vagy** (1) az identitás biztonságát tükrözi, **vagy** (2) mások Róla alkotott képét tisztázza, **vagy** (3) az emberi közlésből szerzett MENNYEI JELET „nyugtázza”, **vagy** pedig (4) erősítést merít Maga és legfőbb bizalmasai számára, hogy majd a kereszten nyilvánulhasson meg (5) teljes áldozati Szolgasága és örökkévaló Fiúsága.

Ad (1):Jézus magatartása megtalált identitásának biztonságát tükrözi

Csak néhány példát hozok fel erre. Amikor meggyógyítja a sánta fiatalembert – előbb bűnbocsánatot hirdetve neki, így szól a megbotránkozókhoz: „Hogy pedig meglássátok, **az Emberfiának** (ti. a Messiásnak) van hatalma **bűnöket megbocsátani a Földön**: Kelj fel, - mondta ekkor a bénának – vedd az ágyadat és menj haza!’ (Máté 9:6) A szombat templomi értékelését határozza meg, mondván: „Az Emberfia Ura a sabbatnak

(is)” (Máté 12:8). Amikor a samáriai asszony a Messiás felől érdeklődik, Jézus így szól: „Én vagyok Az, Aki veled beszélek.” (János 4:26)

De ahelyett, hogy még vagy tucatnyi hasonló nyilatkozatot idéznék, ezúttal is az ellenpróba lehetőségével élek. Az ellenpróba: Jézus – most már nyilvánvaló Messiás-volta folytán – népéé és a népeké, vérszerinti családjáé annyiban, amennyire ez a **család népének az alapsejtje**. Személyiségi viszonyulása csak akkor lehet családi is, ha ők is „teljesítik Mennyei Atyám akaratát”. Ha nem, akkor mindenki inkább tartozik Hozzá az akaratteljesítők közül, mint a vérségi anya vagy testvér. Ez már messiási, és kemény elhatárolás: Máté 12:46-50, Márk 3:31-35, Lukács 8:18-21 és János 7:1-10.

<u>Ad (2): Jézus magatartása mások Róla alkotott képét tisztázza</u>

A jelenség fontossága kívánja meg, hogy mind Máté, mind Lukács szövegével szembesüljünk.

A Máté 11:1-15 szövege az esemény előzményét és utórezgését egyaránt tartalmazza:

„Történt, hogy Jézus befejezte tizenkét tanítványa útbaigazítását és továbbment onnan a városokba tanítani és (Jóhírt) hirdetni. János pedig a börtönben hallotta meg, amiket **cselekedett** a Messiás, (hát) két tanítványát küldte Hozzá, hogy ezt mondják Neki: ’Te vagy-e az ELJÖVENDŐ vagy mást várjunk?!’ Jézus azonban így felelt nekik: ’Menjetek el Jánoshoz és jelentsétek neki, amiket hallotok, láttok: vakok látnak, és bénák járnak, leprások tisztulnak meg, és süketek hallanak, halottak támadnak fel, a koldusszegények is a Jóhír örömében részesülnek. De az a boldog, aki Bennem nem botránkozik meg.’ Amikor ezek elmentek, Jézus beszélni kezdett a népségnek Jánosról: ’Miért mentetek ki a pusztába? Szélingatta nádszálat szemlélni? No ugyan kit mentetek ki nézni: lágy ruhába burkolózó embert? Bizony: a lágy ruhákat viselők a királyok házaiban vannak. De hát kit mentetek ki nézni? Prófétát nézni? Igen, sőt azt mondom nektek: **prófétánál is nagyobbat**. Ő az, akiről meg van írva:

Figyelj, elküldöm Eléd követemet, aki előkészíti Előtted az utat! (Malakiás 3:1) Bizony mondom nektek, nem született nagyobb Alámerítő Jánosnál, de a mennyek Országában a legkisebb is nagyobb, mint ő. Ugyanis Alámerítő János napjaitól mostanig a Mennyek Országa erőszaknak van kitéve, és az erőszakosok ragadják magukhoz. Mert minden prófécia és (maga) a törvény (Thora) Jánosig prófétálás által lett. Ha pedig valaki be akarja fogadni: ő Éliás, aki el akar érkezni. Akinek van füle a hallásra, hallja!'"

A Lukács 7:18-29 szövege tartalmának közvetlen előzménye a naini ifjú feltámasztása. „Jánosnak mindezt hírül vitték tanítványai, ő pedig magához hívatott kettőt a tanítványai közül, elküldte őket az ÚR-hoz és ezt kérdezete: 'Te vagy-e az ELJÖVENDŐ, vagy (jobb volna, ha) mást várnánk?!' Amikor odaérkeztek Hozzá ezek a férfiak, így szóltak: 'Alámerítő János küldött minket Hozzád és azt kérdezteti, hogy Te vagy-e az ELJÖVENDŐ vagy (jobb volna, ha) mást várnánk? (Jézus) éppen abban az órában gyógyított meg sokakat különféle betegségekből és kínokból, megszabadított (másokat) gonosz énektől és sok vaknak tette lehetővé, hogy lásson, nekik pedig így felelt, mondván: 'Menjetek el, vigyétek hírül Jánosnak, amiket láttatok és hallottatok = vakok látnak, bénák járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak feltámadnak és koldusszegények is a Jóhír örömében részesülnek. Az pedig a boldog, aki Bennem nem botránkozik meg.' Amikor pedig János követei elmentek, (Jézus) beszélni kezdett a népségnek Jánosról: 'Miért mentetek ki a pusztába? Szélingatta nádszálat szemlélni? Lágyan öltözöttet? Ugyan hát kit látni mentetek ki nézni? Lágy ruhába öltözött embert? Bizony a pompásan és fényűzően öltözködők királyi palotában vannak. Nos, hát kit látni mentetek ki nézni? Prófétát? Igen: mondom nektek, hogy prófétánál is sokkal nagyobbat láttatok. Róla van megírva: Figyelj! Elküldöm Eléd követemet, aki előkészíti Előtted az utat! Megmondom nektek: asszonytól születettek közül senki sem nagyobb Jánosnál, azonban az Isten Országában a legkisebb is nagyobb nála.'

(Meghallva ezt az egész nép is, még a vámszedők is, dicsőítették istent, hogy a János alámerítésével merültek alá, a farizeusok és a törvényőrök azonban elhárították maguktól Isten akaratát, és nem meríttették alá vele – Jánossal – magukat.)

A mondandókat ujjhegyre kell venni:

(1) Ez a szöveg a magyarázók mártírja, mert tartalmával véletlenül sincsenek kapcsolatban a magyarázatok. Szerintük a Heródes börtönében sínylődő János meghasonlott Jézussal, csalódott Benne, mert mindennel törődik, csak éppen az ő szabadításával és Izrael rómátlanításával (Heródes megbüntetésével) nem.

(2) Erőteljesen kerüli el a magyarázók figyelmét, hogy mind Máté, mind Lukács verziójában a nyitány éppen Jézus cselekedeteinek említése. Persze ha ez így van, miért elégedetlen János Jézussal? Mit hiányol? **Azt, amit azon a bizonyos napon, az alámerítése előtt hirdetett Róla. Nevezetesen: ha Ő valóban az Isten Báránya, miért nem tölti be küldetését, miért nem mutatja be a szabadító váltságáldozatot?**

(3) Jézus Jánosból magyarázza meg Jánost: a következetest, aki teológiai téziséhez konzekvens, ő a következetes teologizálás modell-személyisége. Jézus felfedi János motivációját: közeledni érzi földi pályája végét, s mert tudja, hogy az embervilágban Isten a legnagyobbá tette a próféták közül, azt is tudja, hogy a váltságáldozat **tisztító szabadítása nélkül** az Isten Országában (a Mennyek Országában) a legkisebb is nagyobb nála. Hát abban a bizonyosságban akar meghalni, hogy tudhassa: Jézus áldozata **érte is** eleget tett. Ezért forszírozza, sietteti Jézus áldozatát.

Jézus, a népség, a szedett-vedett csőcselék („ochlosz”) előtt tiszteletre méltó törekvésnek tartja, hogy János „erőszakoskodik” a Mennyek Országáért.

A hamar ítélkező tömeget csendre, befelé fordulásra inti: János ellen nem zúgolódni, hanem mellette, előtte tisztelegni kell.

(4) Jézus üzenete nagyon szelíd, célirányos és fénylobbantó. Amiket a Jánosnak küldött „jelentésben” felsorol, az éppen úgy valóság, éppen annyira **messiási feladat** betöltése, mint a váltsághalál. Jézus az Ézsaiás 35:3-10, 61:1 szövegét **idézi** tulajdonképpen, vagyis közli az Alámerítővel, hogy nemcsak a váltsághalál, hanem az **azon inneni mentő tett is messiási** feladat. Ne vélje hát János, hogy Ő odázza el a váltsághalált, viszont meg kell értenie, hogy nem mellőzheti az azon inneni messiási tetteket sem: **Rá kell bízni, mit mikor végezzen el,** ezért: boldog, aki nem botránkozik meg Benne.

(5) Bizonyos, hogy az Alámerítőnél ment végbe a bicsaklás. Ennek jelei: nem zárkózott fel tanítványaival együtt Jézushoz, megőrizte **indokolatlan különútját**. S amennyire kialakította következetes teológiáját, annyira távozott el az ihletettség jordánparti ajándékától. Reformista politikai gyakorlatba kezdett, mintha Heródesnek Heródiás lett volna az egyetlen bűne. Magasrendű céljához hű maradt, de sem ez, sem a legtisztább és legkövetkezetesebb teológia sem pótolja a **Szentléleknek azt a vezetését,** amiben Jánosnak Jézus feltűnésekor része volt.

(6) Jézus identitás-tudatérzete a Galamb-jelenés és a SZÓZAT óta sziklaszilárd. János kiélezett kérdése azért indította éles feleletre, mert már nem a „Ki vagyok Én?” volt a kérdés, hanem hogy: „Kinek mondanak Engem, Emberfiát az emberek?”

(7) Lukács – a hűséges riporter – híven hozza az Alámerítő tanítvány-karának véleményét is, de (hogy pontos legyen) zárójelbe teszi ezt. Zárójelben is kísértetiesen ijesztő, mert (a) ők már **ex opere operato** jelentőséget

tulajdonítanak annak a Jordánba merítési szertartásnak, amelyben valaha részesültek, (b) mind a mai napig előtérbe került a szertartás a jelentéséhez – a jelsor (a szekvencia) a tartalmához (a szemantikájához) – képest, sőt a **„víz-ügy”** (bemerítés, fejreöntés) hovatovább eltakarta a **szentség (sákramentum) impulzív rendeltetését**; önmagában lett „bűntörlő, Istennép-beiktató” jellegűvé, még ha a víz öntudatlan csecsemőfejre hull is, (c) jelzés arról, hogy bár az Alámerítő valamikor célul tűzte ki Jézussal kapcsolatban, hogy „Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem” (János 3:30), megőrizte **öncélú,** jóllehet **magas moralitású különállását**, amely mint akadályozó jelenség az Ő mártírhalála után is sokat ártott az ÜGYNEK. (Máté 9:14-17, Márk 2:18-22, Lukács 5:33-39, János 3:22-36, Apcsel 19:1-7)

Jézus túl tudta tenni Magát – identitás-bizonyossága által – minden csalódásán, bárkiben csalódott is: még azokon is, amikben bennem csalódott és csalódik (bár volna ebből minél kevesebb).

Ad (3): Jézus magatartása az emberi közlésből szerzett mennyei jelet nyugtázza

Két jeladási esetet tart számon a Szentírás, vagyis olyan történést, amelyre Jézus úgy reagál, mint a FELÜLRŐL való figyelmeztető, „időjelző” jeladásra. Emberiesen szólva olyan ez, mintha elvonultsága idején az Atyával „megbeszélték” volna: ha ez meg ez felhangzik, történik, tudd, hogy mire, hogyan kell felkészülnöd, és tanítványaidat felkészítened. **Az elsőt** a szinoptikusoknál, **a másodikat** János evangélistánál találjuk.

Az első (Máté 16:16-20, Márk 8:27-30, Lukács 9:18-21) a cézáreai-filippii úton történik: Jézus először afelől érdeklődik gyalogló beszélgetésük közben, hogy kinek, minek tartják Őt **általában** az emberek, majd **a tanítványinak** szegezi a kérdést. A személyes vallomásra kényszerültek hallgatnak, Péter viszont előáll, és **bátran** vall: „Te vagy a Messiás, az élő Isten Fia!” (Máté

szerint), „Te vagy a Messiás!” (Márk szerint). Ahhoz képest, ami a Jordán partján történt, a helyzet veszélyesebb volt, mert ha a hittisztaságért felelős „templomi tannyomozók”, (E. Stauffer szerint: a templomi rendőrség) tudomására jutott volna, Péter inkviziciós eljárás alá kerül. Péter – Máté verziója szerint megörökített – nyilatkozata ugyanis istenkáromlásnak számított, Márk és Lukács verziója szerint halálbüntetést vonzó politikai tett volt (erre nézve elég, ha elolvassuk, amit a Főtanácsban Gamaliel nagymester mondott: {(Apcsel 5:33-37) és Josephus Flavius Zsidó háború c. műve vonatkozó részeit, - nem szólva a történettudomány újabb tényfeltárásairól}. Jézus „visszajelzései” is hitelesítik, amit Péter **bátorságának** minősítettem, pedig ezt a bátorságot az is színezi, hogy már sejteni lehetett: van a „12” között egy, aki nem hűséges, vagy egyszer majd kiválik közülük. Jézus „visszajelzései” a bátorságnál sokkal-sokkal többet hoztak a „12” és Simon Péter tudomására: „Boldog vagy, Simon ben Jóna, mert nem hústest és vér leplezte le ezt neked, hanem Mennyei Atyám”. S most jön a viszonzás: te leleplezted indentitiv inkognitómat, viszonzásul Én is a tiedet: „Én is megmondom neked, hogy te sziklaréteg vagy és erre a sziklára építem rá egyházamat, és a pokol urai sem vehetnek erőt rajta”.

(A kép teljesen világos. Az izraeli talajnak csak az a mélyrétege volt megbízható, amelyen már nem lehetett áthatolni, mert sziklatábla képezte: erre volt érdemes házat építeni. Jézus ezt a képet a Máté 7:24-27 és Lukács 6:46-49 példázatában is felhasználta.)

A másik visszajelzés mind a három forrásban azonos: amint Péter vallomása elhangzik, Jézus közli passiójának forgatókönyvi vázlatát, de nem áll meg a halálnál, mert „harmadnapon fel kell támadnia”. Vagyis lehetetlen megszabadulnunk attól a feltevéstől: Jézus megkapta az első konkrét jelet, hogy kezdjen felkészülni, s **kezdje követőit kiábrándítani abból, hogy mert csodák sora van Mögötte, Ő karriermessiás.** Még kétszer jelzi földi tragédiáját, hogy közel hozza a végzetét, és a **végzetén** túlhatoló **diadalát**. Nos, hát **ez az idegen**

elem az Ő életútján, amelynek idegensége ma sem kisebb, mint akkor azok előtt, akiket nem érintett még Húsvét szele és a Feltámasztott hangja.

A másik jelkapás alkalmát a János 12:20-33 szövege jelzi. Ennek a tudósításnak sokkal több az ÜZENETE, mint amennyit az exegéták és a prédikátorok felfednek. Hogy viszont ezt a többletet feltárhassuk, figyelnünk kell az előzményekre, és eszünkbe kell idéznünk, amit Pál apostol hangsúlyoz: Jézus a törvény (a Thora) alatt lett, hogy egyrészt betöltse azt, másrészt Magára hárítsa a nép törvényszegésének átokkövetkezményeit, „bűnné" legyen: Isten haragjának Magára-vállalójává, hogy minket e haragtól – helyettünk téve eleget – megszabadítson.

Mindebből következett, hogy Jézus küldetésének – irányát tekintve – két fázisa volt (van).

Az első fázis: „Nem küldettem máshoz, csak Izrael házának elveszett juhaihoz… Nem jó a gyermekektől a kenyeret elvenni, és az ebeknek vetni." (Máté 15:24.26) Ebben a fázisban az elszigetelődött választotti tudatosság szélsőségességét képviseli. Mert a Maga részéről nem hagy „nyílást" arra a későbbi mentegetőzésre, hogy 'gyanút keltett bennünk a hűtlenségre a pogányokhoz húzó magatartása'. Ugyanakkor végig akarja vinni a Thorához hűségesség vonulatát: bizonyságot adva, hogy e hűség következetes (tartalmiságának megfelelő) követése végén az emberre nem a „shalom", a béke, hanem a kereszt vár. Mindezeken túl érvényesül Jézus kritikája Gamaliel tanítványainak ún. pogánymissziója felett: „Jaj nektek, képmutató ÍRÁS-tudók és farizeusok, mert körüljárjátok a tengert és a szárazföldet, hogy (a pogányok közül) egyetlent csatlakozottá tegyetek (egyetlen prozelitát szerezzetek), s ha ez megtörtént, magatokhoz képest kétszeresen a gyehenna fiává teszitek". (Máté 23:15) Vagyis: azzal, hogy az Izrael-jellegtől elfajultak, misszióztak, tévútra vitték csatlakozottaikat, akik azért lettek kétszeresen is szerencsétlenek, mert

csatlakozásukkal elveszítették azt a „naív pogányságukat”, amely Jézus szemében nyitott ajtó lehetett volna Izrael Istene és Isten Országa felé…

Az első fázis végét az események felgyorsulása jelezte: (a) a Főtanácsot sikerül Kaifásnak Rómával beijesztenie (érzékeltetve, amit később Róma Titus alatt végbevitt), hogy már ne az állítólagos vétést mérlegeljék, hanem a számtani szabályt („jobb, ha egy vész el és a többi megmarad”), (b) Bethániában Mária az élő Jézuson halotti kenetet önt szét, s közben Keriót szociális szerepet játszik, (c) a Főtanács tagjai közül a Főpapok Lázárt is el akarják tenni láb alól (a gyarmatosítók beépített emberei, mint Kaifas is, néha kegyetlenebbek megbízóiknál), (d) nem lehet elkerülni a látványos bevonulást Jeruzsálembe, s ha már **kellett,** csak Dávid módján lehetett; a farizeusok a beijedtségüket **erkölcsi felháborodásba** takarták: „Látjátok, hogy **semmit sem tudtok elérni**; figyeljétek: Őt követi a világ!” (János 12:19b), azaz: mégis csak igaza van Kaifásnak, Róma kedvében **kell** járni. **Ilyen előzmények után** közölte Jézussal András és Fülöp, hogy a görögök (hellén prozeliták, pogányokból lett JAHVE-hívők) Őt akarják „látni”: találkozni szeretnének Vele. Hogy ezt Jézus Felülről kapott jeladásnak ismerte fel, s hogy úgy villant Belé, mint **döbbentő villámcsapás**, a szövegből szinte kikiált. Az „ember” számára volt ez sokkírozó: az egész szöveg a JÉZUS-EMBER és a JÉZUS-ISTEN váltakozva is együttes reagálásait vetíti elénk (ez a páratlan különlegessége), - viaskodást és kilendülést, riadalmas egyensúly-felborulást, és diadalmas egyensúly-helyrebillenést.

Amit villámcsapásnak jelzek, nem a váratlannak a sújtása, hanem olyasféle, amikor az ember befekszik a kórházba operációs céllal, (mint már én is), lelkileg ugyan feldolgozta, hogy a műtéte elkerülhetetlen, s azt is tudja, hogy hat nap múlva kerül rá sor, ám másnap reggel (mert a friss vizsgálati eredmények miatt felborul a terv, nem lehet várni) hirtelen begördül a műtős hordágya, és viszik a későbbre felkészültet gyorsan a műtőbe; érthető így, hogy a **tudott** is villámcsapást jelent neki, mert a lelkében távolabbra **időzített akció közeli lett**.

Várná az ember, hogy Jézus a kint álló görögöket illetően nyilatkozzék, ehelyett, Jézus így válaszolt nekik (ti. Andrásnak és Fülöpnek): ’Eljött az óra, mikor fénybe kerül az Emberfia!’ Álljunk meg itt! Láttuk már, hogy a görög „hóra” nem csupán azt jelenti, amit most órának mondunk. Most mégis helyes, ha újra megkérdezzük, Jézus milyen „hóráról” beszél? „Ha a történelemben bekövetkezik egy ilyen óra, az döntő hatással lesz évtizedekre, évszázadokra. Mint ahogy a villámhárító csúcsán az egész légkör elektromossága összesűrűsödik, a történelemben is események sokasága zsúfolódik össze arasznyi időben. Mindaz, ami máskor kényelmesen, egymás után és egymás mellett zajlik le, ilyenkor egyetlen pillanatba sűrűsödik, és mindent ez a pillanat határoz meg és dönt el.” (Stefan Zweig: Csillagórák. Gondolat Kiadó Budapest, 1987. 78. old.)

Hogy Jézus ilyen „óráról” szól, kitűnik a folytatásból: „Bizony, bizony azt mondom nektek: ha a búzamag nem esik a földbe, hogy meghaljon, magamagára marad, de ha meghal, sokszoros gyümölcsöt hoz. Aki a lelkének (életének) kedvez, tönkreteszi azt, de aki az ő evilági lelkét (életét) gyűlöli, örökéletre („eisz **dzóén** aiónión” = aiónokon át **élőként**) őrzi meg azt. Ha valaki Nekem szolgál, ebben is kövessen Engem, és ahol Én vagyok, a szolgám is ott lesz, s ha valaki Nekem szolgál, megbecsüli (ezért) az Atya. Most háborog a lelkem („hé psyché mú”), de mit mondjak? Azt, hogy: Atyám, szabadíts meg Engem ettől az órától? DE HÁT EZÉRT AZ ÓRÁÉRT JÖTTEM!!! Atyám, ragyogtasd fel a Te nevedet! Jött pedig hang a Mennyből: ’Már fel is ragyogtattam, és ismét fel fogom ragyogtatni’. A népség pedig, amely ott állt és (hangot) hallott, így szólt: ’Angyal beszélt vele!’ Jézus válaszolt nekik és ezt mondta: ’Nem Értem (hangzott) az Ő hangja, hanem értetek! Most e világ válsága van itt, most fog **le**dobattatni (a Földre) a világ fejedelme. Én viszont, ha a Földről **fel**emeltetem, mindent Magamhoz vonok’. Ezt azért mondta, hogy megjövendölje, milyen halállal fog meghalni.”

A hellénekről nem esik szó, mert a SZÓ náluk is fontosabb. **Jel**entkezésük JEL: a Messiás küldetésének **első fázisa** rohan a vége – a kereszt – felé, hogy a feltámasztása megnyissa a **második fázist**, amikor a Testetöltött már nem csupán Izrael törvényes, dávidita Királya és Messiása, hanem – az Ézsaiás 49:6 igéret-parancsának beváltásaként – **a világ világossága és Szabadítója** „az" út és „a" valóság („alétheia") és „az" élet („dzóé").

Az Ember-Jézus pszichéjén végigszáguld mint előleg a borzalomból, amin át kell mennie, emiatt a psziché fel van dúlva. Mint döntőképes személyiség dialektikus ambivalencia szorosságában van. Megtehetné, hogy kérje mentesítését az embersors vásottsága sűrítményeként valósuló váltsághalál-nyitányból következő kárhozástól („szálla alá poklokra"). De ha így döntene, emberségét – emberségéből azt, ami imago Dei – elvesztené, s az Ő vesztével minden veszne (amit csak elképzelni lehet, de maga a lehetetlenség). **Istensége most nem jöhet számításba, mert Neki, mint támasznélküli (protekciótlan) embernek kell teljesen „kiinnia a keserű poharat".**

Mint ember szembesült azzal az identitásával, amelynek messiásság, istenfiúság („Logosz") a lényege, tartalma, neve és jellege, de éppen mert ember, a legkritikusabb helyzetében kell megélnie az engedelmes küldetés-betöltést ad absurdum et infinitum. A kereszten az „Éli, Éli láma sabaktáni" – kiáltás jelzi ezt; jó volna hát megmenekülnie „ama órától", de nem volna jó megmenekülnie „ama órától", ám mint végre engedelmességével győztesként meghaló embernek volna jó felragyognia a feltámasztás (látható és nem látható) sugárözönében. Ez az innen-oda, onnan-ide száguldó tudatérzet végül ott köt ki, hogy passiótársnak hívja meg minden társát. Mindenkit, akiben – Isten könyörülete folytán – világossá és kétségtelenné lett a saját identitása, tehát egyszerre áll olyan sziklatömbön, melynek megbonthatatlan kohézióját ISTENKÉZ biztosítja, és emberhűség láttatja.

A hellének jelentkezésébe rejtett JELBEN a Názáreti megkapja a parancsot: készülj a végsőkre. És készül. **Meghagyva nekünk: szabad igen-igen félni, kibújót keresni, de nem szabad kibújva meghátrálni**. Ez a „pálya” nem a közismerten nagybátrak arénája, hanem azoké a gyenge félőké, akiknek a képzelőtehetsége a leendő iszonyatot is valósághűen „előlegezi”, MÉGSEM hátrálnak meg, mert egyszerre hűek teremtőjükhöz és önmagukhoz, s még a csupa gyengédségből őket óvni akaróknak is készek mondani (mint Jézus az előbb még hitvalló Péternek): „Távozz tőlem, Sátán!” (Máté 16:23 b) Jaj nekünk, ha meghátrálunk, milliószor, jaj; jaj; mert ahova hátrálunk, ott ránk újabb, sőt mélyebb gödör vár. A félelem egyetlen fajtája hasznos: félni a félelemtől. Egy meghátrálónak mondta lelkigondozója: „Az ad hoc hátrányt nem vállalva kell később olyan végzetet viselnie el, amelyet elkerülhetett volna, ha vállalja az ad hoc-hátrányt”. Ilyen kátyúállapotot vetít elénk költőnk, Juhász Gyula:

„Ó boldog az, aki idejében elmegy,
Mikor remény ég még a homlokán
És úgy néz végig napjai során,
Mint arcélén egy győzelmes seregnek.
De jaj annak, aki él még, s már halott,
Előtte semmi, és mögötte minden,
Keze remegve babrál egy kilincsen,
Amely kinyitna egy vakablakot.
Barátaim, ne nézzetek ma engem,
Ki az üres és süket végtelenben
A semmit várva vergődöm magam.
Imádság, átok, minden hasztalan,
A jóság és a szépség sírva néznek,
Hisz nemrégen még a szívemben éltek.”

(Néma jelszó. Összes versei. Magyar Helikon, 1970. 668. old.)

S máris befutottunk – Juhász Gyula, József Attila, s sok más lángelménk - **sorsörvényébe**, amelyet esetükben szuiciditás követ, másoknál az élet olyan zuhanásai (gondoljunk Adyra), amelyeket a művelt közvélemény zsenialitásuknak tulajdonít, holott a magyar és a nem magyar példák hosszú sora kínál erre a feltevésre cáfolatot.

Az igaz, hogy a költői, irodalmi, zenei nagyokat zsenialitásuk teszi kiélezetten érzékennyé a kérdésre: **ki vagyok én?** Elvégre a pátriárkák, a próféták is közéjük tartoznak, s vagy, mert az identitásukat keresték, találták meg, vagy mert ezt nem keresve ütköztek bele és ébredtek rá magukra (mert Istenükre), járhatták meg fénycsóvás útjukat. A művészek (írók, költők, muzsikusok vagy a tudomány ihletett emberei) szenvedélyesen keresik azonosságukat, számukra létbevágó posztulátum, hogy megtalálják, de – éppen a sebezhetőségük, néha a képességük ismerete nyomán kialakuló, öntúlértékelő titanizmusuk nyomán – tévútra kerülnek, s mert a „pótlék”, a pótmegoldás (alkohol, hiperszexualitás, narkománia, bezárkózás, „taps”) csak ideig-óráig enyhíti kínjukat, összeomlanak.

Náluk, általuk tétetik közhírré, hogy az identitás-megtalálás sors-posztulátum és annak, amit vegetáción túli emberi életnek tekintünk, nem csupán egyik kelléke a többi közt. Ady Endre, József Attila, Juhász Gyula, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Szabó Lőrinc, Tóth Árpád, később Karinthyi Frigyes, Radnóti Miklós, Illyés Gyula, Sinka István, Vass István, Nagy László, Szécsi Margit, Stetka Éva, Váczi Mihály költészete még tán a két világháború retteneteinél is markánsabban bizonyítják, hogy a XIX. század közepén lezárult egy történelmi „aión”, és elkezdődött az újabb „aión” beköszönéséig tartó „kairosz”, a „bütyökidő”: rohanunk ennek a „csúcsosodása” felé, amikor minden végzetessé feszül, s amikor létdöntő, hogy megtalálja-e az egyén a saját

identitását, illetve a képviseleti (reprezentatív) közösségek (nép, nemzet, felekezet), testületek (állam, egyház, közület, társadalom, stb.) meglelik-e saját identitásukat, mert az egyének, akikből állnak, megtalálták.

A „kairosz”-tudat most megvan, (különböző nevezésekkel illetve) de a vész-érzet – ahelyett, hogy élesztene – bénító, lustító: annyira **az előző „aión” szellemisége tartja még fogva a társadalmakat**, az egyházakat (meg a bennük élő egyéneket), hogy képtelenek vonítva és szűkölve keresni identitásukat, és levonni ebből az életszolgáló következtetéseket. (Talán nem is a képtelenség ennek az oka, hanem az önzés görcsös érdekmarkolása, talán a „réginek”, a régi **értékeknek az őrzése ürügyén**; félve, hogy az „új” a markoknak jóval kevesebbet enged juttatni.)

Ad (4): Jézus erősítést merít

Amit **megdicsőülésnek** neveznek és fordítanak arról, ami a Hegyen történt (Máté 17:1-13, Márk 9:2-13, Lukács 9:28-36), azt maga a szöveg javítja ki. A mai ember fogalom– és képzeletvilágban ugyanis a „dicsőség” vagy üres hüvely, vagy azt a hiúságot kielégítő és nagy produkciót követő tapsnak, üdvrivalgásnak a hatása, amely akkor és ott **énkiéléses elégtételt**, később kedves vagy keserítő **emléket** jelent. Hát nem erről és nem ilyenről van szó szövegünkben.

Igaz, ez az esetélmény is szükségletet elégít ki, de olyanfélét, mint amikor az orvos az erre szoruló betegének nagy adag vitamint injekcióz be a szervezetébe. Jézusnak, a valóságos embernek és embertársainak, akik a tanítványai voltak, **szükségük volt** arra **a hegyi megélésre**, amelyről szövegeinkből értesülhetünk. A három szövegre „evangélium harmóniaként” támaszkodhatunk, mivel nincs bennük ellentmondás, de állományuk a másikéval kerek egésszé válik.

A Testetöltött téridőiségbe született és élt emberként, de – hogy emlékezhessék jötte **forrás**állapotára, és hogy a váltságmű előtt erősítésként

ízelítőt kaphasson a transzdimenziós létállapotról, fel kellett mennie a Hegyre. S mivel hasonló (de nem azonos) injekcióra szorult hármasoszlopú (3x4) tanítványi köre, az oszlopoknak is jó volt kísérniük Mesterüket.

Az esemény nem az ártalmatlanok közé tartozik: téridői (húsvér) ember számára a transzdimenziósággal **veszélyes** az érintkezés. Isten tilt minden olyan vállalkozást, ami sikeres vagy sikertelen, valóságos vagy ámító kísérlet a kozmikuson túlra hatolásra (ezért tilalmas a „varázslás", a hipnózis, spiritizmus). Idegrendszerünk nincs ilyenre „komponálva", hát megsínyli (még akkor is, ha állítólag gyógyít is). Ezért a HEGYET komolyan, konkrétan **elszigeteltségnek**, nem alkalmasoktól megközelíthetetlen helynek tudhatjuk, amibe nem lehet hívatlanul lépni (a hívatlan számára végzetes volna). Amiből az is következik, hogy Jézus a „kalandra" Magát, Pétert, Jánost és Jakabot (Márk hangsúlyozza: **csak** őket) valami módon fel– és előkészítette. A beszámoló így is „dadogás": amit tapasztaltak, arra emberi fogalom nincs, csak **kép** van. A Hegyre érve a három apostol meglepve látja, hogy Jézus – szemük láttára – „elváltozott". Nem erre voltak elkészülve. Mind a három evangélista szerint Jézus a hegyi út előtt közvetlenül a követése feltételeit ismertette (igen kemény feltételeket), egyben – a sorrendiség megjelölése nélkül – második messiási eljöveteléről beszélt (Márknál **Isten Országa** teljes földi megvalósulásáról). Útitársai azt remélhették a Hegyre menet, hogy ott fent a Mester az egyelőre csak nekik szánt részletekbe avatja be őket. Nem ez történik: Jézus arca Napként fénylik, a ruhája a teljes színegyüttes vagyis a fehérség ragyogásában sugárzik. (Persze csak Jézust láthatják, magukat nem.) Márk megjegyzi: ilyen fehérséget ruhafestők egyike sem képes létrehozni, eszerint a Főpap a szentek szentjébe bemenve sem képes ilyen fehér öltözetet viselni. Ami már több a meglepetésnél: a társak észreveszik, hogy jelen van két (régen múltbeli) nagyság; felismerik: **Mózes** és **Éliás**; társalognak Jézussal (Lukács szerint) arról a halálról, amit Jeruzsálemben kell Uruknak végigszenvednie.

Mielőtt tudatosulna bennük, hogy Mózes és Éliás a múlt, Jézus és ők a jelen, tehát az ötödik dimenzionáltságú létet élik meg, álomba merülnek (Lukács). Nem tudni, meddig tartott ez az álom, a célja nyilván az volt, hogy ne észleljék a trialógust: hogyan erősíti, bírja rá ez a két személyiség, hogy a Jézus-Ember, **mint halandó** kimondja a végső IGENT. (Aki nekik Örökkévaló URUK, de vállalkozása szerint rá van utalva erősítő rábeszélésükre; azokéra, akik haláltusa nélkül mehettek át URUKHOZ, viszont élő dokumentátorai az örökéletnek). Mikor felébrednek, Mózes és Éliás még jelen van, Jézust viszont olyan tömör sugárözön (a fordítók sztereotípiájával: dicsőség) veszi körül, amely messze felülmúlja azt a fénylést, amelyet álmuk előtt láttak Körötte. Péter a szóvivő ezúttal is, kifejezhetetlenül nagy boldogság telíti meg tudatérzetüket, véglegesíteni szeretnék boldogságukat, mely – gondolom – majdnem olyan lehetett, mint az akkor élő nemzedéké a közvetlenség (az Éden) idején. Ehhez képest terjeszti elő – társai nevében is – Péter a javaslatát. Márk szerint Péter szavait valamiféle félelem diktálta (ez nem afféle rettegés, hanem a szentség közelségétől való „numinosum", „mysterium tremendum"); Lukács viszont azt állítja, hogy Péter „nem tudta, mit beszél" (amiben sok igazság lehet); Máté arra szorítkozik csupán, hogy Péter „még beszélt, amikor – nézzék csak! – fényes **felhő** árnyékolta be őket és a felhőből HANG hallatszott: 'Ez az Én szeretett („agapétosz" = szerelmes) Fiam, Akiben gyönyörködöm. **Őt hallgassátok**!'" – E SZÓZAT többlet-ÜZENETE (a jordánparti eseményhez képest) a három apostolnak, és rajtuk át az egész teremtettségnek szól: ha meg akarjátok lelni és őrizni saját pneümális identitástokat, a boldogságtok forrása ne a szívetekben elhatalmasodó jóérzés, hanem a rendeltetés teljesítése legyen! **Máté szerint** ettől borultak le és ijedtek meg nagyon. Dermedtségüket Jézus érintése oldotta fel. „Így szólt hozzájuk: 'Keljetek fel és ne féljetek!' Amikor feltekintettek, senkit sem láttak, csak Jézust egyedül".

Lenyűgöző még elképzelni is. És kiábrándító az a teológiai vita, amit a Hegyről lefelé Éliás szerepéről folytattak, firtattak – ilyen élménysor után. Még

inkább kiábrándító (nem Pétert és Jakabot, hanem magamat elmarasztalóan), hogy e Hegy-eseménynek nyoma sem mutatkozott meg Péternél ott az udvarban, ahol szitkozódva tagadta, hogy a Mesterhez tartozik (igaz: utána kirohant és zokogott), sem Jakabnál, amikor bázisa maradt azoknak, akik – Krisztus nevét emlegetve akadályozói próbáltak lenni annak az új „aión”-nak, amelyet a valamikori hiperjúdaista Saul-Paul ismert fel, és hirdetett meg minden nép felé, mert életalapja lett az, Aki a téridőiségbe képes plántálni a téridőntúlit. Péter és Jakab (nem szólva a testvéréről, Jánosról) mégsem az a „fal” volt, amire hiába hányt „borsónak” bizonyult a HEGYI TALÁLKOZÁS.

Különben is: elsőrendben Jézusért volt ott Mózes és Éliás, hogy az ÖRÖK MOST jelenítői legyenek, Neki volt szüksége erősítésre, hiszen olyan aktus előtt állt, amely a Teremtéshez képest csak sorrend szerint a második, egyébként nem kisebb vállalkozás vala. Ehhez nemcsak a teremtés erejére volt szüksége, hanem legalább annyira, sőt tán még inkább a **Teremtő és teremtése szeretetére, az újjáteremtő szeretetre.**

* * *

Milyen jó dolgom van, hogy ismét idézhetek erre egy remekművet: éppen azt, amelyet a Tábor Hegye ihletett:

„Ez volt hegye az elragadtatásnak.
Nagy, napsütéses, tömjénes vasárnap,
ünnepe az életnek, a csodának.
Aranyos arccal fölnézett a Mester,
Ruhája hónál tündöklőbb ezerszer
Ó, **ily fehér** még nem volt eddig ember!
Jött Mózes, aki eltűnt, mint egy álom,
Illés, aki elszállt lángoló batáron,

S három tanítvány boldog halaványon.
És monda egy: mi szép, mi szép az élet,
Mi mély, mi nagy, mi gyönyörű ma Véled,
Építsünk hármas hajlékot tinéktek!
Nem szólt a Mester. A fény és a mámor
Elrebbent mirhaillatként arcáról,
S lenézett a hegy napos magosából…
És lenn, ahol a Golgota vet árnyat,
Látta a méla, néma olajfákat,
Hol nemsokára lelke holtra bágyad!

(Juhász Gyula: A Tábor hegyén)

Ad (5): Az isteni és emberi identitását megtalált Jézus teljes áldozati Szolgasága és örökkévaló Fiúsága

1.) Nem a passióban kívánjuk most követni Jézust, hanem csak csendesen megfigyelni és regisztrálni, mikor és miben jelentkezik a megváltó (visszavásárló) végkifejletében az **idens ember**, és az azonosság-teremtő, megőrző, kijelentő Isten. Nem magyarázok ezúttal, csak „jelentek”, mert igazat adok Stefan Zweignek; aki szekularista szemérmességében Isten helyett ugyan történelmet mond, de Istent képvisel, amikor megállapítja: „A Történelemnek, azokban a fenséges pillanatokban, amikor tökéleteset alkot, nincs szüksége segítő kézre. Ahol valóban betölti a költő, a drámaíró szerepét, ott semmiféle költőnek nem szabad megkísérelnie, hogy túlszárnyalja.” (i.m. 8. old.) Így hát legcélszerűbb, ha Jézus megnyilatkozásaira korlátozom magam.

Az általunk Nagyszerdának nevezett nap éjjelén, mondja: „Szomorú az Én lelkem (pszichém) mindhalálig (a „thanatoszig”, amely nem csupán „nekrosz”, elhunyás, hanem az Istentől elszakadottság pokol-előlege). A Máté 26:38 és a Márk 14:34b a 22. Zsoltár 15.c versét hozza fel a mélyből: „Szívem megolvadt bennem, mint a viasz”. A halálfélelmes ember spontán reagálása ez. Nem

egyszerűen azé az emberé, aki retteg a bizonytalan jövőtől, közben azért ott szunnyad lelkében egy szemernyi remény, hátha jó vagy legalábbis némileg jobb lesz a vártnál ez a jövő, HANEM azé a **kivételes** JÉZUS-EMBERÉ, Aki tudja hogy földi jövője csak rosszabbnál rosszabb lesz, aztán jön a **téridőntúliságnak a legeslegrosszabbja**: a választottakért való elkárhozás, s „mikor" ez teljessé válik, „mikor" ez olyan lenne, mint a mondat végén a zárópont, akkor… Igen, EZ AZ EMBER ember-identitásában a tragikum kvintesszenciáját ismerte meg (lehet, hogy Mózestől és Éliástól még az addig tudottaknál is többet tudott meg erről), s mert embersége hitelessége **kizárt a hiten kívül minden olyan bizonyosságot,** ami bizalmát Istenben **tapasztalati megkapaszkodhatással** válthatta volna fel, s így hiúsítaná meg a megváltást, olyanra kellett felkészülnie, amit mi sejteni is képtelenek vagyunk. Mi „csak" az Ő százszázalékos emberségével találkozunk, amikor vergődő imáját halljuk (olvasva, - különösen a görög szöveget). Máskor az, amit „Atyámnak" fordítunk magyarul, a görögben „Páter" birtokos névmás nélkül, ám a Máté 26:39-ben az a feltűnő, hogy birtokos névmással van (mint magyarul): „Páter mú", ;Márk (14:36) az arám „Abba" változatot hozza = Apuka, Atya. A kétségbeesett remegést lehetne-e plasztikusabban adni vissza?!

Milyen hitelesen emberi Máté változatában: „Ha lehetséges…", és milyen hívően emberi Márknál: „Neked minden lehetséges"… Próbálom szintézisben adni vissza a kettőt = „Apukám, Atyám, Neked minden lehetséges: ha lehetséges, múljék el Tőlem, vedd el Tőlem ezt a poharat, MÉGSE úgy és az legyen, ahogy, és amit Én akarok, hanem ahogy, és amit Te". Lukács – a hűséges riporter, aki a három résztvevőt alaposan kikérdezhette, megvallathatta, és a legkisebb rezdülésre is odafigyelt – a tusa végének enyhítéseként, de nem feltételezés alapján, hanem ihletettségében jegyzi meg: „Ekkor angyal jelent meg Neki a Mennyből, hogy erősítse Őt". (22:43) Nem kivételezés ez, más bibliai és későbbi, sőt mai személy is megkapta, megkapja Fentről a támogatást,

ha erőfeletti megbízást kapott (azóta is csak Isten és a megbízott angyal tudja, hogy mi magunk is hányszor kaptunk és kapunk ilyen érzékeken inneni, vagy túli támogatást Fentről).

2.) A teológia tudósai, a passiók összeállítói, az oratóriumok komponistái, a misék szerzői és az IGE-hirdetők a jelentőséghez képest kevés figyelmet fordítottak arra a feliratra, amelyet Pilátus helyeztetett a kereszt tetejére, Jézus feje fölé. Az evangélista János, aki rokonság alapján volt a magasabb körök ismerője, adja vissza a felirat teljes szövegét: „Jézus, a názáreti a Júdaiak Királya" (János 19:19). Pilátus egész Izraelt értette „zsidóknak"). Ez a felirat elejét veszi annak az ideológiai célzatú spekulációnak, hogy „Jézus nem volt történeti személy".

De annak a hamis (monophisita) badarságnak is a leleplezője, hogy a Názáreti csak látszattestté lett, amikor „az IGE testté lett" (János 1:14 = „Ho LOGOSZ szárksz egeneto") Mindezek felett a felirat jelentősége a politikai érdek tűnékenységének az illusztrációja, és annak a felséges valóságnak a drámai jelenítője, amellyel a Történelem Ura **meglovagolja a politikai érdek csikaját,** és általa, a tünemény-aspiráció által fuvarozza be Magát és múlhatatlan értékeit a távoli jövőbe. Mi volt a politikai érdek? Hogy Róma értésre adja latinul, görögül, héberül: Izrael utolsó törvényes királya meghalt, tehát vége a nép nemzeti létének. Izrael fiai testükkel akadályozták meg, hogy a császár-kép a Templomba kerüljön és közben Róma – beszervezett emberei által – hatott oda, hogy Izrael fiai maguk vigyék be „Dávidot" kiszolgáltatva, a császáristent templomukba. {Teológus (és nem politikus) megfogalmazás szerint: Izrael nem engedte be templomába az istenített császár-képet, de kizárta belőle az emberített Isten-képet is.}

Node hogyan „lovagolta" meg a Történelem Ura Pilátus feliratának tényét? Úgy, hogy Pilátussal hirdettette meg **Jézus emberi identitásának egyik legfőbb elemét: azt, hogy Ő Izrael Királya – mindörökké.**

A kereszten Ő áldozó főpap és Áldozat-Messiás az elítéltetése nyomán, a felirat révén **deklarált Király**. Az Izrael-történések – bizony keserves – bekövetkezései révén, melyek Általa hirdettettek meg, bizonyult Főprófétának. Isten történelmi „bravúrja”, hogy az ellenségei szándékaival ellentétes tartalmak juttatják tervét valósuló diadalra.

3.) Jézusnak a kereszten mondott első megnyilatkozását **Lukács** örökítette meg. A Vele szemben megmutatkozó ellenséges (provokáló, gúnyolódó, megvető, megalázó) magatartásra és arra, hogy Őt két bűnöző között feszítették meg (Máté 27:39-44, Márk 15:27-32, Lukács 23:32-37), könyörgéssel felelt (úgy is, mint közbenjáró főpap és úgy is, mint bántott áldozat): **„Atyám, („Páter”) bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit tesznek!”** (23:34). Nem jogi mentséget hoz fel ellenségei mellett, hiszen teljes judíciumuk birtokában tisztában voltak tettük természetével, hanem **horizontális és vertikális valóság alapján** (de semmiképpen sem szentimentális megindultságból, ahogy telített könnyzacskójú interpretátorok szeretik beállítani, s ezzel a Messiást, a Törvény Betöltőjét bűnözők cinkosának vélni).

A horizontális valóság, hogy Izrael népe 96 év óta Róma leigázott gyarmata, ám a „leigázott” jelző múlt idejű melléknevéhez a jelen idejű „leigázó, mindinkább leigázó” jelző is fűzendő. E 96 év alatt Róma nemcsak a légióval igyekezett Izraelben berendezkedni, hanem **beszervező hálózatával,** gazdasági szisztémájával, gondolkodásmódja szünkretisztikus cinizmusával, és a kilátástalanság bénító tudatfertőzésével is. Mégpedig az egyszerű halászoktól, parasztoktól a Főtanácsig hatolva.

Róma lenyűgöző túlereje és az álmessiási kísérletek kudarca nyomán támadt **bénultság** tette lehetetlenné, hogy Jeruzsálem felzárkózzék Ahhoz, Aki – római légió ide, buta kudarcok oda – egyedül lett volna képes a nép védelmező egybegyűjtésére, mint ahogy a kotlós gyűjti védő szárnyai alá csirkéit (Máté

23:37-39, Lukács 23:28-31). Ha aztán az elfásult népnek **értékérzetet vesztett vezetői** vannak – olyanok, akik rettegésből vagy kapzsiságból mindent megtesznek Rómának -, még a Messiásuk is őket, a népet kárhoztassa, a hatalmasok gerincvesztett, mert kiszolgáltatott majmolóit?! Semmiképpen.

A vertikális valóság, hogy az önkielégítő törvényvallás, melynek lényege, hogy a saját teljesítményeivel tetszelegve Isten nélkül akar Istennek tetszeni, olyan **homályba borítja az értő látást**, amely lehetetlenné teszi az inkognitóban jelenlevő Messiás felismerését; van „gnózis" (ismeret), de hiányzik az „epignózis" (a ráismerés, a felfedezés). Ehhez az kellene, hogy ne legyen elég, ami földi, és hiányozzék a Fenti. Hogyan is tudná így ez a nép, hogy Ki van a kereszten? Akik ágálnak a kereszt előtt: valóban nem tudják, mit tesznek…

Jézusnak ez a kereszten vergődve mondott **közbenjáró könyörgése** az értelmezők többsége szerint „divinum-kicsapódás" volt. Az értelmezők ezzel az állítással – csupa hódolattól vezérelve – terelik tévútra a gondolkodást. Abban ugyanis semmi különös nincs, hogy Isten bocsánatot ad, ha meg akar bocsátani {„könyörülni fogok azon, akin könyörülök, és irgalmas leszek ahhoz, akihez irgalmas vagyok". (Ex. 33:19, Róma 9:15)}, A Teremtő megtehet mindent és mindennek az ellenkezőjét. Az már groteszk elgondolás, hogy Isten kér valakikért megbocsátást Istentől. Csakhogy a kereszten **ember kéri a megbocsátást,** s a divinitás vallói éppen olyat takarnak el pietásukkal, ami mélységesen több és nagyobb a hódolásnál.

A Názáreti Jézus humánuma tündököl a kereszten, a teremtés romlatlan, épen maradt, dicső koronájának méltósága magasodik fel előttünk; „az" EMBERÉ, akit égbekiáltó és gyötrő sérelme sem akadályozhat meg abban, hogy valósághűen lássa meg, és vallja meg azokat a részben kényszerűségből, részben esendőségből származó momentumokat, amelyek gonoszságra csábították

ellenségeit. Jézus a kereszten az „az” EMBER, aki saját baja, sérelmei fölé tud emelkedni, MERT: ember, mert énjében kitörölhetetlen magként van jelen az istenképűség. Jézus közbenjárása ellenségeiért (mert nem csupán közvetlen tettüket, hanem e tettek hátterét is látja, látni akarja) az Ő ember-identitásához tartozik: Íme, ilyen az az ember, akit Isten „igazságban és szentségben teremtett”, és **meg is maradt ebben.**

Ha csak ennyi volna a könyörgése, hogy „Atyám, bocsásd meg nekik!”, a kínokban is érvényesülő nagylelkűsége előtt kellene térdet-fejet hajtanunk, de mert úgy folytatódik, hogy „… mert nem tudják, mit tesznek”, olyan programot kapunk – mi, régi, mai és jövendő emberek -, amely még az ellenséggel szemben is megköveteli a helyes „diagnózist”, és az ehhez igazodó magatartást. Ez nem a bíró kívül maradó tárgyilagossága, hanem a teremtés koronájának a társa helyzetébe merülő sors-megélése, amihez a cinkosság lehelletnyisége sem fér, nem a bűnözővel szolidáris és **nem emberellenes filantrópia,** hanem minden hipokrízis ellenszere: annak a kérdésnek az ébrentartása, hogy vajon én (a vétő ellenségem helyzetében, genetikai és szociális meghatározottságában) mit tettem volna, vagy tennék, s ha másként tennék, miért és hogyan volna ez lehetséges? Jézus közbenjáró, mentséget közlő könyörgése egyben példátlan emberi magatartás-modell is: Előtte, Utána az ártatlanul vádoltak viszontvádat emeltek, emelnek, Jézus a vádlás helyett a gonosz, hazug vádlók számára megértést kér.

4.) Lukács gondos híradásának köszönhetjük, hogy Jézus második kereszten tett kijelentését is ismerhetjük (23:43). Máté (27:44), Márk (15:27), Lukács (23:32-43), János (19:18) egyaránt szól arról, hogy Jézussal együtt két bűnözőt is megfeszíttetett Róma, Jézust a kettő közé helyezték. Márknál zárójelben olvassuk: „Így teljesedett be az ÍRÁS: ’És törvényszegők közé számlálták.”” Lukács nyomozása többre terjed, hírt ad a két bűnöző Jézusról kezdett vitájáról, és az egyik hitvallásszámba menő szavairól: „’Jézus, emlékezz meg rólam,

amikor eljössz királyságodba'. Erre így felelt neki (Jézus): 'Bizony mondom neked: ma Velem leszel a paradicsomban.'" (János 5:24, Jelenések 14:13). Ezt Isten Fia mondja. Nem a nyilvánosság, hanem egyetlen ember számára jut „szerephez" az Ő **divinuma.** Mégpedig azért, mert ez az ember – nem tudni, milyen előzmény folytán – úgy tud erről, mint élet- és jövőalapról. Mikor a nagy ÍRÁS-tudók, főpapok és vazallusaik olyan holtbiztosak, hogy egy kudarcot vallott, tehetetlen eretneknek a csúfos végét „ünneplik", van ott egy szintén halálnak eljegyzett ember, aki életbizonyos arról, hogy még majd világraszóló „meglepetésben" lesz részük az ágálóknak. Neki van igaza, mert „aki hisz a Fiúban, örök élete van annak".

Summázva: míg Jézus első nyilatkozata a kereszten az Ő **emberség-identitásának** a posztulátuma, addig a második közlése **istenfiúi identitásának** a ráadás-többlete volt.

5.) Ismét egy megrázó emberség-manifesztáció: a keresztnél Fia mellett sírva kitartó anyjának Jézus Jánosra mutat, mondván: „Asszony, nézd, a fiad", aztán Jánost szólítja meg Máriára mutatva: „Nézd, az anyád!". A híradás bensőségessége melegíti át János írását (19:27). A Messiás, Isten Fia, Aki a világmegváltás folyamatának tragikus és ugyanakkor megoldó csúcsa felé „száguld", visszaszáll ahhoz, aki méhében hordozta, nevelte, fogantatása híradását őrizte, és az ősi prófécia sorsjelző küldetéstartalmát töltötte be: az anyjához, akinek Ő most már soha többé nem lesz Fia, de szüksége lesz a fiára, hát gondoskodik erről a fiúról. Jánosnak, a kedves unokaöccsnek van ugyan édesanyja, de ő, aki mindig empátiával viszonyult Bátyjához és Mesteréhez, szíve szerint érti meg, hogy ha Jézus anyját saját anyjaként vállalja, ezzel a Mennyei Atyának a szülőben tükröződni kívánó (Ex. 20:12) tervét tölti be, s **teljessé teszi Ura törvénybetöltését**. Három ember (Jézus, Mária, János) embersége fonódik egybe a vesztőhelyen, a kereszt tövénél, hogy minden emberként eggyé fonódjon majd egyszer (János 17:20-23).

6.) A vég felé száguldásnak nincs egyetlen olyan pillanata sem, amely romantikát, idealisztikus hős-ábrázolást tűrne meg. A kínnal gyötrődő, vérző, síró, jajgató Megfeszített teste annál többet kíván, minél kevesebbet kap, és minél kevesebbet kap, annál inkább vindikál magának főszerepet. A Jézus-Ember nem tagadja: „Szomjas vagyok!" Előbb még nem, de most már elfogadta az ecettel megszívatott szivacsot (a római előírás engedte meg, hogy a kínhalálra ítéltek kínján ezzel enyhíthessenek). Mindez azért, hogy ha a megváltásra gondolunk, ne egy hérosz alakja lebegjen előttünk, hanem azé az emberé, aki nem a bravúr, a félvállról mindennek fittyethányás bajnoka: **olyan, mint mi vagyunk, hogy egyszer mi olyanok lehessünk, mint Ő.**

7.) Máté (27:46), Márk (15:34) magyarul és/vagy héberül (illetve görögül) hozza a mélység mélyét: „Istenem! Istenem! Miért hagytál el Engem? (Éli, Éli, láma sábaktáni, vagy Élói, Éloi, láma sábaktáni.) A megkülönböztető fogalmak a filozófiából, teológiából, lélektanból, vagy bárhonnan halmozottan sorakoztatva sem elegek arra, hogy igazán megtudjuk, miről van szó. A felhangzó kiáltás csak a felülete annak, ami egyszerre horizontális és vertikális, immanens és transzcendens, kozmikus és ultrakozmikus, téridői és téridőntúli.

Van egy értelmünkkel át nem fogható sorsfajta. Az Ótestamentumban is szerepel, de Jézus emlegeti leggyakrabban: **személyiségi sorsfajta**, de csak képien érzékelhető.

„Sírás-rívás" = a **vigasztalhatatlanság** állandósulása.

„A fogak csikorgatása" = a csillapíthatatlan és **aktív önvád**.

„A külső sötétség" = a belsővel ellentétben ez a sötétségféle a **kegyelem peremén is kívül esik,** s mivel a fizikai sötétség is **elszigeteli egymástól a létezőket**, ebben a sötétségben az emberi személyiségek annál egyedülibbnek érzik magukat, minél többen vannak (hasonlóan ahhoz, ami földi világunkban is

evidens: nincs annál nagyobb evilági egyedüliség, mint amelyet ki-ki milliós nagyvárosokban élhet át, ha nincs szoros és szerető családi, baráti közössége).

„Az ő férgük el nem hal” = a belső rágódás és önmarcangolás hatványozódása, hiszen a férgek nemcsak rágnak, hanem **mindig többet rágnak, mert mérhetetlenül szaporodnak.**

„Az ő tüzük el nem alszik” = azoknak az olthatatlan és izzóan szenvedélyes vágyódása Isten után, akik nem vették létét tudomásul vagy közömbösek voltak Iránta, s „most” abban a sorsszférában vannak, amelyből **a Teremtő** – fenntartó hatalmát meghagyva ugyan – **személyiségi létét kivonta**.

Mindezeknek a sorsformáknak az összességéhez járul az Istentől végleges elszakadottság ténye, az Istentől-elhagyatottság tudatérzete. Jézus e kiáltása idézet tulajdonképpen a messiási pokolzsoltárból (22:2), helyesebben a 22. Zsoltár pokolábrázoló első 22 verséből.

Hogy a pokol-megélés csak a kiáltás idejéig tartott-e Jézus esetében (egyébként is ilyenben az idő más, mint a téridőiségben) vagy **azután** is tartott, amit Jézus halálának mondunk általában (1 Péter 3:18-20), nem tudjuk. Azt viszont biztosan tudjuk, hogy az „Éli, Éli láma sabaktáni” állapot és helyzet **együtt** tételezi fel Jézusnál mind az Istenfia,–mind az Emberfia–identitást és ennek a kétségtelen tudatérzetét. Hogy mi mentesülhessünk ettől, és a Szentlélektől inspirált Zsinat tanúságtevő bizonyosságát fogalmazhassa meg: „Szállt alá poklokra.” Ha nem testi, hanem hitbeli-szellemi biztonság mondatja velem: Éliás József Jézusban már elkárhozott, már ismét nem kárhoztat el, s ha van ÉJ személyiségnek jövője, az már túl van a kárhozáson.

8.) Mindezek mellett, mindezeken innen és túl „az” EMBER, mint modell a bizalomnak és a **reménységgel telített hithűségnek** olyan győzelmét helyezi a jövő (az IDŐ) szárnyaira, amelyhez a legfényesebb hadi győzelem, tudományos vívmány, elragadtató művészi remeklés se mérhető. Utolsó előtti mondata:

„Atyám, a Te kezedre helyezem rá az Énemet!” (Lukács 23:46 = a „pneüma” – szóval, tehát nem a földi létezést biztosító pszichéről van szó.)

Jól keresgélnek azok a magyarázók, akik Jézus utolsó szavaiban ősének, **Dávidnak** az **imafoszlányait** fedezik fel. Mennyire összecseng a törhetetlen bizalom világgá hirdetése Dávid 31. Zsoltára 6. versével: „Kezedre bízom énemet, Te mentesz meg engem, JAHVÉM igaz Isten.” Ne értsük félre: más a Dávid-Személyiség (még ha ősatya is), és mérhetetlenül másabb a Jézus-Személyiség, de Jézus ember-identitásának az elemei között jelen vannak **Dávid hitdiadalai**: az is, hogy amikor Dávid számára minden elveszett (szubjektíve: elveszettnek látszott), semmi sem tarthatta vissza, hogy a Sorsszabó JAHVÉTÓL az irgalmas JAHVÉHOZ **„fellebbezzen”**.

9.) S mikor már úgyis minden hiába, a Dávid már előbb elkezdett (22:2) – pokolzsoltárát folytatja és mondja végig. Nehezen, de eljut az utolsó szóig: „Elvégeztetett”, (görögül: „telelesztai”, a „teleó” görög ige = teljessé tenni, célhoz juttatni). A zsoltár utolsó, 32. verse: „Jönnek és a születendő népnek hirdetik majd, hogy igaz, amit Ő tesz.” A héber szöveg utolsó szava: **„ászá” = tenni, alkotni.** Az Ótestamentum görög fordítása, a LXX. az „epoiészen”-t hozza, ami a héber hű megfelelője. Két felfogás alakult ki az Újtestamentum jánosi (19:30) szövegéről. **Az egyik**: az evangelium írásakor a LXX-en kívül más görög fordítás-verzió is dívott, s Jézus ezt használta, illetve – mivel héberül imádkozott – **János a héber szöveget eszerint rögzítette** – erre hajlok én is. Jézus cserélte fel az „ászá”-t „ál-dibrát”-ra, s ezt adaptálta jól görögül az apostol. De akármi lehet is az eltérés oka, egy bizonyos: a JÉZUS-EMBERFIA és a Jézus-ISTENFIA a pokol megélése előtt, alatt, után, s mielőtt „fejét lehajtva átadta ÉNJÉT”, **a Teremtő terve sikerének hirdetője, evangélistája volt.** De több is: annak az időnek és lelkiségnek a hirdetője, amelyben a lázadó, a mindig „okosabbat” megjátszó ember végül igazat ad Istennek, megbékél Vele, – még akkor is, ha nem (vagy nem mindig) érti, mit miért tesz. Egyszerűen

elkerülhetetlen, hogy ne idézzem Pált: „Krisztusért járva követségben – mintha Isten kérne általunk – Krisztusért kérünk, béküljetek meg az Istennel: Azt, Aki nem ismerte a bűnt, bűnné tette értünk, hogy mi Benne Isten igaznak ítéltjei legyünk”. (2 Korinthus 5:20-21)

10.) Való igaz, hogy a Názáreti Jézus **emberi pályafutása**, amelyen belül az identitás olyan lényeges és posztulátuma olyan heveny igény, halálával véget ért. De ez a „való igaz” is (mint minden evilági való igaz) csak addig érvényes, míg nem érkezik be hozzánk egy másik „való igaz” (a tudósok ma már ezt mélyen tudják), amely megerősíti, hitelesíti, gyengíti, cáfolja az előzőt. Ilyen másik „való igaz”, hogy mindaz, amit a Jézus-identitásról eddig megtudtunk, fikció volna, ha nem folytatódik – e Földön is – Jézus pályafutása a halál bekövetkeztétől számítva kb. másfél nap múlva, a hét első napja kezdetén. (Késő éjjel vagy kora hajnalban? Nem tudjuk.) Ez a folytatás **az egész Jézus-Életmű hitelesítése, az eladdig élt történelem fordulata.**

A feltámasztást illetően a bibliai tanúságtételt a XIX. és XX. században koncentrált (szekularista) támadás érte. Olyan hatással volt ez egyes teológiai nagymesterekre (Rudolf Bultamannra például), hogy készek lettek mitológiátlanító kompromisszumra, mondván: a tényvalóság (a factum) nem lényeges, inkább az esemény lényegét vegyük komolyan. Csakhogy, lehet olyan esemény is (ilyen a feltámasztás is), amelyben MINDEN MOZZANAT a lényeg.

Az a megfeneklés, amely a krisztiánizmus zátonyát teszi bizonyossá, abból – is – származik, hogy a feltámadást **járulékosnak** vélik azok, akik tanítanak, vezetnek, hatást gyakorolnak másokra. Még a nagyszerű Karl Barth is kiagyalta, hogy ugyan factum Jézus feltámadása, de történelemfeletti factum, amely nem sorolódott be az emberi történelem ok-okozati láncolatába. CSAKHOGY: a feltámasztott **egyszerre lett téridői és téridőntúli** (téridői = kenyeret és halat kért, hogy egye, sebeit láthatóvá tette, a Genezáret partján halat sütött tűznél, az

emberi psziché érzékelői számára megragadhatóvá lett, Emmaus felé gyalogolva Bibliát magyarázott; téridőntúli = zárt ajtajú házba lépett, egyszerre vagy igen csekély időtávolságban több helyen lehetett jelen, végül megfelelő búcsú után – a téridőiségen felülemelkedett, de jóval ezután Damaszkusz útján Saul-Paul előtt termett.)

Emberi és isteni összidentitásáról adott és ad bizonyságot mind a mai napig – hit által. Mint Aki ÚR a téridőiségben és a téridőntúliságban, s mert ÚR, nem lehet zsákmánya a testi-érzékletes tapasztalás által mindenek felett uraságra vágyó, önállító embernek. De mindenkit vár, aki valóban Neki akar szolgálni.

Jézus előtt és az IGE testté léte óta hány meg hány ember próbálta magát Istennek képzelni, Jézusban viszont az Isten nem embernek képzelte Magát, hanem valóban emberré lett, s mégis Isten maradt. A feltámadás a mindenhatóság ősi izraeli fogalmán túllépett, mert amikor Izrael tiszta monoteizmusa gátat szabott minden teremtmény istenítésének, észrevétlenül korlátozta a valóban isteni mindenhatóságot; azt, hogy a Teremtő **képes** Isten-létéhez venni az ember-létet – anélkül, hogy Isten-létét csorba érné: ez a mindenhatóság korláttalansága, teljessége.

7. MIRJÁM - MARIAM –MÁRIA (Felmagasztalt)

A) Nem szeretik, ha a szerző magát idézi (én sem szeretem), de kénytelen vagyok, amikor a Mirjám-Mária nevezés kerül szóba. Már a Jehósua-Jézus elnevezés kapcsán is kényszert éreztem erre, mert a nevezés különbözősége mögött nyílt vagy rejtett szándékosság húzódik meg. Ám, hogy mégsem megyek bele itt ennek a taglalásába, nemcsak azért történik, mert nem tartozik témánkhoz, hanem azért is, mert ismétlésbe bocsátkoznék, hiszen elég részletesen írtam erről, „A gyökerekig ásva le” c. kötetem első tanulmányának

„A nevezés szükségessége és veszé1yessége” c. fejezetében. {Maecenatura Hungarica (Sipos-Verlag) kiadás, 1988} Magamat idézem tehát, mert remélem, hogy mikorra ez az írásom coram publicam kerül, „A gyökerekig ásva le” már régen ismertté lett. Most csak annyit, hogy jó, ha tudjuk, hogy Jézus anyját családja, népi kortársai Mirjámnak hívták - nem sejtve, hogy a héber Mirjám helyébe később a szalonképes és görögös „Mariam” kerül, majd ezt is latinosan legyérítik „Máriára”. Mirjám jelentése: **Felmagasztalt**. Mózes nővére is Mirjám volt, s majd ha Jézus anyja identitását keressük, ez a nevezés is támpontokhoz juttat minket. De hogy mindenki előtt világos legyen, kiről van szó, a továbbiakban én is a Mária-nevet használom.

Nem kell ahhoz a női egyenjogúság harcosának lenni, hogy valaki szememre vesse: eddig az identitás-problematika az egyoldalú férfi-identitásra korlátozódott, csak férfi-példákat ismertettem. Így van, de nem a mentség, a mentegetőzés sugallja, hogy megállapítsam: a Szentírás sem ad bő lehetőséget másra, minthogy epizodistákat lássak a felbukkanó női személyiségekben. Mária sem kivétel, de ő nem főszereplő, nem is epizodista, hanem olyan KIVÉTEL, aki nemcsak a nők, hanem **az egész embervilág egyetlenje**, kivételessége mind a két nembeli emberiség előtt példátlan. No de ha már a nembeliségnél tartunk, nem árt, ha a **nemi identitás titkának kulcsát keressük**, hátha megtaláljuk.

B) Az emberi gondolkodásban elég hamar lett a nemi jelleg meghatározója - különösen a két különböző létezőben levő különböző nemi sejtek találkozása által szaporodó lényeknél - a szaporodás megvalósításában betöltött **szerepfeladat különbözősége**. Az ember lényi meghatározója a görög - latin gondolkodásban a „nem” („genus”). Az ember, aki a hímsejt birtokosa, közlője, átszármaztatója, **a genus masculinum**, s aki ezt befogadja, hogy a saját sejtjével találkozhasson (így ezáltal új ember testének kialakulása megkezdődjék), **a genus femininum**. A még erre alkalmatlanok, a gyermekek csoportja **a genus**

neutrum (semleges nem). A két csoportot a Magyar Értelmező Kéziszótár is így definiálja: „Élőlényeknek a nemi jellegük által **elkülönülő** csoportja”. (Akadémiai Kiadó, Bp. 1978. 995. old.) Már maga a meghatározás is hibás, mert a nemi jelleg különbözik, de korántsem vezet elkülönüléshez, sőt... A fő hiba mégsem ez, hanem hogy nem lát a szövegező a nemi jelleg meghatározásánál az ember és az állat között **szubsztanciális különbséget**. Tulajdonképpen az állatnál is illene figyelembe venni, hogy a nemiségük különbözőségével nem magyarázhatóak meg azok a képesség- és tulajdonságbeli különbözőségek, amelyek sem közvetlenül, sem közvetve nem szolgálják a szaporodás érdekét. Az embernél fokozottabban van így.

Tulajdonképpen a MÁSSÁG a domináns a nemi különbözőségben, s nem a szaporodás érdeke. Hiszen a létezésben előfordul a nem nemi különbözőség révén valósuló sejtegyesülés is. Az ókor embervizsgálói figyelmét persze nem kerülte el, hogy a nemiség az embernél nem csupán olyan egyszeri (kényszerű) kéjérzéssel jár, mint az állatnál, melyet a sejt-telődés, illetve a sejt-vándorlás révén keletkező feszültségtől-szabadulás, kielégülés vágya hajt, hanem olyan **vonzódás is, amely a testi folyamat lelki vetülése**. Mivel a létező világot az ember öt érzékével (a látással, a hallással, a tapintással, az ízleléssel, a szaglással) kapcsolhatja magához, viszont a nemiség lelki megélésének ezek egyike sem lehet alkalmas érzéke (bár ezt az ötöt is igénybe veszi), módosították a számot: nem öt, hanem **hat érzékünk van** (sex = hat), a hatodik érzékünk (sex cum dimidio) a nemiség pszichikai megélését teszi lehetővé. Innen származik a „sex” (szeksz, szex) nevezés. Ennek a továbbképződése a szexualitás. Ez a nevezés lett az általános, s azt a látszatot kelti, **mintha** az emberi fajta eredetien a párzási szerep szerint lett volna különböző; az egyik szerep „sexus masculinus”, a másik „sexus femininus”, **így lett egy számnév, a „hat” = sex, testilelki funkció általános szakneve**. Mintha ezt a „hatodikat”, ezt a lelki élményt csak különböző testi berendezkedésű emberek volnának képesek

megélni, holott az azonos testi nemiségűek is vonzódhatnak úgy egymáshoz, mintha különbözőek volnának (őket nevezzük homoszexuálisoknak).

A nem-nek az eredeti görög szava a „genosz”, latinul: genus; vagyis, a másik nemhez tartozó „alicuius generis”, „gentilicuius”. E nevezés ugyanazt az emberfajtát jelzi - MÁSSÁGBAN. S hogy ennek a MÁSSÁGNAK elsősorban nem a szaporodás érdekében kellett létrejönnie, ma már irreális állításnak tűnik. Ha azonban az emberlét titkának a forrásvidékéhez közelítünk, a Genezis 2:15-25 szövegéhez, szinte magától értetődővé lesz, ami ma bizarrul fantasztikusnak minősül.

Adva van az EMBER, aki a teremtése első létformájában **összembernek**, **ember-teljességnek** volna nevezhető. Teremtője, mint személyiség az Ön-jellegén (Saját Substantiáján) belül társas, mert a személyiségnek csak az egyik eleme, hogy **dönt**, a másik, hogy **viszonyul**. Istenen belül - mint minden személyiségen **belül** - ez a viszonyulásrendszer titkos, kifelé soha fel nem fedhető (az ősegyház nem felfedni, csak megnevezni próbálta, igen képien: Atya-Fiú-Szentlélek vagy Atya-Szentlélek-Fiú). Mivel az ember is személyiség, (az tette emberré, hogy Teremtője a saját személyiségéből adott neki valamit és valamennyit) **döntenie és viszonyulnia** kell: ez a „kell” ez esetben nem parancs, hanem a **lényegi természetjellemző**, hiszen „nem jó az embernek egyedül lennie” – állapítja meg Isten; majd ígéri: „...szerzek neki hozzávaló segítőtársat”. Nézze meg hát AZ EMBER az élőlényeket, és döntse el melyikhez akar személyien viszonyulni. Egyikhez sem: jelentette. A lehetőség felkínálása ellenpróba volt, mert **ha képes lett volna nem személyiségi társat választani, kiderül, hogy ő sem személyiség**.

Ekkor következik be a „hatodik nap” dramaturgiájának újabb fordulata: a Teremtő az **összemberségből „kiteremt” két MÁSSÁGOT**, mind a kettőt embernek. És egymásnak mind a kettő örül, mert egyik a másiknak valóban társa. S azt a MÁST, aki az egyik, nevezi a héber **„ís”**-nek, azt pedig, aki a másik MÁS, nevezi **„ísá”**-nak. Egyik a másikhoz képest MÁS, de mindenik

MÁSNAK megvan a maga olyan sajátos adottság-állománya, amire a másik MÁSNAK szüksége van; neki pedig arra van szüksége, ami a társbeli MÁS adottság-állománya.

A nagyszerű ebben, hogy a két eltérő MÁS **egység is**, vagy is nem csupán az köti őket össze, hogy egymásra vannak utalva, hanem hogy felismerték, és újra, meg újra felismerik **a másik MÁSSAL való együttlétnek alig megfogalmazható örömét**, testi különállásuk mellett személyi együvé tartozásuknak egyedüllét poklát elűző „varázslatát". Ez a „varázs" kérdőjelezi meg, hogy a nemi különbözőséget pusztán „szerepnek" tartsuk, hiszen a testünknek sincs egyetlen olyan sejtje, amely ne hordozná a férfi- vagy női jelleg minden stigmáját. Énünk még inkább.

Normális körülmények között **a testi kapcsolat és a személyi viszonyulás egymást erősítő tényezők** - még akkor is, ha a két megélésben dinamikus váltakozások lehetnek; sőt akkor is, ha (a dolog természeténél fogva) a testi lazul, fordított arányban nő a személyiségi **egységbizonyosság**... Ennek az egységbizonyosságnak a testi megélése éppen annyira nem mellékes jelenség, mint amennyire nem mellékes a testünk, sőt „conditio sine qua non"-ja (nélülözhetetlen feltétele) a földi létünknek.

Pompásan érvényesül ebben is az az egység, amelyen belül - ha nincs divergálás -fel sem merülhet, mint létező az ún. egyenjogúság kérdése. Hiszen egyensorsúság, **koordinált sorsközösség** a valóság: minden ember anyától születik - akár nő, akár férfi -, és minden ember (akár férfi, akár nő) apától nemzett. A férfi is benn volt egyszer anyja méhében és véréből táplálkozott (persze a nő is), minden nő apja ágyékából jutott anyjához (persze a férfi is). **Ezért nem lehet (visszaütés nélkül) a férfi-nő különbözőségét fumigálni vagy felcserélni: a nőies férfi nem nő, de már nem is férfi, a férfias nő nem férfi, de már nem is nő: pszichikai és szexuálpszichikai hibridek.**

Az egymásba-kapcsoltságnak ez a rendszere az ember táplálására és szolgálására rendelt állatvilág egy-egy csoportjában is érvényesül, de ösztönösen

csupán; az EMBER az egyetlen az újszülöttek között, aki magamagától semmire sem képes, **magára hagyva meghal**; vagyis a léte nem csupán nőstény és hím előfeltételezése, amely megszüli, lenyalja, s hagyja, hogy tegye, amit tud; **az emberi újszülöttnek „istenre" van szüksége**: egy méretéhez képest isteni mindenellátást biztosító, **életfeltétel-istenre**; ez az anya és ez az apa.

A teremtési rend egyensúlya - tudjuk, szenvedjük - felbomlott, felbomlott hát a férfi-nő, nő-férfi viszonyulás egyensúlya is. Amikor eljött „az idők teljessége", az újjáteremtés új „aión"-jának a kezdete és „az IGE testté lett", **mindent a teremtési egyensúly jegyében intézett**, mégpedig úgy, hogy - megelégelve a férfi primátusának túlhangsúlyozását - a férfiszerep szex-vonását „oldalvágányra" helyezte.

Isten sok mindent sokáig eltűr, kivár (Jónás 3:10), azt is, hogy AZ EMBER egyik MÁSSÁGÁT (a nőt) a másik MÁSSÁGA eszközének tekintse, mint akinek nincs személyisége, s így nem érdekes a pneümális identitása, tehát nem személyien kell és lehet hozzá viszonyulni, szinte el lehet tárgyiasítani, genus-csoportja tömeglényének lehet tartani: „a" nőnek, „az" anyának, „a" kiszolgálónak.

Voltak helyzetek, amikor a férfi-adottságok, de voltak, amikor a női-adottságok bizonyultak elsődleges létmegtartónak, ezek is hozzájárultak, hogy a fel- vagy leértékelés rögződjön, s kialakuljanak **képesség-hiányosságok tudatát őrző előítéletek**. Ilyenek: **a férfi nem tud főzni, gyermeket gondozni, kisdedet nevelni**, a nő elméje képtelen az absztrakcióra, és így tovább. Az előítéletek cáfolata tény, de gondolkodási „babonája" is az, ám még nem tisztult le odáig, hogy van nő és férfi, aki tud, vagy nem tud főzni, nevelni, s van férfi és nő, aki tud vagy nem képes elvontan gondolkodni.

A lényeg, hogy évezrek óta izgalmas kérdés az identitás, de nem a nőé, nem azé a MÁSSÁGÉ, aki éppen annyira és úgy személyiség, amennyire, és ahogy személyiség a férfi-MÁSSÁG.

A sok mindent (értünk, érlelődésünkért) elviselő, eltűrő, kiváró Isten felhagyott, és teremtői elszántsággal szakított ezzel, amikor **új teremtési „aión”-ba kezdett**: a sablonizált nőiséget, mely a férfi gyönyörokozás „szerszámává” degradálódott, és magát készséggel hagyta degradálni, **kiemelte a sablonból**, és a gyönyörokozás bértelen szolgálásából, hogy minden emberi teremtmény fölé helyezze, és azt, amit nyújthat, királyi ajándékká magasítsa.

Ezek ismerete után vehetünk bátorságot ahhoz, hogy a Mária-imágóhoz közelítsünk.

C) Egyszerre **könnyű és nehéz** Mária identitására figyelni. Könnyű, mert ő az egyetlen, akinek a történetét a horizontális és a vertikális metszéspontnál kezdi meg a Bibliai Kijelentés: azzal kezdődik, hogy személyiségi azonossága és ennek a mibenléte derül ki. Nincs tehát visszautaló horizontális támpontunk, Gábriel megjelenésének leírása előtt nem is sejtjük, hogy Mária van. **Nehéz** ennek a Mária-identitásnak az ismertetése: úgy vagyunk vele, mint a Himalája ismertetésére vállalkozó geográfus-geológus, aki addig, míg be tudja járni a monstrumot, pontosan közli, amit észlel, de „megáll a tolla”, amint már nem képes feljebb jutni: neki is, olvasóinak is meg kell elégednie (elégedniük) annyival, amennyit lát(nak). Hogy amit a Mária-jelenségből az egész Szentírásban meglátunk, mennyi a horizontális és mennyi a vertikális, nem méricskélés tárgya. Egyébként is: akinek van füle az értő hallásra és látó szeme a nézésre, jól érzékeli az egyezéseket, a különbözőségeket és a metszéspontokat.

Mielőtt az alapozva kezdő híradást idézném (Lukács 1:26-56), **felfrissíteni** próbálom Jézusnál szóba hozott **dávidi emlékezésünket**, és még előbbre merészkedni az **ótestamentumi jelrendszerben**. A visszautalás abból a valóságból következik, hogy mindenkinek vannak ősei-elődei, esetleg hagyomány-előzményei, így nyilván Máriának is, s ha **a pogányosodó egyház mítosza** legszívesebben annak a látszatnak kedvezett volna, hogy Mária ős és

előzmény nélkül jött a világra (ezért lett dogma abból a fikcióból, hogy már Mária is szűzfogantatásnak volt a gyümölcse), mi az ilyen kábításnak még hallgatással se lehetünk cinkosai.

Mária - mint a nemzetségtábla is tanúsítja - Dávidtól származott, **édesapja a rejtőzködő dávidita** utódok közül való volt. A rejtőzködésnek csak az egyik oka volt az **életvédelem**, hogy a bitorló Heródes ne találhasson rájuk (így Róma se), a másik okaként rálelünk arra a feszültségre, mely a Júda törzséből származó Dávid-Ház és a többi júda-leszármazott között volt meg (nem tudni, vajon nem azért-e, mert a mélyben a dáviditák normatív szerepre törekedtek, de a többi család ellene állt ennek a primátusnak). Sokat árul el erről Zakariás próféta jövendölése: „**Először Júda** sátrait szabadítja meg JAHVE, hogy ne kérkedjék Dávid háza, és ne kérkedjenek Jeruzsálem lakói Júdával szemben". (12:7) Másutt ugyanez a próféta az ellentétet fordított képletben prezentálja: „Még Júda is harcolni fog Jeruzsálem ellen." (14:14) A megszálló Róma nyomása tompította ugyan a feszültségeket, (olykor viszont beépítette leigázó tervébe) de ha tompítottan is, ott rejtezett az agyakban és a koszorúserekben. Elegendő oka volt hát a dáviditák nak Galileában is arra, hogy szinte kultiválják a visszavonultságot, a **tudatos jelentéktelenülést**.

A továbbiakban - úgy vélem - komoly hasznát vesszük annak, ha tudjuk, mit jelent: Mária, egy Galileában élő özvegy férfi egyetlen lánya, akire ez a Héli - jó apa módján - arra korlátozta terveit, hogy férjhez adja dávidita család legényfiához. Ez volt Józif ben Jákób ben Dávid (Szent József). Még - nem tudni, miért - az egybekelés nem történt meg, csupán az eljegyzés (ami Izraelben végleges döntésnek számított). Várt hát Izrael Szüze, Sion Leánya, hogy egyszer a derék ács felesége lehessen. S míg nem lapozunk oda, ahol Gábriel főangyal belép Héli otthonába, indokolt, hogy - éppen Gábrielre gondolva - elénk kerüljön a kérdés, hogy miért van szó annyiszor az Ótestamentumban Sion

Leányáról, Izrael Szüzéről? Miért nem egy tisztes asszonyhoz, egy derék anyához toppant be a Fejedelem? Mert az Ótestamentum jelrendszerében ez a kifejezés sajátosan izraeli (nem csupán zsidó!) tartalmat hordoz. Az Izrael Istenét megvető, gúnyolódó Szanherib asszir királynak szól az ÜZENET: „Megvet, gúnyol téged Sion szűz leánya, fejét rázza mögötted Jeruzsálem Leánya." (2 Királyok 19:21)

Ézsaiás jajgatja: „Olyan maradt **Sion leánya**, mint kunyhó a szőlőben, mint csőszház az uborkaföldön, vagy mint egy ostromlott város". (1:8)

Jeremiás korában az ÜZENET még ennél is súlyosabb: „Elpusztítom Sion Leányát, a szépet és gyönyörűségest". (6:2) A próféta görnyed a parancs alatt: „Mondd el nekik ezt az IGÉT = Szememből könnyek hullanak éjjel-nappal, és nem apadnak el. Mert súlyos sebet kapott népem Szűz Leánya, igen fájdalmas csapást". (14:17)

Jó hírnek lehetett viszont a szolgája **Ézsaiás, Jeremiás, Zakariás**: „Hírül adta JAHVE a Föld széléig: Mondjátok meg Sion Leányának = **Jön már** Szabadítód, Vele jön szerzeménye, Előtte jön munkája eredménye... Véget ért büntetésed, Sion Leánya, nem visznek többé fogságba... Örvendj nagyon, Sion Leánya, ujjongj, Jeruzsálem Leánya! **Királyod érkezik hozzád**, Aki igaz és diadalmas, alázatos és számáron ül, szamárcsikó hátán." (Ézs 62:11, Jer. Siralmai 4:22, Zakariás 9:9)

Mit adnak tudtunkra ezek az idézetek? „Sion Leánya" (Szüze) az Ótestamentum közlésrendszerében Izraelt mint **népet**, **választottat** és **sorshordozót**, **mindenekelőtt, mint szövetségest** reprezentálja. Csak azért, mert a legtöbb nép nyelvében a népek, országok, városok nevei nőneműek? Szó sincs róla! Az Ótestamentum jel- és jelentésrendszerében a szövetség-kép két MÁS együvé tartozása: az emberi szövetséges NŐ, ő az el- és befogadó, ő a tevő, rendező, életadó MÁS, vagyis a Teremtő-Szövetséges szövetségi társa csak NŐ lehet, **az esendő emberi közösség, mint a Teremtő szövetségese nem lehet más, csak NŐ, aki él és kibontódik, mert a Teremtő MÁS, a Létadó**

FÉRFI-MÁS életkínáló ajánlatát elfogadja; neki csak Férfi-Szövetségese lehet nő létére, így nyerhet csupán életet. A MÁSSÁG a férfi és a nő képét hordozza - annak **tisztán a jellegállományára gondolva** - szex nélkül.

Mindez pedig visszakanyarít minket kiindulásunkhoz, a név-ügyhöz. Ahhoz, hogy hatbalkezes kontárság és penetráns paganizmus, sőt barbárság merte Mirjámot Máriává tenni, kiemelni az ótestamentumi Kijelentés hit- és kultúrköréből, és kiszakítani abból az összefüggésből, amely a lét ősforrásánál „beszél" az emberről, a férfi-nő jelleg MÁSSÁGÁNAK olyan tiszta valóságáról, amely a bűn ellenére is beragyogja, EGÉSZEN MÁSSÁ TESZI AZ EMBERI SZAPORODÁST KISÉRŐ SZEXUALITÁST IS: ettől a promiszkuitás, sőt a poligámia annyira idegen, mint Mihály arkanygyaltól a Jelenések 12:9 szörnyetege.

Mirjám-Mária csak **mint SION LEÁNYA** értesülhetett a szövetségesi partnerségnek arról a sehol-sohaságáról, hogy a „Szentlélek száll rád, és a Magasságos ereje árnyékoz be téged, ezért a születendőt is Szentnek nevezik majd, az Isten Fiának." Minden más népen, hit- és kultúrkörön belül ez abszurd blaszfémia volna, csak azon az egyetlen szövetségesen belül nem, amellyel JAHVE az újjáteremtés szövetségét kötötte, amelynek Magát férjének mondta (Ézsaiás 54:5a), s amelyen belül - a biológiai szaporodás vonulatát nem érintve - a házasság MÁSSÁGÁNAK a tiszta személyi viszonyuláson alapuló vonzódását, „azért, mert" nélküli egységességét érvényesítette: az agapét. A hatalomszomjas „egyház" számára nem volt szalonképes és hódolatra méltó a „zsidólány", nosza kölcsön vett görög-római és más mítosztól **istennő-modellt**, hogy Mária-imágóként kultiválja.

D) Júdeához képest Galileát mindenki úgy írja le, mint a tiszta, természetes derű táját, emberei egyszerűbbek, s mivel mind a halászat, mind a földművelés

eredményei révén valamivel könnyebb a megélhetés, senki se keresi a spekulatívat, az elvontságot: idegen tőlük minden fontoskodás; a fontoskodókat, a probléma-tudatosítókat lehetőleg kerülik. **Egyensúlyosság** jellemzi nem könnyű, de hatékony munkásságukat. Északról sokféle külföldi kereskedő keresi fel őket (főleg a Római Birodalom görögül beszélő felvásárlói). Az idegenek iránt sokkal toleránsabbak, mint a júdeaiak, - sőt: köznyelvüket is megtanulják (érdekük is kívánja ezt). Ők csak egyet nem szeretnek: azt, ha valamivel megzavarják őket. Názáret külvárosa dáviditáinak ez a légkör igen kedves, ők is nyugalomra vágynak, már-már kissé galileaivá lesznek: nem rikítanak ki a többi közül. Mennyire így lehetett ez annak a Hélinek a házában, akire hárult, hogy - míg egybe nem kelnek – őrködjön lánykája jóléte és jóhíre felett. Ha azt kellett volna akkortájt mondani, hogy: keressetek ki olyan helyet és személyt, amely, és aki teljesen alkalmatlan angyali fejedelem fogadására, biztosan Héli otthona és menyasszony-leánya, Mirjám lett volna az.

Ők (Héli és Mária) a legmerészebb képzelettel sem érték volna fel, innen-onnan hallomásból nem is hitték volna el, hogy Erzsébet - késői vénségére - terhes lett (sőt, már a hatodik hónapjában van), egyik sem volt lelkileg - még jó bizarr megoldás esetében sem - meglepetésekre berendezkedve. Lukácsnak is a lehető legnagyobb összeszedettségre volt szüksége, figyelésre és az Ihlető érzékenyítő hatására, hogy a legmegfelelőbb kifejezéseket találja meg ahhoz, hogy „a” téridőntúli, de a téridőbe iktatódó KÜLDÖTT, és a téridőiségben észlelő KIEMELT találkozását elénk hozhassa.

Azzal kezdi, hogy a Júdea egyik városában rejtőzködő Erzsébet terhességének hatodik hónapjában „Isten elküldte Gábriel angyalt Galilea Názáret nevű városába egy szűzhöz, aki egy Dávid házából való József nevű férfinek volt eljegyezve, a szűznek pedig Mária volt a neve. És belépve hozzá (az angyal), ezt mondja: 'Örülj, kegyelembe fogadott, az ÚR van veled!' Ő meghökkent e szavakra, s töprengett: miféle köszöntés ez?! De az angyal ezt

mondta neki: 'Ne félj, Mária! Mert kegyelmet találtál Istennél! Figyelj hát: foganni fogsz méhedben és fiút szülsz, s a nevét Jézusnak fogod nevezni. Nagy lesz Ő és a 'MAGASSÁGOS FIA' nevezést nyeri majd el, és az ÚRIsten Neki adja atyjának, Dávidnak a trónját, Ő ugyanis korszakokon („aión”-okon) át fog uralkodni, Jákób házán, uralmának pedig soha sem lesz vége. Mária viszont azt mondta az angyalnak: 'Hogyan lesz ez, mivelhogy férfit nem ismerek?' Az angyal válaszolt is neki, mondván: 'A Szentlélek száll rád, és a MAGASSÁGOS ereje árnyékoz be téged, ezért a SZÜLETENDŐT Szentnek, Isten Fiának fogják hívni. **Lásd is meg**, hogy Erzsébet, a te rokonod vénségére is fogant fiút, és már a hatodik hónapban van, akit meddőnek neveztek. Istennél ugyanis az is lehetséges, amit mindenki lehetetlennek mond.' Mária pedig ezt mondta: 'Lásd, az ÚR szolgálójává kívánok lenni a te beszéded szerint.' ÉS eltávozott tőle az angyal.”

Hogy Héli özvegy apa volt és Mária anyát tekintve árva, mutatja az a kényszerűség, hogy Máriának fáradságos hosszú útra kellett vállalkoznia ahhoz, hogy egy idős, tapasztalt asszonyt, anyahelyettest találjon, aki előtt feszültségteljes telítettségében **mindent feltárhat**, amiben része volt. Nyilván Gábriel Erzsébetről szóló híradása is közrejátszott abban, hogy Mária vállalkozzon erre az útra. Valószínű, apjának mindent elmondott, akit ez mélységesen felkavarhatott, zavarában nem tudhatta eldönteni, lánya megzavarodott, vagy olyan fázisba került hajadonként, amelyet csak egy másik nő érthet meg és képes egyenesbe hozni. Csak ezzel a magyarázattal tudom (úgy is, mint „lányos apa”) megérteni Héli hozzájárulását Mária útjához. Másrészt az idős Erzsébet nem remélt várandósságának a híre is meglepte és meg is akart győződni annak valóságáról. Ha ugyanis Gábriel Erzsébetről mondott híre igaz, akkor Mária saját magáról szóló beszámolója sem lehet légből kapott. Mentségére hozhatom fel Hélinek, hogy ha saját maga biztos is volt lánya tisztessége felől, a legkisebb reménye sem lehetett arra, hogy a názáreti

közvélemény osztozni fog ebben, - így hát a titkosság mellett kellett dönteniük. Héli másik mentsége: Ha mégis Gábriel jelent meg - gondolhatta -, az angyal a hosszú úton is őrködni fog Mária felett.

Bizony azok, akik (nem tudni, miért) annyira vágynak arra, hogy életükbe érzékletesen iktatódjon be a vertikális, nem számolnak azzal, hogy a mi dimenzionáltságunk korlátain belül mennyi bonyodalom okozója lehet ilyen „felső" bevágódás. Ezért azoknak is, akik Isten kegyelmi terve valósulásáért részesülnek ilyenben, **először** nagy-nagy próbát jelent.

Mária szerencsésen megérkezett Erzsébethez; ekkor vált számára teljesen nyilvánvalóvá **pneümális identitása: az, hogy ki ő.** Ha előzőleg elmondja apjának, amiket neki Gábriel mondott, e szózat első része (Lukács 1:28b. 30bc-31) éppen olyan abszurd lett volna Héli számára, mint Mária és azóta mindenki számára. Ellenben a szózat második része (Lukács 1:32-33. 35bcde) már ismerős „hangütésnek" tűnt a dáviditák körében, ez a profétikus ígéret nemzedékről-nemzedékre hagyományozódott át. Ők már (tapasztalatból) tudták, hogy Dávid ősük az isteni ígéret-próféciát félreértette, amikor az uralmát siralmasan befejező Salamonra értette: mert **a megígért Dávid-Utódnak még ezután kell eljönnie**. Míg azonban Héli és Mária az egész extraélmény felett töprengett, Erzsébet olyan vasbiztonsággal **fedte fel** az abszurdan nagyszerű, káprázatos VALÓSÁGOT, hogy most már Mária a Gábriel-jelenést retrospektívan újra meg tudta élni és mint az ÚR szolgálóleányának térde a földet, feje az eget súrolta.

Íme, egy fiatal lány, aki először tudja meg, hogy ki ő. Hát - ki ő?

Az az i**zraeli egyed**, akiben **a Választó és a választott szövetsége úgy testesül meg**, hogy a teremtési MÁSSÁG ugyan hústest (szárx) legyen, teljesen ember, de a viszonyulás szövetségi, kiegészítő módján át olyan valóság legyen, hogy mindenik MÁS **ad** a másik MÁSNaK, mégpedig nem a **kölcsönös**

ellenszolgáltatás (kéjért kéjt, gondoskodásért gondoskodást, hűségért hűséget) alapján, hanem **az odaadás** szándékával;

Ki hát Mirjám-Mária?

Az az izraeli egyed, aki edényévé válhat annak a makulátlan Izraelnek, aki betölti Istennek azt az üdvtervi parancsát, amelyért Izraelt létrehozta (Ézsaiás 49:6).

Az az izraeli nő, akinek **az életében a férfi-nő egyensúly helyrebillen**, akinek (dávidi) férfi lesz a szolgálatára, s nem - mint eddig - fordítva, de aki a legnagyobbig való felemeltetésében a legnagyobb marad a szeretetben (az agapéban) is.

Az az ember, aki most már tudja: az ő életében ismeretlen lesz a „megszokott", az „átlagos", a „zavartalan", s mégis azt a női MÁSSÁGOT hordozza, **amelyre éppen úgy szüksége van a világnak**, mint a férfi MÁSSÁGRA.

Nem tudhatom, Máriának Gábrielen kívül tudomása volt-e más forrásról? Mert forrás volt, de kérdés: tudott-e róla, talán az édesapja sem tudott, pedig „meg volt írva" és „meg van írva": Ézsaiás 54. Ha általában az Izrael-jelleg és Izrael-sorsküldetés szimbóluma volt a „Sion Leánya", „Sion Szüze" kép, Héli leánya személyében konkréttá lett, **a szimbólum perszonifikálódott**.

MÁRIA-MIRJÁM „AZ" IZRAEL LEÁNYA, identitásának - sorsban, rendeltetésben, természetben - ez a kulcsa. Lehet, hogy a mai hivatalos Izrael - tekintettel arra a Bibliától idegen kultuszra, amivé Mária tiszteletét a római egyház és a görögkeleti ortodoxia torzította - tiltakozik Mária „Izrael Leánya" volta ellen, de az sem kétséges, hogy a mai egyháziak (például a lengyelek) hallani sem akarnak arról, hogy tiszteletük egyik jelentős személye **a történelemben elsődlegesen Izrael sorshordozója**, s mint **„zsidó anya"** zokog az elgázosítottak, letiportak, megalázottak emléke felett. (Persze nem

elkülönülten csak felettük: minden nép elgyötörtjei felett, Izraelé „csupán” az elsőbbség, de ez az „elsőbbség” nem ellentétfogalma az egyidejűségnek.) S ha Mária személye kikerülve az egyházi kisajátítás elszeparáltságából vita-személy lesz, igazi Mária-szituációba kerül.

Hogy a Mária-szituációról **előre** mit tudott annakidején Mária, Héli, József, nem tudhatjuk, de azt tudjuk, hogy mi ezt a szituációt jól ismerjük. A rabbinikus magyarázók - ha egyáltalán foglalkoztak e két „kényes” fejezettel (Ézsaiás 53. 54.) - azzal intézték el, hogy az Izrael-sors próféciáját tartalmazzák. Így van, de **csak is-is alapon**. Valóban az Izrael-sors egyes vonásai is jelen vannak bennük, de az egyenesen a komikumba fulladna, ha a mintegy 450 éves prófécia konkrét női személyre vonatkozó, helyettesíthetetlen, sőt intim konkrétumait - amik csak és kifejezetten Máriára illenek - Izraelre (vagy bármelyik népre) alkalmaznánk. Ehhez csak olyan képeket vetítek elő, amelyek igen erősen nőre utalnak; de nem akárkire. **Az egész 54. fejezet** - a jelrendszerben adottak mondandói kedvéért is - csábít a taglalásra, mivel azonban témánk Mária identitása, csak az 1-7. 11-14a. 17efg szövegeket idézem:

> „Ujjongj, **meddő, aki nem szültél**, vígan ujjongj!
> Örvendj, **aki nem vajúdtál**, mert **több fia** lesz **az elhagyottnak**,
> mint **a férjezettnek**! - mondja JAHVE.
> Széles helyet keress sátradnak, teljes szélességükben
> feszítsd ki sátorponyváidat! Húzd meg köteleidet, erősen verd le cövekeidet!
> Mert jobbra is, balra is terjeszkedni fogsz, utódaid a népek örökébe
> lépnek, és elpusztított városokat telepítenek be. **Ne félj, mert nem vallasz**
> **szégyent, ne pirongj, mert nem ér gyalázat**! Ifjúkorod szégyenét
> is elfelejted, özvegységed gyalázatára többé nem emlékezel.
> **Mert Maga a Teremtőd lesz a férjed**,

Akinek SEREGEK URA a neve,

Izrael Szentje lesz a Megváltód,

Akit AZ EGÉSZ FÖLD ISTENÉNEK hívnak.

Mint elhagyott és fájó lelkű asszonyt szólít meg téged JAHVE, és mint ifjú menyasszonynak - ha megvetett volt is - ezt mondja Istened: ’Egy rövid szempillantásra elhagytalak, de nagy irgalommal összegyűjtele

Ó, te nyomorult, vihartépte, vígasztalan! Lásd, én drágakövekre építem falaidat, zafírokból rakom le alapodat. Rubinból készítem el falad párkányát és kapuidat brilliánskövekből, összes határaidat meg gyémántból. **Fiaid** mind a JAHVE tanítványai lesznek és nagy lesz **fiaid** békessége. Igazság által leszel erős.’ ”

Mária az egyetlen az embervilágban, akinek az identitás-„tesztje” születése előtt majdnem öt évszázaddal már - valahol - egy szent tekercsen itt e Földön meg volt írva: övénél csak a Fiáét, Jézusét írták meg a Lélek által valamivel előbb (Ézsaiás 53). Mária identitása felemelően extrém, ezzel nem egyező magatartása, okulásosan **szokványos** volta egyaránt indít meghajlásra, illetve késztet mélyen elgondolkoztató megállásra (az a különös, hogy az utóbbi is át van szőve nemesebbnél nemesebb motívumokkal; és mégis.)

E) **Mária identitásának extrém voltát** jól őrzi régi és eredeti nevének, a Mirjámnak a jelentése. Még meg is lehetne toldani a „felmagasztalt”, „felemelt” jelentést: a legmagasabbra, csúcsmagasságra felemelt. Nem volt és nem lesz ember Márián kívül, akit méltán lehetne „teotokosz”-nak (Isten-toknak, **Isten-hajléknak**, Isten-hordozónak) nevezni **és** minősíteni, hiszen **benne Isten Fia, Önkivetülése inkarnálódott**, lett a „LOGOSZ” (a teremtő szándék) „szárx” (hústest). Lehet, hogy a kelleténél többször említem ezt, de hát hogyne tenném, amikor az apellálás erre a valóságra nem csökkentést, hanem gyakorítást kíván. Ha Mózes Felső indításra szükségesnek tartotta, hogy Izrael népe, a nép minden

nemzedéke évről-évre élje át megszabadulását Egyiptomból (vagyis **aktívan** emlékezzék erre), **mennyivel szükségesebb szinte naponta odazarándokolni annak az embernek az emlékéhez, akin át Isten bejött a mi létállapotunkba, vagyis aki „pallója" lett az embervilágba testien, konkréten lépő Teremtőnek. Senkit sem illethet nagyobb emberi tisztelet Máriánál, vagy tán így helyesebb mondani: senkit sem illet ilyen és akkora tisztelet az emberek közül, mint amennyi Mária emlékének kijár.**

Ha a megboldogultakért hálát adunk (Ádámtól végesvégig pátriárkákon, apostolokon, szenteken, reformátori hitvallókon át magyar mártírjainkig, családi szeretteinkig), **Máriáért a forró hálaadásnak van csak helye**.

Mirjám az Ótestamentumban nemcsak a nevével előképezi őt, identitásában is van számottevően **hasonló vonás**. Ha jól meggondoljuk az anyja mellett szinte azonos szintű a részvétele Mózes mentésében. S mikor Mózes az izraeli színtértől távolra kerül, s anyja is meghal, Mirjám nő létére marad a hagyomány folytatója, a nála jóval fiatalabb öccséhez, Áronhoz képest övé a „főszólam" (és a főszerep). **Nem megy férjhez, hogy egész figyelmével Izrael Szentlélektől kapott LÁNGJÁT őrizze.** S amikor népe a kisebbik öccs, Mózes személyében megkapja vezérét, Mirjám kész harmadik lenni: a **szabadítás ügyének érzelmi, hangulati ébresztője, női többletének felajánlója** (a férfiéhez csatlakozva), hogy ő lehessen a csoda nyomán **a diadal háladobpergetője is.** Hogy ez persze még mindig csak a felszín, mert a mélyben, a történelem feneketlen tengerében „úszik" Mirjám öröme, kínja, fáradtsága, imája, sóhaja, temérdek hőstette, bizonyos. Ez a hatalmas méretűre teremtett Mirjám-személyiség óriási küldetésű öccseinek és küldetése terhével vívódó népének örök mementója marad; - többek között arra is emlékeztetve, **hogy az ősidőkben sem volt különbség (már akkor is az áldozatra szánt és vállalkozott Krisztusért) férfi-ember és nő-ember között**, MÁSSÁGUK saját együttes és közös gazdagságuk,

közösségük gazdagsága az Isten rendjében. Hogy Mirjám mikor és hogyan értesült személyisége titkáról nem tudjuk, de hogy értesült, köztudott.

F) Az a valóság, hogy az újtestamentumi Máriánál éppen úgy, mint az ótestamentumi Mirjámnál is beleütközünk a magatartás - emberi gyarlóságból származó - sablonjába, nem meglepetés számunkra. Különösen nem az, ha életünk folyamán önmagunknál ütköztünk (és ütközünk) ebbe. Ami gondolkodásra torpant meg minket ebben, nem a fejcsóválás, hanem **a megértéssel társuló okulás**. Az okulás annál a kérdésnél kezdődik, hogy ha valaki tudja már ki ő, **elfelejtheti ezt,** vagy úgy tehet, mintha még nem tudná, ki ő?

Nézzük Mária eseteit. Láttuk őt Jeruzsálemben, amikor még férjével együtt kereste a **templomban** maradozó fiát. Szemrehányása megindító volt, de az a tény, hogy nem érezte hazafelé menet szükségét a l2 éves fiú velük együttes indulásának, méltán tételezteti fel velünk, hogy a „gyerek" judíciumáról, biztonságos önállóságáról már jó régen meg volt győzve, s így nem érezte szükségét annak, hogy a „szoknyája mellett" tartsa. A bölcsek közt ülő „Bár Micváról" sok olyat tudhatott, amelyek tán felhozták emlékezetébe Gábriel szavait, és amelyekről - úgy vélte - jobb, ha a mestertanítók előtt hallgat. A bölcsek természetesnek tartották, hogy egy szülőpár félti fiát, különösen egy ilyen fiút. Itt Mária (kifelé) az ANYA archetipje, József az APÁÉ, több és más nem tartozott a külvilágra.

A **kánai menyegző** Mária-arculata már nem ilyen egyértelmű. Lépésének - mint ott láttuk - lehetett motívuma a segítőkészség, **a 30 év alatt tapasztaltak alapján** feltétlen bizalom Jézus iránt, meggyőződés Jézus bajban levőkkel együttérző lelkületéről, de a **szülői hiúság** kísértését sem zárhatjuk ki: nézzétek, mire képes a fiam, és csodálkozzatok! (Nem is tudom, lehet-e ezt hiúságnak

nevezni, hiszen hányszor kapom magam rajta, hogy mennyire örültem, örülök gyermekeim, unokáim sikereinek, - s nem úgy érzem, mintha rám szállna ezekből dicsfény, hiszen azt élvezem, hogy rájuk száll.) **Biztos viszont, hogy aki a Világ Megváltójától igényel ilyen kis kaliberű, aprópénzes megoldást, az nem, vagy nem minden térfogatában érzékeli, Kivel van dolga.** Ha érzékelné, már alig-alig anyaként fordulna Urához, s ő utasítana el egy-egy efféle – másoktól kezdeményezni mert - kérést. Mária magatartása Kánában nem fordít ugyan hátat Gábrielnek, de a kelleténél és a lehetségesnél szélesebb arccal fordul az **anyai szokványosság** irányába. Nyilván bejárt Jézus 13-30 éves kora között bizonyos - szokványosság irányába haladó - pályát. Nála is úgy volt, mint minden szülőnél szokott lenni a közmondás szerint: kis gyermek kis gond, nagy gyermek nagy gond. Helyzetét bonyolultabbá tette, hogy Gábriel SZÓZAT-tolmácsolására tetőződött, amit (nyilván a „dávidita körhöz" tartozó aggastyán) **Simeon tett** és mondott a jeruzsálemi templomban. Jézusnak (mint elsőszülöttnek) a bemutatásakor. Ez az aggastyán egész életét tette fel arra, hogy megláthassa - JAHVE FELKENTJÉT (az ÚR Krisztusát). Minden előzetes értesülés nélkül „ment el a Lélek indítására a templomba, és amikor a gyermek Jézust bevitték a szülei, hogy eleget tegyenek a törvény előírásainak, karjába vette, áldotta az Istent és ezt mondta: 'Most bocsátod el, Uram, szolgádat - beszéded szerint - békességgel, mert meglátták szemeim **a Te szabadításodat**, amelyet minden (pogány) nép szeme láttára készítettél el, hogy fény legyen a pogány népek megvilágosítására és Izrael, a Te néped ragyogó igazolására! 'Anyja és apja csodálkoztak a Róla (ti. a csecsemő Jézusról) mondottakon, Simeon viszont megáldotta őket, és ezt mondta anyjának, Máriának: 'Figyeld, ez sokak **elesésére és felemelésére** rendeltetett Izraelben, **ellentmondás jelének** is - a te lelkedet (pszichédet) is éles fájdalom járja majd át -, hogy **lelepleződjék sok szív** fondorlata.'" (Lukács 2:25-35, ide tartozik egy prófétanő - szövegben nem rögzített - szolgálata. A matróna, Fánuel Leánya, Anna „hálát adott

Istennek és **beszélt Róla** - ti. a kis Jézusról - mindazoknak, **akik várták** Jeruzsálem megváltását” 2:36-38).

Mária nyíltságának ékes bizonyítéka, hogy jóval az **üdvesemények után** (amikor így a saját korlátozottságára is fényt vetített a feltámadás és a felvitetés sugárözöne) **felfedte**, hogy ő ugyan **fel volt készítve a szokványosság ellen**, de az anyaság - még az is, amit néha „szent anyaságnak” nevezünk - óriási túlsúlyt képezhet ahhoz, hogy az embert kilendítse irányából. Különösen, ha valakinek **olyan Fia van, amilyen még senkinek sem volt és senkinek sem lesz**.

Amíg Jézus a serdülésen innen volt, inkább őrködést, mint gondot jelentett Máriának. Aztán hogy jött a serdülés, majd a legénykor, nem kerülhette el környezete figyelmét: **ez a fiú nem olyan, mint a többi serdülő**, illetve legény: **nem udvarol**, nem megy bele mindenfajta játékba, nem helyezkedik bele a táj legényes, férfias szokáshagyományába. Hogy mindez szóbeszéd tárgya volt, nem kétséges. József mesterségét Jézus - mint a legidősebb fiú - korán sajátította el, űzte, József halála után Neki kellett öccseit mesterségükbe beavatni, jó ideig **a családot eltartani**. Persze ha az élet és a családi együttlét csak ilyenekből állna, elképzelhetnénk magunknak súrlódásmentes együttlétet (bár az ilyen „súrlódásmentesség” szikkasztóan unalmas, és a családfő terrorjának a következménye). Az a jó és természetes, ha egy-egy családban van ízlés-vélemény-irányulás-módszer-hangulat szerint különbség a szeretet alapzatán, s ezekből vita, olykor félreértés keletkezhet, aminek a tisztázása csak szebbé, tökéletesebbé teszi az együttlétet, acélozza, edzi a szeretetet. Máriáéknál ez a jó, **sablontalan „általánosság”** dívhatott.

Gondoljuk meg: Az, Aki József halála után a Családfő lett, nemcsak Mária fia, hanem Isten-Vetülés is volt, Benne az Isten volt jelen, Akinek **a gondolatai „egészen mások”**, mint a mieink, mint Máriáé és Jézus testvéreié voltak. Mi egy-egy családot csak háromféleképpen tudunk elképzelni: (1) békésen élnek együtt, (2) civakodnak, vagy (3) közömbösek egymás iránt, elidegenültek lettek.

Máriáéknál negyedik-féle érvényesülhetett, mert az első háromféle csak ránk lehet méretezve. Titok, milyen lehetett ez a negyedik-féle, de súlyosnak kellett lennie: egy család a „beburkolt” SÍNAI HEGY tövében. **Ilyenkor egy-egy családot Isten irgalma véd az Isten-Jelenléttől.**

Nem tudni, mit jelentett érzés és szituációtudat dolgában, amikor a 30 éves Jézus eltávozott otthonról. Ha feltesszük, hogy megkönnyebbülést, se tarthatott ez soká, mert „fel- és begyűrűzött” Jézus nyilvános működésének minden olyan hatása, amely megmozgatta a családot. Az evangéliumoktól csak „filmkockákat” kapunk, ám ezek forogni kezdenek, amint appercipiáljuk őket. Ez a család hallott, látott, tudott csodás gyógyításokról, mély forrásból fakadó lelki örömökről, **de nem fogadta kitörő lelkesedéssel. Értsük meg: ez a család egy kétszeresen fogoly nép alapsejtje volt!** A megszálló római légió civil ellenőrei idegesen reagáltak minden szokatlanra - lelkületükhöz képest Izrael maga a kiszámíthatatlan szokatlanság volt -, s hogy elejét vegyék valami olyannak, amiért őket Róma kegyetlenül felelősségre vonhatja, **megtorolták a rendkívüliségeket** (legyenek azok jók vagy rosszak).

A másik fogság belső volt, a törvényrigorista irányzat éber figyelői nem a politikai nyugalom, hanem **a tantisztaság miatt gyűlöltek minden újat**. Izraelen a gúzs kétszeres volt, hát az a család, amelyik nyugodtan akarta közös vállal húzni az igát, igyekezett feltűnésmentesen, „fal mellett” lépdelni végig lépteit e világon. Jól tudta ezt Jézus, ezért (amikor már Nélküle is gondoskodni tudtak megélhetésükről) **Személye veszedelmességét távol akarta tartani tőlük.** Csakhogy ezzel anyja és testvérei **veszélyérzete** nem szűnt meg, - elvégre realisták voltak. Mária egyszerre féltette Jézust, a többieket és - ez sem von le semmit értékéből, hisz' így valós - önmagát. Hát Jézus **nyomába eredtek**. Leírja ezt Máté (12:46-50), Márk (3:31-35), Lukács (8:19-21) és utal rá János (6:42-44). Márkot idézem: „Megérkeztek: anyja és testvérei, kint megállva beküldtek Hozzá és hivatták őt. Körülötte pedig sokaság ült és szóltak Neki: 'Nézd, anyád

és testvéreid odakint keresnek Téged!' De Ő így válaszolt Nekik: 'Ki az Én anyám és kik az Én testvéreim?' És végignézve azokon, akik körben ültek Mellette, így szólt: 'Íme, az Én anyám és az Én testvéreim! **Aki az Isten akarata szerint cselekszik, az az Én testvérem és az Én anyám!**'" Vagyis: van egy hűséges anya, aki olyan, mint minden igazi anya és vannak jó testvérek, akik olyanok, mint minden rendes testvér, de van egy Fiú, aki egyáltalán nem olyan, mint a többi fiú és van egy Testvér, aki nem abban jó testvér, amiben kiválóak a vérszerinti testvérei.

Hangzatos frázis, hogy Jézus megtagadta anyját és testvéreit (sohasem tagadta meg őket, hiszen értük **is** tette, amit tett), **de értésre adta az Ő egyedülálló pályájának különválását**, és azt, hogy Vele eggyé válni csak azonos pályán lehet, a FELTÉTLEN AKARAT-VALÓSÍTÁS pályáján. (Ezen már nem számít az egyéni, a családi sors, az élet vagy a halál, a siker vagy a kudarc, csak az, amit a MENNYEI ATYA kíván.)

Máté és Márk szerint ez a jelenet megelőzte azt a botrányt, amely Názáret zsinagógájában támadt (Máté 13:53-58, Márk 6:1-6). Lukács szerint a zsinagógai botrányt (4:16-30) követte az elhatározás, hogy Jézust „ártalmatlanná" tegye a családja. Amikor Alámerítő Johanánt Heródes lefejeztette, Jézus ismét Galileába tette át „székhelyét". S mikor a tanítványai kezdtek Tőle szedelőzködni, **önként tért vissza egy időre családjához**.

Anyja és testvérei a lombsátor ünnepére (gondolom: árucserélésért is) fel akartak menni Jeruzsálembe, de nem szívesen hagyták Magára Jézust. Gondolták: ha velük lesz, inkább tudnak Rá vigyázni, szavait és tetteit ellenőrizni. Csellel éltek, de Jézus ellencsellel védte meg szabadságát (bizony, ilyen is van = János 7: 1-10).

SZÓVAL: Máriát, aki pedig személyiségi identitását, ebből eredő küldetése, sorsa sajátosságát egy angyal, később egy szent aggastyán által

ismerhette meg, hogy eleve védhesse magát a szokványostól (gondolkodásban, életvitelben, magatartásban, családja irányításában), az anyaság a szokványos felé sodorta, szinte **mintha sohasem hallotta volna Gábrielt és Simeont**. Van ilyen? Látjuk: van! Sérültté tette ez Mária személyiségét? Mindenesetre megsarcolta; **idő és az üdvesemények sora kellett ahhoz, hogy visszataláljon önmagához**.

Ilyenkor a modern sérültek legtöbbször pszichológushoz, pszichiáterhez fordulnak (akik többsége legalább olyan sérült, mint ők, ha nem még nagyobb a baj náluk) ahelyett, hogy odamennének vissza, amikor még (már) tudták, kik ők, mert beleláthattak abba az ARCBA, **Aki úgy leplez le minket magunk előtt, hogy Magát is leleplezi, s minket ezzel gyógyít**.

Azzal, hogy Szűz Mária személyét **oltárképpé merevítették**, az Egyetlen Közbenjáró **mellett** főközbenjáróvá avanzsáltatták, és **esendősége helyébe idealizáló álom-meséket költöttek**, elvették Isten népétől azt a lehetőséget, hogy Jézus Anyját tisztelve nyerhessünk **igaz** ÜZENETEKET példájából. Megtudva, hogy az identitás-tudatnak mit jelent a posztulátuma, mire kötelez, és mi alól old fel?!

Az ótestamentumi Mirjám nem csupán az identitás-hűség, hanem a divergálás dolgában is előképe Máriának. Általában **van hasonlóság** abban, ahogy a Szentírás szól róluk; az előadás módszerében is. Mirjám döntő szerepe a kis Mózes megmentésében, közeljövője alakításában rögzítve van, mint a valóságos szeretet leleményességének ténye (Exodus 2:1-9). Mirjám nemzetségtáblája is adva van (Numeri 26:1-62), ezen belül (26:57-59) szerepe Izrael szabadításában **egyenrangú Mózesével és Áronéval**, e testvérhármas a szabadítás vezérközössége (Exodus 15:20-21, Mikeás 6:4). Miként Mária, Mirjám alakja is Istennek a nők közül választásának modellje, fénylő alakjuk beragyogja az egész Ótestamentumot és a teljes Újtestamentumot. Mirjám valahol annak a **családi témakörnek** a közelében csúszik el, ahol Mária. A

történetet súlyzott részletességgel kapjuk meg, hogy a benne közölt isteni szándéknak mindkét rétege átöröklődjék az utódok tudatába. Arról van szó, hogy Mózes özvegyen maradva másodszor nősült. A hűséges Cippóra méltó utódának egy Kúsból (kb. a mai Szudánból) származó, színesbőrű nőt vett feleségül. Felháborodott ezen Mirjám, Áront is megnyerte magának arra, hogy ebből az apropóból **elmozdítsák** a fővezérségből Mózest.

A szöveg (Numeri 12:1-16) szerint a SZÓLÓ **elsőrenden** Mirjámnak azt rója fel, hogy a vérségi kapcsolat alapján jogot formál annak az irányítására - vagyis Mózesére -, akit Isten Maga irányít, s **kétségbe merte vonni** (azon az alapon, hogy az „öccséről" van szó) **Mózes autoritását**.

Másodrenden – természetesen – az a motiváció is (a színes nő lenézése), ami Mirjámot ilyen lépésre ragadtatta, ÍTÉLET alá került.

Isten büntetése kemény: Mirjámot bélpoklossággal sújtja. Mózes könyörgésére Isten - némi vezeklés után - megkönyörül a prófétanőn: megtisztul és visszakerül a táborba. Hogy milyen nagy volt Izrael ragaszkodása Mirjámhoz, mutatja: „A nép nem indult tovább addig, amíg vissza nem fogadták Mirjámot."

Igen: **Mirjám és Mária a szerető anyaság és a mentő, gyámolító nővérség, vagyis a vérségi kapcsolat alapján akarták (tiszta jóakaratból) irányítani Azt, Aki egyedül volt hivatott és jogosult, hogy őket irányítsa.** Akit Isten sajátos küldetéssel bízott meg, Azt a családi kötöttség alapján sem lehet, sem szabad megkötni; erre még a kísérlet is bűn. Íme, Mirjam és Mária a legnagyobbak közül valók az emberek között, Mária meg egyenesen „a" legnagyobb, MÉGIS: még ők sem bizonyultak méltónak ahhoz a személyiségi identitásukhoz, amelyet nyíltabban vagy kevésbé hangsúlyozottan, de megismertek, mert Teremtő Uruk valamilyen módon megismertetett velük. **Megtudták, kik ők, s egy-egy kísértő, jóllehet nemesen kísértő helyzetükben elfelejtették, kik ők**, Ki az Elhívójuk, s mivel jár a felismeréshez

következetesnek lenni. Így tán jobban megértjük, hogy miért csak a Bárány az egyedül „méltó”. (Jelenések 4:14)

8. PÉTER

Öröm is számomra és bánat is, hogy Mária után Péter esetével foglalkozhatom. Mind a kettővel, Máriával és Péterrel együtt sirattam meg, hogy személyiségük valóságos feltárását a hatalmi mámorba került egyház önkényesen megakadályozta, mind a kettőt mítosszal takarta el, s attól, amit a mindenkori embernek jelenthetnének, megfosztja az isteníttetésük. Mária - mint állítólagos közbenjáró - a gyakorlati kultuszban a valóságos és hatékony KÖZBENJÁRÓ helyére csúsztatott, illetve ELÉ tolattatott, (a legminimálisabb bibliai alap nélkül, de a mitológiai tömeglélektani fogások minden cselével). Péterből a hatalmi aspiráció Krisztus-helytartót csinált: őt is az igazi Helytartó, **Szentlélek helyére tolva**, pedig minden ilyen manipuláció nélkül lehetne nekünk „pétereknek” valónk mélyébe kívánkozó **példánk**, s mint ilyen lenne segítségünkre. De hát a császárság azzal is meg akarta erősíteni Rómát, hogy ezt a fővárosát tette egyházi központtá. Ehhez kellett **kitalálni**, hogy a Krisztustól kapott lelki hatalmát a főapostolnak „kinevezett” Péter folytonossági alapon utódára átruházhatta (apostolica successio). Hozzá kellett költeni, hogy Péter róma püspöke volt annakidején (pedig még arra sincs adat, hogy Péter valaha is Rómában járt), ezért **a mindenkori római püspök Péter hatalmával bír, mint hatalmi kegyelemforrás. S ezzel éppen Péter identitása került kultikus homályba**; azé az emberé, akinek az identitása lett **előlegezetten** köztudottá. Mária és Péter: két vesztettség, akiktől a szüntelen szomjas hatalom megfosztja a hozzájuk gondolatban visszaszállni kész embert.

Anyámra gondolok: arra az őrködésre, amely kisugárzott szeméből, ahányszor valami nehezebb ügyet próbáltam szolgálni. Anyám szeméből Mária tekintete irányult felém. Ő már okulni is tudott a Szűzanya történetéből, mert már 19 évszázad után élte meg anyaságát: újra meg újra vívódnia kellett, hogy óvja-e fiát, tartsa-e vissza, vagy eleve nyugodjon-e bele esetleges végzetébe? Melyikkel tesz jót vagy melyikkel vét? Ki-ki így találkozhat egyszerre a saját anyjával és Máriával **együtt.**

A szoborrá tett Mária némává tétetett. Sőt felveti a kérdést: nem ez-e a cél? Vagy nem azért erőszakolta-e a Hatalom Máriát az oltár premier plánjába, mert a folyton szóló Jézus, a testté lett IGE helyett **„alkalmasabbnak" bizonyult az alig szóló Mária? Aki nem szól, semmire sem kötelez, így kellemesebb, könnyebb azoknak, akik Isten Szava helyébe a magukét akarják csempészni**. II. János Pál pápa szerint a lengyelek a hazájukat Szűz Máriának köszönhetik. Mit köszönhetnek akkor az Atya-Fiú-Szentlélek Istennek?

Én a magam részéről Máriáért is Istennek vagyok hálás: csúcsra-emeléséért, hűséges anyaságáért, s hogy örök mementó minden anya, minden ember számára arra, hogy **féltő szeretetünk határa meddig terjedhet**: ez a szeretet segítője, de akadályozója is lehet szeretteink küldetésbetöltésének.

Péter alakja is azért van közel hozzám, mert **emberien nagy és emberien esendő**. Az isteninek a beiktatódására ugyanolyan értetlenül reagál, mint amilyen váratlanul képes a VALÓSÁG isteni magasságába emelkedni. Erre a hozzánk méltóan reagáló Anya-Máriára és Mária-Anyára van szükségünk, s nem olyan közbenjáróra, aki erre képtelen, hiszen van már hatékony Közbenjárónk. Minden, ami Jóhír, arra épül, hogy „**senkiben másban** nincs szabadítás (menekítés, megoldás), mert nincs más **név** az ég alatt, amely azért adatott az embereknek, hogy meg kellene szabadítania (mentenie) őket." (Apcsel 4:12)

Álközbenjáró(k) bemanipulálása a kultuszba, a terhes feleslegességek szaporítása és Mária esetében az ő anya-identitása ma (az anyaság-modell felbillenése idején) a lehető legszorítóbb szükségesség. Péter is hatalmi centrum-személlyé torzíttatott, és mellőlünk a testvérünk, Péter elvezényeltetett, hogy fölöttünk lebegve köpenye alatt akarnokoknak nyújtson fedelet.

Péter nekem személy szerint előljáróm, a szó szoros értelmében **jár előttem**… Jó darabig csak egy a tanítványok között. Halász, családos ember, édesapja is halász. Eredetileg Bethsaidából valók, Péter állandó lakóhelye Kapernaum. Születési neve Simeon bar Johanán (Galileában e neveket rövidítetten használják: Simon bar Jóna). Érzelmi érzékenysége egyben kötődést jelentett ahhoz, aki családi vagy szellemi közegébe tartozott. Testvére, András mind a családi, mind a szellemi közeget jelentette. Hogy a dávidita közösség tagjai lettek volna, nem tudjuk, de bizonyos, hogy **Messiás-várók** voltak.

Talán a várás, enyhítő kifejezés erre, inkább **Messiás-sóvárgóknak** nevezem őket. Sóvárgásuk motivációja egyéniségükből és a körülményeikből egyaránt származott. Nemcsak azért, mert Galileában éltek és nem Júda törzséből valók voltak, állt tőlük távol az önmegigazító kegyességre épülő **áljúdaista teológia,** amely a törvény-betöltéssel akarta siettetni a Messiás eljövetelét, hanem mert alkatuk idegenkedett minden szigortól, a szabadság lelkisége volt jellemző rájuk. Nem hiába alakul ki a júdeai és a galileai júdaisták előítéletes közmondása: „Galileából támadhat-e próféta?!” (János 7:52) Pedig ezek a galileaiak – azok, akiket még nem fertőzött meg az áljudaista teológia – sokkal nagyobb lelki szomjúságtól gyötrődtek. S mert a nem-izraeli világgal – halászatuk és a halértékesítés folytán – szorosabb, gyakoribb volt az érintkezésük, mint a Júdeában élőké, nyitottabbak lettek a másság felé. Ha viszont arról értesültek, hogy Júdeában, a Jordán partján keletkezett ígéretes mozgás, készek voltak – általában a halászati idény szünetében – délre menni és

részt venni mindenben, amit jónak éreztek. Mai szóval élve: kissé bohémek voltak. (Különösen a júdaiakhoz viszonyítva.) Anyaggal bántak, anyagi tevékenységből éltek meg, mégis mélyen, jobban bíztak Isten gondviselésében; talán **ezért** tudtak kötetlenek, „bohémek” lenni.

S mert bíztak Izrael Istenében, egymásban is bíztak. Amikor Jordán pusztájában András közölte Simonnal, hogy „megtaláltuk a Messiást”, Simon kétely nélkül ment Jézushoz, Aki – minden bemutatkozás nélkül (a látnokok módján) – mondta meg a nevét, de nem csekély meglepetésükre közölte mindenki füle hallatára arámul: téged Kéfásnak fognak hívni”. János – aki evangéliumát a nem-izraeli világnak, vagyis nem a héber és arám nyelvben járatosoknak írta – a „Kéfás”-t meg is magyarázta, lefordította görögre: „Megmagyarázva Kőszikla, Petrosz”. (János 1:40-42) **Jézus első látásra kiejti ajkán Simon identitásának a kulcsszavát.** Simon reagálása nincs megírva. Hogy igen-igen meglepődött, bizonyos. Hiszen – ahogy áttekintjük a Biblia Péter-tudósításait – ő a hangulatváltozások, a váltakozó indulatok embere. **Szándékai mindig nemesek, de ezek sem lehetnek úrrá ösztönösségén.** Sőt: éppen, mert jót akart, bátran átadta magát éppenes impulzusainak, (úgy vélve, Istennek is tetszik az ő elszántsága, és ha valaki, Ő megérti letöréseit, kedélye megtöréseit, s akár a csúcson, akár a mélyben eruptív vagy depresszív állapotát). S ő, éppen ő, a folyton váltakozó, néha ingadozó volna Kőszikla? Iróniának is felfoghatta volna, de a SZÓLÓ tekintete, hangja kizárt ilyen feltételezést. Legfeljebb arra lehet gondolni, hogy a Kéfás nevezést hallva Simon ismerőseiben támadhatott ironikus hátsó gondolat ilyenképpen: ez a hullámzó kedélyű barátunk, rokonunk volna „kőszikla”? Jézus nem ismeri őt, ezért nevezte „petrosz”nak.

Éppen a bibliai Péter-vonulat győzhet meg minket, hogy **Jézus ismerte igazán Simont: jobban, mint a környezete és jobban, mint maga ismerte magát.** Legjobbnak tartom ezért, ha kétféle Péter-magatartást nézünk végig: először a „kősziklát”, aztán a másikat.

A kőszikla-magatartás esetei:

I. Nem véletlen, hogy amikor Jézus szolgálatra küldte ki 12 tanítványát, az elsorolás Simonnal kezdődik: „…az első Simon, akit Péternek hívnak és testvére, András”. (Máté 10:1-11) Pedig Jézusban **a Messiást András ismerte fel először**, mégis Simon van elé helyezve.

II. Jézus el akart vonulni, „Simon és a vele levők **azonban** Utána siettek, és amikor megtalálták, így szóltak Hozzá: ’Mindenki Téged keres’”. (Márk 1:36)

III. Amit Péter mond egy válságos pillanatban, az valóság, hiszen valóban példa ő arra társai számára, hogy az egész egzisztencia kockáztatását igényli a **Messiás-ügy**: „Nézd, mi mindent elhagytunk és követünk Téged”. (Márk 10:28) Döntése visszavonhatatlan, - nem kifelé, hanem a személyiségében.

IV. A **Genezáret partján** végbement eseménysor (Lukács 5:1-11) több szakaszra osztandó.

Az első szakasz: Jézus az ő hajójáról szólhatott csak zavartalanul az odatódult sokasághoz. Két facér hajó volt a közelben. Az egyik a már ismert halászé volt, Simoné. Jézus beszállt „az egyik hajóba, **amelyik Simoné volt** és megkérte, hogy vigye Őt egy kissé beljebb a parttól, azután leült és a hajóból tanította a sokaságot”. (Témánkra nézve közömbös, hogy ez az esemény Jézus és Simon első találkozása volt-e egymással, ahogy egyik-másik magyarázó véli, vagy a már tanítvánnyá tett Péter végezte tovább – alkalomszerűen – a halászatot, hogy Jézus és közössége mindennapi eledeléről gondoskodjék.)

A második szakasz Jézus valóságérzékéről tanúskodik. Azzal, hogy beült a hajóba, megakadályozta a további halászatot. Ezt „jóváteendő” hagyta abba a beszédet „és ezt mondta Simonnak: ’Evezz a mélyre és vessétek ki hálóitokat fogásra’. Simon így felelt: ’Mester, egész éjszaka fáradtunk ugyan, de semmit

sem fogtunk, **viszont a Te szavadra mégis kivetem a hálót.'"** Így csak a sziklaszilárd **bizalom embere** nyilatkozik meg.

A harmadik szakaszban a háló roskadozva telik meg, a tehertől szakadozik, Simon a másik hajó embereinek segítségét kénytelen kérni. Annyira megtelik a két hajó, hogy majdnem elsüllyed a túlterheléstől. A csoda nyilvánvaló, különösen a halász-szakemberek előtt.

Igen, mert vannak csodák, amiket szakmainak nevezhetnénk, mert azon a szakon, hivatásrenden belül élhetik meg igazán az emberek, amelyben ők a szakemberek, s mint ilyenek érzékelik, mennyire nonsense, amiben részesültek.

A negyedik szakasz a Szentírás egyik legmegrázóbb tudósítása. Simonnak most jut el a tudatáig, mit jelent a Messiás **kortársának lenni**, sőt az Ő közvetlenségében részesülni. A halász a halász módján tapasztalja meg a Mindenható jóságát, szentségét, ésszel be nem fogható, fel nem mérhető, gyengéd és gondoskodó szeretetét. **Az Éden Ádámja most tudja meg, kit vesztett el a lázadáskor, és mint Simon halász Ki ellen vétett kissé vagy nagyon gyermeksége óta mind a „mai napig."** A felfedezés egyben **önismeretre,** és a Szent közelsége **félelemre** indítja. Kitör belőle a vallomás, „leborult Jézus lábai elé és így szólt: 'Menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok Uram!'… Jézus akkor így szólt Simonhoz: 'Ne félj, mostantól fogva embereket fogsz!' Mire kivonták a hajókat a partra, és mindent otthagyva követték Őt." Nem valószínű, hogy Simon észlelte: a Kéfás név és ez a vallomása mennyire összetartozik. **Simon azonossága az ő sziklasága. A hűség a transzcendens felismeréshez, hogy Jézus a Krisztus, az élő Isten Fia. Az ebből a felismerésből fakadó bűnbánó vallomást most negatív formában, maga ellen, később pozitív formában, a Messiás mellett mondja el.**

V. A nagy vallomás Cézárea-Filippi útján Lukácsnál rövidítve van leírva (9:18-22), Márknál még rövidebben (8:27-30), ami érthető: egyik sem volt akkor ott Jézus és tanítványai társaságában, Máté ellenben, aki szem- és fültanú volt,

részletesen mérvadó tudósítást adhatott (16:13-20). Nála jelentkezik az előbb pozitív vallomásnak minősített hitvallás a maga teljes és **veszélyes** szövegével. Veszélyes azért (mint már vázlatosan ismertettem), mert a tanfegyelmi szabályok szerint az, **aki emberről tanúk előtt meri mondani, hogy Isten Fia** (isteni vetülés, isteni inkarnáció, **Isten-jelenlét teremtményben**), **halálra ítélendő**. Simon (1) emberről, a Názáreti Jézusról, (2) tanúk előtt, rajta kívül 11 tanítványtársa előtt (ott volt a Kerióti is) mondta, hogy „Isten Fia".

A veszélyességnek **politikai** alapzata is volt: az egész Jézus-történetből tudjuk (nem szólva Gamáliel közléséről), hogy a római helytartó – sok izraeli lázongás és azok keserves leverése után – röviden végzett azokkal, akik magukat messiásnak mondták és azokkal is, akik valakiről ilyet állítottak. Vagyis Simon nyilatkozatának mind az első, mind a második (egybetartozó) állítása halálvonzó volt. **Nyilván nem onnan származott, ahonnan az ún. józan megfontolások erednek.** Ugyanakkor olyan **inkognitó-feltárás** lett, amiből Jézus Maga is jelet kapott. Őt éppen e jelkapás valósága indította arra, hogy a Simonnal való első találkozáskor mondott **„Kéfás"-t megismételje**, mégpedig nem csupán viszonzásként, hanem hogy a Forrás titkához is elvezesse választottját: „Boldog vagy, Simon Bar Jóna, mert nem test és vér jelentette ki ezt neked, hanem az Én Mennyei Atyám!" **Simont ekkor „kapcsolja" hozzá identitásának Forrásához**, Küldőjéhez, a téridőntúliság síkjához, és ahhoz a lehetőséghez, hogy túl a rációján a rációja számára is többet tudhat meg, ha Isten Lelke a supperracionális „csatornán" át téridőntúli valóság ismeretéhez juttatja. S hogy most azt is tudnia lehessen, mi az ő sziklásságának tartalma, az **inkognitó-feltárás egyik céljaként** közli Jézus, hogy a sziklásság Simon számára milyen felhatalmazást és **feladatot** jelent: „Én pedig azt mondom neked, hogy te Kőszikla (Petrosz) vagy és erre a sziklatömbre („petra" = sziklarétegre) építem rá az Én gyülekezetemet (eklézsia), a pokol 'kapui' sem fognak győzni rajta. Neked adom a Mennyek Országának kulcsait; bármit, amit megkötsz a Földön, a Mennyben is megköttettek, és amit feloldasz a Földön, megoldattak a Mennyben

is.” Azután megparancsolta a tanítványainak, hogy senkinek se mondják: „Ő a Messiás”.

E képi közlés képeiről tudnunk illik: (1) A „petrosz” magányos szikla egy sziklahegység csúcsán, (2) A „petra” sziklatömb, amelyet a ház statikailag legfontosabb szerepet betöltő alapozás-részlegéhez használnak fel, vagy az a sziklaréteg, ameddig le kell ásni közel-keleten – átvágva omladékonyabb rétegeket – egy-egy alapozáskor. Lehet, hogy Mortonnak van igaza: a tirusziak valahol – egy sziklahegy tetején – bevehetetlen várost építettek, ennek a neve volt Petra, itt helyezték el kincseiket, háború esetén családjukat, mert még a Római Légió összesített serege sem tudta bevenni ezt a városerődöt. (3) A „kapu” egy-egy település legfőbb hatóságát, főhatalmát jelentette. (4) Az „ecclesia”, eklézsia a görög társadalom politikai és hadászati fogalma: békés időben a népgyűlésre összehívottak közösségi testületét, háború esetén a fegyverforgatásra alkalmas férfiak összességét jelentette. A nevezés átkerült a Római Birodalom hivatalos „szótárába”, innen – az Izraelt 96 éve megszállva tartó Római Légió szóhasználatának hatására – a közel-keleti nyelvezetbe. Mint ahogy a „szünagogé” (zsinagóga) is a görög egybegyűlőket jelentette eredetileg Athénben.

Mindezeket tudva vehetjük ujjhegyre, hogy mik tartoznak Simon identitásának az elemei közé.

a) Isten akaratából **nyitott lett** a téridőntúli valóság felé,
b) nyílt volt emberi közegében is: amit hitt, gondolt, vonakodás és taktika nélkül megvallotta,
c) Isten Lelke felfedte előtte Jézus inkognitóját s ő így lett vallója, hitvallója meggyőződésének,
d) meggyőződése lett, hogy Jézus a Messiás-Istenfiú, ezt nyilvánosságra hozta,

e) megtudta, hogy azonossága szerint ő a sziklaszilárd valló, főtanú e világban Jézus mellett, ő A TANÚ,
f) e vallomása nyomán kapott hatalmat arra, hogy mózesi módon **megkülönböztesse a céltudatos gonoszt**, és ezzel bénítsa meg, s feloldja azt az esendő, bűnös embert, aki erre és a tiszta újrakezdés lehetőségére vágyik.

Összegezve Simon „titkát": Ő a TANÚ, aki sziklaszilárdan vallja a valót és az igazat, akit képtelen megingatni tanúságtételében Izrael nagytanácsa, Róma császára és helytartója, a hegyek és tengerek nekirohanása, mert ha valaki, **ő tudja, hogy igaz tanúvallomása sorsdöntő**: megváltó, rossztól szabadító és jóra feloldó mennyei erőket fuvaroz be e bomló, bús világba, mely az ő boldogságával fog boldogsággal „megfertőződni", s míg régebben az általa kihalászott halak vesztükre kerültek szárazra, most az általa „halászott" emberek az élet kikötőjébe érkeznek be.

VI. Amikor Jézus **társakkal együtt** akar jutni a téridőntúliság állapothelyzetébe, három tanítvány kíséretéről gondoskodik. Itt is elsőként van megemlítve Péter. Nyugodtan sorolhatnám fel magyarul így is: „…maga mellé vette Kősziklát, Jánost és Jakabot, s felment a Hegyre imádkozni". A kivételes esemény vége felé „azt mondta Kőszikla Jézusnak: 'Mester, jó nekünk itt lennünk, készítsünk három sátrat: egyet Neked, egyet Mózesnek és egyet Éliásnak.' De nem tudta, mit beszél." (Máté 17:1-8, Márk 9:2-8, Lukács 9:28-36). Vajon – Jézuson kívül – ki tudta volna akkor és ott magát, szituációját? Péter javaslata szép bizonysága az ő Felfelé irányuló vágyakozásának, érzékenységének: következetes identitás-megnyílás.

VII. Jézus feltámadásának asszonyok-közvetítette híre a bujkáló tanítványokban vegyes érzelmeket kelt. Péternek minden oka megvolna rá, hogy

dermedt passzivitásba süllyedjen. De nem: „… felkelt, **elfutott a sírhoz**, és amikor behajolt, csak a lepedőket látta ott. Erre elment és csodálkozott magában a történteken.” (Máté 28:1-10, Márk 16:1-8). János – a saját rovására – nagyobb részletességgel tudósít. Megtudjuk, hogy ők ketten (Péter, János) rohantak a sírhoz. Ő (János) előbb ért oda, de nem ment be a sírba, **Péter viszont bement a sírba,** azután János is bement. Péter lelkiállapotáról és természetéről ad közelebbi képet, hogy nemcsak benézett a sírba: akármilyen ambivalensen viszonyult a hírhez, keményen **szembesülni akart a valósággal.** Akinek az azonosság-tartalma, hogy TANÚNAK van predesztinálva, annak ki kell derítenie az igazság-valóságot, még ha összeroppanna is a súlya alatt. Simon töpreng, ahogy kijött a sírból: vajon mi a valóság? És mit kívánjon magának? Ez mégis, így is a SZIKLA, rendíthetetlen; vagy aki tudja, hogy neki rendíthetetlennek kell (kellene) lennie.

VIII. Az a jelenetsor, amelyről csak János evangélista számol be, a **válságba került** Simont vetíti elénk. Társai, barátai féltik, vele vannak ismét Galileában, a Tibériás-tó partján. Amikor végül rászánja magát, hogy belekezd a mindennapi megélhetést biztosító munkába (hiszen neki – akit a feltámadás ténye a saját szemében morális életvesztessé tett elévülhetetlen szégyenével – csak a munka maradt meg kapaszkodónak; elvégre ez, családos létére kötelessége is volt), társai is vele mentek.

De a munka sem szigetelheti el. A Feltámasztott ott van, megismétli a halfogás csodáját. Most már nem kétséges, mi a valóság, illetve KI A VALÓSÁG, Ennek – akit letagadott – ő már nem lehet tanúja. Rajta a Kéfás név gúnyos jelző lett. Nyilván legjobb, ha elmenekül. Végül mégis csak elő kell jönnie a tengerből, az ember nem vízilény. Ott van a közös étkezésnél.

A Halsütő Vendég úgy viselkedik, mint ebből a műfajból bárki. „Miután ettek…” kerül sor az izgalmas kérdés-feleletre és a történelmi megbízatásra. Sajnos, a fordítók nem érzékeltetik (pedig lehetne) Jézus „szeretsz-e” és Péter

„szeretlek” igéinek különbségét. Azt sem, hogy **Jézus itt nem használja sem a „Kéfás”, sem a „Petrosz” nevezést**. A megszólítás: Simon Bar Jóna. Jézus az „agapaó” igét használja az első két megszólításnál, a szeretésnek azt a jelentését, amely isteni, s ezáltal lehet emberi, és amely soha el nem fogy. (1 Korinthus 13) **Simon a „fileo” igével felel mind a háromszor**: ez az emberi – esendőségnek kitett – szeretés (inkább kedvelés) szava.

Simon most már az önismeret mélységéből válaszol, **magát alacsonyabbra tett mércével mérve**, vagyis fellengzősségtől megtisztulva és a valósághoz sziklaszilárdan ragaszkodva, Jézus is harmadszorra a fileo-igével kérdezi Simont. De annak jeleként, hogy Simon identitása továbbra is az Isten teremtési akaratából származó kősziklaság, olyan megbízatást ad neki, amivel csak egy „petrosz”-személyiséget lehet megbízni: **legeltesd bárányaimat, juhaimat! Így kapja vissza (rejtve) a Péter nevet.** S mivel a letagadás háromszor történt, **a bocsánat szimmetriája** is háromszoros alkalmat kívánt. (János 21:1-18) **Nem a három kérdés-felelet teremtette meg a bocsánatot, az a kereszten ment végbe, hanem a bocsánat hozta létre a három kérdés-feleletet és a megbízatást.** Viszont aki ebben részesült, nem új identitást kapott, hanem **a régi állt helyre**. Ezért felelt olyan méltó „korrektséggel”.

IX. A Kőszikla **visszatalált** (talán visszavezettetett) **azonosságához,** és most már árad belőle – mint kezdeményezőből is – a helyét megtalált ember boldog bizonyosságának öröme. Érvényesül rajta Jézus első szava: **Boldog** vagy Simon! A Messiás felemeltetése után jön a „döntő tíz nap” a Szentlélek egyházteremtő kitöltetése előtt.

A 120 főnyi sokaságot megtölti a MEGÍGÉRT jövetelének várás-feszültsége. Miért nem jön hát? A **teremtési teljesség jelszáma 12**, de hát csak 11 apostol van jelen, hiszen Kerióti Júda kiszakad közülük. Mit kellene tenni, hogy kiegészüljön az apostoli testület, mégpedig ugyanolyan Isten-akarat szerint, ahogy létrejött? „Azokban a napokban felállt **Péter** a testvérek

körében… és így szólt: Atyám fiai, férfiak! Be kellett teljesednie az írásokból annak, amit… stb". (Apcsel 1:15-26) Feltárta a Kőszikla annak a Keriótinak az üdvtörténeti szerepét, aki Azázelnek való kecskebakként végezte: sziklaélnek esve fejjel lezuhant, kettészakadt derékban. Apostolságát, amelyet megvetett, Isten Lelke módján mással tölthette be a Péter-irányította gyülekezet. **Péter** volt ebben a szikla, a fix-pont.

De nemcsak ebben és ekkor. A páratlan pünkösdi elragadtatás embereinek „mámorát" a tömeg részegségnek tulajdonította. „Ekkor felállt **Péter** a tizeneggyel együtt, felemelte hangját és így szólt hozzájuk: Júdeai férfiak és Jeruzsálem minden lakója!… nem részegek ezek… stb." (Apcsel 2:14-36) „Amikor ezeket meghallották, mintha szíven találta volna őket, ezt kérdezték **Pétertől** és a többi apostoltól: 'Mit tegyünk, atyafiak, férfiak?' **Péter** így válaszolt:… stb". (Apcsel 2:37-41) **Így nyílt ki Simon Bar Jóna a Szentlélektől kapott kegyelmi ajándék gazdagságában, páratlan hatás és ismeret özönével indítva el a krisztiánizmus világmozgalmát.** Bizony **Kősziklának bizonyult, azonossága gáttalan megélőjének.** A legnehezebb helyzetekben is később. Először csak egy napra vették őrizetbe, aztán a nagytanács előtt megállva TANÚSKODOTT rendületlenül. A fenyegetés sem riasztotta el őt. (Apcsel 4:1-22)

A főpapok is hamar rájöttek, hogy nemcsak a szószólóval van dolguk, hanem **„a" rendíthetetlen tanúval**, akinek a tanúvallomása a Jézus-perben **perdöntő**. Erre a gyülekezet megrontóinak – haláluk árán – is rá kellett jönniük. (Apcsel 5:1-11) A „nagy félelem" a gyülekezetet nem **Péter** miatt fogta el, hanem mert **látták: Isten Országának megrontási kísérlete halálos veszéllyel jár**. Pétert viszont a halálos veszély éppen Isten Országa ügyéért fenyegette ismét, a többi apostolt is. Az ismételt (most már súlyos és szigorú) börtönből **angyal hozta ki őket**, de a nagytanácsot ezúttal sem kerülhették el. „Bevitték és a nagytanács elé állították őket, a főpap pedig elkezdte kihallgatásukat: 'Szigorúan megtiltottuk nektek, hogy tanítsatok **Annak a nevében**, és bizony

betöltitek tanításotokkal az egész Jeruzsálemet, és ránk akarjátok hárítani **Annak** az embernek a vérét.' **Péter** és az apostolok így válaszoltak: 'Istennek kell inkább engedelmeskednünk, mint az embereknek. stb.'" (Apcsel 5:17-32)

Péter alternatív személy lett a nagytanács számára: úgy járnak el vele, mint Jézussal (igaz, Péter Pilátus szemében nem volt azonos súlyú veszély, **nem volt dávidita**, tehát potenciális trónvárományos), azaz megismétlik Izrael-létük kiárusítását vagy „futni hagyják". Azt már tudták, hogy Simon bar Jóna semmivel sem hajlékonyabb, mint Mestere volt. Még tettek egy kísérletet a hatalmasok: Heródes Jakabot lefejeztette, Pétert bebörtönözte (nyilván őt is hóhér kezére szánta), ezúttal a védangyal láthatóvá tette magát, és Heródest éppen ez zavarta meg, annyira, hogy jónak látta Júdeából Cézáreába menekülni. (Apcsel 12:1-19)

X. Az identitáshoz történő megérkezés még nem minden, nem feltétlenül jár vele **évezredes tudati rögzültségek** megszűnése. Az ilyenek megszüntetéséhez ugyan alap az identitás-tudat, az Ige újjászülő ereje által végbement megtérés („metanoia"), a Szentlélek kitöltésekor kapott karizma-együttes, **de kell még hozzá valami**. Ahhoz, hogy **Péter** szélnek eressze előítéletét a nem-izraeli (pogány) népekkel szemben, **élményen** kellett átmennie. Vizuális (keleti) emberként látnia, és egyidejűleg **hallania kell** ilyen tisztító látomásos hallomást. Ez ment végbe **Péterrel Joppéban** a Simon nevű druszája padlásán (Apcsel 10:9-16) úgy, hogy amikor jött érte Kornéliusz római százados küldöttsége, az apostol belülről már teljesen **kész és nyitott** lett, majd pedig kész volt rendületlen biztonsággal és bátorsággal beszámolni a vele és Kornéliusszal történtekről a vele azonos származású, de a pogányok iránt elfogult testvéreinek. (Apcsel 10:17-11:18) Kürtharsogásszerű TANÚSÍTÁSA győzedelmeskedett, mert a testvérek „amikor ezt meghallották, **megnyugodtak**, dicsőítették az Istent és így szóltak: „Akkor tehát a pogányoknak is megadta Isten a bejutást az életbe (az örökéletbe)".

Akkora diadala ez a sziklaszilárd, igaz TANÚSÍTÁSNAK, amire kevés példa van a történelemben. A krisztiánizmus sorsára nézve az első keresztyén zsinatkor válik döntővé. A heves vita közben **„Péter felállt és…" eldöntötte a vita sorsát, megnyitva Pál számára a most már zsinati háttérrel biztosított út teljességét a pogányok felé, vagyis elkezdődhetett a világkeresztyénség korszaka.** (Apcsel 15:8-29) Íme, a momentumoknak ez a „lánca" Péter **töretlen identiás-vonulatának** szemléje.

Ezek után nézzük a másik vonulatot!

I. Hogy Jézus viszonzó inkognitó-feltárása Péter számára egyben a személyisége azonosságának is az ismételt közlése volt, már láttuk az előző „lánc" kezdetén. Simon most már nem kételkedhetett abban, hogy általa és környezete által éppenséggel nem szilárdnak ismert változó kedélye, indulatisága **ellenére** ő lényege és küldetése szerint kőszikla, (mégpedig abban, amit a római bíróságok előtt egy-egy olyan tanúra mondtak, akinek a tanúvallomására a bíróság nyugodtan építhetett peres ügyekben biztos ítéletet, mert – szemben a felbérelt hamis tanúkkal – azt vallották, amit valóban megtapasztaltak, biztosan tudtak: tekintet nélkül arra, hogy kit érint előnyösen vagy hátrányosan a tanúvallomásuk, milyen „magas" érdeket kockáztat, s ezért a tanúnak vallomása miatt kellemetlensége származhat).

Simon bar Jóna vallomása után tette Jézus ismertté először az Ő messiási programját, sorsát. Egészen más volt ez, mint amit a legbensőbb tanítványi kör remélt. (Hogy – többek között – mi volt e reménység tárgya, jól megtudjuk az Apcsel 1:6-ból: „Amikor együtt voltak, megkérdezték Tőle: 'Uram, nem ebben az időben állítod fel újra a királyságot Izraelnek?!'") Nagy volt a csalódás. Pétert nem ez döbbentette meg, nem ebben csalódott, hanem hogy forrón szeretett Mesterének „sokat kell szenvednie a presbiterektől, főpapoktól és ÍRÁStudóktól, meg kell öletnie, de harmadnapon fel kell támadnia." (Máté 16:13) A feltámadás ígéretét szinte elengedte a füle mellett (mint a többi

tanítvány is: mákszemnyit sem hittek benne), de az előzménye ellen minden idegszála tiltakozott. Maga a lehetetlenség, hogy a Messiásnak, az Isten Fiának, ennek a jóságosnak, és szentnek ilyen tortúrán kelljen keresztül mennie: ebbe nem lehet szeretetet szeretettel viszonzó, érző embernek belenyugodnia.

Simon halász és nem ÍRÁStudó volt, számára nem a **Messiás-koncepció** volt a realitás, hanem az a konkrét **Messiás-Személyiség**, Akiről éppen általa kellett Legfelső Akaratból Isten Fiának nyilváníttatnia. Érzelmileg kötődött ehhez az emberhez, Aki neki Mestere és emberi életeleme. Vagyis: **éppen abba a lelki szituációba került, mint Jézus anyja, Mirjám-Mária**. Elfeledkezve a 30 éve kijelentett identitás-küldetésről (Mária), elfelejtkezve a pár perce megerősített identitás-felfedésről (Péter), magához vonta Jézust – mintha csak az anyja vagy apja volna – „feddeni kezdte: 'Isten mentsen, Uram, ez nem történhet meg Veled!' Ő pedig megfordult és így szólt Péterhez: 'Távozz tőlem Sátán, bűnre csábítasz, mert nem az Isten, hanem az emberek módján gondolkodol'" (a gondol igét a görög „froneó"-val fejezi ki, amely az emberi személyiség irányszabó megfontolása és megnyilatkozása). Jézus perceken belül ugyanarra az emberre mondja, hogy „Kőszikla" és „Sátán". Mintha csak előre intette volna az egyházát arra, hogy **nincs olyan ember vagy tisztség, vagy testület, amelyről örökérvényűen lehetne állítani, hogy Kőszikla vagy Sátán**.

De nem csupán intő jellege van ennek a hamari névadásnak, eligazítást is kapunk belőle: csak az lehet Isten Országában hű TANÚ, aki fenntartás nélkül **beiktatódik Isten Országa koncepciójába**. Aki ettől az irányulástól távol marad, vezesse bár rút önzés, alacsony érdekhajszolás vagy mély érzés, gyengéd ragaszkodás, Sátán lesz, mert (akarva, akaratlan) sátáni célt szolgál: a Sátán főcélja, hogy akadályozza Isten megtartó, bűnfeloldó, megváltó és boldogító akaratának valósulását.

Hogy elháruljon az útból minden Isten-Akaratot gátló akadály, kell a Messiás – szellemerkölcsi világrendet (az azt fenntartó törvényrend szerinti) kiengesztelést valósító – á l d o z a t a . **Nincs tehát kivétel**: legyen az szerető édesanya, hű barát, áldozatkész apostol, sátáni működés szolgája (nem szólva a közel 2000 éve Krisztus-szeretéssel tetszelgő kegyesről, vagy legmagasabb egyházi vezetést vállaló elszántról), ha nem **az Isten Országa koncepciója**, rendje szerint, módján gondolkodik, szól vagy tesz. S hogy ez barátot vagy ellenséget is megkísérthet, lázadtságunk természetéből következik. Ezért tanít Pál arról, hogy „gyönyörködöm Isten törvényében a **belső ember szerint,** de tagjaimban egy másik törvényt is látok,… a bűn törvényét, amely tagjaimban van”. (Róma 7:14-25).

Az, hogy megtudom „kicsoda vagyok én?”, vagyis az, hogy megtudom magamat (és így Istent), identitásomat még **nem biztosítja**, hogy adott külső-belső helyzetben nem feledkezem meg minderről, mint Mária és Péter. Ezért van hozzám – esendő emberhez – sokkal közelebb az aggódó, vitára késztető, magában fiaiért, lányaiért őrlődve imádkozó, az értetteket sem értő anya és az óvó barát, mint a szentképek dogmatikai jellegekkel felcifrázott, templomosított személyei. **Ők: azok a helyes vonalból kivágódó, aztán Isten kegyelméből visszakerülő embertársak, akiknek a kázusai intenek és vigasztalnak, mert emberiek és az Istentől mégiscsak megoldottak.**

II. A botrány, mely a Pászka-vacsora (a mi Úrvacsoránk forrásalkalma) szállásának emeleti termében kezdődött (Lukács 22:31-34), és a főpapi udvarban bontakozott ki (Máté 26:67-75, Márk 14:65-72, Lukács 22:54-62, János 18:15-18, 25-27), már egészen más műfajú esés, senkiéhez sem hasonlítható: nem a féltőn szerető Péteré, de nem is a végzetesen súlyos Keriótié. Mégpedig nem csupán értékelését tekintve speciális, hanem sokkal inkább a módjára nézve. Három tagban menjünk hozzá közel (félő tisztelettel és szolidáris alázattal, mint

akikkel vagy történt, vagy most történik, vagy bármikor történhet hasonló, ha… ha…)

Az első tag: az emeleti terem dialógusa

Jézus hároméves nyilvános pályájának leszálló ágában a 12 apostol mindenike talányosság elé került. Kerióti Júda „megoldotta" a maga talányát (senki ne találja meg így!). A többiek **hallgatva töprengtek**, maguk és egymás előtt titkolták gondolataikat.

A csodás sikerek Mestere egyszer csak földönfutóvá lett, akinek nincs fejét hová lehajtania. Ráadásul még előre meg is jövendölte, mi lesz Vele. Viszont minden logikával ellenkezik, hogy a tenger lecsendesítője, néhány kenyérből ötezrek megvendégelője, a hullává lett Lázár feltámasztója úgy viselkedjék, mintha ezek meg sem történtek volna. A talány a szívekben lüktetett, az agyakban szinte tombolt, viszont az ajkak szokatlanul hangtalanok lettek. Jézus reagálásra akarja bírni őket. Az Általa bizony nem csekély furcsállást kiváltott **Pászka-vacsorai módosítás** eseménye után beveti a csendbe, hogy tudja: az Ő tanítványai közül kerül ki az az Izrael-származék, aki majd a pogányoknak kiszolgáltatja Őt. (Mellesleg: a „paradidomi" görög ige jelentése: átadni, kiadni, kiszolgáltatni**. Az „elárul" szó használata itt a butaság kultúrtörténetének egyik „ékes" adaléka.** Jézusnak nem voltak politikai titkai, titkos terve, fegyverraktára, rejtjeles üzenetrendszere, amit el lehetett volna „árulni".) Erre mind megriadtak: hát már itt tartunk? Hangossá vált a zsoltározás után „néma" társaság: találgatták, ki lesz, egyáltalán **ki lehet ez** az aljas kiszolgáltató? S ha lesz is ilyen, a hatóságnak miért van szüksége rá, hisz' Jézus a nap folyamán sokszor megy a nyilvános templomi közösségbe?!

A kérdés nem a felelet-reményesek közé tartozik. Jön hát az, amivel a német pszichológia „Übertragung"-nak, áthelyezésnek (átvitelnek) nevez. Amikor a kérdés éle nem egy talányos XY.-nál vesztegel, hanem áttevődik másra, ez esetben önmagunkra. Talán így (a lélek mélyén): nem én vagyok-e

mind között a legkülönb, a legnagyobb, tehát kizárt, hogy kiszolgáltató legyek?! (Az ember, aki a Jézus-események mentén kullog anélkül, hogy csak valamit is megsejtene Jézus messiás-koncepciójából, magamagában vél felfedezni végzettől mentő támasztékot. Ezt építi **le** szelíd kérlelhetetlenséggel a Mester. De a **le**építést világraszóló **rá**építés követi: „Ti vagytok azok, akik Velem maradtatok kísértéseimben, és Én rátok hagyom az országot, ahogy Rám hagyta az Atyám…”. (Lukács 22:7-30)

A második tag: a fogadkozás leintése

Hogy mi történt a Lukács 22:30 és 31 szövegében rögzítettek között, nem tudjuk, és mégis tudjuk. Bibliai tömörség: nem közli, ami a közlés nélkül is biztosan tudható. Esetünkben az, hogy Simon **a maga alkalmasságában holtbiztos volt** (magyarán szólva: önmagában), és ennek – feldobott hangulatossággal – hangot is adott. Úgy, hogy kiváltotta, szinte kiprovokálta a figyelmeztetést, a **nyomatékos** óvást: (22:31-34) „Simon, Simon, figyelj!” (A név kétszeres említése a fokozottság jele.) „A Sátán kikért tieteket, hogy megrostáljon, mint a búzát. Én azonban könyörögtem érted; azért ugyanis, hogy el ne fogyjon a hited! Azért ha majd **ide** visszatérsz, te erősítsd testvéreidet!” Simon erre így felelt: „Uram, kész vagyok Veled akár a börtönbe vagy a halálba is menni!” Jézus azonban erre azt felelte: „Mondom Neked, **Péter** (Kőszikla), nem szólal meg a kakas ma, amíg háromszor **le nem tagadod,** hogy ismersz Engem…” Az sincs leírva, hogy Simon milyen mélyen érezhette sértve magát, különösen a Kőszikla–nevezés ironikusnak tűnő felfrissítésével -, de hogy megsebzett lett, nem nehéz kitalálni. A Mester róla, éppen róla tételezi fel a megingást; róla, aki pedig…?!

A harmadik tag: a szakadékba-zuhanás

Kár volna a háromszoros le- és megtagadás szövegét idéznem, bárki elolvashatja. Megvallom, iszonyodom ezektől a háromszor szent

szövegrészektől, borzongtató élményeket idéznek fel bennem. Az a különös, hogy nem személyeseket, de azért személyieket. **Nem személyeseket,** mert Isten nagy-nagy irgalma megóvott a péteri szituációktól, a „vagy becstelenné válsz, vagy meghalsz” alternatívától. Ha velem együtt valaki azt hinné, hogy kikerülné ilyenkor Péter szégyenét, az velem együtt esne a **bamba vakmerőség** vermébe. Hát inkább essünk térdre irgalomért rimánkodva…

Személyi élményben azok **részesítettek,** akik Hain Péter, a Gestapo vagy később Péter Gábor, az ÁVO főpribékje, illetve vidékenkénti, „szakmánkénti” fogdmegjük vallatásain estek át, és a vagy-vagyok elé kerültek. Fővárosi lelkészségem alatt kerestek fel, hogy szinte „kihányják” előttem magukat jajgatva, utálkozva. S még ez volt a „jobbik” eset. Mert volt, aki a családja sorsát akarta a szívemre bízni (önmegnyugtatásul), mert „azok után” nem képes tovább élni. Volt, hogy nem is alacsony állású öngyilkoshoz hívtak a hozzátartozók (miután – megmentve – kikerült a kórházból), mert egyszerűen nem értették, mi vezette erre az elszánásra. A szerencsétlen előttem is hallgatott. Illetve amikor megkérdeztem, mi a terve, lakonikusan felelt: a halál. S csak mikor már búcsúzkodni kezdtem, nyílt meg. Azokra gondolok, akik nem jöttek el hozzám, más lelkészhez vagy hasonlóhoz sem, s vagy a halált választották végül, vagy közömbössé válva iparszerűen lettek besúgók, provokátorok, kiszimatolva jelentők.

Péter hármas zuhanása engem rekviemre indít gyászomban azokért, akik **nem találták meg Péter kiútját**. Tán, mert nem tudták, hogy van ilyen. Vagy a péteri vétés tudata Keriót-tudattá „izmosult” bennük, (a különböztetésre lusta elme, különösen a végsőkig elkeseredett emberé, **egybemossa a megtagadást a kiszolgáltatással**, a pénzért kiárusítással, pedig **merőben eltérőek**) hát követték Keriót útját vagy (vagy gondolván: már minden mindegy) Keriót egyszeri tettét (esetleg hosszú) életük végéig gyakorító módban folytatták.

A péteri tagadások gyászkeltését semmi más nem űzhetné el, örök gyász maradt volna bennem, ha nem hull rám gyógyító-permetként a **péteri kilábalás**

súlyos, de súlyosan is életkeltő eseménysorának híradása. Ez a híradás vezet vissza „a” Kéfáshoz, és felel a kérdésre: **melyik az igazi Simon**?

Az-e aki a Péter-vonulat alakja, vagy tán az is, aki hetykélkedik, aztán elzuhan? Mielőtt e kérdésre (mely egyben az identitás-problematika legizgalmasabb eleme) felelhetnék, még egy epizódot is figyelmünkbe kell fogadni, még ha nem is kellemes tudni e későbbi epizódról.

A kései epizód

Kései eseményről van szó, jóval az első jeruzsálemi zsinat – pogányok Krisztushoz vezető útját szabaddá tevő – határozata után. Mint tudjuk, e határozat létrejöttében döntő szerepe volt Simon Péternek, aki Kornéliusz megtérése előzménye, ténye és tanulsága nyomán bizonyította be, hogy **Izrael küldetése nem tűri az addig kultivált népi bezártságot**: Isten – ahogy Ézsaiáson át megüzente – minden nép Ura és Teremtője, **minden népet világosságban akar részesíteni** és egymás testvérségét megélő, örvendő közösségnek akar tudni. Méltán lehetett volna elvárni, hogy a zsinat határozatát követően az apostolok mindenike következetesen ehhez tartja magát. Sajnos nem ez történt (a többi zsinat után sem). Az első zsinaton elnöklő Jakab **nem volt képes elszakadni** – Krisztus keresztjének és a Feltámadottal való későbbi találkozásainak a valósága ellenére – a törvény-teljesítés érdeméből szerzett igazzátevés lelkiségétől. Krisztus Izraelből származott követői közül sokan zárkóztak fel Jakabhoz (a többség akkor Izraelből származott). Ezek a júdaista irányzatú Krisztus-hívők igen agitatívak, néhol egyenesen agresszívek voltak, hatásuktól nehéz volt szabadulni. Hiszen az ilyenek általában **a hithűség, az igazhitűség** allűrjével szoktak fellépni (megalkuvóknak, árulóknak bélyegezve az evangéliumi szabadság krisztiánuszait). S bár nem győztek, de elérték, hogy – amit az első zsinat mindenképpen ki akart kerülni, szakadás keletkezzék: harc egymás ellen. (Mint ahogy most – például – a római katolikus egyházban jól

meg lehet különböztetni a nemzeti egyházak klérusait azzal, hogy melyik követi, mellőzi vagy keresztezi a II. Vatikáni Zsinat szellemiségét.)

Pál és Péter a zsinat szellemében evangelizált, ám Péter egyszer megbicsaklott: ez az a bizonyos kései **epizód** (milyen jó, hogy csak **múló** epizód volt, de volt). Erről kellett írnia Pálnak Galatába (a levele 2. fejezete 11-14 verseiben). **Írnia kellett, hogy világossá tegye: csak epizód; persze a falsum lényegébe is be kellett világítania.**

Az utóbbit szószerinti fordítással nehéz visszaadni, értelmezni, én sem vágok bele, csupán a **szándékát** próbálom kiemelni: Isten emberének következetesség a jellemzője, s amit igaznak lát, tud, amellett elvben és gyakorlatban kitart – bárki látja, hallja; tetszik vagy nem tetszik, mindegy, ha Istennek tetszik. Pál erről – Péter esetétől függetlenül – vallja e levél elején: „Ha még mindig embereknek akarnék tetszeni, nem volnék Krisztus szolgája”. (Galata 1:10) Péternek ez a visszaesése oda, amikor engedte, hogy uralmat vegyen felette egy szolgálólány ijesztése (ebben az adott esetben pedig félelem attól, hogy a júdaisták elhírelik „hűtlenségét” az ősi étkezési rituálé iránt), szerencsére csak „futó zápornak” bizonyult.

Azok élettörténetében, akik magukat Péter-utódoknak hiszik és hitetik, hasonló esés nem mindig futó zápor volt. (Ha valóban ún. nem jellemző momentum lett volna, nem születik meg a reformáció, illetve olyan reformáció jön létre, amely nem egyházszakadást, hanem egyháztömörülést idéz elő.) **Az apostoltárs intését Péter zokszó nélkül fogadja, és javára fordítja.** Némelyek – véleményem szerint – félreértik Péternek azt a – Pál levelét támogató – megjegyzését, hogy apostoltársa levelét, mert az „néhány nehezen megérthetőt” tartalmaz, „az ostobák és a gyenge jelleműek csűrik-csavarják, mint más írásokat is önnön vesztükre”. (2 Péter 3:15-16)

A szöveg kétségtelenné teszi, hogy Péter nem Pált, nem Pál **stílusát bírálja,** (hiszen Pál közlésének **a tartalma** és nem a stílusa a súlyos, a nehezen

felfogható, megemészthető), hanem az ostobákat vagy a szántszándékkal csűrő-csavarókat. **Péter képes igazán értékelni Pál kegyelmi ajándékait, s azt az ingathatatlanságot, ami ezt a tarzuszit Európa pásztorává teszi, mert Isten Lelke pásztorlása alá rendelte magát.**

III. A kései epizód kétségtelenül a negatív Péter-viselkedés csoportjába sorolható, viszont a pozitív magatartás bizonyítéka **a kritika elviselése,** és visszatérés a következetes és azonos (idens) útra. Így hát most már nincs akadálya annak, hogy a felvetett kérdésre: arra, hogy „Melyik az igazi Simon?" feleletet keressünk. A lélektani sablon felelete: ez is, az is. **Igazi Simon,** aki ihletett hű tanúként repíti ki ajkából a tanúvallomást („Te vagy a Messiás, az élő Isten Fia!") és az is **igazi Simon,** aki menteni, s ezzel küldetésétől eltéríteni akarja Jézust, ezért a „Sátán" nevet érdemli ki. Komplex az ember – mondják „a lélek mérnökei", bonyolultságában kell vizsgálnunk, elfogadnunk, a kettő (a „péter" és a „sátán") együtt van benne. **CSAKHOGY nem így van.**

Igaz: komplex az ember, de nem úgy, ahogy a lélektanászok vélik. Mi volna, ha a narancsból, a dinnyéből, az almából annyit ismernénk, vizsgálnánk, amennyi a héja? (Nem szólva más gyümölcsökről.) Márpedig közvetlen, elsődleges érintkezésünk a héjjal van. No de ez a hasonlat is „sántít" (mint a legtöbb), illetve csak bizonyos vonatkozásban segít helyes szemlélethez: így hát búcsút kell neki mondanunk. Mert a gyümölcshéj a gyümölcs húsáról általában könnyűszerrel lefejthető, a húsától is megszabadítható a gyümölcs magva, nem így az emberi „héj" és „hús", vagyis **az emberi személyiség „magva" a belső ember köré van felrakódva**. A gyümölcshasonlat azért sem vihető végig, mert a héjából, külsejéből pontosan megállapíthatjuk, hogy melyik az a gyümölcs, milyen érett, mennyire ép és fogyasztható, **az emberi személyiség „magva", a belső ember titka alig-alig sejthető (külső) megnyilvánulásai összességéből**. A lélektanászok azzal akarnak beljebb hatolni, hogy a szóban forgó személy irracionális megnyilatkozásait (álom, „szabad" asszociáció, Szondy-teszt, stb.)

vizsgálják, pedig még az is csak a „héj”… S ha így, mi mit tehetünk: hogyan juthatunk el az igazi Ábrahámhoz, Ézsaiáshoz, Péterhez, a saját kérdésünk – Kicsoda vagyok én? – válaszához, no meg a népi identitás „kulcsához”. **Úgy nem, ahogy a mai pszichológia, amely a „héj tudománya”.** Talán akkor lesz ajánlatos a kérdés, helyesebben a KÉRDEZETT elé borulnunk feleletért, ha még az utolsó kísérletünket is „átvészeljük”, vagyis PÁL mellé szegődünk.

9. PÁL

A) Pál előzményei vallomásaiból derülnek ki, **amikről nem szól** vagy ír, azokra reálisan következtethetünk. A Ciliciai Tarzuszban született, körülbelül 13-14 évvel Jézus születése után. Édesapja – annak ellenére, hogy izraeli volt – római állampolgárságot kapott, tehát római polgár jogait élvezte. Igen nagy érdemmel nyerhette ezt el, **de nem valamiféle szellemi idomulás árán**, mert példásan hűséges volt ősei hagyományaihoz.

Tudunk lányáról, Pál nénjéről, aki Jeruzsálembe ment férjhez, az apostollá lett Saul-Paul nevű (valószínű) egyetlen fiáról, aki afféle **késői ivadék** volt. Izraeliségén belül igen öntudatosan viszonyult törzse emlékeihez is, Benjáminhoz-tartozása magatartás-meghatározó lett számára. Fiát eszerint nevezte el a benjáminita királyról, Saulról, ami kissé visszás lehetett a gyermek alacsonysága miatt, ellensúlyozandó ezért ruházta fel fiát római, latin-görög (vagyis „világi”, polgári) névvel, a Paul alliterációval.

Pál anyjáról semmit sem tudunk, azt sem, hogy élt-e még, amikor őt apja – serdülőként – Jeruzsálembe vitte, hogy nővére és sógora oltalma alatt rabbiságra képesítő legmagasabb tudományosságban részesüljön Gamáliel nagymesternél, egyben valami ipart is (sátorponyva-készítést) sajátítson el. Akkortájt ugyanis a szellemi függetlenséget a rabbik iparűzéssel biztosították maguknak, ezért aztán

a tanításukat nem kellett az őket eltartó egyének vagy embercsoportok tetszésétől tenni függővé.

Rabbivá avatása előtt Pálnak meg kellett házasodnia, a bölcsek ezzel is igyekezték elejét venni a nőtlen férfiak életét megzavaró jelenségek felléptének, ám hogy mégsincs szó Pálnál a feleségéről, méltán lehet korai özvegységére következtetni. Általában tapasztalható – visszakövetkeztetéssel – az apostolnál, hogy nem sok része lehetett női gyengédségben: nem kizárt, hogy anyja is meghalt fiatalon, felesége szintén, nővérét leköthette családja, a serdülő fiú és a fiatal férfi inkább csak az **apai**, majd **tanítói gondoskodásban részesült**. Anélkül, hogy a nők által kapható maradandó jó lehetőségét (például Timóteusnál) kétségbe vonta volna, **értékelésében a férfiasság elsődlegessége dominált**. Hogy korai özvegysége után sohasem házasodott meg, nem aszketikusságnak tulajdonítható, hanem annak a küldetéstudatból eredő belátásnak, hogy a családi élettel nem fér össze az a mobilitás, amit éppen a küldetés-betöltése igényel.

B) A Biblia jelentős alakjai közül tán Pál az egyetlen olyan személyiség, akit a karakterológia módján lehet – a „felületet” illetően és a megfordulását megelőző ábrázatára nézve – jól leírni. Annál is inkább, mert típus, mert – tipikus. Nézzük néhány vonását!

(1) Alkatánál fogva Pál **maximalista** volt és maradt. Ez a maximalizmusa persze másként érvényesült megtérése előtt és után, de mindig érvényesült. A maximalista a teljességre törekszik, elsősorban saját magára nézve és őszintén csodálkozik, ha a másik ember nem ilyen s nem fogadja el, hogy neki is ilyennek kell lennie. A lazább, engedékenyebb magatartást egyenesen vételnek tartja, mert számára az emberség egyet jelent a többre törekvéssel. A maximalizmus az emberségességben is a legteljesebbet kívánja (szerinte), mert ha – például -, valaki beteg, annak a legteljesebbet kell nyújtania, hogy

meggyógyuljon, ha meg az illető kereskedő, a legjobb árut kell kínálnia a kölcsönösen legelfogadhatóbb áron. És így tovább…

(2) Alkata szerint Pál szenvedélye a **következetesség**. Ki-ki következetes legyen abban, amiben van. Ez az embertípus még az ellenfelét is könnyebben szívleli el, ha az szerinte következetes. A következetlen ellenfél megzavarja a tájékozódásban, ezért az elintézés – az ellentét megszüntetése – a következetlenség miatt nehezebb. Viszont a következetesség még akkor is követendő, ha a kezdeményezőre hátrányosnak bizonyul.

(3) Az Ezsdrás-Nehémiás kezdeményezte **vallási megélés**, Gamáliel Messiás-koncepciója és Pál alkatának **önelintéző** természete a hasonlók (vagy inkább egyezők) találkozása. **A farizeusi-áljúdaista vallásosság lényege, hogy az ember mindent teljesíteni akar és tud, amit tőle Isten kíván.** Hogy ne legyen kétség afelől, mit kíván Isten, adattak nagymesterek, akik az írott Isten-Szót mérvadóan, hitelesen taglalják és az élet minden területére alkalmazzák.

A Messiás várása **akkor** Izrael **alapváradalma** volt. Mivel az Ótestamentum utolsó mondatai biztosra prófétálják az Eljövetelt, de feltételt is szabnak: meg kell ezeknek valósulniuk s csak a valósulásuk **után** jön el a Felkent (Malakiás 3:19-24); Sammaj nagymester szerint eljön a Messiás, ha Izrael teljesen „betartja” a TÖRVÉNYT. Kortársa Hillél a TÖRVÉNY lényegére, a szeretetre helyezi a súlyt, a részleteket is a szeretet szelleme világítja meg igazán. A Hillél-tanítvány, Gamáliel nagymester **kiterjesztette** a feltételt: a Messiás csak akkor jön el, **ha Izrael eléri, hogy a pogányok is követik a TÖRVÉNYT.** Ámde hogyan követhetnék, ha nem ismerik?! Meg kell hát ismertetni velük. SZÓVAL: **Izraelnek kell elintéznie**, hogy végül is – Sammaj, Hillél vagy Gamáliel elgondolásait valósítva meg – eljöjjön a Messiás s megoldja az Izrael által nem megoldható problémákat.

A „sajátkezű” elintézés hatékonyságában (illetve a csak az ilyen hatékonyságban) hívő Pál alkata lehet igazán e szent tervezés bázisa (érthető, hogy Gamáliel hatására ő lett a pogányok egyik térítője, - nem tudni, milyen eredménnyel), nyilván nem az egyetlen volt az **önelintézés** elszántjai között, de hogy a legbuzgóbb volt, semmi kétség.

(4) Pálnak nincs ún. Isten-problémája. Alkata szerint folytonosság-tudatú ember ő, folytatója ősei tudatosságának és indulati irányultságának. Amint bontakozott az értelme, „megtudta” Istent és (úgy vélte) „megtudta” önmagát, - anélkül, hogy ebben része lett volna személyiségi döntésnek. Abból indult ki, hogy ősei megtalálták Istent, s ezt **átörökítették neki**, mint ahogy ők is megörökölték elődeiktől. A megtalálás és öröklés módjáról sok szent történetet hallott, tanult meg. **Hogy ki ő? Hát az, aki ősei ilyen páratlan értékű örökségét folytathatja.** Fel sem bukkanhat az ilyen alkatú embernél az identitás problémája, hiszen amennyire biztos abban, hogy ősei és apja jóvoltából, tanítói bölcsessége által az Egyetlenegyet ismeri (földi korlátokon belül, de kétség nélkül), annyira biztosan tudja magát. **ÉN-tudata őstudat: törzstudat, néptudat, családtudat.**

(5) Izraelben akkor a törzstudat csak három törzsre korlátozódott az országon belül: **Júda, Benjámin és Lévi törzsére**, hiszen a többi tíz törzs Kr. sz. e. 722-ben véglegesen az országon kívülre került, s ha tajgai **őrizték is törzstudatukat**, ez csak határon kívül, a haza nélkül érvényesült (mert bizonyos, hogy érvényesült; üres frázis csupán, amit a tankönyvek terjesztenek az elhurcolt törzsek megsemmisüléséről: nem megsemmisültek, csak mint széthulló csoportok, **törzsmeteoritok** élnek tovább a népek között).

Júda törzstudata teológiai színezetű, a maga nemében rendezett volt, ugyanis vitathatatlan biztonságtudattal az **Izrael-lét tengelyében** levőnek vélte

és hirdette magát. **Lévi** törzstudatát a mózesi szertartásrend határozta meg. **Benjámin** törzstudata már nem volt egyensúlyosnak mondható. **Ambivalencia jellemezte** viszonyulását Júda törzséhez. A törzstagok többsége kitartott hűségesen Júda mellett, ugyanakkor sérelmet is hordozott magában, bár ez a **sérelem-érzet** a római megszállás közel száz éve alatt „hamu alatt aludt", mivelhogy az uralom kérdése a népen belül nem volt időszerű (hiszen Róma uralkodott és a vazallus arab Heródes-dinasztia).

Benjámin nem felejtette el, hogy Izraelnek ő adta az első királyt, Sault s Júdára nem szűnt meg úgy tekinteni, mint amely **elorozta** tőle Izrael királyságát, Júdán belül Dávid és családja. Az ilyen antagonisztikus hagyomány nemzedékről nemzedékre öröklődik s a késői utódnak esetleg fogalma sincs róla, miért őriz bizonytalan érzéseket a másik törzs, család, nép vagy egyén ellen, de **őrzi az ellenérzést**. Szinte genetikai determináció ez korunkban különösen a szicíliaiak, baszkok és az írek esnek áldozatul ennek az öröklődő ellenségeskedésnek, régebben is Itáliában dívott (lásd Shakespeare Rómeó és Júlia c. drámáját!), no meg Hispániában és Portugáliában. Persze ebben sem jellemző az egyformaság: egy-egy család nem azonos intenzitással kultiválja a genetikai ellenérzést. **Úgy néz ki, hogy Pál intenzív törzsi tudatosságot s ezzel együtt törzsi ellenérzést is örökölt.** S ha általában eddig nem figyeltek fel erre a Pál-kutatók, itt az idő, hogy most erre is felfigyeljünk.

C.) Az előadottak alapján biztosak lehetünk abban, hogy a rabbivá lett sátorponyva-készítő tarzuszi mindent tudott, amit csak tudni lehetett a **nazar mozgalomról**. (Így fogom nevezni, mert hasonló névvel emlegették a kortársi hivatalosok, Jézus lakóhelyére utalva gúnnyal, hiszen „Galileából nem származhat próféta". Ne tévesszük össze ezt a „nazir" szóval, amely egy hivatalosoktól kedvelt, aszketikus kegyességi gyakorlat neve volt.)

Tudta, hogy Jézus tanítványai hirdetik: Mesterük a kereszthalálból feltámadt és mint Mennybe emelkedett ÚR (héberül „Adonáj", mely a

háromszorosan szent JAHVE Istennév fedőszava), Aki mennyei hatalmát Isten lelke (héberül: „Ruáh Elóhim”) által érvényesíti, emberen túli erővel képesíti emberen túli teljesítményekre híveit. **Tudta**, hogy a nazar mozgalom járványszerűen terjed s az a kemény megtorlás, amivel a nagytanács az egyik leghatásosabb terjesztőt, Sztefanoszt sújtotta (ennek ő is tanúja s asszisztense volt), még nagyobb lendületbe hozta Jézus mozgalmát. **Tudta**, hogy a krisztiánusokra nehezedett nyomás sem bizonyult szerencsésnek, mert a menekülésre kényszerültek nemcsak az ország minden részén, hanem a diaszpórában is sikeresen terjesztik, amit ők örömhírnek neveznek: állandóan, szinte rohamosan nő a sokadalmuk, hatalmas „gócok” keletkeznek egy-egy városban, különösen híres lett a Damaszkuszban keletkezett közösségük. **Tudta**, hogy míg ő és társai éveken át igyekeztek pogányokat is megnyerni a szent Tórának, a nazaristák azt hirdetik, hogy már idejét múlt lett a részletekre szedett mózesi törvény, tetszeni Istennek a Krisztusba vetett hit, és az ebből származó cselekvő szeretet által lehet. Ez pedig azt jelenti, hogy a nazaristák keresztülhúzzák Gamáliel tanítása követőinek minden eredményét és **gonoszul késleltetik a Messiás eljövetelét**: nincs hát nagyobb ellensége Izraelnek a nazaristáknál. **Tudta**, hogy a nazar mozgalom vezetői mindenfelé hirdetik: Messiásuk, az ÚRRÁ lett Jézus, Dávid Fia, nemsokára **visszajön**, a külső világban is mindent elrendez, mint Júda Oroszlánja s így Izrael törvényes királyaként átveszi a közvetlen, örökkévaló uralmat Izrael felett. Lehet, hogy az öntudatos benjáminita Saulnál „ez tette be a kaput”.

Mint később megírta, a júdaista teológiának és mozgalomnak kortársait túlszárnyaló híve volt, benne **mindent** helyeselt: tán nem opportunizmusból, hanem mert „akkor és ott” nem volt jelentősége. Bár súlyt helyezett halk különállására Júdától (véletlenül se vallja magát „zsidónak”: ő **„héberek közül való héber”**) s arra, hogy benjáminita. Különállásának a halksága azzal is magyarázható, hogy a hatalmát vesztett Izraelben a politikum a Rómához-viszonyulás mikéntjében jelentkezett, Izrael trónján Heródesék ültek, **egymás**

közt uralmi ügyben mentesültek a politikai viszálytól. Viszont a nazar mozgalom éppen Izrael trónjára nézve jövendölt. Saul utópisztikusnak foghatta volna fel ezt az „agitációt", csakhogy genetikusan és ösztönösen sokkal inkább érintette az uralmi kérdés és az, hogy **ezt az „alvó" kérdést ez a szekta felébresztheti a köztudatban**, semhogy túl tudta volna tenni magát rajta. Igaz, hogy az Írásban Dávid utódának örökös uralmáról van szó ígéretként, de nem Saul az első s az utolsó sem, aki vakká, süketté válik olyan tényekre nézve, melyek vágyálmát keresztezik.

Saul neve is azonos az első izraeli királyéval (apja nem célzatosság nélkül adta neki, a kivételes képességű fiúnak, ezt a nevet) s ha nem is tételezünk fel a fiatalabb rabbinál „deja vu" jelenséget, tudatában és érzésvilágának tudatalattijában archetip-vívódásként a Dávid név a Saul-riválisneve volt, Dávid Saul „helyén" a bitorló szerepét játszotta. Mindezek és sok más motívum juttatta el oda a buzgó és alkatánál fogva is mindent maga elintézni akaró rabbit, hogy **hatalmas ambícióval a tanrendőrség tagja legyen. És az lett.**

D) Talán érthetőbbé **válik a krisztiánizmus sorsa Izraelben**, ha **arányításra** teszek kísérletet.

Méltán mondogatjuk, hogy ami új felfedezés, találmány adatott a mi elmúlt száz évünk alatt, jóval több – mint minőség és mennyiség – az előző három évezred eredményeinél. Megállapítjuk, hogy ennyi új száz év alatt azért is **sok**, mert száz év rövid idő ahhoz, hogy az emberiség belsőleg hozzá nőjön, **hozzá érlelődjék**. Így van! És ha így van, gondoljuk meg, mit jelentett Izrael számára annak „az" Új történésnek, eredménynek a valósulása 1-33 között, főleg 30-33 között, amely minőségre és mennyiségre nézve üdvtörténetileg, szellemtörténetileg több, mint ami az édeni közvetlenség megszűnése, tehát az emberiség története folyamán eladdig történt és ami beláthatatlan időtartamig történni fog.

Az „idők teljessége” (Galata 4,4) a történelemnek – isteni aspektusból – úgyszólván pillanata, de ebben tartalmi sűrítésként olyan „teljesség” van jelen, amely „egybefoglal mindeneket: azt is, ami a Mennyben van és azt is, ami a Földön van”. (Efézus 1,10) Ehhez a NÓVUMHOZ sem mérhető jelentőségben a mi utóbbi száz évünk nóvumainak összessége. S ezt a valóban izraeli és emberiségtörténeti VALÓSÁGSŰRÍTMÉNYT kellett volna Izraelnek el- és befogadnia, „megemésztenie”. Egyének esetében ez a csoda lehetséges, ha az illető (kegyelemből) ráeszmél léte végzetességére és minden elképesztő meglepetésre nézve nyitottá válik. De **nép, mint ilyen erre képtelen**: Izrael, az előkészített is és minden más nép – mind a mai napig (ezért sincs és soha nem is volt „keresztény nép”).

Az a zavarodottság, amely a világtörténelem legjelentősebb eseményére és jelenségeire való izraeli reagálás tünetcsoportjaként fogható fel – mégpedig most már nem csupán a Rómától beszervezett, illetve megrémített vezetők, hanem a nép többségének a reagálása volt -, **természetesnek mondható** a maga (bibliaian minősíthető) természetellenességében, vagy tán inkább logikusnak nevezhetném, ha logikus az, hogy „az Övéi közé jött, de az Övéi nem fogadták be Őt”. Ám ma már így fogalmazhatok: „az Övéi közé jött, de az Övéi **sem** fogadták be Őt”: ugyanis **a többi nép sem, mint nép**. Hogy 1-től 33-ig mi történt, különösen 30-tól 33-ig, s legkülönösebben az úgynevezett Nagyhéten, Húsvéton, majd 40 napon át, azután 10 nap múlva az első krisztusi Pünkösdkor, ma már sejtjük (ma is csak sejtésnek mondható „tudásunk”), de akkor honnan lehetett volna igazán tudni a történés „titkát”, hiszen az eltelt 1974 év alatt hatalmas világintézmények keletkeztek a Krisztus név cégére alatt, csalhatatlan beavatottak léptek fel a világ tanítóiként (különböző jogcímeken), viszont a mögöttünk levő 19. század ténysorozatai bizonyítják, hogy akik szemrehányást tettek, tesznek Izraelnek, mert „nem ismerte fel meglátogatásának éppenes idejét”, azok mint nép, vagy közösség, vagy testület **legalább annyira**

szűkölködnek az igazi felismerésében, mint Izrael, s ezzel a tudásnak becézett vaksiságukkal üzletelnek …

No de ha előre is kellett futnom szükségszerűen, éppen ilyen szükséges, hogy visszatérjek Saulhoz, a zavarodottság légkörében népét, **Messiása jövetelét féltő megbolydulthoz**, aki – más eszközzel nem bírván – csak az erőszaktól remélte a nazar mozgalom felszámolását. Vakhite (mint minden vakhit, mely a megmentő hit hiányának szüleménye) megfosztotta attól a hittől és bölcsességtől is, amit mestere hirdetett meg a nagytanácsban (ApCsel 5:33-39). Saul lett az üldözés kíméletlen vezére (Galata 1:13-16), s mikor Jeruzsálemben a „tisztogatással" kész volt, **kért megbízást a damaszkuszi krisztiánuszok ellen. (ApCsel 9:1-2)**

E) Saul megtérésének történetét bárki olvashatja az ApCsel 9., 22., és 26. fejezeteiben: felesleges idéznem. Ellenben sokkal fontosabb a **kiemelkedő momentumokkal** foglalkoznunk.

Ezek:

(1) Sault – jóval később is szilárdan vallja – a Messiás-várás vitte a rendészeti eljárás, az ellenfél elpusztítani akarása útjára. „Kegyességünk legszigorúbb irányzata szerint éltem, mint farizeus" – közli (már mint apostol tekintve vissza múltjára). „Most is amiatt a **reménység miatt** állok itt vád alatt, amelyet atyáinknak ígért Isten. Ennek a teljesülését reméli 12 törzsünk is, éjjel-nappal szüntelenül szolgálva Istennek". (ApCsel 26:5b, 6, 7a)

Saul megtérése nem egy bűnöző megfordulása (mint a samáriai asszonyé, Zákeusé, a parázna nőé, stb.), hanem **egy feddhetetlen ember összeomlása**, majd átrendezetten történt felépülése és egészen új, egészen más pályára helyezése. Saulnak nem telik öröme az üldözésben, **nem szadista**, sose tenné, ha

nem volna meggyőződve arról, hogy isteni akarat teljesítője, s ha Isten tőle ilyet akar, ezt kell – viszolygását elnyomva – minél tökéletesebben teljesítenie.

Aki átélte a XX. század fanatikusainak rémuralmát (Nyugaton Hitlerét, Szálasiét, Quislingét, Keleten Sztálinét, Arafatét, Chomeiniét és kádereikét), értékelheti, milyen kivételes csoda, ha egy saulszerű fanatikus megfordul (nagyobb csoda, mint amikor egy „hivatásos” rabló tér meg).

(2) A „vásárutáni okosok” sokat foglalkoznak a Saul megtérésekor őt földre terítő **fényjelenséggel**. Különösen az apostol hivatkozására építve a dél közeledtéről. S persze az ilyen váratlan fényjelenség pszichikai hatása jól megtömi az ilyen magyarázók ráció-zsákját, ilyesmivel „mindent megmagyaráznak”.

Mint modern, természettudománnyal ismerős emberek úgy vélik, hogy a fény az – fény. Sugárzás. Pedig a természeti sugárzás se egyféle. Itt pedig a sugárzás, **a fény nyomán HANG is hallatszott** (mint Mózesnél). Olyasféle fény lehetett, amely a teremtést megelőzte és kísérte, mint amilyen a hegyi jelenéskor borította el Pétert, Jánost és Jakabot. Mikor tanuljuk már meg, hogy az ugyanaz nem mindig – ugyanaz?!

A Bibliai Kijelentéshez többféleképpen lehet viszonyulni, de egyik viszonyulási mód sem engedi figyelmen kívül hagyni a tömörség és az árnyaltság dialektikus jelenségét és a KIJELENTŐ igen finom, halk jelzését – olyankor is, sőt: olyankor különösen, amikor a legnagyobb horderejű **közlésben** részesít. **Saul megtérése történetének közlésekor a fényjelenség azért asszociálódott a teremtéssel, mert a KIJELENTŐ ezzel jelzi, hogy üdvtörténeti fordulatot szülő megtérés ment végbe.**

Jelzi, hiszen ha éjjel bocsát fényt a damaszkuszi útra (és nem délben), a tudós az északi fény rendhagyó jelenségét, a VAN ALLEN ÖVEZET „beszakadását” tételezheti fel, vagyis mindig „van” magyarázat, ha éppen eseng érte a titánkodó ember, de ha nem az ilyen „miért” izgat minket, jobb „mertet”

kaphatunk. Azt, hogy Isten azért ad a jelenséggel **jelzést**, hogy **ami valóban döntő, arra figyeljünk**.

(3) A HANG mind a három szövegben: „Saul, Saul, miért üldözöl Engem?" (Az ApCsel 26. fejezetében: „Saul, Saul, miért üldözöl Engem? - nehéz neked az ösztökét visszarúgni!") Pál megjegyzi, amikor élménybeszámolót ad, hogy a HANG vele **héberül** beszélt (az ApCselben persze görögül van megörökítve). Saul megkérdezte: „Ki vagy, Uram?" A HANG válasza: „Én vagyok Jézus, Akit te üldözöl". (A 22. fejezetben: „Én vagyok a Názáreti Jézus, Akit te üldözöl.)

Most pedig…

lapozzunk vissza Sámuel első könyve 24. fejezete 15b és 26. fejezete 18. verséhez. A történés előzménye, hogy Izrael első királya, a benjáminita Saul félti uralmát a Júda törzséből, Isai családjából származó ifjú Dávidtól, aki mögött harci diadalok, költői sikerek vannak, a népszerűsége igencsak fölözi a királyét. Saulnak bizonyára az is a fülébe jutott, hogy Sámuel próféta – a döntő személyiség – a még ifjú Dávidot kente fel királyi utódnak. A király először udvarába fogadta, kegyekkel halmozta el, lantjátékáért igen becsülte a rokonszenves Dávidot, de amikor látta, hogy nemcsak a kívülállókat, de még tulajdon fiát, lányát is megnyerte ez a vonzó fiú, később mégis el akarta pusztítani: Dávid menekülésre kényszerült (az udvar legnagyobb sajnálatára). Saul kétbalkezes uralkodása növelte az elégedetlenkedők táborát, ezek Dávidhoz zárkóztak fel, Isai fia – akarva, akaratlan – partizánvezér lett. Saul király szabályos hadjáratot vezetett az ellen, akinek üldöztetése előtt esze ágában sem volt királya uralmára törni, önvédelemből kellett mégis lázadó vezérnek lennie.

Két alkalommal akarta meggyőzni a királyt, hogy gyanúja alaptalan, mert ő nem ellensége neki, kár hát őt üldöznie. **Az első alkalommal** a király háromezer harcosával indult Dávid ellen Engedi sziklavárához, mert besúgói jelentették, hogy Dávid ott táboroz. Saulék eljutottak ugyan oda, de nem találták

Dávidot, aki a sziklás hegység barlangjában rejtőzött el harcosaival. A barlanghoz érve Saul bement, hogy szükségét végezze. Dávid hangtalanul megközelítette, óvatosan levágta a király köpenye sarkát, de – emberei unszolását elutasította – nem bántotta a „felkent uralkodót". Aztán kimenekült a barlangból s csak mikor már biztonságban volt, leplezte le hangosan, mi is történt a barlangban. Saul nemcsak a veszedelem tudatától döbbent meg, hanem attól a valóságtól is, hogy Dávid nem tett kárt benne. Megindult köztük – átkiabálva – a különös párbeszéd. Ebben hangzott fel Dávid ajkáról Saul felé a kérdés: - Ki ellen vonult ki Izrael királya? **Kit üldözöl?**

A másik alkalom annak a következménye, hogy a király beteges gyanúja mégsem szűnt meg, nem hagyta abba az üldözést. Ezúttal a Zif pusztájában lakók töltötték be a besúgó szerepét: jelentették, hogy Dávid „a Hakila-halmon rejtőzik a sivatagtól keletre". A király megintcsak 3000 vitézzel ment ellene. Dávidnak is voltak kémei. Általuk felkészülhetett a király „fogadására". Megszervezte, hogy védelmi gyűrűjén belül juthasson az alvó király közelébe. Mikor az alvóhoz jutott, elvette és magával vitte (bizonyságul) Saul lándzsáját és vizeskorsóját, „ezután átment Dávid a túlsó oldalra, megállt messze a hegy tetején, nagy távolság volt hát köztük." Ekkor ébresztette fel Sault, a vezérét és egész hadinépét, ismét párbeszédet kezdeményezett, először a király környezetével, majd „Saul felismerte Dávid hangját és ezt mondta:

- Nem a te hangod ez, Dávid fiam? Dávid így felelt:

- De az én hangom, uram királyom.

Miért üldözi szolgáját az én uram? – kérdezte. – mit követtem el és miféle gonoszság van bennem?!"

Kommentárom:

- Bizonyos, hogy szó szerinti egyezés **is** van **Saul** király és **Dávid**, valamint **Dávid Fia** Jézus és a tarzuszi **Saul** dialógusában, a tartalmi egyezés még ennél

is feszesebb, vagyis kísértetiesen nagyobb a szó szerintinél (bár a szó szerinti is nagyobb volna, ha az ApCsel görög szövegét abban a héberben hallhatnánk, olvashatnánk, amelyben elhangzott). Kérdésünk: mit jelez az ótestamentumi és az újtestamentumi egybecsengés? Találgathatunk. **Jelentheti** azt a jézusi célt, hogy Pált megszabadítsa atavisztikus averziójától Júdával és a júdaita Dáviddal szemben, mivelhogy fanatizmusa egyik hajtóereje lett. **Jelentheti** az azonosulás tudatának tarthatatlanságát Saul-Paul részéről, ugyanis Ő, Jézus valóban Dávid-ivadék, evidensen szólhat Dávidként, de Saul csak törzsi eredete szerint tartozik az első királyhoz, egyéb evidenciája nincs, **identitás-tudata groteszk,** - nem szólva arról, hogy ki-ki csak önmagával lehet azonos.

A megszólítás ismétlése **jelentheti** a keleties nyomatékosságot, de az a magyarázat is valós lehet, amely szerint az első Saul-szólításban a tragikus sorsú király emlékét idézi meg Jézus, a másodikban fordul a tarzuszi felé. Kifejezve ezzel, hogy amint Saul király ármányos gyanútól hajtottan üldözte Dávidot, ugyanúgy a tarzuszi Saul elvakultan hajszolja Izrael éppenes „Dávidját".

Utalás ez arra a **kényszerességre** is, amely az öröklődött rivalizálást folytatja: olyan Pál énje számára ez a kényszeresség, mint az igavonót menésre kényszerítő szúróeszköz a tulajdonos kezében: hiába rúg vissza, húznia kell a roskasztó terhet. **Jelentheti** ugyanakkor annak a közlését, hogy kár Saulnak versengeni, örökké érvényes isteni határozat, hogy „a szabadítás, a megváltás (a megmentés, a megoldás) a Júdától valótól van" (János 4:22c). **Jelentheti** – különösen a „Ki vagy, Uram?" – kérdésre adott felelet után, hogy akit Saul üldöz, a Messiás és a Róla hirdetett örömhír minden szava igaz, mert Ő valóban a Megígért, az ÚR és nem azok járnak hamis, Izrael-ellenes úton, akiket üldöz Saul, hanem ő, az **önigaz inkvizitor** és azok, akik úgy gondolkodnak, ahogy ő. **Jelentheti, mert jelenti is**: Saul tévútja végzetút, amelytől más irányba kell fordulnia és haladnia. Saul az a derék ember, aki megtudja, hogy ő és baráti közössége **igaz lélekkel annyira hamis úton jár**, hogy ezáltal létük, énjük, önkifejlődésük minden „porcikája" rossz, tehát elképzelhetetlenül, sőt:

elképesztően másként kell gondolkodniuk, érteniük, érezniük. **Azért, hogy eljussanak magukhoz, ki kell magukból fordulniuk.**

Később mint már nagyszerű múltat megélt apostol írja Rómába: „Az Isten irgalmára kérlek titeket, testvéreim, hogy értelmes istentiszteletként szánjátok oda testeteket olyan élő és szent áldozatul, amilyen tetszik az Istennek és ne e korszellemhez igazodjatok, hanem **változzatok meg** gondolkodásmódotok megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, vagyis mi az, ami jó, ami neki tetsző és célszerű!" (Róma 12:1-2)

Visszatérve Damaszkuszhoz: Saul, az „elintéző", ebben az átváltó helyzetben is „tenni" akar: „Mit tegyek, Uram?" (ApCsel 22:10) A válasz: „… majd megmondják neked". Mit? Hogy melyik az az út, amelyen **megtudod magadat, mert még nem tudod, de meg kell tudnod**! Hát melyik az az út? Amelyen mindenek előtt szembesülsz magaddal, hogy megtaláld magadban azt, „akit Isten igaznak, (egyenesnek) és a valóság szentjének teremtett". (Efézus 4:24)

Nagy tévedés volna azt hinni, hogy Saul a damaszkuszi fordulatkor a valóság felismerése teljességéhez jutott, vagy hogy Anániás szavai a végső elrendeződést vitték végbe benne. **„Damaszkusz" a kezdet kezdete volt.** Hogy ez az őskezdet hogyan, miben folytatódott, a vallomásai, levelei árulják el. Az is tévedés volna, ha úgy vélnénk: Saul „Damaszkusz után" Izrael **addigi vallásának** az átértékelésére, vallási reformációra kényszerült, mert ennél sokkal nagyobb méretű – minden vallás és minden ember szemléletét megváltoztató, az egész emberi pályafutást **lényege szerint** megítélő – megújuláson ment át. (Ezért meri ugyanezt igényelni a Róma 12:1-2-ben.) **Rájött, hogy ki az az ember, aki ő is volt „Damaszkuszig": ez lett a maga megtudásának az első kilométere.**

Megpróbálom **saját mai fogalmi eszközeimmel** és nem a közismert páli terminológiával (csupán) érzékeltetni Saul emberlátását, emberségre riadását; valahogy így: az állat az ember elől fut, hogy meg ne foghassa; az ember önmaga elől fut, hogy Istenbe ne ütközzék és Isten elől fut, hogy magába ne botoljék; az ember Isten-gyűlölő, ezért árt annyit magának, és ember-utáló, ezért folyamodik isten-pótlékokhoz; vigyáz, hogy a világért se legyen, aki rajta igazán segíthetne; mivel pedig izgatott főügye öngyűlöletének, Isten-gyűlöletének, Isten-utálatának és önutálatának **biztosítása**, úgy tesz, mintha imádná Istent és óvná magát: ez a látszat védi féltve takart Isten-gyűlöletét, ember-irtózatát, és el nem kopó boldogtalanságát, magányosságát. **M é g i s** van úgy, hogy a magányosság építménye rázuhan az emberre és az omladék nyílásain bezúduló fényvillanás közben rálát léte fonákságára és színére fordítja azt; hogyan, miért?, - … mert Isten irgalma – nem tudni, miért éppen neki – UTat nyit, belehelyezi a VALÓSÁG létsávjába, hogy ÉLETE legyen ezentúl; s visszás szenvedéllyel áldja-veri meg, szembehelyezve az öngyűlölő és Isten-utáló többséggel, ÚTONÁLLÓVÁ TESZI. Hiszen az ilyen ÉLETRE kelt ember szenvedélyesen útját állja a maga elől és Istentől futónak; az ő „merénylete”, hogy s z e m b e s í t i „áldozatát” önmagával - azzal, aki ő – a problémáira bontva: latint a latin, hellént a hellén, izraelit az izraeli elintézendőkkel üldözteti, ütközteti, s mert ezért a szembesítésre kényszerülők éktelen haragra gyulladnak, s mert a szembesítő -, régmúlt magára is emlékezve – számít haragjukra, szitkukat kínszenvedésig vidáman szenvedi el; miért??? - … mert a fényvillanás szüntelenül világít a TÁBLÁRA, mert az irgalom minden betűjéből villan a fény, AZ IRGALOM TÖRVÉNYÉNEK FÉNYE: „Hogy mindenkin könyörüljön, mindenkit összezárt ellenkezésével”. (Róma 11:32)

Damaszkusz útján Saulra elsősorban nem mint Izrael fiára, a rabbira, a teológusra, hanem mint az emberiség egyik egyedére, egy emberre a sok közül, mint eladdig senkire se a Biblia alakjai, az apostolok közül, szóval példátlan

totalitással zuhant rá a magányosság építménye, és az omladék nyílásain bezúduló fényvillanás tette lehetővé, hogy rálásson léte fonákjára. Az Anániás-közvetítette irgalom fordította őt fonákjáról színére. Ismétlem: nem speciálisan az izraeli ember, a tan embere vagy bármelyik nép tagja, hivatás képviselője, hanem AZ EMBER szembesült **minden ember közös csődjével**, ezt fejezi ki megváltozott gondolkodásmódjaként AZ EMBERRŐL a Római Levélben (1:18-32), különösen amikor tételbe foglalja: „nincs igaz, egy sem; nincs aki érti, nincs, aki (igazán) keresi Istent. Mindenki elhajlott, ugyanakkor megromlott, nincs jótevő, egyetlenegy sincs. Nyitott sír a torkuk, nyelvükkel csalnak, mérges kígyó az ajkukon, szájuk teli van átokkal és keserűséggel. Lábuk a vérontásra gyors, pusztulás és bánat jár útjaikon, de a békesség útját nem ismerik, nincs Istenfélelem a szemük előtt”. (Róma 3:10-18)

Az embernek ez az egyetemes válságállapota nem jelentkezett így sem Mózesnél, sem a mély válságon átment Péternél. Egyik sem láthatott rá ennyire az emberlét fonákságára, de egyik sem élhette meg, mit jelent a Krisztusban valósult isteni irgalom; vagyis hogy min megy át az ember, amikor léte fonáksága a színére fordul, tehát ahhoz az állapothoz közelít, amiben a közvetlenség Édenében volt. Ezért egyik sem vehette egészen észbe, hogy Isten az Ő irgalma emberét **útonállóvá** akarja tenni: olyan embertényezővé, aki – alkalmas vagy bizarr módon – a többi fonákságába rögzült, merevült ember elé áll, útját állja a maga elől és Istentől futónak (bárki legyen: izraeli, pogány, szolga, szabad, férfi, nő), hogy szembesítse önmagával – azzal, aki ő a problémáira bontva – és elviselje mindazt a kínt: értetlenséget, gyanakvást, dühöt, szűkkeblűséget, a merevültség hagyományőrzésének tisztelt keménységét, ami a fonákság „logikus” visszahatása. DE ha a szembesítés nyomán – esetleg ezer közül csak egy – megéli magányossága építménye összeomlását és a hozzá bezúduló fényvillanás rázuhanásától a fonáksága

színére fordul, az útonálló küldetése célhoz jutott és az útonállók száma eggyel nőtt.

Saul is ilyen útonállásban részesült. Az ÚTONÁLLÓ – miután tisztázta személyazonosságát („Én vagyok a Názáreti Jézus") – szuverénül rendelkezett: „Kelj fel, állj a lábadra, menj Damaszkuszba, ott megmondják majd neked, mit kell tenned, amit Isten felőled rendelt, mert azért jelentem meg neked, hogy szolgámmá tegyelek és hogy tanúságot tegyél arról, amiket láttál és arról, amit ezután fogok neked Magamról kijelenteni. És megóvlak e néptől és a pogányoktól, **akikhez** küldelek. Azzal küldelek el, hogy nyisd meg a szemüket, hogy a sötétségből a világosságra, a Sátán hatalmából Istenhez térjenek". (ApCsel 9:6; 22:10; 26:16-18)

Ezeknél is súlyosabb az az ÜZENET, amit a lelki vezetéssel megbízott Anániás kapott Felülről Saul felől, amikor vonakodik közeledni az üldözés félelmetes vezéréhez: „Menj el, - hangzott a SZÓ – mert választott eszközöm ő, hogy nevemet a népek és a királyok elé vigye és Izrael fiai elé is. Én pedig meg fogom mutatni neki, mennyit kell szenvednie az Én nevemért." (ApCsel 9:15. 16.)

De miért így? A Feltámadottnak, Aki ÚR a téridőiség felett, miért ebben az adott (damaszkuszi) **térben**, miért a Jeruzsálem és Damaszkusz között megteendő út **idején** és miért **így**, útonállva kellett mindezeket végbevinnie? Miért lett Jézus Pál számára „az" ÚTONÁLLÓ, Aki Saul kíséretét is rökönyítve torpantja meg? **Azért, hogy megtudja Saul, ki nem ő és ki ő?**

Nem Benjámin törzsének képviselője, **nem** Isten Izraelre bízott ügyének szolgája, **nem** a Messiás útkészítője, de **nem** is a létfonákság egyetlen modellje, hanem **az útonállóként útját álló Messiás útonálló szolgája**. A személyisége tartalomként hordozza Istennek azt a rendelését, hogy – mivel Ő az **egész** emberiség szerető és megmentő Atyja – **Saul-Paul mindenkinek az útját állja**

(úgy mint neki, Pálnak a Messiás), lett légyen az izraeli vagy más nép tagja, bölcselő vagy esetleg apostoltárs, főtekintély vagy mellőzöttségben veszteglő, mindenkinek aki fonák irányultság rabja, vagy csak ebben-abban fonák a gondolkodása, életérzete vagy célja.

Pál, akit csak az ApCsel 13:9-ben nevez meg latin nevével Lukács, többször és kiemelten hangsúlyozza, hogy ő „a pogányok apostola", főként a szűkkeblű júdaistasággal szemben emlegeti így magát s kelti azt a látszatot, mintha kivételes választottsága lenne ez, holott nem így van, mert döntése abból a valóságból ered, hogy ő az egyetlen az apostolok közül, aki nem speciálisan izraeli, hanem **generálisan (egyetemesen) emberi összeomlást élt meg és nem csupán Izrael, hanem az egész embervilág számára kapta meg az „útonállói" megbízást: ezért hát a pogányok felé is**.

Az sem véletlen, hanem az **isteni** tervszerűség egyik, majdnem hogy bizonyító mozzanata, hogy Pál Gamáliel téves, de tévesen is nemes koncepciójától mozgatva – minden valószínűség szerint még farizeusként a pogányokhoz zarándokolt, mint „a körülmetélkedés prédikátora" (lásd Mátyás Ernő Pál apostol megtérése c. művét!), mert rezonált arra a valóságra, hogy **Izrael a pogányokért „Isten harcosa"**, nem csoda, hogy ő az **egyetemes apostol** s éppen ez a sajátossága lesz többé-kevésbé idegen Jakab apostol és a vele azonosan érzők számára.

Jakab és a többi apostol Jézussal töltött el három évet, megélési folyamatokon mentek át, tanúi voltak Jézus beszédeinek és tetteinek, dicsőítésének és gyalázásának, magasztalásának és gúnyolásának, kereszthalálának és feltámadásának, megjelenéseinek és túljutásának a téridőn, hogy aztán kiárassza rájuk beszédre és tette, bátorságra és bölcsességre képesítő erejét: mindezekből sok mindent tanultak, okultak, DE mert az izraeli-közelkeleti szemléletességre voltak nyitottak, nem észlelték, hogy **az**

események, élmények jelentésének és jelentőségének átfogására zártak; magyarán szólva: képtelenek. S mert képességük, érzékük sem volt erre, hiányérzet sem jött létre bennük; az, ahogyan voltak, amit megéltek Krisztussal a teljességet jelentette nekik. Hogy a Megfeszített feltámadt, igazolódott előttük igaza, Messiás volta csordultig beöltötte szívüket örömmel. Ám, hogy a kereszthalálnak mint Isten szellemerkölcsi világrendje történésének univerzálisan – Izrael keretén túl – mi és mekkora a hordereje s **hogy a feltámadás mint precedens milyen útnyitás a teremtettségen belül, nem foglalkoztatta őket**.

Még az a váratlan és felfokozott érdeklődés sem vezetett köztük meditációra, amelyet a pogányok tanúsítottak – Péter beszámolója szerint is – az Evangélium iránt. Útban voltak ahhoz, hogy a világmindenséghez szóló ÜZENETET **csak Izrael keretén belülinek** tartsák és őrizzék. Hitüket kibővített Izraelizmusnak, életvitelüket izraeli krisztiánizmusnak, más szóval: a Krisztus-Művet **nemzeti vallásnak**, vagy ha a többség nem fogadja el, izraeli szektának szánták. **Ebben állta útjukat az Útonálló**, akinek nem annyira programja, még kevésbé természete, hanem **személyiségi azonossága volt, hogy Útonálló** s amit gondolt, tett, írt, beszélt, **identitásából ömlött**. Jézus szeretetét – mint erőforrást és példát – hirdették tovább az izraeli ősegyház „újszülöttei”, közösségekben (gyülekezetekben) realizálódott – anyagiak terén is – ez a szeretet. Melegében ki-ki otthon érezhette magát és részesülhetett Jézus vendégségében. Viszont ezzel és ebben ki is merült számukra az Isten Országa Program (IOP): a keleti ember érzelmi bensőségessége a nyugati ember elvonó (absztraháló) többletét feleslegességnek tartotta (később a nyugati zárta ki absztrakcióival a képiségében igazság- és valóságközvetítő bensőségességet). Az Útonálló hol itt, hol ott állta el az egyoldalúság útját. Hogyan, mivel?

Mint már láttuk, Saulban („születésétől”, neveltetéséről indítva, felerősítve) alkatilag is porhanyós talajra talált a júdaista és farizeusi vallási **önelintéző irányulás**: hogy Istennek tetsző legyek, mindent elintézek, mert mindent elintéz**het**ek, amit Ő tőlem kíván. A damaszkuszi találkozás ezt borította fel benne és uralomra juttatta – Anániás szava nyomán is, amelyet nem csupán testi, felületet látó szemnyílása követett -, hogy ő, **az** ember és a buzgó **farizeus az égvilágon semmit sem tud elintézni**, amit Isten kíván, lényének nincs olyan porcikája, ami Istennek tetszhet. Aki elintézni tudott és tud mint ember és Izrael fia, Az a Mennyei Fényből SZÓLÓ, a Júda Oroszlánja, Dávid Fia, a Názáreti Jézus; csakis Ő, mert Ő az ÚR. Igen ám, de Pál úgyszólván semmit se tud Róla, működése három évéről, hiszen nem ismerte. Azokat, amiket tanítványai beszéltek Róla, „Damaszkusz előtt” meg sem akarta hallani, a **foglyait nem hagyta beszélni**, mert mindent, amit hirdettek, kiagyalt meséknek tartott, **„vétek” lett volna** rájuk figyelni.

„Szeme” megnyílása egyben azt a felismerést hozta meg, hogy Jézus híveinek meséje nem mese, mind valóság és a főpapi klikk meg a pilátusi udvar „magyarázata”, a ravasz hazugságok szövődménye. Érthető, hogy első lépését az a vágya határozta meg, amely a három év történéseinek ismeretszerzésére, **a nem ismertek pótlására** ösztönözte – először a damaszkusziaktól, azután (mikor már onnan menekülnie kellett) a jeruzsálemiektől. Csakhogy „amikor Saul megérkezett Jeruzsálembe, csatlakozni kívánt a tanítványokhoz, de mindenki félt tőle, mert nem hitték, hogy tanítvány” (ApCsel 9:26). Kérdezősködése Jézus három éve felől csak fokozhatta a hívők viszolygását. **Barnabás volt az egyetlen**, aki Felülről megkapta a „személyiségek megítélése” kegyelmi ajándékát, **vállalta Sault** és ő segítette ahhoz, hogy utólagos résztvevőként élhesse meg Jézus 30-33 éveit és mindent, ami a Mennybemenetelig történt. Volt hát 12 apostol, akikben élt, lüktetett, ami 30-33 között Jézussal történt, és Saul-Paul személyében olyan egyetlen apostol lett, aki **a három év** minden történésének **utólagos ismeretében azt is megtudta, hogy**

mi miért, mi célból történt és milyen jövőt hoz, hozhat magával, ami történt a betlehemi istállótól egészen a Damaszkusz felé vivő út feléig.

Világos lett hát Saul előtt, hogy neki nem azt kell ismételgetni, amiket a szemtanúk országszerte hirdettek a három évről, hanem építve és utalva ezekre kell tudatosítania, hogy a három évből mi mit jelent, minek mi a jelentősége, hatása „most és mindörökké".

A később őt híven kísérő **Lukács** helyzete, feladata más volt: római jótevőjének híven kellett jelentést – ma így mondjuk: riportot, beszámolót írnia a három évről, majd a későbbiekről, interjúkat készítenie megvallatott kortársi résztvevőkkel, hiteles fül- és szemtanúkkal. Mint orvos és krónikás nem is értett máshoz (ez is grandiózus hozzájárulás volt, Pál nagy hasznát vehette Lukács interjúinak). A 12 apostol híradása az a MÚLT, amelyre épülhetett a Jelenen át az a JÖVŐ, aminek a 13. apostol, Saul-Paul lett a szolgája, az **összefüggések megtalálásának mestere**. Frázisszerű az a vélekedés, hogy Pál az Újtestamentum teológusa. Azért frázisszerű, mert – egyrészt – nemcsak ő és – másrészt – nem úgy teológus, mint a többi. **Nemcsak ő: Máté** is az, mert a Jézus-történéseket (Ótestamentumot ismerő olvasói számára) ótestamentumi összefüggéseikben látja és szemlélteti, **János** is teológus, mert a negyedik evangéliumot filozófiai fogalmakba ágyazottan közvetíti s mivel legközelebb áll Mesteréhez és legnyitottabb volt közlései számára, olyanokat is közölhet, amiket csak neki vagy csak az ő jelenlétében mondott Jézus (a samáriai asszony ügye, főpapi ima, stb.) s ezeket is beépíti a Szentlélek inspirációjától kapott közvetítői rendszerébe. Persze a Jelenések Könyve sem nélkülözi a látnok esemény-ismertetésének és teológiájának képi szintézisét, például a Jelenések 5:5-6-ban: a Júda törzséből Dávid utódaként deklarált JÚDA OROSZLÁNJA egyben egy Bárány, aki úgy néz ki, mint egy megöletett. Lukácstól sem vonható meg a teológus jelleg és jelző, Szentlélek-irányítástól kapott szempont szerint csoportosítja a Jézus-Tetteket, a Jézus-Beszédeket és a példázatokat. Ahhoz sem

férhet kétség, hogy János három levele, Péter két levele és Jakab apostol levele a maga sajátos módján veretes teológiai mű **is**.

Miért nem úgy teológus Saul-Paul, mint apostoltársai? Mert – eltekintve attól a hiánytól, hogy nem élte meg Jézus társaságában a nyilvános működés három évét, és csak közvetítéssel jutottak el hozzá ennek az időnek a valóságai – **példátlan többlete** van apostoltársaihoz képest (ezt a magyarázók többsége alig észleli). Mint láttuk már: a „12” saját tapasztalatként, teljes élményállomány birtokában ment át a „három év” Jézus-eseményein, és e Jézus-események mentek át a „12” észlelő-érzékelő pszichikai „apparátusán”. Valójában azonban az ezeket át nem élt Pál „tudta”, értette meg és értékelte valósághűen, **Pál tudatta a „12-vel” és a világgal, hogy a „12” mit élt át**.

Illusztrációként írom le: belgyógyászom kezében tartja beteg testrészem röntgen-felvételét. Kérdem tőle, mit mutat, amit néz a fény felé fordítva. „Én csak nézem, látok is valamit, de hogy az mit jelent, a reumatológus kolléga tudja csak megmondani, mert ő látja, amit én nézek.” Ilyen lett Pál. Csodálom, hogy a Pál-kutatók eddig nem vették észre: **a kivételes beavattatás misztériumaként időnként megismétlődik nála – más módon, más dramaturgia és „forgatókönyv” szerint – a damaszkuszi találkozás**. Igen halkan utal erre, csak egyszer szól részletesebben, akkor is természetszerű „nem tudom”-okkal.

Amikor döntő ügyben és **új döntést kiváltva**, átrendezést célozva kell útonállnia, jelenik meg Saul-Paul számára **az** ÚTONÁLLÓ, hogy irányítsa útonálló szolgáját. Például: a korinthusi gyülekezetben Jézus vendégségét összekeverték az egy helyen történő közös vacsorázással, (ráadásul nem is valamiféle testvéries piknik módján, hanem ki-ki a maga szatyrából evett), az Útonálló útját állta ennek. Figyeljük meg, hogyan kezdi!: **„Én az Úrtól vettem, amit át is adtam** („paradóka”, a „paradidomi” igéből) **nektek**, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen kiszolgáltatták, vette a kenyeret, hálát adott és ezt

mondta …stb.” (1 Korinthus 11:23-26) Pál nem vett részt annakidején azon a Pészáchot megelőző széderestén, amelyen Jézus az Úrvacsora szentségét szerzette. Igaz, a résztvevőktől megtérése után értesült róla, de ezek a résztvevők (bár híven őrizték az emlékét) **nem tudták, hogy a gyakorlását hogyan rendezzék tartalmisága szerint**, hogyan iktassák be a krisztusi életrendbe. S hogyan őrizzék meg a közvacsorává süllyedéstől. Pál se tudta, hogyan is tudta volna, hiszen ott se volt. Hogy **meg**tudja és a süllyedés útján lévő folyamatnak útját állja, **az Úrvacsora SZERZŐJÉTŐL kellett instrukciókat kapnia**.

Leveleiben és közléseiben számos ilyen finom nyomra bukkanhatunk, de mert nem feladatom a páli életmű ismertetése, elégnek tartom, ha a 2 Korinthus 12:1 versét idézem: „Dicsekednem kell, habár nem használ: rátérek azért az ÚR megjelenéseire és kinyilatkoztatásaira”.

Vagyis:

(a) Pál szolgálata, ez a meg nem szűnő útonállás, annyira nélkülözhetetlen része az újtestamentumi KIJELENTÉSNEK, mint a négy evangélium vagy bármely más írás az Újtestamentumban (véleményem szerint a Héber Levél emberi szerzője is ő).

(b) Nincs külön újtestamentumi és páli teológia, mert Pál teológiája az evangéliumok közelhozásának, jelentésének, jelentőségének, az Ótestamentummal való összefüggéseinek és etikai alkalmazásának a szolgálata, amely nem eltérít Jézustól és a Jézusi látásmódtól, hanem Hozzá vezet minket.

(c) Pál terminológiája szükségszerűen tér el az evangéliumokétól, mert **nem ismételgetnie, hanem megvilágítania kell az evangéliumok közléseit**; mégpedig úgy, hogy „mindeneknek mindenné” legyen, univerzális megértést tegyen lehetővé, tehát pogányokhoz is szóljon.

(d) Pál a Jézus-Életmű jelentésének, térben és időben érvényesülő határtalan jelentőségének a szolgálata által lett – 13. létére – számunkra, ha szabad rangsorolnom, a legjelentősebb apostol (megjegyzem: a 12 pátriárka is 13 volt, mert Jákób-Izrael ősatyja rendelkezése szerint József helyére két fia, Efraim és Manassé került önálló pátriárkai jelleggel, törzsfői joggal és örökségi felhatalmazással, tehát József helyére 2 pátriárka kerülvén a 12+1 = 13 pátriárka-törzsfő jelzi össz-Izraelt.): mert **ha ő nincs, nem volna világmentő krisztiánizmus**: az a mindenek mellett és ellenére világot átható impulzus, amely az egyházak által, mellett és ellenére megkerülhetetlen azoknak, akik (bárhova tartoznak) megmenekülni és embernek maradni akarnak.

Csak igen vázlatosan kell és lehet itt vizsgálnunk, milyen Jézus-elintézéseket szegez szembe az Útonálló azokkal, akik (mint hajdan ő) a teljesítményes önelintézésnek azon a „magaslatán" állva éltek és ítélkeztek mások felett, amelyen állt „a" farizeus mint Jézus példázatának önigaza? (Lukács 18:10-13-ból = „A farizeus megállt és így imádkozott magában: 'Isten, hálát adok Neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember, … mint ez a vámszedő is. Böjtölök kétszer egy héten, tizedet adok mindenből, amit szerzek.' A vámszedő pedig távol állva, még szemét sem akarta az égre emelni, hanem a mellét verve így szólt: 'Isten, légy irgalmas hozzám, bűnöshöz!'") Az Útonálló a júdaista törvényvallás és a hellenista etikai törvények hirdetőinek adta tudtára, hogy „a Törvény teljesítésétől egyetlen halandó sem lehet igazzá, … tudjuk, hogy az ember nem a törvény teljesítése alapján lehet igazzá, hanem a Messiás Jézusba vetett hit által, … ugyanis nincs különbség: mindenki vétkezett és Isten (személyi) sugárerejét nélkülözi. Ezért **Isten** kegyelméből teszi őket igazzá, miután visszavásárolta őket a Messiás Jézus által. Hiszen Őt rendelte engesztelő áldozatul, hogy azokon, **akik hisznek az Ő vérében**, igazzá tételét megmutassa." (Róma 3:20, - ótestamentumi gyökér: Zsoltárok 143:2, lásd még: Galata 2:16, Róma 3:23-25a)

Mit végzett, intézett el Jézus, amit „Előtte” senki más, és „Utána” másnak nem csupán nem lehetne, hanem ha lehetne is, felesleges volna? A kérdésre csak úgy remélhetünk feleletet, ha Saul damaszkuszi találkozása szellemében, illetve e találkozás nyomán kapott felismeréseit követve egy másik kérdésre felelünk előbb. Ez a másik kérdés: mit intézett, intézhetett el az – izraeli vagy nem-izraeli – ember(iség) Pálig a maga **alapvető** problémáinak sikeres megoldásaként? Saul-Paul felelete (a Római Levél 3. fejezetéből idézettekre utalva): **semmit**. De talán a semmit szó nem elégséges, ha Pált interpretáljuk, a matematikai kifejezés lesz célszerűbb: a semmi a számtanban nulla, Pál azt vallja, hogy az emberi elintézés nem nulla, hanem mínusz nulla (-0). Itt ő együtt látja a Genezis 3:1-14-től végig az ótestamentumi tudósításokat, kora egész problematikáját (melynél a mi korunké elképesztően nagyobb) és egyetemesen szólva jelenti ki, hogy a „mínusz nulla” állapothelyzetre Isten válasza a személyiségi döntőképességű „emberek hitetlensége és hamissága ellen, azok ellen, akik a VALÓSÁGOT hamisággal nyomják el („katechó” = fojtják el), Mennyből való haragjának **leleplező közlése**” (kinyilatkoztatása, Róma 1:18). Azaz: a júdaista az Egyetlenegy vallásos kultuszával, a hellenista a mitológiájával és bölcseletével kelti maga számára azt az illúziót, mintha a VALÓSÁG biztos ismeretében élne s éppen ezzel az illúzióval igyekszik eltakarni „a” VALÓSÁGOT: azt a valóságot is, hogy szakadékban, **„mínusz nulla” állapothelyzetben kínlódik**.

Ám, hogy orzott autonómiáját, ön- és Istengyűlöletét (teológiai nyelven: önállítását) konokul megőrizhesse, „Isten valóságát hazugsággal cserélte fel, a teremtményt imádta a Teremtő helyett,… és mivel meg sem kísérelték, hogy Istent felfedezzék (Istenre ráismerjenek), Isten átadta őket kipróbálatlan (ösztönös, rögtönzéses) gondolkodásnak, hogy tegyék azt, ami (emberhez) méltatlan”. (Róma 1:25. 28.)

Miért? Honnan ered az embernek ez az észvesztő fonáksága? Saul tudja: onnan, hogy Isten és az emer(iség) között van egy elintézésre váró, de el nem

intézett (ezért írom a magyar nyelvtani előírással szemben két „t”-vel: elintézettlen) **ügye**: az ember lázadása a boldog közvetlenség idején – a Sátánra hallgatva – Isten ellen. **E lázadás következménye a „mínusz nulla” állapothelyzet.**

A tarzuszi rabbi a Genezis 3-ra száll vissza, a 15. vershez. Szeme megnyílásakor ismerte fel, hogy az „asszony magva” (igen: héberül nőnemben van rögzítve) nem más mint a Názáreti Jézus, Aki a Sátán „fejére tapos”, (egzisztenciájának forrását pusztítja el), de végül testi halálon kell átmennie („sarkát mardosod”). Vagyis: a legfőbb elintézendőt elintézte. Mit? „Önmagát adta értünk.” (Titusz 2:14) De miért volt erre szükség? Hogy **visszavásároljon** minket. (Róma 3:24)

A görög „apolütroszisz”-t a mi irodalmias s ezzel markáns valóságokat eltakaró fordításunk a „megváltás” szóval adja vissza, **mert szebben hangzik**, mintha Jézust **Visszavásárlónknak** neveznénk; eszerint csak olyan valóságos ember lehetett a Visszavásárló, Aki az egész választott emberközösség visszavásárlására úgy képes, hogy a halál és a kárhozat után **végleges életre** keltve megteremti a **lehetőséget** (!!!), hogy az ember ismét szabadon dönthessen isteni Teremtője mellett vagy ellen (vagyis az Éden után még egy **utolsó lehetőséget** kapjon – kegyelemből). Erre az emberiség-visszavásárlásra viszont csak **valóságos** Isten-léttel bíró képes, illetve jogosult.

A Názáreti Jézus mint valóságos ember és valóságos Isten vitte végbe a mi visszavásárlásunkat és szerezte meg ezzel azt a lehetőséget, hogy a Mellette döntő emberek az Ő Istenhez nyitott ÚTJA nyomán felzárkózzanak az Atyához, Akivel Ő egy, és a **Lélek erejével megszabaduljanak a Sátán bűnkényszerétől, az Isten- és öngyűlölés végzetes nyűgétől, a „mínusz nulla” állapothelyzetből**.

Amit Jézus elvégzett, a Messiás első feladata volt s semmiképpen sem valami mechanikus megváltás-aktus, hanem **„csak" lehetőség**, de a Vele eggyé váló, Hozzá felzárkózó számára **biztos lehetőség**.

A Visszavásárló is a mi személyiség-jellegünkre épít, **nem nélkülünk** akar segíteni rajtunk, hanem **döntésünkön át**. Ez a döntés a – hit (nem elhívés, hanem empátia, együttélés, melyet erősít a Krisztus-Jelenüléssel járó hála-vendégség, az eucharisztia).

Összegezve:

amit a **júdaizmus** a maga aprólékos és mégis illúziós, csak idézőjelek közé tehető „törvénybetöltésével" akart Isten tetszésére elintézni, az az **önámítás tömeges kísérlete** volt, mert semmit sem intézhetett el az ember egyetemes, lázadásától fogva folytonos és fonák hibbantsága miatt, amit viszont Jézus elintézett, (és amiből következhet a részletgubancok kioldása) nem fogadta el, sőt **még a Jézus-Mű részesültjei sem fogják fel a Jézus-elintézettség lényegét**, ennek a konzekvenciáival nem vagy csak részlegesen számolnak.

Péter – a Megdicsőülés után – hűségesen és halálra szántan hirdette az Evangéliumot, de szolgálata **kezdetén** Jézus nevében a sántát úgy gyógyítja meg, mintha ez a **Krisztus-hatás csúcsa lenne**. Pál számára az ilyen **jel**ek is **jel**entősek, de a Krisztus-Mű az, hogy Isten és az ember között az **elintézettlenség elintézést nyert**.

A „kereszt", „Jézus vére", „Jézus halála" **tény**-képiségek Pálnál (tény a kereszt, Jézus vérhullása, halála), amelyekkel az elintézettséget, a döntő Isten-kiengesztelést és az ember-ember viszonylat zavarainak megszüntetését hirdeti meg, mint **megszerzett lehetőséget**.

Persze ez a keresztről való beszéd ellentétes a júdaista és a hellén ilyen-olyan törvényvallások követői gondolkodásával (botránykő, bolondság), ezért kell az emberi (júdaista-hellenista-szünkretista-künikosz) gondolkodás helyébe egy másfajtának kerülnie. Elvégre élet-halál-üdvösség dől el ezen, mert **akik**

elutasítják a kereszt „beszédét”, ténytettét, **elvesznek** (1 Korinthus 1:18-25), hiszen azt utasítják el, hogy:

- Isten **megbékéltette** Magával a világot és a Hozzá visszatérőket **új teremtéssé teszi** (2 Korinthus 5:17. 19),
- minden vonatkozásban **egybeszerkeszt** mindeneket (Efézus 1:10),
- **békességet szerzett** (Kolossé 1:20).
- Csak **Ő tehet igazzá** s ez a mindenféle, mindenre kiható **egyenesbe-hozással** jelent egyet (Róma 8:33).
- Jézus Krisztus azért jött el, hogy **megtartsa** a bűnösöket: azokat, akik Bele öltöznek (1 Timóteus 1:15, Róma 13:11-14).
- Mert Krisztus nem más, mint a **testetöltött szeretet** (1 Korinthus 13. fejezet),
- Benne és Általa az az igazán **isteni törvény** hat, aminek a célja és betöltése a szeretet (Róma 10:4, 13:10b).

Az embernek, akinek **életelemévé válik a Jézus-elintézés**, nincs más dolga, mint Krisztus **lábnyomába lépnie**, ez a keresztény moralitás boldog útja-módja.

Aki ebben van, annak az élet Krisztus, a meghalás nyereség. (Filippi 1:21)

Hogy Saul-Paul személyiségi azonosságát, ennek az azonosságnak az isteni lényegét és titkát az „Útonálló” névvel jeleztem, ezzel tartalmiságot, magatartást, új elszánást, a kezdeti irányulás felszámolását és új irányulás, megfordulás létrejöttét akartam ismertetni, mégpedig mint együttes (szét nem választható, de megkülönböztethető) jelenségeket, én-elemeket.

A tartalmisága azért volt útonálló, mert szemben állt mindazzal, amit irányulásban, gondolkodásmódban a júdaizmus – (eltávolodva az ótestamentumi Kijelentés szellemiségétől) – képviselt, de azzal is, amit egyes apostoltársai ebből a **hiperjúdaistaságból Krisztus „védnöksége”** alatt tovább szerettek volna vinni.

Normatív példát erre Pál azoktól kapott, akik ismertették vele, mit mondott Mesterük, amikor a **válólevél** témája került szóba és az ÍRÁStudók arra hivatkoztak, hogy Mózes a válólevél intézményét megengedte. „Mózes a ti szívetek keménysége miatt engedte meg nektek, DE EZ NEM KEZDETTŐL FOGVA VOLT ÍGY… stb.” (Máté 19:8) **Jézus Mózest is korrigálta**. S mert Saul-Paul Jézus-tolmács volt (nem több, de nem is kevesebb), korrekciója megállította, **meg akarta állítani** az ÚR szellemével, szeretetével ellentétes tartalmakat.

Pál magatartására jellemző lett az önmagával szembeni megfordulásának a **szenvedélyes radikalitása**, másokkal szemben pedig **a szenvedést is vállaló türelme**. **Magával szemben:** „Mindezt pedig azért teszem, hogy megismerjem Őt és feltámadása erejét, valamint a szenvedéseiben való részesedést, hasonlóvá lévén az Ő halálához, hogy mindenképpen eljussak a halálból való feltámadásra. Nem mintha mindezt már elértem volna, de **egyet teszek: ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé: Isten mennyei elhívásának jutalmáért a Messiás Jézusban.”** (Filippi 3:10-14)

Az Útonálló ön-útonálló, megismétlője annak, ahogy és amit tett vele Damaszkuszba menet az ÚTONÁLLÓ; ezzel teszi magát – akarva, akaratlan – a MODELL képzelt modelljévé s válik mint modellposztulátum kortársai útonállójává. Mintha szüntelen mondaná: az élet felé menni nem lehet „olcsóbban”; nemcsak nekem, másnak sem lehet ezt az önútonállást megkerülni, megtakarítani.

Másokkal szemben a szeretet himnusza emberi szerzőjének csak a türelem lehetett a magatartása. A krisztusi közösség **lelki tengelyévé** teszi ezt. „A hitben erőtlent fogadjátok be (el), de ne azért, hogy nézeteit bírálgassátok. Az egyik azt hiszi, hogy mindent ehet, az erőtlen pedig nem eszik, ne ítélje el azt, aki eszik,

hiszen az Isten befogadta őt. Ki vagy te, hogy más szolgája felett ítélkezel?! Tulajdon Ura előtt állhat meg vagy eshet el! De meg fog állni, mert **van hatalma** az Úrnak arra, hogy megtartsa". (Róma 14:1-14)

Hasonlítsuk össze ezt az embert azzal, aki pár évvel előbb még dühöngve fogdosta össze a másként hívőket, gondolkodókat! Ez az összehasonlítás késztet arra, hogy térdre essünk az Élet Fejedelme előtt, - az Ő apostollá tett remekművében gyönyörködve – hálával.

Mi leborulunk, de kortársai fanatizmusa (meg a saját kortársainké) bosszantó Útonállónak érzékelik Pált a türelmességével, mert tartanak tőle, hogy tarthatatlanná teszi az ő türelmetlenségüket és megállítja őket a MÁSSÁGOT pusztítani akaró szenvedélyük útján.

NYERESÉGLISTA

Pál elszánása (Filippi 3:7-9) előnyök, érdemek felsorolását követi, „nyereségek listáját", az érett férfikor tekintélyét sejtető vívmányait (az ősökével együtt) s ezekről írja az apostol, hogy „ami nekem nyereség volt, veszteségnek ítéltem a Krisztus (világossága) által. Ugyancsak veszteségnek ítélek mindent az én Uram, a Messiás Jézus ismeretének **gazdagságához képest**. Őérte hagyom veszendőnek és ítélek mindent szemétnek, hogy Krisztust megnyerjem és benne mutatkozzék meg, hogy nem törvényből való saját igazultságom van, hanem a Krisztus-hit által, az Istentől való igazultság hitére (építve)."

Az elszánás háttere az a kifejezhetetlen öröm, amely Jézus egyik példázatában annak az embernek az öröme, aki bérszántó egy idegen gazda földjén és amikor szántás közben elrejtett kincsre lel, **eladja mindenét**, hogy megvehesse a földet és így a kincs **jogos tulajdonosa** lehessen. (Máté 13:44) Pál is mindent „elad", mert mindennél többet érőnek értékeli, éli meg azt a páratlan ÚJAT, IGAZAT, SZÉPET és örökké BOLDOGÍTÓT, amit és Akit ő a damaszkuszi találkozás óta kapott, kap **maga és mindenki számára**. Olyan kincs ez, amiből neki annál több marad, minél többet ad másoknak.

Magánboldogság nincs (nem tehet boldoggá, hogy jóllaktam, amikor a környezetem éhezik), **Pált a boldogsága ihleti arra, hogy** (amennyire tőle telik) **boldoggá tegyen**. S mert őt boldogságára Az vezette, Aki Damaszkuszba menet útját állta (e világon nincs más boldogság-út), **ő is** útját állja a végzete felé vágtató embernek, népnek, emberiségnek, míg e Földön élhet és szolgálhat.

Boldoggá, de hogyan?

Ez az Útonálló úgy elvi, hogy vastagon konkrét, mert az evangéliumokra épít. A bőséges pénzzel rendelkező, kiadóktól ösztökélt külföldi teológus-óriások köteteket szánhatnak arra a rögeszméjükre, hogy van ún. Jézus-evangélium (ami a négy evangélista híradásának tartalma) és van Pál evangéliuma Jézusról, ami figyelembe veszi ugyan a Négyeket, de más Jézus-profilt vetít ki magából. (Ennek az ostobaságnak – úgy vélem – az útindítója, hogy az apostol „az én evangéliumom szerint” kifejezést használja. Ő ezen azt érti, hogy a hiteles örömhír szerint, amin még főangyal sem változtathat.)

Isten Országa

A valóság az, hogy Bemerítő János Isten Országa (IO) közelítését prófétálja, Jézus pedig, hogy „eljött az Isten Országa”, ennek a jegyében hangzik el a hegyi Beszéd és minden Jézus ajkáról, de azon kívül, hogy Pünkösd után átmennek közösségi élmény-tündökléseken és szenvednek Urukért, **a közvetlen résztvevők és élményekben részesülők nem tudják, tulajdonképpen miről van szó, s mi tulajdonképpen a boldogságuk dinamikus tartalma. Ezt is Pál fedi fel.**

Mindenek előtt rögzíti, hogy **semmi olyanról nem merek beszélni, amit nem Krisztus vitt végbe általam** a pogányoknál [vagyis az egész emberiség között, (tőlem ÉJ)] szóban és tettben, jelek és csodák ereje, Isten Lelke (közvetlen) ereje által, hogy (ők is) engedelmesek (legyenek), - úgyhogy

Jeruzsálemtől egészen Illiriáig teljesítettem Krisztus örömhíre (szolgálatát).” (Róma 15:18-21)

Vagyis nem egyéni ötlet, teológiai irányulás vezeti Pált, hanem Krisztus evangéliuma. **Ez pedig Isten Országa proklamációja.**

Mi Isten Országa? Előbb talán: mi **nem** Isten Országa? „Isten Országa nem evés, nem ivás, hanem **életrendezettség** („dikaioszüné”) és békesség és Szentlélek-keltette öröm, mert aki ezzel szolgál Krisztusnak, Isten kedveltje és emberek bizalmasa.” (Róma 14:17-18)

Hogy mi valójában Isten Országa, meghatározza

(1) az angyalsereg a Születéskor: **„Fényárasztás** a mennyei Isten számára a Földön **is** és békesség a jóra kész (ma így mondjuk: jóra nyitott) embereknek”. (Lukács 2:14)

(2) De az a **fantasztikus** szabadság is, hogy „tudom, sőt az ÚR Jézus által meg vagyok győződve, hogy önmagában semmi sem tisztátalan, hanem csak annak, aki tisztátalannak véli (véleményezi)”. Isten Országa nem tűri az Isten teremtett világán belül az egyes lételemek, ételnek szánt anyagok emberi és önkényes „felülbírálását” a kósert és a tréflit illetően. Minden, ami van, a célja szerint létezik, - igaz, mi nem mindig ismerjük a célját – ezért relatív és szubjektív emberi megítélés nem lehet a Teremtő tettével szemben „legfelsőbb bírósági” értékelés tárgya. A Krisztusban realista Pál persze azt sem hagyja figyelmen kívül, hogy „ugyan minden tiszta, de rossz annak, aki utálkozva eszi… (Róma 14:14, 20 b),… Mert boldog, aki nem ítéli el magát abban, amit helyesel.” (Róma 14:22. 23. b)

S miután tisztázódik **egyénileg**, milyen is Isten Országa, indulhat a még izzóbb „hőmérsékletű” kérdés: mi teszi Isten Országában az embert boldoggá a földi viszonyulás-szövevényben? Hiszen mert be van szőve az egyéni ember,

emberek szövetébe, heveny a kérdés: bilincses rabság vagy szárnybontó indítás-e a viszonyulás Isten Országában?

Pál a kérdésre közvetve, de célegyenesen felel, mégpedig egy egészen más ügy – Izrael diagnosztizálása – kapcsán. Új fogalmat vet be, a **rá- és megismerés** fogalmát. „Tanúsíthatom mellettük (ti. Izrael mellett), hogy rajonganak Istenért, de **nem ráismerés** (megismerés = „epignózis") szerint". (Róma 10:2) Ezzel a mondatocskával villantja ismét elénk a damaszkuszi útonállás drámáját. Az ÚTONÁLLÓ ismeri őt, élettörténetét és ezt közli is vele. Saul remegve kérdi: „Kicsoda vagy, Uram?" A felelet: „Én Jézus vagyok, Akit te üldözöl". Vagyis: **Én ismerlek téged**, azért szólítalak meg, **te viszont nem ismersz Engem**, (többek között) azért üldözöl. Azért álltam el az utadat, **hogy ismerj meg, ismerj fel**, ismerj Rám, mert **akit nem ismerünk, könnyen kergetjük** – ösztönünknek, ösztönkényszerünknek szívesen engedve szinte **élvezettel üldözzük az ismeretlent**, minden rosszat feltételezve és minden rágalomnak helyet adva róla.

Az ÚTONÁLLÓ Damaszkusz útján kezdte Sault a megismerés útonállójává tenni, nevelni. Saul hite, életfordulása ismeréssel, epignózissal kezdődött, **ezért lett a „megismerés", „felismerés", „ráismerés" szó a kulcsszava**. Mint ami „rímel" azzal, hogy „Én vagyok az út és a valóság és az élet". (János 14:6)

Őt **út**on állta és **út**ra helyezte, Aki megismertette A VALÓSÁGGAL, hogy igazán **élete** legyen.

Az Isten Országa mint viszonyulás-rendszer a megismeréssel kezdődik. Azért lett emberré Isten, hogy az emberek **végre megismerjék, felfedezzék** Őt: Ráismerjenek. Mi ki nem derül?…

Biztosan már mások is rájöttek, hogy Pálnál a sokszor előforduló **„Krisztusban" egyszerűen azt jelenti, hogy a „megismerésben", vagy**

inkább a „megismerés által”, hiszen közeledés csak megismerés nyomán kezdődhet. Ilyen értelemben a megismerés nem téridői fenomén, hiszen nem igényel teret és fumigálja az időt, az idő-dimenziót. A 12 apostol 3 évig járt Jézussal és jóval kevesebbet ismert meg Belőle, mint Pál a damaszkuszi út néhány perce vagy másodperce alatt (hasonlóan Péter is a cézáreai úton). **És később is:** nem időtartam határozta, határozza meg Jézus megismerését, vagy bárki, bármi felismerését Jézus által.

Meglepő eredményre bukkant Mátraházi Tibor (ÉLET és Tudomány 1988. 4. szám 127. oldal, „Miért nem szeretjük a nyámnyámokat?) „Katz és Bralley amerikai pszichológusok – írja – kísérletet végeztek azzal a céllal, hogy megtudják az előítélet kialakulásának okait. Egy népnevekből álló listát adtak át a kísérleti személyeknek, akiknek az volt a feladatuk, hogy rokonszenvük alapján rangsorolják a népeket. A kutatók az ismert és a kevésbé ismert népnevek közé néhány nem létező népnek a kitalált nevét is becsempészték. Meglepő módon a legutolsó helyekre azok a népek kerültek, amelyek valójában nem léteznek! Ez a kísérlet arra utal, hogy **az előítélet okát nem az előítélet tárgyában, hanem magában az előítéletes emberben kell keresnünk, és ez az ok többnyire a tudatlanság.** Amit (akit) nem ismerünk, azt a másoktól átvett ítéletek szemüvegén át szemléljük. Ez a dolgokkal (személyekkel) való ismerkedés kezdetén még érthető, később azonban, amikor az már előítéletté csontosodott, nem.”

A pszichológus az ismerést viszonyulás-rendezés döntő feltételének látja, de kissé sablonosan, majdhogynem mechanikusan értékeli az ismerést. **Saul-Paul nem ismerésről, gnózisról, hanem epignózisról vall**. Izrael nagytanácsa ismerte Jézust, volt gnózisuk a Názáretiről, de **nem ismertek Rá**, nem volt epignózisuk, nem fedezték fel Benne az isteni Messiást, mert minden vallásos hevültségük, rajongásuk ellenére Istenről is csak gnózisuk volt, (a gnózis

birtoklásának tudata – a tudás dúsgazdagsága – telítettség-érzetet, teljesség-illúziót kelt az emberben) így még csak hiányérzet sem keletkezhetett bennük az Isten-ráismerésre, az epignózisra. Miért nem volt hiányérzetük erre? Mert egyetlen népnek sem volt a lázadás óta. Miért nem volt – eszerint – egyetlen népnek sem hiányérzete? Mert a hiányérzet, az „étvágy" az egészségesség jele, már pedig az elvásott világ gnózisa is csak elvásott, homályos lehet. Az elvásott, csonkult, **torzult gnózis** (mely magát fénylőnek éppen akkor véli, amikor leginkább fényhiányos) „terméke" **a beteg világ!**

Vastörvények

Ahhoz, hogy Pál Damaszkuszba menet epignózisban – valóságos, valósághű Jézus-megismerésben, Isten-megismerésben, önmegismerésben, ember-megismerésben – részesülhetett (nemcsak ő, hanem minden választott), előzőleg (a téridőiség előtt még, majd téridői előzményként) végbe kellett mennie két ellentétes VASTÖRVÉNY csorbítatlan és teljes kielégítésének: az egyik a **következmények**, a másik az **egyensúly**, vagyis az **elintézés vastörvénye**. (Azért nevezem ezeket vastörvénynek, mert rajtuk nyugszik a természeti, a társadalmi, az erkölcsi világrend.)

A következmény(ek) vastörvényének definíciója benne van a nevében: minden indulatnak, tettnek, eseménynek vagy jelenségnek megvan a következménye. Több ez, mint filozófiai kauzalitás, mert nemcsak arról van szó, hogy minden oknak van okozata, amely okává lesz a következő okozatnak, hanem arról is, hogy **az emberi (angyali, stb.) személyiség a saját akcióinak kedvezményezettje lesz, ha ezt az akció minősége lehetővé teszi vagy a saját akcióinak terheltjévé válhat, ha az akció minőségéből ez következik**.

Persze a következmények vastörvényének érvényesülése ennél sokkal-sokkal bonyolultabb. Például a jó következmény – ha a kedvezményezettben

nem a „helyére” kerül – hátrányossá transzformálódhat a kedvezményezett sorsában, és fordítva. Jézus egyik példázatára utalok: az az ember, aki vállalta az ásás kínkeserves vagy a mélyebb ásatás többletköltségét háza építésekor és egészen a sziklarétegig hatolva vetett fundamentumot, vihar idején méltán örülhet háza épségének; aki viszont lustább, felelőtlenebb volt az alapozáskor, vihar után sírva borulhat háza romhalmazára. (Máté 7:24-27, Lukács 6:47-49)

A Szentírás hű tükröztetője – illusztrációk százaival – a következmények vastörvényének, ezzel a törvénnyel találkozunk, szembesülünk születésünktől halálunkig; szinte megnyugszunk a hátrányosban is, ha tudjuk, minek a következménye, ám ha ezt nem tudjuk, zavar lesz (vagy lehet) úrrá bennünk.

Egyébként az egész emberi életberendezkedés és értékelési mód is a következmények vastörvényére van építve („Pistike jól tudta a földrajzot, jelest kapott, Ducika óra alatt folyton fecsegett, intőt vitt haza”), ezért ha a következmény és az, aminek a következménye, nincs összhangban, szintén zavartság keletkezik. („Tanos G. Pelbárt lett a gyár igazgatója, holott mérnökként is a kollégái mögött kullogott; vajon nem azért lett-e „fejes”, mert párttag, vagy mert az öccsének az apósa államtitkár?!”)

Időben, térben, emberségtörténetben, és abban, ahogy „az” ember Isten teremtő szeretetét elutasította, a következmények törvénye (mely a **szent és igaz** Isten személyiségének örök megnyilvánulása) a katasztrófa következményét posztulálja. De nem afféle emberméretű katasztrófáét, mint – mondjuk – egy vasúti katasztrófa, hanem világméretűét és (az embert tekintve) személyiségvégzetűét; **azt** hogy az ilyenek „elméjére sötétség borult és elidegenedtek az Istennek tetsző Élettől, mert megmaradtak tévútjukon, a szívük is megkeményedett”. **A következmény:** „erkölcsi érzésükben eltompultak, gátlástalanul vetemedtek nyereségvágy-kényszerüktől hajtva mindenféle tisztátalan tevékenységre”. (Efézus 4:18-19) A következmények vastörvénye tehát **nem kívülről** jövő csapásként zúdítja az esendőre az „ad absurdum”

visszavonhatatlanságot, hanem a **belső** lázadás logikájaként, - az „ad absurdum” végeredmény pedig, hogy „félelmetes dolog az élő Isten kezébe esni”. (Héber 10:31)

Az elintézés vastörvényét azért nevezem **az egyensúly vastörvényének** is, mert motívuma az a cél, hogy a **létezés létezzen**, a létezés feltétele pedig e téridőiségben az egyensúly, mely nevében hordozza azt a lehetőséget is, hogy a „súly” a dialektikus vagy trialektikus létmozgás egyikén kisebb vagy nagyobb lesz a többi(é)nél, tehát felborul. S ha felborul, nem létezésről, hanem tohuvabohuról van szó.

A Genezis és János evangéliuma első szava: kezdetben, görögül = „en arché”. Vagyis a kezdet az egyensúly eredménye. De a Genezis 1:2 versénél is, amely az elsőnek nem folytatása, hanem taglaló indítása, előzmény-feltárása, inkább az „en anarché” kifejezést lehetne használni, hogy megértsük, miért lüktet be Isten Lelke (Ruach Elóhim) **vissza nem verhető ritmust a tohuvabohuba**. A teremtés drámája az az isteni intézkedés, elintézés, amely minden teremtményt – az Ellenlábast is – engedésre, meghátrálásra késztet, ha az egyensúlyt veszélyezteti, illetve mindent mozgósíthat az egyensúly megtartásáért. A valóság tehát az, hogy az egyensúly felborulhat, de a Teremtő – isteni személyiségének természetéből következően (abból, hogy Ő a szeretet és a rend) – **az elintézés vastörvénye** alá rendelte a teremtettséget s Önmaga „jókedvének” örök tartalékává tette.

Az elintézés vastörvénye az emberre nézve a Genezis 3-ban jelzett egyensúly-felborulástól kezdve lesz a „drama humanum” birkózó ringjének egyik bajnoka, a másik a következmények vastörvénye. Az utóbbi szerint az embernek el kell viselnie lázadó tettének minden következményét, **összesítve ez: halálnak halálával halsz**. Az elintézés vastörvénye szerint ami

elintézettlenséget és tohuvabohut növel: mivel nincs elintézve Isten és az ember között a méltán haragkeltő ember-istenkedés és ennek folyton gyarapodó következménye: el kell intézni. **De úgy, hogy a következmény törvénye sem szenvedhet csorbát.** Mivel viszont az elintézés vastörvénye sokkal magasabb trónszéket kapott, mint a következmények vastörvénye, az utóbbi csorbíthatatlan érvényesítéséért „joga" van utat nyitni az ún. **engesztelő áldozatnak**: vagyis annak, hogy a következmények vastörvényét Az elégítse ki, Aki az elintézés érdekében hajlandó a következményeket (az ember lázadásának következményeit) vállalni.

AKI a damaszkuszi úton SZÓLT, az a Golgotán TETT: Isten szellemerkölcsi világrendjének vastörvényei közt levő **feszültség közepébe vetette Magát**, aztán ismét élt, hogy többé meg ne haljon és minden Hozzá tapadó erőtlent éltessen. **Ezután** szólt Saulhoz, fel- és megismertetve vele, ki Ő, „hogy néz ki": „ÉN vagyok Jézus, Akit te üldözöl", azaz „Én vagyok, Akit te nem ismersz, hát üldözöl; ismerj meg, azért állom el utadat: tudd meg, hogy a következmények és az elintézés vastörvényeinek a magasfeszültségébe léptem **érted**, hogy **helyetted** bűnhődjek, **neked** utat nyissak az Isten-megismerés és minden ember valós megismerése számára".

Az a Saul, aki tudtunkra adja, hogy „az Evangélium, amelyet hirdettem, nem embertől származik, mert én nem embertől vettem, nem is tanítottak rá, hanem a Messiás Jézus Kijelentéséből kaptam" (Galata 1:11-12), a két vastörvény **hiánytalan kielégítésének diadalát** ilyen sűrítményben közli: „Isten megbékéltetett minket Önmagával Krisztus által… Mert Azt, Aki nem ismert bűnt, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazzá tettjei („egyenesbe helyezettjei") legyünk ÁLTALA". (2 Korinthus 5:18-21)

Nem általában ismerni (gnózis), hanem ebben a Krisztusban **megismerni** (epignózis) lehet a megoldást az Isten Országában.

Pál megvilágosodása és felvilágosító szolgálata nyomán tudjuk meg, hogy az egész Jézus-életmű a két vastörvény szintézise nyomán valósul meg. Amikor a „kell” jegyében hangzik fel, hogy „az Írásoknak be **kell** teljesedniük” (Márk 14:49, ApCsel 1:16), „az Ember Fiának bűnöző emberek kezébe **kell** adatnia és megfeszíttetnie és a harmadik napon feltámadnia” (Lukács 24:7), ez a KELL a következmények vastörvénye és az elintézés vastörvénye **együtt**.

A hinduizmus megrendülten veszi tudomásul a következmények vastörvényét a karma-tanban, de mert nem tud az elintézés vastörvényéről, az élettagadást javasolja (Buddha is), a fokozatos öngyilkolást, mely a téridőntúliság problémamentes optimizmusával vezet a lélekvándorlás szörny-fikciójába, majd pedig a Nirvánába, a drámátlan halálba.

A mi örömhírünk forrása, hogy akadt egy ember, **Aki** egyben **Istenvetülés** is, **Aki** az elintézés vastörvényét tette áldozata árán úrrá a másik vastörvény **felett** (annak sérelme nélkül), testi emberségében – vagyis olyan emberként, mint akik mi vagyunk – „omlasztotta össze a választófalat” (azt, amitől nem „láthatta”, ismerhette meg az egyik oldal a másikat, az ember Istent és az ember a másik embert. Ezért ismeretlenül vagy mások ismeretére, álismeretére hagyatkozva csak gyűlölni tudta a fal másik oldalán levő ismeretlent). Ő tette tarthatatlanná „az ellenségeskedést,…” miután a kereszt által megölte ezt az ellenségeskedést Önmagában, és eljött és békességet hirdetett nektek, a távoliaknak és békességet a közelieknek, ugyanis ÁLTALA van szabad utunk mindkettőnknek (ti. az izraeli és a pogány Krisztus-megélőknek, ÉJ) az Atyához”. (Efézus 2:14-18)

Isten Országa eszerint nem más, mint az az állapot és az a helyzet – állapothelyzet és helyzetállapot -, amelyben a személyiségeket boldoggá teszi, hogy Istent és egymást Krisztusban megismerve **szabad az utunk** Teremtőnkhöz és emberteremtményeihez: fenntartások, aggályok nélkül

vagyunk tagjai egy olyan közösségnek, **amely** meleg fészek és kereszthordoztató kemény szeretet-tréning, **amely** úgy véd, hogy nem telepszik rám, **amely** úgy tiszteli az identitásomat, hogy engem mások identitása tiszteletével bíz meg, **amelyben** mennyeien valósul meg Isten akarata, vagyis nem parancsra, hanem mert eszem ágában sincs mást akarni többé.

Íme a „lánc": útonállás a megismerésért – megismerés Krisztusban a szeretésért – szeretés a boldogság okán – boldogság a szeretés nyomán. A „lánc" páli alkalmazása: „Akik bemerültek Krisztusba, Krisztusba öltöztek: nincs hát többé **júdai** vagy hellén, nincs szolga és szabad, nincs férfi és nő, mert ti mind egyek vagytok a Messiás Jézusban, Akiben nem érvényes sem a körülmetélkedés, sem a metéletlenség, hanem **a szeretet által ható hit**." (Galata 3:27. 29; 5:6) Nem a téridői – társadalmi – testi adottság a döntő (ezek létünk valóságai), hanem a személyiségi viszonyulás minősége, ezt pedig a Krisztusban-ismerés határozza meg.

Isten Országa a Földön a Mennyek Országában lévő személyiségi viszonyulás **tükröződése**, ezt jelöli meg Jézus ima-mintája egyik fő kérésének. (Máté 6:10) Ajándék és feladat. S hogy mennyire nagy, nehéz feladat, Saul tárja fel, amikor elárulja, hogy fájdalommal „szül meg" egy-egy leendő boldogot, mert nem egykönnyen ábrázolódik ki rajtunk a Krisztus (Galata 4:19), vagyis az a Krisztus-megélés, amelynek mélységbe és magasságba vivő modelljét vázolja fel az apostol a Filippi 2:5-11 szövegében.

Jézus-identitás

Újabb kérdésünk: Mit ismert fel és meg Pál Jézusban? (Kolossé 1:15-22) A saját identitása Napnál világosabban tisztázódott a benjáminita előtt, vajon mit tudott meg **közben** a **Jézus-identitás** sok titkából? Túl azon, amit az eddig idézett vallomásai nyomán ismertünk meg, arról van szó Jézus-titok

ismereteként, aminek a valósága ismertette fel az ősegyházzal az Istenen belüli közösségi rendviszonyulást, **az egységben a hármasságot**.

Pál többet „fedezhetett fel”, mint bármelyik a „12” közül. Így is meg lehet fogalmazni a kérdést: miközben Damaszkuszba menet találkozott VELE és a későbbi találkozásokban megtudta magát, de **ezen felül és túl** mit, mennyit ismerhetett meg az élő Istenből és Istenről? Láttuk már Ábrahámtól kezdve minden saját identitás-ismeréssel megajándékozott esetében, hogy **egyidejűleg** kapott Isten-ismeretet is (részlegesen), Saul esetében az „adag” ebből mindenkinél „nagyobb”, dimenzionáltabb volt (persze az „adagot” minőségként kell értenünk, hiszen Istennél a minőség egyben mennyiség is, és fordítva).

A kérdés létjogát maga Pál adja meg, amikor még a dicsekvés gyanúja felkeltődésének látszatát is kockáztatva közli, hogy „Isten titkos bölcsességét, amelyet Isten eleve elrendelt a mi (személyiségien) világító sugárözönlésben-részesítésünkre. A világ fejedelmei közül senki sem ismerte fel ezt, mert ha felismerték volna, nem feszítik meg a világító sugárzás Urát,… nekünk viszont kinyilatkoztatta Isten a LÉLEK (Személyiség-Szellem) által, mert **a LÉLEK (Személyiség-Szellem) mindent felkutat, még az Isten mélységeit is. Ugyan ki ismerheti fel az emberek közül azt, ami az emberben van, ha nem csupán az emberben lévő személyiség-Szellem? Ugyanúgy azt sem ismerheti fel senki más, Aki Istenben van, csakis Isten Lelke (Isten Személyiség-Szelleme,** ÉJ).” (1 Korintus 2:7-8. 10-11)

Istennek ez a vakmerője (aki viszont azt is tudta, meddig mehet el, de addig elment), ez a tarzuszi Saul-Paul milyen mélységet kutatott és fedezett fel Abban, Aki „egy az Atyával” és „Aki nélkül senki se mehet az Atyához”, vagyis Jézusban? „Ő a láthatatlan Isten képe, az egész teremtettségben az Elsőszülött, mert Benne teremtetett minden a Mennyen és a Földön, a láthatók és a nem láthatók, akár trónok, akár uralmi rendszerek, akár fejedelemségek, akár főhatalmak: minden Általa és Érte teremtetett. Ő van mindenek előtt és minden

Benne áll fenn. Ő a feje a testnek, az egyháznak, **Ő a kezdet, Elsőszülött a halottak közül, hogy minden vonatkozásban Ő legyen az első**. Mert az **Egész Teljesség** lelte örömét abban, hogy Benne lakjék, és hogy **általa** békéltessen meg Önmagával **mindent**, békét teremtve az Ő kereszten (kiontott) vére **által**, akár a Földön valók, akár a Mennyben levők között". (Kolossé 1:15-20)

Ennyit

- a **názáreti** ács nevelt fiáról, a Mirjám nevű zsidólány (világ szemében) zabijáról, a galileai vándorrabbiról, a nagytanács megítéltjéről, Pilátus elítéltjéről és rabszolgák módján kivégzettjéről, egy arimatiai főember halotti leplébe burkolt, kegyesen sziklába rejtettjéről, bátor Máriák kertésznek vélt Életre keltettjéről –

még senki sem mondott, tudott és vallott. Vallomása összecseng valahogy' Patmosz szigete látnokáéval. Beavatottságuk hasonló, de nem azonos.

Ma – sajnos – már csupán szólamszerűen hangzik innen-onnan egyik vagy másik emberről, aki előző nézetét másikkal cserélte fel, hogy „pálfordulóson ment át", pedig dehogyis volt az pálfordulás. Már komolyabban vehető az a – diákja kérésére adott tanári felelet (a rádióban) -, hogy „valakinek az úgynevezett 'pálfordulása' a teljes világképének a sarkaiból való kifordulása". Nos, hát nemcsak a világképe fordult ki sarkaiból Pálnak, hanem egész személyisége, mégpedig nem azzal és úgy, hogy felcserélte volna magát valaki mással, hanem éppenhogy megérkezett **magához az igazihoz**.

Megvalósult a nagy magyar költő (akit halálba csúsztattak az ember-szakértőt játszó kontárok), József Attila kérése: „Ó Uram! Ajándékozz meg csekélyke magammal engem!" (Csendes estvéli zsoltár).

Hogy a pszichológia mennyire suta kísérlet, jól illusztrálja az a feleletet is magában hordó kérdésünk, hogy akadt volna-e pszichológus, aki az izgága, fanatikus megnyilatkozásait értékelve rábukkan arra a Saul-identitásra (arra a Saul-személyiségre), aki **igazán** a Saul?! És aki azért lesz merész, mert bátorítást kap, hogy ne csupán „Isten mélységeit" kutassa fel, hanem az „isteni múltnak" is a kérdezője legyen. Megkérdezze:

(1) **mije volt** Istennek a „kezdet előtt",

(2) **mit tett** Isten a világ teremtése előtt,

(3) **mire gondolt** Isten a világ teremtése előtt és

(4) **miért teremtette** Isten a világot?

Kiket érdekelhettek e kérdések? Nyilván nem azokat, akik az evangélizálás szűztalaja voltak, nem a VALÓSÁG elemei felől is tájékozatlan, politeista-bálványimádó pogányokat. Amikor először ment Pál a korinthusiakhoz, nem akart „tudni másról, csak a **megfeszített** Jézus Krisztusról". Később – amikor már a krisztiánizmus mélyvizében voltak, célbaállítottak lettek, azt írja nekik, hogy „a célbaállítottak (tökéletesek) között mi is bölcsességet szólunk, de nem e világ, sem e világ múlandó fejedelmeinek bölcsességét – (vagyis nem filozófiát, ÉJ) -, hanem **Isten titkos bölcsességét** szóljuk, amelyet Isten öröktől fogva elrendelt a mi (személyi sugárzásával történő) megvilágosításunkra. (1 Korinthus 2:2. 6-7)

A súlyzott szolgálathoz súlyzott titok-ismeret kell.

Mije volt Istennek a „kezdet" előtt?

„Dicsősége volt Önmagában" (a hagyományos fordítás szerint, János 17:5; saját fordításom: „Személyiségi fénysugárzódása volt lényiségében".) Ezt nevezi Pál a Róma 16:25-ben „ama titoknak, amely örök időkön át kimondhatatlan maradt, de most nyilvánvalóvá lett"; - az, hogy személyiségi fénysugárzódása nemcsak teremteni tudott, hanem „**megszabadított** minket a sötétség hatalmából és átvitt minket szeretett Fia Országába, Ő a láthatatlan Isten **képe**, … Benne

teremtetett minden Mennyen és Földön,… minden Általa és Érte teremtetett, Ő előbb volt mindennél és minden Őbenne áll fenn.” (Kolossé 1:13. 15. 17.)

Kommentárom

Időrend szerint Pál titok-közlése megelőzte János tudósítását, hiszen János jóval a Jelenések Könyve szerzése után írta a Negyedik Evangéliumot, **mégis** azt mondhatjuk, hogy amit Pál közöl, annak az összefoglalása, foglalata, kvintesszenciája a János 17:5. Kifejezi, hogy a teremtés (a teremtettség) nem többlet Istenhez képest, hiszen **Benne** mindaz, ami a teremtésben manifesztálódik, a teremtés **előtt** jelen van: Személyisége az a (szellemi) fénysugárzódás, amely Önközlése nyomán (Genezis 1:3) válik olyan fotonná, amely hol „csomós” (anyagi), hol lüktetős” (energetikai) létezési mód, hogy **aztán** a személyiségi lét egyik lehetősítője legyen.

Hogy a hagyományos fordítást magyarázóvá alakítom, nem azért van, mintha Istenről helytelen volna tanúsítani, hogy már a kezdet előtt dicsősége volt Önmagában (lényiségében), hanem azért, mert

(a) a görög „doxa” és a héber „kábód” eredetileg fényt, fénysugárzást jelent,

(b) a „dicsőség” szó – mint már rámutattam – a XX. század emberének a gondolkodásában efféle hiúsági jelentéshez kapcsolódik: az Olimpia győztese, a Nobel-díj kitüntetettje, az Oszkár-díj női vagy férfi filmcsillaga, a Pulitzer-díj csúcspublicistája szerez, illetve kap dicsőséget: a többi fölé emelkedik, nimbusz veszi körül. Régebben a nemesi ranghoz kötődött ez, talán régebbi vagy újabb érdem alapján, de nem olyan személyiségi jellemzőként, amely **állandó és lényi adottság** folytán a dicsőség tulajdonosából származott. **Az érdemszerző** a kiemelt elismerést, a dicsőséget **kapta** s nem ő adta, **nem ő volt a forrása. Isten dicsősége nem szerzeménye, hanem egyik alaptulajdonsága** Neki.

Ha van is ilyen felszólító formula, hogy „adj dicsőséget Istennek!” vagy „Isten nagyobb dicsőségére!”, ez nem szó szerint értendő, inkább arra az alázatra serkent, amely hála-felelet az Ő dicsőségében való részesülés viszonzásaként.

Mi ez a részesülés? Az Istenhez kapcsoló Krisztus a Szentlélek által a Vele empatikus embernek – a küldetéséhez képest – olyan (szellemi) sugárzódást kölcsönöz (igen: a kölcsön szó felel meg ennek a jelzésére), amely **továbbárad az illetőből környezetére, s az visszajelzi ezt**. Isten embere tudja, hogy a **visszajelzett hatás** és eredmény nem tőle, hanem a Gazdájától származik. Ha a „dicsőség” fogalma ennyire tisztázottá válik, nyugodtan használhatjuk a János 17:5-nél is a hagyományos fordítást. S nem zuhanunk bele abba a „gödörbe”, amelybe a „hiú vénségről” beszélő Lucifer zuhant Madách Imre: Az ember tragédiája első képében.

Mit tett Isten a világmindenség teremtése előtt?

Isten a teremtés előtt **szeretett és kiválasztott**.

Pál szóhasználata itt is egybevág Jánoséval, de fordítva is igaz. **Pál**: „Őbenne (ti. Krisztusban, ÉJ) **kiválasztott** minket Magának a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk **Előtte** s z e r e t e t b e n ”. (Efézus 1:4) **János**: **„S z e r e t t é l** engem már e világ kezdete előtt”. (17:24b) A kérdésre Pál a **„kiválasztott”-**tal, János a **„szerettél”-**lel válaszol. Aki a két fogalmazás között lényeges tartalmi különbséget fedez fel, jelzést kap arra, hogy képzeletének túltengését jó volna öngyógyításként időben korlátoznia.

Az Útonálló hívő társai elé áll, hogy e **Földön** járva **Odaátra** hívja fel figyelmüket: Ne magatoknak tulajdonítsátok, hogy hívők vagytok; aki titeket a világ teremtése előtt ismert, elrendelt, szerető Teremtő, **ezért** választott ki -,

mégpedig azon az áron, hogy ÉNJE Vetülését (Fiát) választotta ki eleve a váltságdíj („Lösegeld”) lerovására értetek!

Pál a hívő alázat munkálását köti egybe a téridőntúliság szemléletének biztosításával. Nyilván azért részesült az útonálló ebben a beavatottságban, mert már a kritsztiánus mozgalmon belül is kezdte felütni fejét a „hívő” gőg, a hit saját érdemnek vélése és a szemlélet téridőre korlátozottsága. Pedig – Pál nem győzi tanúsítani – a téridőiség (a világ) teremtése Isten tervében „csak” közbenső cél: - azért, hogy

A./ a másjellegűben is végigvigye szeretetét;

B./ olyan személyiséget alkosson, aki Általa személy, de Általa tárgy (anyag) is s **így** viszonozhatja, ha akarja, az Ő szeretetét: személyiségi viszonyulással, de tárgyi (anyagi) konkrétumokban (Máté 25:31-46);

C./ az emberi személyiséget az ún. teremtési tökéletességből, a célszerű minőségből, melyet a héber „tób” fejez ki (és amelynek a bibliai számbeszédben a 12+12=24 felel meg) minőségileg is **az isteni személyi teljesség felé közelítse**: ennek számbeszédben a 12x12=144 felel meg, de mert sokakról van szó, 1000-rel szorzandó (144,000) = Jelenések 7. és 14. fejezete). Pál ezt a folyamatot plasztikusan szemlélteti. „Az ÚR ugyanis „a” SZEMÉLYISÉG, ahol az ÚR SZEMÉLYISÉGE (hat), ott a szabadság. Mi pedig – miközben mindnyájan fedetlen arccal tükrözzük vissza az ÚR (személyiségi) **sugárzását – ugyanarra a képre** alakulunk át sugárzásról (nagyobb fokú) sugárzásra az ÚR SZEMÉLYISÉGE által”. (2 Korinthus 3:17-18; Exodus 34:29-33.)

Kommentárom

Pál nyomán tudja meg az emberiség, **hogy „a” szeretet nem ösztöni vonzódás, hanem isteni viszonyulás**. Az ösztöni vonzódás az azonosra, a hasonlóra, a nekünk megfelelőre irányul, a szeretet – Isten szeretete tehát – **a másjellegű szeretése**.

Pál Izrael benjáminita fia, aki hűséges népéhez, de **mert szeret**, a másjellegű, a pogány megmentése az életcélja. Jónás lázad az ellen, hogy a pogány Ninivét megmentse, Pál boldog, ha megmentheti „Ninivét”: felmérhetetlen a távolság Jónás és Pál között. Pál világformáló felismerése, hogy **a történelem az a pálya, amelyen Istennek a másjellegű iránti szeretete – elrejtve, de nem titokban – fut végig.** És abban is azt a gyökérzetet szökkenti szárba Izrael fia, amelyről népének éppen a legbuzgóbb rétege feledkezett meg, pedig az Ótestamentum egyik csúcskijelentése: „Olyan legyen a köztetek tartózkodó jövevény, mint a közületek való bennszülött! Szeressétek, mint magatokat, mert jövevények voltatok Egyiptomban! Én, JAHVE, vagyok a ti Istenetek!” (Lev. 19:34)

Mire gondolt Isten a teremtés előtt?

A kérdésben a „Mire?” mellett a „Mit?” és a „Kit?” kérdőszavaknak is helye van: **mit** gondolt Isten, **kit** gondolt Isten? Megértjük ezt, ha Pálnak arra a vadonatúj felismerésére utalok, amelynek ugyan az Ótestamentumban is vannak határozott nyomai, az Újtestamentum más szentíróinál is találunk bátorításokat képzeletünk számára, de a szó szoros értelmében csak Pál nevezi nevén. Ezért használja a Róma 8:29-30-ban (és másutt is) a görög „pro”, a magyar „eleve”, „előre” szót összetételesen. Pál beszél **az ember földi létét megelőző létéről, praeegzisztenciájáról**. Igen mértéktartóan avat be minket abba a titokba, amibe a Szentlélek őt is csak a szükséghez képest avatta be, hogy se ő, se más ne térhessen le a bibliai józanság mezsgyéjéről.

Mi az egyes ember létének kezdetét az ovum (női sejt) és a spermium (férfi sejt) találkozásakor végbement egybeszövődés pillanatától, a fogantatástól keltezzük. Pálon át arról értesülünk, hogy ez a kezdet valóban a földi emberlét

kezdete, de az embert – AZ EMBERT MINT SZEMÉLYISÉGET – Isten a teremtés hatodik fázisában (az ún. hatodik napon) alkotta meg, **minden embert** „kata pneümati” (az énje szerint). Közülük némelyek a földi lét részesei lettek a közvetlenség, az ÉDEN korszakában test szerint („kata szarka”). A lázadás szemléltetett példája a Genezis 3-ban az ún. Ádám, de Ádám „csak” typosz (őskép), őspélda, nem pedig egyetlen ilyen egyén vagy csoport. Lázadása se reá vagy csoportjára korlátozott, sőt a lázadás mikéntje sem azonos az övével vagy övékével, hiszen „akik nem Ádám bűnéhez hasonlóan estek bűnbe” (Ádámtól Mózesig) „azokon is úrrá lett a halál” (Róma 5:14). Miért? Mert **minden megteremtett emberi személyiség fellázadt**: az ÉDENBEN levők „kata szarka”, a még csak énjük identitásában létezők „kata pneümati”.

Pál tanúsításának hatása alatt volt Augustinustól kezdve minden biblikusan gondolkodó Biblia-kutató ember, Luther is, egészen Kálvin Jánosig, aki az eleve elrendelés tanítója. Kálvin először csak kiegészíteni akarta Luther „De servo arbitrio” (A szolgává tett akarat) c. művét, aztán egy nem akart vita nyomán dolgozta ki talán a kelleténél súlyzottabban – az Institutio-ban. A laikus közvélemény neki tulajdonítja a praedestinatio tanát (alaposan félreértve tanítását). Hogy a férfi és nő szerelmi közösségének emberi aktusából származó foganás és Isten **embert földre küldő éppenes szándéka között** mi az összefüggés, örök rejtély marad. Viszont „eleve” kiválasztani, „eleve” elrendelni, „eleve” ismerni, „eleve” elhívni csak azt lehet, **aki létezik**. Pálnak tehát óriási lehetett a meglepetése, amikor tudata centrumába jutott, hogy a damaszkuszi Útonállás egy pár pillanata a teremtés hatodik fázisában hozott isteni döntés idői-téri **realizálódása** volt s pillanatok alatt sem a „pillanat műve”. Amikor még „fenyegetéstől és öldöklléstől lihegve” pusztította Jézus követőit, Isten jól ismerte azt a Saul-Pault, aki a 12 apostol szemét is nyitogató 13. apostola lesz. De hogyan lesz az? Nem magáról írja Szalonikibe, de reá is érvényes, hogy „mi mindenkor hálával tartozunk az Istennek érettetek, Urunktól szeretett testvérekért, mert az Isten **kezdettől fogva** zsengékként (precedensként,

ÉJ) **választott ki** titeket a szabadításra: a Lélek szentté-tevése és a valóság hite által”. (2 Thesszalonika 2:13)

Pál felismerése hagyott éles nyomot a keresztyén teológia „eredendő bűn” tanának megalkotásában is. A teológiai elnevezés magán viseli Pál látástöbbletét és látás-hibáját (e hibákról lesz szó a következő – H. - részben, mert azt is „leltároznunk” kell, hogy mi olyan maradt meg az apostolban a rabbinusi hagyományból, amely észrevétlenül is gátlóan, zavaróan hatott rá és tanításaira).

A látás-hiba, hogy örökletes bűnről van szó, Ádám bűne hatott az emberiségre, tehát az az **abszurdum lett dogmává**, hogy valamikor más vétkezett és én ezért vagyok megbüntetendő bűnös. Holott, ha Pál még az Ádám-történetnek a Septuaginta fordításból eredő rabbinusi hagyományát is leveti, a saját koncepciójának a tiszta logikájához jut el, hiszen az az „eleve”, amely éppen általa lett a Kijelentés nóvuma, kézen fogva vezethette volna el a valósághoz, hogy ki-ki személy szerint lázadt fel (egyik e Földön testben, a másik még nem itt, de valóságosan „kata pneümati”). Eszerint e téridőiségben testetöltő valóra születő ember nem egy Ádámnak titulált, hanem **a saját bűnének tulajdonítható bűnös**, - igen bizony, mi priusszal jövünk a világra, nincs „ártatlan gyermek”, (legfeljebb még ártalmatlan az újszülött, de ahogy múlnak az első hetek, hónapok, évek, no meg aztán a későbbiek, úgy mutatja ki a „foga fehérjét”).

Isten az egyetlen, aki az Általa megalkotott valamennyi embert – a már eddigi és az eljövendő emberiséget – egyenként és személy szerint ismeri. Ő egyben a következmények és az elintézés vastörvényének Ura is, az előretudás és a gondoskodás Pásztora, s mint ilyen gondolt az ember lázadásának eshetőségére, hogy eleve felkészülhessen a mentés (az elintézés) „bekapcsolására”.

Mire gondolt? Arra, amit most magyarosan predesztinációnak nevezünk (a latin szó magyaros kiejtésével). Mit gondolt? **Áldozatot gondolt és határozott el a Saját rovására.** Kit gondolt? Embert gondolt, akiért az áldozatot hozza. Mert az ember csak áldozattal menthető meg. Viszont csak akkor menthető meg, ha ő maga, mint személyiség úgy dönt. Mert ha személyiség, szabadon dönthet, rosszat is választhat: ha **nem dönthetne bárhogyan, csak lény volna, de nem személyiség. Vagyis a predesztináció a Szeretet-Isten előzetes gondoskodása, mentő készenléte a bűn fellépése esetére**.

A kiválasztás egyszerűen annak a jognak a respektálása, amelyet az áldozatot hozó áldozatával „szerez meg”: **joga van meghatároznia, kikért hozza az áldozatát**. Szubjektíve van csak ennek a hit táborában szerepe és nem objektíve ad lehetőséget bölcseleti elemzésre vagy mások megítélésére.

Az isteni közlés célja, hogy a hívő

(1) **ne esetlegesnek** vegye a hit ajándékát és sorsának isteni kézbevételét, ugyanakkor

(2) tudnia kell, hogy hite nem lelkének éppenes produktuma, hanem **isteni döntés**, kiválasztás, különös kegyelem eredménye. A „kereszt” Isten szeretetének, a viharálló szeretetnek a bázisa: olyan főalkatrésze a hitnek és a bibliai teológiának, mint az órában a fogaskerék; mégpedig azért, hogy bűn esetén **Isten szeretete úgy realizálódhassék, mint kegyelem.**

Kommentárom

1./ Először nyelvészeti tisztázásra törekszem a 2 Thesszalonika 2:13 szövegét illetően. Érdekes szójelenségbe ütközünk e szövegben. A görögben az **„aparché”** zsengét jelent, az első alkalmat, amelyet most már a többi is követhet. Például egy tudós laboratóriumi kísérletében az első sikereset, amelyet most már követ a többi. Ilyen volt Jézus feltámadása, tehát nincs annak akadálya, hogy – amikor eljön az ideje – jöjjön a többi.

De szétírva ez a szó így, hogy **„ap arché”** azt jelenti, hogy „kezdettől fogva”. Az ún. textus receptus az „aparchét”, viszont a korai Kodex Sinaiticus az „ap archét” alkalmazza. A jelenlegi fordítás a Kodex Sinaiticus „ap archét” alkalmazza, én mind a kettőt, mert szabadságom van rá. Ugyanis Pál elgondolását mind a kettő hordozza: az ő „eleve” hangsúlya a Róma 8-ban és másutt a „kezdettől”-nek kedvez, viszont az is igaz, hogy mind magát, mind a szalonikieket és annak az első, igazi krisztiánusz időnek minden krisztus-követőjét olyan precedensnek tekintette, aki – illetve akik – után jönnek mások, nemzedékről-nemzedékre a kegyelemre választottak.

2./ Az, hogy Pál merészelt már a teremtés előtti Isten felől „nyomozódni”, bizonyítja beavattatásának különös, fokozott és bátorító valóságát. Hatalmas jelentőségű volt számára, amit megtudott az eleve gondoskodó és kiválasztó Teremtőről, de a mindenek felett való jelentőséget mégis a Krisztus által kapott **szabadításnak** tulajdonította. Hiszen Damaszkusz nyomán riadt rá, mennyire rab ő: benjáminitasága, Izrael-féltése, Messiás-várása, pogány-hajszoló térítési szenvedélye, fanatizmusa és ösztönisége mind-mind rabságok. Mohóságának volt ő a rabja, aki buzgósága által akart szentté válni és közben érdektelenné vált mind a mindennapi valóság, mind „a” VALÓSÁG iránt. Rabságából Krisztus megszabadította, s nem a buzgósága, hanem a Messiás Lelke tette szentté, hite révén pedig ráláthatott mind „a” VALÓSÁGRA, mind a mindennapi valósulásokra. S mert ugyanez ment végbe a szalonikiek közt is, már nem (csak) magáért, hanem értük is hálát ad.

3./ A praeexistentia (préegzisztenicia) – emberi elmével nem követhető – valóságára Pál csak utal, mint később Szent Ágoston, Luther és Kálvin is. Azért, mert (1) mindenki tartja magát ahhoz, hogy csak arról és annyit szól, amiről és amennyit tud, (2) az emberi-egyéni praeexistentia a beteges képzelgésnek bő tápot adna, például alkalmat a lélekvándorlás és más ostoba kitalálás mindig

divatos, de káros „mesélésére”, értelmek megsötétítésére s annak az isteni szándéknak a meghiúsítására, hogy a hívőt ez a hittudat a gőgtől, a hitnek mint érdemnek az értékelésétől megszabadítsa s az alázat kegyelmi állapotában állandóan megőrizze.

Pál szerint a hittudat higiéniáját az a bizonyosság biztosítja, hogy Isten „szabadított meg és hívott el minket szent hívással, nem a mi cselekedeteink, hanem Saját végzése és kegyelme alapján, amelyet még **az idők kezdete előtt** a Messiás Jézusban adott nekünk. Ez lett most nyilvánvalóvá a mi Szabadítónk, a Messiás Jézus megjelenése által, megtörve ugyanis a halált és az evangélium által világosságra hozva az életet („dzóé”-t és nem „biosz”-t, ÉJ), a halhatatlanságot”. (2 Timóteus 1:9. 10)

Vagyis az „idők kezdete előtt” kifejezés az alázatosság és az üdvbizonyosság szintézisének a biztosítását is munkálja, két olyan momentum egymást kiegészítő egységét, amelyek külön-külön egymás nélkül a hitélet higiéniáját veszélyeztetik. Pál és tanítványai (Ágoston, Luther, Kálvin, stb.) mértéktartását tisztelve sem hallgathatom el, hogy a praeexistentia **valósága** legalább annyi kérdést vet fel és hagy megválaszolatlanul, amennyit az a hagyományos, „kanonikus” képtelenség, hogy egy ember vétett és ezért vagyok én bűnös.

Noha Pál identitásával ilyen részletesen foglalkoztam, mert szinte lenyűgözött az ő identitás-drámájának tartalma és sodra, ez nem ment fel az alól a kényszer alól, hogy feltegyem a kérdést: maradt-e az apostolban előző rabbiságának olyan gondolkodási, ismereti maradványa, amelynek a nyomai nem csupán érzékelhetők írásaiban, hanem kimutathatóan beárnyékolják itt-ott tanításainak a tartalmiságát? Más szóval: ha Pál személyében az ÚTONÁLLÓ nem egy izraeli férfi útját állta volna, - aki történetesen rabbi is – hanem egy görögét, tanúságtétele és tanítása azonos lett volna **a titkokba látó** Páléval,

hiszen minden titokban részesült, amiben Pálnak része lehetett? Feleletem: alapvetően azonos, de részleteiben nem egészen azonos lett volna. Mert a legmélyebb metanoia és a legáthatóbb metamorfózis nyomán sem marad nyomtalan az a szellemi-ismereti előzmény, amely gyermekségétől megtéréséig meghatározza valaki hittudatát. Kötelességem, hogy néhány ilyen **negatívan ható ősi nyomra** rámutassak Pál tanításában.

Ilyen

(a) az Ádám-felfogás. Az eredeti héber szentszöveg kurzív volt és nem ismerte, nem használta az ún. nagy kezdőbetűket (még Isten neve leírásában sem). Amikor azonban a Septuagintát fordították, a Genezis 3:1-ben és attól kezdve (át az egész Ótestamentumon) az „ember" szót és az „ősanya" szót nagy görög kezdőbetűvel írták a fordítók, így lett az Ádám s az Éva **jellegnévből személynév**, mégpedig egyetlen, illetve két egyén neve, s így vonult át a tudatokon: „az" EMBER és „az" ŐSANYA mint **személyiségi típusok** története helyére egy Ádám nevű férfi és egy Éva nevű nő került, egyetlen házaspáré, holott **nem létszámról** van szó, hanem **„kirakati bemutatásról"**. A cipőkereskedő raktárában ugyanabból a cipőből esetleg ötszáz pár van, de a kirakatba csak egyetlen párat helyez. Hiszen az egyetlen pár sajátságai azonosak a többi 499 páréval.

A Kijelentés alapozó szövegében (az 1. fejezet minden, a 2. fejezet 1-21 verseiben) „az" EMBER története, mint testvérként viszonyuló, nemileg nem különböző személyiség története van megírva.

Bár a típusok csupán a lényeges alapvonásokat hordozzák, az egyének esete csak hasonlít az övékéhez, de nem azonos az övékével, arra viszont alkalmasak, hogy általános tájékoztatást nyújtsanak a tipizált személy(ek)ről, tárgy(ak)ról, viszont a legalkalmatlanabbak az e g y é n i sajátságok, különbözőségek ábrázolására.

Ádám és Éva története alapvonalakban jelzi az enyémet, de nem az én történetem. Pál nem vette észre ezt, hanem vitte tovább a rabbinusi hagyományt. Jóllehet éppen ő fedezte fel Ádámban a típust („tüposz”-t), és azt, hogy **„mindenki** vétkezett” (Róma 5:12.14.), belecsúszott a kínálkozó logikai-történeti párhuzamba, valójában egy álpárhuzamba (5:17) = „Ha az **egynek** vétke miatt lett úrrá a halál az egy által, akkor azok, akik bőségesen kapják a kegyelem és az igazzátétel ajándékát, méginkább fognak uralkodni az életben („dzóé”, ÉJ) az **egy** Jézus Krisztus által”. Hogy a párhuzam jogosulatlan, azt az az ellentmondás is bizonyítja, amely a 12. és 17. versek tartalma között örvénylik. A 12. versben azt írja az apostol, hogy **„mindenki** vétkezett” (helyesebben fordítva a görög **„hamartia”-t = bűnözött**), tehát **nem egy**. A 17. versben viszont azt állítja, hogy a halál **„egy vétke** (helyesebben fordítva a görög „paraptomati”-t = törvényszegése) miatt lett úrrá a halál”. Mintha ez az így aposztrofált, bizonyos Ádám nevű ősúriember elektromos vezetékek két pólusát fogta volna össze egyik kezével, a másik kezével a mi kezünket ragadná meg, mi pedig sorba csatlakoznánk a szabadon maradt kezekhez, hogy az áramütés valamennyiünket agyonvágjon.

A párhuzam nem érvényes, csak az egyik „vonala” igaz: amelyik az egy Jézus Krisztusra vonatkozik. Az Ő kegyelmére azért vagyunk ráutalva, mert mindenikünk – **személy szerint**, személyesen – törvényt szegett, fellázadt, elszakadt Istentől (ez a „thanatosz”, amely a testi haláltól, a „nekrosz”-tól minősége szerint különbözik, a **kárhozat „előlege”**), s nem azért, mert egy ősatya rosszalkodott.

Persze Pálnak ez az „öröklött” tévedése nem érinti a lényeget, hiszen nem a párhuzam, hanem a Jézus Krisztus biztos kegyelme az a bázis, amelyet az apostol magasra emel, és minket ráemelve felemel a hit, a reménység és a szeretet tetőzetére.

(b) A másik „átöröklés” a **nőket** érintette. Egyáltalán nem arra a rendelkezésre gondolok, hogy „az asszonyok hallgassanak a gyülekezetben” s ha kérdése van egy asszonynak, kizárólag a férjétől várjon erre feleletet (1 Korinthus 14:34). **Alkalmi és helyi** vonatkozású rendelkezése volt ez az apostolnak. Értesült róla, hogy **egyes nők féktelenül sokat és zavarosan nyilatkoztak meg Korinthusban**, lassanként hangadókká váltak s ez nem éppen egészséges jelenségnek bizonyult. Arról is tudott, hogy voltak bölcsességükkel tetszelgő férfiak, akik ezért vonzották magukhoz a valóságos vagy mesterkélt kérdésekkel vívódó nőket, hogy majd a bizalmas kettest másra s nem szellemi kielégítésre használják fel. Jobb hát, ha a kérdéseikkel vívódó nők csak a férjükkel beszélik meg ezeket. Szóval: **praktikus és nem általános irányítások** ezek, mutatis mutandis **férfiakra is alkalmazhatóak**, ha beszédtúltengésben szenvednek és a tanításban konfúzusak, (kár volt tehát dogmává rögzíteni és ürügynek használni fel arra, hogy az egyházi szentszolgálatból, kormányzó tisztségekből kizárják a nőket s közben túltengjen a már nem biblikus, sőt bibliaellenes Mária-kultusz).

Ami a maga nemében egyrészt **kivételes beavattatás** fénylő eredménye, másrészt ugyanakkor a mélyben megtapadt **rabbinikus** felfogás maradványának következetlenséget, egyben zavart keltő hatása, az az apostol krisztusi családrendet megrajzoló vázlatában jelentkezik. Ennek a családrendnek **az egyik** képlete: a férjnek Krisztus, az asszonynak a férj a feje, **a másik**: az asszony mindenben engedelmeskedjék a férjének, a férj pedig úgy szeresse a feleségét (az egyik verzió szerint), mint tulajdon testét, (a másik verzió szerint) mint Krisztus a Maga testét, az egyházat. (1 Korinthus 7:1-12; 11:3; Efézus 5:21-33; Kolossé 3:18).

A második képlet könnyen megvilágítható: könnyű az asszonynak olyan férfi iránt engedelmesnek lennie, aki úgy szereti őt, mint önmagát, illetve mint

Krisztus az egyházat, viszont könnyű az olyan asszonyt szeretnie a férjének, akinek a készséges engedelmessége mint lelkület és életvitel nyilvánvaló.

Az első képletre érvényes, hogy különleges beavattatás ajándéka. Miért? Mert a Genezis 3 misztériumából fed fel lényeges **s eladdig ismeretlen valóságot. A lázadás olyan felmérhetetlen és felfoghatatlan megrázkódtatás volt, hogy a lázadás utáni emberi értelem átvevő, befogadó képességét messze meghaladja. Ezért a Genezis 3:1-15 szövege csak képiség, szófukar jelzés-rendszer,** hogy csak annyit meríthessünk belőle, amennyire okvetlenül szükségünk van. Az inspiráló Szentlélek tartózkodik minden sztorizástól, hogy a félreérthetés lehetőségét szűkítse. Saul-Paul különleges kiemeltségével magyarázható, hogy ő, éppen csak ő tud meg többet, mint bárki más a Genezis 3:1-15-ből. Mert amikor a családmodellt ábrázolta, előzőleg módot kapott arra, hogy a KÖZVETLENSÉG, az ÉDEN modelléjre pillanthasson: a Férfi feje az Isten, az Ősanya feje a Férfi. A „feje" kifejezés metafora, az értés-gondolkodás-érzés-akarat forrásának a **képe**, egyben **az értést-gondolkodást-érzést szándékosságot meghatározó hatásforrás hatásövezetének a jele**. A Férfi feje Isten (a család-modellben Krisztus), vagyis a Férfi **közvetlenül** Isten-hatás alatt van (a lázadás előtt: volt), az Ősanya feje a Férfi, vagyis a lázadás előtt **közvetetten** volt Istenhatás alatt, de **közvetlenül** a Férj, még pedig az Isten-hatásban **állandóan** részesülő Férj hatása alatt. Ebből következik a Genezis 3:1-15-ben elrejtett – implicite közölt – előzmény-dráma: **a Férfi kilépett az isteni hatásövezetből**, így kezdődött el a lázadás, tehát elvesztette hatását, „szuggeszcióját" az Ősanyára; a Nő magára maradt s ebben a helyzetében próbált rá hatni egy **másik hatásforrás, a „Kígyó"**. S mikor már hatott rá a „Kígyó", általa hatott az ugyancsak (önszántából) magára maradt Férfire.

Krisztus **újjáteremtő** hatalma teszi lehetővé a krisztusi családmodell valósulását: Krisztus a férj feje, a férj az asszony feje, de ez már nem a közvetlenség és a közvetettség rendje, hanem a kölcsönösségé, mert ha egy feleség fel képes ismerni, hogy a férjének **Krisztus a feje, akkor már neki is**

Krisztus a feje, a szellemi egyenlőség valósága kizárja az alá-fölérendeltség lehetőségét, csupán a **szerep-meghatározásra korlátozódik** a krisztusi család-rend. **Mindezt alaposan megzavarja az 1 Korinthus 11:7-10 és az 1 Timóteus 2:11-14 szövege.**

Az 1 Korinthus 11:7-10 előzménye valamiféle hajviselési szabályozás a gyülekezeti istentiszteleten. Nyilván azért, hogy a gyülekezeti tagok sexappeal-je (szexepilje) mint hatás **ne bolygassa** meg a jelenlevők IGE-figyelésére koncentráló lelkiségét. Hogy a nők haja, hajviselése alkalmas lehet erre, értjük, de hogy a **fedett fejű férfi miért vonzóbb**, mint a fedetlen fejű, nem értjük. Azt se, hogy azért „nem kell a férfinak befednie a fejét, mert ő Isten képe és sugárzódása (az isteni sugárhatás közvetítője), az asszony ellenben a férfi sugárzódása (közvetítője)".

Amikor Isten elhatározta, hogy EMBERT teremt képére és hasonlóságára, nincs szó a nemi különbségről. Ádámban együtt van a férfi és a nő, tehát nincs létjogosultsága annak, hogy Pál a teremtésre hivatkozzék a férfi-nő („ís", „ísa") különbözőségére utalva. A Genezis 1:26 szerint mind a férfi, mind a nő „Isten képe és dicsősége". E ponton Pál nem számolta fel magában a rabbinikus hagyományt, amely a férfi-nő viszonyt tekintve nem annyira a bibliai szövegre, mint inkább az **ősatyák példájára és a közelkeleti közfelfogásra épült**.

Sajnos, nemcsak ez a tapadvány viszi Pált következetlenségbe. Az egyenlőtlen hajviselet előírás indoklása még nagyobb tévedés: „Ugyanis nem a férfi van az asszonyból, hanem az asszony a férfiből; mert nem a férfi formáltatott az asszonyért, hanem az asszony a férfiért". Az asszony nem a férfiből, hanem abból az EMBERBŐL (Ádámból, amely a LXX-ben lett személynév) formáltatott, aki még nem férfi, nem nő volt: azáltal lett férfi, hogy a teremtő kiemelte belőle a nőt, a nő pedig azáltal lett nő, hogy nem **maradt a**

még se férfi-se nő EMBERBEN. A rabbinusi tanítás e falsum révén konzervált valamiféle **férfielőjogot**.

Az 1 Timóteus 2:11-14 szövege aztán a következetlenség teteje. „Az asszony csendben tanuljon, teljes alázatossággal. A tanítást ugyanis az asszonynak nem engedem meg, sem azt, hogy a férfin uralkodjék, hanem legyen csendben. Mert Ádám formáltatott először, Éva csak azután és nem Ádámot csapta be a Kísértő, hanem Évát és ő lett a törvényszegő.” Először is ahhoz képest következetlen az apostol, hogy éppen az ő sarkalatos tétele, hogy „Krisztusban nincs többé sem júdeai, sem hellén, nincs sem szolga, sem szabad, nincs sem férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok a Messiás Jézusban”. (Galata 3:28) Genetikai és társadalmi adottság maradt, hogy ki-ki valamelyik nép gyermeke, társadalmi pozíciója szerint is különbözik „kint” az egyik krisztiánus a másiktól, a **hite sem változtatja meg nemi jellegét**. De ezek a különbségek Krisztusban **elveszítik feszítő erejüket** s krisztus gyülekezetében, vagyis „bent” az „egyek vagytok mindnyájan” valósága dominál. Pál a valóságnak ezt a kettős oldalát világosan látja.

Hogy lehet akkor a nőt alsóbbrendűvé, a tanításra nézve jogfosztottá tenni? A kegyelmi ajándékokat (káriszmákat) adó Szentlélek éppen úgy megadhatja a nőnek, mint a férfinak a tanítás káriszmáját: **hogyan lehet a Szentlélek „kezét” emberileg megkötni? Úgy, hogy az apostol a rabbinusi teológia női szolgaságot rögzítő balfogását nem számolta fel magában, pedig – láthattuk – mennyi mindent felszámolt.**

Ehhez járul az a kapitális tévedés, hogy a Teremtő előbb formálta Ádámot – „quasi” mint férfit – s csak azután a nőt. Ádám a Genezis 2:18-25-ben még nem férfi, nem nő, (illetve férfi **és** nő is együtt) „csupán” EMBER. Isten – miután deklarálja, hogy „nem jó az EMBERNEK egyedül lennie, alkotok **hozzáillő** segítőtársat” – elvonultatja az EMBER előtt az állatvilágot, hogy keresse ki belőle a **hozzáillő** segítőtársat. Az állatok között nem találja meg az EMBER a

hozzáillőt (hogyan is találhatta volna meg, amikor személyiségéhez csak személyiség lehet az illő, **a személyien** viszonyuló?!), a Teremtő az EMBERBŐL meríti, emeli ki a másik emberi személyiséget. Így hát az „először" és az „azután" sorrendje elesik, hiszen az EMBER (Ádám) **akkor még nem férfi és nem nő**, amikor végbemegy a szétválasztó „operáció".

Pál ismét a **rabbinusi férficentrikusság áldozata** marad. Hogy pedig ki csalattatott meg és ki lett törvényszegő, nem merülhetett volna fel annál, aki az ősi teremtési modellre bukkant, tehát arra, hogy ha Ádám „kiszabadította" magát a Teremtő sugallata (szuggesztiója) alól, az Ősanya is „szabad" lett Ádám szuggesztiójától és megnyílt más szuggesztió számára.

Másként fogalmazva meg: az autonóm Ádám szabadságáról kiderült, hogy árvaság és üresség, az „üres" Ádám Évát is árvává és üressé, magára maradottá tette. Az már a visszacsatolás (feed back) törvényszerűsége, hogy az újfajta szuggesztiót talált hitves vagy barát ezt továbbítja az olyan hitveséhez, barátjához, aki szuggesztió nélküli ürességben vesztegel (az üreg törvénye, hogy megtelítődésre vágyik).

Hogy ebben a drámában az Ősanyáé volna a felelősség, képtelennek tartaná az a Pál, aki az édeni család-modell titkába beavatottan alakítja ki a krisztiánusz család-modellt. Csakhogy **Saulban a „kárnak és szemétnek" ítélt rabbi tudomány elnyomja a beavatott Útonálló harmatüde valóság-látását.** Hogy miért éppen a nőket érintően, találgatni lehetne. Esetleg minden feltevésünk téves volna. **Megnyugodhatunk abban, hogy az ember akkor is tévedhet, ha az apostolok közül a legnagyobbnak bizonyul.**

Mi viszont éppen az ilyen felismerés által szabadulunk meg a személyi kultusz kísértésétől: térdre esve adunk hálát az ÚTONÁLLÓNAK, mert Saul-Paul útját állta Damaszkuszba menet és számunkra is útonállóvá tette. Magasztaljuk az Atyát, AKI a SZENTLÉLEK által Pált beavatott

szemnyitogatóvá tette, de ami az apostol falsuma, arra nézve is **szabadságunk van** a felismerésre és elutasításra.

Összegzés a Pál-jelenségről

Pál története szemlélteti és bizonyítja, hogy:

(1) a XIX., XX. századi pszichológia (Freud-Adler-Jung-Szondy-stb.) mennyire téved, amikor azt hiszi, hogy az embert emberi úton-módon (különösen a tudatalattinak a találékony, spontánnak tűnő, mesterkélt „kiürítése" és az ilyen „ürülék" analizálásának a manipulálása nyomán) meg lehet tudni;

(2) ugyancsak megzavarja a rendszerező agyat az a **másság**, ami a „Damaszkusz" előtti és utáni Pálról megtudható,

(3) az, amit a pszichológus vagy pszichiáter egy emberről megtudhat, a téridőiség emberének lehet a jellemzője s a teljesség lehetne, **ha** az ember éppen úgy és annyira volna csak téridői, mint az állat, a növény, az ásvány. Mivel azonban **az ember téridőntúli is** s ez a téridőntúlisága teszi emberré (azért ember, mert téridőntúli is), az ember identitásának jellemzői emberi-téridői tulajdonságainak megismeréséből nem észlelhetők, **immanens módszerekkel nem ragadhatók meg.** Az így nyert ismeretek félrevezetőek lesznek, sőt károsak lehetnek (József Attilát a materialista pszichiáterek analizálásai betegebbé tették, semhogy legalább enyhítették volna állapotának kínját);

(4) az embert (saját maga vagy más) csak **intuitív** úton-módon ismerheti meg. Ez az intuíció viszont nincs az ember keze ügyében, nincs olyan módszer – az imán kívül -, amellyel elő lehetne idézni. Az ima is csak akkor használ, ha tartalmát nem fertőzi meg emberi aspiráció, előidézni akarás, varázslásos

szándékosság, vagyis ha a bűnös ember alázatos **kérdés-kérése** („Kicsoda vagyok én?” vagy „Kicsoda a fiam, lányom, szülőm, barátom s az, akihez kötni akarom az életem, illetve az, akihez csatlakozni akarok egy jó ügy szolgálatára, stb.?). **Az alázat** ebben az esetben azt jelenti, hogy ha Felülről szeretnék a magam vagy más identitásáról tájékoztatást kapni, megüresítem magam mindattól a tapasztalati vagy közvetett „vízszintes” ismerettől, amihez a vízszintesség síkján juthattam s akár egyezik a Felülről kapott, „bevillantott” ismeret a vízszintes ismerettel, akár ellenkezik, a Felülről kapott(ak)at tartom mérvadó(k)nak.

Akár Pálról, akár az előzőleg szemlélt személyiségekről kérdezősködünk, kiderül, hogy identitása, illetve identitásuk lényegi tartozéka olyan **életszolgálat**, amelyre – énjük formálásakor – **megbízást kaptak, énjük formálása már e küldetéses megbízásra tekintve történt**. Isten világában minden és mindenki valamiért, valakiért, vagyis valamilyen **célra** gondolva létezik, tehát **nincs olyan emberi-személyiségi identitás, aki a küldetésétől absztraháltan volna elképzelhető**. Az ember akár **csak** a téridőiségben, akár csak a téridőntúliságban „tartózkodik”, küldetést tölt be – akár az Isten-akarat irányában vagy éppen az ellenkező irányban „mozog”. Az intuitív identitás-megtudás előnye abból a különbségből származik, ami a tudatos és örvendező küldetés-betöltés vagy a kényszerű küldetés-teljesítés között van.

Pál története is bizonyítja, hogy az ember teljesítése nem feltétlenül emberszabású. Lehet jóval **innen** az átlagoson, sőt még saját összegzett adottságain is, de lehet meghatározatlanul is túlszárnyaló mind az átlagost, mind a saját összegzett adottságait tekintve, s mert Isten kezében van, **lehetőségei a csillagos égig érhetnek** – akár az aktivitást (a cselekvés, a gondolkodás valósítását), akár a passzivitást (a szenvedés, tűrés mérvét) vesszük számításba. Ezekben is tündökletes példa a Pál-jelenség.

A Pál-jelenség indít arra, hogy egymáshoz viszonyítsam, értékeljem az élményben-részesülést vagy az intuitív megvilágosodást. Az intuitív megvilágosodás is élmény – hadd kezdjem ezzel -, de az ún. **tapasztalati élmény és az intuitív élmény** mennyiségben és minőségben különbözik egymástól, mégpedig az utóbbi javára.

Ha a tériség és az időiség komplex együttesét veszem figyelembe, elég jól világítja meg a különbözőséget egy - fizikai világból vett – hasonlat. Címet is adhatok ennek a hasonlatnak: A chip (ejtsd: csip) és a többiek. A chip szilánkot jelent, a szilicium-dioxid nevű fém egyik fajtájának, a kvarcnak gramm-súlyú szilánkját (ez a szilánk esetleg jóval kisebb súlyú a grammnál). Miért érdekes ez a chip? Feleletünket megelőzi annak a közlése, hogy tőlünk – és más létezőtől is – az effektusok (hatások) fény- és (vagy) hangimpulzusokként jelentkeznek. A hang- és fényimpulzusok egységesült mennyiségét nevezzük **információnak**, ha a tartalmuk az észlelést, értetést, tudósítást célozza. No már most: amíg más fémek, ötvözetek (például magnetofon-szalagok, videoszalagok) sok dekás, esetleg negyedkilós mennyisége csak néhány ezer információ átvételére, rögzítésére képes, energetikailag is csak ennyire bírja, tehát időből és térből viszonylag nagy mennyiségek képesek erre, addig a kvarc-chip – ujjhegyre vetten is alig látható – szilánkocskája **milliónyi információ vételére képes**, s időben sem veszi igénybe a szokványos magnószalag haladásának menettempóját (nem szólva arról, hogy az információkat korlátlan ideig képes tárolni és tisztán megőrizni).

A hasonlat csak abban sántít, hogy a chip „csupán” a tér és idő csökkenésének arányában növeli a teljesítményét, de az információ szemantikáját nem befolyásolhatja, addig az **intuitíven kapott élmény** nem csupán sok és rövid idő alatt nagy mennyiséget ad tudtunkra, hanem **minőség-meghatározó** is.

Alkalmazva témánkra ezt a fizikomechanikai valóságot, hamar rájövünk, hogy a fény- és a hangimpulzus érzékelésének, rögzítésének az a lehetősége, amelyet a magnó- és videoszalag nyújt, **a 12 apostol 3 éves tapasztalati élmény-együttesének felel meg** (beleszámít a feltámadás első megbizonyosodásának és 40 napos megtapasztalásának, a Mennybe-menetelnek és a Szentlélek érzékletes megnyilvánulásának a kollektíven átélt meglepetéses eseménye is). **Közvetlenül** informáltak voltak, meg is élték azt, amin átmentek, nagy lelki rezonanciák birtokosai lettek, változásokat is idézett elő bennük, náluk a megtapasztalásoknak az élmény-együttese, **de hogy mi a jelentése , jelentősége azoknak, amiken átmentek és hogy viszonyulás-rendszerüknek** (egymáshoz, régebbi kegyességükhöz, népükhöz, más népek tagjaihoz, Izraelnek a pogány népekhez) **meg kell-e változnia, s ha igen, hogyan és miben, fogalmuk sem volt**. Péter, János és Jakab részt vehetett a Hegyi Kirándulásban (a Megdicsőülés Hegyén a téridőiség és a téridőntúliság e különös találkozásában), érzékeivel észlelhette az ún. másvilág, túlvilág valóságos létezését, ez azonban nem mentette meg Pétert később a főpapi udvarban az elgyávulástól, Jakabot az ijedt rejtőzéstől (csak János tartott ki, bár nem tudni, hogy a Mestere fiúi szeretése vagy a „hegyi tapasztalás” e kitartás kulcsa).

Magyarán szólva: a „12” énjében rögzült videofelvétel 3 éves anyaga nagy kincs volt, de ha csak ez a kincsállomány lehetne „az” evangélium, akkor ez és ennyi „jóhír” is boldoggá tehetett volna ugyan egy csoportot, amely szektaként szerveződik meg és legfeljebb két nemzedéket táplál, aztán elenyészik. Ahhoz, hogy ez az (először) főként izraeliekből álló csoport az **izraelizmus világméretű kibontódásának** a krisztiánizmusa lehessen, még lényeges valami és **áttörő szellemű valaki kellett**. Nem azért, mintha ennek a lényeges valaminek és az áttörő szellemű valakinek a hiányát a „12” érezte, konstatálta volna, hiszen – különösen az első krisztusi Pünkösd diadalmas „berobbanása”

után – a teljesség megélése indította hálaadásra őket, a **perfekció örömét élvezték**.

Nem az ember, még a különösen felemelt ember sem tudja, mi kell az Isten Országa valósulása érdekében, hanem csak az Országát valósító ÚR, **csak Ő tudja, mi hiányzik ahhoz, hogy Programja (az Isten Országa Program = IOP) megvalósuljon. NEKI hiányzott a Pál-jelenség**.

Pál intuitív élménykapás részesültje, **énjében és történetében kapott helyet a „chip”**: maga se tudja, mennyi idő alatt részesült milliós mennyiségű és ugyanilyen értékű információban (nem csupán hang- és fényimpulzus, hanem összefüggéseket felfedő **értés-impulzus** tömegében), éspedig úgy, hogy majd továbbadja a 3 éves („videoszalag mennyiségű”) impulzus megéltjeinek, hogy **mit** éltek meg, **miért** történtek **úgy** a Jézus-események, **ahogy** történtek és életükben, viszonyulás-rendszerükben **mi az a MÁS**, amire – mint „megváltó újra” – vágyik az ember.

Pál közlés-állománya a négy evangélistáéhoz képest olyan ráadás, mint a minden ízletes anyagból álló ételben a só; só nélkül a pompás étel is teljesen élvezhetetlen, vagy kevésbé, illetve alig élvezhető. Talán az élvezhetetlenség okát a vendég nem sejti, de ha valaki rájön és pótolja a hiányzó sót (esetleg a sóval egyszer összeforralja a levest), az étel minden ízeleme élni kezd, s kiderül, hogy milyen kitűnő az előbb még élvezhetetlen étel.

Pálnál az idő-tényező (az idő-dimenzió) mennyiségének a jelentősége egyenes arányban csökken az impulzusok mennyiségének növekedésével. Az előzőekben arra utaltam, hogy Pál a 30-33 év eseményeinek információ állományát megkaphatta Lukácstól, vagy a közvetlen szemtanúktól; így lehet. De lehet, hogy intuitív úton FELÜLRŐL kapta meg, esetleg néhány pillanat, perc vagy óra alatt. Arra nézve, hogy az utolsó Pészach (Húsvét) első

széderestjén mi történt, azt írja az apostol, hogy „**én az ÚRTÓL vettem**, amit elétek tártam…” (1 Korinthus 11:23 stb.) Vagyis nem a széderest valamelyik résztvevőjének a tájékoztatása alapján értesült a történtekről, hanem „az Úrtól”.

Ahogy fejlődik a technika, úgy csökken a tér és az idő igénybevételének szükségessége (amint láttuk ezt a „chip” példájából). Ma már van olyan magnetofon-átjátszó készülék (röviden „gyorsító” a neve), amely a 90 perces magnószalag információ-állományát sokkal rövidebb idő alatt veszi át maradéktalanul.

VAGYIS: a technika sokkal inkább bizonyítja a szuperracionalitás valóságát, mint azok a teológiai tanárok, akik (nem is mindig jól működő) rációjuk mérlegére próbálják helyezni a Szentírás és benne Saul-Paul információ-állományát. Pál személye és életműve a bizonyság arra, hogy **az intuitív információ-kapásra nyitottak biztosabb útmutatók, mint a tapasztalásukhoz tapadtak**.

IV.

HOGYAN ÉS HONNAN TUDOM MEG, HOGY KICSODA VAGYOK ÉN?

Az előző három fejezetben a kérdések kérdésével foglalkoztunk; tudniillik azzal, hogy énünk megtudása **egyrészt** megfejtést ingerlő rejtély, **másrészt** a megfejtése legalább annyira fontos, mint az élet (vagyis, ha van emberi élet, nem a „vansága", hanem lényegi **azonossága megtudásának** köszönheti, hogy emberi, ezért posztulátum az identitás tudatérzetének megnyerése), **harmadrészt** az is posztulátum, hogy ki-ki megingás nélkül maradjon **hű magához**.

Talán sikerült eddig tudatosítanom, hogy az identitás megtalálása (az, hogy „Kicsoda vagyok én?") nem az egyik feladatunk a többi között, nem a posztulátumok egyikének az úri kedvünk szerint történő kiemelése, hanem „a" KÉRDÉS, a kérdések kérdése, alap- és kulcskérdés. Arra, hogy csak most lett favorizált kérdés, divatproblematika, a – tán meglepő – felelet, hogy **mindig alap- és kulcskérdés volt**, de mert az ember azóta, hogy kiszakadt a KÖZVETLENSÉG ÉDENÁLLAPOTÁBÓL, az alap- és kulcskérdéseit a viszonylag **mellékesebbek alá rejti**, s csak ha a veszélyeztetettség sejtése kezd sejtésnél több lenni és világméretűvé terebélyesedni, **tör elő a mélyből** az alap- és kulcskérdés, hogy áttörje a mellékesebbek betontalaját.

Persze amikor az identitás így kerül felszínre (mint az első világháború óta fokozatos elszántsággal és ellenállhatatlan kitartással), az emberek annak a tudományos ranggal felcicomázott és tudományos körülményességgel

hitelesített preventív „mozgalomnak” a segítségére gondolnak, amely magát pszichológiának nevezteti. Azért preventív ez a „mozgalom”, mert a létrehozója (ez a szellemtörténeti tényező) vele akarta eleve kivédeni, hogy az identitás-tudatérzet hiányától introvertáltan szűkölő vagy extravertáltan vonító ember odatalálhasson, ahol megtudhatja valós önmagát.

Az ember így könnyebbnek is érezheti a dolgát, elvégre – aszerint, hogy „mennyire szorít a cipő” – latolgathatja, elmenjen vagy ne menjen el a pszichológushoz. Nem tudja ugyanis, hogy veszélyeztetettségének gyökere nem a pszichéjében van, hanem egész önmagában és alapbaja nem az(ok) a tünet(ek), amely(ek) éppenesen felmerült(ek), hanem hogy nem találta meg magát.

A középkor virágzó első harmadában még elég sokan voltak, akik a kulcskérdést érzékelték s ez komoly segítséget jelentett nekik. Azóta szinte kihalt **e létminőséget eldöntő hiányérzet,** s ha mégis előtört valami, jött a népi vagy a tudományos, de a baj gyökerének valóságától elterelő „lelki” magyarázat. Néha olyan egyszerű, kézenfekvő ez, hogy ember legyen a talpán, aki ellent mer mondani neki. Például szolgálhat erre – a számos példa közül – a lelkiismeret-furdalás és a bűntudat. A magyarázat rá, hogy a vétőben (vétése után nyomban vagy később) „felébredt a lelkiismeret”.

Általában csak a 3-5 éves gyermek kérdezi meg (a felnőttek nem csekély bosszúságára), hogy mi az, amit apja vagy nagynénje magától értetődőnek tart, a felnőtt már eleve úgy viselkedik, mint aki biztosan tudja, amit esetleg egyáltalán nem tud. A gyermek bizony megkérdezi, ha hall valaki lelkiismeretének a felébredéséről, hogy „Mi az a lelkiismeret?”, „Mitől alszik el és mitől ébred fel?”, „Hol lakik?”, „Miért kellemetlen az, hogy felébredt? – Talán nem aludta ki magát?”, és „Mit csinál, ha furdal?”, „Mivel furdal: ököllel, nyíllal, piszkavassal?”, „S ha Gábor bácsinak azért furdal a felébredt lelkiismerete, mert vétett valaha az apukája ellen, aki azóta meghalt, Juci néninek miért nem furdal, pedig goromba a nagypapához és a nagymamához, aki neki apósa és anyósa, s

ha jól kidühöngte magát, igen megnyugszik, a tekintete is fényesebb, nem látszik rajta, hogy bármi furdalná?”.

Ki mostanság az a **„kötöznivaló”**, aki a kérdezőnek (gyermeknek vagy gyermeklelkű felnőttnek) azt felelné, hogy „nincs „lelkiismeret” nevű létező, amely olykor szunyókálna, olykor felriadna, hanem a ’Gábor bácsinak’ van egy olyanja, amitől ő Gábor bácsi lett, ámde ő még mindig nem tud róla; ez az olyanja akit „énnek”, „személyiségnek” nevezünk. Ez az „én” ad jelt magáról ’Gábor bácsinak’, hogy közölje vele: amit vétett, az merőben ellenkezik az általa ugyan még nem ismert „énjével”, ez az ő „énje”. **„Énjének” a lázadás ellenére ép magva tiltakozik keményen nála.** Jézus ezt a nagy furdalást, dörömbölést nevezi fogak csikorgatásának, férgek rágásának, lángok gyötrésének.

’Juci néni’ énje csendben van, ő van távol a saját énjétől, ezért tud háborítatlanul gonoszkodni. ’Juci néni’ még nincs szorosságban: ez ugyan kényelmes neki, de annál veszedelmesebb.

’Gábor bácsinak’ viszont – mert jelentkezett valódi énje – rá kell jönnie, hogy vétése kettős: vétett embertársa ellen, aki tőle sérelmet szenvedett és vétett saját valója ellen. Súlyos károkozója lett annak, aki igazán ő volna, ha nem találná meg magában azt, akit Teremtője más célból teremtett.

Igen, a lelkiismeret-furdalás legbelül identitástudat mozgása, ennek – természetes – megvan a pszichikai manifesztációja is, de nem ez az elsődleges; csak csillapítani, kábítani lehet lélektani fogásokkal: **a gyógymód az identitás-tudatérzet keresésének elősegítése**.

Az lett volna „normális”, ha az ember – „ÉDEN” után – az identitását kutatja először, s csak azután mást. De az ember(iség) – ilyen értelemben – nem normális: a pótlékokat keresi és kedveli. A felnövő gyerekember a magukat sem sejtő felnőttek többségétől ismereteket kap a környezetéről, genetikai-rokonsági kapcsolatairól (ez az apád, az anyád, a nagyszülőd, a testvéred, az ángyod, a sógorod, stb.), létviszonyairól (hogy ki az óvó néni, a tanító bácsi, a falu vagy

város vezetője, mi a rendőr dolga), saját testének néhány szabályáról, aztán és közben Istenről, Aki van ugyan, de még soha senki nem látta, hinni kell azért persze, mert az édesanya is hiszi; az édesanya azért hiszi, mert az ő anyja és apja is hiszi, hitte: ezeket az ismereteket hivatott erősíteni több bibliai történet, no meg az egyház tanítása, sok csodahíradása, és az az erkölcsiség, amit tőlünk – **állítólag** – az Isten megkíván.

A gyerek-ember így megy át a serdülésen, lesz ifjú, majd férfi, férj, családapa, családanya, valamilyen munkás, szavazó állampolgár, végül megbecsült nyugdíjas és úgy hunyja le a szemét, hogy **soha senki sem kérdezi meg tőle**: Ilona, Rezső, Lajos vagy Ildikó, tudod-e magadat, tudod-e, hogy ki vagy? S benne sem jött fel a spontán kérdés. „Kicsoda vagyok én?”

Ha mégis egyszer – csodaképpen – feltörne, a megkérdezettek háborodottnak néznék, s ha már mindenáron felelni kell rá, gyorsan felelnék: orvos vagy/illetve építész, szüleid fia és gyerekeid apja, jólelkű (vagy szűkkeblű) ember, nagy tudós, az ortopéd cipők készítésének páratlan mestere, … mit akarsz még?!

A tévirányulás lényege (a kezdet kezdetétől), hogy mert a szülők, barátok, felnőttek sem tudják, honnan tudnák a gyermekeik a helyes választ? Azt, amit a kérdésre válaszolni kellene: hogy minket a Teremtő, Akit nem ismerünk, **embernek** teremtett és bár valami elképesztő nagyot vétettünk Ellene (persze erről sem tudunk úgy igazán), távol helyezett Magától, **viszont** mindennel **ellát**, amire szükségünk van, illetve minden képességgel felruház, hogy gondoskodhassunk magunkról. Így hát **sok mindent tudhatunk, de egyet nem: azt, hogy tulajdonképpen kik vagyunk**. Nevünk, foglalkozásunk, családi és társadalmi helyzetünk szerint tudjuk, kik vagyunk. Kovács Józsa vagy Benedek Leo, de ez csak ránk aggatott, megkülönböztető ismertetőjel, úgyszólván **semmi köze ahhoz, hogy kicsodá vagyunk**. Márpedig egész embervoltunk minősége, a

bánás emberségünkkel, helytállásunk e világon és kinyúlásunk a világon túlra múlik azon, hogy tudjuk-e, kicsoda vagyunk mi?!

A fiatal alig ért ebből valamit (belső értelemmel), de azért összegződik benne, amiket másoktól hallott és hittanból tanult, hát kiugrik a **spontán** kérdés: **Hol van hát és kicsoda az Isten?**

TÁRGYALÁS

Az ilyen levezetéssel „operáló” szülő, barát, egyszóval felnőtt már azért képes erre a gondolatsorra, mert ő már tudja magát (a fiatal, akivel beszél, „szerencsés”), **ezért** válaszolhat igen egyszerűen: az ember Istent csak „óhajtva sejti” és saját magát még jó, ha „óhajtva sejti”. Amire mély elszánással kell törekednie, nem Isten, hanem a saját maga megtudása: minden csak ebből, ezzel egyidejűleg és ezután következhet be. Érthető, hogy csak ennek a „menetnek” a nyomán tolul fel első kérdésünk: „Hogyan és honnan tudhatom meg, hogy kicsoda vagyok én?”.

* * *

A felelet megkísérlése előtt kell foglalkoznunk egy olyan sajátos jelenséggel, aminek ezt a címet adtam:

1. **Az emberi többlet álcája, mint esendőség és másra utaltság**

Henrick Drummond már idézett könyve („Természeti törvény a szellemi világban”) úttörőnek bizonyult annak a valóságnak a felismertetésében, hogy csak **egyetlen** törvény van, A TÖRVÉNY, az isteni akaratnak a rendbiztosító érvényesülése, az EGYETLENEGYNEK az egyetlen Önközlő szándék-hordozója; ezért bármilyen életsíkban vagyunk, bármelyik életsíkkal

találkozunk, - mutatis mutandis – az **egyetlen** TÖRVÉNY tükröződésével szembesülünk.

A mai gondolkodás szektorszerűsége – az, hogy külön gondolunk a természettudományokra és külön a szellemi (humán) tudományokra s eszerint tipizálódtak ezek és követőik kétféle irányulása szerint – **tarthatatlan, valóságellenes és tudománytalan**.

A természet minden másnál **közelebb van hozzánk**, mert fogantatásunktól magunk is benne vagyunk, ezenfelül közvetlen szemlélhetésre ad módot, így ő a szellemi-személyiségi élet törvényszerűségeinek az első oktatója, **ha** oktatni hagyjuk tőle magunkat. Márpedig hagyjuk, ha – H. Drummond módján – rájövünk: a természetben ható törvény érvényesül a szellemi-személyiségi „világban" is (mivelhogy EGY A TÖRVÉNY).

A Teremtő a természet törvényein át közli velünk milyen az a törvény-rendszer, amely áthatja személyiségi „világát", hogy

(a) megtanuljuk, „leolvassuk";

(b) kövessük;

(c) olyan – esetleg igen messzemenő – rejtély-megoldásokat kapjunk, amelyeket bonyolult és „misztikus" tévutakon keresünk;

(d) megtalálhassuk a tájékozódáshoz a legmegfelelőbb **irányt**.

Lehetetlenség tehát, hogy valaki, aki embernek, személyiségi lénynek, humanistának tartja magát, **csak** Plutarchoszig vagy Aquinóiig vagy Kantig legyen érdekelve, de az illetőt Max Planck hidegen hagyná és a saját mindennapi életének a mozzanatai sem érdekelnék, nem gondolkodna el élet-megnyilvánulásain, környezete, életkertje jelenségein, mint olyanokon, amelyeken egy-egy törvényszerűséget fedezhetne fel, aztán majd **meglepődve rájönne**, hogy hiszen ez – a dolog természetéből következő változattal – **jelen van a szellemi világban**.

H. Drummond megismeri egy bizonyos tengeri hüllő „történetét” ott, ahol a mélyben levő sziklákat évszázakra elég táplálék borítja. A hüllő e sziklákra tapadva a pórusain át minden aktív működés nélkül (a gyomrát kikerülve) juthat bőséges élelemhez. Mivel nincs többé szüksége a gyomrára, az elsorvad, kipusztul. Drummond megtalálja A TÖRVÉNYT, mely a biogenezis tanának a bázisa és nyomban felfedezi a szellemi-személyiségi világban: aki készen kap lelki hatásokat, akinek nem kell megdolgoznia, megharcolnia az elérendőért, mert enélkül is hozzájut, annak elsorvadnak készségei, amelyek a munkához, harchoz kellettek, csonkul egész személyisége és a **legriasztóbb jövő** elé nézhet. (Drummond e témájára a 2. fejezetben még visszatérünk az ún. svéd-szindróma kapcsán.)

Az EGYETLEN VILÁGTÖRVÉNY érvénye fordítva is igaz: a személyiségi-szellemi törvényszerűségekkel mind szorosabb kapcsolatba kerülők tapasztalataiból következik, hogy a személyiségi törvényszerűségekben fizikai regulációk is tükröződnek, ezek sokszor a szellemi-személyiségi **megnyilvánulásból transzformálódnak fizikaivá**, s ha nem is olyan páratlan módon és egyedien, mint Mária testében, de a maguk – most még kinyomozhatatlan – módján lesz valóság, hogy „ho logosz szarksz egeneto” (az IGE test lett). Ugyanis ez a páratlan, sosem volt esemény is valami módon „a” TÖRVÉNY valósulása, ami az embervilág „statisztikai” tapasztalat-állományában eladdig „szerepet” nem kapott.

A tapasztalat-állomány mennyisége az időben csökken a feledés vagy a következő generációnak való át–nem-adás folytán, vagy bővül, **a TÖRVÉNY VÉGÉRVÉNYES.** Persze nem azokat értve rajta, amik üdvkorszakok természetéhez mérve csupán részlet-rendelkezések. Az már mellékes, hogy a nevezése milyen: „Rájöttem (beláttam), hogy vége lesz mindennek, ami van, de

a Te parancsolatod végtelen” – zengi a Zsoltáros (119:96). Igen, a **végtelen** az Örökkévaló Ön-jelzése.

* * *

Mindezeket azért kellett előrebocsátanom, hogy az olvasó számára érthetővé és legitimmé tegyem: amikor egy természeti jelenséggel **illusztrálok**, tulajdonképpen egy személyiségi törvényt **tükröztetek**. Mégpedig abban a meggyőződésben, hogy a Teremtő **konkrét** céllal iktatta be ezt a természeti jelenséget az emberi létállományba, hogy vele felhívja a figyelmünket – identitásunk ügyében – valami igen-igen lényegesre. A témám tartalmát képező természeti jelenség közismert, az analfabéta is tudja, és magát ehhez tartja. Ez ugyanis nem más, mint az emberi többletnek, mint esendőségnek és másra-utaltságnak a jelentkezése a gyerekember születésekor mintegy hatéves koráig. Tudjuk, hogy az ún. elevenszülő állatok ivadékai a születésükkor néhány percig, óráig, vagy egy-két napig még nem önállóan cselekvőképesek (a krokodil ugyan tojásból lép ki és nyomban önálló), aztán már szinte olyanok, mint az az anyaállat, amely ellette őket. **A gyors önállóság az állatok fennmaradásának az egyik biztosítéka.** Ha viszont az emberi gyermekek mindenike a földgolyóbison egyszerre születne meg és mindeniket magára hagynánk, két napon belül elpusztulna az emberiség (kivéve azt a néhány csecsemőt, akire egy-egy erős anyaérzésű nőstény emlős bukkanna és gondviselné). A száraz logika szerint ez azt jelentené, hogy az élővilág legkevésbé életképes lénye, **testi selejtje az ember**.

Valójában az ember a teremtés koronája. Ezen sem az originál-, sem a neodarwinizmus nem változtathat, mert amikor az ember túljut esendősége különböző fázisain, fokozatosan veszi át az **uralmat** a földi lét felett. De hát akkor miért ez a dialektika? Ha rendelés szerint is az ember a teremtés koronája, miért nem születik Herkulesként, mint aki az első perctől kezdve komplett,

önálló, tettre kész és snájdig? Csupán értelmetlen véletlenje a természetnek, hogy a teremtés koronája születésétől évekig esendő, másra utalt, ifjúsága első felében is gyámolításra szoruló, a második felében már érik s jó, ha húszéves korában képes arra, amire egy hathetes (ún. választási) malac?

A kérdés maga elég arra, hogy a szerző bocsánatért esedezzen, mert azt játszotta, hogy az olvasó nem tudja, amit ő tud, hogy ti. a természetben nincs sem értelmetlen, sem véletlen, de van, amit az ember nem ért, és **nem vélt volna.** Hát akkor **mi van** ebben az emberi többletet eltakaró esendőségben és másra-utaltságban? A TEREMTŐ természeti úton küldött Üzenete az embernek olyan vaskosan testi jelzés, amely szellemi tartalmat tükröztet: értésünkre adja, hogy az ember – bár testében hordozza a többi lény (ásvány, növény, állat) stílusékítményét – speciális, egyetlen, (látszólagos) hasonlósága által sem hasonló más lényhez, **„története" semmiben sem hasonlít a többiéhez**. Növekedésének nehézségei valóságosak, és mint ilyenek álcák, embersége többletének és hasonlíthatatlanságának álcái, - lény, aki selejtként van és lény, aki még ekként is ember, a teremtés koronája, **a téridői tökély netovábbja**.

Mi következik az esendős többletből? Az, hogy azt, aki az ember-fenséghez közeledik, ne tévessze meg annak az esendősége, mert az csak álca! Tudja meg maga az ember és az az ember, aki közeledik hozzá, hogy e lénynek a táplálása, gondozása, nevelése hosszú, körülményes és nehéz út, de **még nehezebb** az út sajátmagához: ahhoz, hogy **megtudja** (e IV. fejezet bevezetője szerint), **„Kicsoda ő?"**.

Hogy egy borjú, egy nyúl, egy tehén milyen, a szakember – az állatorvos – hamar megmondja: megnézi, épek-e a testrészei, normálisak-e a reakciói, vérvizsgálata nyomán nem derül-e ki valami hiány, aztán ha minden „stimmel", közli, hogy az állat jól van, illetve, hogy beteg, ha valami bajt talál. Az emberi gyermek testét is meg kell vizsgálni és a mai orvos (ha akar) pontos diagnózist

adhat, de azt, hogy ki ő, **igazán** milyen ember, képtelen megmondani (mert az ember nemcsak „mi”, hanem „ki” is).

Ahhoz, hogy Nagy Lőrinc megtudja, ki ő – és mások is megtudják –, ugyanolyan hosszú, körülményes zarándokútra van szüksége, mint Richard Wagner Tannhäuser-jének, amikor útra kelt Rómába, nem tudván, vajon Áron vesszeje mikor és hol virágzik ki számára.

De hát nem idegesítő, **ha**

(1) eleve, - amikor már értelme erre is nyitott és érzékeny – **nem értesül** az ember, a fiatal arról, hogy a születés és növekedés után **még valami igen-igen fontos történés hátra van**? (A polgár tudja, hogy még hátra van a pályaválasztás, a párválasztás és a családalapítás feladata, meg az, hogy ezekben végig helytálljon; más hátralevőről nem tud. Még a „polgárrá” lett Mózes sem tudott).

(2) azoktól, akik az emberlét e titkáról a megtaláláson innen nem azzal a bizalommal beszélnek, amelynek „tápanyaga” a **Teremtő megkereső**, megtaláló szenvedélye és célhoz juttató mindenhatósága?

Mint láttuk, a Teremtő természeti burkolatba csomagoló ÜZENETÉT az emberség dialektikus valósulásáról („a többlet álcája az esendőség és a másra-utaltság”) az embervilág nézi, de nem veszi észre (észbe), napirendre tér felette, az intézményes egyház is túlteszi magát rajta (talán hogy ne szerezzen konkurenciát pótkielégülést nyújtó vallási nagyüzemiségének), megszerezve az **emberen-segítésnek azt a mechanizmusát**, amely a segítséget kívülről nyújtja. Így aztán kit is foglalkoztatna, hogy „Kicsoda vagyok én?”?!

Persze azért van befelé fordulás is, hogy **kinyomozzuk magunkban a vétőt** és külső segítséggel nyomban el is űzzék belőlünk ennek a machinációnak a mesterei. Az ilyen aktusoknak maradhat annyi halvány maradványa, hogy amikor az önvizsgálat nyomán sorba szedjük vétéseinket, leszűrjük a következtetést: **ez vagyok én**. CSAKHÁT: ha az ember ilyen könnyen

megtudhatná magát – **erényei és bűnei szintéziséből** vagy mérlegeléséből -, akár fel is ugorhatna születése pillanatában és segíthetne pelenkát mosni a bábaasszonynak. S mivel ez még viccnek is rossz, jobb viccet fabrikált az ember-ügyben a XIX. és XX. század földhözragadt képzelettől dúsított, de lendítő képzelettől megfosztott jó néhány pénzrajongó, munkaundoros ügynöke.

A pszichológus-pszichiáter ügynökök „keletkezését" megelőzte és okozta az a kétségbeejtő felismerés, hogy amint haladunk előre az időben, az ember(iség) rohamtempóban fejlődik és tájfuntempóban romlik. Kéznél lévő volt a feladat: a fejlődést meghagyni, sőt növelni, de a romlást fékezni, ha lehet, egészen megszüntetni kellene. De hogyan? Az emberiséget, a népeket senki se veheti az ölébe, hogy gyengéd simogatással megszelídítse vagy célszerűen, hatékonyan elpáholja, **csakis az egyéni emberen kell kezdeni a javítást**. Mert ha a császárok, zsarnokok tömegnek, masszának is nézik az emberiséget, amely parancsnokai parancsára harcol és kötelességszerűen adót fizet nekik, az emberjavítóknak abból kell kiindulniuk, hogy az ember(iség) Péter meg Mihály és Veronika, stb. … stb., tehát **külön-külön kell** velük foglalkozni. De hogyan? **„Szakszerűen."**

A szakszerűség **definíciókat** követel: meg kell határozni, **ki vagy mi** az ember, akivel foglalkozunk. Hát kicsoda is? No: azért azt így, hogy „a legmagasabbrendű állat", nem szabad leírni, kimondani, Darwin sem ment el eddig, a neodarwinisták sem, valami kevésbé bántó megfogalmazást kell találni, egy kis **tudományos mese** sem fog ártani a „nagy ugrásról", de persze – függetlenül a definíciótól – a bánásmód vele olyan lehet, mint az állattal, egy differenciált és érzékeny központi meg vegetatív idegrendszerrel rendelkező lénnyel.

Az állattal régóta kísérleteznek a kutatók: szorgalmasan figyelik, regisztrálják az egészséges állat életműködését, a beteg állat szerveinek változását, magatartásbeli reagálását; olykor maguk teszik beteggé, hogy

megfigyeljék a betegség kialakulását és majd a gyógyíthatás útját-módját. A kardiológus kutató – például – több helyen elköti a kísérleti patkány artériáját, hogy nyomon kövesse, hogyan jön létre a szívinfarktus. Meghökken, amikor a 14. kísérleti patkány nem kap szívinfarktust: nyomozni kezd, hogy miért nem, s ebből tanul rengeteget. Hát az ember(iség)en segíteni akaró materialista, pozitivista ügynökök is ilyen állatkísérletes irányban indultak el, figyelembe véve azt az **előnyt**, hogy az emberállat (vagy állatember) **beszéddel** is közölni tudja, mit akar, érez, gondol, a kísérlet vele másféle lehet (bizonyos tekintetben), mint a tengerimalaccal: a beszélés, írás, olvasás, értés elsődleges és megkönnyítő **szerephez** juthat a kísérletben. LÉNYEGÉBEN ez azért **állatkísérlet** marad, mert ott is, itt is a vizsgáló a vizsgált egyén **közvetlen** (testi, pszichikai, magatartásbeli) **reagálásaiból** nyert tapasztalatai összességéből vonja le a maga következtetéseit, állít fel diagnózist és **kísérel meg terápiát**.

Csoda-e, hogy – eltekintve átmeneti enyhítésektől vagy az emberiség őstörténete óta gyakorolt „kibeszélés" könnyítő hatásától, autoszuggesztív visszahatásától – gyógyításról szó sem lehet. Hogyan is lehetne, amikor az **irányzatok ügynökei** eleve úgy vesznek engem, az embert, mint állatféleséget (vagyis tudják, hogy „mi vagyok" s még csak nem is sejtik, hogy azt, **akik ők, nem tudják**; igen: saját magukat sem tudják, - azt sem, hogy egyszer megtudhatnák – nyilván engem sem tudhatnak). Ügynökségnek azért nevezem ezt a mozgalmi hálózatot, mely ma már (nem szervezett, többféle nézetet valló, módszert követő, de keményen összetartó, mert vastagon érdekelt) **világhálózat**, mivel szemet hunyva saját csődje felett üzletiesen árusítja magát, „portékáját", s – megtömve a könyvtárakat a műszavakkal zsúfolt, ezekkel zsonglőrködő könyveivel, protokollálva a kongresszusi termeket nagyképű „konferenciáival" – **elhiteti az „állatemberrel", a saját állatnak vélt önmagával is, hogy ő a menedék, mert tud engem és segíteni tud rajtam, ha bajban vagyok**.

Ahhoz, hogy tudjon engem, meg kellene tudnia önmagát s csak így engemet (esetleg). Azt hiszi, hogy azzal tudhat meg engem, hogy kilenc bűnöző

képe közül kiválasztom, ki a rokonszenves három és ki az ellenszenves három nekem? Vagy úgy véli, hogy ha az elém tett sokszínű gombolyag láttán közlöm, milyen képzeteim támadnak, és hogyan mondom el ezeket a szorgalmasan jegyezgető pszichológusnak, kiderítheti, ki vagyok, és hogy vagyok, milyen vagyok. Azzal, hogy ülve vagy fekve és „lazultan" milyen explorálások „jönnek ki" belőlem, **miket álmodtam**, gyermekkorom óta **milyen szexuális sérülés** érte a „lelkemet".

Vagy azzal válok megtudottá, hogy álmaimat és „szabad asszociációimat" nemcsak elmondom, hanem le is írom (mint szegény József Attila, akinek most az ilyen írásaival kereskednek 1988. hullarablói).

Az ügynökök új meg új fogásokat dobtak be a köztudatba, nagy feneket kerítve ezeknek, de már ezekkel sem boldogultak, hát – az USA-ban már majdnem teljesen – a csődjüket markáns, sőt **durva eszközökkel, a hipnózissal** cserélték fel, ennek szerezve világméretű polgárjogot. Így már nem érdekes a kísérlet, a hatás „befut" s aki ennek teszi ki magát, visszajár rá, mint a **narkomániás** a narkotikumhoz, - sőt a hipnotizőr-pszichiáter (nem is verbális) hatására a páciens másokat is odatoboroz a „pszichiáterhez".

Az ügynökök már Pavlovtól is megtanulhatták, amit az agykutatók azóta csak **megerősítettek**, hogy ti. az emberi agykéreg alsó lebenyének **néhány milliméternyi** részétől érkeznek a „központba" az utasítások, erre a „lebenyszélre" viszont semmi sem hat úgy, mint a másik embertől vagy a sajátmagunktól származó **szó**, vagy beszéd.

Íme, az ügynökök – szerencséjükre, az emberiség szerencsétlenségére – rábukkantak az „állatember" sajátos nyitottságára: erre a **kéregszélre**. (Óhatatlanul Jézus pásztor-szózata kerül elém: a pásztor az ajtón megy be a juhokhoz, nem úgy, mint a tolvaj, aki hátulról hág be hozzájuk. Az ajtó: az értelem. A „hátulról" behatoló számára „nyitott ablak" lehet a **manipulált kéregszél**.

De hát miért kellett foglalkoznom az „ügynökökkel”? Nem azért, mert irigylem tőlük, amit anyagiakban összehordanak. Igaz ugyan, hogy a beteg emberen (testi bajában, amelynek a kihatásai nem csupán testiek) valóban segítő orvosokhoz korántsem olyan bőkezűek pácienseik, mint ezekhez a sarlatánokhoz.

A kár, amit okoznak, súlyos.

(a) Ha soha az életben sem vallanák meg, akkor is az a kiindulásuk – mint már láttuk -, hogy az ember **csúcsállat**. Ez elhallgatva is csak pótmegoldáshoz vezet, ami pedig megakadályozza azt, hogy AZ EMBER megkérdezze végre, hogy „Kicsoda vagyok én?”.

(b) Az ügynökség rögzíti azt a tévtudatot is, hogy az ember – mint az állat – emberi úton-módon megismerhető.

Jó volna tudni, hogy az USA-ban (meg másutt is) a vállalatok, intézmények által alkalmazott pszichológusokat már a második világháború előtt alkalmazták-e személyzet-elbíráló célra. Ha igen, akkor semmiképp sem érthető, hogy miképpen tölthette be az a **honvédelmi** miniszter maximálisan felelős hivatalát, akiről kiderült a világháborút követő öngyilkossága nyomán, hogy **elmebetegsége újult ki?!** Hogy-hogy nem ismerték ezt fel az USA „kitűnő” pszichológusai, pszichiáterei?

A felelet egyszerű: a pszichológiai „laboratóriumok”, valamit megtudhatnak az emberről. (Nem többet, mint egy üldözött krisztiánusz az őt dühösen üldöző Saulról „akkor”, vagy Péter a kakasos hajnalon a főpapi udvarban magáról, illetve Jákób magáról, amikor anyja felcibálta karjára az állatról lenyúzott szőrös bőrt, de – kérdezem – ami belőlük megnyilvánult „akkor”, az volt az igazi Saul-Paul, Simon-Péter és Jákób-Izrael?) **Amikor aztán e tudásukkal (közlésükkor) azt a benyomást keltik a páciensükben, hogy ők tudják az illetőt, s így hála a pszichológusoknak, most ő is tudja magát: csalnak.** És meghagyják a becsapottat illúziójában, - elvéve az

eshetőségét is annak, hogy végre rájöjjön: ahhoz, hogy megtudja magát, **ő esendő és másra-utalt ember,** mint volt testisége földi kezdetétől hosszú éveken át. A különbség csak annyi, hogy a csecsemő sem a csecsemőségét, sem az esendőségét nem tudja. Ő viszont felnőtt ember, így tudnia kellene már magát. Ám **ha kéri,** nem hiába várja önmaga megtudásának idejét, alkalmát, módját és annak minden konzekvenciáját.

2. Feltételes előzmény

Ki kéri, hogy megtudja magát?

Az, aki a sok (kegyes vagy kegyetlen, kegytelen ügynöki) butítás után, mellett, ellenére rájön, hogy nem tudja magát, márpedig mindennél fontosabb, hogy végre megtudja magát: azt, hogy kicsoda ő? Ezt sem pap, sem pszichológus nem képes felderíteni, más „bölcs" sem, a hirdetett indiai gyakorlatok pedig inkább csak távolabb visznek tőle, csődjének a tudata vagy önpusztításhoz vagy feje felemeléséhez, térde lerogyásához vezeti. Mint Izrael fiaiban az egyiptomi **nyomorúság mélyből hívta elő a felhatoló kiáltást**, mert végre megértek rá, ő is megért a kérdésre: Honnan és hogyan tudhatja meg, kicsoda vagyok én? Ha az embergyermek másra-utalt s ebben AZ EMBER másra-utaltsága jelződik, ki az a MÁS, miként lehet kopogtatni a fogadószobája ajtaján, s mi történik, ha fogad? A feleletet tudjuk, de Ábrahámtól Malakiásig, Mátétól Timóteusig (Mózesen, Pálon és Péteren át) élete hosszú szakaszán egyik se tudta, hogy kicsoda ő és hogy **mindent eldöntően tudnia kellene**, kicsoda ő?! Ezért hát **nem is** kérték, hogy bárhogyan, bárhonnan megtudhassák, kik ők. **CSAKHOGY ők ebben példák és nem modellek.** Példájuk pozitívuma mögött lappang annak a negatívumnak az árnyéka, hogy a közvetlenség korszakának letűnte óta az ember olyannyira nyomorult, hogy még csak nem is tudja, mi hiányzik neki, ti. ő maga, a maga-felismerés OTT, AHOL hitelesen részesülhet benne.

A bibliai példák „csak” azt bizonyítják, hogy ez a hiány létbevágó, minőségre figyeltető, reális és betölthető. **Modell csak egyedül Jézus**, de Ő se úgy, hogy lemásolhatnánk fokozatos Maga-megtudásának metodikáját. Van viszont amiben irányt mutathat annak, aki identitása tudatérzetéhez szeretne megérkezni. Egyben „elhúzza a függönyt” a magát megtudni akaró kérése feltétlen, elengedhetetlen előzményének drámája előtt. Ugyanis a pozíciónk más, mint Mózesé vagy Pálé volt. Mi most már Isten kegyelméből tudjuk, amit ők megszólításukig nem is sejtettek, tehát mi **kérhetjük alapvető élethiányunk betöltését.**

Isten viszonyulása is más lehet hozzánk, mint amilyen Ábrahámhoz volt. Ránk az az isteni jelzés érvényes, hogy „kérni hagyom magamat”. **Vagyis**: ’János vagy Júlia – Lelkem titkos vezetésén át – már tudják, hogy a legfőbbet, magukat nem tudják, tehát kérik ezt, de tudják-e kérésük tartalmát’?

Most érkeztünk el annak a vizsgálatához, hogy amikor elődeink, Ábrahámtól Tituszig, megtudták magukat, milyen ismerethez jutottak; - következésképp’ amikor ma valaki meg akarja tudni magát, milyen ismerethez fog egyúttal jutni, ha ez a vágya teljesül?

A felelet előtt hadd írjam le találkozásomat 1943-ban az évszázad első felének nemzetközi hírű jósnőjével, Silbiger Boriskával. Közismert egyházi szolgálatom 1942-1948 között sok és sokféle embert sodort hozzám, végzettel fenyegetetteket és sújtottakat. A kb. 45-50 éves jósnő (akitől – éppen, mert annyira felkapott volt és mert a belépéskor olyat produkált, ami nem hagyott kétséget démonikusságáról – mélyen idegenkedtem) problémáját ismertette velem, hogy segítsek rajta. Ügye kívánta meg, hogy – titkárnője kíséretében – többször felkeressen. Ilyenkor beszélt a „munkájáról” (pedig nem kértem, sőt elhárítottam a Szentíráshoz tartva magam). Egyszer megkérdeztem: általában mire kíváncsiak a jósoltatók, miket kérdeznek tőle? Készséggel sorolt fel kérdéseket. Újabb kérdésem volt: nem unja ilyen banalitásokkal foglakozni,

sablonkérdésekre felelni művelt, igen olvasott hölgy létére? Szinte magából kikelten felelte: „Én ezeket a kérdéseket szeretem; ilyeneket, hogy szereti-e az a fiú vagy lány, sikerül-e egy pályázata; belefogjon-e a kínálkozó vállalkozásba; mit akar tenni ellene a főnöke, és így tovább. De ki nem állhatom, amikor jön egy–egy nagyképű alak, aki előadja, hogy nem tud magán kiigazodni, mert ő különleges egyéniség, lelkében akkora mélységek vannak, mint Dosztojevszkijében, és az, hogy nem érti meg a világ, logikus, hiszen nem érik fel azt a magasságot, aki ő, sőt maga is zavarba jön olykor magától. Kér hát, hogy nézzek bele és mondjam meg, mit látok?! Biztosan sok nagyon érdekeset. Én az ilyenek szűrét hamar kiteszem, - azzal, hogy **jósnő vagyok, nem kukkoló**; különben sincs kukkerem, amivel magába nézhetnék!". „Miért ugyan – kérdeztem vitatkozva – hátha valóban mozgatja az ilyen embert valami probléma? Nem veti fel az ilyen, hogy mi dolguk e világon és nem erre kérik Boriska segítségét? A jósnő nevetett és két kézzel tiltakozott: „Szó sincs róla, lelkész úr; látszik, hogy nem ismeri az ilyeneket. El vannak telve ezek magukkal, tőlem meg azt várnák, hogy szenzációkat tárjak fel róluk, hadd gyönyörködhetnének a drágalátos lelkükben. Gondolom, olvasott már tiszteletes úr a nárcisszistákról, ezek azok; s mert meg vannak győződve saját „extra qualität" voltukról; szeretnék, ha a jósnő megerőltetné a fantáziáját és kitalálna nekik sok ékítményt, lelki üveggolyókat, amik káprázatosan színesek, mert meg nem fáradnak a gyönyörködésben, ha magukra gondolnak". …

Silbiger Boriskának a problémája megoldásában nem tudtam segíteni (pedig szerettem volna, mert Krisztusom akkor – is – minden bajba jutott ember adósává tett), de a segítés másik helyére sikerült irányítanom. Változatlanul démoninak tartottam és tartom a jóslást és a jóst, de a találkozásból határozottan profitáltam: megkaptam egy olyan embertípus intelligens leírását, akivel előbb és később én is találkoztam és a leírásuk hitelesnek bizonyult.

Azért emlékszem a jósnőre, mert most, hogy azt, aki összpontosítottsággal szeretné megtudni magát, meg kell különböztetnem attól, **aki én-mániás**, akit az

értelmes és általában jobb sorsra kívánt hölgy olyan plasztikusan ábrázolt. Az én-mániás részletesebb leírása pszichopatológiai szakkönyvbe való, most nem kell foglalkoznom e témával, de utalok rá. Az én feladatom, hogy nem a mániást, hanem a magát megtudni akaró reguláris embertársat ábrázoljam a kérés helyzetében és állapotában. Ha meg akarja tudni magát, mert **e tudást létfordítónak sejti**, mit vár – és mit nem vár – ettől maga, az énje, a világa számára, hogyan fogja fel eleve azt az „énjét", akit a jósnőhöz menő oly meghatottan akar dédelgetni, ékesíteni, megfürkészni? Van-e rokonsága az önmegvalósításukat favorizálókkal: ha van, miben; vagy ha nincs, miért nincs?

Abból indulok ki, hogy az EMBER a létezésben – magán, azaz AZ EMBEREN kívül – minden lényre, jelenségre, történésre nézve a gondolkodás sávjában két „MIÉRT?" között van: az OK miértje és a CÉL miértje között. Ha az ok és a cél – miértjére felelethez jut, mélyen megnyugszik, meg van elégedve (például egy asztalra néz: az asztalnak az okai ebben a minőségében a lételőzményei, hogy kitermelték a fát, szakszerűen állították elő belőle a deszkalapokat, meg a többi részeket; a mester a célnak megfelelően végezte el a gyalulást, az egybeszerkesztést és a festést: elkészült az asztal. Azzal a céllal, hogy írni, étkezni, műveskedni lehessen rajta.

Amikor ismerjük a célt, az okot (okokat) is értjük, hiszen a cél határozza meg az okot (okokat). Az oknak előrelendítő, a célnak visszaható **és** előrehúzó hatása van. Annyira a kettő közé vagyunk zárva, hogy szinte izgatottá tesz, ha nem fedezzük fel az ok(ok) vagy a cél mibenlétét. Az **ok-kutató** izgalom a tudományos kutatás „motorja", a bűnügyi nyomozás serkentője. **A cél felfedezésének a kudarca depresszívvé teszi az embert.**

Ifjú koromban falunk egyik bibliás gazdaemberének a kifakadása ütötte meg töprengésre hajlamos fülemet; elkeseredve mondta: nem érti, miért teremtett Isten anyarozst, hiszen az ilyesfajta növényekkel, gazokkal, férgekkel, kártékony állatokkal nem lehetett semmiféle **célja.** (Csak nem azért adta ezeket,

hogy kárt tegyenek és bosszantsanak?!) Nagyanyámat sírni láttam penészessé lett befőttjei felett, ő is rögtönzött valamiféle, a gazdáéhoz hasonló filozófiát. Sajnos nem érhette meg egyik sem, hogy az anyarozsból készített, sokszor **életmentő gyógyszerekkel**, a penésztermelte és milliókat mentő penicillinnel (és származékaival) találkozhassék. Megnyugodtak volna bizonnyal, hogy ezeknek a teremtése, emberi kifejlesztése is céllal történt, történik, no meg a többi ártalmasé és „haszontalané” is, csak még **nem ismerjük a célt.**

Az egyéni és kollektív történésekkel is így vagyunk: nem fedezzük fel a célt és a „vak sorsnál” kötünk ki (akár ok, akár cél után nyomozódunk). Meg sem fordul a fejünkben az a COMPUTER, AKIHEZ befut minden információ, minden szempontszerintiség **és ezek nyomán hozza ki**, ami megesik, megtörténik, megjelenik e világon velünk, másokkal, **népekkel.** (Hogy’ is mérhetné fel az okot és a célt a **mi** computerünk?!) MÉGIS: énünkből állandóan kiröppen a kérdés az ok és a cél felől, a célról kérdezésre történő megfelelés sóvárgásának és a meg-nem-felelés oldó vagy feszítő hatásának a dinamizmusában élünk.

Mindennek, aki és ami van, a célját firtatjuk, kivéve az embert. Hogy mi az emberlét oka (a közvetlen, biológiai ok), tudjuk. De – eltekintve a koraközépkortól és a kálvini reformáció első századától – hogy miért (mi végett, mi **célból**) **vagyunk itt**, egyénileg mi a dolgunk, **sajátosan ránk szabott feladatunk?** – ez a kérdés azért nem bukkan fel, mert előjöttét **gátló szándékkal előzi meg egy kongó** felelet: **semmi**.

Különösen olyan történelmi időszakokban, amelyekben az óriási jólét és az elképesztő nyomor lazítja fel, illetve foglalja el az emberi gondolkodást. Általánosságban az ember a kenyérkereső foglalkozását, a családalapítását és **társadalmi szolgálatát** (ez utóbbit csak elvétve) tekinti **életcélnak**; szendén hagyva figyelmen kívül, hogy az **állat** pályája is ilyen sínpáron mozog (igaz, nem tudatosan, de hogy az emberé tudatosan, ez annál marasztalóbb reá nézve).

Ma már a tudomány-filozófiában „megoldódott” a még félszázada is megoldhatatlan VAGY problémája: teremtés **vagy** fejlődés? Az evolúciót a teremtéssel ellentétben hirdetők rögeszméjével szemben mi tudjuk, hogy a **teremtés műve a fejlődés képessége is**. Ami elméletien feltételezett és nem hamis „tények”, félreértett dokumentumok és mániás „produktumok” által bizonyított fejlődés, **a teremtésbe iktatott lehetőség kibontakozása**. Illusztrációja ennek minden élő szervezet története a bimbózástól a gyümölcsözésig, az embriózástól a születésig, a születéstől a növekedés kiteljesedéséig (csúcspontjáig). Ugyanakkor ez arra is **bizonyító** illusztráció, hogy a fejlődés (a beporzástól a maghullásig, a fogamzástól a szülési „kell”-ig, a csecsemőkortól a csúcspontig, a csúcsponttól a halálig) **program szerint történik**, a létezés beprogramozott: **a program a TERV „beszéde”**.

Az ember – mint értő lény, sőt személyiség – nagyon becsüli a programot (ha ép az elméje), azt is, ami az ő énje tokjának, a személyisége valósulása műszerének, a testének a programja; szinte áhítattal fedezi fel e műszer logikáját és kutatja a természetét, de hogy a Teremtőnek vele, **a személyiséggel** mint ilyennel – az egyeddel, aki személyiség folytán csak mint **egyed lehet valóság** – volna programja (így élezem ki: **külön** programja), meg sem fordul a gondolkodásában. Ha megfordul, igen sokszor csak azért, mert **mániás (pszichopata)**, aki énje titkát hajkurássza, - azt hogy ki ő? (nem, hogy **kicsoda**, hanem, hogy miféle csoda**bogár**), de magába-zártsága folytán azt **a világtényt nem észleli**, hogy mindent és mindenkit az határoz meg, hogy **mi célból van**.

Az asztalt, a lovat, a penészt, a gépezetet és a végtelen lista **élén** az embert. Persze a hegyet, a vízesést és sok más „közbensőt” is, melynek – még – nem tudjuk, mi a célja, de ha nem is tudjuk, azért van célja. Mivel pedig „ember” nincs (absztrakció, hogy „ember”, mint az „állat” vagy az „anyag” fogalma), csak Géza, Rózsi, Juan, Wolfram, Samu, Izabella, Adolf, Lenke stb. van: **mindenik énjét, személyiségét az a cél határozza meg, amiért van, amiért itt**

van, mégpedig **személyesen van itt,** ez ő. Hogy ki ő, abból derül ki, hogy **miért** vagy **mikért** van itt ő.

Igen bizony: akkor derül ki, hogy ki ő, amikor megtudja, **miért jött, lett, küldetett**, milyen cél és célok, **külön programok szánattak neki**. Behatárolt emberi elménkkel felfoghatatlan, hogy' lehetne a többmilliárdnyi embernek külön-külön programot, sajátos küldetést találni, illetve hogyan lehetne külön-külön emberminőséget teremteni a sokmilliárd program alapján?

Először is: a külön-külön nem jelenti, hogy egyik a másikra kisebb vagy nagyobb mértékben ne hasonlíthatna. **Ám ha „nagyon" hasonlít is, egészen sajátos.** Ki-ki az énje megteremtésekor szánathat(ott) közösség együttes vállalkozásában történő részvételre, azonosat kell „itt és most" tenni, de **ő nem azonos a többivel, csak magával**: ezért az **azonos is sajátos és személyes megbízatás, mert személyes megszólítás alapján** teszi.

Másodszor: a valóság és az ember felfogóképessége, képzelet-állománya nem arányítható egymáshoz; vagy ha megpróbáljuk arányítani, a valóságot Himalájának, értelmünket porszemnek mondjuk. Ha a 200 évvel ezelőtti emberi képzeletet (a tudást már nem is mondom) mérem össze a mai valósággal, némi ízelítőt kaphatok az előbbinek a szegényességéről az utóbbi gazdagságához képest. Hát még, ami nem is köztudott, de már megvan, vagy még ami azután lesz!!! Kár tehát a „nem értem"-mel, a „nem érthetem"-mel érvelni.

Hasznosabb, ha azt a világjelenséget vizsgáljuk, amelyet egyesek **svéd-szindrómának tipizálnak** (pedig – mutatis mutandis – magyar-szindróma is „a maga nemében"). Mi ez? Az **elkietlenülés** és nyomában az **elbitangolódás**. A szociológusok szociálpszichológusok magyarázata helyesnek tűnik. De csak addig, míg ugyanazt a jelenséget nem fedezik fel az ellentétpéldában is. Általában a végletek kötik le a figyelmet mind a tudomány, mind a felelősséget

érző publicisztika képviselőinél: Svédország, Hollandia, Svájc és az USA egyikfajta véglete a többségi jóléthelyzet, másik véglet a jólétből kirikító (főként színesbőrű) – nyomortanyák világa, a huliganizmus világszerte.

Svédország másfélszáz éve semleges; népe mentesült a többi népet sújtó anyagi, egzisztenciális terhektől, a két háború közti létezés izgalmaitól, a háború csapásaitól. Hogy társadalmi, lélektani, de még genetikai szempontból is milyen előnyt jelent ez, le sem „zongorázható". Társult hozzá, hogy mintegy 70 éve olyan szociáldemokrata kormány kezébe került az irányítás, amely (realista lévén) egyesíteni tudta kezében a szocialista koncepció előnyeit a kapitalista–liberalista „szabadpiacos" előnyökkel és megszervezte - előbb, mint az USA - **a jóléti társadalmat**. A svédek számára ismeretlen lett a „lesz-e mit ennünk, hol laknunk, hol dolgoznunk, gyógykezelést kapnunk, szórakoznunk, tanulnunk és gyermekeket taníttatnunk?" stb. kérdése. A szociális gondoskodást a népjólétet megszervező miniszter-asszony kiemelte a karitatív segélyezés iszapos, iszamos mélyéből, az egyházi diakónia esetlegességéből: **járandósággá** tette azt, ami azelőtt **méltányosság** tárgya volt. Így oldotta meg a népesség-csökkenésből eredő és borús jövőt ígérő problémát; a gyermekét nevelő és háztartását ellátó feleség állami alkalmazottá vált, aki ezért - nyugdíjat biztosító - fizetést kapott. A **gonosz** ostobaságot, amelyet nálunk ama kérdés fejez ki - a 3 gyermekes anyához intézve -, hogy „Hol dolgozik?" (és ha a felelet: „Otthon.", a hivatalnok papírra rögzíti: „Nem dolgozik."), lehetetlenné tette a svéd szemlélet. De nem állt meg ennél (és annál, hogy ki-ki munkájának az értéke szerint kapta meg a bérét, vagy a rokkant a baja szerint a **neki járó** gondozást), hanem azt a valóságot respektálta, amit a magyar közmondás így fejez ki: kicsi gyermek kicsi gond, nagy gyermek nagy gond. Végül eljutottak odáig, hogy a fiatal - mielőtt kenyérkereső lehetett volna - **önellátóvá** lett (pénzügyileg).

Idővel a svéd példa „ragadós" lett: nem másolta, de részben vagy egészben a szellemét követte a humán-kapitalizmus európai térhódítása nyomán

(különösen a második világháború után) Nagy-Britannia, Hollandia, Svájc (!) és más észak-amerikai, európai ország. Időközben ezek gazdasági válságokon mentek át és eszerint bővült vagy csökkent a jólét, de - hála a nyugati szakszervezeteknek (ezek ugyanis valóságosak és a dolgozó nép érdekeit szigorúan védik) - az alapvető népjóléti vívmányok megmaradtak. E demokratikus vívmányokhoz az **a szabadság is társult**, amitől a létező marxizmusok atyaian kívánják megvédeni népük tagjait: a liberális szemléletből következően **szabad lustának**, **sikertelennek lenni**, az általános polgári életrendből **kiszakadni**; szabad a keresményt **kamatoztatni**, mert a dolgozó takarékosságának eredményét bankban helyezi el, de szabad a mégoly nagy jövedelmet is napok alatt **elpazarolni**; szabad a megszerzett lakásra, bútorra, otthonra vigyázni, de szabad elkótyavetyélni és éjjel a járdaszélen aludni; szabad tőkés fiának, leányának (ha szülei nem képesek más belátásra bírni) rongyosan járni, hosszú hajjal és torzonborz szakállal feltűnősködni, polgárt pukkasztani és éppen olyan züllötten élni, mint annak a feketének, akinek a szülei esetleg pompás lakásban laknak, de ő inkább az alkohol- vagy méregnarkósság halálsiettető életformáját választja, hogy így fejezze ki csakazértis „identitását".

A szabadversenyességnek olyan „szabadsága" is van, hogy valaki --- hibáján kívül vagy képessége, szellemi-művészi értékei **ellenére** – tönkremegy, mégpedig annyira „lecsúszik", hogy **könyöradományra** szorul. Ki-ki aztán szükségből vagy meghasonlásától sodortatva lesz bűnöző.

Apropos!: bűnöző. Mindkét véglet világának megvannak a „l'art pour l'art" bűnöző képződményei, akik egyénileg vagy csoportosan manifesztálják gyilkolással, szadista kínzással vagy mazochista (kölcsönös) önkínoztatással azt a pokolállapotot, amelyen (minden szentimentális feltételezést megcáfolva) senki sem képes segíteni: ezek az ún. **Lombroso típusúak** s megcáfolói azoknak, akik C. Lombrosot cáfolják.

Tény, hogy a hajlamosság bizonyított, - olyan hajlamosság is, amely talán (csekélységénél fogva) örökké rejtve maradna, ha számára gerjesztő tényezők nem hívnák felszínre. A gerjesztő tényezők nem csupán a (túlságosan jó vagy túlságosan rossz) családi körülmények, a társadalmi szerkezetgondoktól teljesen mentesítő vagy gondokkal elviselhetetlenül terhelő volta, hanem **az a valóság** is, amire vajmi kevés figyelmet fordítanak a politológusok, a szociológusok és a pszichológusok, s amit lelki-**szellemi fertőztetésnek** bátorkodom nevezni. Ennek az epidémiának a **fanatizmusok időszakaiban**, így a XX. század középső kétötödében is tanúja, aktív vagy passzív áldozata volt az emberiség, de azok, akiknek a népmozgások diagnosztikáját kellene megállapítaniuk, mindig kerestek és találtak **fertőzés feltételezését kikerülő magyarázatokat**. Bizony olykor az orrunkat beverő valóság felismerése látszik a legnehezebbnek. Esetünkben annak a felismerése, hogy **lelki-szellemi fertőzés is van, s e járványnak többen esnek időnként áldozatul**, mint a pestisnek estek rég és az AIDS-nek esnek most. A testi fertőzésnek mégiscsak megtalálták, megtalálják a kórokozóit (baktériumokat, gombákat, vírusokat) s a „leszámolás” velük így sokkal könnyebb. A szellemi-lelki fertőzés kórokozói ismeretlenek (legfeljebb a hajlamosság, az inklinálódás nagyobb mértéke ismert), harcolni ellenük a tudomány **egzakt módján** lehetetlen. Különösen, ha kedveznek olyan **kielégüléseknek**, amelyeket - „ellentételként” - mással pótolni lehetetlen. De azért sem lehet, mert **alsóbbrendűek**, márpedig alsóbbrendűt másfajta alsóbbrendűvel cserélni fel senki sem akar, aki magát a közösség felelős őrállójának tudja.

A politikusoknak azt a fajtáját nem vélem felelős őrállónak, amelyik az alsóbbrendűt „ajánlja fel”, hogy bizonyos rétegek figyelmét fontosabb és magasabbrendű kérdésekről elterelje. Nálunk - például - a francia fiatalság politikai hatásosságából „okulva”, ettől megrémülve a vezetés azzal terelte és tereli el az ifjúság érdeklődését a politikumról, hogy - régebbi elveit és szinte puritán álláspontját feladva - szabad teret ad a nyugati **szabadosság**

szennytermékeinek, pornográfiájának, **őrjöngő rock-kultuszának, ami elő- vagy utónarkózisa a vegyi** narkózisnak.

Ugyanígy szabad teret adnak a televízióban és a rádióban a női és férfi munkatársak (riporterek, szerkesztők, kommentálók, szórakoztatók) már-már **útszéli** beszédmódjának, modortalan „modorának", **léha nézetei** és kontárbölcselkedési propagálásának. Ezek a „nyugati begyűrűzések, beáramlások" azonkívül, hogy a feszültség levezetését szolgálják, miként a „szókimondó" kabarék, azt a mellékcélt is szolgálják, hogy a jóérzésű emberek hadd higgyék: ilyen a mai nyugati kultúra s **elforduljanak** mindentől - a technológiai, számítástechnikai, elektronikai, vegyészeti eredményeken túl -, ami Nyugat és **valóban** nyugati kultúrérték, esetleg **krisztiánus hatás**.

A szándékosság lényege: a politikusok mindent jobbnak tartanak annál, minthogy az ifjúság a **túltengő szexualizmusból felébredve** politizálna: **a csőd felelőseit firtatná**.

Talán **azért nem képesek** a lelki fertőzés valóságát észrevenni azok, akiktől ezt el lehetne várni, **mert nem akarják** észrevenni. Ez az észrevétel ugyanis felvetné az alapvető, mélyebb és elsődleges **ok** kérdését, azét, amely lehetőséget nyújt a fertőzésnek. Hiszen a testi fertőzés is jól illusztrálja, hogy a közvetlen előidézők - a baktériumok, gombák, vírusok - csak **másodlagos** okok; ha az elsődleges ok nem volna meg, vagyis ha a szervezet **immunreakciója** ép volna, és az immunanyagokkal való telítődés elegendő lenne, a vírus pusztulna el és nem az emberi test.

A lelki fertőzés elsődleges oka, az elsődleges kórokozó nem annyira az eddig tárgyalt extrém rombolásnál játszik sorsdöntő szerepet, hiszen az **extrém** jelenségek az emberiség jóval kisebb részét pusztítják, mint a **generálisan** ható, bár nem olyan hevenynek mutatkozó pusztítás. Az **extrém** jelenségek áldozatai elmegyógyintézetbe, börtönbe, szegényházba, elfekvő kórházakba kerülnek vagy csellengnek (míg élnek) a társadalom margó-sávján és így tűnnek el vagy térnek mégis normális útra.

A **generális** pusztítás ma már az emberiség többségét éri el, s mert ilyen többségi és közös, nem is tűnik pusztításnak, pusztulásnak. Hogy a jómódban élő svédek között (de Svájcra és más országra is érvényes ez) több az elme- és idegbeteg, mint a nehezen élő népek között, igaz, de nem csupán arra mutat, hogy a **küzdelem jobban** kedvez az ember önfenntartási ösztöne ébrentartásának, **mint a gondtalanság**, hanem arra is, ami kórként van jelen az emberiség túlnyomó többségében, ha nem is olyan rikítóan nyilvánul meg, mint az extrém jelenségek és ezek következményei.

Népek, társadalmak tagjai megszokott **módon élnek, ősidők óta és most is** azzal a tudattal viszik át magukat évtizedeiken, **hogy valóban ÉLNEK**. Ma erről azért nehéz írni, mert a közvélemény hangulatát - legalábbis itt, Magyarországon (de tartok tőle, másutt is) - **a nosztalgikus relativizálás jellemzi**. **Most valóban mélyponton vagyunk.** Félek, hogy a mohácsi vészt követő válsághelyzet felére sem volt olyan létveszélyes mind az egyén, mind a nemzet számára, mint a jelenlegi. Aki valamennyire ismer engem és történetemet, fel tudja mérni, mit jelent, ha azt írom, hogy **még a Horthy-rendszerben is több volt a pozitívum**, mint a maiban. (Nem nosztalgiából, vagy mert akkor voltam fiatal, írom ezt, hanem vaskos tény-körülmények józan összevetése alapján.)

A múltat szebbnek szeretjük látni s benne magunkat is - tán nem tudatosan - szintén szebbnek. Az az igazság, hogy mindig volt **néhány száz ember** tíz, száz vagy kétszázmillió között, akinek jó volt, mert megtudta magát és ÉLT, de minden században és minden helyen **a többség vegetált**; ezen belül egy kínlódó törpe kisebbség lázongva, ezzel-azzal próbálkozva, vagy **Élet** helyett a létezés űrét életszerű pótanyaggal (szurrogátummal) tömve be **ámította magát**. Ennek az önámításnak ún. nemes „pótanyagok” is rendelkezésére állnak: mint a **munka**, a család, a **haza**, a **jótékonyság** favorizálása, szóval olyan életelemek,

amelyek a **helyükön** nagyszerűek, de amiket éppúgy lehet démonizálni, az „igazi helyettesévé”, tömítéssé, pótanyaggá tenni, mint minden mást.

A túlnyomó többség az ilyen ámítással sem próbálkozik, nem is érzi szükségesnek, mert **belenyugodott, hogy vegetál**, miként ősei közül azok a „szerencsések”, akiket hagytak békésen vegetálni (számukra ez volt „a” béke). A „békés” vegetálás látványosabb mozaikjaira, a mindennapokból kiemelkedő hangulat-emlékeire „kérődzik” vissza a nosztalgia, pedig ezek is - a néhány valós értékeket hordozótól eltekintve - sablonosak és silányak voltak, csak a „mához” képest érdemlik meg az (utólagos) díszítő jelzőket: akkor **sem ÉLT „az” ember, csak elevenkedett**; ésszel elevenkedő, érzésekkel senyvedgető lényként szervezett magának alkalmakat, melyek elfeledtetik vele, hogy bár ÉLNIE kellene, ÉLNIE lehetne, nem él, csak önámítóan vegetál.

De hát ha így van, annak a milliós nagyságrenden belüli **néhány száznak**, akinek jó, miért és **mitől jó**? A felelet majdnem felesleges: azért jó nekik, **mert emberek**, akiknek ÉLETE van. Honnan van ÉLETE?

A görög nyelvben három szóval fejezhető ki három - merőben különböző - életfogalom. **A leggyakoribb a „biosz”**: ez az elevenség; a vegetatív élés szava; a „biosz” jelegyüttes, a növény, az állat, az ember elevenségének a szekvenciája. **A második** a sorban a „pszűché” (psziché), amely az ember **funkcionális** elevenségét, anyagi **és** (ún.) szellemi valója kapcsolatát jelzi; ellentétét a földi emberlét múlásának (amikor is az anyagi és a szellemi való kapcsolata megszűnik). Helyes „léleknek” is fordítani, mert ez a kapcsolatteremtés és a kapcsolattartás **több puszta mechanikus-automatikus funkciónál**, de olykor - amikor „lelket” fordítanak - helyesebb volna **„elevenséget” adni vissza**. A fordítóknak nehézséget jelent az a körülmény, hogy az „elevenség” szokatlan, az élet pedig félreérthető, illetve keverhető, mert sajnos nincs legalább két szavunk az „életre”.

Mivel, hogyan keverhető az „élet”? Megvilágítja **a harmadik élet szó**, a **„dzóé”**. Nem kizárólagosan, de statisztikai többsége szerint a **vegetatívum fölé emelt, az irányítani, legyőzni, gyógyítani képes isteni, angyali, emberi létezést jelenti**. Nehezen igazodik el a Biblia tanításában, aki nem tud görögül, mert a mindhárom jelentési lehetőséggel bíró „élet” szó eltakarja előle, hogy melyik életről szól az ÜZENET. S bizony van úgy, hogy azok sincsenek erre tekintettel, akiknek hivatásbeli kötelessége volna.

Debreceni aktív szolgálatom alatt az a buzgó esperes, aki minket meg akart nyerni Kádár János rendszerének (mint jólétet ígérő koncepciónak), azt az IGÉT idézte, amellyel Jézus tudtunkra adja: „Azért jöttem, hogy (juhaimnak) életük legyen és bővölködjenek”. (János 10:10b) Dicséretet és támogatást érdemel az a politikus, aki az általános népjólétet növelni akarja, ebben kár volt minket feleslegesen győzködni **az esperessé tett ügynöknek**, de még nagyobb kár volt a János 10:10b-t idéznie, ugyanis Jézus (a „dzóé”-t használva nem ezt - nem az étel, a ruha, a lakás, a szórakozás bőségét - tűzi ki céljául és ígéri, hanem azt a **teljes életet** (mégpedig a bőséggel), amely az embert valóban **emberré emeli** és kihozza személyiségi arculatán az Isten-képmást.

Most egy lépéssel menjünk tovább, hadd váljon **javunkra** néhai **Kulcsár Dezső** káros exegézise - a most kiváltott, kritikai cáfolat által. E cáfolatból az derül ki, hogy csak **Jézus** adhat **ÉLETET** a vegetáló embernek. Sőt: most már az is, hogy azért egyedül Ő adhat ÉLETET, mert csak Neki van ÉLETE **Önmagában**, Ő az ÉLET-forrás. Legyen „paradigmánk” egyetlen, mindenre nézve elirányító mondata: „ÉN vagyok az ÚT, a VALÓSÁG és az ÉLET, az ATYÁHOZ senki sem megy, ha nem ÁLTALAM (megy)”. (János 14:10) Ez a paradigmatikus mondat így kezdődik: ÉN (EGÓ) és így végződik: ÉLET (DZÓÉ) = **e kettő között van minden**.

Címünk kérdésére („Kicsoda vagyok én?”) feleletet nyert egy izraeli ember; „Józsué ben Dávid, Te ’ÉN vagy’, ’ÚT vagy’, ’VALÓSÁG vagy’, ’ÉLET

vagy’”. Mindezeket (és sok mást még) meg lehetett és meg kellett tudnia Önmagáról. Vagyis azt, hogy ez az „ÖNMAGA” sajátos küldetés; „útizsákjába” van rakva minden, ami a küldetéshez kell. **A küldés feltételes előzménye** annál, akit gyötör, hogy „Tulajdonképpen kicsoda vagyok én?” ennek az „énnek - még mielőtt megtudná magát - a teljes odaszánása, maga-felajánlása. Már olyan alapon is, hogy „hát **ha** se pszichológus, se karakterológus, se pap, se környezet nem képes megfejteni, kicsoda vagyok én, csak Isten, Akihez az ember - kérve is - csak mint **teremtő tulajdonoshoz** közeledhet, **akkor** nincs más hátra: így közeledem. Vagyis úgy, hogy Elé tárom: **döntésem szerint is** (nemcsak tulajdonosi jogánál fogva) az Övének tudom magam.

Hogy Jézus hogyan érkezett el ide 12 éves korában, nem tudjuk, de tudjuk, hogy elérkezett. Nemcsak elérkezett, hanem meg is vallotta környezetének, hova érkezett. Az anyai szóra szinte szemrehányóan felel: „Mi az, hogy kerestetek Engem?! Nem tudtátok, hogy APÁM dolgaiban kell lennem?!” (Lukács 2:49) Az beszél így, Aki már jó párszor közölte szüleivel - ilyen „gyerekfejjel” (igaz: ez a gyerek mint ilyen is azonos volt a testetöltött IGÉVEL, bár gyermeksége sem nélkülözte gyermeki ismérveit) -, hogy nem **a földi, hanem a „másik” Apjának ajánlotta fel Magát**.

József és Mária számára az Istenre-hallgatás programja szintén a legfontosabb volt, mégsem érhették fel ép ésszel („nem értették” - olvassuk), amiről nekik az Elsőszülött beszélt. (Ésszel mi sem érjük fel.) Egyiptomi menekülésükből visszatérve galileai otthonukban rájuk a hétköznapok robotja vagy a **vallási rítus ismétlődése várt**, s úgy vélhették, hogy a „csillag alatt született” **mentésén**, nevelésén túl **rájuk nincs mérve olyan újabb küldetés, amely kizökkenthetné őket megszokott nyugalmukból**. Éppen elég a megélhetés gondjain túl őrizni a **félelmesen nagy Kincset, Józsuét**. De hát ez a Kincs folyton új szokatlanságokkal lepi meg őket. Részükről **lélektani védekezés**, hogy **„elfeledkeznek”** mégoly sűrűn ismételt közléseiről. Ő viszont

semmiről sem feledkezett meg: **ezért a szemrehányó hang**. Elvárná, hogy szülei az Ő közléseihez **tartsák magukat**. **Tőlünk is elvárná.**

Hát igen, ha Ő az ÚT, ezen az ÚT-on járva juthatunk el a célhoz. Ez az ÚT pedig nem más, mint a teljes odaszánás. Nem annyi az emberlét, hogy étkezem, ruházkodom, lakom, szórakozom, dolgozom, házasodom, közösülök, társadalmasulok s (családom lévén) **vagyoni stabilitásra törekszem**, mindezekkel pedig egyidejűleg **talán imádkozom**, templomozgatok is, netán ebben-abban másokon segítek. Az emberlétre, mint **fonálra** a gyöngynek, ezeknek fel kell, fel lehet fűződnie, de a **fonál** a teljes odaszánódásom a **teremtő és megmentő Tulajdonosnak**. Mert akiben ez végbemegy, vagyis aki **belülről** végigjárja a JÉZUS-UTAT, azt a **Tulajdonos** - egészen egyszerű és/vagy bizarr jeleken át, esetleg jelek nélkül (közvetlenül) - **megszólítja**, hogy az illető megtudhassa, **kicsoda ő** tulajdonképpen. És ha megtudja, ez azt jelenti, hogy tán a megszólított az Ő énje titkának a megfejtése nyomán a furcsa **kaleidoszkópos** üveggolyó látványától káprázódik majd el? **Nem, dehogyis.** Hát akkor mit tud meg? Igen egyszerű és mégis bonyolult titok tárul elé: **a VALÓSÁG**. Mi ez a VALÓSÁG?

Először is az emberré lett ÚT-Krisztus valósága. Vagyis - mint már láttuk - a mi pozíciónk más, mint Mózesé vagy Pálé volt. Őket (tudatosan) nem foglalkoztatta a kérdés, hogy „Kicsoda vagyok én?”, nem is volt kérdésük ez (úgy vélték), mert nem is sejtették, hogy **mindent** az dönthet el sorsukban, amit e kérdésre feleletként kapnak. S mikor **kéretlenül** kapták „a” feleletet, **a maguk megismerése nyomán tudtak meg valamit (mindig többet) Istenről**. A saját identitásuk nyomán Isten identitásáról. Személyiségüknek a **valóságáról** értesültek, vagyis olyan sajátosságok együtteséről, amelyek **így csak bennük léteznek** s minden más személyiségtől megkülönbözteti őket. Ugyanígy kaptak **„ízelítőt”** Isten személyiségének olyan sajátossági jellemzőiről, amelyek élesen megkülönböztetik Őt az **istenektől, a nem-isten fantazmáktól**.

Jézus története elődeiétől abban (is) különbözik, hogy Ő - korai vallomásából kitűnően - **kereste** azonosságát; **tudta**, mennyire sorsdöntő rátalálnia identitására; **tudta**, hogy a **döntő SZÓT erről** majd egyszer Felülről kapja meg; **tudta**, hogy **keresnie kell Azt** - sietve és türelmesen várva -, Akitől a döntő Szót várja, mert olyan mértékben van szüksége közelebbi megismerésére, amennyire létbevágó saját identitásának a minél teljesebb tudatérzete. **Ha Ő az ÚT**, a mi Utunk, akkor az Ő útját kell vállalnunk; vagyis **először kérdezni Isten identitásának jellemzőit**, mint akiknek **tudniuk** kell, Ki az, Aki felfedheti identitásukat.

Az az idő, amelyen végigömlik egy-egy kor, korszak folyama, egyike a leginkább meghatározó tényezőknek: ez esetben egyben **sorrend**-meghatározó. Ábrahám, Mózes, Pál és Péter idején az ISTENI ÖNKÖZLÉS (KIJELENTÉS) írott formája, az ember számára lehetséges megközelítése egyáltalán nem vagy csak töredékesen volt meg és a kor embere csak nehezen juthatott hozzá. Tehát csak pl. Mózes vagy Pál közvetlen útján-módján részesülhetett benne a választott. Ezért a **sorrend** nem lehetett más, mint hogy először magát tudta meg az ember, s ennek kapcsán Istent.

Most éppen fordított a sorrend, mert van teljes KIJELENTÉS, tehát lehet a sorrend fordított: **a tudatérzet ajtaján át léphet be az ISTEN-VALÓSÁG,** ha az ember **kinyitja** ezt az ajtót (Jelenések 3:20, János 10:3) és **így** az ember az **ISTEN-IDENTITÁS sajátosságainak együttesével találkozva** remélheti csak azt a **nevén-szólítást**, amely a saját identitását **fedi fel egyben**. Lehet, hogy azért nem kívánatos ez az út, mert túlságosan **egyszerű**: kinyitni a Bibliát és figyelmesen olvasni. De hát egyszerű és megszokott volt a száradt csipkebokor égése, Dávid csúzlizása is, kínosan egyszerű Jákób birkózása az éjszakai támadóval: a nagyszerűségek legtöbbször az egyszerűség taligáján zötykölődnek be hozzánk.

Azt hiszem, a gyermek Jézushoz is egyszerűen jutott be az értesülés, hogy Isten **Neki Apja és számít Rá**, mégpedig **totálisan**. **Egyszerűen nagyszerű elfogadnunk**, hogy elsőrenden az Isten „a" Valóság, Hozzá Jézus - vagyis az Általa adott (írott és hallható) KIJELENTÉS mint testetöltött IGE (tettbeszéd és beszédtett) - **az ÚT**. Ha tehát erre az útra lépünk és ezen haladunk előre, azzal a sajátossággal szembesülünk, amely az Ő természetének **alapvonása** és azokkal a sajátosságokkal találkozunk, amelyek csak és kizárólag az **Isten-Személyiségre** jellemzőek. S ha **megképződik előttünk az Ő ábrázata**, bízvást várhatjuk az **Ő szólító hangját**, hogy **megtudjuk magunkat.**

Mik hát az Isten-Valóság természetének az **alapvonásai?**

I. Bár **másodszori** valóság-elemként kerül elénk az **alapvonás** ismertetése, ennek a fontossága minden mást megelőz. Viszont azért, mert a Krisztus-Út mikéntje nyomult eléje, a mi emberi és korszaki meghatározottságunk a sorrendiség magyarázatát követelte. Ezt **kellett** hát vennem elsőnek. Fontossága folytán viszont vitathatatlan prioritása van Isten identitása alapvonásának. Mi ez, melyik ez az alapvonás? **A teljesen rendeltetés-hű, maximális Önkifejtés.**

Általában és elvileg lehet szó (emberi síkon) maximális önkifejtésről rendeltetés, rendeltetéshűség **nélkül**. Ugyancsak szó lehet teoretikusan teljes rendeltetéshűségről **maximális önkifejtés nélkül**. De így **együtt**: a teljes rendeltetéshűség és a maximális önkifejtés csak Istennél és Istenben valóság. RÓLA mindenek előtt ezt kell tudnunk. **Ez az alapvonás van jelen a többi, csakis Istenre jellemző sajátosságban is.**

Az „önkifejtés" a mai szóhasználatban az „önmegvalósítás". Az identitás problematikáját „szolgáltatja", hogy (a) az önmegvalósítók jelentékeny csoportjában fel sem merül a kérdés: **olyan az én valóságom, hogy érdemes megvalósulnia?,** (b) miért vagyok ezen e világon?, (c) ha igaz az, hogy az emberi (személyiségi) valóság önkifejtését küldetés, rendeltetés minősíti, honnan kapja ezt, **kitől nyeri el**? E kérdések felvetésének **mellőzése teszi az**

önmegvalósítás vágyát **titánikus önrontássá, környezet-gyötréssé vagy üres pózzá**. Az ilyen önmegvalósítók válnak mások önvalósításának zsarnoki akadályozóivá.

Úgy vélem, tisztázó elemzést igényel a „rendeltetéshű" kifejezés, ha Isten természeteként használom. Azt a félreértést keltheti, mintha feltételeznék egy Isten felett álló még nagyobb Istent, aki **rendel, rendelkezik**, a Neki alávetett Isten rendeltetését határozná meg, s Jézus Krisztus Atyja ennek a szuper-istennek engedelmeskedve fejti ki Önmagát. Persze ilyen ostobaság a normális gondolkodással nem fér össze, hiszen Isten mind teológiai, mind filozófiai értelemben a „non plus ultra"-t jelenti.

A „rendeltetéshű" jelző szükségszerű antropomorfizmus, amivel a Biblia is telítve van, mert mi, emberek az értelemfelettiből csak úgy fogadhatunk be valamennyit, ha **ennek a szemantikáját** (jelentését) a mi emberi értelmünk és képzelő képességünk **síkjába hozzuk le**. Meditációmban a „rendeltetéshű" versengett a „tervhű", a „következetes" jelzőkkel, de rá kellett jönnöm, hogy ezek is félreérthetők, mert emberi síkon valamiféle szikár merevség jelentése társul hozzájuk, vagyis az idő-dimenzió uralma a téridői ember felett. Például: ezt vagy azt elgondoltam, elterveztem „1931. szeptember 8.-án", jónak látszott, tehát **„1988. június 27.-én"** is ehhez tartom magam, mert még mindig jónak látszik. (Csak „látszik", mert ember nem állapíthatja meg valamiről, valakiről abszolút biztonsággal, hogy jó.) ÁMDE Aki örök „mostban" él, Aki ÚR az idő felett és Aki felett nem úr az idő, Annál a TERV, a „tervszerű, a „következetes" jelző nem **rögzítettséget**, hanem **indulati folytonosságot jelent**: ez a fajta folytonosság a **szabad variációt, kombinációt és permutációt foglalja** magába. Végül a „rendeltetéshű" jelző mellett döntöttem, amely - látásom szerint - kevesebb félreértéssel jár, mint a másik kettő, s ami félreértést mégis okozhat, elég könnyen eloszlatható.

Az „Önkifejtés" két szó (nagy Ö-vel Istenre vonatkoztatva illik írni, de emberre gondolva is így jó tisztelni): **ön és kifejtés**. **(1)** Az „ön" (**en**: szeresd

felebarátodat, mint enmagadat = klasszicista változata) az **én**nek, a személyiségnek a szava, ez - többek között - azt a sajátosat jelzi, amely (nemcsak Istenre nézve) egyedüli, páratlan, ismételhetetlen, végletesen különböző és összetéveszthetetlen. Isten csak a **kedvünkért ad Magának nevet**, mert nincs neve, ugyanis a név elsőrendűen a hasonlók megkülönböztetését szolgálja, Hozzá nincs hasonló. Nevet az embernek (többnyire) mások adnak, de nincs olyan MÁS, aki Felette állhatna és nevet adhatna Istennek, (hát Ő ad Enmagának). **(2)** A „kifejtés" a személyiségnek **együttes belső-külső** mozgása, hiszen az önkifejtő és aki, ami él, **az mozog, önmozgó entitás,** s éppen abban valósul meg a sajátossága, **amiért mozog (ok és cél), ahogy** mozog (tevően – belülről kifelé irányulva – cselekszik; vagy nem tevően – kívülről befelé irányulva – cselekszik; az előbbi az aktív, az utóbbi a **passzív cselekvés**), **amit** kihoz, eredményez a mozgása pozitívan vagy negatívan. Bár a pozitív vagy negatív minősítés szubjektív és relatív: a minősítő szemlélete, érdekeltsége, ítélőképessége (judíciuma) teszi „alanyivá" és mert ember (ha nem az Isten) a minősítő, viszonylagos a minősítés értéke. **(3)** Mivel a külső-belső életmozgás egy személyiség mozgása, mind az „amiért", mind az „ahogy" és mind az „amit" vonatkozásában kifejezetten személyiségi sajátosság. Vagyis Isten teljesen rendeltetéshű maximális Önkifejtése olyan „amiért", olyan „ahogy" és olyan „ami" **mozgás, amilyen csakis az Övé lehet**. (Az Isten-Egyéniség minden vonatkozásra rányomta, rányomja a bélyegét). Miként lehet ez? Úgy, hogy a Bibliai Kijelentésben elénk tárja az **Ő személyiség-mozgásának konkrétumait**: ezek kizárólag az Ő sajátos **mozgáskonkrétumai**. Ha kérdezem, hogy Ki lehet Ő, és Ő csak azt feleli, (médiumaival) azt felelteti, hogy Isten, **fogalmat közöl csupán**, amivel mások is éltek már és amivel nem létező, képzelt fantomlényeket is neveztek el.

A valóságos Isten nem fogalmat tétet elénk. Ki az Isten? „Aki **teremtette** a Mennyet és a Kozmoszt". (A 121. zsoltár szerzőjének a bátorsága azon alapszik, hogy segítsége az a JAHVE, Aki teremtett és teremt. 121:2) Amit Róla csak

Neki tulajdonítható személyiség-mozgásként közöl az IGE, az hogy **teremtett, teremt**. Nincs más, aki ezt megteheti, aki „a meg nem levőket mint meglevőket hívja elő” és nincs más, Aki a teremtésbe (a NINCSBŐL Vanságot parancsoltba) minden lehetőséget beiktathatna.

Az Ótestamentumban külön héber szó van erre, a „bára”: ez az Ótestamentumban senki és semmi mással kapcsolatban nem fordul elő. (Biblián kívül van más jelentése is.) A Genezis 1-ben és más bibliai szövegben még egy szó van rá: „ásza”, (jelentése: alkotni, tenni), ez általánosabb jelentésű, de ha a „bára” jelentésénél „többet” akar mondani a szentíró - jelezvén a teremtésből következő fejlődést, alkotást -, ezt használja (így a Zsoltár 121:2-ben is). Isten tehát az a VALAKI, AKI teremt. A „bára” a teremtés speciális Isten-tettét jelzi kozmikus értelemben. (Genezis 1:1.21, Zsoltár 89:13.48, 148:5, Ézsaiás 4:5, 40:26.28, 42:5, 45:7.8.18; újtestamentumi görög megfelelőként („ktidzó”) a Márk 13:19, Róma 1:20; Efézus 1:4 („katabolé tú koszmú”), (Jelenések 4:11).

A teremtés remeke az ember, mint aki a kozmosz része és ugyanakkor - személyiségi jellege folytán - a kozmosz felett van. (Genezis 1:27. 6:7, Exodus 34:10, Num 16:30, Prédikátor 12:1, Ézsaiás 43:7. 45:12, Malakiás 2:10, az Újtestamentumban a héber „ásza”-nak megfelelő görög „poieó” fejezi ki ezt = Cselekedetek 17:26.)

Az egyházi dogmaformálás idővel elszakadt a Biblia szövegétől és szellemétől, ezért rögzülhetett a Genezis 1 félreértése nyomán az a tanítás, hogy Isten teremtői tevékenysége („célhű mozgása”) az **ember teremtése után megszűnt**. A Biblia meg nem szűnő teremtésről tud (Zsoltár 104:30, Ézsaiás 48:7, Jeremiás 31:22), **lelki értelemben is** (Zsoltár 51:12. 102:19; Ézsaiás 57:19, 2 Korinthus 5:17) **és üdvtörténeti íveléssel vonva az időt a Teremtő igájába** (Ézsaiás 54:16. 65:17.18; Jeremiás 31:22).

Az Újtestamentum nyelvezeteiben az „egybeszerkeszt”, „együttes igába hajt” kifejezés kétség nélkül arra a Teremtőre mutat, Aki egyedül képes a

történelem folyamán egymás ellen ágaskodó erőket akarata **szolgáivá tenni** (Máté 19:6, 2 Korinthus 5:17, Kolossé 1:16, Jelenések 4:16).

A teremtés, mint **kizárólagos Isten-mozgás** olyan belső Isten-mozgás indulati mozgatottja, amelyet - jobb híján - **szeretetnek** nevezünk (a „jobb híján" annak szól, hogy amit a „szeretettel" jelzünk, **olyan valóság szemantikája**, amely „minden értelmet felülhalad"). Erre utal Exodus 34:10, Num 16:30, Deut 4:32, Prédikátor 12:1, Ézsaiás 41:20. 13:1. 45:12, Ezékiel 21:35, 28:13.15.

Ha a szeretetre és a teremtésre csak Isten képes (és az, akit Ő képesít), az ember lázadásának és e lázadás következményeinek a felszámolására olyan **„teljesítményes" Isten**-mozgás szükséges, amely - emberiesen szólva - az Ő képességének, mindenhatóságának **is a határát súrolta és súrolja**. Az is a megtartó irgalom óvó intézkedése, hogy **képtelenek vagyunk dimenzionáltan** átfogni **ennek a mi** lázadásunknak a természetét és tartalmát, mert ha képesek lennénk rá, ennek a tudatérzetébe **belerokkannánk**. **És feladnánk a reményt**, hogy a ránk zúdított „hegyomlásból" kiszabadulhatunk. A Biblia tudósítása - többek között - **ezért** ismerteti **kizárólagos isteni tettként a szabadítást**.

A prédikátorok és hitoktatók úgy ismertetik „a" KÓDEXET (a Tízparancsolatot), hogy a buzdítást és eltiltást sorolják el a forrás-mondat nélkül. Pedig a buzdítás és tiltás üres moralizálás eme forrás-mondat nélkül, hogy „ÉN, JAHVE, a te Istened, Aki kihoztalak Egyiptomból, a rabszolgaság házából (mondom:) Ne legyenek neked más isteneid Rajtam kívül…, és… stb… stb." **A nép-emlékeztetés** a néptörténet kardinális eseményére paradigmatikus párhuzamosítás: amiképpen Izraelnek lehetetlen volt Egyiptom fáraójától megszabadulnia, de Isten megszabadította, úgy szabadítja meg Ő (és csakis Ő) az embert minden természetű, minőségű rabságából, **ha** ez a rab ember legmélyebb és önálló indításból szabadításért **„kiált fel"** Hozzá. (Exodus 20:2) S ha megszabadul, már nem kell bálványoznia, „istennevet" fecsegnie, szülőt

megvetnie, lehet nem ölnie, lehet nem lopnia, lehet nem hamiskodnia, lehet a lehetőségeivel megelégednie: ember létére emberként élnie. (Zsoltárok 25:5. 68:21, Ézsaiás 12:2)

Az ember-szabadításnak viszont olyan „ára" van, amit megfizetni csakis Isten képes. A Biblia ezt az árat egy kicsi szóval jelzi: **úgy**. „**Úgy** szerette Isten a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta: ha valaki hisz Benne, örök élete legyen, el ne vesszen." (János 3:16).

Mit jelent ez az isteni „úgy"?

(1) Mivel az ember helyett csak ember tehet Isten szellemerkölcsi világrendjének a törvénye szerint eleget, Istennek **a létéhez** hozzá kellett vennie az **ember-létet**, - úgy, hogy Isten **Isten maradjon, de valóságos ember legyen**. Olyan **képtelenség** ez, hogy csak Isten **képes** rá, **vagyis az a valóban-Isten**, Akinek a mindenhatósága határtalan és a szeretete betölti mindenhatóságát.

(2) Annak az Embernek, Aki vállalta a lázadás majdnem hogy lehetetlen felszámolását, annak vállalnia kellett az ember-végzet minden kiterjedését, összes minőségi és mennyiségi következményét is. Beletartozott ebbe a kárhozatnak - az Isten-Jelenlét **teljes** hiányának - a megélése is, miközben „Benne **lakott** testileg az Isten-lét egész teljessége." (Kolossé 2:9-10) Ez már nem dialektikus, nem antipoláris vagy komplementáris ellentmondás, hanem az az embermutatvány és az az Isten-mutatvány, amelyet azért nem lehet blaszfémia-„mutatványnak" neveznünk, mert a cirkuszi légtornász mutatványa sem valami zsonglőrködés, hiszen egész valója vesz részt benne **valóságosan és kockázatosan**. CSAKHOGY: amíg a légtornászt - bár lélegzetvisszafojtva - nézzük, mert nézni tudjuk, a KERESZTEN valósult kettős „mutatvány" elől (ha már sejtjük a tartalmát) **orcánkat eltakarjuk**. Ugyanis „a KERESZT beszéde a **pusztulóknak esztelenség**, de nekünk, a szabadulóknak Isten ereje,… és miközben a júdaisták jelt kívánnak, a hellének pedig bölcsességet keresnek, mi a

megfeszített Krisztust **hirdetjük**, Aki a júdaisták számára botránkozás, a pogányok szemében bolondság, de maguknak az elhívottaknak, júdaisták vagy hellének közül valók legyenek is, az Isten **hatalma és az Isten bölcsessége**." (1 Korinthus 1:18. 22-24) **Vagyis nem fér bele az erre közel ezer éven át felkészített Izrael teológiájába és a saját gondolkodásra hagyott hellénség mitológiájába.** Érthető! Az az érthető, hogy miért érthetetlen a KERESZT beszéde mind a júdaistának, mind a hellénistának.

(3) Hiszen a KERESZT kettős „mutatványában" olyan elintézettség valósul meg, amilyenre **ember** nem számíthat. Jézus, mint ember tette jóvá, amit az ember elrontott és mint Isten **ennek a jóvátételnek végtelen** értéket adott. Az az ember, aki Izrael hitét vallja és az Ótestamentumra figyel, az Örökkévalóról tudja, hogy szent, igaz és igazságos, s mert ilyen, **bűngyűlölő**. A bűnt bünteti; mégpedig ahhoz képest, hogy milyen és mennyi a bűn, szabja ki azt a büntetést, amelyet a bűnösnek személyesen kell elviselnie. Igaz, hogy **tekintettel van a bűnbánatra**, de csak ha az engeszteléssel párosul (ezt ábrázolta ki az állataldozat), viszont lehet a bűn olyan **mértékű**, hogy az engesztelés már nem segít, s magának a bűnösnek kell meghalnia. (Deut 4:24, Héber 12:29) ÁMDE hogy' egyeztethető össze Isten szentségével és igazságosságával, hogy egy ártatlan bűnhődjön a bűnösök helyett? A felelet: **nem egyeztetésről, hanem arról az elintézésről van szó, amelyre csak és kizárólag a Mindenható képes**. Ez posztulálja, hogy minden bűn nyerje el méltó büntetését, (Zsoltár 22:2, Máté 27:46), mert Isten **szent és igazságos**; az az ember pedig, aki ezt elviseli, olyan emberutód legyen, aki mentes a személyes bűntehertől, **mert nem vett részt a lázadásban**, szabad maradt a hasonulási kényszertől. **Mint ártatlan, nem magáért szenvedve** végzi el az engesztelést, hanem a lázadók **helyett**, akiket így is szeret, azaz empatikus azonossággal lett egy minden emberrel, vagyis Benne és Általa az ártatlan Józsué ben Dávidként Éliás József kapta meg azt a büntetést, **amit megérdemel** (s ez nem kevesebb a kárhozásnál), hogy

megmenekülhessen és megszabadulhasson, mert a **szerető** Isten ezt akarja. A KERESZT beszéde bizonyít az ilyen elintézettségről?

(4) Igen, ha a KERESZT éppen úgy szól Húsvétról, mint Nagypéntekről. Arról ugyanis, hogy amint **„az" EMBER lejutott** a végzet-megélés netovábbjáig, (oda, ahova sem ember, sem angyal **nem követheti kár nélkül)**, az Atya „lenyúl" Hozzá, hogy Benne és Általa minden - csődje rokkantjává lett és szabadulni akaró - lázadó átvészelhesse végzetsorsát, és új lehetőséget kapjon az új kezdéshez: **Élethez jusson a vegetáló.** Aki **az** Életet adja, **személyesen** teszi ezt, méltán mondja, hogy Ő „az" Élet, hiszen Életet ad a világnak (János 6:33), s mert ez csak úgy volt lehetséges, hogy „megbékéltette Magával a világot" (2 Korinthus 5:19) vagyis az elintézettlent elintézte (hiszen senki más nem intézhette volna el). **Természete**, hogy a tohuvabohut renddé ritmizálja és ami elintézettlen, megoldatlan, elintézze és megoldja. Ezért nevezi az apostol „a békesség Istenének" (Róma 15:33), - **a béke az elintézés, rendezés, kielégítés kívánatos következménye, gyümölcse** (ami elintézés nélkül nyeri el a béke-nevezést, érdem nélkül kap címet, nevet, mert csak - legjobb esetben - fegyverszünet az: az ellenérdekű felek kölcsönös félelemtől determinált kölcsönös lebénítása; hiszen semmi sincs köztük elintézve, megoldva, de kényszerűségből lemondanak a tettlegességről, illetve elhalasztják háborújukat).

Az egyén, aki tudni szeretné, „Kicsoda vagyok én?", égető identitás-problémája idején és állapotában még nem tudja, nem is sejti, hogy ha feleletet kap kérdésére, nem csak azt tudja meg, ki ő, hanem azt is, hogy miképpen **érkezhet meg ahhoz az önmagához**, aki egész valóját, életét tekintve **„egyenesbe kerül"** (a fordítások ezt a „megigazítás" szóval adják vissza (Róma 8:33), és azoknak a közösségéhez tartozik, akik bent és kint a boldogító, **lendítő rendben élnek.** (2 Korinthus 13:11)

Ha az ilyen ember vallásos közegben él, van ismerete, racionális „tudása” arról, hogy ki-ki a **bocsánat** által **nyerhet új utat**: akkor a „megigazítás” fogalom, ez a leginkább félreértett és félremagyarázott bibliai fogalom vezeti félre. A zavar oka, hogy ezt a fogalmat nem a TELJES SZENTÍRÁS összefüggésében értik, értetik, hanem egy-egy szövegrész alapján. Úgy tűnik így, mintha a megbocsátás **Isten „nagyúri”** gesztusa volna. Alapot ad erre - például - Mikeás lelkes magasztalása: „Kicsoda olyan Isten, mint Te, Aki megbocsátja a bűnt és elengedi népe maradékának büntetését?! Nem tart örökké haragot, mert abban leli kedvét, hogy kegyelmet ad. Újra irgalmas lesz hozzánk, eltapossa bűneinket, a tenger mélyére dobja minden vétkünket.” (7:18-19) Él ugyan Izraelben, hogy a bűnt csak Isten bocsáthatja meg (Márk 2:7), de úgy, mint Akinek ez **könnyen megy**, elvégre Neki **aztán minden könnyen megy**, NEKI **semmibe se kerül**.

Péter apostol figyelmeztetése - telítve antropomorfizmusokkal: ezek nélkül semmi se jutna hozzánk a léttitkokból - még mindig nem eléggé hatotta át az egyházi gondolkodást. Ő közli, hogy „nem veszendő dolgokért, ezüstért vagy aranyért vásárolt vissza titeket (Isten) atyáitoktól örökölt kietlen **csellengésetekből**, hanem **drága véren**, a hibátlan és szeplőtlen Báránynak, Krisztusnak a vérén.” (1 Péter 1:18-19) Vagyis a megbocsátás mint lehetőség Isten részéről nem afféle könnyű gesztus, hanem Isten voltának a **teljes bevetése által** eszközölt **szeretet-áldozat** (emberiesen: az Atya feláldozza értünk Fiát), kegyelme nagy ár adása, felénk **ingyen** kegyelem, de felénk sem **potya** kegyelem.

Ám ha ilyen a szeretet-áldozat, miért botránkozik meg rajta, benne a júdaista és miért tartja bolondságnak a hellenista? Mert **ez az egymással szembenálló két csoport abban egy, hogy Isten határtalan mindenhatóságába ütközik:** olyan Istenképük van, amelyen Isten nem a HATÁRTALAN MINDENHATÓ. A júdaista megtagadja Istentől azt a képességet, hogy Isten létéhez képes „kapcsolni” az emberlétet; mégpedig úgy,

hogy mindkét létvalósága teljes, valóságos és jelleghű. Lehetetlen - az izraeli gondolkodás szerint -, hogy a Testetöltött emberként elhagyatottan szenvedjen, haljon, kárhozzon, feltámasztásra szoruljon, holott teljesen Isten is ugyanakkor. Erre **már Isten se képes**, erre Neki sincs hatalma, ez a **minden** már nem érvényes a **Minden**hatóra vonatkoztatva sem. A júdaista monoteizmus hitet tesz az Egyetlenegyről, de **ez mégsem a valóságos Isten**, Akinek teljes a mindenhatósága, csak olyan valaki, aki az **ember elméjébe belefér**, már pedig akinek a „mérete" elmeterjedelmű, nem Isten, hanem - ha egyetlenegy is - a vallásoskodás síkján titánkodó ember glorifikált **szolgája**, aki ürügy-lehetőséget nyújt az emberméretű modell **kialakítására**.

Vagyis amikor Jézus azt mondja Magáról, hogy „Én vagyok az ÚT,… az ATYÁHOZ senki sem megy, ha nem ÁLTALAM", azt is értésünkre adja, hogy csak az **Ő földi életműve** nyomán találkozhat az ember a valóságos Istennel, a határtalanul mindenhatóval, az istenméretű Teremtővel, Akinek **nem az a fő sajátossága, hogy egyetlenegy, hanem, hogy nincs olyan még egy, Aki ennyire mindenható volna**.

A KERESZT botrányának egyik jelensége, hogy a határtalan mindenhatóságba ütközik az **embertől behatárolt mindenhatóság**, a JAHVE-be mint **valóságos Istenbe a szám-isten fenoménja**. Amikor Jézus Magát „a" VALÓSÁGNAK jelenti ki, e VALÓSÁGON elsőrendben az Isten-Valóságot érti. (János 18:37)

A hellén számára nem idegen fogalom - az istenei világában sem - a szeretet, de ezt még az **istenek is csak az „erosz" határáig élhetik meg**. Viszonyulásuk az erotika lehet, (erről sok isten-történet szól) de hogy szeretetük („agapé"-juk) legyen az ember iránt, amely őket az embereknek kiszolgáltatva szenvedésre, földönfutásra, halálra indíthatná, olyan bolondok az Olimposz lakói nem lehetnek, „ilyen bolond csak a zsidók istene lehet".

Eszerint a pogány isten-képzet nem csupán politeista és a természet elemeinek megszemélyesítője, hanem egyben ember-istenítő is: **istenei**

indulatisága azonos az emberével, indulatuk - mint az emberé is - érdekeltség-motiválta mozgás: hatalomért, kéjért, elsőbbségért harcolnak, felülkerekedni akarnak; olyan istenek ők, akiknek az istene önmaguk s értékelésük szerint az az ésszerű, normális, ami kinek-kinek az érdekét szolgálja. Hogy egy isten **képes** volna önérdeke feladására, kész volna a bűntettes helyett a vezeklésre és az ellenfelei szeretésére, ez a hellénista gondolkodása szerint nonsense, az isteni tevés és „ható"-ság határa az olimposzi istenek önkifejtése határáig terjedhet, s nem tovább. Aki Istenről szólva **többet** tételez fel, bolond, és amit mond, bolondság.

Izrael az Egyetlenegyet imádja, a hellénista sokat, de mindkettő olyat, aki emberméretű, ésszerű, belefér az ember elméjébe. (Izrael többlete, hogy az Egyetlenegy által a világmindenséget egységben, szintézisben, EGYETLEN VALAKI produktumának látja, a hellénista képtelen ezt a világegységet látni, szkizoid marad a világképe s ilyen a viszonyulása is a világhoz.)

Íme: az ütközés és bolonddá-nyilvánítás hátterében a **határtalan mindenhatóság** elutasítása húzódik meg: a valóságos Isten „természetének" valósága az, amit az apostoli közösség a „DESPOTA!" megszólítással fejez ki (ApCsel 4:24d). CSAKHOGY: ez a Despota a mindenhatóságát természetének minden mást megelőző tartalmiságáért, a **szeretetért érvényesíti** (Ézsaiás 42:1, 1 Korinthus 13, 2 Korinthus 13:11, 1 János 4:7. 16.) Mi ezt is a saját tudatérzetünkkel szeretnénk lemérni. Hogy nem lehet, hogy nemcsak a mindenhatóság, hanem a szeretet is Isten-sajátosság, arra a János 3:16-nak a már említett kezdőszava, az „úgy" figyelmeztet minket. Ezzel magyarázható a **szövetségi hűség**, mely éppen a szeretet alkalmazása és illusztrációja.

Jézus az **ő engesztelő áldozatát „az újszövetség vérének" nevezi** (1 Korinthus 11:23-26, Deut 4:31. 5:2. 32:4, Ézsaiás 42:1-13, 1 Korinthus 1:9, Róma 9:4. 11:29), **az üdvterv kiterjesztése** (Exodus 22:20.21., 23:9, Deut

24:17-22, Ézsaiás 49:6, Jeremiás 22:3, Zakariás 7:10, Máté 28:18-20, stb.), **a titkok mentő felfedése** (Jeremiás 23:23, Dániel 2:28, Róma 1:19).

II. A „Kicsoda vagyok én?” kérdésünkre a feleletet attól az Istentől várhatjuk, Aki

1) **„teremtette** a Mennyet és a Világmindenséget”,
2) **határtalanul mindenható** (még arra is képes, hogy minket személy szerint számon tartson, megszólítson és nekünk feleljen),
3) mindent felülmúló bölcsességével és áldozatkészségével **szeret**,
4) az emberlét jelenleg meglevő, gyötrő mindenfajta rabságából **szabadít**, „kihoz”,
5) **várja** az ember **felkiáltó irányulását Felé**, mert személyiségi jellegünkből következően semmit sem dönt el személyünkről helyettünk,
6) olyat tett és tesz, **amire csak Ő képes**, vagy Ő képesít.

Ismét hadd „személyeskedjem”: hadd képzeljem bele az olvasót abba helyzetbe és állapotba, amiben én voltam, amikor - többek között - izzó lett bennem a kérdés, hogy „Kicsoda vagyok én?”, „Egyáltalán miért vagyok itt én?”. Volt, aki az előzményes feltételekkel megismertetett (hála legyen azért, hogy volt), én azonban (nem azért, mert örömet leltem a vitában) töprengésemmel „jutalmaztam” segítő igyekezetét, mondván: ha Isten ismertetett „mozgása” valóság, visszajelzéssel kellett és kell járnia, s ez a visszajelzés volna segítség számomra ahhoz, hogy úgy zarándokoljak Hozzá, mint **nem csupán képzelthez, hanem valóban létezőhöz**. A felelet erre gyorsan jött. Az apostol a magamfajta kérdezőről és kérdezőnek felel, így: „Ami Isten felől tudható, (Isten ismerése) **nyíltan** előttünk van (azaz előttem is), hiszen Isten **nyíltan** elénk tárta. Ami ugyanis **láthatatlan** Belőle - ez az Ő **örök**

hatalma és az **Ő Isten-volta** -, az a világmindenség teremtésétől fogva **alkotásaiból** világosan szembetűnő.” (Róma 1:19-20)

Hogy-hogy: - kérdeztem most már magamtól - eddig nem felejtettem el nézni, látni, de **következtetni elfelejtettem**?! **Hiszen a létezés Isten teremtő tettének albuma.** Ezután így nézem majd!… Lelki vezetőm erre csak ennyit mondott: Nem elég!… Föllapozta azt a részt, amelyben Lukács riportja olvasható az apostol athéni vállalkozásáról. Láttam hallgatóságát az **agórán**, amint figyelte beszédét. Nemcsak fülön ütött, hanem szíven is az engem megcélzó mondat: „**Őbenne** élünk, mozgunk és vagyunk.” (ApCsel 17:28). Így hát **én is benne vagyok** az albumban: ezt akarta tudatni velem vezetőm. Átfutott rajtam helyzetem, magatartásom komikuma (nemcsak az enyém ez a komikum): Akiben élek, mozgok és vagyok, éppen Annak kétlem az életét, mozgását és létét. Nélkülem Ő meglehet, Nélküle én nem. Nem csak kifelé tekintve, hanem bennem is a Teremtő keze nyomának melegét érezhettem. Ezt sem érezhettem eladdig.

Most, hogy ezt is tudom, már kérdezhetem: kicsoda vagyok én? Igen, - bólintott vezetőm. Aztán ő kérdezett: Mit mondott eddig Isten Önmagáról? Hogy milyen káprázatos, kaleidoszkópos csodalény Ő? Nem - volt a válaszom. Hanem? - jött az újabb kérdés. Ő az, Aki teremt, Aki szeret, Aki szövetséget köt, Aki szabadít, elintéz, egyenesbe hoz.

Vezetőm nem hagyta ennyiben:

- Ha spekulatíve feltesszük, hogy akadna még valaki, aki teremteni, végsőkig szeretni, szövetséget alapítani és ehhez hű maradni, szabadítani, elintézni, egyenesbe hozni, vagyis békét adni **képes**, ezeket a „mozgásokat” meg lehetne-e különböztetni attól, amit Izrael Istene, Jézus Krisztus Atyja „teljesít”?
- Túlságosan spekulatív a kérdés, - válaszoltam - nem is felelnék rá, ha nem érezném a célzatát.
- Ugyan már, miért volna felesleges a felelet?

– Mert senki más nem képes ezekre a megnyilvánulásokra, csak az Egyetlenegy; nincs más isten, csak Izrael Istene, Jézus Krisztus Atyja.
– Azért nem lehetne megkülönböztetni a tetteit, mert csak Ő van?
– Nemcsak azért, mert csupán Ő képes ezekre, és mert csak Ő van, hanem azért is és legfőképpen azért, mert minden tettén rajta van az Ő sajátos **egyéniségének bélyege**, színe, íze, illata, jellegzetessége, ahogy - például - az ötödik szimfónián Beethovené, a Turandot-on Puccinié, a Kis éji zenén Mozarté, az Ecce homo-n Munkácsy Mihályé, szóval az alkotók alkotásai az alkotóké (hiszen az alkotók a Teremtő tükröztetői, alkotásaik a teremtés tükröződései.)

Az már ugyan az ígéret kategóriájába tartozik, hogy ha valamennyire közel jutunk Hozzá, azt is felfedezzük boldogan, hogy Ő a **legeslegkívánatosabb nekünk**: ezért is. Az „amor per Deum”-ra hasonlít az „amor humanus”, mert az „amor humanus” az „amor per deum” vetülése. Csak „Ő” kell, senki más.

No de ne menjünk olyan messzire, álljunk meg magunknál - akár alkotók volnánk, akár nem: hajunk színétől hangunk árnyalatán át minden mozdulatunkban, gondolataink menetében, kifejeződésük módjában, testünk minden sejtjében jelen van egyéniségünk sajátossága, e sajátosságunk mással össze nem téveszthető különbözősége. Ha így van ez nálunk, hogyne volna akkor jelen Annak az egyénisége alkotásaiban, éppenes tetteiben, Akitől való a személyiségünk?!

Vezetőm „kátéja” szerint jól feleltem. E „kátézást” már azért sem folytathatom, mert az ő nagyszerű vezetése mellett és ellenére évek teltek el, amíg feleletet kaptam arra, hogy tulajdonképpen kicsoda vagyok én? Pedig személyiségem titkának felfedésekor nem vártam kaleidoszkópos csodabogárságra, mégis hiányzott nálam valami. Még egy előzményes feltétel. Már nem csupán „tudtam” Izrael Istenéről, Jézus Krisztus Atyjáról és arról, hogy **Ő az, Aki teremtett**, teremt, **Aki szeret**, mégsem eszméltem rá, hogy ha Ő

nem szféra, nem létsík, nem ősforrás, hanem „a” Személyiség, akkor Ő az, Aki a rendeltetéshű Önkifejtés VALÓSÁGA (mivelhogy a páratlanul **egyéni** Önkifejtés örökkévaló érvényesülése és érvényesítése VALÓSÁG), s akkor **én az vagyok, aki** a rendeltetéshű, egyéni, sajátos önkifejtésében valósul meg, **ezért** vagyok, ebben van személyiségem titka. De hát miért késett ez a „ráeszmélés”?

Mert (két „vagy” között választhatok):

- vagy a megszólítás „késett”,

- vagy a megszólítás állandóan „hangzott”, de én voltam rá süket;

Hogy’ hangzott el a megszólítás?

- „Kit küldjek el,

Ki megy el nekünk?”

(Ézsaiás 6:8b)

Akinek a Biblia-olvasásban van tapasztalata, annak nem mondok újat: más a bibliai szöveg ismerete, esetleg igen mély ismerete, és más, amikor belőle **éppenes** Isten-SZÓ, ÜZENET hangzik ki számunkra, **csakis nekünk, csak a mi számunkra**.

Amit feleltem, nem a szövegében, hanem a tartalmában volt azonos Ézsaiáséval. A próféta szövegét idézem: „Nézd, itt vagyok: küldj el engemet.”

A megszólítás két mondata két „világ”. A „Kit küldjek el?” az isteni határozat. Ő eldöntötte már a küldést. A „Ki megy el nekünk?” az Isten-Lét teljességének a felhívása a célzott személyiséghez, akinek az **igenleges döntése nélkül** Isten a személyre szóló határozatát sem kívánja megvalósítani.

Most, hogy reagálásom lényegét leírtam, búcsút mondok a személyességnek - azzal, hogy figyelés, összpontosítás után megtudtam, kicsoda vagyok én. Megvalljam? Az az Éliás József vagyok, aki…

Az „aki” után nem csupán a rendelés, küldés, megbízatás tartalma következett, hanem az a sajátosság is, amely lebonyolításának a páratlan módját, részletekben és általánosságban érvényesülő egyetlenségét biztosította.

Összegezve:

(1) Isten minket nemcsak teremtett, hanem valamiért, valamikért - célért, célokért - teremtett. Minden embert külön küldetéssel, rendeléssel tett emberré, ez a rendelés lehet hasonló másokéval, de mégis egyéni benne az, **ahogy** a célhoz (célokhoz) viszonyulunk és **ahogy** megközelítjük, elérjük (ha egyáltalán beállunk a célba). Személyiségi azonosságunk és különösségünk egybevág, ezt az identitást a sajátos cél (vagy - a nagy főcélhoz képest - részletcél) és a cél-elérés útja természetének az egyedülálló volta biztosítja. Erre utal a Bibliai Kijelentés egyik kulcsmondata: „Legyetek tökéletesek, amiképpen a ti Mennyei Atyátok tökéletes".

Igazán ezt kívánja tőlünk Jézus? Hiszen ez annak a görög-római idealista gondolkodásnak a posztulátuma, amelyet teljesen áthat az emberi titántudat. Olyan maximalista követelés ez, amely nem származhat attól az Istentől, Aki pontosan ismeri határainkat, méginkább azt, hogy ilyen titánikus célt éppen nem tűz ki elénk (hiszen lázadásunk mozgatója volt, hogy olyanok akartunk lenni, mint az Isten). **Ilyet nem mondhatott Jézus.** Nem is mondott, a tökéletlen fordítók agyszüleménye csupán ez a „tökéletes" jelző. A görög szöveg: „Eszeszthe ún hümeisz teleioi hósz ho patér hümón ho uraniosz teleiosz esztin". (Máté 5:48)

Azok kedvéért írtam le a görög szöveget, akik tudnak görögül és azért magyar, illetve latin betűjelzéssel, hogy a nyomda munkáját megkönnyítsem. A mondatban szereplő „teleioi" - és „teleiosz" - szavak a „telosz" névszó származékai. A „telosz" jelentése: cél. Aki „teleiosz": célnak megfelelő, célszerű, céllal cselekvő, céltudatos, célhű, céladó. Ha valaki céladó, céltudatos, célnak megfelelő, célhű, minden elismerést megérdemel, derék ember, a „maga nemében" tökéletes: irányulása, feladat-teljesítése és nem önértékű minősége szerint.

Egy gyógykovács, akinek nemcsak célja, hogy a ló beteg lábának a patájára **megfelelő** patkót készítsen, hanem el is készíti azt, „teleiosz”, célszerű és derék ember, **mint gyógykovács** tökéletes. De aki a „teleiosz”-t a „tökéletes” általános, kiterjedt jelentéseként adja vissza, mint fordító nem tökéletes. Egy-egy szó következményes (negyedik vagy hetedik) jelentését tenni meg elsődlegesnek, nagy baklövés (melyet majdnem kétezer éve fordítanak így - bakot lőve).

Néhány példa erre: Jézus a gazdag férfinak nem azt mondja, hogy „ha **tökéletes** akarsz lenni, add el minden vagyonodat” (Máté 19:21), hanem: ha **célkövető, célnak** (ti. Isten céljának, saját küldetésednek) **megfelelő** akarsz lenni stb. Az apostol sem azt állítja magáról és társairól, hogy „akik **tökéletesek** vagyunk, így gondolkozunk” (Filippi 3:15), hanem: mi, akik **célkövetők** vagyunk, így gondolkozunk. Az apostol sokkal tökéletesebb volt annál, semhogy magát tökéletesnek mondaná. Nem a **tökéletesség** a szeretet kötele, hanem „a szeretet a **célhűség** kötele”. (Kolossé 3:14)

Isten a Szabadítás Fejedelmét nem **tökéletessé**, hanem **célteljesítővé** tette a szenvedés által. (Héber 2:10) Jézus az Ő egyetlen áldozatával nem **tökéletessé** tette örökre a megszentelteket, hanem örökre **célkövetővé** tesz minket. (Héber 10:14) Jakab apostol se **tökéletességet** ígér az állhatatosság nyomán, minket se általat azzal, hogy **tökéletesek** lehetünk, hanem közli, hogy „az állhatatosság **célszerűvé** teszi a cselekedetet, hogy **célhűek** és (ebből a szempontból) hibátlanok legyetek, akiknek semmiféle elmaradottságotok nincsen.” (Jakab 1:4)

Sorolhatnám a példákat. Nem csoda, hogy a tévesen értelmező fordítás nyomán világszerte létrejött a perfekcionisták szektája s van vidék, ahol ma is virul. (Jó adag önáltatás vagy szélhámosság jár vele.)

Elismerem, nem könnyű **gördülékenyen** fordítani le a Máté 5:48-at. Ezért én itt nem a gördülékenységre, hanem a **jelentéshűségre** törekszem: **„Legyetek célkövetők, amiképpen a ti Mennyei Atyátok céligényes.”**

Bizonyára lesz, aki jobb fordítással szolgál, én csupán az ÜZENET tartalmának azt a vonását kívánom hangsúlyozni, hogy mivel Isten Maga célkitűző személyiség, nem cél nélkül teremtett minket, sőt: **személyiségünknek éppen az a titka, hogy célra teremtett lévén melyik és milyen az a cél, amiért és Akiért vagyunk; hogyan töltjük be a céltól meghatározott rendeltetésünket, küldetésünket?** Ki vagyok? Az az Ábrahám, aki vadonatújat kezd és folytat és mindig ott van, ahol válsághelyzetben levőkön segíteni kell, segítő szeretetéért nem fogad el jutalmat; az a Jákób, aki győz, mert az isteni ígéretre épít; az a Mózes, aki szabadít és vezérel;… az a Mária, aki Istenének fenntartás nélkül kiszolgáltatja magát; az a Pál, aki a jézusi szelídség fegyverét használva lesz „útonálló”; az a Péter, aki omladozó létére bizonyul kősziklának; és így tovább…

Bibliai alakok titokfelfedésének a történeteit ismertettem eddig s ez azzal a félreértéssel járhat, mintha Isten minden (személyiségi identitását) kereső embernek minden esetben hitbeli küldetést ad tudtára, amikor énje titkát elárulja neki. Szó sincs róla! A másik félreértés lehet, hogy a személyiségi azonosságát megtudó ember mindig valamilyen rendkívüli élmény nyomán érkezik el ide és mindig olyan értelemfeletti élmény által, amely hasonlít majd ahhoz a megrázkódtatáshoz, amelyben Mózesnek vagy Pálnak volt része. Erről sincs szó. **Egyszerűségbe rejtett csodák közt élünk** és a küldetésünk nem csoportosítható vallásira és világira.

Hogy mi miképpen juthatunk el Hozzá, az le van rögzítve az írott Kijelentésben, a Bibliában: ettől nem térhetünk el, nem lehetünk extravagánsak. De hogy Ő miként érhet el minket, abban is szuverén Ő… Aki URUNK, az utak-módok milliárdjaival élhet, de azért fontos, hogy mi tudjuk, vajon identitásunk biztos kikötőjébe érkeztünk-e, önmegvalósításunk rendeltetéshű önkifejtés-e? Felismerhetjük? Igen, abból, hogy betölti(k)-e valónkat adott, életre szóló cél(ok), tudatérzetünket meghatározza-e, hogy telítve vagyunk azzal a küldetéssel, amely - ha teljesítése esetleg nehéz is - boldoggá tesz és nagy nyereségnek tartjuk földi életünket (hűséges társakkal és ádáz ellenségekkel együtt)?

Hogy ún. világi példát is említsek: ilyennek képzelem a hegedűkészítő Stradivarit vagy a gyümölcsnemesítő Matthiászt. Mindenik Karl Barthtal vagy Karl Rahnerrel az Isten Országa Programjában szolgál. Az ilyenek akár gazdag, akár szegény környezetben élnek, **igazi** problémákkal gyürkőznek, és szinte értetlenül szemlélik az álproblémás hippit, a nyavalygó csellengés alig emberét vagy a problémátlan és vegetatív élvezeteinél megrekedt „polgárt”.

Az Isten Országa Program részesei úgy érkeznek meg Istenhez, hogy önmagukhoz is (a vallásoskodók Istent emlegetik, de fogalmuk sincs arról, kik ők) és úgy érkeznek meg önmagukhoz, hogy Istenhez is. Ebből a misztériumból sejtett meg valamit a középkori GÓLEM legenda költője. Egy csodarabbiról szól ez, aki agyagból élő embert formált: a GÓLEMET. Nyelve alá helyezte a cédulát, amelyre írta, mikor mit végezzen el, s elvégezte. Aki küldetést tölt be, nem „gólem”, hanem istenképű személyiség, de a legenda szerzője ráérzett arra, hogy Aki embert teremtett, céllal tette és a „cédulát” is elkészítette a teremtmény „nyelve” alá. E képpel élve: az identitásához érkezett ember „nyelve” alatt ott a „cédula”; a rendeltetéshű önkifejtés koreográfiája… Ez a „cédula” mindig a „nyelve alatt” volt, de nem tudta. Amikor megtudta magát és

Teremtőjét, a „cédulát” is megismerte. **Ez a három: a Teremtő, az „énem” és a „cédulám” összetartozik.**

(2) Akár közvetlenül ér utól valakit a MEGSZÓLÍTÁS (helyesebben a MEGSZÓLÍTÓ), akár közvetetten (félre nem érthető jelek, eseményalakulások nyomán), illetve akár ha valaki kéri, könyörgi, úgyszólván provokálja azt, az én-titkok felfedése „csak” a kezdet, ami nélkül ugyan nincs folytatás, mégis a „csak” illeti meg, mert a megszólított ember nem mindent tud meg magáról, nem az „egész magát” tudja, hanem a lényeges és „központi” momentumot. E kezdet után - ahogy a választott most már a VALÓSÁG megismerésében és követésében előre halad - **menet közben** bontakozik ki előtte valójának új meg új vonása (nem kis meglepetésére sokszor) s ezzel egyidejűleg az Isten-VALÓSÁGBÓL is mindig több és több.

Míg az Élet nélkül biológikusan vegetáló ember a korosodásával járó testi lehetőség-csökkenés nyomán olyan úton ballagónak érzi magát, amely napról-napra szűkül, az Élet embere az idő haladtával (korosodásával) olyan úton van, amely mindjobban szélesül. Istenről, magáról, környezetéről mindig többet és többet tud meg: igen bizony, „ha a mi külső emberünk megromlik is, a belső emberünk **mégis** napról-napra megújul”. Olyan vitalitás munkál benne, amely - alapbizonyságként - túllépi a „külső” emberét.

A MEGSZÓLÍTÁS nyomán kapott öntudás - ezt sem szabad elhallgatni - feleletet igényel. A felelet: a magam megtudásakor nyert Isten-feltárulkozást követő belső átrendeződés („metanoia” = irányulásban és viszonyulásban a gondolkodásmód átváltozása), ez a külső életvitelt **a célnak megfelelően** rendezi át: annak a célnak a dinamikus menetében, amelyet az öntudásomkor megismertetett küldetésem határoz meg. Vagyis **a felelet**: a magam megtudása és Isten ismerése alkalmával kapott megbízás **teljesítése**. Igen, a felelet: teljesítés. DE **a megszólított ember is dönthet nemlegesen**. Ha így dönt és tesz, mit sem ér el a megtudott magával, nem a saját énje szerint folytatja létét.

Nem véletlen, hogy a démonizált emberek túlnyomó többségének van bizonyítható „hívő előzménye”: saját énjük már csak olyan ló lehet, akit más ÉN-ek lovagolhatnak meg.

Helyeselhetjük, sőt támogatnunk kell azokat a törekvéseket, amelyek a már csellengőket, narkotizáltakat, alkoholistákat igyekeznek gyógyítani, egyenesbe hozni, de nem téveszthetjük szem elől az ennél is fontosabbat: a megelőzést. Akármilyen bántónak is tetszik, nem bújhatunk el (mi, akik az „alétheia”, a Krisztus-Valóság boldog szolgái vagyunk) az elől a rejtetten is vaskos, nyíltan pedig egyenesen provokálóan gyötrelmes valóság elől éppen a megelőzés érdekében, hogy minden olyan társunkat veszélyeztetettnek tartsuk, aki nem tudja, ki ő, miért van itt ő, jóllehet nagyon is elege van abból, hogy őt ilyen „felesleges” kérdésekkel gyötrik. A régebbi hasonlattal élve: mindenkinek meg van írva **a nevére szóló „cédulája”** (azok a kevesek, akikről azt írtam, hogy „nekik jó”, **megtudták** a „cédulát”: váratlanul, nem is kérve. Vagy pedig jelentkeztek a „céduláért”, hogy a Teremtő Kéz rámutasson: ott volt, hát most is ott van, tudd meg már végre! Aki nem jelentkezik érte, potenciálisan veszélyeztetett (pedig talán társadalmilag rendezettnek, hasznosnak nyilvánul).

A „cédulátlanság” - képiség nélkül szólva - a kietlenség, az üresség, mégha a fontosság, a nyüzsgés és az érvényesség kulisszájával van is eltakarva… Arról is volt már szó, hogy (képünknél maradva) a „cédula” és a kenyérkereső foglalkozás nem egy és ugyanaz. Most azért arról is essék szó, hogy a **„cédula” és a foglalkozás** lehet egy és ugyanaz. Szerencsés egybeesés ez. De semmiképpen sem posztulátum. A posztulátum megérkezés az identitás tudatérzetéhez és az ennek megfelelő, célhű pályafutás. Olyan kaland, amiben nem lehet része a vegetáló embernek, de akinek Élete van, szüntelen meglepetéseket él meg, isteni meglepetéseket és ő is meglepetésekben részesít másokat. Olyanokban, amik Életre keltik a lankadót.

A meglepetések vonulata a már eddig is elemzett vezérfonalunk mentén halad; most latinul írom le, amit Jézus mond Magáról: „Ego sum via et veritas et

vita”. Annyira ÚT Ő, hogy aki valóban célhoz akar jutni, nem kerülheti ki. Valaha teológiai kritikával illettem Tertullianus megállapítását, hogy vannak, akik nem a neve szerint ismerik Krisztust, de egész életük tanúsítja, hogy Krisztus Lelke hat bennük; őket nevezte „anima naturaliter christiana”-knak. Évtizedek tapasztalatai után hajlok arra, hogy igazat adjak az egyházatyának, hiszen Krisztus kikerülésével nem lehetünk krisztusiak és Mennyei Atyánkhoz érkezők. Volt olyan ismerősöm, aki nem tudta, hogy Krisztust követi, én bizonyítottam be neki. S olvasni kezdte a négy evangéliumot, majd hetek múlva telefonon jelezte, hogy maga sem érti, hogyan, de mióta csak tudja magát, úgy gondolkodik, érez és dönt, ahogyan Jézus tárja fel Magát. Kérte, hogy magyarázzam meg ezt a csodát. Nem szégyelltem bevallani, hogy nem tudom megmagyarázni, én sem értem, de azt tudom, hogy Isten Lelke szuverén és szabad, Ő nincs kötve azokhoz a feltételekhez, amiket számunkra szab meg. Nem a nevének az említése, hanem a jézusi tudatérzet, irányulás, viszonyulás árulja el, hogy Jézus-e számunkra az út vagy más; esetleg a magunk útját járjuk, pedig nem a magunké, csak elhitetjük magunkkal, hogy az a végzetút a mi utunk. Mi dönti el, hogy Krisztus számunkra „az” ÚT? Az, hogy Ő „a” VALÓSÁG is számunkra. Benne a valóság fogalma olyan teljesség, amely másnál nem található meg. Benne realitás Isten világa, személyiségi sajátossága, de a téridői létezés valósága vagy irrealitása Általa, Benne lesz nyilvánvaló, **Ő a téridőiség mozzanatai mögé** rejtőző Isten, Aki azoknak, akik - maguk vagy mások vétke miatt - a Kijelentésre nézve érzéketlenek, a téridőiség vaskos tényein át üzen (hátha e tényektől fejbe kólintva eszmélnek fel). Ha egy szervezet magát **Egyháznak** mondja és nem az, bár hatalmas demonstrációkkal próbálja elhitetni magával és másokkal (ősiségre hivatkozva, dekorációkkal ékesítve fel templomát és kiemelt vezetőit), nem hozhatja meg az Egyháznak ígért gyümölcsöket, mert neki a VALÓSÁG-KRISZTUS nélkül nem lehetnek egyház-bizonyító valóságai. A „szent” cirkusz csak cirkusz marad; olyan

cirkusz, amelynek a mutatványai a valóságnak csak az utánzatai vagy csak árnyékai.

Másik élettéri vonatkozásban: **a marxista dialektikus materializmus kudarcát** nem a cáfoló apologéták polemikus érvei idézik elő, hanem az a valóság, hogy ahol erre alapozva hoztak létre eddig politikai-gazdasági-kulturális rendszereket, csődbe jutottak egytől-egyig. Jézus az ún. létező szocializmusok totális (lelki-erkölcsi-gazdasági-társadalmi) kudarcai mögül SZÓL KI a világhoz: értésre adva, hogy a marxizmus minden ésszerűsége mellett és ellenére sem valóság, nem értelmes koncepció, s bár a realitás öltözetében kínálja fel magát, irrealitásra épít, aki reá épít.

A Történelem Urát, a VALÓSÁG-KRISZTUST a mégoly tetszetős valóság-látszat és látszat-valóság sem vezetheti félre, de azt sem, aki HOZZÁ egész valójával felzárkózik. Persze a mi kis életünk ezernyi mozzanata közt nem könnyű különbséget tenni a látszat és a valóság között. De aki empatikusan egyesül Krisztussal, nem téveszthető meg. Igaz: nemcsak erről van szó. A LÁTSZAT és a mögötte ható szellemiség nemcsak Jézussal akarta elhitetni, hogy ő (a Sátán) „a” valóság (Máté 4:1-11), még bibliai szöveget is felhasznált e célra, minket is igyekszik olyan imperativus helyzetbe hozni, hogy mellette legyünk kénytelenek „szavazni”. **A védekezés** e látszat-maffia ellen belső és külső. **A belsőt** nem akkor kezdi el az identitását tudó és célhű ember, amikor szorító helyzetbe kerül, hanem valójának (küldetésének) és küldőjének megismerése újjászülő „pillanatában”. Előttem most annak a hajóskapitánynak a képe van, aki a viharos tengeren hajójának az árbocához kötteti magát. Így kell nekünk „köttetni” magunkat „a” VALÓSÁGHOZ **belülről**: halálra szántan, bár élni szeretve. A látszat-maffiának „jó orra” van: megérzik a maffiózók, ha a megkísértett egyén „árbochoz kötött”; azt is, ha nem…

A **külső** védekezésnek a hatékonyságát az dönti el, hogy offenzív-e. Jézus a legkritikusabb szituációban mondja Pilátusnak: „Én azért születtem és azért

jöttem a világba, hogy tanúvallomást tegyek a valóságról; mindenki, aki a valóságból való, meghallja hangomat.” (János 18:37b) Saját maga ad összefoglalót küldetéséről; arról, hogy amit szólt és tett, offenzíva volt, és ma is offenzíva a valótlanság (a látszatosság, a hazugság) ellen. Amikor a hazugsággal találkozott, nem engedte meg Magának, hogy passzív, defenzív maradjon. Ha ebben megalkuszunk, mert úgy véljük, kevesebb kárral jár a kompromisszum, lehet, hogy **éppenesen** valóban enyhébbek a következmények, de bizonyos, hogy **később a kár** tízszeres, a visszaütés sokszoros lesz.

3. A TÁRSADALMI KÖZEG, mint az identitás-igény keltője vagy némítója

A társadalmi közegen két környezeti tényezőt értek: az ún. nagytársadalmat és a családot, mint kistársadalmat (különösen ha a családhoz számítom a rokonságot is). Eddig egyikről sem volt szó, mert az a munkahipotézis, amelyet az áttekinthetőség és minden zavar elkerülése érdekében követek, így kívánta. Most viszont már elkerülhetetlen, hogy a **társadalmi közeg és az identitás tudatérzetének** a kapcsolatával számoljunk. Nyilván: az nem szorul bizonyításra, hogy ez a kapcsolat megvan (jelenleg kapcsolat és nem kölcsönhatás, - egyszer majd még kölcsönhatás is lehet), tehát vizsgálatra érdemes, hogy milyen. E vizsgálat előtt két fogalmat szeretnék az olvasóval közös nevezőre hozni: az **emberi létfeltétel** és az **emberségi alapfeltéte**l fogalmát.

Az **emberi létfeltétel** szava magáért beszél: annak a feltételösszességnek a jelenléte, amely nélkül testileg és élő emberként nem létezhetnénk. Anyagi és olyan lélektani feltételek teljesüléséről van szó, amelyek nem csupán

élőlényként teszik lehetővé, hogy létezzünk, hanem mint emberek biztosítják egzisztenciánkat. (Ezért a létfeltétel fontos jelzője, hogy „emberi”.)

A másik nevezés: **emberségi alapfeltétel** azoknak a feltételeknek a megléte, amelyek az emberből előhívják az igényt önmaga énje „megtudására” és küldetése betöltésére. A két fogalom közötti különbség, távolság érzékeltetésére talán elég, ha kimondjuk, hogy a létfeltétel megvan, ha valaki a fizikai létén belül beszéddel vagy metakommunikációval jelzi valamire vagy valakire nézve az igenleges vagy nemleges döntését (bár még ez a döntőképességi feltétel sem abszolút, hiszen az embercsecsemő személyiségi létét sem vonhatnánk kétségbe; van, aki magzati állapotában is személyiségnek minősíti, én vele se vitatkoznék). Állapodjunk meg abban, hogy a létfeltétel az emberi minimum, de az alapfeltétel nem az emberi maximum, hanem a **személyiségi önébredés életjelzése** (egyben szabadulása, menekülése, első méltó lépése a következőkhöz).

Mind a nagy-, mind a kistársadalomban élő egyénre eszményien volna jellemző a létfeltétel és az alapfeltétel együttes megléte, hogy aztán ahhoz az optimumhoz, mint minőséghez és maximumhoz, mint teleologikus (céltani) mennyiséghez jusson el.

A kérdés mélyreható: hogyan hat a nagytársadalom természete (felépítése, struktúrája, működése, berendezkedése) **az emberi létfeltétel és az emberségi alapfeltétel** alakulására? Viszontkérdés: hogyan hat a társadalom alakulására az emberi létfeltétel és az emberségi alapfeltétel többséget meghatározó érvényesülése? A viszontkérdést inkább átutalom a politológusokhoz, mint ahogy a probléma kistársadalmi (családi) vonatkozását is - az első rész végén - csak érinteni kívánom (mivelhogy évtizede megírtam már KALAND VAGY SORS c. szexuál- és családetikámat). Az identitás posztulátumának a problematikája ugyanis a lehető legélesebben éppen a nagytársadalomban jelentkezik.

Három társadalmi típusnál kell időznünk. Az elsőt gondmentesítő, a másodikat érdekorientáltan vegyes, a harmadikat kisebbségtől leigázott társadalomnak vagy leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalomnak nevezem.

A gondmentesítő társadalom

Mielőtt belemennék a gondmentesítő társadalom - egyébként eléggé ismert, sokaktól kívánt, elkívánt vagy irigyelt - valóságainak taglalásába, az egyik példára, ennek a keletkezésére, kialakulására utalok: a már említett svéd példára (amiből lett a svéd szindróma).

A gondmentesítő társadalom általános törekvése, amely még a bűnözőket sem hagyja ki a számításból (a feddhetetleneket még kevésbé), az emóciók mellőzése. Minél kevesebb érzelmiség, minimális izgalom szorongassa az embert; minél gondosabban kerülni ki a megrázkódtatásokat, annál jobb az élet – vélik e társadalom ideológusai (akik pszichológusok is). Ki- és elkerülni a konfliktusokat, simává gyalulni a „domborulatokat", s ha ezek csak-csak jelentkeznek ismét, ismét gyalulgatni kell őket. Az oktatásban, a családi viszonyulásokban, a születés, a megházasodás, válás, elköltözés és a halál okozta búcsúzkodás se váltson ki feszített emóciókat; a viszonyulásokba minél kevesebb érzésbevetést iktassunk be. Nem hiába nevezik a gondmentesítő társadalmat **jóléti társadalomnak** is. Én azért nem így nevezem, mert e név megtévesztő volna: azt a tévtudatot kelthetné, mintha a gondmentesítő társadalom minden tagjának azonos szintű volna a gazdasági helyzete (a jóléte), pedig nem így van. A gondmentesítő társadalom sem képes kiküszöbölni a „vér és arany" problematikáját, következésképp' a vele járó – emocionális – konfliktusokat sem.

Az „arannyal" kezdem. A vagyonosság előzményei: az emberi különbözőség, különböző képesség, kisebb vagy nagyobb szorgalom, eltérő koncentráltság vagy dekoncentráltság, szerencsésebb vagy szerencsétlenebb

viselkedés, kisebb vagy nagyobb sikeresség az foglalkozásban, de így is fogalmazhatom: kisebb vagy nagyobb teljesítőképesség, (köz)hasznosság, illetve érvényesülés. Természetes, hogy a sikeresebb a társadalmi elosztásból nagyobb részesedést kap, megvannak e részesedés fokozatai. De a gondmentesítő tá rsadalom legkisebb részesülője is **eleget kap** ahhoz, hogy ő és családja emberhez méltó életet éljen. Van úgy, hogy a gondmentesítő társadalom által nyújtott minimum eléri az érdekorientáltan vegyes, vagy a kisebbségtől leigázott társadalom által nyújtott középszintet, nem ritkán (a kisebbségtől leigázott társadalom esetében) a maximumot is. MÉGIS: a gondmentesítő társadalom alsó szintjén élő nem az érdekorientáltan vegyes vagy a kisebbségtől leigázott társadalom szegényéhez, hanem a saját társadalma felsőbb szinten élőihez arányítja helyzetét és ez vált ki belőle **szorító emóciókat**, kifelé konfliktusokat. „Jó a hit megelégedéssel" – tanítja az apostol, mert tud arról az emberi indulatról is, aminek **irigység** a neve. Az irigységet, keserűséget már az is kiváltja egy-egy emberből, ha a testvére, barátja, ismerőse, munkatársa, főnöke, szomszédja frissebb évjáratú autóval rendelkezik, mint ő…

A gondmentesítő társadalomban is vannak, akik még nem (gyerekek) vagy már nem (öregek) produkálnak. Mint már láttuk, a gondoskodás róluk szinte megható. MÉGIS: a társadalmi minimumban részesülő gyermeke nem engedheti meg magának ugyanazt, mint a magasabb szinten élő szülő gyermeke. A nyugdíjak sem egyenlők. Egy magyar nyugdíjas – például – boldog volna, ha a „kisnyugdíjas" angolénak, a középnyugdíjas franciáénak a harmadát kapná meg, (a franciának az átlagnyugdíja 25 %-kal nagyobb az átlagkereső bérénél, de a „kisnyugdíjas" angol, francia látja, hogy a szomszédjának **azért** olyan pompás a horgász-felszerelése, mert jóval magasabb a nyugdíja. S van, akiben ez is emóciót kelt…

A gondmentesítő társadalomban érte el eddig legnagyobb sikerét a freudizmus. Nem véletlen, hogy az emóciótlanságra-törekvés szinte merev programmá tette, hogy a fiatal mielőbb szabaduljon meg nemi feszültségétől és

akik történetesen házasságban élnek, ne gátolja őket holmi hűség-kötöttség; itt lett nyílt az ún. nyílt házasság. Aztán szépen sorjában fejlődtek fel az ún. fekete miséhez, a pornográfiához (például Dániában **is**), a családok vegyes orgiáihoz.

Az emóció-mentességből kiindulva haladtak és haladnak az **emócióhalmozásig**, a nemi szenzációk kutatásáig, - még Távolkeletre is „elbandukolva", hogy hátha ott is tanulhatnak el „fogásokat"…. A gondmentesítő társadalomban nincs mit takargatni (legfeljebb találmányi, gyártási titkok léteznek, ezek szakmai diszkréciók és nem a személyiség rejtekei): ismeretlen a hazugság, a képmutatás kényszerűsége, és megbocsáthatatlan az olyan kérdések felvetése, amelyek témájuk, tárgyuk folytán kötelezik a másik embert, hogy ne kérdezze. Nincs hiánycikk, nincs haszna az adócsalásnak – roppant kockázata viszont van, tehát „nem éri meg". A nemiség tiltása sem szükséges, hiszen a szülőknek nem kell őrködnie a lányuk érintetlensége felett, ettől nem függ a lányuk jövője s nem probléma a férj számára, hogy „járt-e Cecil a Török-utcában", mert ha járt, megmondja, s ha tagadja, egész biztosan nem járt.

A gondmentesítő társadalom az őszinteség közössége, egyben a felesleges kérdezősködés száműzője. A gondmentesítő társadalomban élnek a legkorrektebb üzletemberek, bankárok, főkönyvelők: ha társuk, esetleg külföldi politikus, netán gengszter bízza rájuk titkos pénzét, holtbiztos, hogy e titkot és pénzt megőrzik mindhalálig. Ha végigpásztázzuk a gondmentesítő társadalom tagjának tevékenységét, mely persze igen választékos, változatos és érdekes lehet (technikai újítás, építés, vegyszerek kutatása, mikroprocesszorok újabb „családjainak" felfedezése, az utcatisztítás és utcafűtés (!) tökéletesítése, új sebészeti modus, művészeti alkotás), beleütközünk olyan negatív valóságba, amelyet nem maradéktalanul fejez ki ez az egyszerű szó és fogalom: UNALOM. Ez az ún. **svéd-szindróma egyik okjelzője**, pedig nem svéd-egyedüliség és nem svéd-specialitás; egyesek szerint Nyugat-tünet, pedig az utóbbi 30 év az ázsiai Japán, Szingapúr, Dél-Korea, Formoza (Tajvan) élő példáját is felkínálja

nekünk. Az ázsiai hatalmak a II. világháborúból azt a tanulságot vonták le, hogy jövőjüknek nem kedvez sem a zenbuddhizmus meditatív magukba-vonulása, sem az ezzel ellentétesnek tűnő hadi vakmerőség kultiválása. A japán „kamikázére" adott nyugati felelet, az atombomba felismertette velük, hogy versenyképessé csakis a Nyugat példáját követve válhatnak, el kell hát sajátítaniuk a technikai megoldásokat. Így az az elszánás, amely őket magukba mélyítette, gyakorlandó kifelé. S mivel évszázadnyi pótolnivalójuk volt, el **kellett** fordulniuk a „zenzá"-tól, de ennek rendíthetetlenségével **kellett** idejük, idegeik, érdeklődésük, magánéletük jórészét a célirányos (versenyképes) termelésre összpontosítaniuk. Úgy gondolván, hogy a Nyugat is akkor lett képes a gondmentesítő társadalmat megvalósítani, amikor erre megvolt az anyagi alapja. Japán és követői olyan sikeresen lettek versenyképesek az anyagi-technikai fejlődésben, hogy **észre sem vették, mennyire cserbenhagyták önmagukat**. Mégpedig nemcsak a hagyományos lelki élet terén: magukról megfeledkező erőfeszítéseik testi szervezetüket annyira túlterhelte, hogy rászolgáltak a bibliai intésre: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkében pedig kárt vall".

Nyugat-követésük közben eltekintettek attól, amiben a Nyugat gondmentesítő társadalma – a haladás nagy irama mellett és ellenére – jeleskedett. **Párhuzamosságnak** nevezem ezt. Japánnak fel kellett ugyanis adnia a zen-életformát, ha boldogulni akart, a Nyugatnak viszont nem kellett teljesen hátat fordítania annak a kulturális örökségnek, aminek sose volt bénító hatása. A gondmentesítő társadalom legfőképpen a protestáns népek között valósult meg, így hát az anyagiakért való erőfeszítést jóideig kísérte a reformáció impulzáló lelki hatása. Ezért már csak az utóbbi négy évtizedben, amikor a szekuláris befolyás dominálni kezdett, állapítható meg a munkamániás japán társadalom és a munkamellőző nyugati társadalom egészségügyi, lelki, morális tünetei között több hasonlóság, de a különbözőségek sem elhanyagolhatóak.

Eltekintve Nyugat és Kelet gondmentesítő társadalma hasonlóságától és különbözőségétől, a válság – a benne élő **személyiség válsága** – kétségbeejtő. Japán és néhány társa még csak az egészségügyi és kulturális hiányt érzékeli, s úgy véli, hogy ha a technikai-termelési tempó csökkentése árán pótolja az ilyen hiányt, az egyensúly minden tekintetben helyreáll. (Ők ugyanis még mindig nem teljes spektrumban szemlélik a Nyugatot, mert ha így szemlélnék, szembesülniük kellene a ténnyel, hogy a kulturális-szórakozási-életkényelmi szint megléte ellenére „kiabál" a válság).

Eltekintve (most már) Ázsiától (amelynek fejlett országaiban egyenlőre a **pszichoszomatikus** tünetek rohamos jelentkezése több, mint nyugtalanító) a nyugati gondmentesítő társadalmakban a lakosság számarányához képest több az elme- és idegbeteg, az állandó pszichológiai gyámolításra szoruló, aberratív, alkohol- és narkomániás, veleszületetten vagy szerzetten összeomlott ember, mint a sokkal hátrányosabb körülményektől meghatározott érdekorientáltan vegyes társadalmakban. Miért? Mert éppen ez a lehető legjobban ellátott, megszervezett gondmentesítő társadalom a bizonyítéka annak, hogy a **létfeltétel biztosítása még nem a valóságos emberprobléma megoldása**. Amíg a létfeltétel egyike vagy másika, esetleg mindenike hiányzik, az ember úgy véli, hogy ezek összessége (anyagi, szociális, kulturális, szervezési rendezettsége) az „élet csúcsa", a humán-maximum, de minél tökéletesebben van mindez együtt, annál égetőbben világlik ki, hogy a létfeltételért való áldozatos és nemes harc az életösztön szép muzsikája lehet, de nem a „szférák zenéje". S ha az életösztön muzsikájának verklijét már nem kell járatni, mert van biztonságos néphaza és családi otthon, meg állás, küzdelmet nem igénylő, szabad érvényesülés, szorongató emóciókat nem igénylő kielégülés, ízlés szerint kijáró szórakozás (művészet, sport, hobbizás), fellép az UNALOM.

Az unalom negatív nyelvezetének szövege: mivel töltsem az időmet, magamat?; pozitív nyelvezetének szövege: hiányzik valami (valaki), de nem tudom, hogy mi, és ebbe bele lehet hülyülni. Az unalom áldozatát ez az állapot

nem hagyja nyugodni (unatkozik és nyugtalan; nyugtalan, de unatkozik), próbál valamit kitalálni, bonyolult vagy bárgyú időtöltést, hiszen neki az idő a legnagyobb ellensége: jön a **passzív** unalom, amikor átadja magát az idő-ellenségnek és elsivárosodik, vagy az **aktív** unalom, amikor a „kalandjai" a pszichiátriai klinikán folytatódnak. Így lehet az IDŐ veszélyes. Hiszen éppen az idő leplezi le, hogy **az emberségi alapfeltétel hiányzik** „most", amikor nem a vegetatív és nem a pszichológiai hiányok kiáltanak ki belőle: végre maga „az" EMBER szeretne szóhoz, szerephez jutni. Mik jelzik, hogy „az" EMBER nem jut szóhoz, pedig – íme az ambivalens ellentmondás – szóhoz szeretne jutni? Ma már banális kifejezés: **az elidegenülés**.

Ifjú koromban nagyon megrázott Zilahy Lajos regénye: A lélek kialszik. Ma nem ráz meg, mert gyakori jelenség. Persze a „lélek" ebben az összefüggésben nem a psziché, hanem az a valaki, aki vagyok. A „lelket" a hiányok életösztönös imperativusa ébren tartja a vegetatív küzdelemben, de ha már nincs hiány, fokozatosan kialszik. **Kialszik**, már szinte megszűnik, bár az ember sose szűnhet meg. Tapasztalat szerint olyan, mintha nem volna, mert – nem él, tetszhalott. És **akinek az énje nem él, tetszhalott**, **nem képes kapcsolódni: innen az elidegenedés**. Az elidegenedés a magányosság; a magányosság árvaság; az árvaság közömbösség; a közömbösség részvétlenség, és a részvétlenség útnyitás a démonoknak. A gondmentesítő társadalom kívülről nézve – az érdekorientáltan vegyes tagjai felől – elragadó, **belülről elriasztó**. **Olyanok társadalma, akik nem tudják, tán nem is akarják tudni, kik ők.** A létfeltétel birtokának maximumát birtokló ember az alapfeltétel hiánya folytán veszendőbbé válik, mint a létfeltétel hiánya miatt szenvedők.

Az ilyen gondmentesítő társadalom és benne az egyén „időzített bomba": nem tudni, mikor és hogyan robban. Az elmúlt évszázadokban az európai keresztyénség elküldte misszionáriusait Afrikába és Ázsiába (sőt Ausztráliába és a csendes-óceáni szigetvilágba is), hogy Krisztusra ébresszék a „bennszülötteket". Igaz: ez a gyarmatosítás előzménye (Livingstone) kísérője

volt, de nem igaz, hogy ez a krisztiánusz akció mindenestől fogva a gyarmatosítás ügyét szolgálta. Sőt. Többségében nem ezt szolgálta. Bizonyos, hogy ezekben az évszázadokban magától értetődő egyházi kötelességnek minősült a misszionálás. És ha most én azt írom le, hogy 1988-ban nem az afrikaiak vannak **misszionálást sürgető személyiségi vészhelyzetben**, hanem a Nyugat gondmentesítő társadalma, jóllehet, bőven el van látva egyházi intézményekkel, valószínű, bizarrnak tetszik javaslatom.

Az egyházi intézmények a gondmentesítő társadalomban az általános ellátottság követelményének tesznek eleget (hogy ezekben se szűkölködjék, aki ilyeneket igényel), de semmi többet, mert magukon hordozzák a gondmentesítő társadalom óriási előnyeinek végzetes hátrányait, - vagyis szintén misszionálásra szorulnak. A kérdés: mit kellene tartalmaznia a gondmentesítő társadalmat célba vevő missziónak? Egyetlen – minden egyénhez, közösséghez elérkező, az emberi személyiség „közepébe" találó kérdést: KI VAGY? Nem feleletet provokáló, hanem újabb kérdést szülő kérdés lenne a reménykeltő: **Kicsoda vagyok én?**

Az érdekorientáltan vegyes társadalom

Az érdekorientáltan vegyes társadalom két rétegét különböztetem meg (mellőzve a marxista és más frazeológiát): a gazdák és a beosztott alkalmazottak rétegét. A gazdák és a beosztott alkalmazottak szintén rétegződnek, csoportosulnak az érdekeltségük szerint.

A gazdák csoportjai: arisztokrácia, pénz- és ipargazdák, földbirtokosok, földbérlők (bankárok, gyárosok, földesurak, szolgáltató gazdálkodók). Az arisztokrácia szó két görög szó összetétele: az „arisztosz" kiválót, a „krácia" uralmat jelent; arisztokrácia a kiválók uralma. El kell fogadni, hogy hódító országalapítás vagy a már megalapított ország konszolidálása terén valóban kiváló hadfiak és szervezők szereztek érdemet, akiket méltán jutalmazott a mindenkori hatalom; sőt: kiválóságuk öröklődésében bízva kormányzati

bázisának tekintette őket, hogy legyenek, akikre az utódhatalom építhet, támaszkodhat. Az arisztokrácia virágkora a feudalizmus volt, de vagyoni és egyéb kiváltságaik később is megmaradtak.

Az „arisztosz” jelzőre némelyek félezer év múlva is rászolgáltak (a magyar gróf Széchenyi István, báró Wesselényi Miklós, Kemény Zsigmond, Jósika Miklós, Eötvös József stb.), a többség gondolkodása viszont **elferdült**. Ferdültségük lényege volt, hogy magukat **származásuk alapján** tartották (és tartják) értéknek, felsőbbrendű lénynek, akiknek nem kell megszolgálniuk javadalmukat, mert az „kijár” nekik a többitől; a többinek pedig az a kötelessége, hogy számukra minél több anyagi lehetőség megszerzésével a gondtalan életet (akár a pazarlással is járó szórakozást) biztosítsa, őket kényükre-kedvükre kiszolgálja. Az arisztokráciát a feudalista korszak **törvényfelettivé** tette: bűncselekményét nem követhette a társadalom korlátozása vagy megtorlása. Felhőtlen, gondtalan életük nyomán körülbelül azonos személyiségi állapot lett jellemző rájuk, mint a gondmentesítő társadalom emberére.

A feudalizmus lassú kimúlását a **szabad vállalkozók** gyors térnyerése kísérte. Alulról fölfelé törekvő réteg volt ez; a nagyapák és az apák rendkívüli erőbevetését pátosz lelkesítette: a fiak és az unokák feljuttatása „az élet tetejére” (közülük kerültek ki a bankokrácia és az iparmágnások utódai, a nagygazdák kereskedelmet ízlelő fajtájából lett ezerholdasok és a zsidó főbérlők pénzforgató fajtájából lett, dzsentrit utánzó fiai). A nagyapák és az apák sznobizmusa feledtetni igyekezett az unokákkal elődeiket, hogy zavar nélkül kerülhessenek a születési arisztokrácia közösségébe. Így az unokák – nem szólva a dédunokákról – pontosan abba a **személyiségi vákuumba** jutottak, mint a születési arisztokrácia leszármazottai: ők is szép számmal foglalkoztatták (foglalkoztatják) az ideg- és elmeorvosokat. Akik épeknek látszottak, keresetten bizarr tetteikkel (fellovagolás a bérház első emeletére, monstre mulatozások sok botránnyal) akarták érdekessé tenni és a többinél különbnek mutatni magukat, -

így bizonyítva (tán nem is tudatosan) létjogosultságukat, valamiféle küldetés betöltését. Ma már a legtöbb országban az ilyenek nevetség tárgyai, - ami persze általában nem zavarja őket…

A „beosztott alkalmazottak” sem pontos megnevezés, elvégre a földbirtokos jószágkormányzója és a gyártulajdonos igazgatója is beosztott alkalmazott, kétségtelen a függőség helyzete, viszont – külsőleg nézve – a parasztság, a kiskereskedő, kisiparos önálló, senkinek sincs alárendelve, sőt neki van egy-két beosztottja, MÉGIS a függősége külső emberi, gazdasági, környezeti, történeti tényezőktől olyan nagy, hogy bármikor és váratlanul koldusbotra kerülhet; ezért ez a csoport épp annyira kényszerül a boldogulásáért sokfelé figyelni, mint a gyári munkás, akinek a munkáját ellenőrzi a normás, a csoportvezető, a művezető, az igazgató, stb.

Még súlyosabb a kubikusok, a bányászok, vegyipari, hadiipari dolgozók sorsa. Ami a jövedelmezőséget illeti, a gyárimunkás, a gyári irodista a legkiszolgáltatottabb, bár a közigazgatási és más hivatalnok helyzete, a pedagógus függősége sem irigylésre méltó.

A munkásság kiszolgáltatottsága miatt a XVIII-XX. századok között már olyan létveszélyeztetett lett, hogy létösztönük hívta ki belőlük a szervezkedés és létharc kényszerűségét. Ma már, hogy szabad országokban virágozhatnak a szakszervezetek (sőt tőkecsoportként túlburjánzhatnak), másrészt mert a pártérdekek ápolói a párttörténeteket tették mozgalmasabbakká, érdekesebbekké, feledésbe ment a szakszervezeti hőskor őskora, pedig az volt igazán „a” harc, melyben akkor a vezetők tanácsadó regulátorok voltak, a harchősök a munkáskollektívák lettek (elég sokszor sok-sok halottal és sebesülttel). Végül a szervezkedők igazolódtak, mert az a réteg, amely nem szervezkedett (kishivatalnokok bankban vagy másutt, parasztok) kiszolgáltatott maradt, így a közigazgatási hivatalnok is, mégha a szép „tisztviselő” nevezést kapta is kárpótlásul. A beosztott alkalmazottak rétegét nyilván nem a legfelsőt, nem a jószágkormányzót és az igazgatót, de már a botosispánt és a művezetőt is

a létfeltételek „megteremtése” annyira lekötötte (időt, erőt, gondolkodást teljesen magáénak követelve), hogy más életcélra nem is gondolhatott. A lelki egyensúly érdekében szervezte meg a harcbíráshoz szükséges kikapcsolódásait (a családi ünnepeket – keresztelés, eljegyzés, esküvő, temetés, név- és születésnap, jubileumi évfordulók – a vasárnap és általában az egyháziak mellett); a nyári üdülést viszont a gazdák privilégiumának vélte. Gyűjtésre kényszerült inaszakadtáig: hogy segítsen majd felnőtt gyermeke kiházasításakor, gondoskodjon betegség esetén a gyógyítás költségeinek fedezéséről, öregségére valami „anyagi alapról”, s ha mindez sikerült, az élet nyertesének tekintette magát. Sajnos, sok minden közrejátszott, hogy e célok ne valósulhassanak meg (sztrájk, munkanélküliség, háború, stb.), így hát az „életnyertesek” számaránya elenyésző lett. „Életnyertesnek” főként a gazdák bizonyultak (jó, ha az össznépesség 8-10 %-a). Ha a beosztott alkalmazottak egyénei vallásosak voltak, az egyházi prédikációkból lelki erőt merítettek. „Remélni megtanít a hit”, vagyis az a meggyőződés, hogy bár a földi életet kimeríti, kitölti a gondoskodás a létfeltételekről, de aki ezt tisztességgel betöltötte, nyugodtan és reménykedve halhat meg, mert Odaát, a Túlvilágon Krisztus békéje, a Menny várja; ott minden jó, tiszta, igazságos és boldogságos, nincs szükség létharcra.

Nem állítom, hogy ez a **fals „evangélium”** csak ártalmas lett volna, sőt bizonyosan volt gyógyító hatása is, de hogy fals volt, mi sem bizonyítja jobban, mint az **a másik fals evangélium**, amely a szép ígéreteket időben „mostra”, térben ide, a Földre helyezte és azoknak a túlnyomó többségét, akik az egyházias fals evangéliumot elhitték, szinte egy csapásra át tudta csábítani a **szekuláris fals evangéliumhoz**. Az egyik fajta fals evangélium helyiségei, a templomok kiürültek, tömegeik a másik fajtáét, a párthelyiséget vagy a „kultúrházat” töltötték meg, szinte a viszonylagos normalitás jelentkezése (volt) ez, az életösztönnek ugyanis a normalitását jelzi, ha a konkrétsághoz vonzódik. A teljes (vagyis valóságos) Evangélium is konkrétságot áraszt, a fals evangélium mindkét válfaja a Krisztus-helyettesítő (görögül az „Antikrisztosz”) műve. Az

egyházi „fals” Evangélium Krisztus feltámadása, felvitetése **után** krisztus **helyett** pszichikus misztérium tremendum üzemi, méghozzá nagyüzemi kínálatával él, a „szekuláris” pedig Krisztus társadalmi megoldását **előzi meg**, s így akarja kompromittálni. Krisztus-szocializmus **helyett** a Marx-szocializmust. Hogy az előrefuttatott ígéret-„megoldás” nem a kiérlelődés szeretet-törvényére figyel: a belső változást fumigálja, és a csak **intézkedő merényletnek** adja a szocializmus nevet. Ezzel az igazit kompromittálja, hogy valósulását megakadályozza, vagy súlyosan késleltesse. Érthető, hogy a fals egyházi evangélium bódításából „az ember átvándorol a szekuláris fals evangléium konkrétságához”.

Általában jó tudnunk, hogy ha a személyiségi épség statisztikai számokkal és abszolút számokkal jelezhető valóságát nézzük (hasonlítjuk össze), a beosztott alkalmazottak rétege – végtelen nagy erőfeszítése folytán (vagy **ellenére**?) – szenvedései mellett (vagy által?) személyiségi egészség terén messze a gondmentesítő társadalom és az érdekorientáltan vegyes társadalom gazda-rétege fölött áll.

A kisebbségtől leigázott társadalom

A „kisebbségtől leigázott társadalom” az ősidők, a klasszikus ókor társadalmaként nem volna külön megjelölhető kategória, mert valamennyi ilyen volt. A görögök, majd a rómaiak tettek kísérleteket a többségi akarat érvényesítése érdekében, de mi ezeket nem vehetjük számba ott, ahol **a többség rabszolga volt** és a közgondolkodás ingadozott annak eldöntésében, hogy a rabszolga egyáltalán ember-e.

Ha tehát mi most a kisebbségtől leigázott társadalomról beszélünk, emlékezésünk legkésőbbre a francia forradalomra tolódik vissza, amely ugyan átmenetileg a Napóleon-szervezte kisebbségnek szerzett teret, de később kivajúdta magából és áthagyományozta a világra a **demokráciát**. A

demokratikus gondolkodáson belül nonsense a kisebbségtől leigázott társadalom. Kialakulása – „modern” formájában – a XX. században kezdődött el. Eredete az érdekorientáltan vegyes társadalom beosztott alkalmazotti rétege alsóbb csoportjánál keresendő, ennek a helyzete ugyanis az ipari fejlődés és az érdekorientáltan vegyes társadalom gazdáinak háborúi, világháborúi folytán elviselhetetlen lett. Nyomoruk kiajzotta belőlük a vágyat, hogy olyan demokratikus társadalmat hozzanak létre, amely megszünteti a kiszolgáltatottságot és mégis boldogulni tud. Az **érdekorientáltan vegyes társadalom értelmisége**, amely a fals egyházi evangéliumnak hátat fordított, megkeresett és megtalált olyan eszmei alapot, amely – miközben a fals egyházi evangéliumnak ellentmondott, helyette egészen ellentéteset produkálva **az igazi Evangéliumot is a fals mellé ragasztotta**. Ugyanakkor nemcsak a „társadalmi mozgás” törvényszerűségeit kutatta ki, hanem (e törvényszerűségek vélt ismeretében) az új, többséget kielégítő társadalom alapításának és ügyvitelének rendjét is.

Az érdekorientáltan vegyes társadalom beosztott **alkalmazotti rétege** éppen erre várt, de mert eszmeisége, berendezkedésének metodikája az egyszerű ember számára áttekinthetetlen volt, kialakításában nem vagy alig vehetett részt, feladatának a (fegyveres vagy keményen agitatív) harcot tekintette. Így jutott az irányítás, majd az uralom (később az egyeduralom, nemsokára a rémuralom) a részben magasan, nagy részben sekélyesen értelmiségi kisebbség kezébe. **Ez a kisebbség magát pártnak** nevezte el, hogy testületi stabilitásra tegyen szert (az elnevezés eleve hibás, mert a párt szó a latin **pars**-ból származik, amely **részt** jelent); „párt” nevezéssel propagálta magát a köztudatba. Különböző jelzőket rakva a „párt” elé és köré – az egyházat utánozva – olyan nimbuszt „teremtett”, amely eszméinek, határozatainak, első– másod- harmadrendű vezetőinek támadhatatlan **biztonságot** nyújt. Valóban: a **kisebbségtől** leigázott többség szemében az ő törpe kisebbségük tabu lett, **szekulárisan vallásos tisztelet, hódolat övezte a pártot és vezetőit**.

Ez a kisebbség felruházta magát **élcsapat-jelleggel**, de kezdettől tisztában volt azzal, hogy csakis két tényező által tarthatja meg a tőle nagy megoldásokat igénylő többség felett a hatalmát: a **tudat**, a gondolkodásmód és az értékelés átalakításával (ezt nevezik Nyugaton agymosásnak, holott több: a „kimosott" tudattartamok helyébe újabbakat tömni, szennyezni az elmét) és a **fegyverekkel**. A kettő közé esett a **szervezés**, mint valósítás: **kialakítani a tudat-átalakítás sémáit**, metodikáit, népet átgyúró rendjét, és mert az új értékelés a régebbi viszonyulásrendet (szülő-gyermek, testvér-testvér, férfi-feleség, barát és barát viszonyát) mélyen aláértékelte, tudatosan (tervszerűen) megzavarta, megrontotta, feldúlta és mindenek fölé helyezte a párthoz-viszonyulást.

Főcéllá lett: mindenkit „jelentő emberré", lelkesedő besúgóvá mozgósítani, hogy a párt – az elnyomó kisebbség – mindenkiről mindent, mindenkor, mindenhol tudjon. Ebben játszott szerepet a fegyveres testület rendészeti része, köztük az egyenruhások és a civilek, illetve azok a titkos szervezetek, amelyeknek a tagjai hivatásrendekben foglalnak helyet (munkások, művészek, orvosok, utazók, igazgatók, stb.): Isten a tudója, hogy az állásuk-e avagy a besúgás-e a fő foglalkozásuk?

A többség tagjai rájönnek idővel, hogy a kisebbségtől leigázott beszőtte őket; sok keserves tapasztalat után kialakul a védekezésük: **a hallgatás**. A leigázó kisebbség eléri a célját: azok a kapcsolatok, amelyek esetleg ellene szerveződhetnének (hitvesek, testvérek, barátok, stb. között), atomizálódnak, szétbomlottan maradnak együtt, kialakulván az árulások gomolyaga. A munkásság, a hivatalnoki csoport még annyira sem szerveződhet, mint az érdekorientáltan vegyes társadalomban, hiszen mindenki bizonyosra veheti a cserbenhagyatását (ezért inkább ő előzi meg a többit az „aktív cserbenhagyásban", a beárulásban; lásd Molnár Ákos: Boldog Újévet, Rudiger úr c. TV-filmjét!).

A leigázó kisebbség nagyszabású fegyverkezésének már nem a „belső front" megszilárdítása a fő célja, hanem a nemzetközi viszonylatokban történő

tekintélynyerés és megfélemlítés. Ezen belül térnyerés is: más országokban is kierőszakolása a leigázó kisebbség uralmának. Egyrészt politikai töltete van ennek a vágynak, jóideig hitette el magával ugyanis a leigázó kisebbség, hogy hatalma, terjeszkedési lehetősége egyenes arányban nő térnyerésével és stratégiai biztonságával; másrészt a cél gazdasági is, a csatlós országok gazdasági előnyeinek a vezérország általi gazdasági beszippantása.

A kisebbségtől leigázott társadalom (éppen úgy, mint a meghódított csatlós országoké) azokból a gazdasági alapzatokból élt és élt meg, amelyek az előző társadalmaktól öröklődtek. Az államosításokat győzelmi tényként ünnepelték, pedig egyszerűen csak a gazdasági előzmény bekebelezését jelentették, fényeskedés azokkal az eredményekkel, amelyek nem az ő koncepciójuk és fáradozásuk nyomán jött létre. Ha valóban demokratikus társadalmat valósít meg a kisebbségtől leigázott társadalom, a gazdasági örökséget kitűnően gyümölcsözteti és ígéreteit fényesen beváltja. De azokra a gazdasági doktrinákra építve, amelyeket dogmatikusan alkalmazott, **csak felélni volt képes** a gazdasági, kulturális, egészségügyi, művészi, irodalmi, szervezési örökséget, rontani a ronthatót (kisipart, kiskereskedelmet, a piac árszabályozó „mechanikáját").

Kisebbségi uralmát és olcsó népszerűségét a rablógazdaságnak mondható, hitelekből merített ártámogatással vélte biztosítani. Így persze a gazdaság hatékonyságát, szintjét emelni, gyarapítani, kibontakoztatni nem lehet. Ugyanezt kellett utánozniuk a csatlós országoknak is: a kisebbségtől leigázott társadalom részben félelemből, részben kényelemből szívesen engedelmeskedett a „nagy testvérnek". Végül is a leigázó kisebbség társadalma sokkal súlyosabb helyzetben találta magát, mint amilyenben az érdekorientáltan vegyes társadalomban volt, hiszen a nyomorúság, **a robotolás sokkal nagyobb lett**, a halálnál éppenhogy elviselhetőbb (bár volt év, amelyikben milliók haltak éhen). Az őt leigázók dúskálása, sokkal magasabb életszínvonala tűrhetetlenebbé vált, mint a gazdáké volt az érdekorientáltan vegyes társadalomban. (A gazdák rétege

a dúskálást öröklött rutinnal és nagyobb kulturáltsággal eszközölte, mint az a törpe kisebbség, amely rutin és kultúráltság nélkül csupán hatalmi és vagyoni előnyeit örökítette át utódaira.) Mindehhez járult a titkolózás, az elfogadottá tett hazudozás és a korrupció.

A kisebbségtől leigázott társadalom beltenyészetén belül indult meg az önemésztés; ez járt **titkossággal. Az öncélú** hatalom bizonytalanná, rettegővé teszi bitorlóját. S mivel ez a hatalom elidegeníthetetlenné vált, bitorlója észbe vehette, hogy tőle csak **halála árán** vehetik el. A lehetséges rivális megelőzéses elpusztítása adott a bitorló(k)nak némi biztonságot. De csak átmenetileg. Jöttek hát a perek (hajmeresztő képzelettel kiagyalt kínzások által kicsikart „beismerések", kivégzések). Mindezek az egész országra kiterjedtek, a titkosság sötét fellegei ültek az agyakra. Senki senkiben nem lehetett biztos, - ha vezető lett, a maga sorsában legkevésbé. Az ún. sajtó, rádió, televízió „szállította" a múltat és a jelent. Akkor nem azt és úgy közölték, ami és ahogy történt, hanem ahogy a kisebbségtől leigázott társadalom mérvadó tagjának az érdekét szolgálta. **Végzet-provokáló lett volna, aki az állandó hazugság ellen tiltakozik.** Inkább örülhetett (vagy örülhet), hogy nem kényszerítik a hamis verzió hitelességének igazolására, mert akit kényszerítettek, igazolta, hiszen ha nem teszi, a vallató pincébe kerül. Így szilárdultak meg és legalizálódtak a hazugságok.

A nagy „tét" a gyermeksereg és **az ifjúság** lett. A kisebbségtől leigázott társadalom számot vetett azzal, hogy a leendő nemzedékeknek nem kell „felejteniük", nincs múltbéli tapasztalatuk, alapjuk semmiféle összehasonlításra, ők beleszülettek a kisebbségtől leigázott társadalom világába, ez számukra az élet természetes rendje, mint valaha muzsik vagy mágnás ősük számára a cár uralma volt (beleszámítva, hogy az iskolában a múltról csak rosszat hallanak a fényes jelenükhöz képest). Hát az lesz az „igazságuk", amiket az iskolában hallanak (ideológiából, történelemből, irodalomból, politikai gazdaságtanból,

biológiából). Ennek az „új nemzedéknek” a növekménye a mai fiatalabb és középkorú pedagógusgárda: mindazok a 30-50 évesek, akik például 1922-ben voltak az alapfokú iskola első osztályosai.

Volt ugyan „szakadék” a szülők és a gyermekek között, de csak elméletben: melyik szülő merte volna megcáfolni, amit gyermekének erről vagy arról a „tanító néni”, a „tanító bácsi” mondott (bár akkor még a tanítóknak is kínkeservet jelentett némely „hivatalos verziót” tolmácsolniuk). Az ifjúság számára alakított szervezet vitte tovább a hamis tudat fejlesztésének vonulatát, - úgy, hogy **nemzedékek lettek felnőtté a titkosság, a hazugság világában**; őseiket politikailag, gazdaságilag nyomorította meg a kisebbségtől leigázott társadalom, őket azonban sokkal mélyebben rabolta ki: **személyiségük tudati síkjába rakott, tudatérzetükbe helyezett el életre szólóan mérgező „anyagokat”**.

A két hatalom-konzerváló tényező közül a súlypont mindinkább a hadi gépezetre, a felfegyverzésre nehezedett. Nem csupán nemzetközi célból, hiszen az az értelmiségi haditechnikai apparátus, amelyet az élet más – sokkal inkább létfontosságú – helyeiről a haditechnikához tömörítettek, bizonyára világossá tette a leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalom előtt, hogy (1) atomháború megnyerése lehetetlen, (2) viszont a szárazföldi haderő fölényének ellensúlyozására a Nyugat a Keletnél is tökéletesebb atomtechnikával védekezik, így a tankok tömege is az ócskavas-készletek egyikének tekintendő. A felfegyverkezés azért később inkább azt a célt szolgálta és szolgálja, hogy fegyveres csúcshatalomként tetszeleghessen (életveszélyesen drága luxus), s mint aki ezáltal ártani (csak ártani) valóban tud, ilyen pozícióban tárgyalhasson a valóságos csúcshatalommal, az USA-val, és a nagy nyugati hatalmakkal.

Másik céljuk, hogy a gazdasági csőd közepette a leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalom végére-mehetetlen korrupciója mellett nyomorgó néptömeget féken tartsa és a csatlós országok leválását, vagy ha a

leválásának csupán a látszatát mint 1968-ban Csehszlovákiában, 1981-ben Lengyelországban) megakadályozza.

A gazdasági, társadalmi, kulturális, egészségügyi, mentálhigiéniai **rontás** a kezdeményező birodalom és a hozzá csatlakozott, marxistává agitált (helyesebben: erőszakkal, fondorlattal hozzá kényszerített) csatlós országok életét marxistaságuk folytán szinte járványként elérte. Nem szólva a marxista propaganda áldozatává lett ún. kliens országok (Kuba, Angola, Etiópia, Nicaragua stb.) végzetéről: a végzetsorozathoz sorolható a túlhajtásra ösztönzött Allende Chiléje, és az a csődös zavar, amely az antimarxista diktátort, Pinochetet felszínre juttatta.

Mindez összeomlasztotta a „megváltó ideológiát", a marxi-leninizmust: így csak az **erőszak** lehetett a kisebbségtől leigázott társadalomnak a bázisa, már csak ezzel biztosíthatta hatalmi létét a Szovjetunióban vagy másutt. Az eredménytelen vezetés a féken tartó rendszert most még „eredményesen" tartja kezében. Persze azért a leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalom garnitúrájában is tevékenykednek „agyak", akik továbblátnak az orruknál. Ilyen volt a hatalomba már betegen bekerült Andropov főtitkár és ilyen most az utóda, a dinamikus Gorbacsov, aki – némi hatalmi üresjáratot kiböjtölve – lett főtitkár. Őket nem csupán a „realistán haladók" tolták előtérbe, hanem a konzervatívok is utat engedtek nekik, mert az USA elnöke, Ronald Reagen következetes politikája kihívta a kisebbségtől leigázott társadalom haladó és maradó gárdájának **rémületét**. Azok a **mozgások** is közrejátszottak ebben, amelyek pár évvel ezelőtt halkabban, később hangosabban jelezték a Szovjetunió népeinek szabadságtörekvéseit.

Gorbacsov defenzív akciójának offenzív a formája. A „glasznoszty" és a „peresztrojka" meghirdetésének van ugyan belső célja, de a fő célja az „ellenséges" nyugati világ **megnyugtatása** (ennek a jegyében készültek és

készülnek a leszerelési javaslatok is, amelyeknek a jelentősége látványosabb a hatékonyságuknál).

A nyugati világ társadalmai gondmentesítő vagy érdekorientáltan vegyes társadalmak, melyekben – különböző mértékben, de azért súlyzottan – jelentős szerepet játszik az ember szabadságigénye. Ezek azért kényszerültek fegyveres szövetkezésre (NATO), mert védekezniük kellett olyan kisebbségtől leigázott társadalom szövedékének a támadása (felfegyverkezése) elhárítására, **amely fumigálja tagjainak a szabadságjogát és polgárai gazdasági rovására minden erejét a fegyverkezésre fordítja**. Gorbacsov akciója – amellett, hogy a fegyverkezésnek alárendelt szerepét hirdeti – főként oda irányul, hogy bizonyítsa: **a titkosságot fel akarja számolni**, a prostituált sajtóembereket szélnek ereszti. Célja, hogy a személyi szabadság elnyomása felszínre kerülve szűnjön meg, a hazugság lelepleződjék, és teret kapjon az őszinteség és az igazmondás. Aczél Endre újságírónak a kérdésére, hogy az angol kormány a Gorbacsovról alakított jó vélemény után is ellenséges országnak tartja-e a Szovjetuniót? (Grósz Károly miniszterelnök angliai látogatásakor), Mrs. **Margaret Thatcher miniszterelnök hangos igennel válaszolt**. Így indokolta: (nem szó szerint idézem) olyan ország, amelyet a kormányai gazdaságilag 30-40 évvel visszavetettek azért, hogy Európa legnagyobb haderejét hozzák létre, **szükségszerűen ellenségesnek tekintendő**. Miért ugyan? – kérdezte tovább Aczél. Azért, - felelte a miniszterelnök – mert előfordulhat, hogy népe felkelését komponált háborús eseménnyel **kényszerül** a hatalmon levő párt- és kormánya megelőzni; a Nyugatnak ezért minden eshetőségre fel kell készülnie, miközben reménykedünk, hogy Gorbacsov úr a „peresztrojka” megvalósítása nyomán a **gazdasági rendezésre** helyezheti a súlyt.

Az angol miniszterelnök nem udvariaskodott, de nem is volt realista. Mert tudnia kell, mint ahogy tudja is, hogy:

a) a szovjet „nyíltság” igen-igen behatárolt, (Sztálinról minden rosszat, Brezsnyevről már kevesebbet, a többi „pangásos” vezető férfiúról és nőről

még kevesebbet vagy semmit sem ajánlatos megírni, a **nemzetiségek** rabságát Gorbacsov éppen úgy őrzi és védi, mint elődei),

b) a szovjet gazdasági élet megoldásához nem a „peresztrojka”, hanem a piacra-termelés vezet (érthetően kívánva a fokozatosságát), és

c) amikor Gorbacsov Leninre „esküszik”, a **csődre esküszik**, oda megy vissza, ahol a rossz elkezdődött.

Gorbacsov szokatlan és a szovjet politikában eddig nem gyakorolt kedélyessége, emberies közvetlensége, nyíltság-hirdetése és átalakítás-programja elfogadottá szeretné tenni az elfogadhatatlant, a kisebbségtől leigázott társadalom uralmát: meghagyva ebben azokat a strukturális rögzültségeket, amelyek a **törpe kisebbség „trónját” még rögzültebbé tennék** és a sok régi romlott, szennyes titok felszínre hozása ürügyén elfeledtetnék, hogy **a többség, a nép** továbbra is megfosztva maradna akarata érvényesítésétől. Mert **ha nem a nép döntheti el** esetről-esetre, bizonyos időszakon (4-6 éven) belül, hogy kell-e neki egy bizonyos elétárt, vele megbeszélt koncepció és kellenek-e azok, akik a végrehajtására vállalkoznak (mert ha nem, 4-6 éven belül szőröstül-bőröstül leválthatja és másokkal cserélheti ki őket, terveiket), hanem el kell fogadniuk a kisebbségtől leigázott társadalmat „párt” néven mint örök népatyasági testületet, **akkor bármikor visszatérhet a „glasznoszty” és a „peresztrojka” ellentéte**. Hogy most éppen Lenin nevében csendül fel a nyíltság dallama, nem érdekes, hiszen Sztálin, Hruscsov, Brezsnyev, Andropov, Cservenko ugyanúgy Leninre hivatkozott, amikor a saját eszmei bázisát fogalmazta meg.

Kérdés, nincs-e valami igazság abban a feltételezésben, amit egy magát megnevezni nem akaró szovjet (vagy ukrán?) értelmiségi mondott: „70 év tévútjának, hazugsághalmazának, becsapásának a csúcsa, amit Gorbacsov produkál, aki a múlt szennyének a felásásával akarván imponálni sokaknak, takarja el a jelenét, mert így szeretné meghosszabbítani valameddig a kisebbségtől leigázott társadalom uralmát és gazdasági segítségként megkapni a nyugati kapitalistáktól azt a kötelet, amire az általuk talpra állított leigázó

kisebbség uralmától elnyomott társadalom éppen őket fogja (később) felakasztani.”

Hogy Gorbacsovban igazán mi lakik, ki lakik, csak Isten tudhatja. Amit tudhatunk, nagyon bizonytalan. Olyan rendszer érdekében fáradozik, amelynek alaptermészete a bizonytalanság és az ebből táplálkozó félelem. A leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalom jogalkotásáról derült ki az elmúlt 70 év alatt, hogy nincs hatékonysága: az éppen hatalmon levők túltehetik magukat minden jogszabályon és bármelyik nemzeti, nemzetközi kötelezettségüket egyetlen tollvonással áthúzhatják, semmisnek nyilváníthatják. Gorbacsov maga is fél, a kisebbségtől leigázott társadalom legfőbb apparátusának, a Politikai Bizottságnak van kiszolgáltatva, tehát bármikor úgy járhat, mint Hruscsov (pedig Hruscsov nem is a legrosszabbul járt).

Az 1988. évi 19. Pártkonferencián lett nyilvánossá Gorbacsov szervezetjavító ügyeskedése saját hatalma biztosítására: játék a kisebbségtől leigázott társadalom testülete, a párt és a nép akaratának összehangolására. Azért játék, mert elképzelhető, hogy egy adott személy (mint Gorbacsov) vezetésének biztosítására a népképviselet alkalmilag győz, **de elképzelhetetlen, hogy a kisebbségtől leigázott társadalom és a leigázott többség érdeke azonos lehetne**. Vagy tán Gorbacsov koncepciós játékának a célja nem is összehangolás, hanem szabad manőver biztosítása a párt és a nép (a többség) összeugrasztására? Ki mellett állna? Nem szólva arról (amiről Gorbacsov koncepciója nem „intézkedik”), hogy mi lenne a kisebbségtől leigázott társadalom szavazatvesztése után? Elvégre a Gorbacsov-i koncepció szerint is **a fegyveres erő a kisebbségtől leigázott társadalom kezében maradna**: e tény pedig mindent eldönt. Még puccs se kellene hozzá, hiszen a szovjet hatalom több olyan puccsot átélt már, amelyről csak utólag derült ki, hogy puccs volt. Egyébként is: a szovjet hatalom mint ilyen nem más, mint rögzítetten mechanizált puccs.

Egyáltalán: helyes volna gondolni olyan hatalmi apparátus későbbi folytonosságára, amelyen belül Sztálin a párt központi bizottságának (a párthatalom „parlamentjének”) kb. 150 tagja kétharmadát, a végrehajtási csúcsot jelentő Politikai Bizottság tagjainak többségét könnyűszerrel megölethette, a katonai vezérkar többezres állományát elpusztíttathatta?

Hogy ma milyen ennek a „rendszernek” a belső helyzete, leleplezi egy tegnap – 1988. július 27-én – megjelent lengyel közlemény. A lengyel sajtó ezen a napon publikálta Hruscsovnak a XX. szovjet pártkongresszuson (1956. elején) mondott, Sztálin szerepét leleplező ún. titkos beszédének – nem teljes – szövegét. Eddig, vagyis 32 év óta a sztálinisták megakadályozták, hogy a keleti blokk bármelyik országában közzétegyék ezt a beszédet, **a Szovjetunióban mind a mai napig nem jelenhetett meg**. A lengyel kormányszóvivő, Jezzy Urban arra a kérdésre, hogy miért éppen a lengyel sajtó publikálta, nem adott érdemi választ, de amikor azt kérdezték tőle, hogy miért nem előbb publikálták Hruscsov beszédét, a válasza villámcsapásként hatott: „Hónapokkal ezelőtt szerettük volna, de a szovjet sztálinisták megakadályozták”. Ez a válasz többet mondott el Gorbacsov helyzetéről, mint egy titkos gyűlésről készült hangfelvétel. Megjegyzem, hogy annakidején a jugoszlávok hozzájutottak Hruscsov beszédéhez, publikálták is, a nyugati sajtó ismertette, mire az akkori szovjet vezetőség dühvel és tagadással reagált, burzsoá rágalmakat emlegetett. Gorbacsovnak sikerült kierőszakolnia Sztálin tömeggyilkos profiljának az ismertetését, de még egy kisóvodás is kitalálná, hogy a „hallgatás árán”. Agyalágyultnak kellene lennie annak, aki elhiszi, hogy (1) Sztálin egyedül követte el a rémségeit, (2) a hatalom jelenlegi birtokosainak többsége nem azok közül való, akik Sztálin **buzgó** asszisztensei voltak, és (3) még mindig ők döntik el **az igazán fontos ügyek** sorsát: a gyeplő az ő kezükben van.

A sajtóvitáknak is ők a legfőbb szervezői. Embereik olykor Gorbacsov hívének látszanak, s csak éles szemmel jelölhető meg az a terep, amelyen ezek állnak.

Az, hogy a leigázó kisebbség uralmi gócát klánnak vagy maffiának nevezzük, úgyszólván mindegy, mert **lényege szerint szervezett bűnözés**. Abban az előnyös helyzetben lehet részem, hogy a MAGYAR NEMZET cikkírója jóvoltából olvashattam el ma (1988. augusztus 1.) a Lap 5. oldalán a leghitelesebb tudósnak, Borai Ákos századosnak, a Belügyminisztérium vizsgálójának – aki a betöréses lopások vizsgálatával tudományosan foglalkozik – a **meghatározását a szervezett bűnözésről**. A cikkíró-riporternek, Balla Péternek a legfőbb kérdése előtt a százados megállapította:

- „Fontos, hogy a hazai bűnözés sajátos jellemőzit a kriminológia által kidolgozott, általánosítható, a gyakorlat által igazolt **szervezettségi ismérvekkel** (kiemelés tőlem, ÉJ) vessük össze. Eszerint a bűnöző csoportok hierarchiájának 'legfelsőbb' szintjén működő egyes érdekközösségek **valóban magasszintű szervezettséget** (kiemelés tőlem, ÉJ) produkálnak: a hazai bűnözés partikuláris szervezettsége tehát aligha cáfolható." Ezután a riporter kérdése:
- Ön a betöréses lopások vizsgálatával foglalkozik. A szervezettség sajátos, belső rendjének mindenképpen megfelelő munkamegosztást tételez fel. Hogyan osztották el a szerepeket a budapesti betörőgengek?

  A szakértő válasza:
- „A legszervezettebb csoportok a 'munkamegosztásban' a megfelelő pozíciókat élesen elkülönítik. A csoporton belül az irányító 'mag', a végrehajtó 'test', és a csoport-'periféria' (vagyis a betöréseket ténylegesen 'technikai biztosítók', a 'testőrök', stb.) elhatárolódnak egymástól. A háttérposztokat (főként a tippadó, orgazda, értékmegőrző, okmányhamisító funkciókat) a csoport tervszerűen építi ki. A szigorú külső és belső konspirációt a többverziós előkészítés és végrehajtási terv, továbbá a 'megbukás' esetére kidolgozott, körültekintően kiépített önbiztosító védekezési mechanizmus (taktika) egészíti ki. Az illegalitásra

felkészülésben, bűnös eredetű egzisztenciájuk legitimmé tételében e csoportok következetesek”.

A cikk következő fejezetében (címe: Új érdekszövetség) Borai Ákos a bűnös eredetű egzisztencia legitimmé tételének kísérletéről (a fejezet végén) megállapítja: „Az értékek ’tisztára mosása’ és tőkésítése a betörő, a tolvaj, a bűnpártoló és az orgazda érdekszövetségének új formáját teremtette meg.”

A cikkben megkaptam a szervezett bűnözés hiteles, tudományos, definitív sémáját. Igaz, betöréses lopás a százados vizsgálódásának a témája, de ez a séma minden szervezett bűnözésre tehát „a” szervezett **politikai bűnözésre** is érvényes. A klisé megvan, csak a nevezéseket kell tárgy szerint megváltoztatni. A változtatás szótára:

betörés = politikai hatalomorzás,

behatolók = erőszakot gyakorló alakulatok, szervek,

figyelők = lojalitást színlelő bizalomnyerők, besúgók, provokátorok,

felhajtók = a mások ellen hamis vádakkal izgató agitátorok, beválthatatlan ígéretekkel csábítók, kecsegtetők,

technikai biztosítók = a leigázó kisebbség bitorolt hatalmát, e hatalom posztulált állandóságát **jogászi eszközökkel** igazolgatók (nyomozók, ügyészek, bírák, börtönőrök, hóhérok),

testőrök = hadsereg, a rendőrség, politikai munkásőrség, elkötelezett közgazdasági tisztviselők és tisztségviselők, a pártirányító helyi nagyságok,

tolvajok = bizalomgerjesztő félrevezetők, törvényesen törvényrontók,

bűnpártolók = tiszta eszközökkel (írói, tudósi tekintélyükkel) rendelkező behódolók, akik a leigázó kisebbségtől szerezhető karrierjük érdekében minden, tiszta

múltjukat beszennyező vállalkozásra készek, igazolják – ha kívánják tőlük, márpedig kívánják tőlük – **a teljesen igazolhatatlant is; közéjük tartoznak a leigázó kisebbség ügynökeivé züllött egyházi vezetők is**,

tippadók = szolgalelkű értelmiségi szaktanácsadók (akiknek normális feladata a leigázó kisebbség félrevezetése volna, de szakmai „becsületből” hasznosan segítik a visszaélőket a rosszban),

orgazdák = a leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalom haszonélvező „arisztokratái”, akik olyan szilárdan érzik hatalmukat, hogy mernek kérkedni a nyomor közepette is túlburjánzott gazdagságukkal és üzletelni összeköttetés-hálózatuk révén,

értékmegőrzők = a leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalom történészei, akik maffiájuk régebbi vezetőinek „gatyáit” igyekeznek archívumokban eldugdosni, vagy ha nem lehet, tisztára mosni, erénnyé koholni, s ha ezt se lehet, (míg csak lehet) hallgatást szervezni meg róluk,

okmányhamisítók = események tényeit nemlétezőknek nyilvánítók, történés-megmásítók, történés-költők; mind dekorált **áltudósok** vagy **újságírók.**

Gorbacsov szovjet főtitkár úgy hivatkozik Leninre, mint a leigázó kisebbség uralmának szűzforrására, akit követni kötelező. Hogy mennyire vállalná ezt, ha egyszer a Szovjetunió népei a cenzúrázatlan Lenin-szövegeket olvashatnák, kérdéses. Érdekes, hogy az ötvenes évek elején a Szabad Nép egyik számában olvastam: Rákosi Mátyás korán kelő ember, aki a MDP Akadémia utcai központjának egyik ablakából jól láthatóan tanulmányozza Lenint. Bár

Leninnel kapcsolatban sincsenek illúzióim, az az érzésem, hogy a beavatott, szemfüles riporter tévedett: Rákosi nem Lenint „tanulmányozhatta”.

Borai Ákos százados nem nevezi meg ebben az interjúban tudományos hiteles sémájának forráshelyét, sem a meghatározás keletkezésének idejét: valószínű, hogy az ősforrás régóta elfogadott a kriminalisztikában. Vajon nem inkább az felel meg a valóságnak – kérdezem és nem állítom -, hogy Rákosi Lenin művei helyett a szervezett bűnözés tudományosan rögzített sémáját és ennek az alkalmazását „tanulmányozta”? Esetleg mesterétől, Dzsugasvilli generálisszimusztól kapta kölcsön vagy ajándékba a bűnözés tudományának szakkönyvét, amelyben a politikára alkalmazás módszereit is feldolgozta a mester? A felelet a kérdésekre ma már nem égetően sürgős, de nagyon fontos. Egyszer talán kiderül valamelyik levéltár eddig féltve rejtegetett anyagából.

ADDIG IS: tegyünk kísérletet az ismertetett szótár tömörített szövegét használva fel, a kriminalista tudós hiteles sémájának alkalmazására a szervezett politikai bűnözésben. A séma szövegét aláhúzással emelem ki az alkalmazás szövegéhez képest. Íme a politikai szervezett bűnözés meghatározása:

A legszervezettebb csoportok a munkamegosztásban a megfelelő pozíciókat élesen elkülönítik. A csoporton belül az irányító mag, a végrehajtó test és a csoport-periféria (vagyis a politikai hatalomorzásokat ténylegesen véghezvivő erőszak-alakulatok: a besúgók; a beválthatatlan ígéretekkel kecsegtető, a mások ellen hamis vádakkal izgató agitátorok; a leigázó kisebbség bitorolt hatalmát, e hatalom posztulált állandóságát jogászi eszközökkel igazolgatók; a politikai rendőrség, a munkásőrség, a hadsereg, a felfegyverzett civilcsoportok, az elkötelezett közigazgatási tiszt- és tisztségviselők, a pártirányító helyi nagyságok, stb.) **elhatárolódnak egymástól**. **A háttérposztokat** (főként a szolgalelkű – értelmiségi – szaktanácsadói, a rendszer anyagi haszonélvezői, a hatalomorzók szempontjából értéknek tartott emlék-személyek gonosztetteinek rejtői vagy a gonosztettek erénnyé transzformálói, eseménytagadói, eseménysköltői vagy eseménymásítói) **a**

csoportok tervszerűen építik ki. **A szigorú külső és belső konspirációt a többverziós előkészítés és végrehajtási terv, továbbá a megbukás esetére kidolgozott, körültekintően kiépített védekezési mechanizmus (taktika) egészíti ki. Az illegalitásra felkészülésben, bűnös eredetű egzisztenciájuk legitimmé-tételében e csoportok következetesek.**

Az értékek tisztára mosása és tőkésítése a politikai hatalomorzó, a bizalommal visszaélő, a világi és egyházi karrierista, a túlburjánzott gazdag **az érdekszövetség új formáját teremtette meg**.

Mai szemmel nézve Hruscsov Sztálint leleplező tette nyomán kialakult egy **álformula**: **a személyi kultusz neveztetett meg bűnnek**, amely ellen harcolni kell minden tisztességes szovjet és nemszovjet állampolgárnak, hiszen a szocialista rendszertől idegen jelenség ez. PEDIG (1) a személyi kultusz szükségszerű velejárója minden uralmi rendnek, a legdemokratikusabbnak is – hogyan lehetett volna elnök az USA-ban Reagan, ha személyisége nem emelkedett volna ki a többi pályázóé közül, és a többség nem ismeri fel ezt?! Hát akkor miért ne lehetne szó az ún. szocialista rendszer természetétől állítólag idegen személyi „kultuszról", elvégre Gorbacsov is ebben részesül méltán. (2) A „személyi kultusz" hangoztatása azért álformula használása, hogy eltakarja az igazi népellenes merényletet: a leigázó kisebbség uralmi rendszerének a tarthatatlanságát.

Most a két „G" (Grosz és Gorbacsov) vállalkozásának a minősítésében két tábor vélekedése dívik. Az egyik szerint a „G"-k fokozatosan szeretnék átvezetni rendszerüket – különösebb megrázkódtatás nélkül – a leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalom uralmi rendjétől a népatyaság szolgálatába, Gorbacsov javaslatainak vannak ilyen elemei. A másik vélekedés a „G"-ket gyanúval figyeli, mert azt a szándékot tételezi fel róluk, hogy új hangjuk nem más, mint a leigázó kisebbség uralma átmentésének kísérlete, a szervezett politikai bűnözés Borai-féle sémájának magasabb szintű manővere, **a**

megbukás esetére kidolgozott, körültekintő kiépített védekezési mechanizmus (taktika) a szigorú külső és belső konspiráció többverziós előkészítésével és új érdekszövetségek megteremtése a jelenleginél szélesebb körű népi csatlakoztatás által.

Mivel a munkásosztály gyenge támasznak bizonyult a leigázó kisebbség számára, a szélesebb körű népi csatlakoztatásra alkalmasabbnak ígérkezik a népélelmezést biztosító parasztság. S ha a népélelmezés javul, a munkásság és az értelmiség nemcsak elégedett lesz, hanem elhiszi majd, hogy a leigázó kisebbség uralma véget ért, - pedig nem ért véget, mert a parasztság termel boldogan, ha maga is jól járva termelhet, de politikai érdeklődése soha sem lesz számottevő annyira, hogy ez a leigázó kisebbség uralmát komolyan megzavarhatná…

Hogy a gyanakvással érvelők is tudnak hivatkozni bizonyos jelenségekre, vitathatatlan. Vajon melyik érvelő csoportnak lett igaza? Egyiknek sem. A leigázó kisebbség valamiféle stabilitásra törekszik, de talán a stabilitás illúziójáról hiszi, hogy a hatalom-átmentésben segíti. Hogy zárójeles stabilitás ez, szintén jó, hiteles forrás buzogtatja elénk, a MAGYAR NEMZET 1988. augusztus 15-i száma 2. oldalán (!) hozott tanulmány. Szerzője Vida László, címe: Acélemberek. Annyira mély és feszes elemzése a Leigázó Kisebbség önbiztosító, „józan” tébolyának, hogy a cikk egész szövegét kényszerülök továbbítani, mert így hiteles és leleplező. Kommentálni már csak röviden fogom: arra mutatva, amire ezekben a napokban még ez a határozott látású szerző sem mert kitérni.

Íme, Vida László cikke:

„Mostanság, amikor egyre újabb és újabb részletek bukkannak napvilágra arról, amit a magyar nyelv némi hivatali eufemizmussal úgy hív: koncepciós per, érthetően megnőtt az érdeklődés a korszak iránt, amely modern-kori történelmünk sötét lapjait boszorkányüldözéseivel alkotja. Tudvalevő, hogy a

harmincas évek közepétől kezdődően egész az ötvenes évekig az úgynevezett koncepciós perek hajszálnyi pontossággal, ugyanolyan forgatókönyv szerint ismétlődtek helytől és időtől függetlenül. A nagy moszkvai perek, akárcsak Rajk vagy Slansky ügye bizarr végeredménnyel zárultak: a vádlottak mindent beismertek, **vádlóik torz agyszüleményeivel magyarázzák önmagukat**. Ez az a mozzanat, amely nemcsak a kortárs nyugati közvélemény elképedését váltotta ki. Mai ésszel még kevésbé fogható fel, mi késztette a lenini gárda cári börtönökben és barikádharcokban edződött régi bolsevikjait vagy a spanyol polgárháború frontjait is megjárt kelet-európai kommunista vezetőket, hogy lelkiismeretük ellenére valljanak.

A kirakatperek paradoxonára művészeti eszközökkel először alighanem Arthur Koestler tapintott rá 1940-ben megjelent Darkness at Noon (Sötétség délben) című regényében. Remekműve nem egyszerűen zsurnalisztikai frissességével tűnt ki, hanem páratlan lélektani hitelességével is. A legérintettebb kelet-európai olvasókhoz azonban e könyv is megkésve, majd fél évszázados „csúszással” juthatott el. A leningrádi Néva című irodalmi folyóirat közlése után minden bizonnyal nálunk is villámgyorsan kinyomtatják az időszerűtlennek egyáltalán nem mondható, s ezért politikai bestsellernek ígérkező regényt.

A Darkness at Noon aktualitásának egyik oka, hogy a főhős, Rubasov, maga is „tizenhetes”, aki gondolkodásában Buharinra, külsejében és jellemében inkább Trockijra és Radekre emlékeztet, hosszas belső vívódások után szintén beadja a derekát – mindent „bevall”. Koestler ösztönösen, puszta megérzések alapján rajzolta meg Rubasov lelki haláltusáját. Önéletrajzi írásának (The invisible Writing) abból a töredékéből, amelyet a Lityeraturnaja Gazeta minapi száma közölt, kiviláglik, hogy az írót is ez a jelenség foglalkoztatta leginkább. Koestler a vádlottak beismerő vallomásait a moszkvai perek során egyenesen „korunk egyik legnagyobb találós kérdésének” tartja. Vajon miért hagyták magukat elítélni a régi kipróbált forradalmárok? – firtatja Koestler. Hiszen még

ha nem számítjuk is azokat, akik, mint Radek, egyszerűen a bőrüket akarták menteni, azokat, akik miképp Kamenyev is, a hátramaradott családtagokat igyekeztek menteni, még mindig ott van megannyi „acélember”, Mracskovszkij – ők miért álltak be a mea culpázók közé?

A kommunista mozgalommal nyolcévi párttagság után végleg szakító Koestler egyetlen bűnt tud felróni a kirakatperek vádlottainak: „Valóban bűnösök, jóllehet nem azokban a bűntettekben, amelyekért elítélték őket – írja 1954-ben. Igazi bűnük, hogy feljebbvalónak tekintették **az emberiség érdekeit az emberénél**, az erkölcsöt feláldozták a **cél**szerűségért, az eszközöket a **cél**ért”. A kiábrándultság kérlelhetetlen logikájával fűzi még hozzá Koestler, hogy hitték: „A történelem szempontjából haláluk célszerű” s ezért kell elpusztulniuk – méghozzá a velük egyként gondolkodó kezétől.

„A kíméletlen jóra törekvés” a veszte a kommunizmus első prófétáinak – fogalmazta meg ugyanezt a tragikus etikai dilemmát Lengyel József a **Szembesítésben**. S az összevetést nemcsak az indokolja, hogy a két mű szinte egyszerre tétetett publikussá.

Többről van itt szó. A két nézet egybecsengése egymás veretességét fokozza, ugyanúgy látja a kelet-európai felzárkózás rákfenéjét Koestler és Lengyel. A **zsidó** származású radikális baloldali értelmiségi, a szocializmussal szembeforduló, a majdan kétes hidegháborús szerepet is eljátszó „renegát” és a gulágtáborok poklát túlélt magyar írástudó, aki kiűzettetése után megmagyarázhatatlan hittel kürtölte világgá: „A kommunista rend erejében igenis bízom, csakhogy ennek a bizalomnak feltételei is vannak”. Vajon sejtették e legmélyebb hitükben megcsalt forradalmárok, hogy Lengyel József feltételei húsz évvel papírra vetésük után, fél évszázaddal a nevezetes 1937-es esztendőt követően még mindig megszívlelendő óhajok lesznek csupán? Vagy tisztességgel szembesültünk már múltunk valamennyi szegletével, netán „a

burzsoá rendnél is avultabb feudális patriarchális" vékony uralkodó réteg végleg az enyészeté lett?

A kérdésekre valószínűleg ugyanazt a választ kapnánk, bárhol kutakodjunk is széles ez Európában, s főként a Lajtán innen. Hát nem jellemző a tegnap fojtó szorítására, hogy a milliós példányszámú Lityeraturnaja Gazeta éppen az „acélemberek" problémáját feszegeti? Egy olyan országban, ahol az emberek fejében a vallási, történelmi eredetű küldetéstudat mind a mai napig szervesen egyesül a modern forradalmi messianizmus képzetével. A sztálinizmus leleplezésének talán leghatásosabb módja lehet: bemutatni a **mechanizmust**, amely – Lengyel szavaival élve – a szocializmus nevében a szocializmus híveit irtotta.

A népszerű moszkvai hetilap által orosz nyelven első ízben hozzáférhetővé tett önéletrajz-részletben Koestler felidézi Valter Krivickij, az egykori hírszerző visszaemlékezéseit. Krivickij a **Sztálin ügynöke voltam** című könyvében hangsúlyozza, hogy a sztálini hatalmi gépezeten belül tevékenykedők semmi titokzatosat nem találtak az „acélemberek" viselkedésében. A vakhitnek és a **konspiratív létformából öröklött, személyes függőségek hálózatán nyugvó vasfegyelem**nek a légkörében teljesen természetesnek tűnt, ha valaki szükségét érezte, hogy utoljára még teljesítse a párttal és a forradalommal szembeni kötelességét.

Ebben a koncepciós perek **legnagyobb aljassága**. Nem a fizikai gyötrődés, nem is az áldozatoknak a szeretteikkel való kíméletlen zsarolása, ami hitehagyásra sarkallt Koestlerhez hasonlóan megannyi baloldali értelmiségit, még a szovjet-német paktum előtt.

„Hitler állati rendszere állatian őszintébb volt" – mondja ki a súlyos következtetést Lengyel József a Szembesítésben. – „Emberiségellenes jelszavakkal pusztította vélt és valódi ellenségeit". A sztálini önkény ugyanakkor **az ember legszentebb jogából űzött csúfot: a hitéből**. Hiszen éppen a kirakatperek bizonyították, mire képes a forradalmi elhivatottság, a már-

már vallásos meggyőződés. De ékes példája a hit megtartó tüzének maga Lengyel József is, aki Szibéria után is kommunistának nevezte magát. A megtorlásokat, mint a legkisebb rosszat lefitymálók arcába kiáltotta: „Csak úgy lehetek kommunista, ha elismerik nyíltan és az egész világ színe előtt, hogy azok, akik velünk ezt csinálták, nem kommunisták".

Krivickij tüzetesen lefesti, hogyan bírta jobb belátásra 1936 nyarán az első moszkvai per előkészítésekor egyik barátja, Szluckij, az 1905-ös bolsevikot, Mracskovszkijt. Elképesztő, de vallató és vallatott már az első percben meglelte a közös nevezőt. A polgárháborúban, ahol a párt parancsának engedelmeskedve vettek részt, mindketten megsebesültek. Így aztán nem is csoda, hogy hóhér és áldozat végülis mint egyazon pártfeladat végrehajtói tűnnek fel; a mindenható szervezet létérdeke **az állandó öntisztulás**. Az már szinte mellékesnek látszik a pártfegyelemnek ebben az ördögi körében (amit akkortájt ugyancsak a demokratikus centralizmus címkéjével illettek), hogy a feladat teljesítéséhez ki a nyakával, ki a reá váró kötéllel járult hozzá. De az sem igen szúrt szemet vagy negyven évig, hogy a folytonosan „élesedő osztályharcban" a kiválasztottak egyre szűkülő magja mindössze eszközt vélt felfedezni saját uralmi perverziójának kielégítésére.

Az „acélemberek túlságosan hittek a proletárdiktatúra eszméjében", semhogy akár gondolatban is kétségbe vonták volna. Egyetlen kiút maradt tehát: mentve a fennálló hatalmat, megelőzni a tömegek elkeseredettségének kipattanását, amihez pedig a párt akaratának kellett alávetnie magát minden igaz kommunistának. Ez az esetek többségében a dicstelen halált jelentette. Koestler rámutat, az ideológiai nyomásgyakorlás csak azoknál vált be, akik abszolút elkötelezettek voltak a párt iránt.

Tanulságos olvasmánya lesz a mai nemzedékeknek Koestler nagy ívű történelmi tablója. Levonható belőle néhány általános lecke, ami a saját „acélembereink" sorsának latolgatásakor is figyelmet érdemel. Ez persze nem

helyettesítheti azt a tudományos feltáró munkát, amely mondjuk a Rajk-per kulisszatitkait tenné nyilvánossá. Enélkül ugyanis bajosan cáfolható, hogy mindaz, ami egy emberöltővel ezelőtt történt, nem törvényszerű velejárója annak a kísértésnek, amit szocializmusnak szoktunk hívni. S akkor még Konrád Györgynek, az egykori „acélemberek" lelkesedésétől és optimizmusától oly távolinak tetsző derűlátása is kincstárinak hathat majd, amely pedig manapság még oly sok fülnek drámainak hangzik: „Szerkezetileg nem kizárt, hogy a szocializmus vér nélkül is társadalmasítható, vagyis demokratizálható"."

Kommentárom

1./ Vida László kincstári optimizmusnak titulálja Konrád György – valóban irreális – reménykedését. Nem most, hogy már a szovjet sajtó szinte kéjjel publikálja a valóságot, eredetileg is kincstári optimizmus volt ez a „másként gondolkodó" Konrád részéről. De hát tudomásul kell vennünk, hogy aki marxizmussal fertőzött, egészen sosem gyógyul ki belőle (patologikusan illusztrálja ezt Lengyel József). Legfeljebb, ha úgy gyógyul ki belőle, mint a júdaizmusból az a benjaminita Saul, aki Pál apostol lett. Vagyis olyan közvetlen Krisztus-Szóra, amilyenben Saul részesült. A Krisztus-Szó nem csupán megfordította Sault, hanem pótolta is azért, mégpedig fényes, magasságos gazdagsággal, amit a júdaista titánsággal vesztett el.

Igen: pótolni, ez a fontos, mert az „üreg" kiált, vonít, szűköl. Lengyel és Konrád ugyan más velleitású, és különben más történetű személyiségek, de abban egyeznek, hogy szekuláris a hangoltságuk s Krisztus nélkül mindkettőjük lélektani (sőt: nemcsak lélektani) meghatározója az **üreg-félelem**. Lengyel József „hűségének" – úgy vélem – ez a magyarázata. Nála a függöny legördült, Konrádnál – hála Istennek – még nyitva van…

2./ Vida László elemzése megtorpan Rajk példájánál. Mintha Magyarországon a rémalakok „kádere" és rémtörténések sorozata 1953-ig

befejeződött volna. Mintha hazánkban 1953 óta mentes lenne a magyar közélet a kínzóktól, a polgári-személyi szabadságjog sértőitől, nyilvános hazudozóitól, aktív és passzív tömeggyilkos, népámító visszaélőitől. Vida „szemérmessége" talán azzal magyarázható, hogy a tettesek a leigázó kisebbségnek ma is hangadói, akik váltig hangoztatják, hogy „ne keressük **meddőn** a felelősöket, a múltat, inkább a jövőt munkáljuk". – Mi velük! Elvégre a „hibákat" nem ők követték el, hanem **ők és mi**. **Viszont azért mégis a „hibákat" mi hozzuk helyre.** Mert ha netán mégsem ezt tennénk és a felelősöket Moszkva módján firtatjuk, akkor – Vida László – jaj volna! Grósz Károly ezt is értésre adta a maga nyíltnak látszó dodonai módján mind itthon, mind az USA-ban.

A magyar kisebbségi leigázók bűnszövetkezete védekezési taktikája még vegyíti a módszereket (célszerűen) és nem sikertelenül. Ha sikertelen lenne, Vida László nem áll meg Rajknál és nem összpontosít a szovjet grandiózus botrány-komplexusra. Kérdés: miért „nyeli le" ezt a Nyugat és az eddig feltételezetteken kívül mi lehetett esetleg Vida László megtorpanásának más vagy másféle oka?

Az első kérdés máris kettős, hiszen hovatovább nem lehet úgy beszélni az egységes Nyugatról, mint eddig. Az USA tudja, hogy 1992-re az Európa Gazdasági Közösség (EGK) az USA – persze nemcsak az USA, hanem Japán, Tajvan, Szingapúr – riválisa lesz. Az USA számára kikerülhetetlen, hogy előbb törjön be az ún. keleti piacra, mint az Európai Gazdasági Közösség. **Erre kínálkozik nyitott ajtónak Magyarország**. Ha itt a tulajdon-viszonyok dolgában az USA ún. működő tőkéje garanciát kap, az USA megalkuszik azzal, hogy itt csak a tőke és némely polgárjogi „engedmény" demokráciája fog **érvényesülni a leigázó kisebbség uralma alatt**. S ha így van, - gondolják az USA bennszülött vagy magyar emigráns szakemberei, akiket a profitlánggal gazdagított **nosztalgia lángocskák is** mozgatnak – kár volna a leigázó kisebbség mai urait ingerelni a múlt forszírozott emlegetésével. Bizony ez a számítás az USA toleranciájára bázisa lehet Grósznak és Berecznek.

A másik kérdés – hogy Vidát mi indította nagyszerű elemzése „abbahagyására” az említetten kívül – szintén pontos választ válthat ki. Rájött a politológus-szociológus publicista, hogy Moszkva botránypublikációs kampánya tulajdonképpen takarás: Sztálin rémségeivel takarni el azokat a felettébb készséges tettestársait (szovjet történész szerint birodalomra lebontva lehetnek többszázezren), akik ma is működésben tartják a kisebbségtől leigázott társadalom uralmát. **Egy hullát tenni mindenért felelőssé, hogy az élők felelősségének kérdése fel se bukkanjon (persze azért felbukkan).** Magyar viszonylatban van négy-öt felelős hulla, „legjobb” esetben rájuk lehet utalni (leginkább név nélkül), ők a „takarók”. A volt recski rém-tábor túlélői közül is csak azok szája elé tesznek mikrofont, akik – bár név szerint ismerik kínzóikat, olykor találkoznak velük, de eszük ágában sincs feltenni a kérdést: ki és mikor vonja felelősségre ezeket a gonosztevőket? **Jámborul megmagyarázzák és sajnálják őket.** Vida László nyilván „átlát a szitán”. Ő tegye meg, amit a biztonságban élő kinti magyar profit-szervezők sem mernek: meg aztán, ha a Nyugat rivalizálásából hasznot húzó **leigázó kisebbség ügyessége nyomán egyszer mégis fellendül a gazdasági helyzet nálunk, a jobb élet közömbössé teszi az átlag-magyart arra nézve, hogy a leigázó kisebbség gyakorolja felette az ellenőrző népatyaságot és nem ő a mindenkori kormánya felett…**

Lehet, hogy Vida László nem megtorpant, hanem csak bölcsen vár. A PRAVDA tudósa ugyan előbbre megy. A PRAVDA 1988. július 26-i száma hozta Jurij Afanaszjev történész professzor Sztálin elferdültségét ismertető cikkét, amelyben a Sztálin **mellett** érveket felhozó kollégájával, P. Kuznyecovval vitatkozik: „A Szovjetunióban kialakult társadalmat nem tartom szocialista társadalomnak, vagy ahogy Kuznyecov állítja ’fejlődésben eltorzult szocialista társadalomnak’, mégha ez az állításom sokakat nyilván megrémiszt is”. A lap szerkesztőségi cikkében közölt álláspontja önleleplező. Sok mindenben egyetért Afanaszjevvel, de a szocializmus tagadásában nem, hiszen –

s most jön a szemináriumi brosúrák elcsépelt sablonja – a Szovjetunió társadalmi felépítése „a termelőeszközök társadalmi tulajdonán alapuló gazdasági rendszer”. A PRAVDA az elavultság mellett érvel, és ideállá lépteti elő a csődforrást. (Hajdú-Bihai NAPLÓ 1988. július 27-i számának 2. oldala.)

Így néz ki Gorbacsov bázisa. De lehet, hogy ennél is ingatagabb. Mert ha szilárdabb volna, másként viszonyulna a nemzetiségi kérdéshez (örmény-azerbajdzsán, észt, lett, litván, ukrán, tatár, kazahsztán, üzbég, stb.). Látnia kell, hogy az erőszakkal és furfanggal összeeszkábált nagybirodalom **cseréplábakon nyugszik,** s ha egyáltalán meg lehetne erősíteni, nem Sztálin módja látszik ígéretesnek, mégis: Gorbacsov olyan gyenge (a 19. Pártkonferencia után is), hogy jogászi leplekbe burkolózva a legfőbb vezetés sztálinista határozatát támogatja. Hivatkozik a múlt hibáira, mulasztásaira, rágalmakkal illeti a nemzetiségek szellemi vezetőit, sereget küld, vagyis a múlt vétését a jelenben ő is megismétli. És segít a gyalázat eltakarásában – például, hogy az örmények elleni azerbajdzsán pogrom gyilkosait azeri bíróság vonta felelősségre, stb. - sajnos (úgy néz ki) nemcsak a nemzetiségi kérdésben.

A nemzetiségi kérdés anatómiáját kellene elkészíteni a kisebbségtől leigázott társadalomban. A „leigázó kisebbség” a népen, nemzeten belüli többség elnyomója. Ugyanakkor ezt a többséget használja fel a nemzetiségi kisebbség joga és természetes igénye ellen. A leigázó kisebbség a többség lelkét soviniszta méreggel mérgezve meg, használja fel a többséget olyan aktus végzésére, amely éppen olyan elnyomó, mint amilyen elnyomásban neki van része a leigázó kisebbségtől. **Románia** népei kerültek ebből a szempontból is a legvégzetesebb szakadékszélre. A leigázó kisebbség most Romániában éppen nepotista formában szerencsétlenkedik, mint Ceausescu család és rokonsága. A helyzetet „fűszerezi” az európai pszichiáter-szakembereknek az a megalapozott gyanúja, miszerint nem csupán a családfő, hanem az egész család paranoiás vagy paranoisztikus. Érthető, hogy Romániában a legtarthatatlanabb a kisebbségtől leigázott társadalom helyzete. A pszichiátriai kórosság teszi

elviselhetetlenül kiélezetten manifesztté a – nem kimutatottan betegekből rekrutálódott – leigázó kisebbség uralma kórossága eltűrhetetlenségét.

Tételünk: a leigázó kisebbség uralma mint olyan – még ha zsarnoki tagjai normálisak és a klikk tagjai egészségesek lennének is – **önmagában maximálisan kóros**. A jelenlegi világhelyzet siralmasságának tulajdonítható, hogy a csúcs-, közép- és kishatalmak (köztük a mélyen érintett magyar is) ölbetett kezekkel nézik, hogy egy kóros család (mint már-már nevetséges kisebbség) a többséget, a román népet éhezteti, télen fázásra kényszeríti a többi néppel, nemzetiséggel együtt és vele romboltatja szét saját és néptársai (magyarok, szászok, szerbek, horvátok) nyolcezer faluját, vagyis a jelenét és jövőjét. A leigázó kisebbség a hadigépezete, kém-provokátor- s besúgóhálózata segítségével így képes felhasználni a túlnyomó többséget önmaga és népi, nemzetiségi sorstársai ellen. S bár nem indigóval kopírozott a szovjet örmény-azerbajdzsáni szituáció, annyira mégis hasonlít egyik a másikra, hogy Gorbacsov ne járhasson közben az erdélyi magyarság, szászság érdekében: előre tudja, mit mondana neki Ceausescu… „Ahol zsarnokság van, ott zsarnokság van.” (Illyés Gyula)

De hát mi az „ölbetett kezek titka”? Románia a keleti tömbhöz tartozik, a gondmentesítő és az érdekorientáltan vegyes társadalmak kormányai és hírközvetítői bírálják, - némelyek keményen is, de többet nem tehetnek, különben tarthatnának attól, hogy kihívják a Varsói szerződés hatalmainak tiltakozását. Méltán várnák el, hogy a Varsói szerződés megvédi tagállamait, azok nemzetiségeit egy-egy társhatalom visszaélésétől. De hát miért tehetetlen a Varsói szerződés?

Mélyen morális és dimenzionális politológiai akadálya van ennek. Ezekben az országokban a leigázó kisebbség van uralmon. **A „párt” mint gyökerében immorális valóság, a saját trónhordozóit morálisan lebénítja.** Nemcsak az örmény-ügy köti meg – például – a Szovjetunió kezét, hanem már önmagában

az is, hogy (ha csak Oroszországot nézzük) az oroszok többségét **testületi állandósággal és merevséggel** az oroszok törpe kisebbsége tartja a markában, ugyanúgy van ez a keletnémeteknél, a lengyeleknél, a szlovákoknál, a cseheknél, a bolgároknál és nálunk, magyaroknál. Hogy nálunk a leigázó kisebbség uralma az itt élő nemzetiségeket nem gyötri jobban, és nem teszi szerencsétlenebbekké, mint a magyarokat (túlnyomó magyar többséget), még méltányolandó is, de az oka egyszerűen csak az, **hogy a magyar leigázó kisebbség nem paranoiás szövődmény**, mint a román, „megelégszik" annyi elnyomással a román, sváb kisebbséget illetően, amennyiben a magyar többséget részesíti. Viszont az a kórosság, amit önmagában a leigázó kisebbség uralma, az ún. egypártrendszer jelent, **belsőleg teszi harcképtelenné** a román kolléga-uralommal szemben.

A cinkosságok közül a politikai cinkosság a legreménytelenebb. A Varsói szerződés államvezetői cinkosok, akik képesek, készek egymás megölésére (Sztálin-Bucharin-Trockij stb. pere, Rajk-Sólyom, stb. pere), de arra nem, hogy egymást rávegyék ártatlanul üldözöttek felkarolására. **A cinkosság kizárja a humanitást**. Akiknek az uralmi léte önmagában erkölcstelen, mert zsarnokság, és akik magukat a nép atyjának vélik ahelyett, hogy a népatyaságot szolgálnák, azok, ha akarnak sem lehetnek jó oroszok, lengyelek, csehek vagy hű magyarok.

Freud és követői, vagy követve korrigálói odaadó buzgalommal kutatták a politika-lélektani törvényszerűségeket. (Ezek elszigetelt öntörvényűségéről lévén meggyőződve) azért találták, találják el legtöbbször „a tehén szarva közt a tőgyét", mert a TÖRVÉNY – mint már láttuk, - egy, szelleme egységes, hiszen ALKOTÓJA egyetlenegy, mindent egybefogó, átható, magába foglaló: nincs hát **csak** fizikai, **csak** biológiai, **csak** lélektani, **csak** erkölcsi, **csak** stb. törvényszerűség, mindez **egy és együtt van**, csak különböző formában hat. Nem igaz, hogy csak a fizikai törvény (például a gravitáció) üt vissza, ha nem tisztelem, az erkölcsi törvény is, csak másképpen és **nem olyan azonnaliséggal**, mint a gravitációé. Ha valaki, mint egyén, és egyénekből álló testület

gyakorítóan csapja be, vezeti félre a másik egyént vagy testületet és hamari, azonnali, gyors büntetés nélkül vét más vagy mások szabadsága ellen (úgy, hogy a kárvallott sohasem vagy késve veszi észre), **lehet sikeres, de nem lehet sértetlen**: a másikkal visszaélve önmagát rontja meg. Ezért **sem** védheti meg tagját a Varsói szerződés egy másik tag kártételétől: egész létének a visszaélés-jellege lesz számára legyőzhetetlen handicap. Éppen a **sikeres becsapó lesz sikeres önmérgező**. A logikai levezetés egyszerű: ha másokat észrevétlenül becsaptam, megkárosítottam, mi a biztosítéka annak, hogy egyszer nem éppen engem fognak mások becsapni, megkárosítani? (Lásd József **egész** történetét a Genezis 37:39-45 fejezetében). A becsapó, visszaélő egyén vagy politikai rendszer azért válik rettegővé, bizalmatlanná, **kényszerű védekezésként elszánt támadóvá**. Többek között ez is egyik oka annak, hogy a Varsói szerződés tagállamainak vezetői elszigetelődtek és mindjobban elszigetelődnek egymástól: indulatilag ellenségek, potenciálisan egymástól tartó vadidegenek (a „vad” ebben az összetételben ugyanolyan hangsúlyos, mint az „idegenek”). Ez az **állandó aggályosság tönkreteszi ott is a viszonyokat**, ahol nem is forog fenn érdekellentét…

Nemrég láttam egy 1974-ben készült amerikai filmet, a címe: Magánbeszélgetés; rendezője Francis Ford Coppola. A főszereplője a magánbeszélgetések lehallgatásának csúcsmestere. Nincs olyan rejtek, amelyben titkos beszélgetésre úgy vonulhatna vissza két ember, hogy ő azt le ne tudná hallgatni. Idővel kiderül egyik kollégájáról, hogy talán még nála is találékonyabb szakértője a lehallgatásnak. Először a féltékenység gyötri, aztán súlyosabb vész éri: ráébred, hogy most már ő is bárhol bármikor lehallgatható. Önvédő praktikáját a riválisa ismeri: védhetetlenül ki van szolgáltatva. Nincsenek kompromittáló titkai, mégis az, **amivel ő vétett, ellene fordul**: elméje elborul.

Igen, az erkölcsi törvény is visszaüt, ha a vétő nem menekül előle (a jóvátételre kész bűnbánat lelkületével) a SZERETET-ERKÖLCS URÁNAK a

védelme alá. Mit jelent ez? Semmi esetre sem azt, ami most megy végbe a Szovjetunióban és Magyarországon. **Lehet, hogy a bűnbánat és jóvátétel elcsépelt egyházias szólamnak számít (nem a szekulárisok hibájából), de nem kerülhető ki.** Különösen nem akkor, amikor az emberek az ellenkezőjével kísérleteznek. Gorbacsov kész akár a legapróbb részletekig feltárni és megbánni Sztálin bűneit, Brezsnyev mulasztását, 70 év – túlzás nélkül minősíthető – szörnyűségeit, csakhogy rávegye ő, a párt, a leigázó kisebbség képviselője a többséget: ezúttal is bízza a hazugság, hamisság, gyilkosság közösségére a többség „patronálását", az újat arra a garnitúrára, amely 70 éven át szolgálta ki a régit. Ez a garnitúra igazán megismerhette, mit tud, mire képes a régi. **Bűnbánat helyett az őszinteségi roham célja, hogy a leigázó kisebbség fenntarthassa magának a „jogot", sőt a vitathatatlan „előjogot".** Igény-bejelentése: ők valósíthassák meg a jó újat; ők, akik annyira konzerválták a rossz régit, hogy maguk is képtelenek megszabadulni tőle (feltéve, ha **igazán** akarnak).

Imitálják az igazi államiságot, mert ha a valódit tartanák tiszteletben, megkérdeznék a túlnyomó többségtől: őket és leigázó kisebbségüket **akarják-e továbbra** is? Dogmájuk (L'etait c'est moi), hogy csak őket lehet akarni, azaz: akiknek egész valója és világa átitatódott hazugsággal, azok kínálják fel (helyesebben: erőszakolják rá) magukat a többségnek az IGAZ szolgálatára. Mivel eddig „megéltek" a hamistudat manipulálásából, úgy gondolják, hogy éppen a hamistudat motolláján begurított álfriss szellő által szellőztetve keltik a valóban friss légömlés illúzióját és némi igazságfoszlány lengedeztetésével, néhány rendezésnek tűnő pantomim-mozdulattal butíthatják el ismét, mint 1917-ben, 1921-ben, 1945-ben a mai napig a többséget. Ez most már azért sem lehetséges, mert nem elég ígérni: a sorvasztó konkrétumok nem adnak haladékot a jó valósítására. Márpedig ők a jót csak ígérni képesek, **valósítani** képtelenek.

Közbevetésként jegyzem meg, (mert a magyar jelennel a múlt vázlatos, vonulatos ismertetése után kívánok foglalkozni), hogy Grósz Károly helyzete

hátrányosabb és előnyösebb Gorbacsovéhoz képest, egyébként igazuk van a külföldieknek: a két „G” hasonló alkatú politikus; hozzáteszem: jellemük, gesztusaik is hasonlítanak. Gorbacsov előnye, hogy csak halottakkal (meg néhai, meg élő cinkostársaikkal) kell foglalkoznia, tetteik utálatosságait felhoznia önfelkínálással, Grósz előd-vétője és előd-vétői még nagyon is élnek, embereik „be vannak küldve” Grósz mellé, ezért neki inkább a jelenre és a jövőre datált ígéretekkel kell bőkezűen bánnia. S ez bizony síkos talaj, máris el-elcsúszogatott. Annyiban könnyebb a dolga Gorbacsovhoz képest, hogy a számottevő magyar emigráció Nyugaton sokkal rokonszenvesebb és becsültebb, mint a szovjet emigránsok; könnyebben és mélyebben integrálódtak Nyugatba, mint az oroszok.

E közbevetés után indokolt lehet a kérdés: **mi jelentené** 70 év véres kudarca után az igazi „glasznoszty”-ot vagyis a nem taktikából gyakorolt őszinteséget, a bánás és a jóvátevés szándékát?

(1) A kudarc **valódi beismerése**, amely azért volna valódinak mondható, mert benne volna annak az igénynek is a tarthatatlansága, hogy az **elkövetők** részt vehessenek a nép sorsának alakításában.

(2) A **készség kinyilvánítása**, hogy Gorbacsov és társai – az ember- és népszerető derék emberek – **segíteni akarnak** annak a fokozatosságnak az eltervezésében és kimunkálásában, amelynek a célja a többség akaratának maradéktalan érvényesítése, mégpedig minél kisebb megrázkódtatással és minél teljesebb hatékonysággal.

(3) **A többség**, mely visszakapta, ami az övé, a szabadságot, **nagylelkű lehet** azokkal szemben, akik végre ráébredtek a Valóban IGAZRA és JÓRA.

4./ A kisebbségtől leigázott magyar társadalomnak az előtörténeti és történeti vázlata, értékelése

E munkámat nemcsak magyar honfitársaimnak írom, de a VALÓSÁGHOZ-viszonyulás kérdésénél lehetetlen kikerülnöm a gyötrelmes magyar problematikát. Mi most (1988. július 6-án) a hazugság komplex világában élünk, mert rendszerré szerveződött magyar földön a hazugság komplexuma, **már akkor is működik, ha senkinek sem érdeke**, (l'art pour l'art), reflexünkké lett. Persze mély előzménye van ennek: mintegy 150 éve.

A valóságot követő „legnagyobb magyar", gróf Széchenyi István felelős útkészítését megtorpantotta egy szépbeszédű, viharos álmodozó, aki magát megőrízve bizonyult hazárdőrnek. S mikor jött az összeomlás, a nemzet szégyellte, hogy az álmodozás látszatvilágába engedte magát csábítani. A keserű VALÓSÁG felismerése még mindig jobb, mint a bújás előle. Sajnos a magyarság szellemi vezetői a bújást választották. Úgy, hogy a mítoszt fantáziálták ki a vonzó küllemű és beszédű beugrató körül, s a népszabadság szimbóluma ez a figura lett. A legjobb magyarok - szordinóval ugyan – a nagy vérveszteség, gazdasági csőd gazdáját szívük mélyén a maga pókhálós helyére tették és más irányba terelték a népet, de a nimbuszt ők sem merték trónfosztottá tenni: folytatódott a hazugság-vonulat.

Jött aztán az első világháború befejezése, utána a bávatag Károlyi-kormány, majd a kalandornak sem nevezhető, Lenint majmoló Kun Béla semmi jóval nem kecsegtető kísérletének összeomlása. **Ezután** lépett színre Horthy Miklós rendszere, gyilkos nyitánnyal és sorvasztó folytatással, a történelemmásítás manőverével és azzal a látszatsággal, hogy a rendszer kádere az igazi hazafiság monopolistája, miközben – ő maga – a nagy német (már nem az osztrák) Hohenzollern-i titkos hálózat beszervezettjeként buzgólkodott Ferenc József mellett, mint szárnysegéd, munkálkodva a Habsburg-ház összeomlasztásán. E

ma még egészen fel nem dolgozott hálózat került aztán a Hitler-Krupp vonal irányítása alá. (Persze az sincs kizárva, hogy a Hitler-Krupp-Papen-Schacht vonal került a hálózat irányítása alá.) E hálózat 1933-tól törekedett arra, hogy újfajta **lírikus hazafiság propagálásával** párhuzamosan hintse el világi és egyházi ügynökeivel a türelmes magyar népben **a zsidógyűlöletet**. A lírikus hazafiaskodás arra volt jó, hogy a II. világháború lelki előkészítését szolgálja, a zsidógyűlölet pedig, hogy – más országuk, hazájuk akkor nem lévén – a nemzethű zsidó réteg eltaszításával gyengítse a magyarság bázisát.

Sokarcú, messzemenően taktikus hazugság-légkörben élt népünk, kitéve **hatékony** világi és vallási lélekmérgezésnek. Az is igaz, hogy az igazán magyar, szellemileg független kiválóságok (gondolok a népi írókra, a fejlődése második szakaszában irányt mutató Szabó Dezsőre, az evangéliumi tudós Karácsony Sándorra és sok másra) leadták vészjelzéseiket, de ezek a hivatalos propaganda korlátlan lehetőségeihez képest csak szűk réteget értek el. A hazugság magvetése meghozta a maga mérges gyümölcsét: náci érdekek oltárán majdnem odaveszett egész nemzeti létünk. Végeredményben a Horthy-rezsim politikája dobta a magyar népet Sztálin és fullajtárjai karjaiba.

A II. világháborút követő koalíciós kormányzat ideje alatt olyan csalás-sorozatba kerültünk, amit kiagyalni és végbevinni csak politikai bűnözők képesek. Amikor kiügyeskedték az egypártrendszert és jött Rákosi Mátyás uralma, a Horthy-féle látszatvilág hazugságai hatványozódtak, az egész népet kíméletlenül és fondorlatosan gyötrő visszaélések sokszorosan túlszárnyalták a Horthy korszakét. A nép 8 évig bírta ezt (úgy, ahogy), 1956-ban aztán kirobbant a felkelés. A szovjet és Kádár-féle megtorlás iszonyú volt; újabb csavarást eszközöltek a történelmen (általában a „történelem-csinálás művészete” természetes lett): a Rákosi-zsarnokság felszámolását akaró felkelést ellenforradalomnak nyilvánították, hogy megbízóik szennyesét tisztára mossák.

Kádár – okulva Rákosi példáján – **később** az enyhébb módszert tartotta célszerűbbnek. Létrejött a **közegyezség**: **a hatalom hazudik a népnek, a nép**

hazudik a hatalomnak. A nyugalmasabb idők ára tizennyolc milliárd dollár adóság lett, amit a népnek kell megfizetnie; a költségvetési deficit, a toronymagas élelmiszerárak, a napról-napra növő infláció teszi nyilvánvalóvá, milyen sokba kerül nekünk azoknak az éveknek a „nyugalma", amelyekre a Kádár-rendszernek a maga megszilárdításáért volt szüksége.

Mivel most már a flastromok sem takarhatják el a fekélyeket, a hazugságnak nálunk is újabb trükk-korszaka következett el: a kultikus igazmondás, a csalások „őszinte" feltárása, hogy ezzel vezessék le a népharagot. **Megújulást hirdetnek, de a hazugság-káder volna a „kivitelezője".** A fogások, kijátszások, bódítások játékában élünk. Hogy tartani lehessen az immoralitás és hazugság **rend**ellenes **rend**szerét, egy kisebbség hatalmát, **jött az őszinteség-roham**, de a népvesztés viszont nem csökken, s**emmi sem mozdul el. Ebben a közegben a védekezés csak offenzív lehet.** Nem purifikátorok módján, de úgy, mint Urunk: ha a látszattal, a kendőzéssel, a hazugsággal szembesülünk, a valóság igazával és erejével leplezzük le.

A magyar nép lelkébe férkőzött a vészes „megnyugvás", hogy jobb eltűrni a hazugságot és gyilkos következményeit, mint leleplezni és szembeszállni vele. Nagy leckét kaptunk „56"-ban. **Ha „53"-ban az egész nép masszívan felzárkózott volna a bíztató programot adó Nagy Imre mellett, elkerüljük „56" óriási véráldozatát.** Sajnos, már egy hét múlva, amikor Rákosi ellenakcióba kezdett, a nép sunyin behúzta a fejét, és magára hagyta a miniszterelnököt, pedig éppen akkor a pártfőtitkárt is megbuktathatta volna. Lehet, hogy ez a masszív felzárkózás is áldozattal járt volna, de kevesebbel, mint „56".

A következmény elmondhatatlanul jobb lehetett volna. Krisztus „a" VALÓSÁG, s aki a konkrét valóságot fumigálja, Krisztusnak fordít hátat. Ezzel pedig az ÉLETNEK is hátat fordít. Amilyen mértékben távolodunk a VALÓSÁGTÓL, olyan mértékben mondunk le az Életről… Ami azt jelenti, hogy a VALÓSÁG beöleli a mennyei és evilági lét minden konkrétumát: azt,

amit megeszünk az asztalunknál ülve és azt, amit magunkhoz veszünk az Úr asztala előtt állva vagy az oltár előtt térdelve. Aki tehát azt véli, hogy a Krisztus-hit a realitástól távolít, **alaposan melléfog**.

Lehet, hogy erre a melléfogásra az embereket a Jézus nevét felhasználó kegyeskedők vezették, akik éppen az irrealitásukkal árulják el, hogy nincs valóságos közük Krisztushoz. Aki ugyanis Benne lelte meg identitását, az élet minden területére nézve kapta meg a valóság-érzék lehető legfejlettebb fokát.

5. Összefoglalás

1. A **leigázó kisebbség** uralma alatt **sínylődő társadalom mindazokat** a lét- és életrontó kórosságokat hatványozottan magában hordozza, amelyek a gondmentesítő társadalom és az érdekorientáltan vegyes társadalom életét külön-külön rontják, keserítik vagy veszélyeztetik. Mert ha **a hazugság** átszövi a család, az iskola, a munkahely, a játék, a személyi viszonyulások közegét, **alapjaiban rontja meg az emberi egyént és közösségét**: ember embernek farkasává válik (homo homini lupus est). Már senki (hitves, szülő, gyermek, testvér, barát, embertárs) és semmi (haza, nép, nemzet, táj, ország, tudományos vagy művészi érték) sem drága, **a társtalan ember számára már önmaga sem „érdekes", az élete pedig éppenséggel terhesen felesleges**.

2. Az identitás-igény felkeltődése a gondmentesítő társadalom válsághelyzetében vagy egyéni válság-megéléskor elképzelhető. Ugyanez áll az érdekorientáltan vegyes társadalomnak mind a két rétegére, de a leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalomnak a többséget tömegesítő célzata és **hatása elejét igyekszik venni az identitás-igénynek, mint** a leigázó kisebbség érdekeltségét veszélyeztető, ezért károsnak minősített, „idealista" jelenségnek. Hogy a kisebbségtől leigázott társadalom ideológiájának ez a mozzanata is valóság- és emberellenes, nem meglepő: ahol minden momentum hamis és

hazug, ahol a kiindulás – az „elhivatott” kisebbségi élcsapat fikciója – képtelenség, miért volna igaz az állásfoglalás éppen az identitás-posztulátumról?

3. Akár a szovjet, akár a magyar, vagy más verzióját vizsgáljuk a kisebbségtől leigázott társadalom uralmi „rendszerének”, reális és emberséges (bár nem mentesítő) konklúziónk lesz, hogy a leigázó kisebbség uralmától elnyomott társadalom szerkezeténél fogva beteg és **hatása szerint betegítő**. A diktatúrák konformizmusa betegítő hatású, hiszen az emberi személyiség különbözősége a „veleszületett” adottságok egyike, ezért **akik tőle a hatalom eszméjével**, céljával, természetével **azonosulást**, egyben minden társukkal **egyöntetűséget** követelnek, betegítően nyomják el.

KÖZBEVETÉS

Nemrég beszélgettem ún. elkötelezett pártemberrel, aki tiltakozott az ellen, hogy 1988-ban hazai diktatúráról beszéljek. „Valamikor volt, ma már nincs diktatúra” – mondá. Megkérdeztem, mit szólna ahhoz a párt, ha a magyar parlament az Alkotmány-tervezet szövegéből töröltetné, hogy nálunk „a marxizmus-leninizmus alapján álló párt a társadalom vezető ereje” és helyette a szövegbe iktatná: „Magyarországon mindazok a pártok kifejezhetnék irányító tevékenységüket, amelyeknek a programja nem ellenkezik az ENSZ alapokmányával, egyezség-okmányával és a nép törvényben meghatározott szuverenitásával. A népjogokat azok képviselik és érvényesítik, akik erre meghatározott időre szóló megbízatást kapnak.

Partnerem felcsattant: „Ez a burzsoá demokráciát csempészné be hazánkba” – kiáltotta. Megnyugtattam: a demokráciának nincs jelzője, csak állítmánya lehet, nevezetesen: **van** demokrácia vagy **nincs** demokrácia. S az a leszelídített valami, ami most létezik, olykor taktikából önuralmat tanúsító diktatúra, mert **minden államrendszer diktatúra,** amely nem ad szabad utat a demokrácia számára, vagy aminek jelzője van: például „népi” demokrácia, illetve „szocialista” demokrácia; a „népi” jelző pleonazmus, a „szocialista” olyan

leigázó kisebbség szlengje, amely eddig az antiszocializmust valósította meg, tehát szóhasználatában a „szocialista” a „nem”-et jelenti. Például: a sajtóban emlegetett „létező szocializmusok” az én olvasatomban „nemlétező szocializmusokat” jelent.

A **betegítés konformizmusa** leginkább a tudomány, a művészet és az egyházi vezetőkáder területén pusztított. Bedobatott a tudatokba, hogy a kötelező ideológia ma **a tudományos szocializmus**. Aki **valóban** tudós, tudja, hogy éppen a tudomány természetéből következik, hogy egyetlen ideológia, világnézet, hitrendszer sem lehet tudományos (a tudomány fejlődésének meg kellene torpannia, hogy egy-egy ideológia „tudományos” maradhasson). Csakhát a tudósnak – nem csupán a megélhetéséért, hanem a tudományért is – meg kell alkudnia. Gondolja: ha mondanom kell az ostobaságot, egye fene, hát mondom. Aztán később rájön, hogy mondani sem könnyű, mert **ellenőrei gyanakvó füllel figyelik**, hogy elég meggyőzően mondja-e a megkívántat, s aki túltesz esetleg rajta, gyengébb képességgel ugyan, de előbbre jut. Hovatovább **az önálló** gondolkodást lepleznie kell. Akiket ma a Szabad Európa Rádió, a BBC magyar adása, az Amerika Hangja, a Kölni Magyar Adó nagylelkűen „demokratikus ellenzéknek” nevez, azok talán ellenzékiek, de hogy közülük nem mind demokratikus, bizonyos. Ugyanis ők kétség nélkül bíráló marxi-leninisták voltak, akiket ellenzékiségbe tolt pártjuk türelmetlensége és kidobó szigora. Ha a hetvenes évek elején nem dobják ki őket, mert észleltek náluk némi önálló gondolkodást, lojálisak maradnak tán. Sorsuk győzte meg őket arról, hogy a leigázó kisebbség mélységesen bizonytalan magában, s ha a gondolatok elszabadulnak, nem tudni hova jutnak.

Azok a tudósok, akik **nem** a fegyvergyártás tökéletesítésén, technikai fejlesztésén vagy a vírusokat kutatva dolgoznak, és nem akarnak margóra, netán utcára kerülni, a **leigázó kisebbség konformizmusának a betegítettjei**. Azt pedig, hogy megalkudtak, szégyenlik bevallani, míg Magyarországon élnek (tán kint is), inkább cipelik magukat és múltjukat némán.

A művészek, írók rugalmasabbak. Eleget tettek annakidején a szocialista realizmus követelményének, a művészet és az irodalom politikai reklámeszköz lett a kezükben, hát szívesen köpik le most ezt a múltjukat és **régenvolt** magukat, hogy ne kelljen a **mostani** megalkuvásaikról szólni. Ez utóbbit a közvélemény jelenleg nem tételezi fel róluk, hiszen „annyi kényes ügyet hoznak bátran felszínre" (persze a kívülállók nem is sejtik, hogy a felszínre **hozott a megengedett rész**, mert az igazit így lehet rejtve hagyni). Igaz: nagyobb a mozgástér, egyben a megbetegítettek mozgástere is ez…

Az egyházi vezetőkáder a vétkesek és a **karrieristák** csoportjára osztható, létszámra nézve ma az utóbbi van már többségben. A vétkesek 1938-1948 vagy 1956 idején kerültek szorítóba. Akik ezekben az időkben **valóban,** vagy csak a leigázó kisebbség érdekét sértve vétkeztek, alternatíva elé kerültek: vagy elviselik a büntetést vagy egész valójukkal fenntartás nélkül bocsátják magukat a leigázó kisebbség rendelkezésére. Nem engedhetik szóhoz jutni hivatásbeli esküjük szellemét, a lelkiismeretük szavát. Akik a második verzió szerint döntöttek, idővel beleszoktak az árulásba, élvezték előnyeit, s **közben hatalmasodott el bennük a betegség**. Már 1960-tól a politikai vétés kollektív alkalmai nem jelentkeztek, hát szaporodtak a **magukat boldogan felkínáló karrieristák** s versengtek egymással, hogy ki bizonyul a leigázó kisebbség számára hasznosabbnak.

Hármas feladatuk betegíti őket: (1) sorvasztani az egyházat, (2) propagálni azt a békét, amely nem az elintézettség gyümölcse, hanem az „ellenfél", a valóságos demokráciák lebénítása, (3) belopni a teológiába azt a célt, hogy az egyház a leigázó kisebbség társadalmának a kiszolgálója legyen (ez az ún. szolgálati, diakóniai „teológia").

A BIBÓ EMLÉKKÖNYV számára írt tanulmányomban (Társadalmi hiánybetegség; - megjelent a Párizsi Magyar Füzetek 14-15. számában) derítem ki, hogy a leigázó kisebbség egyháztól leválasztó törekvése sikeres volt: sebesültté tette az egész magyar népet, csúcsot értünk el a magzatelhajtásban, az

öngyilkosságban, a megfogyásban, az alkoholizmusban, az ifjúsági züllésben, minden rosszban.

4. A lét- élet- és embervesztő leigázó kisebbség uralmának a morális rombolása éppen abban az emberségtörténeti korszakban jelent meg, amikor az emberiség kezébe azelőtt elképzelhetetlen **vészkeltő** eszközök kerültek. A leigázó kisebbség uralma ellen védekezni azért nem lehet úgy, mint akkor, amikor tiszta célú vezérek erőszakkal keltek a szorongatottak védelmére (Gusztáv Adolf, Orániai Vilmos, De Ruyter admirális). Most ismét a **lelki őrállókat** kell várni, Istentől elkérni, és ha kapjuk, híven követni. Nem egy-egy reklámozott prédikátort (Billy Graham), hanem sokat, rengeteget a népen belül, akik tiszta indulatokkal világítják meg a becsapottak előtt becsapottságukat, hogy ők **ne vigyék tovább a becsapás-láncot**, hanem terjesszék a hírt: Krisztusban lehet nem félni, nem gyávának lenni, nem másokat károsítva boldogulni, becsületes és hasznos munkával keresni meg a mindennapit és a nem rokonszenves idegenből is kinézni, hogy egyszer beérkezik szívünk közepébe, de addig a szívünk szélén is elég melegben részesül.

6. „Első morzsaszedés”

Az identitás-posztulátumnak van néhány olyan jelentkezése, amely az ügyben – annak a globalitásához képest – „morzsa”, de ma már a „morzsa” se annyit jelent, mint 30 évvel ezelőtt; például: ma már nem a lapátra seperjük a szilícium-morzsákat. Ilyenekre gondoltam, amikor munkámnak ezt a részét „Morzsaszedés” címmel láttam el.

A) Akik nem tudják magukat, két vészes véglet áldozatai: az egyik a **hasonulási kényszer**, a másik az **elkülönülési különcség**; az egyik spontán, a

másik mesterkélt, de hajlamosság kell hozzá, e hajlamosság pedig állati adottságokból következik.

A hasonulási kényszer tömegjelenség. Nem csupán akkor, amikor egy úgynevezett erős, (legtöbbször) paranoiás vezéregyéniség (diktátor) diktálja ezt (Hitler, Sztálin, Pinochet, Ceausescu), hanem a rendezettebb társadalmi viszonyok között is. Erősen bizonyítja a **női divatőrület**, aminek az őrület-jellegéről azért hallgatnak, mert igen sok embernek biztosít anyagi hasznot… Ülök a vonaton, szemben ül velem anyjával együtt egy jól fejlett, igen fiatalnak látszó lányka, szinte gyermeknek nézem fejlettsége ellenére. Anyja feláll, csókkal búcsúzik tőle, ellátja (halkan) tanácsokkal – gondolom: nem először mondja ezeket neki -, aztán leszáll a megálláskor. Amint ismét indul a vonat, a leányka a ridiküljéből előveszi szereit és kifesti az arcát. Először mosolygok, ő is visszamosolyog „a bácsira”. Ahogy halad a festésben, úgy torzul el üde, hamvas szépsége, szinte már egyenesen csúnya. Még egy-két percig nézi magát tükrében, aztán elteszi a szerszámokat. Ő még mindig mosolyog, de aztán abbahagyja. Nem állhatom meg, hogy kérdés nélkül hagyjam: „Hány éves, kedves, - ha szabad kérdeznem?” „Tizennégy” – feleli. „És miért csinálta ezt?” – kérdezem tovább, a ridikülre mutatva. Vonogatja a vállát. Próbálom magyarázni, hogy az arcfestés érthető annál, akinek (kora, betegsége, vagy veleszületett csúnyasága miatt) szüksége van erre. Az ilyenek – ha okosan, ügyesen sminkelik magukat – előnyösebben néznek ki s ez még a környezetüknek is jó. De ő, aki ilyen fiatal és szép, csak csúnyábbá teszi magát, és hozzá nem értő túlzásával álarccá válik az arca; ez a kedves és kedvderítő jelenség semmivé lesz… Riadtan néz rám, hirtelen előveszi a tükrét és hosszan nézi magát. Aztán megszólal: „Igaza van a bácsinak”. „Hát akkor miért nem törli le a ’művét’?” – kérdezem most már szárazabb hangon. A tekintete szomorú: „Kiröhögnének a lányok. Az osztálytársaim várnak az állomáson, nyolcadikosok vagyunk, mindenki festi magát köztük. Van, akinek segít az anyukája, az enyém szigorúan tiltja. Másoké is, nemcsak az enyém”. Megkérdezem: miért nem vállalja, hogy ő

nem majmolja a többit? Sóhajt: **„Jaj annak nálunk, aki elüt a többitől”**. Beszélek neki a **hasonulási kényszerről**, amely emberen aluli, **állati jelenség**. Figyelmesen hallgat. Látszik, hogy nem udvariasságból. A vonat megáll, megérkeztünk… Istenem, de jó volna, ha ez a kis remekbeszabott emberteremtményed megérkezne Hozzád és magához, magához és úgy Hozzád!

Ahogy egy lányra vagy asszonyra nézek, a külsejéből már sejtem, hogy szabad-e a hasonulási kényszertől (ízlésesen, magához és alkalomhoz illően öltözik-e) vagy még nagyon is benne van. A hasonulási kényszerben magukat jól érző és tehetős nők nem a férfiakért divatoznak, hanem **a nőkhöz hasonulva**, vagy olyan új divatot kezdeményezve, amely hasonulásra ingerli a többit. Ehhez tartozik a divatos szabász-cég emlegetése is, mint státusz-szimbólum.

A nők között is akadnak, de leginkább a **férfiak közül** kerülnek ki a **különcök**. Alkatuk szerint én-centrikusak és még azon az áron is vágynak a feltűnésre, ha tudják, hogy kinevetik őket. Kóros személyiségi jeladás ez, csak ha az alapbajon lehet segíteni, célszerű a tünethez érkezni el…

A hasonulási kényszer vagy a feltűnési vágy hajtotta különcség igazán nagy veszélyt szellemi téren jelent: e téren életveszélyes. A már többször említett diktátorok veszélyessége e téren oly nagy, hogy az ilyenek ártalmatlanná-tétele messzemenően indokolt. **Paranoiájuk többlete a tömegre-hatás képessége.** (A kórtan több ilyen többletet ismer krónikus betegeknél; például az epilepszia többlete a hallás feltűnő képessége: amit az egészséges ember – normális beszédből – nem hall meg vagy csak tompán hall meg, az epileptoid 8-10 méterről is meghallja.) Döbbenetes és tanulságos, hogy ezek a diktátorok emberellenes, **gonosz eszmék közvetítői** (akár vallásellenes, akár vallásos formában), démonikusak.

Akik Isten- és emberszeretetet akarnak szolgálni a sokaság javára, mentesek a pszichikai fogásoktól, nem showman-típusúak, hatástöbbletüket Isten Lelke és ÜZENETE adja. S akin fog az Evangélium-hirdetés, nem hasonulási kényszerbe, hanem saját kedvük, békéjük krisztusi szabadságába

jutnak. Ha egy-egy vallási (egyházi) közösségben „szóhoz jut” szellemi téren a hasonulási kényszer, oda démon férkőzött be és polgárjogot nyert (imában, szóban, tettben) „a” SABLON. Onnan legjobb ki- és elmenekülni…

Van a különcségnek is szellemi jelenülése: amikor egy közösségen belül valakit zavar az, hogy ő nem tűnik ki. Hát hogy kitűnjön **bizarr** ötletekkel áll elő. (Ne értessem félre: azért, mert egy gondolat, terv, elgondolás bizarr, szokatlan akkor és ott a többiek szemében, nem bizonyos, hogy a képviselője, kezdeményezője feltűnni vágyik, noha feltűnik általa.) **Ha csak lehet, mindig ellentmond**, kifogásol, „a kákán is keres csomót”. Ezek az emberek kellemetlenek, de nem veszélyesek, mert – ha nem változik meg a magatartásuk, esetleg bibliai pszichiáter testvéri lelkigondozása nyomán – a közösség „elbocsátja” őket, mert végülis elviselhetetlenek lesznek, és már-már a létét (együttlétét) veszélyeztetik a közösségnek.

Akár a hasonulási kényszer gyötörtje (vagy élvezője), akár a különc éncentrikussága is az adott ember terheltsége, létkérdés számára és közege számára, hogy megérkezzen magához és Teremtőjéhez. Mert – ismétlem – m e g é r k e z h e t .

B) Az egyéni identitás tudatérzetének posztulátuma azért posztulátum, mert a KÖZVETLENSÉG állapot-helyzetében sui generis **megvolt**, „Éden után” veszett el, - de annyira, hogy még a hiánya (a hiány tudatérzete) is ködbe veszett. Kivételes személyiségeknél lép fel csak – mások figyelmeztető felelőssége nélkül – ez a hiányérzet. S ha fellép, se biztos, hogy az illető eljut hozzá. Nem kívánom munkámnak ezt a részét valamiféle happy end-es bíztatással, hangulattal zárni, mert úgy vélem, többet használ az olyan tragikus vég, amelyben a tragédia Felfelé mutató ujjá válik.

Ismét a nagyon szeretett és szüntelen siratott József Attilához fordulok. Azt a versét idézem, amelyik a már idézetteknél is plasztikusabban fejezi ki, hogy vágyott megtudni, ki ő és szeretett volna az énjéhez megérkezni, de mert tévútra

sodró társak a magamegtalálásának az útjától elzárták (ők maguk sem ismerték, maguknak is álutakat koholtak), nemcsak végzet-gyártók lettek, hanem – akaratlanul is – bizonyítékát adták annak, hogy **(1)** az identitás tudatérzete milyen **személyiségien sorsdöntő posztulátum**, **(2) akiben fellép ennek a hiányérzete, még nem biztos, hogy megérkezik hozzá**, és **(3)** a hiányérzet felkeltésében és a hiány megszüntetésében mi, embertársak lehetünk segítők, de lehetünk rontó tényezők is.

Íme, a vers:

„Ki-be ugrál a két szemem, úgy érzem.
Ha megbolondulok, ne bántsatok.
Erős karokkal fogjatok le szépen;
ha majd **egész valómmal kancsítok** –
ne mutassatok öklöt: úgyse látom.
A semmiből vissza ne rántsatok.
Gondoljátok meg: Ezen a világon
nincs senkim, semmim. S mit úgy hívtam: **én**,
az sincsen. Utolsó morzsáit rágom,
amíg elkészül ez a költemény…
Mint űrt a fényszóró, **csupasz tekintet**
Kutatja bennem: Mit vétettem én,
hogy nem felelnek, akárhogyan intek,
hogy nem szeret, ki jog szerint enyém.
Ne higgyetek értetlen bűneimnek,
míg föl nem ment az odvas televény.”
(Ki-be ugrál…)

Ő kérdezte: Kicsoda vagyok én? Mindig ezt **kérdezte**. És várta a feleletet. Úgy vélte, ő a vétkes abban, hogy „nem felelnek” neki. Ebben a „nem felel**nek**” többes számban is benne leledzik a modern szekuláris politeisták ügyködése Attila körül. Nem az Egyetlenegytől várta a feleletet, mert abban a légkörben élt,

olyan emberek (köztük pszichiáterek) társaságában, amelyben és akik nyomán az Egyetlenegy azonos a senkivel és a semmivel. Helyette freud, ádler, ferenczy, jung, szondy istenek „uralkodtak” és ügyködtek, s mikor a kérdésre **igazán** felelni kellett volna, az árva **költőt felelet nélkül hagyták**. Még a hallucinációs hangok is elnémultak s jött az utolsó megtévesztés, az önmegtévesztés: az odvas televény menti fel és ad nyugalmat a céltól és a gyógyulástól eltérítettnek.

Ha szabad utat engednék – és miért is ne engednék?! – képzeletemnek és elképzelem, mit lett volna e költőóriás további útja, és hogy a teljes, boldog kibontakozása milyen gazdag ajándékokkal árasztotta volna el nemzetét, József Attila siratása aligha maradhat meg bennem.

Mondom is, ahol csak lehet, hogy ami vele történt, sokakkal történik: azért van nálunk, köztünk annyi összeroppanó, annyi szuicid vagy annyi meghasonlott és cinikus. A kártétel nem elvi-ideológiai, amelyet másik elv és ideológia ellensúlyozhat, hanem **lét- és életellenes szélhámosság, önzés és közbecsapás („sikeres”) kísérlete**. Minden elemnek a bevetése azért, hogy az ISTEN-FELELETTŐL elvonjanak embereket. HISZEN A FELELET HANGZOTT ÉS ÁLLANDÓAN HANGZIK, de az ember megteheti, hogy – mint tenyerével az útját állhatja a NAP sugarainak – útját állja a TEREMTŐ HANGNAK is (magában és másokban). „Kicsoda vagyok én, hogy…?” – kiáltott fel kérdezve Mózes. S, mert a Felelő között és közte senki se helyezhetett el eszmei hangfalat, meghallhatta: „Bizony ÉN veled leszek!” Erre lett volna szüksége annak, aki búcsú-jajgatásában az egyedüliségét panaszolta fel: „Ezen a világon nincs senkim, semmim”.

Pedig nagyon is volt, de tettek róla, hogy ne tudja. Másrészt olyan sem akadt az útjában (úgy látszik), aki már a magukat tudók, Urukat ismerők táborából átgyalogolt volna hozzá. Bár ki tudja: lehet, hogy volt, de nem volt hitele Attila előtt: az őt körülnyüzsgők gondoskodtak róla, hogy – mert ők

maguk is elidegenedettek, istenségeik dühödt elszigeteltjei voltak – elidegenítsék a FELELŐ küldöttjétől.

Méltányolom a mai dekoratív látványossággal csődös egyházak apró csoportjainak még apróbb hatékonyságú buzgalmát alkoholisták, narkomániások megmentése érdekében. Ha buzgolnokaik sikeresebbek volnának is, azt kellene mondanom, hogy **„eső után köpönyeg”**, mert az egyháznak, ha tudná magát, „eső előtt” kellene és lehetne belépnie az emberközösség sűrűjébe, hogy (1) **felébressze a hiányérzetet** a hozzá tartozók identitás- tudatérzete után; (2) **asszisztáljon ahhoz, hogy a kérdező feleletet kapjon,** és a FELELŐ felelete tartalommal töltse be személyiségét, énje üregeit, betöltve az Isten Országa Programot. Az egész világon erre van szüksége minden politikai rendszer, társadalmi képlet, gazdasági helyzet emberének. Ezt a munkámat az „eső előtt”-ért írtam.

C) Kérdésem még: **csak ennyit lehet tennie annak, aki már megtudta magát?** Van ugyanis olyan adottságunk is, amely a legközvetlenebb, mégis kevés szó esett eddig róla, csak utaltunk rá: **a család az**. Kevés szavunk oka nem a család jelentőségének alábecsülése, hanem hogy **a család se léphessen fel a személyiség helyettesítőjeként, mint ami pótolhatná ezt, és másodrendűvé tehetné az egyén döntési szabadságát**.

Isten a megmondhatója, hogy a létfenntartást biztosító és személyiséget őrző család is mennyit véthet a benne menedéket kapó személyiség (annak fensége) ellen. Ennek a szomorú valóságnak a regisztrálása mellett arra a lehetőségre is építeni kell, hogy ha van a családban csak egyetlenegy személyiség is, aki megérkezett magához és Teremtőjéhez, már tudja ki ő. Talán éppen **ő az a küldött**, aki felébreszti a család másik (többi) tagjában a vágyat, hogy tudja meg már végre, kicsoda ő. Vagy ha már ez a vágy kiben-kiben felébredt, asszisztálhat a „drama divinum”-hoz. Vigyázat: nem a családi hitoktatásról vagy hasonló – ugyan szükséges – vallási ismeretközlő

gyakorlatról van szó! Az az esemény, amelyet megszólításnak nevezek, a maga nemében össze sem hasonlítható ezekkel: **misztérium**, amely életre kelti bennünk a holtat.

Méltó befejezése lesz témánknak, ha most is személyeskedem… Jó húsz éve már, hogy az akkor 18 éves kisebbik fiam, Ádám személyiségénél vettem észre belső mozgást, ami sokfelé fordulhat. Nem azt tűztem ki segítő célnak, hogy neki legyen kérdése: kicsoda vagyok én?, de – úgy véltem – **én megkérdezhetem** (apja lévén), hogy ki ő? Ekkor írtam hozzá az ŐSZI BEGYŰJTÉS c. kötetemben található, „Ki vagy, fiam?” c. versemet. Úgy gondolom, a családban indokolt felvetni bántás nélkül a „Ki vagy, testvérem?”, a „Ki vagy, hitvesem?”, a „Ki vagy, fiam?” vagy a „Ki vagy, lányom?” kérdését, nem várva rá (gyors) feleletet. Mert lehet, hogy egyszer majd **lépcső lesz** ez a hitvesnek, testvérnek, gyermeknek szegezett kérdés a „Kicsoda vagyok én?” mindent latba vető kérdés magasságához és a mindent egyenesbe állító FELELETHEZ. Íme: - **Ádám fiamnak**

Ki vagy, fiam?
Ki vagy?... „Észak-fok, titok, idegenség”?
És ezen kívül „mint minden ember: fenség?”
- ahogy ADY ezt vallotta?
Csakhogy: e vallomás csupa iksz
s nincs mivel behelyettesítsem,
már pedig be kell helyettesítnem,
rám vagy terhelve ikszeiddel.
Úgy szeretném, ha célba érnél!!!
Ezért… ha izgatnak ikszeid,
nem valami kandiság vezérel
hiszen
ha egyszer

elzuhannál,
énrám esnél, engem
törnél
el…

Hadd írom hát le sebtiben,
ahogy létedet ikszeiddel,
én – az apád – képzelem el.

Ha „fenség” vagy,… ragyogj, ne légy homályban,
északi fényben lássak „Észak-fokot”,
„titkod” édes jövőt rejtsen,
biztos pályán vonuló csillagot,
de „idegenséged” meg ne ejtsen,
ne nyisson démonoknak ablakot,
ne tegyen a társas látóból
magányosságra kárhoztatott vakot!
Szuverén voltod csillagi rendben
tündököljön égen, földön,
alkotó fénye hatoljon át
minden sötéten, minden ködön!
Száguldj pályádon… éned módján,
de vedd észre a csillagtársakat,
ott lásd a létezőket, ahol vannak:
mindeniket a maga helyén
és saját helyükre rakd dolgaidat,
mert az ÉLET BOLDOG RENDJE
a legeslegfőbb szuverén.

Hogy mit tegyél és hogyan tegyed?
Embertárs vagyok csak, nincs kazuisztikám.
A többi bolygó **Napra** néz,
úgy fut a **saját** pályáján,
s nem ütközik másba, ha nem akar,
irányítja egy nagy belső radar.
Az ember szívében is van „radar”:
az, hogy szeret – igazán, vígan
és akkor bátran teheti,
amit csak akar.

D) Einstein fizikusként alakította ki az ún. modern világképet és adta nekünk a négydimenziós téridőiség fogalmát. Nem venné – gondolom – rossz néven, ha értésére adnák: a világ-valóságból kihagyta azt az embert, aki hálásan él azzal, amit tőle kapott. Nélküle (nevezetesen a személyiség-ember nélkül) ez a világ hiányos elképzelés, Vele együtt teljes. Vagyis **a lét** nem négy, hanem **öt dimenzió átható és komplex együttese**: hosszúság, szélesség, tériség (vastagság-magasság-mélység:valósulás), időiség és személyiség. A dimenziók együttlétének a feltétele a telítettség törvényszerűségének az érvényesülése. A hosszúság és szélesség két dimenziója síkbeli elképzelés csupán, míg meg nem telik a harmadikkal, a tériséggel: ettől kezdve valóság. Mivel a létezés, mint valóság mozgás, a háromdimenziós lét valósága az időiséggel van telítve (ezért téridőiség). **Ha nem volna ember, kozmosz sem volna, ugyanis a lét cél nélkül még pusztán elképzelve is téboly lenne.** De az emberi **személyiség** mint ötödik dimenzió nem telíti a másik négyet, hanem **indokolja** (posztulálja) valóságukat, **viszont** éppen ő az, aki telítődésre szorul. Kozmikus valósulás-vonatkozása a másik négyre támaszkodik. **„Éden után” óta** (a közvetlenség idején teremtettségénél fogva Isten-hatással telített, s éppen ettől megfosztott) **transzdimenziós léte transzcendens telítettség nélkül olyan üresség, amely**

követeli betöltődését. Ez a követelés világügy, hiszen az egész kozmosz senyved attól, hogy az ötödik dimenzió **üreges**, **az egész kozmosz csonka létezés**, amelynek a terhe minden egyes esetben enyhül, ha egy-egy ember megtudja, megtalálja magát, mert ilyenkor ismét (nem olyan teljesen, mint a közvetlenség szakaszában, de a megoldás valóságától meghatározottan) **Isten-hatás alá kerül és megtelik Vele**.

A „drama divinum et humanum" eszerint nem valami vallásos mellékügy, amely csak a belső megélésre korlátozódik: átterjed az egész kozmoszra és angyalokat gyönyörködtető látvánnyá válik. Hogy „az" ember végül is felfelé terjesztett karokkal erre vár, szinte dokumentálja a világ egyik legnagyobb (ha nem a legeslegnagyobb) költőgondolkodójának, Vörösmarty Mihálynak a Gondolatok a könyvtárban c. remeke. Több oldalról próbálták elemezve megközelíteni ezt a művet, hiszen többrétegű alkotás, az elemzőknek igazuk is van (a maguk oldaláról nézve), de **az egész mű** – együtt szemlélve – láttatja velünk a már szinte csak lába ujjhegyével kozmoszt érintő, felfelé lendülésre kész, már-már repülőfélben lévő embert, aki felfelé kiterjesztett, **kifeszített karjait kínálja fel, hogy valaki megragadva felemelje**. Két vetületében próbálom ezt a perspektívát szemléltetni.

1. A mindennapok embere a létezés két síkjában „jár": a „lehet" (lehetségesség) és a „kell" (szükségesség) síkjában. Embere válogatja, hogyan veszi ezeket tudomásul. Magatartását minősíti viszonyulása a két síkhoz. A lehetségesség lehet a jó és lehet a rossz lehetősége. A választás nem bonyolult: csak probléma és nem problematika. A Biblia szerint az érettség kérdése. (Ézsaiás 7:15b) Bizonyos, hogy emberi gyarlóságunk folytán választhatunk úgy, hogy a jóról kiderül, hogy rossz, és nem minden bizonyul rossznak, ami rossznak látszik. Előre biztosan minősíteni nem tudunk, ezért a megítélésnél **a szándék tiszta vagy tisztátalan volta a döntő**. Mindez nem tarthat vissza minket attól, hogy megértsük: életünk a határtalan lehetőségek kínálata és

nekünk a jó lehetőségek közül egyetlen egyet sem szabad mellőznünk. Azoknak, akik már tudják magukat, a lehetőségek előzetes minősítésének, megítélésének a lehetőségével is élniük lehet, a transzcendens segítést is igénybe vehetik: a bölcsességet. („Ha valaki nem elég bölcs, Istentől kérjen bölcsességet, Aki készségesen és felhánytorgatás nélkül ad mindenkinek, és **meg is kapja**. DE bizalommal kérje, semmit sem kételkedve, mert aki kételkedik, olyan, mint a tenger hulláma, amelyet a szél sodor és ide-oda hajt. Ne gondolja tehát az ilyen, hogy bármit is kaphat az Úrtól: a kétlelkű és **minden útján állhatatlan ember**." Jakab 1:5-8) A lehetőségek síkjához való viszonyulás eszerint egyszerű, ha bármit is egyszerűnek lehet tartani világunkban.

Már egyáltalán nem egyszerű a viszonyunk a KELL-hez. Ez sem túl bonyolult, ha a KELL-t meg lehet tenni, vagyis ha a KELL és a LEHET síkja találkozik. A megoldás kulcsa az emberben van: meg akarja-e valósítani azt a KELL-t, amely LEHET? Ha igen, csak a LEHET-tel kapcsolatos probléma a megoldandó. Ha nem, miért nem? A felelet lehet kielégítő vagy elmarasztalást kiváltó. De mi van akkor, ha a KELL-t **nem lehet** követni? Ég a ház, a lángok körülvették. Emberek, állatok vannak benne, ezeket ki **kell** menteni. Nem lehet már. Két változat dívik a KELL-re hallgatók között. **Az egyik** a „titáné", aki meg akarja mutatni, hogy amit másnak nem lehet megtennie, ő arra is képes. Ha sikeres lesz, dicsősége és titánizmusa még nagyobb lesz, s éppen ez biztosítja leendő végzetét. Mert egyszer olyanra készteti titánizmusa, amire ráfizet: esetleg egész földi létével. Vagy: megmarad, de szégyenének tartja, hogy meg kellett hátrálnia, s belülről roppan össze emiatt.

Egy politikai „merész" öngyilkosságnak történetét megismerve találkoztam ilyen esettel. Az elhunyt titánikus önbizalma határtalan volt. S amikor életösztönére hallgatva meg kellett hátrálnia, immorális „elkötelezettséget" vállalt. Ám a kivitelezés végtelen utálattal töltötte meg önmaga iránt. Szuiciditása típusa volt annak, amikor az ember külvilág (az ellenségei) elleni haragja saját maga ellen fordul, agresszivitása gyilkossá teszi: magát öli meg.

Előbb felkereste idős édesanyját, mindent feltárt előtte. A mama azt hitte, hogy „kibeszélve” a titkát megnyugodott. Hát nem.

A másik változat azé, aki már tudja magát, és azt is: a „nem lehet” (van úgy, hogy) megfellebbezhető. Ha a bölcsességet – Jakab szerint – semmit sem kételkedve kell kérni, mert ennek a transzcendens lehetőségnek az „ajtaja” nyitva áll, a „nem lehet” **ellen** lényünk egészének térdre kell roskadnia. Mert hisszük, hogy valójában több a lehetőségünk, mint amennyit felismertünk. És ha az égő házból kikerült épen minden ember és állat, tudjuk, hogy transzcendencia vált immanensé. A mentő ilyenkor még mélyebben roskad térdre, mint a mentés előtt. S borzong, ha dicsérik az ő bátorságát. Ilyen szituációban bőven volt részem 1942-1948 között (persze azóta is): csupa „nem lehet”-be ütköztek az üldözötteket mentő szolgálatban a KELL-jeim. Évtizedeken át „bujkáltam” a manifesztálás elől: hogy engedhetem meg Isten kegyelmét íratni az én javamra? Iszonyatos ez: a külvilág a „bujkálásomat” szerénységnek véli, s azt is a javamra írja. Mivel meggyőztek **a feltárás közérdekűségéről**, lettem hajlandó interjút adni Szenes Sándornak a Befejezetlen múlt c. kötete számára. Jó, ha használtam ezzel és baj volna, ha a Felülről kapott tőlem származottnak tűnnék. De tőlem elvonatkoztatva érvényes, hogy a KELL fellép a NEM LEHET-tel szemben (és fordítva). Jó tudni, hogy létezik a „transzcendens tartalék” és számíthatunk rá (bár nem rendelkezünk vele), hogy alászáll a NEM LEHET sivatagába, s ligetet teremthet oda. **Az ember, aki erre számít, minden esetben maradjon csendben. Vagy ha szól, ne az elméjéről, hanem a térdeiről meséljen.** A titán végül pórul jár titánkodásával, a térdre eső személyisége még inkább megtelik transzcendens tartalommal.

2. Nemrég (1988. július 14-én) sugározta a Magyar Televízió Carel Capek: Makropolusz-ügy c. regényének képi változatát (fordította Aczél János). A nagy cseh író ezt a regényt 1922-ben írta, s mint minden művében, ebben is igen mélyre ás le. Régi legendát dolgoz fel. Makropolusz XVI. század elején

uralkodó Rudolf császár udvari orvosa volt, aki a hosszú életre vágyó gazdája kérésére olyan italt készít, ami 300 évre képes az életet megnyújtani. A császár bizalmatlan, nem issza meg az életelixírt, az orvos a saját lányával itatja meg. A hölgy 300 éve él: hol vezető nagyságként, hol – például 1922-ben – híres énekesnőként bukkan fel; mindig fiatal, szép és erős. Hogy azonos volna 1922-ben a 100, 200 éve élt önmagával, erre a képtelenségre senki sem gondol. Végül maga tárja fel titkát, és azt is, hogy Makropolusz rábízta az életelixír titkát azzal, hogy ha letelik 300 év, adja tovább másnak. Előkelő környezete eleinte verseng a titkos receptért, de amikor a 300 évet biztosító keverék elfogyasztását kell vállalniuk, megtorpannak: **visszautasítják**. Harminc-negyven évvel több még jó volna – mondják -, de mit csináljunk 300 éven át?! Carel Capek leleplezi: kortársai személyisége üreges, létük a magasabb szintű vegetálás csupán; volt foglalkozásuk, de sosem volt programjuk; amit elterveztek, elfedése volt programtalanságuknak, hogy legyőzhessék ellenfelüket, az időt. Halálfélelmük sem elég ahhoz, hogy időellenességük lehetőségét megnöveljék. **Úgy éltek eddig is, mint felesleges létezők, s megidősödve az élet lett számukra felesleges.** A csak immanenciába süllyedt ember a világmindenség legnagyobb ellentmondása: lakomára meghívottan pusztaságban ődöng. Nem Capek írja, hanem én: aki tudja magát, tartalommal betöltött személyiség, akinek új meg még újabb megbízatásban van része; 300 év sem volna sok, hiszen küldetése van és minden életszakasz praeludium, előgyakorlat a következőhöz.

V.

AZ EGYENSÚLYTALANSÁG ÁLTALÁNOS VILÁGJELENSÉGE,

mint identitás-igényt elnyomó zavarás

Miután a különböző társadalmi formációk, és a **valóságos** identitás felfedezésének viszonyát próbáltam ismertetni (vagy inkább csak a tudatérzethez közelítve megvilágítani), arra az általános zavarásra kell mutatnom, amely mint világjelenség az egyes formációkban tapasztaltaknál is veszélyesebb: ez az az **egyensúlytalanság**, amely századunkban érte el csúcsát.

Lehet, hogy igen komoly történész szakemberek nem értenek velem ebben egyet, de ők sem vonhatják kétségbe, hogy az egyensúlytalanság soha nem vált annyira manifesztté, mint a XX. században. Márpedig ha a rejtett nyilvánvaló lesz, agresszivitásával még akkor is többletet produkál a rombolásban, ha netán (?) a tartalmisága „soványabb", mint a bármikori rejtetté volt. Nem kecsegtetem magam azzal, hogy az egyensúlytalanságnak mint közös világjelenségnek minden egyes megnyilvánulását felsorakoztathatom és a dolog fontosságához képest behatóbban feltárhatom, leleplezhetem (ehhez egy élet teljes ideje kellene), csupán a legjellemzőbbekkel foglalkozhatom; megelégedve a jelenség érzékeltetésével és a legszükségesebb kommentálásával. **Mi az egyensúly? És mi ennek az ellentéte?**

A Szentírás első mondata tulajdonképpen a teremtés-témát bejelentő cím: „Kezdetben teremtette Isten a Mennyet és a Földet." A címközlés nem a

teremtés befejezésének a publikálása, hanem annak a **folyamatnak a bejelentése**, amely végbemegy az aktus befejezéséig. A cím felsorolási rendje (először a Mennyet, azután a Földet) szerint először a Menny teremtésének a leírását várná az ember, de erről nincs szó – mintha a Kijelentő azt fejezné ki ezzel, hogy „ember, ehhez semmi közöd!” -, nyomban a Föld-történet kerül elénk. Ennek sem minden (úgy látszik, nem ránk tartozó) előzménye, hanem egy drámai **közlés az egyensúlytalanságról.**

Érdekes, hogy míg a címadó mondat minden képiséget mellőz, a folyamatot pergető mondatok többsége szinte zsúfolt képiség. **Ilyen a „tohuvabohu” kifejezés is: elénk vetíti az aktív egyensúlytalanságot és azt, hogy Isten Személyisége hogyan reagál erre. Vagyis úgy, hogy – ritmust lüktetve bele – megszünteti. Jelezve, hogy létezést adó teremtés csak egyensúlyban lehetséges. A létezés megőrzésének is feltétele az egyensúly.**

A sabbat elrendelése (hat nap munka éjszakai pihenéssel és egy nap teljes pihenés ünnepléssel, azaz „kikapcsolódással”) egyensúly-biztosító rendelkezés.

A közvetlenség állapothelyzete az egyensúlyosság illusztrációja: a kert minden fája az emberé, kivéve kettőt; mert ha nincs tilalom, a korlátlan megengedés az embert az embertudattól az Isten-tudat felé sodorja s akkor viszonyulásába belép a „tohuvabohu”.

A közvetlenség állapothelyzetének a jellemzője az abszolút balance (tökéletes egyensúly), szemben a relatív balance-szal, a viszonylagos egyensúllyal. A közvetlenség „Édene” (Éden-képe) megtörik, beszűrődik emberen át a tohuvabohu: az egyensúly felborul. Adva van az ember, aki Istenné vágyva szakított Teremtőjével, és tohuvabohujával rontotta meg magát. De adva van még az édeniség teljes „komfortja” is, mely az **eredeti minőséghez szabott berendezkedést biztosította**. **Tökéletes berendezkedés és személyiségi züllöttség együtt összeférhetetlen.** Amit a bibliai képiség „kiűzés a paradicsomból”-nak jelez, egyensúly-helyreállítás; ez a relatív balance, a viszonylagos egyensúly, azaz a romlottá lett személyiségi minőség és a régen

hozzá méltó, kínosan szép, szépen kínos „berendezkedés” együttlétének a megszüntetése (az „Éden” után a természet sem az abszolut balance hordozója már). **A továbbiakban a viszonylagos egyensúlyosság létmentő biztosításának történésfolyamata az ember és a kozmosz drámája.**

A létmentő Teremtő szembesül az ember személyiség-jellegének (viszonylagos) szabadságával és személyiségi romlottságának önpusztító kártételeivel, s ebben az iszonyú ellentmondásban „kell” Neki (mert szeret) a létmentő egyensúlyt biztosítania. Képien és eseményszerűen teszi nyilvánvalóvá a titánkodó és titánsága mellett gyarló ember egyensúlyborító veszedelmességét. Ilyen jelzés Káin és Ábel története. Káin az alattomos öncélú „titán” és Ábel a másik ember iránt való naivul (jóhiszeműen) érzéketlen lény, akit meg lehet ölni. Az egyensúly posztulátuma, hogy ha Káin korlátlanul gonosz, **Ábel ne korlátlanul legyen jó**, hanem vérteződjön fel Káinnal szemben – a jóért (mely tán még Káinon is segít).

Aztán az egész ember-történet az antibalance és a balance váltakozása.

A Teremtő szabad folyást enged a rontásnak addig, míg nem válik végletesen létvesztővé, hogy mindenhatóságánál fogva a helyrebillenés lehetőségét biztosítsa. A teológia az emberbe fészkelt rontást **bűn**nek nevezi, a természeti egyensúly felborulását **csapás**nak. A Teremtő az Édenen kívüli léthelyzetben az egyensúlyt a **szombat év**vel (hat-évi művelés után egy évig **„pihen”** a Föld, miként hatnapi munka után egy napig az ember) és a **jubileumév** intézményével biztosította. (7x7=49 éven belül 48 évig a családé a földbirtoklás, a 49. pihenőévben a földbirtok visszaszáll a törzsre, akkor kapja meg ismét minden család a következő 48 évre azt a földbirtokát, amely a családi létszám szerint jár neki.)

A természet egyensúlyát veszélyeztetné, ha a termelés a talaj vegyi állományát teljesen elszívná: ott többé nem lehetne termelni. A hetedik évben nemcsak „pihen” a föld, hanem a rajta vadon növő gazt a következő évben az

állati feces-szel együtt a gazda trágyaként szánthatja be. A hat éven át földet művelő ember az ötödik és a hatodik évben úgy raktároz, hogy a hetedik évben különösebb munkálkodás nélkül táplálkozhasson s így teste-lelke-szelleme a hetedik évben emelkedettebb életstílusban készülhessen fel a következő hat évre: íme, ez a **szombatév egyensúly-szolgálata**.

A jubileumi év rendeltetése még nagyszerűbb. A család a 48 évre neki adott birtokát ellenszolgáltatásért átadhatta „elbirtoklásra”, ez a következő 49. évig érvényes. A lusta, könnyelmű család elveszthette földjét, a kapzsi család a többi család birtokából nyert hasznot. ÁMDE: a 49. évben minden család földnélküli lett, illetve mindeniknek megadatott az **újrakezdés lehetősége** (a bűn és a bocsánat dialektikája). De az egyensúlytalanság – koldusszegény maradni vagy nagybirtokot létesíteni a kor családi szerkezetiségében – nem kaphatott szabad utat. Elejét vette a társadalmi sabbát-rendszer a feudalizmus, a feudálkapitalizmus kísértésének.

KÖZBEVETÉS

Hogy Izrael népe mégsem tartotta magát a szombatév és a jubileumév társadalmi rendjéhez, hanem csak a vallásos szombat-tartásra korlátozta magát (ahogy szemére veti Ézsaiás, Jeremiás), igaz. Az is igaz, hogy a népnek ez az egyensúlytalanságot stabilizáló engedetlensége az egyik kulcs Izrael sorsajtaja zárjának megnyitásához. A próféták konkrét sorsmagyarázók: Izrael 70 évig lesz Babilon elhurcoltja, mert 70 szombatévet mulasztott el, ezt a 490 éven át gyakorolt kapzsiságot „hajtja be” rajta a JAHVE CEBAOTH.

Nem titok, hogy a szeretetből Teremtő és mindenhatóságának teljes arzenáljával megtartani, szabadítás által megmenteni akaró Atya szándéka az egyensúlyosság megőrzése, vagy ha felborul, a helyreállítása.

Felhatalmazásunk van arra, hogy még az engesztelő megváltást is ezzel magyarázzuk. Ami azt is jelenti, hogy (amit az „Édenből-kiűzés” képe is elénk tár), az egyensúlyosság érdekét esetenként a ránk nézve hátrányos döntés is

szolgálhatja s az egyensúly ténye a jobb folytonosság majdani perspektíváját ígéri. A golgotai engesztelés, a húsvéti – előlegezett – újjáteremtés, az Isten-Személyiség (SzentLélek) **korszakváltó belépése** az ember-történésbe és a Testetöltöttben szintézishez jutó divinum és humanum kozmosz fölé emelkedése nyomán keletkezett emberközösség (egyház) sok életdiadala sem jelentette, hogy a Messiás-küldetés befejeződött és visszajutottunk a közvetlenség állapothelyzetébe. Az egyensúlyosság veszélyeztetett maradt, az első időkben is sokszor felborult és újra meg újra helyre kellett állítani. De nem mindig lehetett. Például: az ember nem tekintette magáénak az övét (Jézust követve), „mindenük közös volt", de mert csak fogyasztói közösség lettek és egyúttal nem termeltek is, az egyensúly felborult, mind szegények lettek s ezen már nem lehetett segíteni. **Vagy**: a közösség szolgálatában (a gondozásban, a javak elosztásában) a júdeai asszonyok előtérbe kerültek, - általában női jellegűnek tartották ezt a diakóniát – a diaszpórából jöttekkel szemben: felborult az egyensúly. Ezen lehetett segíteni: az apostolok férfiakra bízták a gazdálkodást, mégpedig a legihletettebbekre és a héber-görög arányosságra is figyeltek. (ApCsel 6:1-7)

Vagyis: tudomásul kell vennünk, hogy (1) egyensúly nélkül a távlatos lét elgondolhatatlan, (2) az egyensúly legtöbbször létrejöhet, ha felborul, (3) a meglevő egyensúlyt állandóan fenyegeti a felborulás, (4) éppen ezért kell őrködni az egyensúly felett; azaz ha megrészegülünk az egyensúlyosság boldog állapothelyzetében, legyen készültségünk a józan diagnosztizálásra, a felborulást előidéző személyi és dologi hatások feltárására, hogy **időben** („kata kairon" = az éppenes időben) segíthessünk. Ezeknek a momentumoknak az aktív elfogadása jegyében igyekszem **a mai csúcs-egyensúlytalanság lényeges jelenségeit diagnosztizálni**.

* * *

A) Elsőnek a szabadságot említem meg, mert a szabadságot az értékek elsejének tartom, tisztelem. Mivel pedig annyi jó meghatározás született a szabadságról, a csoportosítása (belső, külső, egyéni, közösségi, stb.) is elfogadható, nem bíbelődöm vele. Inkább azt a keretet tekintem paradigmának, amely – ha az, ami – a szabadság mindennapi gyakorlatát képviseli: **a család** ez. Mégpedig az a család, amely ugyan ma már nem az általános család-kép jellemzője, mégis „a" család: **az egészséges együttélés kertje** (valamennyire emlékeztetője az Édennek).

Egyik legfőbb jellemzője a **szeretettől meghatározott szabadság**. Ebben a patológiától mentes családban mindenki szabad, viszont azért, hogy az egyik szabad legyen, nem csökkenhet, nem szenvedhet sérülést a másik családtag szabadsága. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha ki-ki önként (a másikra tekintettel, szeretetből) bizonyos mértékig **korlátozza a saját szabadságát**. Mert aki csak a saját szabadságát érvényesíti és nincs tekintettel a többiek szabadságára, **szeretetlen ember, zsarnok** és nem a szabadságot, hanem ennek éppen a legnagyobb ellenségét, a szabadosságot szolgálja.

KÖZBEVETÉS

Az **átlag**ember gondolkodásában a szabadság ellentétfogalma a rabság, vagyis a szabadság hiánya, ami „kiált" a szabadság után. A rabság valóban elveszi a szabadságot, hiszen a rabság eo ipso szabadság-rablás, de nem veszélyezteti a szabadság utáni vágyat, sőt növeli azt. **A szabadság valódi ellentéte a szabadosság**, a szabadságigény olyan túlhajtása, amely a „teljes szabadságvágy" allűrjével lép fel, sokakat ezzel a teljesség-igénnyel téveszt meg, s elaltatja a tiszta vágyat a **valóságos** szabadság után. A szabadosság végül – ha kifutja magát – arra a hamis belátásra készteti az embereket, hogy maga a szabadság az igazán ártalmas, hát jobb, ha az ember (csoportként, hatóságként, államként) a rabságot választja: belenyugszik a rabságba, a rabságnak ad szép

beceneveket (konszolidáltság, egység, rendbiztosítás). Ezért – ismétlem - a szabadság legnagyobb és leggyilkosabb ellensége a szabadosság.

Amíg azonban a családban magától értetődő az **egymást egymásért kölcsönösen korlátozó szabadság-stabilitás** (ennek az esetleges feladásából legtöbbször keletkező zavart hamar szünteti meg spontán szabályozással érvényesülő egyensúlyiság), addig a társadalmakban mozgó egyének egyszerű „emlékezet-kiesése" folytán keletkező korláttalanság nyomán állandóan fenyegető szabadság-zavar (instabilitás) léphet fel a szabadság (a korláttalan én-érvényesítés) jegyében. Nem kétséges tehát, hogy **a szabadosság a szabadság aktív ostroma**.

Az „emlékezetkiesést" nem szándéktalanul tettem idézőjelbe, - ha lenne, dupla idézőjelbe kellene tenni, - mert a jelenségnek csak a látszata az emlékezetkiesés, valójában éppen az a mozgatórugója, hogy a családba született és ott nevelkedett emberek igen jelentős része (ha nem a többsége) aszerint viszonyul a szabadsághoz, hogy

(1) a családban a szabadság szeretetben önkorlátozó megőrzése valóban hatott-e és egyben egészséges kötöttséget biztosított-e a családtagok között ad infinitum,
(2) a családban a családfő egyeduralma lett **a gyötrő norma**,
(3) a családban a szeretetben önkorlátozó szabadság csak olykor és nagy zökkenőkkel érvényesült, mert a szülők és a gyermekek időnként a **zsarnokoskodó túlfegyelmezésbe**, vagy a **korláttalanságba** csaptak át, s megkeserítették ilyenkor egymás életét.
(4) A családban nem a szeretet, hanem a hatalmi, jogi, **tekintélyi elv uralkodott**, tehát jó volt belőle minden áron kimenekülni.
(5) A család összetartott ugyan (vagyoni, rangbéli okból), de közömbös lett számukra a másik sorsa: ha jómódúak voltak, engedték egymásnak a léha életvitelt, s ha nem, ki-ki szegény maradhatott magának, csellenghetett,

’akárhogy’ élhetett, az együvétartozásnak csupán a minimális feltételeit respektálta.

(6) A család **egészen lecsúszott**, a közös lakás áll nyitva a családtag számára (lett légyen csak tizenéves), ellátásáról, ahogy tud, maga gondoskodik, (mindegy, hogy munka vagy tolvajlás útján), börtön esetén is befogadást nyer a lakásban, vagy ha büntetését letöltötte, számítani csak a barátaira, galeritársaira lehetett.

(7) A család gyermekeit mihamarabb **állami vagy egyházi gondozásba ügyeskedte**, gondolt rájuk, meglátogatta őket vagy soha többé nem nézett feléjük (sőt: címváltoztatásokkal végleg eltűnt számukra).

(8) **Arisztokrata család**, amely eleve abban a gondolkodásban él, hogy **neki (tagjainak) mindenre joga van**, más réteghez tartozók jogairól csak a család jogtanácsosa tud, s ezt úgy kénytelen – országa törvényei szerint – leadminisztrálni, hogy megbízói honorálják ügyes tapintatosságát.

Nem vitás, hogy bármennyire is megkérdőjelezik a kor egyes szociológusai a család létjogosultságát – végső válságát emlegetve -, **a család változatlanul emberség-bázis**.

Abban viszont a kritikusoknak igazuk van, hogy világjelenség a családok jelentős részének a feldúltsága, az (1) változat kivételével. A másik hét gyakoribb változat s a mai társadalmakba felnőttként a másik hét változat családi emlékeit őrzők, magukban hordozók kerültek be folyamatosan. **Az emberi közösségben a terhes családi emlékek hordozói lettek a hangadók.** A folyamatosságon azt értve, hogy az első világháború előzményéveitől kezdve idők haladtával a család-ellenesek mind többen, mégpedig egy-egy megrázkódtatás után ugrásszerű mennyiségben és pozíciók révén elhatározó és **közvélemény-formáló minőségben züllesztették a gondolkodást**. Elég volt a XX. század kezdetétől mai napig tartó folyamat arra, hogy a családi „vegyes változatok” (a hét nem jó változat) neveltjei, mint felnőtt nemzedékek tagjai

minden rétegben (alkalmazott, törvényhozói, végrehajtói hatalom, bírói testület, a tudomány képviselői, művészeti formák, sajtóemberek, írók, költők, filozófusok, stb.) eszmék és hangulatok gazdái lettek. Olyan eredménnyel, amely a világközvéleménybe axiómaként árasztja „saját szabadságának” címzett szabadossági felfogását, gyakorlatát, ember- és világnézetét.

Valahogy a beszéd körforgalmából kikerült a szabadosság szó (papok, tisztes idősek használják olykor), mindenki szabadságról beszél. Úgy, hogy ember legyen a talpán, aki eligazodik, ha az USA elnöke utal rá vagy egy rocksztár hangoztatja, miért használja ez a két eltérően gondolkodó ember a két merőben különböző fogalomra ugyanazt a szót.

Az eligazodást a XIX. és XX. század dívó ideológiái (a piac szabadságára épülő magánkezdeményezés eszméje, a marxizmus, a nácizmus és az egzisztencializmus) egyenesen lehetetlenné tették.

(a) A piac szabadsága valósulásának több szakasza volt. Az első szakasz korláttalanságában (az ún. vadkapitalizmusban) annyira végzethozó lett a szabadosság, hogy a legérdekeltebbeknek kellett korlátoznia, mégpedig a második szakaszban: országonként különböző rendszabályokkal. Alapelvvé tették, hogy „mindent lehet, amit a törvény nem tilt”. Csakhogy a gazdaság és az erkölcs törvénye más és más lehet esetenként, a prosperitás és a közjó (közegészség, becsületes boldogulás, jövőre tervező jelenbeli előny) érdeke élesen ütközhet. A „köz” pedig ma már nem egyetlen adott nemzetközösséget jelent, a határok hovatovább nevetséges tákolmányok lesznek. Ki meri állítani Csernobil után, hogy a Magyar Pakson épített atomerőmű (reméljük, soha be nem következő) zavara nem érintheti Svédországot, Izlandot? Így lehet két távol levő országnak „közös” határa. Az Európai Gazdasági Közösség 1992-es vámuniója megfordíthatja az USA egész gazdasági, politikai irányulását, - nem szólva Japánról. Vagyis **az egyéni érintettség, közösségi viszonyulás, gazdasági versengés egyaránt kiált valamiféle közös tisztázás után a szabadság és a szabadosság kérdésében**.

(b) A marxizmus osztályszabadságot tett céljává s nem észlelte Marx, hogy az „osztályt” tette meg kíméletlen, **zsarnok atyának**. Marxnak ugyan van néhány okos mondása az egyén szabadságáról, melyet az ő győztes osztálya biztosít neki. De sem ennek, sem a balos túltengésektől való megóvásnak nem tehetett eleget, jóllehet ezeket az osztályszabadságból vezették le követői (szabad szerelem, promiszkuitás, stb.).

Amit Lenin Klara Zetkinnek mondott, lehet, hogy Klarára hatottak. A német kommunista fiatalok azonban nem engedtek abból, hogy ha szabadságért harcolnak, minden téren és minden kímélet, gátlás nélkül learathassák annak minden rájuk „váró” előnyét. Elviselik érte a börtönt, a verést a még uralmon levő hatalomtól, de **ha egyszer övék lesz a hatalom, fenékig isszák a szabadság** kelyhét. Persze ez nem Parsifal szent kelyhe lesz, ám azért a benne levő ital épp annyira kívánatosnak ígérkezik.

A marxizmus ugyan nem Németországban lett „létező”, hanem a Szovjetunióban született meg, de bárhol indult volna meg a **hatalmi kezdete**, sehol sem a szabadságot termi meg, hanem a rabságot és a szabadosságot, mégpedig „beosztással”: **a rabságot a népe, és a szabadosságot az uralomhoz jutott leigázó kisebbsége számára**.

Ott, ahol a leigázó kisebbség van uralmon, az ideológiai „agymosás” példátlan arroganciával adagolta be 1985-ig a többségbe, hogy amit ő „élvez”, az az igazi szabadság és a „nyugati dolgozók” görbednek a „kapitalista zsarnokság” igája alatt. Mindaddig tarthatott ez, amíg a Szovjetunió és európai csatlósai és a világszerte behálózott kisebbségi bérencei el nem jutottak a **gazdasági mélypontra**, és rá nem jöttek, hogy a fegyveres védelem hártyásodott: ha egyszer igénybe kellene venniük, világpusztulást jelentene, de ha kiépül az USA-kezdeményezte űrvédelem, **ez a szocialista jelzővel világot csaló antiszocialista kisebbség végét jelenti**. Ezt megelőzendő hangzott fel a tartalmától kiürült marxizmus mai vezéreinek új hangja.

Sajnos, nem a vezérek körül van a baj, hanem **a nép lett zavart**. A szabadabb sajtó – a legjobb szándéka mellett is – növeli a zavart, generációk gondolkodása antagonisztikusan mérkőzik egymással. Az ifjúságnak pedig bőven akadnak olyan rétegei, akik szerint „ha szabadság van, miért ne volna szabad a pornográfia, a fajgyűlölet **programjának** a hirdetése, szervezése, az emberi együttélést emberinek megtartó illendőség fumigálása, stb."

Amíg a szabadpiacos világ új nemzedéke szabadságjogának véli a vesztes vagy győztes futballcsapat szurkolóinak késelését, addig e „késelésre" a keleti túlzók másokat szemelnek ki.

(c) Az egzisztencializmus filozofikus póz, az ókori sztoicizmus paródiája. Hogy éppen a náci Heidegger és a sok húron játszó – olykor megrendítően pozitív moralitású, olykor nihilt hirdető – Sartre nyomai bizonyultak szellemileg markánsnak, csak növelte a zavart és fokozta a tájékozódni akarók tanácstalanságát.

Mind a hét nem jó családi hatás áldozatainak, mind az ideológiák képviselőinek a hatásösszessége tömörült a XX. század nevelési elméletében és gyakorlatában, s a század ötödik ötödében érte el következményeinek a tombolását.

Mivel Freud és követői garantálták a szülőknek, hogy gyermekük idegbajos felnőtt lesz, ha szuperegója az erkölcsi törvénnyel gátolhatja (korlátozhatja) szexuális libidóját, a szülők szinte pánikszerűen **igyekeztek felszabadítani csemetéik ösztönösségét**.

Persze a szexuális érettség előtt és után más téren is érvényesíteni kellett a korláttalanságot. Fegyelmezésről – az iskolai koron innen és közben – nem lehetett és nem lehet szó, a felnőtt **ne akarja magát beleerőszakolni** (beleiktatni) a gyermek életébe, s ha vét, inkább minimálja el ennek tényét, semhogy büntesse, **bűntudattal** terhelje meg; gyakori vétéskor meg kell az „ügyet" beszélni a kicsivel (nyomasztó nyomkeltés nélkül). A tettlegességet mind otthon, mind az iskolában kerülnie kell – a szülőnek és a nevelőnek,

tettleges csak a gyermek lehet. **És lett.** Társaival, de a nevelőivel szemben is. Az utóbbiról nincs statisztika, mert nem a nevelési rendszer kudarcának, hanem az elszenvedők személyes kudarcának könyvelték volna el az illetékesek. Hát legjobb volt hallgatnia annak, aki pedagógusként volt a szenvedő.

A nevelési rendszer **olyan felnőtteket „termelt", akikben**

(1) a szabadság a sajátjukét jelenti **először és ötödször is**, tekintet nélkül más szabadságára

(2) a fegyelmet soha és semmilyen formában nem kívánó **szülőiség** (fanyar ellentmondásként) **ellenségképpé alakult**, a viszonyulás ehhez képest torzult

(3) az ösztönösség kielégítése – minden téren – elidegeníthetetlen **joggá** „kristályosodott ki", ezért nem lehet számukra egyetlen keret sem megfelelő

(4) nehezen fér meg a gondolatszabadság azzal a szabadossággal, hogy „**mindent kimondhatok**, amit gondolok – tekintet nélkül arra, mennyire igaz, mennyire elviselhető, mennyire szükséges, mennyire gyógyító vagy rontó"

(5) alig kap helyet olyan **belső érték**, illetve ennek olyan tisztelete, amelyért valamilyen áldozatot kellene hozni

(6) van szeretet-érzés, amelynek teljes megélést akarnak biztosítani, viszont csak addig, amíg a szeretet tárgya (személye) nem újabb ügy vagy személy lesz, hiszen **a szeretettek felcserélését** is az éppenes érzések alapján válik szabadságjognak, sőt megkövetelik, hogy mindenki ilyennek ismerje el (például: a 4 gyermekes apa új feleséget választ, fiatalabbat, de miért ne tehetné, hiszen ő – „szeret")

(7) azok az **akadályok**, amelyekkel az élet folyamán szükségszerűen meg kell ütközniük (eredetükre tekintet nélkül), **gyűlöletet váltanak ki** az esetleg mégoly jó közegük, vagy az élet iránt. És ha egy bizonyos életkoron túl találkoznak velük, meghátrálnak (öngyilkosok), vagy az ártásért magáért,

mint kielégülésért lesznek ártók. **Bizonyos, hogy aki élete első 20 évében ilyen nevelés „terméke”, csak isteni csodaként heverheti ki ennek a nyomait; ösztönössége – az ifjúkori „begyakorlás” híján – képtelen féket találni, mert elképzelni sem képes féket. Léte az egyensúlytalanság szimbóluma.**

B) Listám második tárgya a **demokrácia** és mindaz a szellemi kísértés, amely a demokrácia előnyös vagy hátrányos (egyensúlytalanságot elidéző, konzerváló) következménye. A publicisztika a demokrácia ellentétét, mint a szabadságét a rabságban – a diktatúrában tünteti fel, s nem a demokráciát lejáratő, elviselhetetlenné tevő, azt az önmaga megsemmisítésére predesztináló **vázdemokráciában**.

KÖZBEVETÉS

A „vázdemokrácia” nevet azért tartom helyesnek, mert benne nem a demokrácia tartalmisága érvényesül, hanem az a jogászoktól megkonstruált váz, amely által **az ellendemokrácia tartalmisága számára a demokrácia minden lehetőségét biztosítják, - szabad kezet adva az ellendemokráciának a valódi elpusztítására**, (lásd az ún. Weimar-i demokráciát, amit követett a Hitler-i diktatúra!).

Témánk érdemi vizsgálata előtt jó lesz foglalkoznunk az ellentétfogalommal, a **diktatúrával**. Ezzel sem a zsurnaliszták módján, s nem azzal az előítélettel, hogy az eleve rossznak a fogalma.

Induljunk ki abból, hogy esetenként a diktatúra elkerülhetetlen. Egy-egy faluban a természeti csapás (tűzvész, árvíz, vihar) valaha – és most is – a felelős vezetőt diktátorrá teszi: figyelmen kívül kell és lehet hagynia a tulajdonviszonyokat és a személyi jogot biztosító jogszabályokat, s mindenről, mindenkiről úgy rendelkezik, **mintha az ő tulajdona volna**.

Hasonló kényszerűség az ellenség váratlan támadása volt, portyázó csapatok, betyárbandák megjelenése. Ilyenkor a többség éppen azt venné rossz néven a vezetőtől, ha nem diktátor lenne (feltéve, ha bölcsen „diktál”).

Ezeken az átmeneti diktátorokon túl is létezhetnek **morális diktátorok**, akiknek – tartósságuk ellenére – a szükségszerűségét, hasznosságát, elkerülhetetlenségét a jelenkor embere is, de az utókoré feltétlenül elismeri, sőt hálás érte. Lehet, hogy a politológus mélyen helyteleníti, hogy az ókori, középkori királyságokat is olyan rögzült diktatúráknak minősítem, amelyek rögzültségükben már-már létjogosulatlanná váltak, jóllehet a történészi mérlegelés jelentős különbözőséget állapít meg királyságok és királyságok, királyok és királyok (vagyis intézményi vagy egyéni korlátozások, illetve mérséklések) között.

A legriasztóbbak a demokráciát játszó diktatúrák, diktátorok. Ilyenek – baloldali színnel – az ún. szocialista „demokráciák”, jobboldalról a Paraguay-i náci Stoessner, a Chile-i Pinochet, baloldalról a Cuba-i Fidel Castro, a líbiai Gaddafi. **Summázva: a diktatúrajelleg nem önmagában értékelhető, hanem aszerint, hogy átmeneti, hogy adott célját közhasznúnak minősíthetjük-e mind a testi megóvás, mind a személyiségi szabadság szempontjából.**

A közhasznúnak-minősítés adja a lehetőséget a demokrácia tartalmiságának a meghatározására is. Nem a demokrácia görög nevének az elemzése az iránytűnk az eligazodásban. Nem az, hogy a demokrácia: népuralom. Hiszen a nép egyénekből áll, s ha az egyén tévedhet, a nép is, vagy talán a nép jobban, ha tömeggé (görögül „plethon”-ná), zilált sokasággá (görögül „polloi”-á) vagy csőcselékké („ochlosz”-szá) válik.

Az egyének együttlétében hatalmas erő rejtőzhet, akkumulálódhat, és törhet elő vagy robbanhat ki, - attól a forrástól függően, amely az együttlétet összehozza, táplálja és motiválja. Amikor Jézus a JELENLÉTÉT ígéri meg, nem csupán arra helyezi a súlyt, hogy a néhány résztvevő (kettő vagy három) elég Neki a jelenüléséhez, hanem arra is, hogy az **Ő nevében jönnek-e** össze a

„tagok”: az összejövés előzményes célja már eldönti, hogy az együttlét népi, gyülekezeti vagy tömegesülésnek kitett lesz-e? „Hajtson a Szentlélek vagy a kocsma gőze” írja Ady, jelezve a kétféle hajtóerő-forrást. A nép tévedése azért veszedelmesebb az egyénénél, mert benne mind a jó, mind a démonikus szellemi erőhatás **nem összegződik, hanem szorzódik**, esetleg hatványozódik (összegzés: 5+2=7, szorzódás 5x2=10, hatványozódás 5^2=25).

Más matematikai példával élve: ha A erőhatása 8, B erőhatása 10 „egység”, akkor a kettőjük összerőhatása nem 8+10=18, hanem 8x10=80 egység, hatványozódva $(A+B)^2=18^2$=324 erőhatás-egység.

A demokrácia nem azért jó, - a formális jegyeit nézve is – mert népuralom, hanem azért, mert

(1) a tévedő és az egyensúlyi helyzetét károsan felborító népnek azáltal biztosít lehetőséget tévedése következményeinek felszámolására és a tévedés korrigálására, hogy meghatározott időszakaszokban minden fokozatú törvényhozói, végrehajtói testületeit szabadon, **titkosan újraválaszthatja**. Az ellenőrzött szabályossággal megválasztott testületeinek felhatalmazást ad az alkalmatlan vezetők lecserélésére; intézményesen, szervezetten, **a vétők ellen megtorlást szankcionálva** védi meg a nép és a benne élő egyén személyi(ségi) szabadsága veleszületett jogát. **A népet felemeli a nép-atyaság szintjére**, a hatalmi visszaélést eleve lehetetlenné teszi a törvényhozói, a végrehajtói és a bírói hatalom megosztásával.

„Valós és jól funkcionáló demokrácián azt (is) értem, hogy a különböző **vélemények nyíltan ütközhetnek,** és az érintetteknek módjukban áll **személyesen állást foglalni** a teljes nyilvánosság előtt. A tájékoztatást biztosító intézményeknek (sajtó, rádió, televízió) pedig kötelességük, hogy **minden érdekelt fél** véleményét tárgyilagosan ismertessék”. – írja ifj. Fasang Árpád az Új Tükör 1988. augusztus 7-i száma 7. oldalán. (Azért idéztem, mert a megállapítás szerzője zongoraművész létére sok politológusnál világosabban fogalmaz.)

Értelemszerűen következik a demokrácia **tartalmiságából**, hogy a népközösséghez tartozó egyén a maga szabadságát mások, a többiek szabadságának a veszélyeztetése nélkül igényelheti **csak**, s így élheti meg. Ennek az elvnek (tételnek) szöveges rögzítése épp úgy benne van minden demokratikus rendszer jogtestében, mint az is, hogy a közösség **sem** veszélyeztetheti a benne élő egyén szabadságát. Mégis éppen ez a viszony-szabályozás lett a demokráciák legkikezdhetőbb Achilles-sarka. Elsődlegesen nem az, hogy a közösség veszélyeztetné az egyén szabadságát, mert ha ez bekövetkezik, már demokrácia sincs, hanem az egyéni szabadság-felfogás olyan eszmei és gyakorlati túlhajtottsága, amely magára az egyénre nézve is figyelmen kívül hagyja a Biblia „minden szabad nekem, de nem minden használ" életvédő axiómáját. A közösség többi tagját – a „demokratikus szabadságjog" címszó alatt – szabad, zavartalan és hasznos önkifejtésében akadályozza, vagy egyenesen lehetetlenné teszi ezt az önkifejtést.

Rendszerint, sőt csakis **identitás-hiányos személyiségek** kísérlik meg tartalmiság-hiányuk pótlását érni el káros, nem egyszer gyilkos, illetve „fertőző" szabadosságukkal, - nem szólva olyan csoportok (csoporttagok) szabadságellenes vagy a jövendő szabadságát elrabolni akaró szándékosságáról, amelyet „demokratikus jogaikra" hivatkozva sikeresen valósíthatnak meg.

Ilyen közegben a „Kicsodák vagyunk is mi (magyarok, európaiak, amerikaiak, olaszok, stb-k.)?" kérdése tolakszik a „kicsoda vagyok én?" helyére, s ha mégis az elsődleges kérdés embere kér magának „eget", és az ÉG könyörül rajta, életreszólóan felel neki, az ebből következő küldetéses önmegvalósítást szinte megfojtja a közeg túltengéses szabadság-felfogásának már-már anarchikus demokráciája.

A baj lényege, hogy a demokratikus társadalmi rendszerek nem dolgozták ki szabadság-elvük és szabadság-gyakorlatuk önvédelmi rendszerét, azt a külső mechanizmust, ami a demokratikus tartalmiság érvényesülését szolgálja. A tartalmiság elvi meghatározása tenné lehetővé a

köztudat átformálását, megvilágítva, hogy a szabadság célja **nem téradás a rosszra**, a károsra, a bomlasztóra, a vitathatatlan „tohuvabohura”, a penetráns közönségességre, a megtorlatlan erőszakosságra, a profit-megszállottak gyermek- és ifjúságrontására; mert ahol ezek vannak, ott nincs szabadság. Ha tehát a demokratikus rend őrei (a törvényhozók, a végrehajtók) megelőzve vagy megtorolva ezeket kiszűrik a társadalomból, nem a demokrácia ellen vétenek, hanem **a demokrácia védelmét** tartják kötelességüknek.

Csak látszólag ellentmondás **a demokrácia rugalmasságának** a kívánása: tudjon gyorsan, hatékonyan és a szükségszerűen kevés, illetve a lehető legrövidebb időre **diktatórikus módszert alkalmazni a szabadosság felszámolására**. Persze a zűrös érdekeltek és pénzügyi érdekeik lobbyjai élethalálharcos tiltakozásuk üvöltésével akarnák a védelmi elvek és intézkedések ellen a többséget megnyerni maguknak (ragaszkodva Szodomájukhoz és Gomorájukhoz), a „demokrácia sérelmét, pusztulását” hirdetve – nem jelentéktelen sajtóhatalmuk birtokában. De ha a demokraták sziklaszilárdan megállnak mind a törvényhozó, mind a végrehajtó testületekben, s így viszik keresztül az alkotmány és más jogforrás revízióját, a „tohuvabohu” figurái olyan erőszak-kampányhoz kénytelenek folyamodni, amely ab ovo megsemmisítené őket. **S.O.S. sürgősségű most a demokrácia védelmének elvi, törvényi, intézkedési kidolgozása, mert a világ-anarchia küszöbe elé került az ún. szabad országok társadalma**, - ám lehet, hogy a küszöböt már itt-ott át is lépték.

Konkrétan: ahol bárki bármilyen gyilkos, öngyilkos gondolat jegyében lelkészként léphet fel és valóban ezreket szuggerált öngyilkosságba, (amint ez történt az USA-ban), **ahol** minden szélhámos meggazdagodhat tömegek hiszékenysége nyomán (USA). A**hol** a gonosztevők kiadatását meg lehet akadályozni élelmes ügyvédeknek paragrafusok csűrés-csavarásával (USA). A**hol** a sajtószabadság ürügyén a honi sajtó – mintha ellenséges hatalom

képviselője volna – saját ügynököket fogad titkos államiratok megszerzésére és publikálására, mert szerinte ezt jelenti a sajtószabadság (USA). A**hol** a fasizmus megszállottai éppen úgy propagálhatják halálos türelmetlenségüket, mintha nem ők robbantották volna ki a II. világháborút, nem ők létesítették volna „Auschwitz”-ot és okozták mindenestül fogva 50 millió ember halálát, az élve maradtak máig tartó nyomorúságát, de mint neofasiszták, neonácik a demokrácia nevében („Weimar”-t ismételve) szabadságot követelhetnek maguknak (NSzK, Olaszország, Franciaország, USA, stb.). A**hol** a „glasznoszty”-ot úgy **értelmezik a rejtekből felszínre merészkedő gonosz öregektől uszított ifjú csoportok**, mint lehetőséget az idegengyűlöletre uszító akciókra (Szovjetunió, Magyarország, stb.). A**hol** egyenlőre csak sajnálkozni mer a hatóság, hogy ne tartsák a nyíltság ellenzőjének, **ahol** a szexualitáson a hiperszexualitást értik és teszik közszemlére televízióban, kiállításokon, s azokat, akik ugyan a szekszust is nagy emberi értéknek tartják, de a hiperszexualitást és a favorizált aberrációt egyensúlybontó torzulásnak, prűdnek bélyegezik meg (Európa, USA, stb.). **Ahol** tüntetni lehet a narkotikumokkal üzletelő kufárokat büntető rendelkezések ellen (USA). A**hol** … sorolhatnám végtelenségig az anarchikus és anarchia keletkezését garantáló, **„bevett” szabadosságok** sorát… felesleges folytatnom.

Inkább „csak” már prófétálnom lehet: arról, hogy ha a demokrácia nem szűri ki magából az anarchikus elemeket (elvi-filozófiai-politológiai és gyakorlati eszközökkel és módokon), **minden ismétlődik**. Mert a tömegek elcsigázódnak az őket valamikor még vidító anarchiában, várva várják az erőskezű személyt, mint Olaszországban Mussolinit, Németországban Hitlert, Oroszországban Lenint, majd az Acélembert (Sztálint), aki „rendet teremt”, s megindul a földi pokol kín-rendszere és a circulus vitiosus megállíthatatlanná válik.

A „rendet csinálók” csupán folytatják a demokrácia örve alatt űzött ürügy-használat mechanizmusát; - azt, ahogy az anarchikus elemek nemes értékek

zacskójába rakták ocsmányságaikat. Ilyen értékek az egész világon: **a vallás, a tudomány, a művészet, az emberszeretet**: - nem szólva a témánk bázisfogalmáról, **a szabadságról.**

A **vallási visszaélés**

A szabad társadalmakban jogi és közigazgatási biztosítéka van annak, hogy vallásos hit alapján bármikor új felekezetek alakulhatnak, az ősiek vagy régebbiek zavartalanul működhetnek, ügyeikbe állami vagy helyi közigazgatási hatóságok nem avatkozhatnak, adózástól jövedelmeik mentesülnek, tevékenységükben csak az ún. technikai akadályok keltése a tilos (pl.: nem akadályozhatják a közlekedést előre be nem jelentett körmenetek, utcai evangelizációk). Ezzel a nagy szabadsággal élnek vissza az anarchikus megszállottak, pszichopaták vagy az üzletemberek közül a gátlástalanok. Mivel a demokrácia tartalmi-belső és gyakorlati-külső „megfogalmazása" hiányzik, a **visszaélők keze szabad, a hatóságiaké viszont ezerszeresen meg van kötve**. Méltán retteghet az Alkotmánybíróságtól az a hatósági felelős, aki – számos vészjelzés hatására – meg szeretné tudni, hogy a nemrég alakult felekezet vezetői számára csak ürügy-e a vallás, mert így zavartalanul élhetik ki mazoszadizmusukat, vagy akadálytalanul, **adómentesen szélhámoskodhatnak**. A hatósági személy legcsekélyebb „mozgása" nyomán mozgásba jön a sajtó, a rádió, a televízió, a kabaré-hálózat személykipeckelő része, hogy mozgásba hozza a politikus-lobbyjuk parlamenti részlegét, a buzgó bíróságokat, s így vegyék el a kedvét mindenkinek, aki egyensúlyosságra vágyna, hogy mozogni merjen. Óhatatlanul eszembe jut az anekdota a fiatal férjről, aki felesége főztjéből hiányolja a kozmás ízt, ugyanis az édesanyja a fia zsenge gyermekkorától házasságáig hanyag hölgy lévén odakozmásította az ételeket, s a fia ehhez szokott: azt vélvén, hogy a kozma-íz a „normális". Alkalmazva ezt: az anarchikus deformáltak gyermekei (felnővén) hiányolják majd a „kozmát", mert a valláson belül a kozmát tartják normálisnak.

A tudomány annyira közcélú, hogy **öncélú is** lehet: kutathat, sőt kutatnia is kell, mert csak ezáltal segíthet, végezheti el embermentő, emberség-kibontakoztató szolgálatát. Viszont: **nem lehet önhasznú**. Anarchikussá válik a tudományos kutatás, ha önmagában az eredmény a bálványa – tekintet nélkül hagyva, hogy mi és milyen az eredmény **hatása** az embervilágra.

Illusztratíve hozom fel példának a gyógyszerek mellékhatását. A gyógyszer főhatása olyan, hogy érte az esetleges mellékhatásokat vállalni kell, - éppen a betegek érdekében. A tudományos kutatás – közhasznú voltából következően – azt igyekszik elérni, hogy a gyógyszer káros mellékhatása eltűnjön vagy csökkenjen, és a főhatás minél hatékonyabban érvényesüljön.

Van azonban a tudományos kutatásnak több olyan eredménye, amelyet csak akkor lett volna szabad „közzé" tenni, amikor már a mellékhatásának az ellensúlyozó eredményét is megtalálják a tudósok, vagy olyan gátakat kötnek a felfedezett eredményhez, amelyek eleve lehetetlenné teszik az emberellenes, **hadászati** felhasználhatóságukat. Így is fogalmazhatom: vannak olyan kutatási eredmények, amelyek egyedüliségükben anarchikusságot okoznak, csak mint **ikereredmények** közhasznúak.

Elismerem, az emberi haladás menetét lassúbbá tette volna, ha az atombontás felfedezése nem kerül be a technikába, és csak a sugárzásmentes atomegyesítés módjának a megtalálása után kapja meg az emberiség az energiának az atomból nyerhető ajándékát. Költői a kérdés: nem lett volna jobb elkerülnünk azt az anarchikus helyzetet, amelyet ez a mono-találmány hozott létre és azt a **permanens fenyegetettséget**, amelyet az egész mai világ-egyensúlytalanságban **felelőtlen csoportok léte**, s ezek atom-szerkezetekhez juthatása jelent??!!

Igaz: ezt már „vásárutáni okoskodásnak" lehet mondani, ám arra mégis jó, hogy a tudomány minden területén (biológia, szociológia, politológia, stb.) élesebbre fenje a tudós felelősségének „bonckését" és sürgesse, létrehozza a világ – bármilyen vallású, világnézetű, alkatú, társadalmi közegű – tudósainak

egységét, **az irányulás alapjaiban egyetértők közösségét**. Hiszen a mono-találmányok jelentős része már éppen „eléggé” anarchizálta a világot, ennél több már maga a lassú vagy gyors pusztulás lenne.

A művészet rajongója – személyemben – olykor jajveszékelni tudna, ha tapasztalja, hogy anarchikus személyiségek éppen a művészetet használják ürügynek a művészettel össze nem férő, ellentétes, alvilágian közönséges tartalmiságoknak a köztudatba történő befuvarozására, illetve köztudati, közízlési, **piaci legitimációt orozva** ezeknek. Lett légyen tartalma szerint az undor maga, de ha rásütik a „művészi” bélyeget, jól teszi, ha nem szól ellene, aki óvakodik attól, hogy maradinak, megrekedtnek, avultnak tartsák. Mivel ma már nemcsak a sport üzletiesedett el, hanem a művészet is (gazdagabb országokban a művészet előbb, mint a sport), a bóvliról az üzleti körök sajtója, „esztétája” állapítja meg a képzőművészetben, hogy remekmű, s mivel feltupírozott áron jegyzik, **a sznobok** (ha nem is lelik benne gyönyörűségüket) **remekműnek hiszik**, hirdetik, veszik meg (ha jómódúak) és talán még felárral adják tovább hasonló sznoboknak.

Persze nemcsak a képzőművészetben dívik az anarchikus néprontás, népbolondítás, ízlésferdítés, „kozma”-beidegeztetés, hanem minden más műfajban: **a zenében** az elektromos kisülések gerincrángatása, **a költészetben** az érthetetlen szóösszedobálások kultusza, **az irodalomban** a „finomabb” vagy triviális pornográfia üzekedésre-ingerlése, melyet filmre vagy deszkára visz az élelmes értékesítő. Máskor formai bravúrokkal feltűnősködő, semmit sem mondó, de abba is rombolást csempésző **álírók** regénynek becézett, tartalmánál fogva ásításra késztetően unalmas szenzációzása, **a színművészetben és** (nem egyszer) **az operai előadásokban, éneklésben egyrészt a beszéd-kultúrának a helyettesítése motyogással, másrészt a mozgások henyesége**, amelyet a mai igen közepes tehetségű **rendeződiktátorok** modernség címén forszíroznak, **harmadrészt** az operák „korszerűsítői” elviselhetetlen és **nagyképű**

ostobasága. Ezek inkább elviselik a hanyag éneklést, mint a beleszólást korszerűsítői mániájukba…

Az anarchikus művészieskedésnek kétségtelenül kedvez, hogy az esztétikai norma közmegegyezési meghatározása nem „született meg”, pedig nem volna „boszorkányság”. Sok esztétikai felfogás ismeretes (nem mennék bele az ismertetésükbe, kritikájukba), közülük a talán leginkább melléfogó Kant-i esztétikát állítom „premier planba”, (summázva: „szép, ami érdek nélkül tetszik”), mert van olyan momentuma, amelynek a cáfolata nyomán juthatunk el – némi elemzéssel – a célhoz. Nem az szép, ami érdekkel, hanem ami feltétlenül tetszik. A realista szép-fogalom szerint nem lehet szép az, ami elvonatkoztatva tetszik, hanem csak ami érdekkel tetszik. A nagy kérdés, hogy milyen érdekkel tetszik?

A német Interesse (érdek) magyarul (szó szerint) „esse”-be, létezésbe („inter”) iktatódó vagy a „lenni”-be tartozó. Magyar nyelvünk még plasztikusabbá teszi ezt. Az „érdek” tőszava „ér”. Se szép, se jó, se igaz nem lehet, ami hozzánk nem „ér”, nem „érint” (nem érint). Igen ám, de ami hozzám „ér”, mimet éri el, személyiségem melyik vonatkozását érinti, bennem milyen mozgást idéz elő. A mozgás (az emóció) milyen irányába igyekszik mozgósítani énemet: **kibontakoztatja**, ami – mint a virág a bimbóban – rejtőzködő vagy gátlásaimtól visszaszorított **„szárnyalás”, vagy kikapcsol** abból a gond- és nyomásszövedékből, amely sanyargat (ez az ún. szórakoztatás, amit jól szolgál a könnyű műfaj, ha olyan amilyennek lennie kell, s amit ostobaság nem művészetnek tartani, ha az), esetleg épp úgy magasba lendít, mint egy Bach-kantáta, talán **ihletet** ad a saját alkotói lehetőségeim területén.

Az „érdek” iránya – ez az igazság – igen sokszor lehet szükségszerűen vegetatív, a fenntartás célját szolgálja: enélkül testi (evilági) létünk azonos volna a semmivel. De ha „meghosszabbodik”, minden más érdeket kiszorít, és **érdek**lődésünknek a centrumába úgy kerül, hogy a „szép” ilyenkor egy jól hízott

sertés, egy bravúros bankrablás, egy másokra végzetes tőzsdetrükk, stb. Az „arany” nemcsak Ady szótárában asszociálódik a „vérrel”, a kapzsiság túltengő bírvágya a hiperszexualitással (nem véletlen, hogy a görög-római mitológiában minden istenség buja hatalmasság, s még Vesta papnői is csak azért „szüzek”, mert párzásuk a papoknak van fenntartva).

Az emberi test valóban szép, még az édeni közvetlenség megtörése sem vette el egészen szépségét, de egy-egy akt festője magáról vall, amikor aktot fest: a szépség, az érdekes arányosság, amire rezonál és amit „visszarezeg” a vászonra, vagy a párzó ösztönsége szolgájaként éli meg áttételesen ágyi élményét és másokban is ilyen élményt kelt.

Az utóbbi két évszázad nem kedvezett annak, hogy ún. esztétikai közvélemény, közízlés alakuljon ki. Viktória korának a prüdériája, a Voltaire-i lazaság, a Marx-i társadalmias megközelítés (nem szólva a magukat nyíltan anarchistáknak vallók csakazértis konvenció-töréséről) és a II. világháború, a Hitler-i gázkamra a szépet a jóval és az igazzal elsüllyeszteni akaró elembertelenítés.

Van, aki méltán számítja a momentumokhoz azt a véleményét, hogy a zene, a többi művészeti ág a XIX. század végén, illetve a XX. század első harmadában a csúcsponthoz ért és „nincs tovább”, újat nem lehet hozni, de **újdonságot lehet rittyenteni** az akarnokoknak s – rittyentenek. Ez ugyan a kutyának se kell, de a modernkedésükre büszke sznobok úgy tesznek, mintha kellene, s ha már – mint az anekdotában – a bor helyett megitták a subickot, rajta vannak, hogy mások is megigyák.

Az emberszeretet torz jelentkezése a XIX. század második harmadától mind a mai napig extenzíven, intenzíven növekszik: ez a súlyosabb – embertől eredő – csapások egyike, ha nem a legsúlyosabb. Hogy világos legyek: nem az ebben az időszakban csúcsához jutott gyűlöletről van szó, hanem arról a világközvéleményt – a legjobbakat is értve benne – magával ragadó

gondolkodásról, amelyet legegyszerűbben **filantrópiának** nevezném (persze humanitásnak is nevezhetném, de mert a humanizmust a tudomány a reneszánszt megelőző, kísérő és követő áramlat nevének foglalta le, s csak az utóbbi évek zsargonja kapta fel a filantrópia szinonimájaként, tartózkodom a zsargontól).

A filantrópia áldozatainak száma és károsultjainak hátránya – vélemények szerint (bár nem vagyok statisztikus) – **nagyobb és súlyosabb**, mint Sztálin gulágjainak, Hitler és társai rémség-sorozatának. Amikor ugyanis a társadalmak legkiválóbbjai érzik missziójuknak, hogy általuk kiemelten nagyszerű célokat tegyenek a közgondolkodás tartalmává, s ez sikerül is nekik, pedig súlyos tévedésben leledzenek, a baj felmérhetetlen. Márpedig a filantrópia ilyen „baj”; baj az ikszedik hatványon.

Hogy a disztingválás könnyebb legyen, két nevezést kezdeményezek: az egyik a **filantrópia**, a másik (ez az enyém) az **antropofilia**. Szótár szerint a kettő azonosat jelent, az „én szótáramban” az utóbbi olyan műszó, amelyet munkaeszköznek használok fel bizonyos (lényeges) különbözőség jelzésére. A filantrópia (görögül a „filosz”, a „barát” és az „antroposz”, az „ember” szóösszetétele: **az ember barátja**) imponáló fogalom, ám, hogy mégis a torzulás forrása lett, megvan az oka. Úgy érzem, külön alfejezetben kell foglalkoznom az eredete és az elfajulása, elferdülése okaival, magyarázásával, meg abból a kátyúból való „kirántásával” (nem a filantrópiáéval, hanem az emberiségével), amelyben kínlódunk, és ha nem sikerül kievickélődnünk belőle, az anarchia lesz az általános, s mindenki megbánja, hogy a világra jött.

A filantrópia intermezzószerű alfejezetének külön címet ajándékozok, szokatlan ez a cím, íme:

A FILANTRÓPIA BALLADÁJA

A keletkezés oka

Mióta az ember kikerült az ún. közvetlenség édeni övezetéből, hajlamai a rossz felé vonzzák. A Teremtő meghagyott annyit benne a jóra-érzékenységből, ami egyéni és társai léte fenntartásához szükséges – a köznyelv ezt **lelkiismeretnek** mondja és köztudott, hogy minden embernél nagyobb vagy kisebb van belőle, az egyiké érzékenyebb, a másiké tompább -, az általánosabb azonban a vétés (ezek között az alig észrevehető a többségi, **a kirívó** a kevesebb, ezt minősítik a jogászok és a moralisták, a teológusok és a szociológusok **bűnözésnek**).

Lényegében itt is azzal a TÖRVÉNNYEL szembesülünk, amely nem egy a léttel és az élettel, de a lét, az élet általa van, a TÖRVÉNY ezek felett van, az Ó- és Újszövetség a plasztikus jelenítője – róla mondja Jézus, hogy egy „iota” se veszhet el belőle (szemben a liturgikus és más „törvényekkel” -, vagyis aki ellene vét vagy nem kellően veszi figyelembe, maga és a mások léte ellen vét: vétkezik).

A világ egyik látnoka, József Attila, aki az Óda c. versében az emberi testről olyan látomást közöl, amiben a bűnrontás és a horizontalitásba-zártságunk óta eddig e golyóbison senkinek se volt része, a vétkezést a lét és a TÖRVÉNY, a lét emberének és a TÖRVÉNY ISTENÉNEK a szembefordulása tényének látja. **Mert ha az ember a létezésben, (a testben) nem észleli a TÖRVÉNY vidám pontját, akkor „a lét dadog, csak a TÖRVÉNY a tiszta beszéd”.** Ez a vétkezés olyan mérvű lehetne, hogy adott esetben végpusztulást okozhatna. Hogy ez mégse következhessék be, Isten nemcsak **belső** lelkiismeretet hagyott meg az emberben, hanem olyan képességet is adott neki, amivel a saját (egyéni és kollektív) vétése ellen **kívülről** is gondoskodni tud.

Ilyen – például – az **intézményalkotás**, az államalakítás, az ún. **alkalmi összefogás képessége**. E képesség norma-meghatározásokat, jogrendszert kívánt: olyan egységes szemléletet, amellyel az esendő ember is megkeresheti, mi a (viszonylag) helyes és irányadó, s mi a helytelen, az életgyötrő, életsorvasztó. CSAKHOGY ez az irányulás se mentes az ember esendőségétől, deformálódásától vagy csak tökéletlenségétől, s telítve van bonyolultságokkal.

A történelem folyamán és a társadalmi rétegek érdekeltsége szerint relativizálódott, hogy mi a rossz és mi a jó. Olyan társadalmakban is, amelyeknek közük volt a Bibliához, ismerték a TÖRVÉNYT, - nem szólva a primitív vagy mitologikus társadalmakról: bűnnek nyilvánították a jót vagy a közömböst és követendőnek a (kollektív) visszaélést. Ehhez társult az a pszichológiai sajátosság, hogy az egyik (enyhébben vagy rejtettebben) bűnös ember – kiemeli, túlhangsúlyozza embertársa zavarát, szadisztikus vagy (és) purifikátori céllal favorizálja megtorlását, s nem a megelőzésre, a még visszafejleszthető enyhítésre tör, hanem **perverz szórakozási módot** talál benne.

Intézmények szerint változott és változik évezredek alatt, hogy melyik társulásban, szervezetben milyen alapos, gondos, pontos a vétés és a büntetés szabályozása. Évezredek véres emléke bizonyítja, hányan szenvedtek és haltak meg ártatlanul (rágalmak, bírói felelőtlenség, előítélet vagy rosszindulat folytán), és hány gonosztevő „úszta meg szárazon”. Az a közfelfogás is közrejátszott ebben, hogy **ha már valakit gyanúsítottak** vagy bűnösnek találtak, **minden kínzást indokoltnak véltek** és gyakoroltak. Olyan méretű lett ez végül, hogy vele szemben is kellett alakulnia – az emberben szunnyadó lelkiismeret jóságmagocska alapján – valamiféle védekezésnek. Hiszen a justizmord – például a boszorkányüldözés nyomán – annyira magától értetődő volt, hogy idő kellett hozzá, hogy észrevegyék, jogi formulát adjanak neki; még több időt a megelőzés szabályainak a kidolgozásához.

Az emberben fészkelő hipokrita ezután se szűnt meg hatni, mert jólesik észlelni a nem cégéres, csak „konszolidált” vétőnek, hogy ő „azért” mégiscsak különb, sőt sokkal különb, mint „az a cégéres”, hát akkor hadd legyen a cégéresség látvánnyá, pellengérré, köpdösés, cibálás tárgyává, füstölő papok „irgalmas” kegysanyargatottjává, gyerekek hahotázva csúfolt álfelnőttjévé, (mintha a szerencsétlenek nem lettek vagy lehettek volna apák, anyák, nagyszülők, nővérek).

Ha valóban csak erkölcsi normák vétői kerültek volna ítélet alá, ez az eljárás dukál az embernek, ha vét is, de igen sokszor **vagyoni összeesküvők** juttattak bírói szék elé olyan ártatlanokat, akiket törvényes örökségüktől megfosztani akartak (hamis tanúkkal). Az igazságügyi intézmények urai (királyok, fejedelmek, miniszterek, földesurak, várurak, városi nagyságok) büszkélkedtek tömlöceik, kazamatáik, börtöneik **elviselhetetlenségével**: olyan iszonyatos helyiségeket hoztak létre vagy olyan természeti rémségeket használtattak fel (az ún. keresztény Európában is), amilyenekbe nem tartották volna állataikat. Ami érthető is, hiszen az állattal még volt tervük, az emberrel már nem.

Az évezredeknek ez a gyakorlata lassacskán enyhült, majd – mint már jeleztem – gyorsuló tempóban tisztult a helyzet, s ahogy a két világháború egymással versengve igyekezett az emberekkel megmászatni az embertelenedés Csimborasszóját, úgy lökte ki magából ellenhatásként a másik végletet, hogy megszülessen **a mai filantrópia** megintcsak **emberellenes formája**. Eszmei alapot csak tessék-lássék merített abból, amit a XIX. század ilyen és hasonló névvel említett indulati alapja nyújtott. A XX. századi filantrópia motivációja olyan forrás lett, amely a Gulágból, Auschwitzból buzgott elő: nem a sztálinizmusból vagy a nácizmusból, hanem abból, amit ezek és gyilkosforrás-társaik intéztek el. Az emberiség többségében eltompult a hipokritaság és **helyébe** lépett a **körmönfont cinkosság**, a gyilkosok világszindikátusának tervszerű, de spontán látszatú diffúziója.

A kánon és az élet

Ha a TÖRVÉNY és az ÉLET ikerfogalmak (Jézus az előbbit – Magára utalva – „ÚTNAK” és utóbbit „ÉLETNEK” nevezi, amelynek a szentháromságát a Valóság adja meg), nélkülözhetetlen kérdeznünk a Bibliában felfedezhető TÖRVÉNY-ÚT felől. Mégpedig arra a szomorú kázusra gondolva, amikor az ember megtöri. Nem szövegidézetekkel akarok operálni, hanem olyanféle tételekkel, mint a Törvény fizikai formájának Archimédesz törvénye vagy Newton gravitációs tétele: nem olyan gyors hatással ugyan, de ugyanolyan biztosan. Ilyenek:

(1) az ember véthet Isten és társa ellen,

(2) ha az ember Isten ellen vét, nem Neki árt, hanem saját magának, (hiszen Isten tökéletességéből ki van zárva minden sérthetőség, minden sérelem),

(3) ha az ember ellen vét, embertársának közvetlenül és azonnal árt(hat), magának közvetve, de nem vagy nem azonnal veszi észre,

(4) ha az ember Isten ellen vét, hatékonyan csak embernél teheti jóvá (annál, akit Isten mutat meg neki, hoz el hozzá, vagy Akiben Isten lett Emberfiává),

(5) ha az ember a társa ellen vét, a vétést **minősíti a szándékossága**, vagyis véthet hanyagságból, gondatlanságból (szándéktalanul, véletlenül) vagy szándékosan; legyen az hirtelen felindulásból vagy eltervezett fondorlatossággal,

(6) nem vét, aki önvédelemből vállalja embertársa ellen a sérelem-okozást és ezáltal családja tagjait, illetve más társait védi meg a támadótól, – még akkor sem vét, ha védekezése hevében, de nem bosszúból a **szükségesnél nagyobb sérelmet okoz**, akár a legsúlyosabbat is,

(7) a **büntetés** nem megtorlás, hanem annak az **érvényesítése**, hogy

   a) **a szándékosan** vétő és saját családja **nem járhat jobban**, mint az, aki ellen és akinek ezáltal a szűkebb családja ellen vétett,

b) **a gondatlanságból** vétő **sem járhat jobban** (a szűkebb családja sem), mint az, aki ellen és akinek a családja ellen vétett,

c) **a véletlenül** vétő tulajdonképpen nem vétő, hanem **sérelmet okozó**.

Exkurzus

1. Részben a **rabbinusi irodalom**, nagy részben a **keresztyén teológusok** szóhasználata teremtett alapos konfúziót a Törvény fogalma körül, - ezért kellett erre az exkurzusra szánnom magam. Igaz, magában a Bibliában is van lehetőség a tévértelmezésre, mert ha a szekvencia (a szóhasználat) azonos, gondolkodó embert igényel annak a felfedezése, hogy mikor van szó (1) a TÖRVÉNYRŐL, (2) a „tételes parancsolatokról", melyek üdvkorszakok szerint változhatnak, s csak a saját üdvkorszakukban merítenek valamennyire a TÖRVÉNYBŐL (például a rituálék), (3) arról a titánikus (legtöbbször hagyománykultiváló) emberi magatartásról, amellyel a vallásoskodó lény „kielégíteni" akarja elképzelt istenét (az Egyetlenegyet), tehát valójában **személyi kapcsolat nélküli istennimbuszt gyakorol.** (Pál teológiája ettől akarja megmenteni a krisztiánizmust; sajnos az ő szóhasználata is a félreértés mártírja lett.)

Summázva:

a TÖRVÉNY a létfenntartó Isten-Rend, amely az emberközti viszonylatban a bibliai erkölcsi törvény; **a törvény** (kis „t"-vel) azok az életszabályozó előírások, amelyek ugyan koronként különbözhetnek, de ha azok, amiknek lenniük kell, a Törvény a forrásuk; a **tételes parancsolat** szintén kor, nép, felekezet (Izraelen belül is ortodox, neológ, esszénus, szefárd) szerint variálódik, benne a Forrás már ritkábban fedezhető fel, sok vegyes hatást tekintenek (fanatikusan) normának, és

hívei mereven elzárkózók minden új elől, mert azt hiszik, hogy a maradiságuk az identitásuk biztosítéka…

A konfúziót okozza, hogy sikerült a teológusoknak és a lelkészeknek a TÖRVÉNYT a szigorral, az EVANGÉLIUMOT az engedékenységgel, a bocsánattal és főleg a KEGYELEMMEL azonosítaniuk, rárakva a frázist, hogy az Ószövetség a TÖRVÉNY bosszúállásának, az Újszövetség a KEGYELEM bocsánatának a könyve, holott: folyamatos növekedés észlelhető ezekben, hiszen az Ószövetség és az Újszövetség **együtt** a szeretet könyve.

A **KEGYELEM csúcsa** a Genezis első szavaitól emelkedve a Golgota és a Feltámasztott Jézusig halad, a **TÖRVÉNY csúcsa** ugyancsak az Újszövetség: „Aki Utánam akar jönni, **tagadja meg magát**, minden nap vegye fel keresztjét és **úgy** kövessen Engem! Mert aki át akarja menteni az életét, elveszti, aki pedig vesztésére hajlandó adni az életét Értem, megmenti azt.” (Lukács 9:23-24). De a KEGYELEM az Ószövetségben is térdre roskasztóan gazdag: „Kevésnek tartom, hogy Jákób törzseinek helyreállításában és a megmentett Izrael visszatérítésében légy szolgám, a pogányok **világosságává** teszlek, hogy **szabadításom** a Föld határáig jusson el”. (Ézsaiás 49:6) Ugyanakkor az Újszövetségben egy csaló házaspár kivégzése – az első klasszikus krisztiánus fázisban – néhány óra alatt végbement, mert így volt helyes. (ApCsel 5:1-11) Méltán tanácsolom ezért, hogy **aki munkámat olvassa, folyassa ki magából azokat a teológiai vadnedveket, amiket gyermekségétől magába szívott** és ne a teológusok teológusa, hanem a Biblia teológusa legyen, illetve az olyan teológusoké, akik maguk is a Biblia teológusai.

2. A Bibliában található TÖRVÉNY a szövegrészek összességének a tartalma. Ezekből – veretes és nem „mai” szövegük ellenére – világosan felismerhető az a vonulat, amely a szerető, megtartani

és megmenteni akaró Teremtő szándéka. A Teremtő nemcsak **akar** menteni, **képes** is erre, de van olyan életvonatkozás, amelyben (a Saját Személyisége lényegét érvényesítve) az ember döntése domináns. Közli hát szándékát, s ha az egyén vagy a közösség (csoport, törzs, nép, nemzet) követi, él általa. (Ez bonyolultabb e tételnél, de kár volna ezzel gondolatmenetünket megzavarni.) Mivel az Ótestamentumi szöveg vonulata annyira mérvadó: a rabbinusi szóhasználat egyszerűen „az útnak" nevezi a Tórát. Isten adta ÚTNAK, mert Ő tereli Övéit rá, népét erre az ÚTRA, és az Övéi normájává tette, hogy nyomába lépve éljünk.

Ez az exkurzus csak néhány jelentős vonulat mentén kíván elhaladni, s nem az ügy tanulmánya kíván lenni. Végeredményben már találkoztunk e vonulatokkal a pont kezdetén, most kissé konkrétabbaknak kell lennünk.

Vegyük elsőnek a véletlen vétkezés esetét. Ha egyén követi el és nem életet olt, csak kárt okoz. **Ha teheti,** térítse meg tetézve, mert a kár mégiscsak kár, ha véletlenül esett is. **Ami kár (hiány), azt be kell pótolni.** (Íme: az üreg törvénye!) Ha nem térítheti meg a vétlen károkozó a kárt, a papság térítse meg helyette, de **olyan nincs, nem lehet, hogy a kár meg ne térítessék, a hiány be ne pótoltassék**. A papság kiadásait viszont a gyülekezetnek kell fedeznie, mert a papság hiányát is pótolni kell: a gyülekezet az a testület, amely ilyenkor Istennek áldoz ezért, s amit Istennek adunk, már nem hiány, hanem többlet. (4 Mózes 5:5-11, Mózes 15:27-28) „Ugyanez a törvény vonatkozzék nálatok az izraeli bennszülöttre és a jövevényre, aki köztetek tartózkodik, ha nem szándékosan vétkezik." (4 Mózes 15:29. Hallod, Európa?) Egyszerűbb a helyzet, ha többen vétkeznek szándéktalanul, ekkor közvetlenül a közösség hozza helyre a kárt, pótolja a hiányt, - akár az izraeli, akár a „jövevény" vétkezőkért. A hiánypótlás formája ekkor is az Istennek bemutatott áldozat. (4 Mózes 15:22-29)

De hát véletlenül embert is lehet ölni. Mivel a **bizonyított** szándék vagy szándéktalanság minősíti a vétést (a bűncselekményt), a szándéktalan gyilkos mentes a büntetéstől. Csakhogy a KIJELENTŐ **ismeri** a dühödt embert, aki nem a szándékot, hanem azt nézi, hogy a „gyilkos" megfosztotta őt a hitvesétől, szülőjétől, testvérétől, legjobb barátjától: **meg akarja bosszulni**. Erre hozta létre a Törvény a szándéktalan gyilkosok számára az ún. menedékvárosokat; mégpedig tájegység szerint, hogy időben odamenekülhessenek. (4 Mózes 35:9-34, 5 Mózes 5:41-49. 19:1-13) De nem marad a menekült örökké a menekültvárosban: ha a főpap meghal – ótestamentumi előjelzése ez annak a FŐPAPNAK, Akinek a halála megváltó, szabadító hatású -, a menekült visszatérhet otthonába, **mert aki bántani merné, ártatlant bántana szándékosan és halállal kellene lakolnia**. Igen. Aki szándékosan öli meg társát (vagy olyan könnyelmű gondatlanságból, amely azonosan értékelhető a szándékossággal), az nem járhat jobban, mint az áldozat; családja sem, mint az áldozat családja. (4 Mózes 15:30-31, 4 Mózes 19:15-21a)

Ehhez társul az **5 Mózes 19:21b** = „Életet életért, szemet szemért, fogat fogért, kezet kézért, lábat lábért". **Kultúrbotrány**, hogy világszerte úgy interpretálják ezt, mint az egyéni bosszúállás, és általában a bosszúállás törvényét. Sőt, a római provinciává lett, és eredeti életrendjében megbolygatott Izraelben is akadtak, akik igen hajlandóak voltak a TÖRVÉNY tévértelmezésére. A keresztény etikusok pedig már nem is gondoltak másra, hiszen ez is kezükre játszott a szakadék-ásásra az Ótestamentum és az Újtestamentum között. **Holott bírói és nem egyéni igazságszolgáltatásról van szó, amelynek súlypontja a bizonyítási eljárás, mégpedig csakis 2 vagy 3 igaz tanúval, s ez annyira latba esik, hogy a hamis tanú halállal lakol. Az 5 Mózes 19:21b szövege – hogy-hogy az egzegéták nem vették észre – nem más, mint a „szeresd**

felebarátodat, mint tenmagadat!" parancsának homorú (negatív) változata. Azaz: a felebarátod szeme a te szemed, s ha bántod a szemét szándékosan, egyben a magadét bántottad. A szolidaritás kódexének is nevezhetném.

Szociológia-történészek állapították meg, hogy a szétszóratásban élő Izraelben a viszálykodásnak a legritkább esetben volt testi sérelmet okozó módja. Mert tulajdonképpen az 5 Mózes 19:21b **a prevenció (megelőzés) szövege, s nem a bosszúállásé**. Jézus kortársai (Pálé is) a **személyes elégtételhez** folyamodtak, semhogy a rosszat jóval akarták volna meggyőzni: ezért kapták a figyelmeztetést a Hegyi Beszédben vagy a Római Levélben. Ez azonban nem a TÖRVÉNY ellenében hangzott el, hanem vagy a római légió tagjaihoz való viszony, vagy a néptársak között keletkező gyakori életkeserítő civakodás rendezése érdekében. De semmiképpen sem a gonosztett és a gonosztevők szabad garázdálkodásának biztosítására.

Jézus se adja alább a „GYŐZNI" célnál. Kora bíráskodása zilált (Lukács 18:1-8), helyet adott az önbíráskodásnak. Jézus ezen belül **a jóval-viszonzás „önbíráskodását" ajánlja fel a patvarkodóknak, de nem a bűnözőknek kínál fel megfutamodást**.

Ugyanis ha az izraeli ember az ősidőkben kiütötte a másik izraeli szemét és az ügy a bírák elé került, **nem a sértett kapta meg a jogot a büntetésre**, hanem a bíró(ság) végezte, végeztette el a példát statuáló büntetést. Az 5 Mózes 19:21b nem a **szándékos gyilkosság** felől intézkedik, hanem a halálnál kisebb jelentőségű csonkolás dolgában.

A **szándékos gyilkolás** (4 Mózes 5:30-31) tettesénél is a „szeresd felebarátodat, mint magadat" homorúsága érvényesül tulajdonképpen: meg akartad (bosszúból, birtoklásvágyból, fajtalanságból, stb.) ölni őt, **hát magadat is megölted**.

A többi vétségféléknél az ÉLET-TÖRVÉNY vonulata vonul végig különböző életterületen (ÉLET-TÖRVÉNY ez, bár halállal jár, mert a halál az életért szolgál). **A szülők ellen vétőt a közösség kövezi meg,** mert a szülő az Isten-Atyaság élő szakramentuma (vertikális vonalon), a népfolytonosság biztosítéka: ha nem érdemes, sőt veszélyes, kockázatos szülőknek lenni, a népet nem az ellenség, hanem maga pusztítja el (horizontális vonalon).

Sok szociológus és író próbált mellébeszélni az **Ormányság** dolgában; az egyke, egysemke oka a földbirtok-rendszer hibbantsága nálunk, - mondták (nem mondom, hogy ez a hibbantság nem játszott közre), pedig az **igazi** ok nem ez volt, hanem **a szülőiség mélységes megvetése**, a szülő nőt „tarátának" (tisztátalannak, szennyesnek, szemérmetlennek) csúfolták, mert az előző generációk sanyargatták legyengült, megvénült szüleiket: csak a föld rájuk-iratásáig „udvaroltak" nekik vagy folytattak idegháborút ellenük, aztán az éheztetéstől, a tettlegességtől sem tartózkodtak. A saját falumban is tanúja lehettem hasonló folyamatnak.

A házasságtörés és a házasságrontás, a nem betegségből, hanem a kíváncsi kéjvágyból gyakorolt aberráció más vertikális és horizontális vonatkozás szerint értékelhető. A házasság: **szövetség**, amelynek ugyan személyiségi-indulati alapja van, de nem tehető függővé indulati változástól a házastársi hűség (ezért lép át Jézus Mózes TÖRVÉNYELLENES engedékenységén, és utal vissza a teremtéshez). A házasság az Isten-ember, Isten-Izrael, Isten-Egyház közti szövetségi hűség **intézményes szakramentuma** (egyben misztériuma), ennek a megszegése törés a szellemerkölcsi világrenden (vertikálisan), lezüllés az állati promiszkuitásig (horizontálisan); megrontásra illetéktelenül

beiktatódó egyén csábítása által kígyó-tett (1 Mózes 3:1); ami egyszerre vertikális és horizontális lépés: méltó a büntetésre.

A nem genetikai eredetű aberráció éppen annyira zöld út az ember identitástalálása és főleg identitás-keresése pótlására valami egészen destruáló mással, mint a háború arra, hogy lehet, szabad, sőt kell (nem önvédelemből) embert ölni. Tudom, a mai ember számára mindez végtelenül távoli, idegen, s most már inkább kész cinkosa lenni az őt is elpusztítónak, semhogy kérne abból a KEGYELEMBŐL, amelyet Teremtője az ótestamentumi és az újtestamentumi TÖRVÉNYBEN nyújt felé. Nem különös, hogy a digitális technológiával élő modern ember az életvitel dolgában az igen-nem digitalitását (5 Mózes 27. 28. áldás-átok) elutasítja, jóllehet alapvetőbb jelentőségű a digitális-technikánál…

A **kánon** szó használata célzatos volt nálam: nem a norma helyett, hanem az ember és a népközösség életéért. A „kánon” (mérőzsinór) a régi építők műszere volt: egy zsinór végére szerkesztett fémdarab biztosította a zsinór kifeszülését, ezt illesztették a felrakás közben a falhoz, hogy ellenőrizzék egyenes-e vagy a felrakás közben elhajlott. Teljesen az építőmesteren múlt, használ-e kánont vagy nem, de ha nem használt, vállalnia kellett a fal ledőlése, görbülése kockázatát. A „kánon” szóval azt kívánom kifejezni, hogy míg a TÖRVÉNY természeti megnyilvánulása nem függ emberi akarattól, céltól (kivéve, ha az ember a mechanikájában él vele**), a TÖRVÉNY erkölcsi vetületét az ember hódolattal követheti, kánonjának tarthatja, de mellőzheti is: vállalva a mellőzésnek minden kockázatát.** (Márpedig erre a kockázatra „minden” rámegy, mivel a TÖRVÉNY az ÉLET: az épség, az egyensúlyosság, a zavartalan kibontakozás, a boldogság, az átvészelhető biztonság.)

Isten illusztrációja ebben Izrael sorsa: ha számára a TÖRVÉNY a használt kánon – vagy legalábbis nagy részben használt kánon volt, élt és kibontakozott, de ha félredobta, „a fal összeomlott”. Izrael megmaradásának ma is a valóságos, de nem vagy csak kevesek által felismert titka, hogy – mert „Isten elhívása visszavonhatatlan (Róma 11:29) – ma is még él, és hat benne a TÖRVÉNYBEN levő KEGYELEM életvonulata, még ha töredékesen, a túlhajtott kegyességtől vagy a szekuláris fertőzéstől megsarcoltan is. Buzgó rabbik és vakbuzgó híveik úgy vélik, a liturgikus egység őrizte meg Izraelt (még akkor is, amikor túljutott az akkor már túlhaladt üdvkorszakon), pedig nem: a kánonból az és annyi, ami megmaradt és amihez – liturgián innen vagy túl – tartotta, tartja magát. S hogy mennyire így van, mutatja a kibbúczok és moshávók életalapozó példája, és az a kánon, amely át-átüt Izrael gazdasági kulturális életén, közösségi berendezkedésén. (Persze olyan egyidejű jelenségek is vannak Izraelben, amelyek ajzanák a próféták kemény szavát, ha – volnának prófétáik. **Izrael pajesz, kaftán, cicesz, tefilim nélkül is Izrael – még akkor is, ha vakbuzgók vagy ateisták az ügyintézői. Az Izrael lét nem dekoráció-kérdés, hanem ember által megszüntethetetlen küldetés.**

A JÓHISZEMŰ CINKOSSÁG IS CINKOSSÁG

Az egészségtelenül, fonákul megfordított helyzetet mondjuk perverznek és következményeit, ismétlődő jelenüléseit perverziónak. Ma a minél fejlettebb és civilizáltabb társadalmak embereit fenyegeti a bűnözők részéről a maximális létbizonytalanság. **Nem a küldetésüknek eleget tevők többsége élvezi a bűnözőkkel szemben a védelmet, hanem fordítva (pervertálva): a bűnözők kapnak védelmen túlmenve olyan előnyt, amely nemcsak kockázatossá teszi a többség létét, hanem garantálja az újabb bűnelkövetés lehetőségét.** A perverz helyzet előzményei okát társadalmi oldalról próbáltam „levezetni” (egyrészt a vétőkkel szemben tanúsított hipokrita-embertelen magatartásból, majd a két világháború tömeges bűnbe merülése „fertőződéséből”), most az

ezeknél is jelentősebb egyéni-pszichológiai okra kell fényt vetítenem. Ám az egyéni-pszichológiai oknál sem lehet mellőznöm annak a társadalmi-gazdasági bizonytalanságnak a mindent viszonylagosító tényét, amely jellemző lehet világunkra a II. világháború után.

Ellentétpéldával kell érzékeltetnem az 1901-1912 évekből. Anyám elbeszéléséből tudom, hogy akkortájt hunyt el a falunkban két hölgy, akiket akkor „magánzóknak" hívtak. Eredetileg bánátiak voltak, az ottani 40 holdas pompás földjüket adták bérbe (örökségük volt), majd eladták földjüket, a pénzt bankba tették, aztán Bánátból a főváros közelébe költöztek (falunkba), és mintegy 25 évig banktőkéjükből, annak kamatából éltek – beosztással, de gondtalanul. Halálukig eszükbe se jutott, hogy pénzük elveszhet. Nem is veszhetett el, az 1875-1912 évek a gazdasági (de nemcsak a gazdasági) stabilitás évei voltak.

Ez borult fel 1918-ig és folyton felborulóban van: nemcsak hazánkban, hanem az egész világon. Járt mindez tönkremenéssel, méginkább gátlástalanok (fezőrök) cseleivel, a napi becsületes munka végzőinek pórul járásával, s végül azzal a tudati-erkölcsi berögzüléssel, hogy „az nyer, aki mer" és „szemesnek áll a világ", tehát „ne arra törekedj, hogy bízzanak benned, hanem hogy olyan sikeres légy **gyorsan**, amilyent hosszú távra gyümölcsöztetni tudsz". A bizonytalanság légkörében minden eszköz „comme il faut"-nak fogadtatott el, illetlenség volt hát felháborodni a jogrendszer alkotójának és a magánembernek a pénzügyi-gazdasági visszaélés miatt: „Istenem, hát úgy gondolta, sikerül neki, - tévedett, hát inkább sajnálni kell". (Baleset). Ettől már csak egyetlen lépés vezetett oda, hogy nem csupán az ügyetlenül végbevitt sikkasztás, lopás, korrupció számított balesetnek, (mely, ha nem derül ki, „minden oké!"), hanem a gyilkossággal járó bankrablás is, hiszen ha a bankok „okosan" viselkednek, nem kényszerül a szegény bankrabló stáb ölni.

Ebben a nemzetközi azonosságban jut döntő szerephez a vétésben az egyéni-pszichikai momentum. Nevezetesen **az**, **hogy az ember mérlegelő lény, elhatározása előtt felméri, hogy melyik jó vagy rossz tette milyen áldozattal jár.** Mivel témánk a szándékos vétés (ölés a szándék, vagy más felelőtlen gondatlanság járt halállal: mindegy), a vétő felméri, hogy milyen következményekkel jár, ha rájönnek, ő a tettes. Az is bizonyos, hogy – ha a vétésre vetemedő ép judíciummal bír – a vétés hasznát és a kiderülés következményét **arányítja**, s az „egyenleghez" képest dönt a vétés mellett. Vagy a kockáztatásra kevésbé hajlamos személyiségűek elállnak a tervezett vétéstől: így mérlegelnek. **A skála széles, de a kockázatosság visszarettentő hatása vitathatatlan.** A vétés haszna ugyan nemcsak gazdasági lehet (mert a vétés sem gazdasági természetű, hanem például bosszúállás vagy intellektuális károkozás), a vétő mégis nagyobbnak taksálhatja, mint esetleges következményeit; illetve: ott köt ki, hogy „ezt már nem éri meg, inkább futni hagyom, akinek ártani akartam". Mindez súlyosabban esik latba, mint a közkézen forgó statisztikák bizonyító ereje.

Általában: a statisztikák jelentőségével tisztában vagyok (egészségügyi, népesség-nyilvántartó, technikai, gazdálkodási, stb. téren), de azzal is, hogy van eset: nemcsak felesleges, hanem káros is lehet a statisztika akkor, ha (a) nélküle is nyilvánvaló a VALÓSÁG, vagy (b) a statisztika által olyat akarnak bizonyítani, ami vele, általa nem bizonyítható, ellenben azt a félrevezető illúziót kelti, mintha bizonyítható volna. Nem vagyunk statisztikára utalva, mert nélküle is biztos, hogy a szándékos, tervszerű vétésre készülő ember **arányít** a vétés előnye és (kiderülése esetén) a hátránya között, s ehhez képest vét, vagy nem vét. Az emberre érvényes axiómák egyike ez, márpedig axióma és statisztika úgy viszonyul egymáshoz, mint a holtbiztos a feleslegeshez, s ezen belül a biztos a bizonytalanhoz.

S hogy mennyire bizonytalan a statisztika, bizonyítja, amit a **halálbüntetés** vissza nem rettentő hatásáról akarnak bizonyítani a statisztikák. Ugyanis egy

adott 5 év statisztikai eredménye az előző vagy következő 5 évéhez képest egyáltalán nem mérvadó (mégis úgy tesznek a filantrópok, mintha mérvadó lenne). Annyi minden szerepet játszhat (gazdasági, kulturális, családerősítő vagy gyengítő hatások, közéleti-politikai fordulatok, az ölésnek legális látszatot nyújtó, kollektív alkalmak, stb.) egy-egy szándékos károkozás keltésénél, hogy a **kiderített** bűnesetek száma egyáltalán nem igazítja el a valóság kutatóját; - nem szólva arról, hogy a kiderített és a ki nem derített, az elfogott vagy soha el nem fogott tettesű bűnesetek aránya megállapíthatatlan, (illetve csak az elfogottak és az el nem fogottak aránya ismerhető, mert mind a két szám adott), hiszen a ki nem derített kázusokról a nyomozó hatóság sohasem vagy későn – olykor évtizedek múlva – szerez tudomást, tehát a statisztikák használhatatlanok, értékelhetetlenek, legtöbbször félrevezetőek. (Egészen kivételes kivétel Californiáé, ahol a halálbüntetés visszaállítása óta erőszakos cselekmények jelentősen, a gyilkosságok feltűnően csökkentek.)

A filantrópok statisztikai érvelése csak arról árulkodhat, hogy vajmi kevés közük van a valósághoz. Márpedig e kérdésben is a **valóság** a döntő. Az a valóság, hogy **a súlyos ítéleti következmény ismeretének megelőző, megmentő, emberkímélő és emberóvó hatása van.** E hatást csak azok hagyhatják figyelmen kívül, akik a leendő bűnözőt nem tekintik embernek: következmények ismeretében mérlegelő személyiségnek. Még a hirtelen felindulásban elkövetett bűntetteseknél se lehet kizárni a (tudatmélyi) mérlegelést. **A mai bűnözők a legkiválóbb szakértői saját országuk büntetőtörvénykönyvének** (a Btk-nak), és a polgári jognak, polgári és büntető peres eljárási jognak is. A börtönbe kerülők **egymást alaposan kiképezik** a jogi tájékozódás érdekében, mintegy bizonyítva axiómánk bizonyításra nem szoruló jellegét, és azt, hogy **a filantrópok,** akik hazai és nemzetközi szervezetekben a minél enyhébb ítélkezésért kardoskodnak, mekkora **egyéni és társadalmi kárt okoznak** ezzel, hiszen **az elrettentés szigorába helyezett kegyelmi megelőzést teszik lehetetlenné.**

Sem terem, sem kedvem, sem képesítésem nincs arra, hogy a mai kétségbeejtő **vétés-felszabadító** állapotokról országonként vagy akárcsak hazámban hiteles kriminál-szociológiai tanulmányt publikáljak, viszont mégiscsak vázolnom kell, milyen döbbenetes merényletté vált a **filantrópok közszellemmé tett (jóhiszemű) cinkossága** és a mai „lendület" unokáink számára a rémuralomban-élést ígéri (nem politikai, hanem kriminalisztikai okozás folytán). **Ezért** néhány helyzet-ismertetéssel kell szolgálnom.

Enyhébbel kezdem. Nevezzük Pongyola Pálnak az autó tulajdonosát. Magyarországon az autóvezetőnek tilos a vezetés előtt és közben alkoholt fogyasztania. **Pongyola nem tud a „töményről" lemondani.** Mint felelős lénynek kellene döntenie: vagy az alkoholról vagy az autóvezetésről mond le. Mivel ama modern (filantróp) nevelés terméke, miszerint a gyermek ne ütközzön bele a NEM-be, felnőttként sem képes magától bármit is megtagadni, így hát alkoholt fogyaszt, és autót vezet. A jövedelme nagy, a családtól sem kell bármit is megtagadnia, ezért a család sem szól bele Pongyola életvitelébe: életművésznek tartják. Autója van Keszi Elemérnek is. Számára a autóvezetés hétvégek családi szabadban töltését jelenti, és azt, hogy naponta viheti iskolába születésétől fogva sérült, de igen tehetséges 15 éves fiát. A család létszáma 6: rajta, feleségén kívül 8 és 6 éves lányuk és Keszi édesanyja tartozik hozzájuk. Keszi női szabó, nem gazdag, de gond nélkül tartja el a családot, nyugdíját nem élvező anyját is (a felesége a háztartást látja el). **Keszi nem alkoholista.** A végzetes napon Pongyola sokat ivott, tartott a felülvizsgálattól (eddig nagy rutinnal, olykor megvesztegetéssel úszta meg), egyedül ült a kocsiban, amikor a szabályosan vezető és a másik – vele szembe jövő – sávban közeledő Keszi kocsijának (elvesztve sajátja felett az uralmát) nekiment. Pongyola közepes sérüléséhez képest Keszi meghalt, mozgásgátolt fia, akit éppen orvoshoz vitt, belső vérzést kapott. A rendőrség alkoholszondája magas értéket állapított meg Pongyolánál, **a bíróság jogerősen 3 évre ítélte** őt, de mert a börtönben jól viselkedett, „harmadoltak", **két év múlva szabadult**. Kesziné beleroppant

nagyon szeretett férje elvesztésébe, fiuk a baleset óta depressziós lett, matematikai zsenialitása szinte eltűnt, a két lány a nagymama gondoskodására maradt. Házukat, értékes bútoraikat eladták, hogy élhessenek valamiből: az egész család tönkrement.

Pongyoláékat a baleset anyagilag nem próbálta meg, Pongyola számára a börtönidőt is könnyebbé tudták tenni. A bíróság Pongyolát kényszer-elvonókúrára ítélte: sem ő, sem a család nem bánta ezt, kiszabadulása után sem esett vissza, s alapjában véve (alkoholistaság nélkül) ott folytathatta életvitelét, ahol a baleset előtt abbahagyta. **Egybevetve:** a tettes és családja messzemenően jobban járt, mint megölt áldozata és annak családja. **Itt a szándékosság minősítése nem jogilag, hanem erkölcsileg indokolt,** mert döntése, hogy alkoholt fogyasztva vezet autót, **magában rejtette a saját élvezéséért mások veszélyeztetésének szándékát**. A társadalom a büntetést ilyen esetben nem 15 évben állapítja meg (mondjuk: minimálisan), a 2-3 év viszont nem olyan, hogy visszariasztaná a vétőt. Ez a társadalom arról sem gondoskodik, hogy ilyenkor Pongyoláék (vagy ha ők nem tehetnék, az államiak) áldoznának azért, hogy a Keszi-család reüsszálhasson (boldogulhasson). **A tettes 2 év után vígan folytathatja életét az áldozatul esett megölt ember és családja romjai felett.**

Hol van itt az igazságszolgáltatás és mások preventív megóvása attól, hogy élvezésük kénye-kedvének engedve felelőtlen gyilkosai, csak **félig-meddig szándéktalan merénylői** legyenek mások létének? S ez még nem is a legkirívóbb vétés, e műfajban az elgázoltnak a cserbenhagyása fordul elő gyakran, **olyat hagynak magára, akit még meg lehetne menteni**. A tettes ezért a már gonosztettért fél vagy egy évvel több börtönt kap, - feltéve, ha a bírák maguk is nem zugivók vagy olyan autótulajdonosok, akik szívük mélyén sejtik, hogy lélekben ők sem állnak távol a cserbenhagyás kísértésétől, s így szolidárisabbak a tettessel, mint áldozatával és annak családjával. No de ez az autókarambolos ügy a középsáv alatt helyezkedik el.

A bankrablók túszt szednek, egy-egy akciójuk 2-3 emberhalállal jár, köztük rendőrhalálokkal is, aztán kapnak 6-8-10 évet, harmadolással kevesebbet: ezalatt bandákká szerveződnek, pontos stratégiájuk van, modern hírközvetítő apparátussal dolgoznak, áldozatuk (újabb szervezetüknek „hála") még több lesz, s mert visszaesők, valamivel újfent többet kapnak, amitől még tökéletesebben szerveződnek meg.

Vannak passzionátus gyilkosok, akik betegek ugyan, de nem a beszámíthatóság rovására: kapnak 3-5-7 évet, hogy kiszabadulva ott folytathassák, ahol abbahagyták. Ők védve vannak, életükre a derék Amnesty International is vigyáz, hogy szabad prédájuk a biztonságot igénylő többség legyen: talán az ötödik ölésük után kell végleg kivonni őket a „forgalomból"; **ott, ahol a parlament nem köti meg a bírák kezét – filantrópiából.**

Nem pisztolyt, rugós kést vagy fojtogató horgot használnak azok az üzletember gyilkosok, akik hatalmas birtokon termesztenek mákot, kendert és más drogtartalmú növényt, hogy hálózatuk segítségével az egész világon értékesíthessék pusztító kábulatanyagaikat, melyekkel először személyiségükben, aztán fizikumukban gyilkoljanak milliókat.

A filantrópiának köszönhetően az az egyetlen hatalmasság is rajtavesztett felszámolásukon, aki a valóban hatékony módszert vetette be ellenük, vagyis Reza Pahlavi sahinsah (császár). A császár a büntetésben különbséget tett az üzletember főkolomposok és közvetítőik között. A főkolompos tömeggyilkosra az várt **gyorsan,** amit ők **lassú** megrontásként okoztak: így volt rendjén. A közvetítők számára sem bizonyult (hosszú, keserves börtönük ideje alatt) kellemes üzletnek embertársaik megrontása. Pahlavi azonban nem számolt azzal, hogy az iráni kereskedelmi köröknek, az ún. BAZÁRNAK a mélyben (titkos szervezésben) ez az egyik legfőbb nyereség-forrásuk, tehát akciózni fognak császáruk ellen. **Természetes szövetségesük lett a mohamedán siita papság, melynek a terméketlen semmittevését az uralkodó megelégelte és úgy próbált rájuk hatni, hogy európai gondolkodás szerint elképesztő**

mennyiségű államsegélyüket kissé (!) lecsökkentette. E papság tudott a BAZÁR üzelmeiről, de a siita irányzat Korán-értelmezése szabad utat enged a kábítószer-élvezésnek (némileg a sunnita magyarázat is).

Ehhez járult, hogy

a. császár illúziót táplált a szovjet és a magyar politika iránt, a mosoly és díszdoktorátus megtévesztette,
b. az USA elnöke (Carter) derék ember volt, csak éppen a politikához nem értett,
c. Franciaország – miért, miért nem, talán az USA pozíciója rontásának már-már mániákus kultiválását űzve – támogatta a nála emigrált, vérszomjas Chomeini imámot. Így nemcsak egy tehetséges uralkodó bukott meg, hanem az a hatalommal bíró ember is, aki – szemben az előzékeny büntető Nyugattal és Kelettel – az egyetlen hatékony felszámolásra szánta el magát…

A Magyar Televízió ad arra, hogy elsőrendű, igazán magas színvonalú, olykor pszichológiai mélységű és művészi kiállítású krimi-filmeket vásároljon Nyugatról. Megismerkedünk a nyomozóval, aki nagy odaadással, magánéletét is feláldozva, minden képességét bevetve kutat a pénzért vagy kéjért tömeggyilkos után. Fellélegzünk, amikor végre célhoz ér a detektív. Hiszen játék közben megismerkedünk az áldozta özvegyével, árváival, magukra maradt szüleivel, és (elfeledkezve, hogy csak játékot látunk) felsóhajtunk: „Istenem, ilyennek többé nem szabad előfordulnia!” Aztán kiderül, hogy gondoskodnak a jogrendszerek a gyilkosok „utánpótlásáról”: a tettest a filantróp bíróság ítélete még ereje teljében engedi ismét bele a szabad társadalomba, **hadd öljön még** meg néhány férfit, nőt, akik szerencsétlen hozzátartozók utódlását biztosítják…

Amit az olasz jogszolgáltatás az elfogott maffiózókkal tesz, igazi itáliai cirkusz. Tömeges börtönökben (miközben a maffia a vizsgálati fogság alatt bőséges ellátásukról gondoskodik) várják meg tárgyalásukat, védőügyvédeket is a maffiától kapnak. A bíróság aprólékosan és leleményesen veszi sorra a

részleteket, hallgatja ki a tanúkat, aztán – hónapok után – ítéletet hirdet: aki csak két embert ölt meg, öt évet, s aki többet, nyolc évet kap (persze a többségüket a maffia csakhamar kiszabadítja). Előfordul, hogy egy-egy ügyészt vagy bírót nem hagy nyugodni a lelkiismerete, s „nem hallgatva az okos szóra”, igazán belelendül a bűnüldözésbe. Kár, mert el teszik láb alól. Éppen tegnap (1988. szeptember 24-én) mondta be a Magyar Rádió, hogy Rómában egy tekintélyes bírót, aki több bűnözőre szabott ki a maffia által túlzottnak tartott büntetést, két fegyveres ölte meg. Fel kellett volna készülnie erre a bírónak egy olyan filantróp társadalomban, mint az olasz. Az olasz ebben prototípus, mert első precedensét nyújtotta a gyilkolásos rablással szervezett pénztőke legalizálásának.

Amikor a rablott pénz körül „elültek a hullámok”, előkerül rejtekhelyéből. A rabló egyik hozzátartozója (feddhetetlen előéletű) vásárolja fel a részvényeket, ő lesz később az igazgatóság tagja, majd kicseréli az igazgatási személyzetet, **a maffia így épül be az olasz gazdasági életbe**. A rendőröknek, nyomozóknak, bíráknak rendszerint van elhelyezkedésre váró, vágyó hozzátartozója, őket tárt karokkal várják egyes vállalatok, **így épül be az igazságszolgáltatásba, a kulturális életbe is a maffia**: ember legyen a talpán, aki biztosra meri mondani egy vállalatról, hogy mentes a maffiától. Ami ma jellemző az olasz politikai, gazdasági, kulturális, igazságszolgáltató, belbiztonsági viszonyokra, az lesz az általános pár éven belül mindenütt a filantróp társadalmakban. **Vagyis a szenny és a tolerált ölés.**

Hiszen megy a rigmus nálunk is: a riporternő majdnemhogy hangadóan kérdezi meg Kulcsár Kálmán igazságügy-minisztert a halálbüntetésről. A miniszter nagylelkűen közli: ő nem találja célszerűnek, hogy a gyilkost halálbüntetéssel sújtsák. Szívesen megkérdeztem volna: akkor is ez lenne a véleménye, ha a pár év után szabadon bocsátott gyilkos programjában ő lenne a kiszemelt következő áldozat (miként a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem múlt héten meggyilkolt matematika professzora)?

Igen: **ha egy társadalom a TÖRVÉNYNEK hátat fordít, egyénileg és közösen cinkossá válik;** a végeredményt tekintve mindegy, ha tudatos vagy jóhiszemű, naiv cinkos, **mert ha az élet a tét, a naivitás is bűn**. A cinkost – akár a tudatérzet és szándékosság, akár a filantróp pátosszal érvényesülő naivitás vezeti – nem az általam kiterjesztett fogalomként nevezték a közírók, mert a cinkosság és a szándékosság ikerfogalomnak tűnt eddig. Legkevésbé olyannak, amelynek a képviselőit az emberségesség szolgálata jellemezte. Valóban ez jellemezte a kezdet kezdetén, amikor a hipokrata társadalomtól kellett megvédeni (nem a bűne ódiumától mentesíteni) a bűnözőt.

A filantrópia cinkossággá fajult. S társult hozzá egy különösen veszélyes bűnözésfajta a szinte erkölcsi kódex rangjára emelt, társadalmi illemtanná tett kímélés: a politikai bűnözők **ódium-mentesítése**. Nem filantrópia címén ugyan, de a cinkossá fajult filantrópia sémájára. Nem arról van szó, hogy aki népe ügyét magas szinten intézi, lakoljon meg esetleges tévedéseiért (ahol a kockázat nagy, a vesztés aránya sem kisebb), hanem arról, hogy aki hatalmával visszaélve vét a TÖRVÉNY ellen, éppen úgy bűnhődjön meg, mint bárki más. Ahogy az elfajult filantrópia, úgy az elfajult politika is a gonosztevő kisebbségnek szolgáltatja ki a többséget, mert köztudattá teszi: **ha politikus a vétő, akkor – tabu**.

Aki hivatást lát az igazságszolgáltatásban, nem ismer tabut, és ha beleütközik, szembeszegül vele. A Hajdú-Bihar megyei NAPLÓ 1988. október 15-i számának 4. oldalán ezzel a témával foglalkozó cikk jelent meg. Weiss György szerző – a saját véleményét sem hallgatva el - egy büntetőbírót, egy ügyvédet és egy katonai ügyészt kérdezett meg. A szerző elismeri, hogy „a bűnözés a fejlett szocialista társadalomban nem csökkent ugyan, azonban megvannak a feltételek a fokozatos visszaszorítására”.

Megjegyzésem Nr.1: Még sohasem volt a történelem folyamán a „szocialista társadalom” – fejlett, legkevésbé az utóbbi 70 év alatt. Talán mert e 70 év alatt a **véres kísérlet** minden volt, csak nem szocialista.

Megjegyzésem Nr.2: Most, hogy a lenini kísérlet mélypontján van Kelet és minden vidék, amely az öt világrészen belül Kelet-Európa befolyása alá került, a **bűnözésnek** nem a fokozatos visszaszorítására, hanem **az előmozdítására vannak meg a feltételek**.

Megjegyzésem Nr.3: Feltétele lehet a bűnözés visszaszorításának a nyílt vagy álcázott fegyveres terror. Csakhogy ez látszat, mert a sokasodó egyéni bűnözés helyére az erőszakhatalom bűnözése lép.

Weiss György – az ő meleg szívére hallgatva – ellene volna a halálbüntetésnek. Felsorolja a halálbüntetés ellenzőinek, az abolicionistáknak az érveit. „Szerintük – írja – nem alkalmas ez egyensúly visszaállításra, mert az elkövető megölése nem teheti élővé áldozatát". **Igaz.** A justizmord lehetősége is közismert. Az, hogy a konszolidált viszonyok között a gyilkosok és a gyilkosságok száma kisebb, **nem igaz**; illetve csak helyenként igaz (itt sem a külső viszonyok, hanem a belsők a meghatározók). Dr. Lakatos Ferenc megyei bírósági büntetőszakos tanácselnök is szívesen venné, ha sohasem kellett volna olyan helyzetbe kerülnie egy-egy szerencsétlen embertársának, hogy a másik embertársa, akinek az Igazság szolgálata a dolga, reá mérendő halálbüntetés **kimondására kényszerüljön**. „Az életellenes cselekményeknél viszont szükség van erre a büntetési nemre. Egyre jobban növekszik ennek a bűncselekménynek a gyakorisága, egyrészt ezért nem értenék egyet az eltörléssel, másrészt viszont van egy megelőző, **bűnvisszaszorító szerepe is**" – mondja.

Megjegyzés

A tettleges bűncselekmények keleti blokkon belüli növekedésének a nyugati tömbökhöz képest van egy külön többlet-előidézője. Mivel a Kelet társadalma a leigázó kisebbség uralmi rendszere, főként **a kollektív bűntettek visszaszorításában volt érdekelt**, és az egyéni sérelmek orvoslását, sérelmezettek védelmét csak harmadrangú feladatának tekintette, - így ezek megelőzését is. Ezért érezte az „underground" embere, hogy kevésbé veszélyes

egyének ellen fordulnia, mintha közösségi érdek, felfogás, vagyon ellen koncentrálná figyelmét. (Persze azért a közös ellen is felléptek, ha már elkerülhetetlen volt.)

Az ügyvéd Dr. Szabó István szinte panaszkodik: „Tőlem azt várná mindenki, elsősorban az érdekeltek, hogy mereven ellenezzem ezt a büntetési formát". Majd – pályája mentén felsorakozó emberölők, és más tettesek vallomásain gondolatban átszáguldva, tapasztalatai tanulságainak sűrítményeként állapítja meg: „A gond az, hogy a bűnözőt nem riasztja vissza a cselekménytől sokszor az sem, hogy esetleg az ő élete is veszélybe kerülhet egy minden körülményt alaposan kivizsgáló bírói ítélet után… Véleményem az, hogy **az emberi élet megóvása miatt sajnos jelenleg is szükség van** – mint lehetőségre – **a halálbüntetés kiszabására**; függetlenül attól, hogy fejlettebb államokban már eltörölték".

I. **Megjegyzésem:** Az ügyvéd nem szól arról, mekkora bátorítást, mennyivel könnyebb vállalkozást biztosít a bűnöző számára a tudat, hogy „tehetek bármit, gyilkolhatok bárkit vagy bárkiket, engem senki sem ölhet meg, ölethet meg ezért törvényesen; - s ha valaki meg is tenné, az is börtönben ül majd ezért, miként én!"
II. **Megjegyzésem:** Az ügyvéd által is fejlettebbeknek aposztrofált országok fejlettsége nem bizonyos, hogy a halálbüntetés eltörlésében bizonyult ilyennek. Anglia már a visszaállításán töri a fejét. S ha visszaállítja, fejletlenebb lesz?

Az ezredes-ügyész, **Dr. Demeter Mátyás** a halálbüntetés hatékony helyettesítésére vágyik, hogy ne kelljen végrehajtani. Csakhogy ilyen nincs.

Van viszont egy egészen más kérdés, amelyet nem a NAPLÓ munkatársa, hanem e munkám kéziratának **a kritikus olvasója** vetett fel (ugyanis egyik

olyan barátom, akit munkám kritikai olvasására kértem fel). A megbocsátásról van szó. Megértem – mondá -, hogy a többséget, a nem bűnöző („csak bűnös”, de nem emberi feddésre méltó) társadalmat a bűnözőktől meg kell védeni, de Krisztus szeretetével miért nem alkalmazza ez a társadalom a megbocsátás eszközét is a halálraítélt érdekében? Hiszen Urunk egy bűnbánó bűnözőnek mondta: „Ma velem leszel a Paradicsomban!” (Lukács 23:43) Miért nem lehet ezt a bocsánatot megadni az őszintén, igazán megtérő bűnözőnek?...

Feleleteim: Igen: az örök, igaz, egyetlenegy, de sokféle (természeti, személyiségi, erkölcsi, viszonyulási, hatókört megszabó, létbiztosító, szeretetárasztó, jóhírt állandósító) TÖRVÉNY nevében.

Az ember (akár angyal is) csak addig a határig mehet el döntéseiben, ameddig képességei engedik: döntése kockázatát (kockázatait) is csak addig vállalhatja. Ha valaki hitet tesz arról, hogy megbánta az olyan bűnét, amely sérelmes volt társának, jóvátesz belőle annyit, amennyi jóvátehető és többé nem követi el, jóhiszeműen elfogadhatjuk, **Krisztus áldozatáért szívből megbocsáthatjuk, megengesztelődve**. **De nem azért, mert a sértőbe belelátunk.** Ha a vétés hordereje aránylag kicsiny vagy közepes, s a vétő nem őszintén bánta meg, csak képmutatóskodott, sőt később a vétést megismételte, a veszélyesség kicsiny vagy közepes, ilyen a kockázat is. **A gyilkos esetében a visszaesés kockázatát ember nem vállalhatja, mert a megbocsátás és a büntetés elengedése – nem tudván belelátni a bűnöző lelkébe – nem zárja ki a bűnismétlés lehetőségét. Ez a veszély bárkire hárulhat, márpedig mások veszélyeztetésének kockázatára nem lehet, sőt tilos nagylelkűsködnünk.**

Jézus belelátott az emberbe, az Ő megbocsátása nem volt kockázatos. De mit tartalmazott ez a megbocsátás? Talán előbb azt írom le, hogy **mit nem tartalmazott**. Szó sincs arról, hogy a megtérő gonosztevő leszállhatna a keresztről, és elölről kezdhetné az életét, mintha mi sem történt volna. Arról sincs szó, hogy ezt az emberölőt a társadalmi közege is úgy tekintse – mert amit

tett, megbánta és Krisztus megbocsátotta -, mint bármely tagját: nyugodtan engedje közegébe. Jézus a Római Birodalom legkegyetlenebb kivégzési módjában sem vonja ki a megtérőt az igazságos, megérdemelt halálos ítélet ódiuma alól, hanem mert **valóban megtért, mert személyisége Isten Színe előtt végre a helyére talált, megígéri neki, hogy büntetése elszenvedése után oda kerül, ahol Ő mindig volt: a kertbe; héberül: az Édenbe, perzsául: a Paradiszba (magyarul: a Paradicsomba); jelentése szerint: a közvetlenség, az Isten-közelség tudathelyzetébe és helyzettudatába**.

Ez a bocsánat az igazán hatályos, nem átmeneti, nem az, amivel a nagyüzemiség apparátusával bocsánatosztó felekezetek üzletelnek. És az sem, amivel könnyebbséget szerezhetne magának egy jó színészi képességgel rendelkező bűnöző: ezzel csak élni lehet, de visszaélni sohasem.

Sokáig foglalkoztatta ifjúkoromban a közvéleményt **Tari Nándor** halálraítélt gyilkos esete. Pere jócskán elhúzódott, így az országos hírű, tudós és hitébresztő börtönlelkésznek, Csia Lajosnak, hónapokon át módja volt őt a börtönben felkeresni. Csia Lajos később megírta e látogatás-sorozat történetét, könyvecskéjét aligha olvashatta valaki megindultság nélkül. Ugyanis ez a kemény Tari Nándor **valóban bűnbánatra jutott és igazán megtért**. Bűnét nem akarta kivégzésnél olcsóbban megúszni. Nem azért, mintha a halálával magának érdemet szerezhetne Odaát, számára egyedül Krisztus engesztelő haláláldozata volt a vigasztalás alapja, - csupán azt látta rendjén valónak, hogy annak, **aki életétől foszt meg valakit, a REND (a TÖRVÉNY) szerint az életével kell fizetnie**. **A jogerős ítélet után nem akart kegyelmet kérni.** Ugyanakkor nyoma se volt benne halálvágynak, depressziónak. Kifejezte: jó volna élni még „így”, Krisztustól megkegyelmezetten, tisztán, de mert egyszer már egy életet elvett, nem lehet. **Majd Odaát.**

A börtön személyzetét ugyancsak megzavarta a Tari-jelenség. Az öregebb börtönőrök már jócskán találkoztak „szenteskedőkkel”, akik a papokon át

akartak előnyökhöz jutni, Tarit is idesorolták – az első időkben. Aztán már nehezen ment nekik a besorolás. Szinte mintha magukat is találva éreznék valahogyan. Hogyne érezték volna, hiszen Krisztus-Jelenlétben volt részük, csak nem tudták. Mikor megérkezett az értesítés, hogy a kormányzó elutasította Tari Nándor kegyelmi kérvényét, Lelkésze vele töltötte az éjszakát: Bibliát olvastak, imádkoztak, énekeltek, beszélgettek. **Nem titkolta: fél a halál alagútján fiatalon átmenni, de hát akit megölt, annak is át kellett mennie.** Az akasztáshoz kísérői majdnem vele imádkozták a Miatyánkot… Csia Lajos – nálam sokkal idősebb – barátom volt. Mikor barátságba kerültünk és érdeklődtem nála, tőle a pásztori esete felől, megvallotta: Tari Nándor megtérése őt olyan erővel emelte fel, amire soha, sehol sem lelt ezután. ÍME, filantrópok, ilyen a bocsánat. Ennek aztán **nincs köze a cinkossághoz**.

VI.

„MÁSODIK MORZSASZEDÉS”

(1) Amíg a filantrópia olyan – egész világot átható – meghatározó tömeghangulattá vált, amely a bűnözőt maximálisan védi és, a következő vétésre szabadítóan felbátorítja, addig az emberi társadalmak tagjainak többségét (köztük gyermekeket, nőket, öregeket, rokkantakat) életveszélyre ítéli, vagyis a (még egyenlőre) kevesek érdekében az életbiztonság tudatérzetét növeli, a **többségnek** viszont növeli a létbizonytalanságát…

(2) A filantrópia élharcosai és az általa behangolt (egyházi és szekuláris) emberek kártételét, cinkossá-válását **álerkölcsi pátosz teszi lehetővé**, vagyis az, hogy **meg vannak győződve eszméik, elveik emberséges, nagylelkű és korszerű voltáról, s legtöbbjük nem is sejti, hogy vét a létezés (minden változatában szilárd) TÖRVÉNYE ellen, és a gonoszság rohamos terjedését szolgálja (legális érvényesülésének útját egyengeti), cinkossá válik**.

(3) A „filantrópia” helyett azért célszerűbb az **„antropofilia”** kifejezés (magyarul: emberszeretet), mert inkább annak az isteni szeretetnek a megfelelő kifejezője, amely a TÖRVÉNY tartalma, és **a vétő iránt minden kíméletet biztosít**, de a vétő kímélése érdekében indokolt erőfeszítés harcosait nem cinkosság, nem a többség létbiztonságának veszélyeztetőjévé teszi. Lévén ezek a harcosok is egyháziakként vagy szekuláris gondolkodóként a TÖRVÉNY Evangéliumának **lényegétől** indítottak: tudván, hogy a Törvény és az egyéni-

népnemzeti ikerfogalmak, amelyeket az a VALÓSÁG „ikresít”, AKIT személynévvel illetve Jézusnak nevezünk.

Igen, mert az Ó- és az Újszövetségben először és végérvényesen a Názáreti emeli a köztudatba – személyi azonosítással – a „törvény-valóság-élet” hármast: „Én vagyok az út és a valóság és az élet, senki sem mehet az Atyához, ha nem Általam (megy)”.

Az evangélista – az inspirált ember, akinek kortársi értése és füle volt – pontosan tudja, hogy az izraeli hitvalló olykor a Tóráról finom és egyben jelentőség-hangsúlyozó utalással azt mondta: **„az” út**. Görögre fordítva **az út: „ho hodosz”**. Görögről más nyelvekre fordítva az út érthető „helyes útnak”, „módnak”, „módszernek”, de semmiképpen sem annak, ami az átfogó bibliai jelentése, vagyis hogy az **egyetlen lehetőség** VALÓBAN az életre (a szó teljes tartalma szerint mindenfajta – biológiai, lelki, személyiségi – létezésre).

Megpróbáltam a **János 14:6** szövegét héberre fordítani, - bátran gondolva, hogy Jézus (akár arámul, akár máshogyan mondta ott és akkor) **héberül értette**. Íme, a héber fordítás (magyar ejtés szerint): „Ani ehje hátóra vöháemet vöháhájim”. Magyarra fordítva vissza: „Én vagyok a Tóra a Valóság és az Élet.” Hogy mit jelent ez, alig mérhető fel méricskélő „okossággal”. Jelentésének és jelentőségének a leboruló alázattal való kutatása előtt ajánlatos lesz a szótárakhoz fordulnunk.

A Julius Fürst: Hebräisches Wörterbuch über das Alte Testament (Evangelisches Verlagsanstalt Berlin, 1842, 1920) szerint a tóra jelentései: tan, tanítás, előírás, törvény, mely egyben tanít, oktat. Ludwig Keehler et **W. Baumgartner**: Supplementum ad Lexicon in Veteris Testamenti Libros (Leiden E. J. Brill 1958) a törvény szónak három változatát sorolja el: érdekes, hogy a Tórát csak harmadikként, a másik kettő: „dát” és „chók”. A „dát”: törvény, edictum (vagyis felsőbbségtől kibocsátott rendelet). A „chók” elsődleges jelentései: bejegyzett, levésett, meghatározott; másodlagos jelentései: Isten törvénye, Kijelentés, Parancs. Megjegyzik a szerzők, hogy használatos a „széfe

hátóra", vagyis az Isten Mózes által adott törvénye. Érdekességnek kívánkozik, hogy az Újtestamentum héber fordítása szolgaian adja vissza a „ho hodon”-t „derék”-nek”, vagyis „útnak”: nem érzékeli, miről van szó. Ennél is érdekesebb, hogy a Midrás a Zsoltár 25:10, a Deut 13:5, a Nehémiás 1:3, a Zsoltár 77:20 magyarázata kapcsán az „emet”-et veszi azonosnak a Tórával. (Strack-Billerbeck: Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch, zweiter Band, fünfte, unveränderte Auflage, C.H. Beck’sche Verlagsbuchhandlung, Oskar Beck, München 1924, 861. old. 2. pont) A Midrás felfogása nem következetes, mert ha az „emet” (a Valóság) volna azonos a Tórával, hová tegyük a már említett gyakorlatot, amely a Tórát egyszerűen, de jelentőségteljesen csak, mint „az utat” nevezi?

Mindezekből látható, hogy nem a szó (nem „a betű, amely megöl”) és a szótárírók vagy a kommentátorok okossága lehet a bázisunk, hanem a j e l e n t é s (nem a szekvencia, hanem a szemantika). Az az Isten-teremtette, rendező és rendelkező GONDOLATVALÓSULÁS, amelyet e munkában TÖRVÉNY szóval jeleztem, a Tórán kívül sok más szóval is szerepel az ó- és újszövetségi Kijelentésben – ezek lehetnek szinonimák, változatok vagy köznapibb beszéd kicsapódásai -, de a lényüket tekintve a TÖRVÉNY **tartalmának** a jelzői. Ezt a tartalmat a János 14:6 nem fogalomban, hanem abban, Aki a Tóra szövege életfeltételt szabó és valósító részében **keletkeztetőként** volt jelen (és jelen van, míg e világ világ) és **azzal ajánlja fel Magát, hogy aki élni akar, vagyis valóban visszajutni az Életforrás-Atyához, nyissa meg énjét Előtte mint konkrét ember előtt is, fogadja el feléje kinyújtott kezét, kapcsolódjon be ezzel az igazánvaló Valóságba, hogy elvezethesse a CÉL-hoz**. Az életbe-jutással járó többlet az a mérték-ajándékozás is, amely által a Názáreti az „innen és túl” veszedelmétől menti meg azt, aki rájön végre, hogy Ő a Tóra.

Az „innen” veszedelme **nem** az együttérzés túlzásba vitt jelentkezése, ebben nem lehet az ember elég túlzó, hanem az a – tulajdonképpen - **titánian vakmerő allűr, hogy az ember igazabb, szeretőbb, jobb akar lenni Istennél,** s amikor a Törvényben valósuló életrendbe ütközik, magamagának (érzelmes szívének, rejtett bűnelkövető szándéka sugallatának, agresszív puhányságának) ad igazat a TÖRVÉNYADÓ Törvénye igazával szemben.

A rejtett titánság így lesz ható, norma-koholó, **ellentmondást humánus alapon nem tűrő cinkossággá**, az alvilág stabilitásának és terjeszkedésének a munkásává. Nem beszélve arról, a mai „igaz” társadalmi farizeust jellemző gőgről, amely a filantrópokat lenézésre, megvetésre sarkallja a TÖRVÉNY élet- és népmegtartó bizonyosságától áthatott, ezért a büntetés bűnhöz arányítottságáért harcolók iránt. **Gőgjük glóriás fennköltsége maguknak együttérző szívet, a halálbüntetést is fenntartani kívánóknak gonosz kegyetlenséget tulajdonít.**

El sem képzelhetik, hogy a TÖRVÉNY embere, aki a Törvény tartalmának, az EVANGÉLIUMNAK nem kevésbé embere, nem mentesül az együttérzésnek a fájdalmától, amikor gonosszá lett emberre gondol, (ha ilyennel találkozik, vagy ha ilyenre rászakad tettei súlyos következménye és a rettegés poklába süllyed), nem rázza meg, hogy egyáltalán EMBER, a teremtés koronája zuhant ekkorát, és ennek kell rettegnie, - sokkal különb élet és sors juthatott volna neki, ha nem **azonosul embergyűlölő hajlamaival**. De a Törvény Evangéliumának és az Evangélium Törvényének embere nem restell annyira őszinte lenni, hogy megvallja: a bűnözővel való együttérzés nem az illető elfogása, ártalmatlanná tétele **előtt** dominál benne, mert amíg szabadon van és tehet, az antropofilia azokkal érez együtt, akiket a gyilkos szabadsága, grasszálása fenyeget halállal, illetve **késztet siralomházi pszichózisba**. Nem a Kijelentés embere lesz tehát személyválogató, hanem az az embertárs, aki a saját személyét válogatta ki arra, hogy léttársai elől elzárja a nem személyválogatás útját.

(4) Világossá kell végülis tenni álláspontunkat a probléma punctum saliensének, az igazságszolgáltatás által a gyilkosra vagy gyilkosság szervezőjére kimondható halálbüntetés lehetőségének vagy tilalmának a kérdésében.

A közösségi (állami, társadalmi) igazságszolgáltatás vitathatatlan bizonyítási eljárás nyomán kimondott halálos ítéletének az eltörlése merénylet az élet ellen. Ez a filantróp akció a többség potenciális halálraítélése, amíg kinek-kinek a kivégzésére sor nem kerül, **a társadalom siralomházba kergetése**. Az ó- és újszövetségi Kijelentés nem rejti el előlünk, hogy az édeni közvetlenség korának lezárulása óta a halál (a testi elhunyás) kivétel nélkül minden emberre nézve **csapás**. Van úgy, hogy a haldoklás több napon át tartó kínnal jár, (van kivétel is: a hirtelen halál), a filantrópok valóságellenes beállítása azt a tévítéletet kelti, mintha a hatósági kivégzés volna csupán visszataszító, kínos és végzetes, szemben „az ágyban párnák közt" lejátszódó elhunyással. **Fordítva igaz:** a hatósági kivégzés is szomorú (még szomorúbb az az előzmény, amely a hatóságot ilyen ítélet kimondására kötelezte), de a fájdalom-okozás mennyisége és **időtartama sokkal rövidebb**, mint a feddhetetlen polgár ún. természetes halála fájdalmának átlagosan vett mennyisége és időtartama.

Filantróp-érv a justizmord lehetősége. S mert tagadhatatlanul fennáll az a lehetőség, úgy kell lehetetlenné tenni, hogy ne lehessen halálbüntetést kiszabni – követelik. Vagyis mert a bíróság évszázadonként követ el néhány justizmordot, ítéljük halálra – szabad utat adva a gyilkosoknak – az egész emberiséget. Holott ma már a jogszolgáltatás előírásai (az eljárásjog) a justizmord megelőzésére szinte biztosítékot ad többek között azzal az egyik alapelvvel is, amit az ártatlanság vélelme néven jegyeznek a jogtudósok; méginkább a másik alapelvvel, hogy ha a bizonyítottságban **a legcsekélyebb hézag mutatkozik, halálos ítéletet egyetlen bíróság sem mondhat ki**.

A legfőbb filantróp érv, hogy **embernek nincs joga embert halálra ítélni**. Valóban az egyénnek nincs joga (akár ún. kívülálló), mert ez **bosszú** és nem

igazságszolgáltatás volna, az **igazságszolgáltató közösségnek viszont nemcsak joga, hanem védelmi szolgálata is**.

Századunk egyik államférfiától kérdezte sajtófogadáson a felgerjedt filantróp újságírók egyike: „Mikor törlik el a halálbüntetést?" A miniszter válasza ugyancsak lakonikus volt: „Amint a gyilkos urak és hölgyek eltörlik". Realista válasz volt. Az Ó- és Újszövetségben nyoma sincs a halálbüntetés eltörlése igényének. **Még elképzelni sem lehet a Kijelentés szellemében, hogy a golgotai Áldozat a bocsánatot azért szerezte volna meg, hogy fedezéke legyen a gonosztettnek és a gonosztevőnek (elválasztani egymástól nem lehet), és azért jött Jézus, hogy a halálosztók tovább élhessenek, a földi lét véglegesített pokol legyen, az esendő ember gyilkolás jelöltjeként méltán rettegjen az erőszakos haláltól.** Jézus a menedék, de nem a gyilkosok világszindikátusa tagjainak, hanem az előlük menekülőknek a menedéke. Kérdés, hogy menedék-e az olyan filantrópoknak is, akiket elérnek az általuk óvott gyilkosok. **Mert a filantrópok súlyos bűne, hogy a többséget erőszakos halálra szánják;** meg akarván menteni a gyilkost a kivégzéskor reá szabott erőszakos haláltól.

Köztudott, hogy a sok háború, különösképpen a két világháború között és után az emberiség egy minden népben jelenlevő rétege belülről annyira **közel került a gyilkolás vágybűnéhez,** hogy nem tudatosan, de annál hevenyebben **érzi magában a leendő gyilkost**, aki ölni bátor, de meghalni fél, hát nemes indoklású akcióval előre biztosítani akarja magának – magának bizony! – a továbblépést. Mint már láttuk – ugyan nem akasztófán, nem bürökpohárral és nem gyilokkal, hanem annál vészesebben szellemi úton – a korakereszténység első fázisában az ősgyülekezet apostola mondott ki egy rontó házaspárra halálos ítéletet, s nyomban végre is hajtotta. Mert ha nem hal meg Anániás és Szafira, az egész gyülekezet meghal. (Lassabban, mint a rontók ártottak, de végzetesebben):

A filantrópia nem más, mint a cinkosság maszkírozása. A maszk eltakarja azt az embert, aki esetleges tetteinek következetes következményének eshetőségével (jól vagy rosszul, de) számol.

Ha most beszámolok e téma írása közben az Amerikai Egyesült Államok New York nevű városából érkezett levélről, de a levélíró nevét nem írom ide, az az író érdekében történik, s nem azért, mert érvelésemet akarom ilyennel alátámasztani, hanem azért, mert én – aki sohasem jártam ott – ilyen élményszerűen nem tudnám ismertetni közlését. De propagandát sem akarok csinálni az 1956-ot követő magyar rendszernek, hiszen amit a levélíró kifejez, nem ennek a **népgyötrő kádernek**, hanem népünk természetének a javára írandó. Íme, a születésnapi jókívánságokat közvetítő levélnek, egy bolsevizmust gyűlölő férfi levelének egy részlete: „most ugyan a legaktuálisabb jókívánságom az lenne, hogy sose kelljen Amerikába jönnötök. Ez a végképp elembertelenedett, rossz világ. A dolgaim itt jól alakulnak, nem azért írom ezt, mintha csődös és azért volnék elkeseredett. Elkeseredett vagyok, de nem személyes okból, hanem azért, mert Isten mentsen attól, hogy ez legyen a világ fejlődésének az útja. Szinte érthetetlen, hogy hogy' jön össze az a világpolitikában betöltött szerep, amit az ember pozitívnak értékel és kétségtelenül pozitív is. A „szabadság" és az „emberi jogok" jogcímén fokozatosan felengedik a zsilipet valami elszabadulni készülő pokol előtt. A „New York Post" minden nap 3-4 elképesztő bűncselekményről tudósít **csak New Yorkból**. Például: egy őrült bemegy a templomba az esti áhítatot tartó hívők közé (a rendőrség nyomatékosan kérte tavasszal az elmegyógyintézetet, hogy ne engedje ki, mert közveszélyes, de az intézet kiengedte), még pisztoly sincs nála, de a mozdulni sem merő emberek között egyet agyonver, egyet könnyebben, egyet súlyosan megsebesít, míg végre a kijövő rendőrök **lelövik**.

Idős, jóságos albán származású katolikus papot a felismerhetetlenségig összeverve megölnek. Senki se tudja, miért. Az igazságszolgáltatási szkizofrénia minden képzeletet meghalad. Többszörös rablókat és gyilkosokat, a rendőrség

tiltakozása ellenére, a bíróság szabadlábra helyez. Újabb gyilkosságot követ el, megint szabadlábra helyezik. Az erőszakhullám irtózatos. Tegnapelőtti „szenzáció”: egy tinédzser megölte az apját, anyját. És így tovább, sorolhatnám végtelenségig. De (1) ha egy becsületes ember önvédelemből vagy mások védelméből közé lő azoknak a bitangoknak, az „igazságszolgáltatás” irgalmatlanul megbünteti; amellett, hogy kénye-kedve szerint kiszolgáltatva hagyja amazok bosszújának. A kábítószer-hálózat és általában a szervezett bűnözés azt teszi, amit akar. Már nem állam az államban, hanem felette áll. Az állam ugyanis semmiféle védelmet nem tud biztosítani velük szemben; sem aktuálisan, sem a jogrendszerben. Azt hiszem, hogy a bűnszervezetek azért nem veszik át a politikai hatalmat, mert a polgári élet „zavartalan” folyása hozza nekik az igazi hasznot. De ha elszánnák rá magukat, nem tudom, lenne-e rá erő, amelyet szembe lehetne velük állítani. – Az utcában, a metróban **töméntelen** zavarodott ember cselleng mindenféle nációból. Közben a milliomosok-milliárdosok lefeketített üvegű autói elhúznak, illetve a helikoptereik csak a felhőkarcolók tetején startolnak-landolnak. Szóval: itt kell meggyőződnöm, hogy a hazai moszkovita Amerika-ellenes propagandában, ami a társadalom életét pécézte ki, több volt az igazság, mint a hazugság. Mert ki a fenét érdekel, hogy mennyi acélt és banánt termeltél, ha az utcákon, tereken, metrókon és az otthonokban szétterjed a félelem, a bosszúvágy, az emberen átgázoló és kéjjel másokat letipró versengés őrülete. És szétbomlasztja a jókedvet?! A múlt éjjel álmomból három lövés ébresztett fel. Az elsőről azt hittem, hogy álmodtam. De azért utána nem tudtam elaludni, rá kellet jönnöm az utána elhangzókból, hogy nem álom volt. A régebben itt élőknek fel sem tűnik, nekem még feltűnik és riaszt. Azt kell, hogy írjam, hogy jobb **az** a világ, mint **ez**. Isten őrzött meg Titeket attól, hogy ide kerüljetek. Azt hiszem, Nyugat-Európa is lényegesen jobb lehet, mint ez”.

Kommentárom a levélhez:

A levél írójának eddig nem volt lehetősége arra, hogy az **egész** USA-t megismerje, sommás ítéletét, ítélete hitelességét anyagi-utazási lehetőségeinek korlátozottsága csökkenti. De nem veszi el.

Nem csupán azért ragadott meg a gratulációs levél második harmadának tartalma, mert azután kaptam kézhez, amikor már a filantróp cinkosság hátterét megvilágítottam, tehát mintegy igazolta tételeim valóság-alapját, hanem mert szimptomatikusan illusztrálta ezt a valóság-alapot. Például ahogy a templomiak viselkedtek, köztük a fiatal férfiak és nők, s a még csak pisztollyal sem rendelkező őrülttel szemben, nem más, mint **a siralomház-hangulattól meghatározott, magát bármely alkalmi hóhérnak kiszolgáltatottnak tudó egyén reagálása**.

Ha az USA helyzetén egy nem külpolitikára, hanem belső rendre orientálódó elnök és kongresszus nem változtat, polgárháború lesz az USA-ban, a legfonákabb a maga nemében. A gazdag U.S.A. számára S.O.S. sürgősségű létfeladat az önszabályozó demokrácia megvalósítása és az anarchikus momentumok kemény felszámolása. Mert amire még a levélíró szerint a bűnszövetkezetek nem szánták rá magukat **ma**, **holnap** rászánhatják, s akkor a kormányzó hatalom feleszmél ugyan, de késő lesz. Még az esetben is, hogy ha tömegesül is a védekezés. A kimenetel több, mint kétséges lehet – egy atomtöltetes csúcshatalmon belül.

Ez a levél az elmebeteg gyilkosok ügyét is elém hozta. Mit lehet – védekezve – velük tenni? – emelkedik elém mind sárkányfejesebben a kérdés. Azokra is gondolva, akik még nem öltek, de szindrómájuk az ölőké. Öltek vagy ölni fognak: a többségre nézve veszélyesek. Betegségük kizárja, hogy a „szándékos” kategóriában lássuk őket, s az legyen a sorsuk – a kiiktatás -, ami a szándékos gyilkosoké. Két okból sem: az **egyik**, hogy démontól megszállottak lehetnek, ezért ők maguk is áldozatok, s ha Krisztus által nem vagyok képes a démonűzésre, az áldozat iránt ez a tehetetlenségem szolidaritásra kötelez; a **másik** ok, hogy mindenféle beteg meggyógyulhat: ezért az életét, a gyógyulás

lehetőségét meg kell hagyni számára, s Isten előtt **vakmerőség volna a csoda útját kizárni**.

Az ószövetségi menedékváros intézményének a szellemében lehet és kell eljárni. Azzal a különbséggel, hogy a menedékvárosból a főpap halála után a véletlenül gyilkoló mint ártatlan mehetett vissza közösségébe. A másik különbség, hogy míg a menedékváros intézményének a célja, hogy a bűntelen (véletlenül vétő) egyént védje meg a többitől, addig a modern társadalomnak nem lehet más célja, hogy **a többit védje meg véglegesen** és visszavonhatatlanul, de felettébb **emberségesen elszigetelve az őrülttől**. Minden lelemény indokolt annak a szolgálatában, hogy betegjeink elszigeteltségét (földi létük végéig) minél elviselhetőbbé tegyük, képességeik hasznos kibontakozását előmozdítsuk, gyógyulások forszírozói legyünk, csak egyet nem tehetünk meg: **nem engedhetjük a többiek közé** a társadalomba. Akkor sem, ha meggyógyultak? **Nem, mert az elmebetegségnek az a „válfaja", amelyet pszichopátiának nevez a szaktudomány (szemben a pszichózissal), körmönfonttá, disszimulálóvá teszi a betegét: volt úgy, hogy ilyen a gyógyintézet egész orvosi karát tette lóvá.** S a többségért ezt a lehetőséget ki kell zárni. Ha tudja a beteg, hogy gyógyulása esetén is az elszigetelt város lakója már és úgy gyógyul meg, mint egészséges lehet orvosainak kitűnő asszisztense. Valószínű, hogy ez őt boldoggá teszi. S ha hitre jut, identitásának a tudatát, adott helyzetében küldetésének üzenetét is bírva evangelizál, gyógyít, tanít, rendez rendezetlenséget; tudván, hogy **ezért** a célért jutott oda, ahol él.

A lényeg a többségre nehezedő siralomházi felhőzet el- és feloszlatása. Annak, aki megérkezett az identitásához és küldetést tölt be, nem okoz gondot a TÖRVÉNY-EVANGÉLIUM következetes követése (ilyen téren is), sőt boldogan vallja a Zsoltárossal: „JAHVE **rendelkezései** helyesek, **megörvendeztetik** a szívet." (Zsoltár 19:9) Milyen jó volna, ha New York, Budapest és minden város, falu népe JAHVENAK (JAHOSUÁNAK, Jézusnak)

a szabadító kegyelme nyomán megszabadulhatna a rettegéstől (ha már mindenképpen rettegni kell, ne a rendbe tagoltaknak legyen ez osztályrésze) és tanúsíthatná, mennyire **örömforrás, amit az ÚR rendel: nem teher, hanem terhektől szabadító** (teherré egy-egy rendelkezést Izrael számára a júdaista előírás-csomag tette).

Persze nemcsak a hit emberei járulhatnak hozzá ahhoz, hogy a siralomházi felhőzet el- és feloszoljon: mindenki, aki a filantróp cinkosságtól kellően, aktívan irtózik és védeni akarja azt a szabadságot, amely az emberi személyiség isteni méltóságából következik. Szabaddá akarja tenni „az" embert mind a rabságtól, mind a szabadosságtól: lévén az utóbbinak éppen annyira elszánt, kérlelhetetlen és megszüntetni akaró ellensége, mint az előbbinek.

(5) A bűnözés **(1)** és **(2)** pontjában summázott szituációjának a legnagyobb kártétele, hogy mind a bűnöző, mind az általuk bántottak vagy potenciálisan bánthatóvá tett emberek számára úgyszólván **fel sem merülhet identitásuk hatékony keresése**.

A SUMMA SUMMÁJA

Nem véletlen, hogy ezt a – tulajdonképpen bibliai pszichológiai – könyvet a **Bibliai pszichiátria, bibliai pszichiáter** c. kétkötetes munkám előzte meg. Végig kellett mennem azoknak a sorsán, akiket úgyszólván teljesen tönkretett egyensúlytalanságuk.

A Genezis tudósítása azzal kezdődik, hogy Isten az egyensúlytalanságban (a tohuvabohuban) **„nem képes"** teremteni, de mert **akar** teremteni, mégpedig **szeretetből** akar teremteni, **Lelkével egyensúlyt hoz létre**. Isten az egyensúlytalanságban az emberrel sem „tud" mit kezdeni, nem teheti identitása tudatérzetének birtokosává sem. Elképzelhető, hogy a társadalmi egyensúlytalanság mélypontján is akad egy-egy személyiség, aki identitás-

közlésben részesül. Istennél minden lehetséges, s amikor Ő a lehetetlent lehetővé teszi – vagyis a csodát -, nem a rendkívülit avatja gyakorlattá, hanem az Ő sajátos, állandó isteni lehetőségét teszi gyakorlattá. Ehhez a gyakorlatához, mint a teremtés, a kiengesztelés viszont alapfeltétel a sabbat, az egyensúyosság. Ezért olyan tragikus folyamat korunkban az a fajta társadalmi egyensúlytalanság, amely tévtudat nyomán állandósul, és vele állandósul a tömeggé lett ember „örök bolyongása".

E „bolyongás" teteje, amikor egy-egy ember, aztán sok ember, végül egy-egy nép, mint ilyen „pszichiátriai esetté" lesz: jaj neki és az emberiségnek!

A bibliai pszichiáter a gyógyulásért „fellebbez" betegei érdekében, és kutatja a megoldás, az enyhítés, az elviselhetőség útját-módját, **ennél azonban sokkal fontosabb** az a megelőzés, amely a bibliai pszichológiának, tehát ennek a munkának is a célja.

Fel kellett tárni a bibliai identitásközlés esetei közül a legjelentősebbnek véltek előzményét, aktusát és következményét, majd az ezt akadályozó egyensúlytalansági problémák közül (mert sok van) a legrombolóbbat: azt, amikor társadalmak **nemes gesztus tévtudatában szegülnek szembe az egyensúly életbázisát jelentő TÖRVÉNNYEL**.

Ezek után még adós vagyok azzal, hogy

- hitvallásszerűen merjem az egyensúlyosságot lehetővé tevő isteni vonulatot megfogalmazni, és
- ezzel szembesíteni a tohuvabohu provokálóját, e provokátor hatását. Azért, hogy végül hatástalan legyen, vagyis hogy a megelőzés sikeresen célhoz jusson.

Via salutis (a boldogulás, az üdv útja)

Jézusban a **Mindenható** kilép Önmagából és ezzel a kilépett VALÓJÁVAL hatja át az Általa teremtett emberi testet, azt, amely romolhatatlan, tiszta eredetiségében lett remekelésének a csúcsvalósulása. Mégpedig azért, **hogy** mint ISTENVETÜLÉS-FIÚ Messiásként vigye végbe a

kereszten egy valóságos ember önmagából való kilépésének a drámáját, és feltámasztása nyomán minden VELE **azonosuló** embernek példája, és erőforrása lehessen a magából-kilépésre, és hogy minden ilyen VELE egyesült ember maga fölé kerekedve az emberentúli által **Istent sugározza bele a világba**, a világon belül elsősorban a saját környezetébe.

Megtudhattuk, mi lehet az identitás-közlés tartalma, s rájöttünk, hogy amikor az ember megtudja magát, nem színes szenzációban, hanem **küldetésben részesül**. Most már többet tudunk: **a küldetés** nem más, mint **lehetőség az Isten-utánzásra** (az emberség határán belül ugyan, de ezen a határon belül korlátlanul). Amikor Jézus előtt teljesen nyilvánvaló lesz, ki Ő, (tehát megtudja, Ki Ő) pusztába kerül, hogy „begyakorolja" a Magából-kilépés és a Maga-fölé-kerekedés passióját. Logikus, hogy Provokátor éppen az ellenkező irányba szeretné csábítani (Máté 4; Márk 4; Lukács 4). A társadalmi és mindenféle egyensúlytalanság áldozatai azok a magukba zárt emberek, akik eo ipso ilyenek vagy ilyenekké lesznek, VISZONT adva van az EVANGÉLIUM: a magunkból kilépés és a magunk fölé kerekedés lehetősége. **Bizony: az Evangélium a magunkból-kilépés és a magunk fölé emelkedés biztos hitvalósulásának a JÓHÍRE.**

Az a via salutis számunkra, hogy az Ó- és az Újtestamentumot Kijelentésként közlő Istennek **alkalmat adjunk** arra, hogy a Noéból, Ábrahámból, Mózesből, Ézsaiásból, Lukácsból, Pálból felénk és belénk árassza Lelkével azt a Jézust, Aki **az** ÚT és **a** VALÓSÁG és **az** ÉLET (a Tóra és az Emet és a Hájjim), Aki TÖRVÉNY a természetben és a személyiségek életvitelében: ő teszi a NEKI engedőknek lehetővé, hogy **kiléphessenek börtönös magukból** és fölé kerekedhessenek a tohuvabohus szellemi gravitációtól süllyedő valójuknak.

A NÉPI, NEMZETI IDENTITÁS POSZTULÁTUMA

Az ember története, az identitásuk meg- és felismerése Isten kezében van. A szuverén Isten kezében, Aki a kegyelmét is szuverénül gyakorolja (Róma 9:14-18). Annak az időbeli esélye a nagyobb, **aki vágyja**, hogy identitása tudatérzetének a „birtokába" jusson. Ezért kell elítélnünk minden olyan egyházi és világi törekvést, amely akadályozza vagy kicselezi a vágyat az identitásra. Egyik ilyen kicselezés a szekuláris identitás kísérlete, vagy a természeti identitás meghiúsítása.

Íme: két új fogalom neve: **szekuláris identitás** és **természeti identitás**. A szekuláris identitás maga „a" s e m m i , aminek a semmi voltát le kell leplezni, hogy a tudatérzetben is semmivé váljon, s ne legyen pótlék, amely a természeti identitás és a divinikus identitás helyére szemtelenkedik.

A szekuláris identitás sommás kázusa egy-egy adott **bűn rögzítő igazolása**, polgárjogi biztosítása és a felelősség elhárító gesztusa. Például: egy férfi vagy nő a maga promiszkuitásra való hajlamát azonosítja énje azonosságával: ilyen vagyok, ez az énem, s hát vagyok, aki vagyok.

A természeti identitást nevezhetem elő-identitásnak (praeidentitas) vagy a divinikus identitás illusztrálásának. Ilyen a népi, vallási, ízlésbeli, stb. identitás. **Míg a szekuláris identitás rombol és a romboló állapotot rögzíti, addig a természeti identitás emberi (erkölcsi) tartást kölcsönöz.** Míg a szekuláris identitás tudatérzete ellen harcolni kell a megsemmisítéséig, addig a természeti identitás tudatérzetének a megsértése a súlyos vétések egyike, hiszen **a teremtési rend destrulásának az egyik formája**, merénylet az ember embersége ellen.… Jó tudni, hogy őrködnünk kell a bel- és külföldön élő magyar ember és embercsoport magyarságtudata megőrzésén, hiszen **ez az**

illetőnek az emberségi szilárd állománya, aminek az elvesztése az illetőt korrumpálja (az is korrumpál persze, aki az elvesztésében közrejátszik). Ugyanakkor abban is következetesnek kell lennünk, hogy mi se vétsünk más nép tagjai népi identitásának a tudatérzete ellen. Mert ha ezt tesszük, elvesztjük „erkölcsi jogunk" saját népi identitásunk őrködésére.

Amikor – például – Dr. Ravasz László kolozsvári teológiai tanár a Protestáns Szemle 1916-i egyik számában helyeselte, hogy a magyar kormány bezáratta az erdélyi román tanítóképzőket, az erkölcsi rend világában előzetesen jóváhagyta a román sovinizmusnak és a tyrannusnak, Ceausescunak a merényletét (1926-1989 között) az erdélyi magyar kulturális intézmények ellen. Ez nem igazolja Ceausescu vétkét, hanem Ravasz László nacionalista felelőtlenségét bizonyítja. Mert „Isten nem ver bottal".

Ami a természeti identitást illeti, **semmiképpen sem elég és nem lehet pótléka az igazi, a divinikus identitásnak**. Vagyis: azért, mert magyar, germán, cigány, izraeli vagy francia vagyok, még mindig rendezetlen ember maradtam, s mindaddig nem tudom, igazában kicsoda vagyok, míg meg nem érkeztem **személyiségi identitásom titkához** – Isten kegyelméből.

Ujjhegyre szedem a természeti identitásról a kötelező tudnivalókat.

I. A természeti identitás Énüknek az az „alkatrésze", amely a megfejthetetlen és korlátozhatatlan isteni szuverenitást megfejthetetlen, de korlátozott emberi szuverenitásként **tükrözi**.

II. A természeti identitás megsértése, **elnyomása lázadás Isten teremtő akarata ellen**: ezért Isten nem hagyja büntetés nélkül, aki ilyen módon lázad Ellene: a magyar világiak és egyháziak roskadnak most (bár nem tudják, miért) e lázadásuk miatti isteni büntetés terhe alatt. A magyar holokaust előkészítése, és a végrehajtásban való magyar részvétel egy ilyen teher (A kiadó

megjegyzése.) De a románok sem ússzák meg azt a lázadásukat, amellyel a magyar lakosság népi identitása ellen vétenek (mai – 1989. augusztus 8-i – híranyag: a román titkosszolgálat letartóztatott augusztus 6-án egy magyar férfit Erdélyben, mert a nyilvánosság előtt magyarul beszélt). A megtorló isteni következmény nem marad el.

III. Ha valaki úgy véli, hogy a természeti (népi, kulturális, ízlésbeli) identitása az **identitás teljessége**, tévúton jár és **elzárja magát** „a" teljességtől, tulajdonképpen a személyes Istentől.

IV. Ha egyén vagy nép a maga természeti identitásához **értékelést kapcsol**, magát **túlértékeli, vagy leértékeli** a többi egyénhez képest, **létét veszélyeztető egyensúlytalanságot idéz elő**: utat készít az őt és másokat veszélyeztető „tohuvabohu" számára.

V. A mások természeti identitásának a tisztelete nem más, mint meghódolás Isten szeretete előtt, amelynek lényegi sajátossága a MÁSSÁG szeretése, **az „idegen" testvériesítése**.

VI. A valóság tisztelete kényszerít minket a kérdés felvetésére: **hogyan éljen** az ember addig is, amíg a divinikus identitáshoz érkezhet meg? Hiszen addig is ember, aki emberien akar élni. Istentől távol is sui generis ember ő. Igaz, ő Istentől távol van, **de Isten nincs tőle távol**, az Ő szeretete gondoskodott arról, hogy speciális identitása megéléséig is legyen **emberségességi útmutatója**. Ez pedig a TÖRVÉNYNEK az az alkalmazása, amelyet Tízparancsolatnak hívunk, és a Tízparancsolatnak az a megvilágítása, amely szemantikus (ezért mindig „korszerű") magyarázat nyomán igazít el: ez az ún. szentség törvény-rendje (rabbinusi szóhasználattal: a szentség törvényei). Mind a kettő a Bibliai Kijelentés része. Két momentumot kerülök el tudatosan: az **etikát és a Hegyi Beszédet**. Miért?

VII. Az etika szó a görög „éthosz"-nak a származéka. Az „éthosz" magyarul szokást jelent. Ismeretes az a magyar közmondás, hogy „ahány hely, annyi szokás". Ez a közmondás is valóságot rögzít. A nagy szisztematikus, Dr.

Török István ETIKÁJÁNAK a levezetése reális és evidens. (Free University Press kiadása. – Amsterdam 1988. 6. 7. oldal.) „A mai ember, - írja – ha helyén van a feje és szíve, hamar észreveszi azt az ellentmondást, mely a melldöngető erkölcsi kijelentések és a mögöttük álló cselekedetek, a morálprédikátor tana és az élete között van! Szinte ösztönösen irtózik a prófétai palástban alakoskodó moralistától. Ilyen tapasztalatok aztán a moralisták iránti idegenkedést átviszik a moralizálásra is. Ha pallérozottabb az elme, azt is meglátja, hogy bármely erkölcsi elvnek az ellenkezője is teljes logikai kétségbevonhatatlansággal levezethető és bizonyítható. Nincs ember, aki ne **cselekednék,** s ne valamilyen **rend** szerint cselekednék. A cselekedetek tehát belénk rögződő stílusa, az élet ilyen szokásszerű rendezése pedig már ’etika’; ebben az értelemben minden embernek van etikája. Van, amit értéktelennek, van mit értékesnek, értékesebbnek és legértékesebbnek vagy legfőbb értéknek tart. E legfőbb érték az **életrendező elv**: ehhez viszonyítja, ezzel méri, s e körül helyezi el a többi értéket. E körül, mint tengely körül kristályosodik ki az egész értékrendszere. Természetesen nem állíthatjuk, hogy ez az értékrendszer általános és állandó. Minket mindebből egyenlőre csak az érdekel, hogy mindenki szükségszerűen valamiféle értékkel dolgozik. **Mert ahol van választás, ott van értékelés, s ahol van értékelés, ott van legfőbb érték.** Ez a legfőbb érték vagy Isten, vagy Bálvány; anyagi-testi, vagy eszmei javaink bálványozása”. Vagyis az etikai relativitás dívik a földön.

Zavart az embernek a cselekvésrendszere, amelynek a rendszer-jellegét a zavart ember következetlensége, voluntarizmusa, értékelés-változtatása veszélyezteti. Ezzel szemben „a keresztyén erkölcstan valamennyi morállal szemben áll, és azt vallja, hogy az élet döntő kérdéseire a döntő feleletet nem az ember, tehát nem az etikus, nem a teológus adja**. A feleletet Isten tartotta fenn Magának.** Következésképp az etika nem beszélhet Isten nevében, nem szabhat törvényt Isten helyett, hanem **csak utalhat** a beszélő, Magát Kijelentő Istenre. Az etika feladata eszerint nem más, mint módszeres ráeszmélés arra, hogy mit

jelent az élet ezernyi viszonylata és kérdése közepette Isten parancsszavát meghallanunk. **A keresztyén etika az Isten cselekedetei által meghatározott emberi cselekedetekről szóló tudomány”.** (I. m. 47. old.)

Mesterem, Török professzor az Etikáját ajándékozva nekem megtisztelő dedikációjában a Jeremiás 23:28-at helyezte szívemre. A szívemre helyezett Ige így szól: „Az a próféta, aki álmot látott, mondja meg, hogy csak álom volt. De aki Igét kapott, hirdesse Igémet igazán. Mi köze a szalmának a tiszta búzához?! – Így szól JAHVE”. Azért mert Isten üzenetét tekintem normának, a keresztyén etikát követem, ami tulajdonképpen nem etika, mert a relativitást „nélkülöző” abszolútumra alapoz.

A Tízparancsolat és a szentség törvényei nyújtják a divinikus identitás **előtti** embernek a vaskorlátot, amely nem kényszer, nem korlátoz, hanem **biztonságot biztosít**, mint a szakadék fölötti hegyi szerpentinen az a vaskorlát, amibe megkapaszkodhat az utas, és a megcsúszó gépkocsit megmenti a zuhanástól. MEG VAN ÍRVA, **tehát rögzített, de naponta új oldalról mutatja meg magát** annak, aki az Újszövetség „szemüvegén” át nézi, és leborulva hallgatja üzeneteit.

VIII. A Hegyi Beszéd exegézise a Bibliamagyarázás mártírja. A betűszerintiség követői az ÜZENETTEL szemben nagyothallók vagy egyenesen süketek, a modellt tekintve rövidlátók. Sokan fizettek emiatt az életükkel is. **A szavak halászai a „szent elveket” absztrahálták a Hegyi Beszédből, és általános érvényű törvényként, propagálták lelkesen.** A bibliai pacifizmus és erőszakmentesség igénye született meg így, és Jézusból – a valóságosból – kifaragták a minden körülmények között **meghátrálót**, így az **erőszakmentesség „elvének” (minden körülmények között) szolgáló fantomja lett**. Mindennek a Jézus-faragásnak az ideológiai alapzata a Hegyi Beszéd lett. P E D I G : Jézus a Hegyi Beszédben **nem elvekről, hanem emberekről beszél**, olyanokról, akik elérkeztek **a saját egyéni divinikus**

identitásukhoz, tehát boldogok, mert Istentől **küldöttek lettek** és Isten Országában **szolgálhatnak**.

Isten Országa abban hasonlít a többi országhoz, hogy **győzni** akar, legyőzni a Gonosz Uralmát. A célja, amelyet el akar érni, igazság, békesség és Szentlélek keltette öröm. **A módot ez a cél határozza meg.** E mód **a sírás, a szellemi vágy a többre, a szelídség** minden velejárója, **az igazságra sóvárgás, az irgalomgyakorlás**, az átlátszón **tiszta indulatiság, az elintézettség** nyomán létrehozott **békesség, az üldözöttség vállalása** és a **hazug rágalmak elviselése**.

A boldogok számára ez a „természetes", hiszen abban a közegben, amely vak és süket, egyszóval érzéketlen Istenre, a divinikus identitásuk nyomán kapott küldetésük természetéből következik. **Nem azt jelenti ez, hogy Krisztus követése mindenkor és mindenhol ilyen végletes módon gyakorolt, senyvedő boldogság. Nem mindenkor**, „csak" a bütyökidőben kell megélnünk így a krisztiánizmusunkat.

A „bütyökidő" kifejezés magyarázatra szorul, melynek igen szívesen teszek eleget, hiszen fiatalabb korom egyik (igen kedves) emlékét lehet felelevenítenem. Sokszor kaptam meghívást valaha, hogy a parasztifjúság számára szervezett népfőiskolásoknak egy-egy nehezebbnek vélt bibliai igazságot megvilágítsak. Észlelték ugyanis barátaim, mennyire kedvelem, mennyire közel érzem a falusi fiatalságot (elvégre köztük éltem meg ifjúságomat, mint falusivá lett kovács-iparos fia).

Egyik ilyen alkalommal kellett – a cél érdekében – a Biblia hármas időneveit megismertetnem: **a „kronosz", az „aión"** (eón) és **a „kairosz"** fogalmát. Egy bambuszbotot használtam fel erre. A bambusz egyik végétől a másikig a „kronosz", a folyóidő, mely a kezdettől a végig tart. Az egyik bütyöktől a másikig tart az „aión", az időszakasz, egy-egy történelmi periódus. Két periódus között az **átmenetet**, vagyis az egyik időszakból a másikba történő átjutást jelzi a **„kairosz"** szó, vagyis a bütyökidőt, amely válságidőnek is

nevezhető, mert az átmenet mindig válsággal jár, mert jelen van benne az előző korszak terhes, de makacs avultsága, és az az új, amely a következő korszak előlegzett pozitívuma, ez a kettő harcba kerül egymással, **s ez a harc lesz válságkeltő**.

Az inkarnációval (amit e szó magyarításával Karácsonynak hívunk) kezdődött el az a „kairosz", az a bütyökidő, melyet egy másik könyvemben „éppenes időnek" is nevezek. **Jézussal érkezett be világunkba Isten Országa**, amelynek a beérkezése jelentette a válságidőt, s tartott ez a kereszten, a feltámadáson át a **felvitetésig**. **A „kairosz"-szal jár az a válság, amely olyan krisztusi reagálásokat váltott ki Izraelben, amelyeket Jézus a Hegyi Beszédben ismertet. De nem mindenhol váltja ki ezeket: Pálnak vannak olyan állomásai, ahol baj nélkül évekig dolgozhat.**

Szóval: az idő és a hely szabta magatartás **azokra nézve meghatározó, akik magukat választottnak vallják**. Vagy, mert biológiai-genetikai alapon választottak (Izrael népének tagjai), vagy mert Izraelen belül és kívül a divinikus identitás tudatérzetének a megajándékozottjai. Jézus méltán tesz szemrehányást kortársainak: „Amikor látjátok, hogy felhő támad Nyugatról, nyomban azt mondjátok, 'eső jön', és úgy lesz. Amikor pedig azt halljátok, déli szél fúj, azt mondjátok, hogy 'hőség jön', és úgy lesz. Képmutatók! Az ég és a föld jelenségeit fel tudjátok ismeri, ezt az időt ('ton kairon') **miért nem tudjátok megítélni?**" (Lukács 12:54-56).

Miért olyan fontos a „kairosz" – a bütyökidő, a válságidő, az éppenes idő – felismerése? Mert minden időszakasznak („aión"-nak) más és más a természete, szerkezete, más és más „a" TÖRVÉNY realizálódása. A bütyökidő azért válságos, mert átmenetiségéből következik, hogy **magán hordozza részlegesen az előző időszakasz („aión") természetét, de nyitott az új időszakasz hatása számára is**. (Az ortodoxia lényegi tévútjának az oka, hogy **minden** időszakaszban egy **régebbi** időszakaszt, jellemző törvényszerűséget él meg,

ismer el kanonikusnak, és elzárkózik annak az időszakasznak a törvényszerűsége, természete, pozitívumai elől, amelyben él. Vagyis fonákul és alapvetően hazugul él.)

A Hegyi Beszédben Jézus annak a „kairosz”-a szerint rajzolja meg az Istentől küldöttek lelkiségét, magatartását, amelyben Általa egyrészt belépett, részint születőben van Isten Országa. Ennek a jézusi „kairosz”-nak a megélésére csak a „boldogok” képesek, ők egyben az úttörői az új „aión”-nak. **Nyilván a Hegyi Beszéd nem lehet „törvény” azok számára, akik még nem „boldogok”!**

Mellesleg jól esik megjegyeznem, hogy most mi a XX. század menetében bütyökidőt élünk meg, jó hát tisztáznunk, hogy Isten mit igényel a mai „boldogoktól”, és mivel akarja szerető atyasága megtartani azokat, akik még nem részesültek a divinikus identitás tudatérzetének ajándékában, de **emberek, és emberien akarnak élni**. **Érzékenyek emberségükre, de érzéketlenek Istenre.** Isten ezeket az érzéketleneket is szereti, őket is megtartani és a T A L Á L K O Z Á S I G is vezetni akarja. Számukra nem a boldogokra érvényes instrukciót adja (hiszen ez az instrukció a TÖRVÉNYNEK az a maximuma, aminek már a betöltési kísérlete is testileg és lelkileg összeroppantaná őket). Isten türelmes és gyengéd szeretete nem terheli a természeti identitásban élő embert olyan teherrel, amely elbírhatatlan volna: nekik **a megtartó minimumot** kínálja fel. Mégpedig mint SZÖVETSÉGES a szövetséges-társnak. Ő ugyanis mindenek előtt a még természeti identitásban élő (és kínlódó) emberrel kötött szövetséget (1 Mózes 8:21-22 és 9:1-17), s csak azután a „színpadra tett, látványossá rendelt” választottal, Izraellel.

Az Izraellel kötött szövetségnek is két változata van. Az egyik a régebbi, az ószövetség, amely csak árnyalatokban különbözik a természeti identitással bírók szövetségétől (Jeremiás 31:31-37): ebben az írott és magyarázott TÖRVÉNY dominál. A másik változat tulajdonképpen a divinikus identitás tudatérzetének a

leírása: olyan szövetség, amelynek „ha eljön az ideje – így szól JAHVE – TÖRVÉNYEMET a **belsejükbe** helyezem, **szívükbe** írom be… Akkor nem tanítja többé egyik ember a másikat, ember az embertársát arra, hogy ismerje meg JAHVÉT, mert mindenki ismerni fog Engem”. **Addig pedig** a régebbi szövetség kínálja fel a szent korlát, a mentőkötél lehetőségét.

Sigmund Freudnak sikerült a szekuláris világgal elhitetnie, hogy a Törvény (a Tíz Ige és a szentség törvényei) neurózist kelt, mert a szuperegónak az egóra gyakorolt nyomása meggátolja a subegó ösztöniségének felszínre kerülését és érvényesülését. **Vagyis Freud a szent korlátot és a mentőköteleket tette meg neurózis-forrásnak.** S mikor aztán a „felszabadított” subegó dominánssá lett, kiderült, hogy éppen a subegónak ez a dominanciája az igazi neurotizáló tényező. **Az ösztöniség korlátlan uralma lett a lelki patológiák kiváltója,** amely a modern pszichiátriát, a szekuláris pszichológiát arra késztette, hogy mentőakciókra vállalkozzon: mentse a menthetőt.

Ami kiderült: az intervenciók se mentesek a veszélyeztetésektől. A MAGYAR NEMZET c. lap hozza 1989. augusztus 4-i száma 4. oldalán Dr. Gerevich József pszichiáter Végzetes gyógymódok c. tanulmányát, az intervenciók veszélyességeiről. Mielőtt ezt a gondos tanulmányt – vázlatosan – ismertetném, utalnom kell az **intervenciós kísérletek** okára és céljára. A freudi pszichológia és pszichiátria kudarcát **tapasztalva** a követők restellnek visszatérni arra, amit a Tíz Ige nyújt (Jézus korrekciós exegézisét véve halálosan komolyan, és rátérve a szemantikus értelmezés által időszerűvé „varázsolt” isteni erkölcsiség útjára), inkább **ehelyett** kísérelték és kísérlik meg az alkalmilag alkalmazott intervenciót, tisztelve a mondást: ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel. Csakhogy az Igét kikerülő ügyeskedés legalább olyan ártalmas **lehet**, mint az a kudarcos freudi gyógymód, amit pótló kiegészítésként használnak fel a freudisták. Gerevich az ártalmakat – ha nem is a teljesség

igényével – felsorolja és elemzi. Mégpedig Sam Sieber amerikai szociológus nyomán, aki az **intervenció pszichikai fogalmát** a társadalomra úgy alkalmazza, hogy a pszichológia az egyén számára is le kényszerül vonni konzekvenciákat. „Bizonyára nem követünk el regresszív intervenciót – írja Gerevich -, ha számba vesszük azokat a **konverziós** (átalakító) mechanizmusokat, amelyek révén a problémák megoldására, egyes egyéni, csoportos vagy társadalmi szükségletek kielégítésére irányuló beavatkozások, intervenciók visszájára fordulhatnak, és megoldás helyett a problémák súlyosbodását idézik elő."

Első ilyen végzetes gyógymód a **fonák diagnózis**. Példa rá „az alkohológiában az a felvetés, hogy az alkohol hozzáférhetősége okozza az alkoholproblémák terjedését". Ez a fonák diagnózis hozta létre a tragikus (az USA-ban maffiát kiváltó) prohibíciós intézkedéseket. A Tíz Ige – többek között – rávilágít arra a valóságra, hogy az alkoholistát előzőleg valami lényegestől valaki(k) megfosztotta (megfosztották), azt visszaszerezni képtelen volt, a „jóízű" énvesztésbe menekült.

A második inkriminált intervenció az ún. **ingaeffektus** vagy a funkcionális egyensúlytalanság. Vagyis az ellentétes szükségletek közül **csak az egyiknek** a kielégítése. Például: a szegényen úgy segítek, hogy pénzt adok neki, **de** nem ébresztem fel benne azokat a készségeket, amelyek arra képesíthetik idővel, hogy saját maga oldhassa meg anyagi problémáit. **Ha csak pénzt kap önmagában, az mélyítheti és rögzítheti szegénységét.** Mutatis mutandis érvényes ez a lelki-szellemi életre is.

A harmadik intervenciós veszély az **osztályozó értékelés** tévútja. Amikor – például – a kábítószer-üzletet egy kalap alá veszem a kábítószer használatával. Ha a drogbeteget börtönbe zárjuk, diszkriminálju k, stigmatizáljuk, és ezzel még

kiszolgáltatottabbá tesszük. **A narkókereskedőt kell ártalmatlanná tennünk**, mégpedig véglegesen (ahogy ezt Reza Pahlavi sah tette).

A negyedik tévút a **megbékítés manipulatív stratégiája**. Amikor (1) közzé teszünk egy olyan (társadalmi, egészségügyi) programot, amely megnyugtatja, megbékíti az érintetteket és azt a balga reményt kelti bennünk, hogy bajaikat az ő hozzájárulásuk nélkül megoldják, meggyógyítják mások (ha ez nem következik be, hatalmába keríti őket a kiszámíthatatlan reagálásokat kiváltó frusztráció:). (2) Nem vagyunk tekintettel azokra, akiket személyes kárral „fenyeget" meg programunk, provokálja őket. Például: a gazdasági helyzet megkívánt lépése az eredménytelenül gazdálkodó vállalatok felszámolása. Ez globálisan helyes, de tízezreket fenyeget munkanélküliséggel.

Ezért veszélyes – társadalmi és egyéni-lelki vonulatban egyaránt – az olyan segítés programja, amelynek az ára **mások létveszélyeztetése**; ugyanis azt, akin segíteni akarunk, megalázza, és az a körülmény az önzés stigmájával bélyegezi meg, hogy ő az **ilyen** segítséget is kész volt elfogadni; **akit „feláldozunk", lázadóvá tesszük**.

Az ötödik tévút a túlvállalás, amely a túlvállalót hiteltelenné és áldozatát kiábrándulttá teszi: ennek mind a két fél – a túlvállaló és a rászoruló – a kárvallotjává válik.

A Patyomkin-szervezetek, a kvázi-programok és a fantom-bizottságok a túlvállalás közösségi torzszülöttei: (Gerevich ilyennek tartja az Országos Egészségvédelmi Tanács Drogbizottságát) egyénileg a becsapottság érzetének a traumáját okozza, s arra viheti a becsapottat, hogy minden (reális) vállalást túlvállalásnak tartson, tehát nem akar ezeknek sem részese, sem részesültje lenni.

A hatodik tévút a funkcionális eltolódás. „Nyugat-Németországban a **Christiane F. pokoljárása** című regényből készült filmet, amely egy Nyugat-berlini heroinista lányról szól, eredetileg a drogmentes életre nevelés céljából kezdték vetíteni az iskolákban. Menetközben nem várt új szempontként vetődött fel, hogy a törékeny és vonzó filmhősnő **modellként** csábítja a fiatalok ezreit a drogélvezésre".

Hazai példát is hozhatok fel a funkcionális eltolódásra. Nem éppen makulátlan, de a tömegkommunikációban súllyal bíró személyek létfontosságúnak léptették elő az ún. szexuális felvilágosítást. Az eredmény: az a szexualizmus, amely nálunk (legalább is szóban) már az óvodákban kezdődik és elöntötte a tinédzsereket, hogy már ne is szóljak a felnőttekről. Sőt: már nem a felnőtt oktatja a gyermekét a nemiség „titkára", hanem a gyermek a felnőtt családtagját. S hogy ez mit jelent, rémületes leírni.

A hetedik tévút látótérkiesés (szkotoma). Ezek az elfogultságok a következők: **a paternalisztikus elfogultság**, amelynek következtében automatikusan kizárják, hogy a jó élet elősegítésére irányuló, jóindulatú erőfeszítések a rossz élet forrásai lehetnének; az **elitisztukus elfogultság**, amely miatt az uralmon levőkről azt gondolják, hogy túlságosan okosak ahhoz, hogy önrombolók lehetnének; **a racionális elfogultság**, amely abban áll, hogy úgy vélik, a felvilágosult gondolkodás hatalmasabb erő, mint az indulat, az önzés és a véletlen ereje; végül pedig **az aktivista elfogultság**, amely szerint tenni valamit – szinte mindegy, hogy mit – jobb, mint nem tenni semmit. Csak annyit fűzök ehhez, hogy a Biblia szerint a **beszéd** is tett, ha a teremtő erő lüktet benne, és **a tett is beszéd, ha célszerű**. A héber „dábar" ige ezért jelent beszédet is, tettet is.

Összefoglalva:

a szerető Mennyei Atya a még divinikus identitásunk tudatérzetének megkapása előtt is szeret minket, gondoskodik rólunk és lehetőséget ad arra, hogy emberien élhessünk, **ha** így akarunk élni. Nem szorulunk eszmékre, hódító és káros rögeszmékre, hiszen rendelkezésünkre áll, ami „meg van írva”. Hogy mit jelent ez szemantikus megvilágításban, nem pszichológiai kérdés. Ha Isten még éltet, a keresztyén „etika” megírásával felelek erre.

VÉGE